

THE J. PAUL GETTY MUSEUM LIBRARY

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1900

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1900

HARVARD FINE ARTS LIBRARY
FOGG MUSEUM

WITHDRAWN FROM
FINE ARTS LIBRARY

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
WILHELM, A. Ἐπιγραφή ἐκ Θουρίας	131
ΔΡΑΓΑΤΣΗ, ΓΑΚ. Χ. Ψήφισμα ἐκ Πειραιῶς (μεθ' ἑνὸς παρενθέτου πίνακος	91
ΔΡΑΓΟΥΜΗ, ΣΤ. Ν. Ἐλευσινία ἐπιγραφή περὶ ἱεροῦ κεφαλῆ αἰοῦ καὶ κατασκευῆς θυμια- τηρίων (μετὰ δύο παρενθετων πινάκων)	74
ΖΗΚΙΔΟΥ, Γ. Δ. Ἐπιγραφαὶ ἐκ Θεσσαλίας ἀνέκδοτοι.	31
ΚΑΣΤΡΙΩΤΟΥ, Π. Κεφαλή Ἀφροδίτης (πίν. 5	87
KLEIN, W. Νεανική κεφαλή ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως πίν. 1	1
ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΟΥ, Κ. Ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος (πίν. 2 καὶ 3 ζιγγο- γραφήματα ἐν τῷ κειμένῳ)	3
— Βουωτικά Σύμμικτα (6 ζιγγογραφήματα ἐν τῷ κειμένῳ	101
— Τρία νέα ψήφισματα ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὑπερτελείτου Ἀπόλλωνος	133
ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ, Β. Σημειώσεις εἰς Θεσσαλικὰς ἐπιγραφὰς	111
ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΟΥ, ΣΤ. Μητραι ἀρχαῖαι ἐκ Σητείας τῆς Κρήτης (πίν. 3 καὶ 4	25
ΣΤΑΗ, Β. Ἀνασκαφαὶ ἐν Σουνίῳ (πίν. 5-9)	113
ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, Γ. Ἀνασκαφαὶ ἐν Θέρμῳ (πίν. 10 καὶ 11 καὶ 4 παρενθετοὶ πίνακες καὶ 11 ζιγγογραφήματα ἐν τῷ κειμένῳ)	161

Πίναξ	1	Νεανική ἐπιγραφή ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.
—	2	1 Ἀνάγλυφον Ἐρετρίας, 2-3 Ἀνάγλυφα Λαρίσης.
—	3-4	Μήτραι ἐκ Σητείας τῆς Κρήτης.
—	5	Κεφαλή Ἀφροδίτης.
—	5	Ναός Ποσειδῶνος.
	6	Ἴερὸν Ποσειδῶνος ἐν Σουνίῳ.
—	7	Ἴερὸν Ποσειδῶνος ἐν Σουνίῳ — Προπύλαια.
—	8	Ναός Ἀθηνᾶς — Γενικὸν διάγραμμα.
—	9	Ναός Ἀθηνᾶς — Λεπτομέρεια.
—	10	Ὀρθοκέραμοι Θέρμου.
—	11	Ὀρθοκέραμοι Θέρμου.
Παρένθετος	πίναξ σελ.	73 1-2 Ἐλευσινία ἐπιγραφή.
—	—	» 91 3 Ψήφισμα ἐκ Πειραιῶς.
—	—	» 161 Ἐρείπια τοῦ ναοῦ — Τὸ ὄροπέδιον τοῦ Θέρμου.
—	—	» 173 Ναός τοῦ Θερμίου Ἀπόλλωνος.
—	—	» 183 Βορειοδυτικὴ γωνία τοῦ ναοῦ.
—	—	» 191 Ἐλλειψοειδὲς παρὰ τὸν ναὸν κτίριον.
Σελ.	19	Μαρμάρινος ὀμφαλός.
—	21	Μολύβδινον σταθμίον.
—	22	Μολύβδινον σταθμίον.
—	24	Ἀγαλμάτιον Ἀρτέμιδος.
—	25	Ἀγαλμάτιον Ἀρτέμιδος.
—	102	Ἀγγεῖον Βοιωτικόν.
—	103	Πανομοιοτυπὸν ἐπιγραφῆς.
—	105	Ἀγγεῖον Βοιωτικόν.
—	107-109	Πανομοιοτυπὰ ἐπιγραφῶν.
—	117	Τεμάχιον ἀναγλύφου ἐκ τῆς Ἰωσφοροῦ.
—	136	Χάλκου ὀδοντωτὸν μηχανήμα προχαλία.
—	161	Κεφαλή λέοντος.
—	169	Σχ. 1 Γωνία τοῦ βορείου τείχους.
—	173	» 2 Πίθος παρὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ στυλοβάτου.
—	177	» 3 Πίθος παρὰ τὸν δυτικὸν στυλοβάτην.
—	191	» 4 Ὀρθοκέραμοι.
—	193	» 5 Καλυπτῆρες ἀνθεμωτοί.
—	197	» 6 Καλυπτῆρες ἀρχαϊότατοι.
—	201	» 7 Καλυπτῆρ τοῦ ναοῦ.
—	203	» 8 Στροφτήρ τοῦ ναοῦ.
—	209	» 9 Γοργόνειον, σίμη.
—	211	Περίχωρος Θέρμου.

ΝΕΑΝΙΚΗ ΚΕΦΑΛΗ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

(Πιν. 1)

Ἡ μαρμαρίνη κεφαλὴ, ἣν ἐπὶ τοῦ πίνακος 1 δημοσιεύομεν, εὐρίσκεται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Ἀκροπόλεως¹, ἐνθα φέρει τὸν ἀριθμὸν 1331. Εἶνε αὕτη πεποιημένη ἐκ μαρμάρου λεπτοκόκκου καὶ ἔχει ὕψος 0,34.

Ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ μουσείου εἶνε ἀναγεγραμμένον, ὅτι ἡ κεφαλὴ εὐρέθη ἐν ἔτει 1886 παρὰ τῷ Ἐρεθραίῳ, καὶ τῇ βραχείᾳ περιγραφῇ ταύτης προστίθεται ἐκεῖ μόνον ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἴσως εἶνε εἰκονιστικὴ παράστασις τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οὐδ' αὖ μὲν ἐν τοῖς ἀρχαιολογικοῖς συγγράμμασιν ἠξιώθη μέχρι τοῦδε οἰασθῆναι μινεῖας, ἐνῶ ἡ ἀδελφὴ ταύτης, ἡ ὀλίγου μόνον μῆνας πρότερον εὐρεθεῖσα Ἐλευσινιακὴ κεφαλὴ, ἥς ἡ ἀξία καὶ ἡ σπουδαιότης διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς καλλιτεχνίας δὲν εἶνε ὑπερέτερα, ἐπέσυρε γνωσθεῖσα ὑπὸ τὸ ἐπίτις ἀνευ λόγου προσκολληθῆν αὐτῇ ὄνομα «Εὐθουλεύς» τὴν γενικὴν προσοχὴν τῶν τε τεχνολογῶν καὶ τῶν φιλοτέχνων.

Τοῦτο συνέβη τὸ μὲν διότι ἡ ἔκθεσις τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει κεφαλῆς ἐπὶ τόπου ὑπὲρ τὸ δασὺ ὕψηλου παρεκώλυε τὴν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἀναγνώρισιν τῆς ἀξίας αὐτῆς, τὸ δὲ διότι τὰ λαμπρὰ ἔργα τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Ἀκροπόλεως παρέχοντα πολλὴν διδασκαλίαν καὶ πλῆθος προβλημάτων εἰς τὸν ἀρχαιολόγον, ἐπιδρῶσι τοσοῦτον ἰσχυρῶς ἐπὶ τούτου καὶ ἐπισπῶνται τὸν νοῦν αὐτοῦ τόσον, ὥστε εὐκολώτερον ἢ ἄλλου που δύναται οὗτος νὰ παρίδῃ ἔργον τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος, ἢ μὴ κεῖται τοῦτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ του.

Ἡ σπουδαιότης τῆς κεφαλῆς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς καλλιτεχνίας ἐξετιμήθη παραδόξως διὰ πλῆγίας ὁδοῦ, δηλαδὴ δι' ἑνὸς ἀντιγράφου ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου, τῆς ἐκ Μαδύτου² προερχομένης κεφαλῆς, ἣν ὁ συγγραφεὺς μετ' ἀκριθείας καὶ ἰδια-

ζόντως ἐν τῇ σχέσει αὐτῆς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ Εὐθουλεύς ἐπραγματεύθη πρὸ μικροῦ ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ «Praxitelische Studien». Ὡς εἰκός, ἡ ὁμοιότης τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς ἐκείνην δὲν διέλαθε τὴν προσοχὴν τούτου, ὅστις καὶ παρεκάλεισεν ἵνα ἡ κεφαλὴ στηθῇ εἰς ταπεινότεραν θέσιν, ἐν ἣ τὸ ἐκπληκτικὸν αὐτῆς κάλλος ἔτι μᾶλλον καταδείχθη.

Τὸ πρῶτον ἐξαχόμενον τῆς ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τῆς κεφαλῆς εἶνε, ὅτι ἡ συμφωνία αὐτῆς πρὸς τὴν τοῦ Βερολίνου φθάνει μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν, ἀπλῆ δὲ παράθεσις τῶν ἀπεικονισμάτων τῶν δύο κεφαλῶν θὰ πείσῃ τὸν ἀναγνώστην, ὅτι δύο μόνον εἶνε δυνατὰ, τουτέστιν ἢ ὅτι καὶ αἱ δύο κεφαλὴ ἐποιήθησαν κατὰ τρίτον ἀπολεσθὲν πρωτότυπον, ἢ ὅτι ἡ ἑτέρα τούτων εἶνε τὸ πρωτότυπον τῆς ἄλλης καὶ τῶν λοιπῶν ἀντιτύπων, ὅσα τυχόν ὑπῆρχον.

Ἡ Βερολίνειος κεφαλὴ χαρακτηρίζεται ἐν τῷ καταλόγῳ ὡς ἔργον τῶν ὑστέρων Ἑλληνικῶν χρόνων καὶ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον ὀφείλω νὰ ἁπολογίσω ὅτι εὐρίσκω νῦν ἐπιτυχέστερον, ἢ ὅτε ἐπραγματεύθημεν περὶ ταύτης ἐν τῷ προμνημονευθέντι ἔργῳ μου.

Ἐνεκα τῆς ἐμφύχου καὶ λεπτῆς ἐργασίας τῆς κεφαλῆς, ὅποια δὲν συνηθίζει νὰ ἀπαντᾷ ἐν ἔργοις Ρωμαίων ἀντιγραφῶν, μοὶ ἐπήλθε τότε ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Βερολίνου ἦτο πρωτότυπος, ἐνῶ αὕτη εἶνε τῷ ὄντι μόνον ἀντίγραφον προῖμων Ἑλληνικῶν χρόνων. Ἡ διαφορὰ τῆς ποιότητος αὐτῆς πρὸς τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀκροπόλεως εἶνε οἷα συνήθως ἡ μεταξὺ ἀντιγράφου καὶ πρωτοτύπου.

Ἡ ὠραιότης τοῦ πρωτοτύπου τούτου ἐπιτείνεται ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς ἐξαιρέτου αὐτοῦ διατηρήσεως, διότι ἐκτος τῆς ἐλλείψεως μικροῦ τεμαχίου τῆς ῥινὸς ἀποκρουσθέντος καὶ μικρῆς βλάβης τῆς κόμης κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος ὑπεράνω τοῦ με-

¹ Καστριώτης, Κατάλογος τοῦ μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως σ. 60.

² Ant. Sculpturen No 329, Praxitelische Studien Fig. 11.

τώπου, ἢ κεφαλῆ, κατὰ τὰ λοιπὰ εἶνε ἀνέπαρος. Ἐνεκα τῆς τελευταίας ταύτης λεπτομερείας μόνον θὰ μνημονεύηται τοῦ λοιποῦ ἢ κεφαλῆ τοῦ Βερολίνου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς καλλιτεχνίας, ἐνῶ κατὰ τὰ ἄλλα ὀφείλει αὕτη νὰ υποχωρήσῃ πρὸ τῆς ἐξ Ἀκροπόλεως κεφαλῆς, ἥς τὴν καλλιτεχνικὴν ἐπιξεργασίαν δυσκολῶς λέξιαι δύνανται νὰ ἐκφράσωσιν, καὶ μόνον διὰ τοῦ τὰ πάντα διακρίνοντος ὀφθαλμοῦ δύναται τις νὰ αἰσθανθῆ.

Ἡ τεχνὴ τῆς κεφαλῆς εἶνε κατὰ γραφικὸν ὄλως τρόπον, πλήρως λεπτῶν ἐλαφρῶν φωτισκιάσεων, αἵτινες πρὸ παντός τὸ ἀπαλὸν στόμα ἐπιχαρίτως περιθάλουσι, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ ἡ πλήρης ἰσχὺς ἀλλὰ λεπτὴ βίβα τῆς φινὸς ὡς καὶ τὰ μικρὰ ἀνατεταμένα πτερύγια ταύτης, παρέχουσι καλλολογίαν, ὧν στεροῦνται οὐ μόνον ἡ κεφαλὴ τοῦ Βερολίνου, ὅπως αὕτη νῦν σώζεται, ἀλλὰ καὶ αὕτῃ ἡ Ἑλευσινιακὴ προτομή. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, τῷ μετώπῳ καὶ πρὸ πάντων τῇ διαμορφώσει τοῦ λαμποῦ, αἵτινα σώζονται ἐν τε τῇ τῆς Ἀκροπόλεως κεφαλῇ καὶ παρὰ τῇ προτομῇ τῆς Ἑλευσίνος, ἡ πρώτη βεβαίως δὲν εἶνε κατωτέρα τῆς δευτέρας.

Ἡ ἀριστοτεχνικὴ ἐπιξεργασία τῆς σαρκὸς ἐξαιρεται ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς ἐργασίας τῆς κόμης, ἥτις, ἂν καὶ ἀρελῆς, προδίδει ὄλως ἐξαιρετικὸν καλλιτεχνικὴν ἀντιλήψιν τὸ πλῆθος τῶν βοσπορυγίων ταύτης μόνον ὑπὲρ τὸ μέτωπον καὶ κατὰ τοὺς κροτάφους ἀνορθοῦνται, ἐνῶ κατὰ τὸ ὀπίσθιον μέρος πρόσκεινται ταῦτα τῷ κρανίῳ. ὑπὸ τὴν ἐλαφρὰν τῆς κόμης σκέπην ἀποκρύπτονται τὰ ὦτα, ἀλλὰ πρὸς τελείαν τοῦ προσωριμοῦ αὐτῆς ἐκπλήρωσιν, ὅπως ἐξάρα δὴλα δὴ τὴν λάμπην τοῦ προσώπου, σπαρῆται νῦν ἡ κόμη τοῦ χρωματισμοῦ, ὅστις καθίστα κατὰληπτοτερον τὸν χαρακτῆρα τῆς σχεδὸν μόνον ἐν σχεδιαγραφίᾳ ἐκτελέσεως αὐτῆς.

Τὴν θέσιν τῆς νεανικῆς κεφαλῆς τῆς Ἀκροπόλεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς καλλιτεχνίας ἐπιεράθημεν νὰ καταδείξωμεν ἐπὶ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐξετάσεως τοῦ Βερολινεῖου ἀντιγράφου καὶ διὰ τοῦτο μόνον εἰς ὑπαινιγματα τινὰς δυνάμεθα νῦν νὰ περιορισθῶμεν. Παρεδόθημεν ὅτι ἐκεῖνο κατεῖχε μέσθιν τινὰ θέσιν μεταξύ τοῦ Σατύρου τῆς Λαμίας καὶ τοῦ Εὐβουλέως, οὕτως τὴν καταπληκτικὴν ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἐξ Ἀλεξανδρείας κεφαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου

ὑπεὐλόωσαμεν ἤδη τότε, ἐξήραμεν δ' ἔτι μᾶλλον καὶ τὴν ὑπο ἄλλων ἀναγνωρισθεῖσαν σχέσιν τοῦ Σατύρου τῆς Λαμίας πρὸς τὸν Γανυμήδη τοῦ Λεωχάρου καὶ πρὸς τὸ πρωτότυπον τοῦ Ἀπόλλωνος Belvedere. Διατεινόμενοι, ὅτι καὶ περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀκροπόλεως ἰσχύουσιν, ὅσα ἐκεῖ ἐξεθέσαμεν, παρατηροῦμεν μόνον, ὅτι αὕτη εἶνε κατὰ τι ἰλαρωτέρα, καὶ μᾶλλον κατὰ Πραξιτέλειον τρόπον ἐρρυθμισμένη ἢ ὁ Εὐβουλεύς, ὅστις, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἔχει τι τὸ μὴ ἰλαρὸν ἐν τῇ ἐκφράσει, προσεκτέησατο τὴν τόσον πρόχειρον ἔσον καὶ ἐσφαλμένην ταύτην ἐπωνυμίαν, κατὰ τὴν ιδιότητα δὲ ταύτην προσεγγίζει ἡ κεφαλὴ ἡμῶν μᾶλλον πρὸς τὸν Σάτυρον τῆς Λαμίας. Συγγρόνως δικαιούμεθα ἐνταῦθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἐλπίζομεν, ὅτι ἡ κεφαλὴ ἡμῶν διὰ τῆς λαμπρῆς αὐτῆς διατηρήσεως θὰ συντελέσῃ ὅπως ὀριστικῶς διαλευκανθῆ τὸ ζήτημα, ἂν τὸ ἐξ Ἀντίου γυναικεῖον ἄγαλμα, ἐξ οὗ ὠρμήθη τότε ἡ μελέτη ἡμῶν, ἀνήκη εἰς τὸν κύκλον τῶν ἔργων τούτων, ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν θέλω νὰ εἰπῶ ἐπὶ τοῦ παρόντος πλείονα.

Τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου Λεωχάρου, ὅπερ ἦτο τότε τὸ ἐξαγόμενον τῆς μελέτης ἡμῶν, ὑποστηρίζεται καὶ ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως τῆς κεφαλῆς ἡμῶν, διότι ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως εὐρέθησαν τρεῖς βάσεις ἔχουσαι τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ τεχνίτου Λεωχάρου¹, ὧν μία εἶνε ἡ μεγάλη, ἥτις ἔφερε ποτε τὸ ἀνάθημα τοῦ Πανδάρτου καὶ Πασικλέους, ὅπερ ὁ Λεωχάρης ἐξεργάσατο μετὰ τοῦ Σθένιδος, καὶ ἥτις δις μετεγράφη, τὸ τελευταῖον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τραϊανοῦ, Γερμανικοῦ, Αὐγούστου καὶ Δρούστου. Ἴσως δ' εἰς τοιοῦτόν τινα μεταβαπτισμὸν ὀφείλεται καὶ ἡ σωτηρία τῆς κεφαλῆς. Ἦτο αὕτη αὐτοτελῶς εἰργασμένη καὶ προσωρισμένη, ὅπως ἐντεθῆ εἰς ἄγαλμα ἐνδεδυμένον, ὥστε πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν ἤρκει νὰ ἀφαιρεθῆ αὕτη καὶ νὰ ἀντικατασταθῆ ὑπὸ ἄλλης ἁρμοδίας κεφαλῆς.

Πρὸ παντός οἱ θησαυροὶ τοῦ μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ὅτι πρὸ πάντων περιεσώθησαν μέχρι σήμερον, ὅσα οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἀπορρίψῃ ὡς ἄχρηστα.

Ἡ κεφαλὴ ἡμῶν εἶνε λαμπρὸν παράδειγμα ἰδανικῆς εἰκονιστικῆς παραστάσεως, ἥτις ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ὑψίστης ἀκμῆς τοῦ νεκρικοῦ ἀναγλύ-

¹ Lövy Inscr. Gr. Bildh. N° 79, 80, 83.

φου και τῶν νεκρικῶν ἀγαλμάτων, φυσικὸν εἶνε νὰ ὑφίστατο καὶ ἀπαντᾷ ἐν τοῖς μάλιστα ἐν ἔργοις τοῦ τεχνίτου Λεωχάρους.

Τὸ ὄνομα Ἀλέξανδρος ἕπερ ἀπεδόθη μετὰ δικαίων ἀμφιβολιῶν τῇ κεφαλῇ ἐν τε τῷ Βερολίνῳ καὶ ἐν Ἀθήναις ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων, οὐδὲ χρῆζει νὰ εἰπωμεν ὅτι πρέπει νὰ ἀπαρριφθῇ, ἐνέχει ὅμως σαφῶς γεγονός τι, ἕπερ προσμαρτυρεῖ ἰσχυρῶς τῇ ἡμετέρᾳ γνώμῃ. Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἀνεγνώρισεν, ὡς γνωστόν, ὡς ἐπίσημον τὴν ὑπὸ τοῦ Λυσίππου ποιηθεῖσαν εἰκόνα, καὶ ταύτην ἀνεγνώριζον οἱ τε σύγχρονοι αὐτοῦ καὶ οἱ μετ' αὐτόν.

Ἡ διὰ τῶν μνημείων παράδοσις, ὡς ἀποδεικνύει ἡ πραγματεία τοῦ Koerr καὶ τελευταῖον τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκ Μαγνησίας¹ παρέχει ὅλως ἄλλοτον τύπον τῆς εἰκόνης ταύτης, ὅστις ὡς δι' ὑποβολῆς παρεκίνησε τὴν ὀνομασίαν τῶν ἐν λόγῳ κεφαλῶν Ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα σήμερον, ὁ τύπος οὗτος δύναται νὰ εἶνε μόνον ὁ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου Λεωχάρους ποιηθείς.

¹ Ἐν Ἀθήναις μηνί Μαρτίῳ 1900

W. KLEIN.

² Wiegand Arch. Jahrb. XIV (1899) s. I B.

ΕΚ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΤΗΣ ΑΜΑΡΥΣΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ

(Πίν. 2)

Ἀρτέμιδι, Ἀπόλλωνι, Λητοῦ

Εἰς δέκα τρεῖς ἀνέρχονται οἱ μέχρι τοῦδε γνωστοὶ τὴν ὡς ἐπικεφαλίδα τοῦ κεφαλαίου τούτου θεῖσαν ἀφιέρωσιν φέροντες ἐνεπίγραφοι Ἐρετρικοὶ λίθοι¹. τούτων οἱ δέκα εὐρέθησαν περὶ τὴν Βάθειαν².

¹ Ἐρημ. Ἀρχ. 1895 σ. 159, 15. Ἐρημ. Ἀρχ. 1899 σ. 142.

² Ἡ Βάθεια εἶνε μικρὰ κώμη ἀπέχουσα 1 1/2 ὥραν περίπου πειλοπορείας ἐξ Ἐρετρίας καὶ τρεῖς περίπου ὥρας δι' ἀμάξης ἐκ Χαλκίδος· κατέχει τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς ἐκτεταμένης Ἐρετρικῆς πεδιάδος, ἥτις ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου καὶ πρὸς Ἀν. ὑπὸ τοῦ Κοτυλαίου ὄρους, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο συνοικισμῶν τῆς Ἄνω Βάθειας καὶ τῆς Κάτω Βάθειας ἢ Πικραλίας ἔχοντων ὅμοῦ περὶ τοὺς 800 κατοίκους. Ἡ Κάτω Βάθεια εἶνε ὁ νεώτερος συνοικισμὸς καὶ ἐπὶ τῇ θαλάσῃ πρὸς μικρῷ φυσικῷ λιμένι κειμένη ἀποτελεῖ τὸ ἐπίγειον τῆς κώμης καὶ τείνει ὡς ἐκ τῆς προσφορωτέρας θέσεως νὰ συγχωνύσῃ καὶ τὴν Ἄνω Βάθειαν· μέχρις αὐτῆς φθάνει ἡ ἀμαξιτός ἢ μέλλουσα νὰ συνδέσῃ τὴν Χαλκίδα μετὰ τῶν νοτίων καὶ ἀνατολικῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων. Ἡ Ἄνω Βάθεια κεῖται 1/2 περίπου ὥραν πρὸς Β. τῆς Κάτω Βάθειας καὶ περιβαλλομένη πανταχόθεν ὑπὸ ὑψομάτων δὲν εἶνε ὁρατὴ οὔτε ἐκ τῆς πεδιάδος οὔτε ἐκ τῆς Κάτω Βάθειας. Ὁ μεταξὺ Ἄνω καὶ Κάτω Βάθειας ὡς καὶ ὁ πρὸς Ἀν. τούτων γῶρος τῆς πεδιάδος εἶνε κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων, συκῶν καὶ ἐλαίων. Πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια καὶ τινα γλυπτὰ ἐνηκοδομημένα ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς Ἄνω καὶ Κάτω Βάθειας ἢ φυλαττόμενα πρὸ τῶν οἰκίων μαρτυροῦσιν, ὅτι ἐκεῖ που πλησίον ἔκειτο ἀρχαῖος συνοικισμὸς ἢ καὶ πλείονες. Εὐρίσκονται δὲ τῷ ὄντι καὶ ἐντὸς τῆς Κάτω Βάθειας καὶ ἐντὸς τῶν ἀγρῶν συγχρότητα θεμέλια παλαιῶν οἰκημάτων. Πρὸ δύο ἐτῶν ἐπιχειρήσας μικρὰν δοκιμαστικὴν ἀνασκαφὴν (Ἰδ. Πρακτικά 1898 σελ. 100) ἐπὶ τοῦ ὕψους καὶ τοῦ δυτικῷ πλάγιον μικροῦ λόφου κειμένου 20 λεπτὰ τῆς ὥρας ἀνατολικῶς τῆς Βάθειας ἐπὶ τῇ θαλάσῃ καὶ καλουμένου «Παληοκκλησιῆς» ἢ «Παληοχωρίαις» (Πρβλ. Ἐφ. Ἀρχ. 1895 σ. 161 καὶ 1892 σελ. 157 ἀρ. 52 καὶ 1899 σελ. 142) ἐπὶ μὲν τοῦ ὕψους οὐδὲν

Ὅτε πρὸ ἔτους ἔγραψον ἐν τοῖς Πρακτικαῖς τοῦ 1898 μικρὰν σημειώσιν περὶ δοκιμαστικῆς τινων ἀνασκαφῆς γενομένης ἐπὶ τοῦ λοφίσκου τῶν Παληοκκλησιῶν, ἔλεγον ὅτι τὸ ἱερόν, ἐξ οὗ οἱ λίθοι, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶνε τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος, τοῦτο δὲ διότι ἐν οὐδενὶ τῶν λίθων ἢ Ἀρτεμις ἐφέρετο μετὰ τοῦ ἐπιθέτου αὐτῆς ὡς Ἀμαρυσία¹, ἐνῶ λατρεύονται μὲν αἱ Λητοῦαι θεότητες ὁμοῦ² καὶ ἔνθα μόνον μία ἐξ αὐτῶν εἶνε εὔρον, ἐπὶ δὲ τοῦ πλάγιον ἀνεκάλυφα ἰδιωτικὰ οἰκήματα Ἀλεξανδρινῶν ἔτους χρόνον. Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας περίπου πρὸς Β. τῆς Κάτω Βάθειας κεῖται μικρὸς λόφος, ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἡ ἑρειπωμένη ἐκκλησιᾶ «Παληοπαναχία» καλουμένη ἢ ἔχουσα ὡς ἀγίαν Τράπεζαν ἐπιγραφὴν μετὰ τῆς ἀναθέσεως Ἀρτέμιδι, Ἀπόλλωνι, Λητοῦ (Ulrichs Reisen und Forsch. P. II, 249 Bursian Geogr. σ. 422 Ἐρημ. Ἀρχ. 1892 σελ. 154 ἀρ. 41 καὶ 42. Ἐφ. Ἀρχ. 1895 σ. 161). Ἐν Βάθειᾳ ἐτοποιητοῦντο ἄλλοτε αἱ Τάμυνοι (Rhaumabé Mém. de l'île d'Euboea σ. 213). Ἐν αὐτῇ ἀναζητητέον τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου μνημονεύμενα χωρία Λιγύλια καὶ Κοιραῖα (Bursian Geogr. 423). Ἐν αὐτῇ δ' ἀναμφιβόλως ἔκειτο πρὸς τούτοις καὶ ἡ ἀρχαία Ἐρετρικὴ κώμη Ἀμαρύνθος μετὰ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος.

¹ Τῶν μνημονεύοντων τὴν Ἀμαρυσίαν Ἀρτεμιν λίθων ὁ μὲν εἶς Ἀρχ. Ἐρημ. 1869 ἀρ. 101 ἄγνωστον ποῦ ἔστατο, πθανῶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος, εὐρέθη δ' ἐν Χαλκίδι. Ὁ δ' ἕτερος (Ἐφ. Ἀρχ. 1853 ἀρ. 1382) ἔκειτο πιθανότατα ἐν τῷ γυμνασίῳ Ἐρετρίας ἔνθα καὶ εὐρέθη Πικραπομπᾶς εἰς ἀρχαίους συγγραφεῖς Ἐδ. Baumeister topogr. Skizze von Euboea σ. 51, 54. Preller-Robert, Griech. Mythologie 314, 4 πρβλ. καὶ Gruppe Gr. Myth. (Iv. Müller's Handbuch V, 2) 66, 7 καὶ Busolt Griech. Gesch. I, 289, 8.

² Ἰδὲ παραδείγματα ἐν Pauly-Wissowa R.E. II Sp. 34-35.

ή κυρίως λατρευομένη, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ κυρία θεοῦς ὅποια πάντοτε σχεδὸν εἶνε ὁ Ἀπόλλων ἢ ἡ Ἀρτεμις διατηρεῖ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτῆς ἐπιθετον, ἂν ἔγγη τοιοῦτον¹. Ἀλλ' ὅμως ἡ τε προταξίς τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀρτεμιδος ἐν ταῖς ἀφιερώσεσιν², μαρτυροῦσα ὅτι ἐξ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος προέρχονται οἱ λίθοι, καὶ ἡ ἄλλως παντελῆς ἔλληψις ἔγχων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος, ἀπὸ ἐσιώθησαν τσακῦτα ἐξ ἱερῶν ὀλιγώτερον σπουδαίων, τοῦ τοῦ Δαρυειδοῦ Ἀπόλλωνος³ ἐπὶ παραδείγματι καὶ τοῦ ἄλλου ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ἐξ οὗ θὰ προέρχοντο οἱ φέροντες τὴν ἀφιέρωσιν ἡμῶν λίθοι, ἂν ἀφῆροῦμεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὅτι ἐν Βάθεια ἔνθα τὸ πλεῖστον τῶν μετὰ τῆς ἀφιέρωσης ἐπιγραφῶν εὗρέθη καὶ ὁ μόνος τὴν Ἀμάρυθον⁴, ἐν ἣ βεβαίως ἔκειτο ὁ ναὸς τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος, μνημονεύων λίθος, πείθουσι καὶ ἡμεῖς, ὅτι καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀφιέρωσις εἰς τὸ ἱερόν τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος ἀναφέρεται.

Μετὰ τὰς ἀγόνους δοκιμὰς πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἱεροῦ ἐν τῇ μεταξὺ Βάθειας καὶ σημερινῆς Ἐρετρίας πεδιάδι⁵ καὶ τὴν προσεκτικὴν ἐπισκόπησιν ταύτης μηκέτι καλυπτομένης ὑπὸ θύμων, οἵτινες ἄλλοτε⁶ ἤμποδίζον τὴν ἀκριβῆ ἀναγνώρισιν αὐτῆς, ἀφείλομεν νὰ συμφωνήσωμεν μετὰ τῶν δεχομένων ὡς ἐσφαλμένην⁷ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος⁸ ἀναφέροντος, ὅτι εἰς ἀπόστασιν ἐπτὰ σταδίων ἀπὸ τῆς Ἐρετρίας ἔκειτο ἡ Ἀμάρυθος, καὶ νὰ ἀναζητήσωμεν ταύτην καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος ἀνατολικώτερον ἔτι, ἔνθα ἄγουσιν ἡμᾶς τὰ μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντα ἔγχη.

Ἐπι τρισίαν ἐργαζόμενος ἐν Ἐρετρία κύριον μέλημά μου εἶχον τὴν ἀνασκαφὴν τῶν μεγάλων

¹ *Die Götter* Pauly-Wissowa ἔ. ἄ.

² *Am. J. of Arch.* 1895 (IX) σελ. 333 Ἐρετρ. Ἀρχ. 1895 Στράβωνος ἔ. ἄ.

³ Ἐρετρ. ἔγχ. 1895, 151, 98.

⁴ Ἀρχ. Ἐρετρ. 1872 B. Περ. σελ. 382.

⁵ *Am. J. of Arch.* 1895, 335-336.

⁶ HZ. Baummeister Skizze σελ. II.

⁷ *Die Etrusk. Arch.* 1895 σελ. 162 καὶ *Am. J. of Arch.* 1895, 337-25.

⁸ Στράβωνος 118 «Ταύτης δ' ἔστι κώρη ἡ Ἀμάρυθος ἀπ' ἐπὶ τὰ σταδίων τοῦ τε γένους. Το γένος Ἡτολέρατος III, 15, 24 «Νησοὶ δὲ παρακείμεναι τῇ Ἀγυλῇ ἡ Βεσσαίαι... ἡς ἡ περιγραφή ἔχει οὕτω... Νησίαι... Ἐρετρίας... Ἀμάρυθος» μαρτυρεῖ ὡς ἐκ τῆς τάξεως τῶν ὀνομάτων ἐν τῇ ἀναρτήσει τῶν πόλεων, ὅτι ἡ Ἀμάρυθος ἔκειτο μετὰ τῆς Ἐρετρίας πρὸς Ἄνα, τῆς Καλιίδος.

αὐτῆς νεκροταφείων, ἡ τις ἐκρίθη ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς μᾶλλον κατεπιγούσα, ἐπειδὴ τὰ τῆς Ἐρετρίας νεκροταφεῖα γνωστὰ ἤδη ἀπὸ πολλοῦ γενόμενα ἦσαν λίαν ἐκτεθειμένα εἰς τὴν ὑπὸ τυμβωρύχων σὺλησιν, ἐν παρέργῳ δὲ μόνον ἡσυχολήθη ἐν τὴν ἀναζητήσιν τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος, διὸ καὶ πάλιν ἔγχη μόνον τούτου παρουσιάζω ἐν τοῖς ἐπομένοις ἐπικυροῦντα ἔτι μᾶλλον τὴν γνώμην, ὅτι ἐν Βάθεια ἔκειτο ὁ ναὸς τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος.

Μιναμάριον ἀνάγλυφον

Κατὰ τὸ παρελθόν θέρος ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ οἰκοπέδῳ τοῦ Κ. Μπαρραμπούτη ἐν Κάτω Βάθεια, ὀλίγον μακρὰν τοῦ λιμένος, ὅτε οὗτος ἔσκαπτε πρὸς οἰκοδομίαν, μικρὸν τετράγωνον ὀμοίαιον, οὗ οἱ τοῖχοι ἦσαν ἐκτισμένοι διὰ λίθων μετ' ἀσβέστου, ἡ δὲ στρώσις ἀπετελεῖτο ἐκ μεγάλων μαρμάρων ληφθέντων ἐξ ἀρχαιοτέρου οἰκοδομηματος, ὧν ἐν ἧτο καὶ τὸ ἐν πίνακι 2 εἰκονιζόμενον ἀνάγλυφον¹.

Τὰ μάρμαρα ἦσαν τετράγωνοι πλίνθοι πλ. 0,80-1,00 καὶ προέρχοντο ἐκ ὀσπέδου ἀρχαίου οἰκοδομηματος, δὲν ἔφερον δ' ἔγχη συνδέσμου.

Τὸ ἀνάγλυφον ἀπετέλει ἄλλοτε τὴν κορυφὴν ἐπιγραφῆς θραυσθὲν ἀκριβῶς ἀπὸ τοῦ μέρους ἔνθα ἤρχιζεν αὐτή, εἶνε δὲ ναιδιόσχημον, ἔχει δὲ ἄλλα δὴ τὴν παράστασιν περιβεβλημένην ὑπὸ πλαισίου ἀπεικονίζοντος πλευρὰν ναοῦ καὶ ἀποτελουμένου ἐκ δύο παραστάδων φερουσῶν ἐπιστύλιον καὶ ὑπὲρ τοῦτο γεῖσον κοσμούμενον ὑπὸ τῶν ἀροκεράμων. Κορωνίς κάτωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἐχρησίμευε διὰ τὴν συνένωσιν αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς.

Τὸ μάρμαρον εἶνε πιθανῶς Πάριον, ἔχει δὲ τὸ ἀνάγλυφον πλ. 0,64 ὑψ. 0,50 καὶ πᾶχ. 0,19. Εἶνε τοῦτο ἄριον μέχρι μικροῦ μέρους τῆς ἐν τῷ μέσῳ μορφῆς ἀποσπασθέντος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ εἶνε διάθροτος εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ καθιστῶνται πολλάνικς δύσγνωστοι αἱ λεπτομέρειαι τῆς παραστάσεως καὶ εἰκονίζονται ἐν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων μετὰ τῆς Λητοῦς καὶ Ἀρτέμιδος, πρὸς οὓς προσεύχεται ἀνὴρ.

Ὁ Ἀπόλλων ἵσταται ἀριστερὰ πρὸς τῇ παραστάδι ἐν κατατομῇ πρὸς δεξιὰ τὸν συνήθη κιθαρω-

¹ *MH* 1899 σελ. 355.

δικόν δύσγνωστον ἂν μετὰ ἢ ἄνευ χειρῶν ἡμριε-
 σμένος χιτῶνα, ἐξωσμένον κάτωθεν τοῦ στήθους
 καὶ ἔχοντα ἀπόπτυγμα φθάνον μέχρι τῶν μέσων
 μηρῶν· μακρὰ γλαμύς καταπίπτουσα ἀπο τῶν
 ὤμων αὐτοῦ καλύπτει τὸ νῶτον μέχρι τῶν κνη-
 μῶν, καὶ φαίνεται ὀλίγον μὲν κατὰ μήκος τῆς
 δεξιᾶς πλευρᾶς, περισσοτερον δὲ κατὰ τὴν ἀριστε-
 ράν, ἔνθα ἀπλοῦται αὕτη ὡς ἐκ τῆς θέσεως τοῦ
 ἀριστεροῦ βραχίονος¹. Ἡ πλουσία αὐτοῦ κόμη
 περισφίγγεται ὀλίγον ἀνωτέρω τοῦ μετώπου καὶ
 οὕτω σχηματίζεται ἐκ τῶν ὀγκουμένων ὑπὲρ τὸ
 μέτωπον τριγών οἰοεὶ μικρὸν στέμμα, δύο δὲ πλό-
 καμοὶ ἐκατέρωθεν κατέρχονται ἀνωθεν τῶν ὠτων
 ἐπὶ τοῦ στήθους.

Ὁ Ἀπόλλων ἀπενίξει εὐθὺ ἀνεπαισθήτως μόνον
 κλίνων τὴν κεφαλὴν καὶ ἴσταται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ
 ποδὸς ἔχων τὸ ἀριστερὸν γόνυ κεκαμμένον, φέρει
 δ' ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ τὴν λύραν ἔχων τοὺς δα-
 κτύλους ἐπὶ τῶν χορδῶν, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ, καθει-
 μένη, τὸ πληκτρον δύσγνωστον νῦν.

Παρὰ τοῦτον εἰκονίζεται ἡ Λητώ κατ' ἐνώτιον
 ἴσταμένη ἐν τελείᾳ ἡρεμίᾳ, φέρει δὲ καὶ αὕτη μα-
 κρὸν δωρικὸν χιτῶνα καὶ ὑπὲρ τοῦτον ἱμάτιον κα-
 λύπτων κατὰ τὸν συνήθη εἰς ἔργα τῆς δ' ἑκατον-
 ταετηρίδος δυσπερίγραπτον τρόπον τὸν ἀριστερὸν
 ὤμον, ὀλόκληρον τὸ σῶμα ἀπὸ τῶν γονάτων, πλήν
 τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ στήθους καὶ τοῦ δεξιοῦ
 ὤμου, καὶ τὸ ἄνω ἡμισυ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος·
 ἡ κεφαλὴ αὐτῆς εἶνε δυστυχῶς κατεστραμμένη,
 ἦτο δ' ὡς φαίνεται, ἡ κόμη ἄνω ἐκτενισμένη, καὶ
 κοσμεῖται ὑπὸ μικρᾶς στεφάνης. Ἀπενίξει καὶ ἡ
 Λητώ πρὸς τὰ ἔμπρος καὶ κλίνει ὀλίγον τι μᾶλλον
 τοῦ Ἀπόλλωνος τὴν κεφαλὴν, ἴσταται δ' ὁμοιο-
 τρόπως τῷ Ἀπόλλωνι ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς ἔχουσα
 τὸ ἀριστερὸν γόνυ κεκαμμένον. Ἐν τῇ ὑψωμένῃ
 ἀριστερᾷ εἶχε το σκήπτρον γραφῇ ἴσως ἄλλοτε δε-
 δηλωμένον, τὴν δὲ δεξιᾶν ἔχει καθειμένην ἄνευ
 ὄρατος ἀντικειμένου τινός.

Ἡ Ἀρτεμις ἴσταται δεξιόθεν τῆς Λητοῦς ἔχει καὶ
 αὕτη ὁμοίαν ἐκείνῃ στολήν, μακρὸν ὀρθοῦ χιτῶνα
 καὶ ἱμάτιον καλύπτων ἐνταῦθα, ὡς φαίνεται, μετὰ
 τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ σώματος καὶ τὸν δεξιὸν μα-
 στον καθ' ὃν τρόπον, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καὶ ἐν
 ἄλλοις ἔργοις τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος τοῦτο συμ-

¹ Πρὸς διὰ τὸν τύπον Pauly - Wissowa RE. II, 98.

βαίνει. Ἡ κεφαλὴ αὐτῆς εἶνε λίαν ἐφραμμένη,
 ἀλλὰ καὶ οὕτω δύναται τις νὰ διακρίνῃ τοὺς πλῆ-
 ρεις χάριτος καὶ παρθενικῆς ἐκφράσεως χαρακτή-
 ρας τῆς θεοῦ. Ἡ στάσις τῶν ποδῶν αὐτῆς εἶνε
 ὁμοία τῇ τῆς Λητοῦς, τὴν δὲ κεφαλὴν ἔχει μᾶλλον
 ἐκείνης κεκλιμένην καὶ οἰοεὶ τὸν προ αὐτῆς ἐπέτην
 ἀπενίξουσαν.

Ὁ προσευχόμενος ἐν τῇ συνήθει στάσει εἶνε κατὰ
 τὸ ἡμισυ μικροτερος τῶν θεῶν καὶ φέρει ἱμάτιον
 ἄφρον ἀκαλύπτων τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ στήθους.

Ἡ ἐργασία τοῦ ἀναγλύφου εἶνε μετρία, μέρος
 δὲ ὅμως τῆς κακῆς ἐντυπώσεως, ἢν τοῦτο προξενεῖ,
 ἀποδοτέον εἰς τὴν λίαν κακὴν αὐτοῦ διατηρησιν
 παραμορφούσαν τελείως τὰς γλυφάς. Ἀνηκεῖ τοῦτο
 κατὰ τε τὴν μικρὰν ἔξαρσιν τοῦ ἀναγλύφου καὶ τὸν
 σχηματισμὸν τοῦ πλαισίου εἰς τὴν τάξιν τῶν τῆς
 δ' ἑκατονταετηρίδος ὁμοιοσημῶν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ
 ἄλλων τόπων ἀναγλύφων.

Ὡς κορυφὴ τῆς περιεχούσης τὰς πρὸς Χαιρε-
 φάνῃ συνθηκᾶς τῶν Ἑρετριέων ἐπιγραφῆς τοῦ τέ-
 λους τοῦ δ' αἰῶνος¹, ἐχρησίμευεν ἀνάγλυφον, οὗ
 μικρὸν μόνον μέρος σφίζεται νῦν. Ἀπλοῦν βλέμμα
 ἐπὶ τοῦτου πείθει ἡμᾶς, ὅτι ἐπανελαμβάνετο ἐν
 αὐτῷ ἡ παράστασις τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου.

Τὸ λαίψανον τῆς μορφῆς δεξιᾶς εἶνε ἄρκετον ὥστε
 νὰ γνωρίσωμεν, ὅτι αὕτη ἀπεικόνιζε πιστῶς τὴν
 τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν Ἀρτεμιν μετὰ τῶν λαμπά-
 δων αὐτῆς ἐν χειρῶν, ἡ δ' ἐν ἀριστερᾷ θεὰ μετὰ
 τοῦ σκήπτρου ἐν τῇ ὑψωμένῃ ἀριστερᾷ χειρὶ εἶνε
 ἡ Λητώ μετὰ τινων οὐσιωδῶν, εἶνε ἀληθῆς, παραλ-
 λαγῶν. Ἰσταται αὕτη ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἀντι
 τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καὶ φέρει χιτῶνα μετ' ἀποπτύγ-
 ματος, τὸν δὲ μανδύαν ἔχει ἐρριμμένον ἀπὸ τῶν ὤμων
 εἰς τρόπον ὥστε μόνον τὸν ἀριστερὸν ὤμον μετὰ
 τοῦ ἄνω ἀριστεροῦ βραχίονος καὶ μέρος τοῦ ἀρι-
 στεροῦ στήθους ὡς καὶ τὸ νῶτον τῆς μορφῆς μέχρι
 τῶν γονάτων νὰ καλύπτῃ. Ὁ Ἀπόλλων ἴστατο
 δεξιόθεν τῆς Ἀρτέμιδος, ἔνθα ὑπῆρχε γῶρος διὰ
 δύο τοῦλάχιστον ἔτι μορφᾶς λαμβανομένης ὑπ'
 ὄψει τῆς ἀποστάσεως τῶν σφίζομένων μορφῶν ἀπ'

¹ Ἐφ' Ἀρχ. 1869, 104 ἔνθα ἐν τῷ πίνακι 48 μετὰ τοῦ πανομοιο-
 τύπου τῆς ἐπιγραφῆς ἀπεικονίζεται μετρίως καὶ τὸ ἀνάγλυφον. πρὸς καὶ
 Ἐφ' Ἀρχ. 1895, 125, 1. Ἡ χρονολογία αὐτῆς Ἐφ. Ἀρχ. 1895
 σελ. 147 (Σταυροπούλλος) πρὸς καὶ Rev. d. Et. Gr. 1897 σ. 181
 (Holleaux).

ἀλλήλων καὶ τοῦ πλάτους τοῦ ἀναγλύφου ὑπολογιζομένου ἐκ τοῦ πλάτους τῆς ἐπιγραφῆς.

Δυσκολίαν εἰς τὴν τοποθέτησιν ταύτην τοῦ Ἀπόλλωνος παρέχει ἴσως μόνον ἢ ἐκ τούτου προερχομένη τάξις τῶν θεῶν μενούσης τῆς Αἰητοῦς ἐν πέλει, ἀλλ' ἴσως ἢ θέσις τῆς Ἀρτέμιδος, κυρίας θεοῦ, ἐν Ἐρετρίᾳ καὶ ἢ σχέσις τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς τοῦ κατ' ἐξοχὴν ὀρκίου θεοῦ πρὸς τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ προὐκάλεσαν τὴν τάξιν ταύτην τῶν θεῶν.

Ἡ ὀνομασία τῶν δύο σφζομένων μορφῶν ἐπὶ τοῦ τῆς Χαιρεφανείου ἐπιγραφῆς ἀναγλύφου σχετιζομένου πρὸς τὴν παράστασιν τοῦ ἐν πίνακι 2,1 ἀναγλύφου προκύπτει ἀσφαλῶς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, διότι ἐν αὐτῇ οἱ Ἐρετριεῖς ὀρκίζονται τὸν Ἀπόλλωνα, τὴν Αἰητοῦν καὶ τὴν Ἀρτεμιν, ἀφ' ἑπομένως ἐν τῷ ἐπ' αὐτῆς ἀναγλύφῳ εἰκονίζεται ὁ Ἀπόλλων μετὰ δύο θεῶν, ρυθικόν εἶνε, ὅτι αἱ δύο αὗται θεαὶ εἶνε ἢ Αἰητῶ καὶ ἢ Ἀρτεμις¹ εἶνε δὲ ἀναγκαῖα ἢ μαρτυρία τοῦ Χαιρεφανείου ἀναγλύφου, διότι ἐπὶ κληρωδικῷ τινος ἀναγλύφου ἐν Δρέσδῃ¹, ἔνθα ἐπαναλαμβάνεται ἢ μορφή τῆς ἡμετέρας Ἀρτέμιδος, ὀνομάζεται αὕτη Κοροτοφόρος, τὸ δ' ὄνομα Ἀρτεμις ἀποδίδεται εἰς ἄλλην μορφήν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀναγλύφου, τοῦθ' ἕπερ ἀποδοτέον εἰς λόγους τοπικοῦς τῆς λατρείας ἐν Μιλήτῳ², ἔνθα τὸ τῆς Δρέσδης ἀναγλύφον εὐρέθη.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλο μαρτυρεῖται διὰ τῆς Χαιρεφανείου ἐπιγραφῆς καὶ τοῦ ἀναγλύφου αὐτῆς. Ἐν ταύτῃ δὴ καὶ λόγου γινομένου περὶ πληρωμῆς προστίμου, ὀρίζεται νὰ ἀφιερῶται τοῦτο τῇ Ἀμαρυσίᾳ Ἀρτέμιδι καὶ ἄλλως δὲ μνημονεύεται ἢ Ἀμαρυσία Ἀρτεμις ἐν αὐτῇ, ἀναγκαῖως λοιπὸν πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐν τῇ Ἀρτέμιδι τοῦ ἀναγλύφου τῆς ἐπιγραφῆς εἰκονίζεται ἢ Ἀμαρυσία Ἀρτεμις, καὶ ὅτι ἐπίσης ἢ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ πίνακος 2,1 Ἀρτεμις εἶνε ἢ Ἀμαρυσία, ἕπερ ἄλλως καὶ μόνον ἐκ τῆς παραστάσεως αὐτοῦ τοῦ

ἀναγλύφου θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῆς προτάξεως τῆς Ἀρτέμιδος μετὰ τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἡμετέρου ἄρθρου λεχθέντα περὶ τῆς ἀφιερώσεως Ἀρτέμιδι, Ἀπόλλωνι, Αἰητοῖ.

Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἢ τέχνη τοῦ ἐκ Βάθειας ἀναγλύφου εἶνε μετρία, τοῦτο ὁμοῦς ἰσχύει μόνον περὶ τῆς τεχνικῆς ἐκτελέσεως τούτου, τούναντίον δ' ἢ τε ἐφεύρεσις τῶν μορφῶν τῶν θεῶν καὶ ἢ καθ' ὅλου διάταξις τῶν κατ' αὐτὰς μαρτυροῦσιν ἔργα ὑψηλοτέρας τέχνης.

Ἐν πρώτοις ἢ σεμνὴ καὶ ἄνευ τινὸς ἐνεργείας στάσις τῶν θεῶν δεικνύει ἀναμυθισθητήτως, ὅτι ἔχομεν ἐν τούτοις εἰκόνας λατρείας, ἀπεικονίσεις δὴ καὶ ἀγαλμάτων, ἅτινα ἴσταντο ἐν ναῶ τινι, ἂν δὲ τις ἀποβλέψῃ πρὸς τὰς μορφὰς καθ' αὐτὰς, ἀνευρίσκει ἐν τε τῇ στάσει καὶ τῷ ἱματισμῷ πρὸ πάντων τῶν δύο τελευταίων τοσαύτας ὁμοιότητας, ὥστε δὲν δύναται ἢ νὰ δεχθῆ, ὅτι καὶ αἱ τρεῖς μορφαὶ ἢ μᾶλλον τὰ τρία διὰ τούτων εἰκονιζόμενα ἀγάλματα ὑπ' ἐνὸς τεχνίτου ἐποιήθησαν, ὅστις βεβαίως δὲν ἦτο ὁ γλύπτης τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν, ὅστις ἔργον ἴσως ἔχων τὴν χάραξιν τῶν γραμμῶν μόλις θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ ἀντιγράψῃ μετρίως δεδομένας μορφὰς.

Καὶ ἐν ταῖς τρισὶν μορφαῖς πρὸ πάντων δ' ἐν τῷ Ἀπόλλωνι ἐμποιεῖ αἴσθησιν ἢ αὐστηρότης περὶ τὴν στάσιν καὶ τὴν διάθεσιν τῶν πτυχῶν τῆς ἐσθῆτος, ἢτις ἀναμυθισθεῖ ἡμᾶς μᾶλλον ἔργα τοῦ ε' αἰῶνος. Ἀλλ' ὁμοῦς ἂν ἀποβλέψωμεν πρὸ πάντων εἰς τὸν τρόπον τῆς ἀναβολῆς τοῦ ἱματίου τῶν δύο γυναικείων μορφῶν, ἀνευρίσκουμεν τὴν ἀμψίειν, ἢτις ὡς διὰ πολλοῦ ἐσχάτως περὶ αὐτῆς γενομένου λόγου ἀνωμολογήθη¹, κυρίως εἰς ἔργα τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος ἀπαντᾷ. Ἄν παραβάλωμεν εἰδικώτερον τὴν μορφήν τῆς ἡμετέρας Ἀρτέμιδος πρὸς τὸ ἔργον, ἕπερ προὐκάλεσε τὴν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συζητήσιν, τὰς Μούσας τῆς Μαντινείου βᾶσεως² καὶ ἰδίως τὴν ἔχουσαν τοὺς αὐλοῦς³, εὐρίσκουμεν, ὅτι ἢ ὁμοιότης τούτων εἶνε τοσαύτη ὥστε ἀδύνατον εἶνε νὰ παρήχθησαν ἀνε-

¹ Arch. Anz. 1891, 26. Collignon Hist. de la plastique II, 653, 1. Furtwängler Meisterwerke, s. 535. Roscher's Lexicon (Lectio) Sp. 1977.

² Hesp. P. Heumann ἐν Arch. Anz. 1891, 26, ὅστις ὁμοῦς σχετίζει τὴν Κοροτοφόρον πρὸς τὴν Αἰητῶ ἐν ᾧ καθὼς φαίνεται πρὸς τὴν Ἀρτεμιν μάλιστα αὐτῆς νὰ σχετισθῇ. Τούναντίον ὁ Furtwängler ἐν Meisterw., s. 535, 5. Περὶ τῆς λαμπρότης ὡς συμβόλου τῆς Ἀρτέμιδος πρὸς. Pauly-Wissowa, RE. II, 1135. Μόνον λαμπρότης ὡς συμβόλου ἔχει ἢ Ἀρτεμις καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαϊκῶν αἰθαρωδικῶν ἀναγλύφων.

¹ Fongères Mantinée 553-554. Amelung Die Basis des Praxiteles aus Mantinea s. 50 κέ. Furtwängler Meisterw. s. 397 περὶ ἀγάλματος τῆς Ὑγείας.

² Πρὸς τελευταίον Fongères ἔ. κ. Oesterreich. Jahresh. 1899 s. 259 (Benndorf). Collignon Hist. de la pl. II 258 κέ.

³ Fongères ἔ. κ. πίν. III.

ξαρτήτως ή μία τῆς ἄλλης αἰ μορφαί. Ἄν ἐξαιρέση τις ἴσως μόνην τὴν ἔκφρασιν τῆς κεφαλῆς, τὸ λοιπὸν σῶμα μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς θέσεως τῶν βραχιόνων ἐν μέρει, ἂν δὲν ἀντεγράφησαν τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἑτέρου, ἐποιήθησαν ἕμως παρ' ἀμφοτέροις κατὰ τὸ αὐτὸ πρωτότυπον. Ἡ στάσις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς μετὰ τοῦ ἰσχυρῶς κεκαμμένου δεξιοῦ γόνατος, ἡ ἔξαρσις τῆς ἀριστερῆς λαγόνος, ἡ κλίσις τῆς κεφαλῆς, ἡ περιβολὴ τοῦ ἱματίου καλύπτοντος καὶ τὸν δεξιὸν μαστὸν¹ καὶ σχηματίζοντος τὸν χαρακτηριστικὸν κυλινδραιοῖδῃ ὄγκον ἀπὸ τῆς δεξιᾶς λαγόνος πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὦμον, εἶνε κοινὰ γνωρίσματα ἀπαιτοῦντά τι μᾶλλον ἢ μόνην τὴν σύγχρονον γένεσιν τῶν ἔργων. Ὅτι εἶπομεν περὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἰσχύει καὶ περὶ τῆς Λητοῦς, διότι καὶ ταύτης ἡ στάσις εἶνε ἡ αὐτῆ, τὸ δ' ἱμάτιον κατὰ τὸν αὐτὸν φέρει καὶ αὕτη τρόπον μετὰ τῆς μικρῆς διαφορῆς μόνον, ὅτι μένει παρ' αὐτῇ ἀκάλυπτος ὁ δεξιὸς μαστὸς καὶ ἀπλοῦται τὸ ἱμάτιον μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχιόνος, χαρακτηῖρες, οἵτινες καὶ πάλιν ἄγουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν Μαντινεῖον βᾶσιν, ἐν ἣ ἐπιζητεῖται ἡ διὰ τοιούτων μικρῶν παραλλαγῶν ποικιλία τῆς ἄλλως ὁμοίας περιβολῆς τοῦ ἱματίου ἐν ταῖς διαφόροις μορφαῖς.

Ἄλλὰ καὶ ἡ μορφή τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου ἀναπολεῖ ἡμῖν τὸν Ἀπόλλωνα τῆς βᾶσεως τῆς Μαντινεῖας² ὁ αὐτὸς κάτωθεν τῶν μαστῶν ἐξωσμένος χιτῶν, ἡ αὐτῆ μακρὰ γλαμύς, οἱ ἐπὶ τῶν ὤμων καταπίπτοντες πλόκαμοι³ τὸ πρόσωπον τοῦ τῆς Μαντινεῖου βᾶσεως Ἀπόλλωνος εἶνε ἐφθαρμένον, ἀλλ' ἐφ' ὅσον σώζεται δύναται τις εὐκρινῶς νὰ γνωρίσῃ τὴν ἡρεμον καὶ πῶς ὄνειροπόλον ἔκφρασιν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τῆς Βᾶθειας Ἀπολλωνος.

Λεπτομερεστέραν μελέτην τῶν μορφῶν τοῦ ἀνα-

¹ Ὁ Φίλιος Mitt. 1895 σελ. 256 ὡς ἐξῆς περιγράφει τὴν ὁμοίαν περιβολὴν τοῦ ἱματίου τῆς Κόρης « τὸ ἱμάτιον οὗ ἡ μία ἄκρα κρέμαται πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, ὃν καὶ καλύπτει, στρέφει ὄπισθεν, σκεπάζει ἐν μέρει τὰ νῦτα καὶ ὕστερον ὑπὸ τὴν δεξιάν μασχάλην συρόμενον ἔμπροσθεν κατὰ τὸ στήθος, μέρος μὲν τανύεται στερεῶς ὑπὸ τὴν ἀριστερὰν μασχάλην διὰ πόρρης συγκρατούμενον οὕτως, ὥστε νὰ δηλωταὶ σαφῶς καὶ ὑπ' αὐτὸ ὁ δεξιὸς μαστὸς, τὸ δ' ἐπίλοιπον ἀνωτὸς ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα ἐρριμμένον σχηματίζει κρεμάμενον τὸ ἕτερον αὐτοῦ ἄκρον ». Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν τοιαύτων περιβολῶν τοῦ ἱματίου ἐχουσῶν μορφῶν εἶνε καὶ ἡ κυλινδρική ἐξογκωσις τοῦ ἱματίου σχηματιζομένη διαγωνίως τοῦ στήθους ἀπὸ τῆς δεξιᾶς μασχάλης πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὦμον.

γλύφου ἡμῶν δὲν ἐπιτρέπει δυστυχῶς ἡ κακὴ κατάστασις ἐν ἣ τούτο περιήλθεν εἰς ἡμᾶς, καὶ οὕτω δ' ἕμως δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ τεχνίτης διέκρινεν ἐν ταῖς προσώποις τῆς Λητοῦς καὶ τῆς Ἀρτέμιδος τοὺς ἀπαλοὺς καὶ παρθενικοὺς οὕτως εἰπεῖν χαρακτῆρας ταύτης ἀπὸ τῶν ὠρίμων καὶ μητροπρεπιῶν ἐκείνης.

Νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ γλύπτης τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν, ὅστις, ὡς εἶπομεν ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐφεύρῃ αὐτὸς τὰς μορφαὶς τούτου, ἀντέγραψε ταύτας ἐκ τῆς βᾶσεως τῆς Μαντινεῖας εἶνε ἀδύνατον, νὰ δεχθῶμεν δὲ πάλιν ὅτι ὁ Πραξιτέλης ἀντέγραψε πιστῶς ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τῆς ἡμετέρας Ἀρτέμιδος τὴν Μοῦσάν του λίαν δύσκολον καὶ μὴ ἀρμόζον τῷ μεγάλῳ τεχνίτῃ. Ἐν μόνον εἶνε δυνατὸν καὶ πιθανόν, ὅτι ὁ ἴδιος εἶνε ὁ πλάστης καὶ τοῦ πρωτοτύπου τῆς ἡμετέρας Ἀρτέμιδος, ὅποτε θὰ ἐπετρέπετο εἰς αὐτὸν δι' ἔργον δευτερευούσης σημασίας, οἷον ἡ Μαντινεῖος βᾶσις νὰ ποιήσῃται χρῆσιν τύπου, ὃν αὐτὸς ἔπλασεν.

Περὶ τοῦ Πραξιτέλους γνωρίζομεν¹ ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦλάχιστον τοῦ σταδίου του ἐποίει ἔργα ὑπόδειγμα ἔχων ἐν πολλοῖς προιόντα τῆς προηγηθείσης αὐτοῦ μεγάλης καλλιτεχνικῆς περιόδου. Τὰ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Προστατηρίου Ἀπόλλωνος ἐν Μεγάροις ἀγάλματα Ἀπόλλωνος, Λητοῦς, Ἀρτέμιδος ἦσαν, ὡς φαίνεται ἐξ ἀπεικονισμάτων αὐτῶν ἐπὶ νομισμάτων ἐκ Μεγάρων, λίαν ἀρχαιοτρόπα², εὐεξήγητος λοιπὸν θὰ ἦτο καὶ ἡ παρατηρουμένη αὐστηρότης ἐν ταῖς μορφαῖς τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου, ἂν αὗται ἀντεγράφησαν ἐξ ἔργων τῶν πρώτων χρόνων τῆς δριάσεως τοῦ Πραξιτέλους.

Πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα τῶν ἐκ Μεγάρων νομισμάτων συμφωνεῖ καθ' ὅλα ἐν τε τῇ στάσει καὶ τοῖς κρατουμένοις ἀντικειμένοις ὁ Ἀπόλλων τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν, καὶ ἡ μορφή δὲ τῆς Λητοῦς μεθ' ὅλην τὴν ἐκ τῆς κακῆς διατηρήσεως τοῦ νομισματος μὴ ἀκριβῆ γνώσιν τῶν λεπτομερειῶν αὐτῆς φαίνεται νὰ συνεφώνει πρὸς τὴν Λητῶ τοῦ ἐπὶ τοῦ

¹ Ameuhg ἔ.ἀ. σ. 57. Oesterr. Jahresh. 1899 σ. 262.

² Collignon Hist. de la plast. II, 255. Furtwängler Meisterw. 538, I (προβάλλει τὴν πιθανότητα τῆς κατασκευῆς τῶν ἀγαλμάτων ὑπὸ τοῦ ἀρχαιότερου Πραξιτέλους). Overbeek, Kunst. mythol. Apollon σελ. 94 (Münzt. V, 3) J. II, St. XVI, 1896 σ. 281 Percy Gardner. Inhoof Blumer καὶ Percy Gardner, numismat. Commentary on Pausanias πίν. A, X, FF, I, II.

πίνακος 2, I εκ Βάθειας αναγλύφου, διαφορά μόνον ὑπάρχει ἐν ταῖς μορφαῖς τῆς Ἀρτέμιδος.

Κατ' ἐξοχήν πλάστης τῶν Ἀπολλωνείων θεοτήτων δύναται νὰ ὀνομασθῆ ὁ Πραξιτέλης· οἱ πλείονες τῶν τύπων τῶν περιελθόντων εἰς ἡμᾶς ἀγαλμάτων Ἀρτέμιδος εἰς αὐτὸν ἀναφέρονται. Ἡδὴ νεώτατος ὁ Πραξιτέλης ἐκλήθη εἰς Μαντίνειαν πρὸς κατασκευὴν τῶν ἀγαλμάτων τῶν τριῶν θεῶν ἐν τῷ ἐκεῖ ναῷ. ἀλλ' ὅπως κληθῆ οὗτος εἰς χώραν ἀπομεμακρυσμένην τῶν Ἀθηνῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τοιοῦτου ἔργου θὰ εἶχεν ἤδη γίνῃ γνωστός διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν αὐτῶν θεῶν ἐν Ἀθήναις ἢ που πλείσιον τῶν Ἀθηνῶν.

Τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν τούτων, ἅτινα ἐγένοντο ἀρρομή νὰ κληθῆ ὁ Πραξιτέλης εἰς Μαντίνειαν, δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἦσαν τὰ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ ἡμῶν εἰκονιζόμενα. Ποῦ δ' ἴσταντο ταῦτα δὲν εἶνε δύσκολον νὰ εἰκάζωμεν ἐκ τῶν προλεχθέντων. Ὁ ναὸς τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτεμίδος, τόπος πανευδοικῆς λατρείας¹, δὲν ἦτο ἀνάξιος νὰ περιλαμβάνῃ ἔργα ἐνὸς τῶν πρώτων τῆς Ἑλλάδος γλύπτων, ἐν δ' Ἐρετρίᾳ ἐργύστατα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν ἀδιακόπῳ συγκοινωνία μετ' αὐτῶν εὐρισκομένη εὐκολον ἦτο νὰ ἦτο γνωστός ὁ Πραξιτέλης καὶ ἐν ἀρχῇ ἔτι τῆς τέχνης αὐτοῦ.

Ἡ ἱστορία τῆς Ἐρετρίας δὲν εἶνε δυστυχῶς καλῶς ἐγνωσμένη, ὥστε δὲν δύναμεθα νὰ γνωρίζωμεν, ἂν καὶ μετὰ ποῖον συμβάν ἐγένετο ἡ ἰδρυσις τῶν ἀγαλμάτων τούτων κατὰ τὴν διάρκειαν ἴσως τῆς τρίτης δεκαετηρίδος τοῦ δ' αἰῶνος π. Χ., ἀλλ' ἴσως τότε μόλις οἱ Ἐρετρίαις ἑκατὸν καὶ πλέον ἔτι μετὰ τὴν ροβερὰν καταστροφὴν, ἣν ὑπὸ τῶν Περσῶν ὑπέστησαν, ἀναλαβόντες τελειῶς καὶ μικρὸν ἀνανηψάντες ἐκ τῶν διαφόρων περιπετειῶν, εἰς ἃς ὅτε μὲν ἢ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν σύμπραξις αὐτῶν, ὅτε δ' ἢ ἐγθρηκὴ αὐτῶν πρὸς ἐκείνους στάσις παρέστυρεν αὐτοὺς, ἠδυνήθησαν νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν διαφόρων δημοσίων² οἰκοδομημάτων καὶ νὰ ἀνανεώσωσι τὰ ὑπὸ τῶν Περσῶν καταστραφέντα ἀγάλματα, ἅτινα ἴσως μόνον προχαίρως μετὰ τὰ Περσικὰ ἀντικατέστησαν.

Τὸν τύπον τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν

¹ Arch. Epigr. Mit. a. Oe. U. 1892 XV σελ. 115 Tit. Liv. XXXV. 38.

² Ann. J. of Arch. 1891 περί τοῦ θεάτρου καὶ αὐθῆ σελ. 243.

ἀναπαριστᾷ καθ' ὅλα ἐκ τῶν σφωζομένων ἀγαλμάτων μόνος ὁ ἐν Μονάχῳ Ἀπόλλων Barberini¹, διαφέρων μόνον πρὸς τὸν ἡμέτερον κατὰ τὴν διάθεσιν τῆς κόμης ἐπὶ τοῦ κρανίου, διότι ὁ Ἀπόλλων Barberini ἔχει ταύτην ἐκτενισμένην οὕτως ὥστε νὰ χωρίζηται εἰς δύο ἀντιθέτους φράγς ἀπὸ τοῦ μέσου πρὸς τὰ πλάγια τοῦ κρανίου· γνωστοῦ ὅμως ὄντος ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀπόλλωνος Barberini πιθανώτατα δὲν εἶνε ἢ ἀρχῆθεν εἰς τὸ ἀγαλμα ἀνηκουσα, ἢ διαφορὰ αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς μὴ ὑφισταμένη. Τὴν κεφαλὴν τοῦ ἡμετέρου Ἀπόλλωνος μεθ' ὧν αὐτῆς τῶν γνωρισμάτων ἀνευρίσκωμεν ἐν τῇ προτομῇ τοῦ Ἀπόλλωνος Petworth², ἣτις ὑπὸ τοῦ Furtwängler ἀποδίδεται εἰς τὸν ἀρχαιότερον Πραξιτέλη.

Ἡ Λητώ ὡς ἀγαλμα καθ' ἑαυτὴν δὲν σώζεται³, τὴν μορφήν δ' αὐτῆς μόνον ἐν ὀλίγοις δημοσιευθεῖσιν ἀναγλύφωις⁴ καὶ ἐν εἰκόσιν ἀργείων ἀνευρίσκωμεν, ἢ παράστασις αὐτῆς συμφωνεῖ μέχρι παραλλαγῆς πρὸς τὴν τῆς Δήμητρος, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Ἀρτεμιν, ὅπως αὕτη παρίσταται ἐν τῷ ἀναγλύφῳ ἡμῶν, μόνον ἐν τῷ μνημονευθέντι ἐκ Μιλήτου ἀναγλύφῳ τῆς Δρέσδης εὐρίσκωμεν ἐκτὸς τῆς Ἐρετρίας⁵, καὶ ταύτης δὲ τὴν μορφήν ἀνευρίσκωμεν ἐν ταῖς διαφόροις παραστάσει τῆς Ἐλευσινίας Κόρης.

Λι σχέσεις τῆς Λητοῦς καὶ Ἀρτέμιδος πρὸς ἀλλήλας ὡς μητρός καὶ θυγατρὸς καὶ πρὸς τὸν Δία ὡς συζύγου τοῦ ὑπάτου τῶν θεῶν καὶ θυγατρὸς αὐτοῦ, εἶνε αἱ αὐταὶ πρὸς τὰς τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης, εἶχε λοιπὸν πολλοὺς τοὺς ὁμοίους χαρακτῆρας ὁ γλύπτης, ὥστε νὰ μὴ δύνηται νὰ ἀποφύγῃ, τὸναντίον δὲ μᾶλλον νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐξωτερικὴν ὁμοιότητα ἐν τῇ παραστάσει τῶν δύο τούτων ζευγῶν.

Μολονότι δὲν εἶνε τοῦ κυρίου σκοποῦ τοῦ πα-

¹ Hebl. Pauly - Wissowa RE. II, 98. Ὑπὸ τοῦ Furtwängler ἀποδίδεται ὁ Ἀπόλλων Barberini (Meisterw. 119) εἰς τὸν Ἀγοράκροτον. Hebl. τὸν τύπον ἐπὶ νομισμάτων ἐν Oberberck, Kunstmythol. Apollon σελ. 306 καὶ Münzt. V. 116 καὶ Fongères Mantinée p. 312.

² Meisterw. 140.

³ Τὴν κεφαλὴν ἀγάλματος Πραξιτελείου τῆς Λητοῦς ὑποθέτει ὁ Furtwängler Meisterw. ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς Περσ. Ludovisi Λητῶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων Ἀργεῶς Collignon Hist. II 362.

⁴ Roschers Lex. Sp. 1977.

⁵ Hebl. El. Ceram. I, A.

ρόντος ἄρθρου ἐπισυνάπτομεν (ἐπὶ τοῦ πίνακος 2, 2 καὶ 3 τὰς εἰκόνας δύο ἀναγλύφων τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου καὶ διότι ἡ ἐπ' αὐτῶν παράστασις εἶνε ὁμοία τῆς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ ἡμῶν καὶ διότι αἱ παραστάσεις ἐπ' αὐτῶν τῆς Τριάδος τῶν Ἀπόλλωνείων θεοτήτων δύνανται ἴσως νὰ βοηθήσωσι τοὺς εἰδικώτερον ἀσχολουμένους¹ περὶ τὸ ζήτημα ὅπως μορφώσωσιν εὐκολώτερον ἰδέαν περὶ τῆς ἐν τῷ δ' αἰῶνι ὑπὸ διαφόρων τεχνιτῶν παραστάσεως τῶν τριῶν θεῶν ὁμοῦ, περὶ ὧν ὑπὸ συγγραφέων ἔχει ἡμῖν παραδοθῆ².

Πίν. 2, 2. Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον (Ἐθν. Μουσ. ἀρ. 1400).

Ἡ παράστασις εἰκονίζεται ἐπὶ βάσειως προεχούσης τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀναγλύφου καὶ στεγάζεται ὑπὸ ἀπλῆς ἀετωματιομόρφου προεξοχῆς. Ὁ Ἀπόλλων πρὸς δεξιὰ παρίσταται ἐν τῇ συνήθει κίθαρωδικῇ τοῦ δ' αἰῶνος στολή ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἔχων τὴν λύραν, ἐνῶ ἡ δεξιὰ ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος κεκαμμένη κρατεῖ δυσδιάκριτόν τι ἀντικείμενον πρὸ τοῦ κάτω ἄκρου τῆς λύρας· ἡ κόμη αὐτοῦ εἶνε βραχεῖα καὶ ἄνευ τινὸς κόσμου. Ἡ Ἀητώ ἐν τῷ μέσῳ κατ' ἐνώπιον ἐν τῇ γνωστῇ Δημητροειδεῖ μορφῇ ὅθλα δὴ μητροπρεπῆς, τὸ ἱμάτιον ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν, ἥτις κοσμεῖται καὶ διὰ μικρᾶς στεφάνης, ἐν τῇ ἀριστερᾷ τὸ σκῆπτρον· ἐν τῇ δεξιᾷ τεινεῖ φιάλην μεσόμφαλον πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα. Ἡ Ἄρτεμις ὀλίγον πρὸς ἀριστερὰ ἐν τῷ γνωστῷ τύπῳ κάλλιστα ἀντιπροσωπευομένη διὰ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Δρέσδης³ κρατεῖ ἐν τῇ καθειμένη ἀριστερᾷ τὸ τόξον καὶ ὑψοῖ τὴν δεξιὰν πρὸς τὸν δεξιὸν ὦμον, οὐχὶ κρατοῦσα γραφῇ δεδῆλωμένην ἄῃδα, ὡς ὑπέθεσεν ὁ Amelung, ἀλλ' ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ μνημονευθεῖσα Ἄρτεμις τῆς Δρέσδης, ὅπως ἀραιρέτη βέλος ἀπὸ τῆς φαρέτρας, ἥτις φαίνεται ὀπισθεν τοῦ ἀριστεροῦ ὦμου τῆς θεᾶς. Παρὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν αὐτῆς ἴσταται μικρὰ δορκάς, ἥς μόνον τὸ πρόσθιον μέρος φαίνεται.

Ἡ μορφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος διαφέρει τῆς παραστάσεως τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς Μαντιναιεῖος βάσειως ἰδίως κατὰ τὴν κόμην, διαφέρει δὲ καὶ τῆς παρα-

στάσεως τοῦ ἐκ Μεγάρων νομίσματος κατὰ τὴν θέσιν τοῦ δεξιοῦ βραχίονος, ὥστε μολοντί ἡ Ἄρτεμις ἀπεικονίζει τὴν τοῦ ἐκ Μεγάρων νομίσματος¹ Ἄρτεμιν δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ αἱ τρεῖς μορφαὶ κατὰ τὰ πρότυπα τοῦ ἐκ Μεγάρων νομίσματος ἐποικήθησαν.

Ἐν πίνακι 2, 3 (Hartwig, Bendis σ. 9 εἰκ. 2) ἀπεικονίσθη ὁμοίου σχήματος ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἀρ. 1380 τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου.

Αἱ κεφαλαὶ εἶνε ἀποκεκρουσμένα καὶ ἄλλως δ' ἡ παράστασις εἶνε βεβλαμμένη.

Αἱ μορφαὶ ἴστανται κατ' ἐνώπιον ὁ μὲν Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἀητώ ἐν ᾧ καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ σχήματι μετὰ μικρᾶς παραλλαγῆς ἐν τῷ ἱματίῳ τῆς Ἀητῆος, ἡ δ' Ἄρτεμις ἐν τῷ ἀμαξονοειδεῖ τύπῳ, ἔχουσα πρὸς τοῖς χιτῶσιν περιβεβλημένη τῷ στῆθει δορκάν² καθ' ὃν τρόπον παρίσταται αὕτη διὰ τοῦ πηλίνου εἰδωλίου ἐν Samml. Sabouloff πίν. 125-126. Οἱ πόδες αὐτῆς εἶνε τεθραυσμένοι, ἡ ἀριστερὰ χεὶρ λειπούσα νῦν ὑψοῦτο ὡς φαίνεται, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς θωπεύει τὴν κεφαλὴν μικρᾶς δορκάδος δεξιόθεν αὐτῆς ἴσταμένης.

Κάτωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφή

ΓΟΡΓΟΝ . . . ΑΣΑΝΕΘΗΚΕ³

Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς δύναται τὸ ἀνάγλυφον νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν γ' π. X. ἑκατονταετηρίδα, εἰς τοὺς αὐτοὺς δὲ περίπου χρόνους πρέπει νὰ ἀναχθῆ καὶ τὸ προηγούμενον ἀνάγλυφον.

Λείψανον ὁμοίας παραστάσεως τῶν τριῶν θεῶν περιεσώθη ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ Ἐθν. Μουσ. ἀρ. 1359, οὗ σώζεται μόνον μικρὸν τμήμα τοῦ ἀριστεροῦ μέρους μετὰ τῆς μορφῆς τοῦ Ἀπόλλωνος παρισταμένου ὡς παιζόντος τὴν λύραν κατὰ τὰ ἄλλα δ' ὁμοίου τῷ ἀναγλύφῳ τῆς Βάθειας.

¹ Amelung Die Basis des Praxiteles σ. 23, 1.

² Hartwig Bendis σελ. 8.

³ Πῶς πρέπει νὰ ἀναγνώσθῃ ἡ ἐπιγραφή, δὲν μοι ἐγένετο δυνατόν νὰ συμπεράνω. Ἐν τῇ Γοργον...ας ἐγκρούπεται πιθανῶς ὄνομά τι Γοργονίλας· Ἐν τῇ συνοδουσίᾳ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀναγλύφου ἐκθέσει τοῦ Ἐλ. Κούση ἐπιμελητοῦ ἐν Λαρίσῃ ἀπὸ 2ας Μαρτίου 1887 ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Lolling συνεπλήρωσεν τὴν ἐπιγραφὴν Γοργονίλα ἀνέθηκε, ἐν τούτοις τὰ ἔργα τοῦ X μοι φαίνονται ἀσφαλῆ.

Μαρμαρίνος ὀμφαλός¹.

Ὁ ἐν τῇ προκειμένῃ εἰκονί εἶκ. Γ δημοσιευόμενος μαρμαρίνος ὀμφαλός, ἔκειτο πρὸ μικρᾶς ἐκκλησίας τῆς ἁγ. Παρασκευῆς κειμένης ἑκατοντάδας πινᾶς μέτρων μακρὰν πρὸς ΒΔ τοῦ λόφου τῶν Παληοκκλησιῶν ἐν Βάθειαι. Ἡ ἐγγύωριος θυμοστορία εἶχε

πλάσῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ ὀμφαλοῦ τούτου, ὅστις ὡς ἐκ τῆς μορφῆς αὐτοῦ ἐξελήφθη ὡς ἀπεικονίζων πύλον καθολικοῦ ἐπισκόπου.

Ἰδρῦθη, ἔλεγον, ὑπὸ τῶν Φράγκων πρὸς ἀνάμνησιν τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία ἐξήρτατο ἀπὸ τῆς καθολικῆς. Ἀπόκειται νῦν οὗτος ἐν τῇ συλλογῇ Ἑρετριᾶς.

Εἰκὼν Γ

Ὁ ὀμφαλὸς ἔχει ἡμισφαιρικὸν σχῆμα καὶ περιβάλλεται ὑπὸ πλέγματος διακτυπώτου κοσμομένου ὑπο ἀσπραγαλσειῶν ἐξογκωμάτων καὶ ἀπολήγοντος κάτω εἰς τρίγωνα φέροντα κροσσούς² ἔχει ὕψ. 0,45 καὶ πλ. 0,60, εἶνε δὲ συμφορῆς μεγάλῃ μαρμαρίνη πετραπλευρῶ βύσει πλ. 0,90 καὶ ὕψ. σωζομένου νῦν 0,75 περίπου.

¹ Πρασινα 1898 σελ. 100.

Ὁ ὀμφαλὸς ὡς σύμβολον, κατέστη σὺν τῷ χρόνῳ σύμβολον ἰδιότητος τῷ Ἀπολλωνί³ κυρίως, καὶ εἰκονίζεται πολλάκις μετὰ παραστάσεων αὐτοῦ ἐπὶ διαφόρων ἀρχαίων ἔργων⁴.

³ Pauly-Wissowa II, Sp. 110.

⁴ 16. J. H. 81. 1888 σ. 295 (Middleton) καὶ 1899 σ. 239 (Jane Harrison) καὶ Hiller v. Gärtringen gesch. v. Delphi S. 6 (Separatdruck aus Pauly-Wissowa RE. Bd. IV).

Ὁ μέγας ὄγκος τοῦ ἐκ Βάθειας ὀμφαλοῦ δὲν ἐπιτρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι μετεφέρθη εἰς τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως αὐτοῦ ἐξ ἀπομεικρυσμένου τόπου, ἢ δ' εὐρέσις αὐτοῦ ἐγγὺς τοῦ μέρους, ἔνθα εὐρέθησαν αἱ εἰς τὸ ἱερόν τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος ἀποδοθεῖσαι ἐπιγραφαὶ δίκαιοι ἡμᾶς ὡς ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ προερχόμενον καὶ τὸν ὀμφαλὸν τοῦτον νὰ θεωρήσωμεν, ὅπου μετὰ τῆς Ἀρτέμιδος ἐλατρεύετο καὶ ὁ Ἀπόλλων.

Δύο ὅμοιοι ὀμφαλοὶ ὡς ἀφιερῶματα καθ' ἑαυτοῦς εὐρέθησαν καὶ ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς¹.

Μολύβδινον σταθμίον.

Ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ πλαισίου τοῦ λόφου τῶν Παλιοκκλησιῶν παρὰ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τοῦ μέρους ἔνθα ἀπεκάλυψα ἐγὼ ἐν δοκιμαστικῇ ἀνασκαφῇ ἀρχαῖα ἰδιωτικὰ οἰκήματα, ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ χώρου Ὁθ. Μιχαὴλ κατοικοῦ Βάθειας σκάπτοντος πρὸς φύτευσιν ἐλαίας το κάτωθεν εἰκονιζόμενον μολύβδινον σταθμίον. Κάτοχος αὐτοῦ εἶνε ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ ἐν Χαλκίδι χρυσοχόος Γ. Κεφάλας.

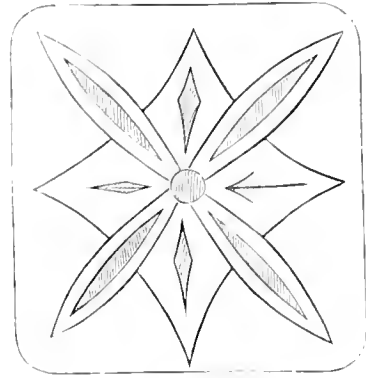
Τὸ σταθμίον ἔχει τὸ σύνθηδες σχῆμα τετραγώνου μνᾶς καὶ διατηρεῖται ἐξαιρετικῶς. Μικρὸν τεμάχιον ἀπεκόπη πρὸ τῆς ἀνευρέσεως αὐτοῦ ἐπίτηδες κατὰ μῆκος τῆς μιᾶς γωνίας. Ζυγίζει τὸ σταθμίον ὄραμα 130 ἤτοι περίπου 416 γραμμάρια.

Ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἔχει τὸ ἡμέτερον σταθμίον ἐντὸς περιθωρίου, ἀποτελεσθέντος διὰ μικρᾶς ἐξοχῆς τῶν ἄκρων κατὰ τὰς τέσσαρας πλευράς, τὴν ἐπιγραφὴν Ἀρτέμιδος διανενημεμένην ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ εἰκόνι² καὶ ἐν τῷ μέσῳ

Εἰκὼν 2

ταύτης τὸ ἐν τῇ αὐτῇ εἰκόνι ἀπεικονισθὲν μολύβδινον ἀρχόντος πιθανώτατα, ἐν ᾧ διακρίνονται τὰ γράμματα ΕΥΘΚ (Εὐθύκλῆς ἢ τι παρόμοιον). Ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς εἰκ. 3 εἰκονίζεται ἐντὸς

Εἰκὼν 3

ὁμοίου περιθωρίου κόσμημα (ἄνθος; ἀποτελούμενον ἐκ τεσσάρων φύλλων (ἐλαίας) συμμετρικῶς διανενημεμένων περὶ μικρὸν κύκλον ἐν τῷ κέντρῳ καὶ τεμνομένων ὑπὸ τετραγώνου ἔχοντος καμπύλας τὰς πλευράς. Τέσσαρες λοχισκοειδῆς περίπου ἀκτίνες χωροῦσι μεταξύ τῶν φύλλων ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὰς γωνίας τοῦ τετραπλεύρου. Ἐπὶ τῶν στενῶν πλευρῶν εἶνε εἰκονισμένον σπειροειδῆς κόσμημα.

Ὁ τύπος εἶνε λαμπρὸς εἰς τίνα δὲ σχέσιν εὐρίσκειται τὸ κόσμημα πρὸς τὴν Ἐρετρίαν ἢ τὸ χωρίον ἐν ᾧ εὐρέθη δὲν δύναμαι νὰ εἶπω. Κατὰ τὸ σχῆμα τῆς ἐπιγραφῆς τὸ σταθμίον ἦτο ἐν χρήσει κατὰ τοὺς Ῥωμαικοὺς χρόνους.

Ἡ ἐπιγραφὴ Ἀρτέμιδος καὶ ὁ χώρος ἐν ᾧ εὐρέθη μὲ παρακινουσι νὰ σχετίσω καὶ τοῦτο τὸ σταθμίον πρὸς τὸ ἱερόν τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος.

Ἐπιγραφαί.

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ πύργου, ὅστις ὑπάρχει εἰς τὸ Ν Δ ἄκρον τοῦ τείχους τῆς Ἐρετρίας τοῦ μέρους ὀθλα δὴ, ἔνθα τὸ τείχος ἀπὸ τῆς πρὸς Ν φορᾶς κλίνει πρὸς Δ σχηματίζον γωνίαν, καὶ ἔνθα κατ' ἐκεῖ φαινόμενα ἔχγη ὑπῆρχε πύλη ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ τείχους EF ἐπὶ τοῦ τοπογραφικοῦ σχεδιογραφήματος Ἐρετρίας ὑπὸ J. Pickard ἐν Am. J. of arch. VII, 1891 πίν. XIX, ἐν τῷ κτήματι τοῦ ἱατροῦ Νικ. Κόραλη εὐρέθησαν κατὰ τον παρελθόντα Ὀκτώβριον αἱ ἐξῆς δύο ἐπιγραφαί,

¹ Bull. Corr. Hell. 1891 σ. 180. Frazer Pausanias V, 314.

ών ή μία (άρ. 2) μένει ἔτι ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῆς θέσει, καί ὡς δηλοσιεύομεν, διότι μαρτυροῦσιν, ὅτι καί ἐν τῇ πόλει Ἐρετρίας ἐλατρεύοντό που ἐν ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἑμοῦ αἱ τρεῖς θεαί¹.

Ἄρ. 1.	ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ	Ἀπόλλωνος
	ΔΗΛΙΟΥ	Δηλίου
	ΛΗΤΟΥΣ	Λητούς
	ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ	Ἀρτέμιδος

Ἐπί στηλῆς μαρμάρου ἐγούσης ὕψ. 0,65, πλ. 0,35, πάχ. 0,09. Εὐρέθη ὀλίγα μόνον μέτρα ἀνατολικώτερον τῆς ἀνωτέρω ὑποδειχθείσης θέσεως ὀρθία ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῆς θέσει, καθά μ' ἐβεβαίωσαν ὁ ἀποσπάσας αὐτήν ἐκεῖθεν φύλαξ τῶν ἀρχαιοτήτων Ἐρετρίας εἰς ἐλάχιστον μόνον βῆθος ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἐπιπέδουσαν.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης καί ἐκ τῆς ἀμέσως κατωτέρω δηλοσιευομένης ὑποδεικνύεται ἡμῖν ἡ θεσις τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, δυστυχῶς ἡ μικρὰ ἐπίχρωσις καί ἡ ἔλλειψις ὀρατῶν ἰχνῶν τοῦ ἱεροῦ ὀλίγας ἐλπίδας παρέχουσιν, ὅτι θά ἀνευρεθῆ μέγας τις ναὸς ἢ ἄλλο σπουδαῖον οἰκοδόμημα, πάντως ἕμως λίαν πιθανόν εἶνε νά εὐρεθῶσι μικρὰ ἀναθήματα ἴσως δὲ καί ἐπιγραφαί. Τοίχος τις ἀκολουθῶν τὴν γραμμὴν τοῦ Ἄν. τοῦ τείχους σκέλους ἴσως ἀπετέλει τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ περιβάλλου τοῦ ἱεροῦ.

Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν ἡ ἐπιγραφὴ προέρχεται ἐκ τοῦ γ' αἰῶνος.

Ὅτι ὁ Ἀπόλλων Δηλῖος ἐλατρεύετο πολλαχοῦ ἔκτος τῆς Δήλου εἶνε γνωστόν².

Ἄρ. 2	ΟΡΟΣ	ὄρος
	ΙΕΡΟΥ	ἱεροῦ

Ἐπί στηλῆς μαρμάρου ὕψ. 0,70 περ., πλ. 0,40, πάχ. 0,10 εὐρέθη πενήκοντα περίπου μέτρα ἀνατολικώτερον τῆς προηγουμένης ὀρθία ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῆς θέσει, ἐν ἣ καί ἀρέθη ὑπ' ἑμοῦ παρατυχόντος κατὰ τὴν ἀνεύρεσιν.

Ἡ μικρὰ ἀπόστασις ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς καθιστᾷ βέβαιον, ὅτι τὸ ὑπονοούμενον ἱερὸν εἶνε το ἐν ἐκείνῃ μνημονευόμενον, περιορίζε-

ται δὲ διὰ ταύτης ἔτι μᾶλλον ὁ χώρος, ἐν ᾧ δέον νά ζήτηθῆ τὸ ἱερὸν, οἰαζόμενοι μαρρῆς καί ἂν ἦτο τοῦτο

Ἡ ἐπιγραφὴ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν εἶνε νεωτέρα τῆς προηγουμένης προέρχεται δ' ἐκ τοῦ α' ἴσως αἰῶνος π. X.

Ἄγαλματα Ἀρτέμιδος.

Τῶν παρακειμένως δηλοσιευομένων δύο κορμῶν, ὁ μὲν εἰς εὐρέθη ἐντὸς τῆς Ἐρετρίας (εἰκῶν 4), ὁ δ' ἕτερος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κατόχου ἱατροῦ Νικ. Κάραλη ἐν ἣ θέσει καί αἱ ἀνωτέρω δηλοσιευόμενα δύο ἐπιγραφαί.

Ὁ ἐν εἰκ. 4 παριστᾷ τὴν Ἀρτεμιν ἐν τῷ σχή-

Εἰκὼν 4

ματι τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρτεμῖς Colonna τύπου, οὗ τὸ πρωτότυπον ἀποδίδεται κοινῶς εἰς

¹ Ἠβδλ. Ἀπόλλωνος Τριμοριθίου, Λητούς Ἀρτέμιδος ἐν Ἀθήναις 1893.

² Pauly - Wissowa RE II, 2, σελ. 49.

μέγαν τινά τεχνίτην τῶν ἀρχῶν τοῦ δ' αἰῶνος¹, ἡ ἐντομὴ διαγωνίως τοῦ στήθους ἀπὸ τοῦ δεξιῦ ὄμου

Εἰκὼν 5

πρὸς τὴν ἀριστερὰν μασχάλην δεικνύει τὴν θέσιν

¹ Pauly-Wissowa Sp. 1426.

² Meisterw. σ. 558. Klein Praxiteles 314. Jahrbuch III σ. 320. Κορμὸς μικροῦ ἀγαλματίου ἐν τῇ συλλογῇ Κ. Καραπάνου ἐν Ἀθῆναις ἀναπαριστᾷ τὸν τύπον.

τοῦ τελαμῶνος τῆς φαρέτρας, ἣτις ὅμως οὐδαμῶς δηλοῦται. Ἴσταιται ἡ Ἀρτεμις ἐπὶ μικρῆς συμφουῆς πλίνθου, ἐντεθειμένης εἰς βᾶσιν, ἐφ' ἧς ἦτο προσκεκολλημένη διὰ μολύβδου, ὅστις ἐν εἶδει ἤλου προῦχώρει διὰ τρήματος ἐν τῇ πλίνθῳ σχηματίζων ἄνω ἐξόγκωμα ὁμοιάζον πρὸς κεφαλὴν ἤλου.

Ἄλλος κορμὸς (εἰκ. 5) παριστᾷ τὴν Ἀρτεμιν ἐν τῇ συνήθει ἀμαζονοειδεῖ στολῇ ἐν Πραξιτελείῳ στάσει στηριζομένην διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ κορμοῦ δένδρου· τὸ ἱμάτιον κρεμάμενον ἀπὸ τῶν δύο καθειμένων καὶ ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος κεκαμμένων βραχιόνων φέρεται ὀπισθεν κατὰ μῆκος τῆς ὀσφύος· τὸ ἄκρον τῆς κόμης, ἣτις ὡς συμπαγῆς μάζα κατέπιπτεν ἐπὶ τοῦ νώτου τῆς μορφῆς σφίζεται ἐπι ὀπισθεν. Παρὰ τὸν δεξιὸν ὄμον ὀπισθεν σφίζεται ὀπὴ ἐν ἣ ἦτο προσηλωμένη ἢ ἐκ μετάλλου ἴσως φαρέτρα. Καὶ τὸ ἀγαλμάτιον τοῦτο ἀναπαριστᾷ τύπον τῆς Ἀρτέμιδος², διὰ τοῦ κορμοῦ Chiaramonti γνωστὸν καὶ ἐπὶ σφραγιδολίθου τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ τινος νομίσματος τῶν Ταβῶν ἀπεικονισμένου.

Καὶ τοὺς κορμούς τούτους δημοσιεύομεν ὡς μαρτύρια καὶ τούτους τῆς λίαν διαδεδομένης λατρείας τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐρετρίᾳ.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ.

ΜΗΤΡΑΙ ΑΡΧΑΙΑΙ ΕΚ ΣΗΤΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

(Πιν. 3-4)

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους γεωργὸς ἐκ Καρυδίου Σητείας καλλιερῶν τὸν ἀγρὸν του κείμενον 150 μέτρα ΒΔ τοῦ χωρίου Παλαιοκάστρου ἀνέσυρε διὰ τοῦ ἀρότρου δύο μικρὰς πλάκας φερούσας λαξεύματα· αἱ πλάκες κατεσχέθησαν ὑπὸ τῆς Χωροφυλακῆς καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Χανία, ὅπου ἐγὼ εἶδον αὐτάς ἐν τῇ Ἀν. Διευθύνσει τῆς Παιδείας, ἀνεγνώρισα ὡς μήτρας ἀρχαίων τεχνιτῶν καὶ κατέθηκα εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου.

Αἱ πινακίδες αὗται ἐξ ὑποπρασίνου ἀργιλικκοῦ

σχιστολίθου ἀρκετὰ μαλακοῦ καὶ εὐθρύπτου διατηροῦνται καλῶς· μόνον κατὰ τὸ ἐν ἄκρον τῆς μιᾶς πλευρᾶς εἶναι ἑκατέρα ἐφθαρμένη, ἄνευ ὅμως βλάβης τῶν τύπων, διότι εἴτε κατ' εὐτυχίαν σύμπτωσιν, ἢ μᾶλλον διότι ὑπῆρχεν ἢ προσεβλέπετο ἢ φθορὰ κατὰ τὸν χρόνον τῆς χαράξεως ὁ τεχνίτης δὲν ἐγλύψεν ἐδῶ παραστάσεις, ἢ ἀκριβέστερον, ἐσκέφθη, φαίνεται, νὰ χαράξῃ καὶ εἶχεν ἀρχίσῃ διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ χροανώδους χεῖλους τῆς αὐλακῆς, ἣτις θὰ ἔφερεν εἰς τὴν κοιλότητα τοῦ τύπου, ἀλλὰ

παρατηρήθη τοῦ σκοποῦ διὰ τὴν ἐπισυμβάσαν ἢ παρατηρηθεῖσαν τότε βλάβην τοῦ λίθου.

Αἱ πινακίδες εἶναι ἰσομεγεθεῖς καθ' ὅλας τὰς διαστάσεις, ἴσως ἔχουσι μῆκος 0,225, πλάτος 0,10, πάχος 0,02.

Οἱ τυποὶ τῶν ἐγγεγραμμένων παραστάσεων εἶναι

Α'. Πινακίς. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας ἐκ δεξιῶν προς ἀριστερά.

α'. Ἐπὶ βύσειος κωδωνοειδοῦς μεταξὺ ραβδώσεων ὀριζαντικῶν δίσκος ἑνὸς τοῦ ὁποίου δύο συγκεντρικοὶ κύκλοι ἐκ στιγμῶν μεταξὺ τῶν δύο κύκλων προς τὴν βύσιν ἡμισέληρος λεπτή, ἐν τῷ κέντρῳ δὲ τοῦ δίσκου καὶ τῶν κύκλων μικρὸς σταυρός, οὗ τὰ ἄκρα παχύνονται στρογγυλοῦμενα, ὥστε νὰ θυσιάζῃ προς τὸν ἠώστον ἀγκιστρωτὸν λεγόμενον σταυρὸν «swastika». Ὑπεράνω τοῦ δίσκου μικρὸν κοίλωμα στρογγυλὸν ἀκτινωτὸν ἐν εἶδει ἀστέρος συνδεομένου προς τὸν δίσκον διὰ γραμμῆς, ἑκατέρωθεν δὲ τούτου καὶ ἐπὶ τῆς περιφερείας τοῦ δίσκου ἄνα ἐν τριγωνικὸν δελτοειδὲς σχῆμα ἐκ τριῶν στιγμῶν συνδεομένων διὰ γραμμῆς ἀποτελούμενον ἑκάστον.

β'. Γυνή ὀρθία φέρουσα ῥαπτὴν παχιᾶν ἐσθῆτα ποδερῆ πεποικιλμένην διὰ σπυλιδῶν καὶ γραμμωειδῶν ποικιλιμάτων ἐξωσμένην περὶ τὴν ὄστρον το σῆθος αὐτῆς καὶ το περιγραμμῆ τῶν μαστῶν ὡς νὰ μὴ ἔραρον ἐνδύμα, ἀλλὰ πιθανὸν φαίνεται ὅτι ὁ τεχνίτης ἤθελε νὰ εἰκονίσῃ αὐτὴν φέρουσαν στενον καὶ λεπτὸν περισκεμιὸν κατὰ τὸν ἠώστον τροπὸν τῆς Μυκηναϊκῆς γυναικείας ἐνδύμασίης, τοῦ ὁποίου ἀλλῶς διακρίνεται γραμμῆαι τινες ἄνω τοῦ ἀγκῶνος καὶ παρὰ τὰς ἄκρας χεῖρας, ἂν μὴ παραδεχθῶμεν ὅτι παριστάουσι φέλλια. Ἡ γυνή ἔχει στήσιν οὕτως εἰπεῖν ἐπίσημον καὶ θερησκευτικὴν εἰκονίζομένη ἑπιπέδως κατὰ μέτωπον ἔχει τὰς χεῖρας συμμετρικῶς ἐκτεταμέναις καὶ κεκαμμέναις προς τὰ ἄνω ἐκ τοῦ ἀγκῶνος κρατούσαι ἐν ἑκάτερῳ ἄκρῳ δισχιδὲς ἢ δύο λεκάναις. Ἡ κεφαλὴ αὐτῆς δυσκαλλογῶς μεγάλη, τὸ προσῶπον τερατωδῶς παχὺ, ἢ ρις τεραστικῆ, οἱ οφθαλμοὶ μικροὶ καὶ στρογγυλοὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φερεῖ εἶδος διαδρηματος ἀκτινωτοῦ ἀπολήγοντος ἑκατέρωθεν προς τὰ ἄνω εἰς δύο, ἐκ τοῦ μέσου δὲ τῆς κεφαλῆς ἐκρυσταί ἄκρῳ τρισχιδὲς. Ἐπὶ τοῦ μετώπου ἀλλὰ ἵνα πλάγιως ἐκρυσταί κισατικῆ. Ἰσχυρὰ ἐπὶ βύσειος κωδωνομορφου

μετὰ καθέτων γραμμῶν. Μεταξὺ τῆς ἀριστερῆς ἄκρας χεῖρος καὶ τῆς κεφαλῆς τῆς γυναικὸς ἐπέληθε μικρὰ βλάβη τοῦ λίθου κατὰ τὴν διάτρησιν ἴσως τῆς πλάκος προς κατασκευὴν τῆς διὰ τὴν γόμφωσιν ὀπῆς γενομένη, ἢ βλάβη δὲ αὕτη ἐξηράνισε τὸ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χεὶρὶ ἄκρῳ.

γ'. Μείγας τροχὸς ἐκ δύο κύκλων συγκεντρικῶν ἀποτελούμενος ἔχων ἐξέχοντα τῆς περιφερείας ὀδόντα τριγωνικὸν σχήματος 25 τὸν ἀριθμὸν, διατεταμένος ὑπὸ δύο παχειῶν διαμέτρων ἀποτελούσῶν σταυρὸν. Οἱ κύκλοι οἱ ἀποτελοῦντες τὸν τροχὸν συνίστανται ὁ μὲν τῆς περιφερείας ἐκ δύο πάλιν συγκεντρικῶν κύκλων καὶ ἑνὸς ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κοκκιώτου, ὁ δὲ ἐσωτερικὸς, οὗ ἢ συνέχεια διακόπτεται εἰς τέσσαρα μέρη ὑπὸ τοῦ σταυροῦ, ἐκ ταινίας ἐκ γραμμῶν ἐγγχεράτων. Αἱ δύο διαμέτροι αἰ ποιοῦσαι τὸν σταυρὸν ἔχουσιν ἢ μὲν κάθετος μιαν σειρὰν στιγμῶν, ἢ δὲ ὀριζοντία δύο. Καὶ οἱ ὀδόντες τῆς περιφερείας ἔχουσι στιγμῆς λεπτάς.

δ'. Λαξεύματα 4 κατασκευασμένα πιθανῶς ἵνα συγκοινωνήσωσι προς τὸ λάξευμα τοῦ μεγάλου δίσκου διὰ τεχνικοῦς λόγους, ἀλλὰ πράγματι ἐκ τῶν τεσσάρων μόνον τὸ ἐν συγκοινωνεῖ.

Ἐπὶ τῆς ἄλλης ἐπιφανείας τῆς αὐτῆς πινακίδος κατὰ τὸ ἐν ἄκρον τὸ σῶον εἶναι γεγλυμμένον ἐν εἶδος κοσμηματος ἀποτελούμενον ἐξ ἡμίσεος κύκλου διατεταμένου ὑπὸ καθέτου, ἐφ' οὗ ἐπίθημα ἐκ βύσειος καὶ κεράτων ἑκατέρωθεν εἰς τὸ μεταξὺ δὲ τῶν κεράτων διάδημα κύκλος ἐκ στιγμῶν μικρῶν μόλις φαινόμενος ἕτερα στιγμῆ μεγάλυτέρα ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ κύκλου.

Β'. Πινακίς. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας δύο πελλέαις ἀμριστομοὶ μετὰ τῶν σπειλῶν καταλαμβάνοντες ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ἐπιφάνειαν ταύτην, ὧν ὁ εἰς πολὺ μεγαλυτερός τοῦ ἄλλου τοῦ μὲν μεγαλυτέρου τὸ μῆκος ἀπο τῆς μιᾶς ἀκμῆς μέχρι τῆς ἄλλης εἶναι 0,12, τοῦ δὲ μικροῦ 0,09, ἐπὶ τῆς πλάκος ὁ μὲν πρῶτος εἶναι λελαξευμένος ὀριζωντικῶς ὥστε ὁ σπειλεὸς ἔρχεται κάθετος ἐπὶ αὐτῆς, ὁ δὲ δευτέρος κάθετος ὥστε ὁ σπειλεὸς ὀριζωντικῶς. Το σχῆμα καὶ ἢ διακοσμησις αὐτῶν εἶναι αὐταί: τὰ στοματὰ αὐτῶν ἔχουσι σχῆμα ἡμισέληνοειδὲς, ἢ λεπὴς κατοπιν στενοῦται μέχρι τοῦ μέσου ὅπου πορσαρμύζεται ὁ σπειλεὸς, ἀλλ' ἢ γραμμῆ ἢ καμπύλῃ, ἢ ἀπο τοῦ στοματος μέχρι τοῦ μέσου δὲν

είναι μεγάλη, αλλά ποικίλλεται υπό κοσμηματικών δόδων των τριών εκατέρωθεν του στελέους εν τῷ μεγάλῳ καὶ ὄχι ἐν τῷ μικρῷ ἐν τῷ μέσῳ εκατέρωθεν του στελέους υπάρχουν κοσμηματικά προσεχόντα επίσης τῆς λεπίδος ἐκ στιγμάτων ἀποτελούμενα. Ἡ ἐντος του περιγραφόμενου τούτου ἐπιρροὴν κοσμεῖται ἐν μὲν τῷ μεγάλῳ πέλκει ἐκ τριῶν γραμμῶν, ὧν ἡ μὲν ἐν τῷ μέσῳ ἐνώσει τα μέσα τῶν, ὄχι στιγμάτων, καὶ δὲ ἄλλαι δύο παραμένει χυασι συναντῶσι τὴν πρώτην καὶ ἑαυτὰς ἐν τῷ μέσῳ. Τὰς μεγάλας καὶ τὰς γραμμὰς ἐνώουσι ἄλλα μικροτέρα· τὰ μεταξύ δὲ τούτων διαστήματα καὶ αὐτὸ δόδωνται προεξοχῶς εἶναι κατασκευαστοὶ μικρῆς στιγματῆς, αἵτινες ἐν τῷ ἀποτελούμεναι γινονται κοκκίδες.

Ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρῆς κατὰ το ἄκρον, το μὲν ἐσθραμμένον γυνή ὅμοια τῆ ἐν τῇ πρώτῃ πινακίδι ὀρθία καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπισημῶν στίσει· οὐκ αὐτισμός σχεδὸν ὁ αὐτὸς μόνον τα χαρακματὰ τῆς ἐσθῆτος ἀδραστερα καὶ αὐτὸ δόδων καὶ τα κοσμηματὰ ποικιλώτερα ἀποτελούμενα ἐκ γραμμῶν κηθετων, κεκλιμένων, κεκλιμένων καὶ ἐκ στιγμάτων ἢ ὄσους καὶ το σπῆθος καὶ αὐτὸ βραχίονες ἐπιπέδα πλάτυτερα καὶ ἀκομψότερα, αὐτὸ χυασι ἄδραστεροι, αὐτὸ χυασι κατὰ τον αὐτὸν τρόπον συμμετρικῶς διατετιχμέναι· κρατούσιν ἑκάτερα ἀριστομον πέλκει ὅμοιον το σχῆμα τοῖς περιγραφείσιν ἄνωτέρω ἄλλα μετὰ κοσμηματων, ὧς ἡν φρετικὸν δια τῆ, σπικιστητητων, ἀπλοουστερων ἢ κατασκευῆ τῆς κεφαλῆς, τα κέρκα καὶ το ἀκτινωτο, διακόμεναι ἐπέλωσ τα αὐτὰ ἢ μορφή ὅμοια τοῦ προσώπου εἶναι ἀκτινωτοσ, τα χυασι καὶ παρατωδῆς καὶ ἐλλείπει καὶ το κῆθος το ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Χαρακτῆρ καὶ ἐρμηνεία τῶν παραστάσεων.

Ἀπὸ τῶν βλεμῶν ἐπὶ τῶν πινακίδων ἢ τῶν ἀπεικονιστῶν αὐτῶν ἐν τῶν 3-4 ἀκομῶν καὶ πρῶτον πρῶτον περὶ τοῦ ἐκστρεπτοῦ τῶν παραστασιμένων ἀντικειμένων· εἰδικῶς τῆς ἀριστομον ἢ τῆς αὐτῆς τῆ Μικρῆ καὶ οὐδὲν ὁπῶσιν το ἐλλῆρικῆ, ἐν αὐτῶν, οὐτε τα προσώπων οὐτε αὐτὸ δόδων τα λουτὰ χαρακματὰ. Καὶ πρῶτον ἑκάς τοῦ ἐπὶ τῆς δευτερας ἐπιφανείας τῆς πρώτης πινακίδος κοσμηματῶν οὐδὲν ἔχουσι κομῶν, αὐτῶν οὐτε περὶ τῆς

Αφροδιακῆς, πέγρης καὶ τοῦ Αφροδιακῶν πολιτισμῶν. Ἀλλὰ ἄρα ὅθεν πρέπει να στραφῶμεν, προς ἐξήρησιν τῶν παραστάσεων τῆς, ἴδουσι τοῦ προδραματῶν πρέπει να ζητησῶμεν ἐν τῇ Ἀσια, ἐν τῇ θρησκείῃ, τῇ πεγῆ καὶ τῷ πολιτισμῶ τῶν ἰκῶν τῆς Ἀνατολῆς τῶν ἀκασάτων, καὶ πολιτισθητων τοῦ τῶν Ἑλλῆρων. Φρετῶ δὲ ἐπὶ οὐχὶ δυσκολῶς καὶ παραστάσεις ἀκτινωτῶσιν ὡς Ἀσσυροβαβυλωνιακαί. Ἀλλὰ καὶ δοκιμάσῶμεν, να πιστωσῶμεν περὶ τούτου εἰσπερχόμενοι εἰς τῆ, καὶ ἑκάστον καὶ λεπτομερῆ εὐμερῆ, τῶν εἰκονησῶμενων ἀντικειμένων.

Νομίζῶ ἐπὶ τῆ, κλίθεα προς κατανοησιν καὶ ἐξήρησιν τῶν παραστάσεων, ὅσοι ἢ σεία τῶν εἰκονῶν ἢ ἐν τῇ πρώτῃ πλευρῇ τῆς πρώτης πινακίδος· περιεγραφοῦν ἄνωτέρω τῆς σείας, ταυτῆ, γυνή ἐν στάσει θερησκωτικῆ καὶ ἐπισημῶν εἰκονησῶμενων μεταξύ δύο δίσκων, ἑκαστὸν μεγάλου ὀδοκωτοῦ ἢ ἀκτινωτοῦ καὶ ἑκαστὸν μικροτερου ποποθετημένου ἐπὶ θεῆτος.

Ἐντος τοῦ μικροτερου τούτου εἰκονησῶμενων ἡμισυτῆρος· ἰκονησῶμενων ὅθεν καὶ τοῦ μεγάλου ὀδοκωτοῦ, καὶ ὡς ἀπιστοῦσιν, τοῦ τῆ, σεία τῆς, εἰκονησῶμενων δὲ ἄνωτέρω να παραδεχθῶμεν, ἐπὶ εἰκονησῶμενων ἀπιστοῦσιν, τῆς ἡμέρας ἄστρον, τοῦ ἰκονησῶμενων καὶ φωτοδοτη, ἡλίου· οὐτῶν ἐξήρησῶμενων τῆς δύο ταυτῆς παραστάσεις καὶ ἔχουσι ἐν τῷ τῆς παραστάσεις τῆς Χαλδαϊκῆς θεολογίας ἐκτισσῶμενων, οὐκ αὐτῶς καὶ ἀδραστερα εἰς τῆ, εὐμερῆ τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο οὐρανῶν, σπῆθος, γραμμικῆς μορφῆς, ἢ τῆς τοῦ οὐδὲν καὶ ἄλλῃ, δὲ κατὰ κα εἶναι ἢ ἢ Ἰστικῆ ἢ ἀποτελούσιν μετὰ τοῦ θεοῦ Ἡἰου Shamash καὶ τοῦ θεοῦ τῆς Σεία τῆς Sin τῆς γυνωστῆς, θεῆς, τοῦ ὀδοκωτοῦ τῆς Ἀσσυροβαβυλωνιακῆς θεολογίας· ὅσοι Shamash, Sin, Istar εἶναι καὶ τρεῖς θεοτῆτες καὶ εἰκονησῶμενων ἐν το ἐπιφανείῃ ταυτῆ τῆς πρώτης πινακίδος, ἢ μετὰ τελευτῶσιν ὅσοι τῆς ἀδραστερα, αὐτῆς μορφῆς, αὐτῆς Sin καὶ αὐτῆς Shamash ὅσοι τῆς συμβολικῆς μορφῆς, τοῦ ἡλίου καὶ δίσκου καὶ τῆς ἡμισυτῆρος. Τῆς, ἐξήρησιν, αὐτῶν τοῦ ἑκαστῶν καὶ εἰκονησῶμενων το μετὰ ἐν προσώπων, τῆς Ταυτῆς ὅσοι μορφῆς, ἀδραστερα, τα δὲ δύο ἄλλῃ ὅσοι συμβολικῆς, εὐμερῆ καὶ ὡς κλίθεα ἐν Ἀσσυρικῶν τοῦ III Tenthner 470-480 ἐν ὅς λεγοῦσιν περὶ τῆς Συριακῆς θεοῦ μετὰ τῆς περιγραφῆς ὀδοκωτοῦ ἐν τῇ Ἰουρ πέλκει καὶ τοῦ ἑκαστῶ τῆς Συριακῆς θεοῦ, ἢ τῆς οὐρανῆς κλίθεα εἶναι ἢ ἢ Ἰστικῆ τῶν Ἀσσυρικῶν, αὐτῶν ταυτῆ

«ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ναῷ εἰσιόντων ἐν ἀριστερῇ κέεται πρῶτα μὲν θρόνος Ἡελίου, αὐτοῦ δὲ ἕδος οὐκ ἐνὶ μούνου δὲ Ἡελίου καὶ Σεληναίης ἕδρανα οὐ δεικνύουσιν ὅτε οὐ εἵνεκα ὧδε νομίζουσιν, ἐγὼ καὶ τὸδε ἔμαθον. λέγουσι τοῖσι μὲν ἄλλοισι θεοῖσιν ὅσιον ἔμμεναι ἕδρανα ποιέεσθαι, οὐ γὰρ σφέων ἔμφανέα πάντεσι τὰ εἶδεα. Ἡέλιος δὲ καὶ Σεληναίη πάμπαν ἑναργέες καὶ σφέας πάντες ὁρεύουσι, καίη ὦν αἰτίη ἑσανουργίης τοῖσιν ἐν τῷ ἡέρι φαινομένοισι:» Παρὰ τοῖς Σύροις ἄρα τῆς ἐποχῆς τοῦ συγγραφέως τοῦ περὶ τῆς Συρίας Θεοῦ συνταγματίου ἐπεκράτει τὸ ἔθιμον νὰ μὴ ποιῶσι ἕδρανα τοῦ Ἡελίου καὶ τῆς Σελήνης, ἀλλ' ἐποίουν μόνον θρόνους αὐτοῖς, βάθρα τινὰ ἐρ' ὧν θὰ ἔθετον τὰ σύμβολα τῶν οὐρανίων θεοτήτων, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πινακίδι βλέπομεν τὸ σύμβολον τῆς Σελήνης ἐπὶ βάθρου καὶ ὡς θὰ ἴδωμεν καὶ τὸ σύμβολον τοῦ Ἡελίου ἐπὶ μνημείων Ἀσσυριακῆς τέχνης. Τὸ πρᾶγμα βεβαίως ἐπεκράτει πρότερον παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ Ἀσσυρίοις παρ' ὧν θὰ τὸ παρέλαβον καὶ τὸ διετήρουν οἱ Σύροι τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, διότι φυσικὸν ἦτο ἄρ' οὐ ἐδέχθησαν τὴν λατρείαν τῆς θεότητος νὰ ἀκολουθῶσι καὶ τοῖς ἔθεσι τοῖς ἐπικρατοῦσι κατὰ τὴν λατρείαν αὐτῆς. Καὶ φαίνεται μὲν τὸ πρᾶγμα οὕτω γινόμενον ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ ἐξαιρέσεως, διότι βλέπομεν ἐν πινακίδι προεργασμένη ἐκ τῆς πέλειος Sippara τῆς Ἀσσυρίας αὐτὸν τον Θεοῦ Ἡελίου Shamash εἰκονιζόμενον ἐν μορφῇ ἀνθρώπου καθήμενον ἐπὶ θρόνου¹ ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ εὐρίσκεται καὶ τὸ σύμβολόν του, ἦτοι ὁ ἀκτινωτὸς δίσκος ἐπὶ βάθρου τοποθετημένος καὶ ἐξηρητημένος ἀπο δύο σχηνίων τὰ ὅποια κρατοῦσιν ἄνωθεν φαινόμενοι δύο δαίμονες ἀνθρωπόμορφοι ὁ ἀκτινωτὸς αὐτὸς δίσκος ὁ συμβολίζων τὸν Ἡελίον εἶναι κατὰ τὴν θεολογίαν τῶν Ἀσσυρίων εἷς τῶν φωτεινῶν προγῶν τοῦ ἄρματος αὐτοῦ². Ἀνθρωπόμορφος ἐπίσης εὐρίσκεται ὁ Shamash ἀλλὰ πάλιν μετὰ τοῦ συμβολικοῦ προγῶ ἐν κυλίνδρῳ Χαλδαϊκῷ³. Ὁμοίως ὁ Θεὸς τῆς Σελήνης Sin παρίστατο ἐνίοτε ὑπὸ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ ὡς βλέπομεν αὐτὸν ἐν κυλίνδρῳ Ἀσσυριακῷ καθήμενον ἐπὶ θρόνου καὶ ἔχοντα πρὸ

αὐτοῦ τὸ σύμβολον τὴν ἡμισέληνον⁴. Πάντως ὅμως ἐπεκράτει ἡ συνήθεια νὰ εἰκονίζωνται μόνον διὰ τῶν συμβόλων⁵.

Καὶ ποία μὲν ἡ σημασία τῶν δύο ἄλλων προσώπων τῆς τριάδος ταύτης ὀφίλον; πῶς ὅμως ἡ Ἰστάρ συνεδουάζετο τοῖς οὐρανίοις θεοῖς τῷ Shamash καὶ τῷ Sin, τῷ Ἡλίῳ καὶ τῇ Σελήνῃ; Ἡ Ἰστάρ κατὰ τὴν ἀστρολογικὴν θεολογίαν τῶν Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων εἶναι ὁ Ἑσπερος ὁ προηγούμενος τῆς ἔμφανίσεως τῆς Σελήνης καὶ ὁ Ἑωσφόρος ὁ προαγγέλλων τὴν προσεχῆ ἔλευσιν τοῦ Ἡελίου, ἡ δὲ λάμψις τῶν ἀκτινῶν του δικαιολογεῖ τὴν πρὸς τὰ μείζονα ἄστρα συμπαράθεσιν⁶. «τὰς παρελθούσας ἡμέρας . . . ὁ Ἐἶ ἐπεφορτίσε τὸν Σιν τὸν Σαμῶν καὶ τὴν Ἰστάρ νὰ διευθύνωσι τὸ στερέωμα τῶν οὐρανῶν—μετὰ τοῦ Ἄνου διένειμε μεταξὺ των τὴν διοίκησιν τοῦ στρατεύματος τῶν οὐρανῶν—καὶ μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων θεῶν, τῶν τέκνων του, διεμοίρασε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα καὶ τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ ἐργάζωνται αἰωνίως⁷». Ἐχομεν ἄρα ἐνταῦθα τὴν δημοφιλεῖ θεότητα τῶν Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων ὑπὸ ἑνα τῶν ἀρχαιότερων αὐτῆς χαρακτήρων τὸν οὐράνιον καὶ ἀστρονομικόν, τὴν Οὐρανίαν Ἰστάρ, τὴν πρόγονον τῆς Οὐρανίας Ἀφροδίτης τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὴν κυρίαν τοῦ ἐπιθέτου σημασίαν τὴν τοῦ πλανήτου Ἀφροδίτης. Ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην εἰκονίζεται ἡ Ἰστάρ κρατοῦσα ἐν τῇ χειρὶ τὸ σύμβολόν της, τὸν ἀστέρα ἐν Ἀσσυρ. κυλίνδρῳ⁸. Τὸν ἀστρονομικὸν τοῦτον χαρακτήρα διετήρησε καὶ ἡ Ἑλλ. Ἀφροδίτη· τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πλανήτου Ἀφροδίτης, ὅστις εἶναι ὁ αὐτὸς ὅς συνεβόλιζε τὴν Ἰστάρ, καὶ ἐκ τινῶν ἄλλων ἀρχαίων μνημείων, ἐν οἷς εἰκονίζεται μετὰ τῶν οὐρανίων συμβόλων τῆς σελήνης καὶ ἐνὸς ἀστέρος, ἡ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ μετὰ πόλου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ὡς τριαύτη ἡγάπησε καὶ ἤρπασε τὸν Φαέθοντα τὸν υἱὸν τῆς Ἥους τὸν λάμποντα ἀστέρα τῆς πρωΐας καὶ τῆς ἑσπέρας. Οὕτως ἐπὶ Μακεδονικοῦ νομίσματος τῆς Οὐρανοπολεως ἐν τῇ χειρὸν τῆς Ἀκτῆ παρὰ τὴν διώρυγα τοῦ Ξέρξου

¹ Perrot et Chipiez, Histoire de l'art II pag. 211, 605.

² Maspero, Histoire ancienne des peuples de l'Orient I, pag. 656.

³ Ibidem pag. 681.

⁴ Ibidem p. 655.

⁵ Perrot, Hist. de l'art II, fig. 340, 342, 344, 345 etc.

⁶ Maspero, Histoire I p. 658.

⁷ Ibidem.

⁸ Maspero, Hist. I, pag. 659.

παρατηρούμεν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μέρους ἡλίον, σελήνην ἀστέρας, ἐπὶ τοῦ ἄλλου ΟΥΡΑΝΙΔΩΝ Ἀφροδίτην Οὐρανίαν καθημένην ἐπὶ σφαίρας καὶ ἔχουσαν σταυρὸν ἢ ἀστέρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς¹. Καὶ ἐπὶ νομίσματος τῶν Ἀφροδισιέων ἐν Καρία παρίσταται ἢ Ἀφροδίτη ἔχουσα τοὺς βραχίονας πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τεταμένους, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρει πόλον, ἔμπροσθεν ἔχει ἡμισέληνον, ὀπισθεν ἀστέρα καὶ παρὰ τοὺς πόδας ἀγγεῖον πλήρες ἀνθῶν².

Ἐν Σικυῶνι ὁ Κάναχος παρέστησε τὴν Οὐρανίαν Ἀφροδίτην καθημένην φέρουσαν πόλον καὶ κρατοῦσαν τῇ μὲν μιᾷ χειρὶ μήκωνα τῇ δ' ἑτέρᾳ μῆλον³. Καὶ εἰς τὰ νομίσματα τοῦ κοινοῦ τῶν Κυπρίων ἐν οἷς εἰκονίζεται ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης-Ἀστάρτης ἄνωθεν τοῦ ναοῦ εἶναι ἢ ἡμισέληνος καὶ εἰς ἀστήρ⁴. Ἐνεκα τῆς ιδιότητος ταύτης ἔλαβεν ἢ Ἀφροδίτη καὶ τὰ ἐπιθετα Πασιφάη-Πασιφάεσσα καὶ Ἀστερία.

Ἄλλ' ἢ Μεγάλη θεὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων δὲν ἦτο μόνον οὐρανία θεότης ἀλλ' εἶχε καὶ ποικίλας ἄλλας ιδιότητας, ἐντεῦθεν δ' ἔλαβον ἀφορμὴν οἱ λαοὶ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ οἱ Ἕλληνες ἀποικοῖ οἱ γνωρίσαντες τὴν θεὰν ταύτην ὑπὸ τοὺς διαφόρους χαρακτῆρας νὰ ταυτίσωσιν αὐτὴν πρὸς διαφόρους θεότητες ἰδικὰς τῶν καὶ νὰ ἀποδώσωσιν αὐτῇ ἀναλόγως τῆς ἐκάστοτε ιδιότητος διάφορον ὄνομα. Οἱ Ἕλληνες π. γ. ἐπαύτισαν μὲν αὐτὴν πρὸς τὴν Φοινικικὴν Ἀστάρτην καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἀφροδίτην πρὸς ἃς ἔχει κοινὰ τὰ πλεῖστα γνωρίσματα, ἀλλ' ἄλλοτε πρὸς ἄλλους χαρακτῆρας τῆς θεότητος ἀπιδόντες ὠνόμασαν αὐτὴν Κυβέλην, Ἡραν, Ἀρτεμιν, Περσεφόνην, Ἀθηνᾶν, Σελήνην.

Εἶναι ζήτημα ἀκόμη μετὰ τῶν Ἀσσυριολόγων ποῖος ἦτο ὁ ἀρχικὸς χαρακτῆρ τῆς θεότητος ταύτης, ἥτις ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ Χαλδαίᾳ ἐλατρεύετο ὑπὸ τὸ Σουμριτικὸν ὄνομα Nana ἤτοι Ὑπάτη Κυρία, ἀλλαχού δὲ ὡς Anat καὶ Anabit (Ἀναίτις τῶν Ἑλλήνων), ὑπὸ τῶν Σύρων καὶ Ἰουδαίων Ashtoreth ἔπως καὶ ἂν λυθῆ ὅμως τὸ ζήτημα

τοῦτο εἶναι βεβαιωμένον ὅτι ὁ κυριώτερος καὶ δημοτικώτερος χαρακτῆρ τῆς Μεγάλης Κυρίας, ὡς πολλάκις ἀποκαλεῖται, ἦτο ὁ ἐξῆς· ἐπιστεῦετο ὡς θεὰ τῆς φύσεως καὶ μήτηρ πάσης ζωῆς· ἦτο θεὰ τοῦ ἔαρος καὶ τῆς παραγωγῆς· προίσταται τῆς γεννήσεως πάντων τῶν ὄντων, ὑπεκκαίει τὸ πῦρ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἡδονῆς. Ἦτο σύζυγος καὶ μήτηρ καὶ τροφός, προστάτις τοῦ γάμου καὶ τῆς συζεύξεως τῶν γενεῶν. Ἄνευ αὐτῆς τὸ πᾶν μαραίνειται καὶ φθίνει, οὔτε ἢ γῆ δύναται νὰ παραγάγῃ βλάστησιν ἄνθη καὶ καρπούς οὔτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ζῶα νὰ διακωνίσωσι τὸ εἶδος τῶν. Διὰ τοῦτο ὅτε ποτε κατὰ τὴν Ἀσσυριακὴν κοσμογονίαν κατελθοῦσα εἰς τὸν ἄδην ἀθαιρέτως ἵνα ἀναγάγῃ τὸν ὑπὸ σιὸς δηγθέντα καὶ ἀποθανόντα ἐραστὴν τῆς τὸν ὠραῖον ποιμένα Doumouzi ἐδεσμεύθη ὑπὸ τῆς ἀπηνόους Allat τῆς βασιλίσσης τοῦ κάτω κόσμου καὶ ἐκρατήθη ἐκεῖ· πᾶσα ζωὴ ἐπὶ τῆς γῆς ἐμαράνθη καί, ὡς λέγουσι τὰ θεολογικὰ κείμενα¹ « Ἡ Ἴστάρ κατῆλθεν εἰς τὸν ἄδην καὶ δὲν ἐπαῖχθη — καὶ ἀπ' ὅτου ἢ Ἴστάρ κατῆλθεν εἰς τὸν ἄδην χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ — ὁ ταῦρος δὲν ἔρμα πλεόν ἐπὶ τῆς δαμάλεως καὶ ὁ ὄνος ἐπὶ τῆς ὄνου — ὁ δεσπότης δὲν ἐπιζητεῖ πλεόν τὴν δούλην εἰς τοὺς διαδρόμους — ὁ δεσπότης ἀποκοιμᾶται διατάσων καὶ ἢ δούλη ἐργαζομένη ». Οἱ θεοὶ συσκεφθέντες ἀποφασίζουσι νὰ ἀναγάγωσιν αὐτὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἵνα μὴ ἐξαλειφθῆ πᾶσα ἰκμὰς καὶ ζωὴ, στέλλουσι διαταγὴν εἰς τὴν Allat νὰ ἀφήσῃ αὐτὴν ἐλευθέραν, ἢ δὲ θεὰ παραλαβοῦσα τὸν πωθητὸν ἐρώμενον καὶ ἀνανεάσασα αὐτὸν ἐπιστρέφει εἰς τὴν γῆν, ἢ ζωὴ δὲ καὶ ἢ χαρὰ ἐπανέρχεται μετ' αὐτῆς.

Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μήτρᾳ ἢ Ἴστάρ, ὡς νομίζω, εἰκονίζεται ὄχι μόνον ὑπὸ τὸν ἀστρονομικὸν χαρακτῆρα ὡς ἐν τῶν τριῶν προσώπων τῆς ἀστρονομικῆς Τριάδος, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸν φυσικὸν τὸν ὁποῖον περιεγράψαμεν ἀνωτέρω. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τούτου ὅτι κρατεῖ ἄνθος ἐν ἑκατέρᾳ χειρὶ, ὅτι τοιοῦτον ἄνθος φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς καὶ ὅτι οἱ μαστοὶ αὐτῆς, ἐξ ὧν ἀλλαχού εἰκονίζεται ἐκθλίβουσα τῆς ζωῆς τὸ νᾶμα, εἰσι δεδηλωμένοι ἀρκούντως σφριγηλοί, μάλιστα ἐν τῇ δευτέρᾳ πινακίδι. Ἐχομεν ἄρα τὴν Ἴστάρ ὑπὸ τῆς δύο αὐτῆς ιδιότητος τὴν ἀστρονομικὴν καὶ τὴν φυσικὴν, τὴν Οὐ-

¹ Maspero I 695.

¹ Head, *Historia numorum* pag. 183. *Zeit. f. Num.* Pl. I. 2 *Brit. Mus. Catalog.* Mac. p. 133.

² Decharme, *Mythologie de la Grèce* (μεταφ. Καρὰλη σελ. 261 εἰκ. 58).

³ *Παυσανίας* X. 5.

⁴ Perrot, *Hist. III.* pag. 120. fig. 58.

ραϊκὴν καὶ τὴν Πάνδημον Ἀφροδίτην ὡς θὰ ἔλεγον οἱ Ἕλληνας. Βεβαίως πόρρω ἀπέχει ἀκομὴ ἢ παράστασις αὕτη τοῦ μετὰ ταῦτα συνηθούς τρόπου τῆς ἀπεικονίσεως τῆς Ἀστάρτης γυμνῆς μὲ τοὺς παγχεῖς γλουτούς τῆς ἐκπνεύουσης διὰ τῶν χειρῶν τὸ γάλα ἐκ τῶν μαστῶν ἢ φερούσης τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ αἰδοίου, ἀλλὰ πάντως ἢ τελευταία αὕτη ἀπεικονισίς τῆς Φοινικικῆς Ἀστάρτης εἶναι ἀνάπτυξις μόνον καὶ ἐξέλιξις διὰ τοῦ χρόνου τῆς ἀρχαιοτέρας ἀλλὰ σεμνοτέρας ἀπεικονίσεως τῶν ἡμετέρων πινακίδων. Ἴσως ἢ παράστασις τῆς γυμνῆς Ἴστάρ ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἐν τῷ θεολογικῷ ἀσσυριακῷ μύθῳ, ὃν εἶδομεν καὶ προηγουμένως, καθ' ὃν ἢ Ἴστάρ ἵνα εἰσελθῆ εἰς τὸν ἄδην, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς Ἀλλὰτ νὰ ἀραιρέσῃ τὰ ἐνδύματα καὶ κοσμηματὰ καὶ νὰ ἔμβῃ γυμνῆ ὡς φέρεται ἐπὶ Ἀσσυρ. κυλινδρῶν¹, ἐκ τοῦ περιστατικοῦ δὲ τούτου ἐπεκράτησε τὸ ἔθος νὰ εἰκονίζεται οὕτω, τὸ ἔθος δὲ τοῦτο παρέλαβον εἴτα καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ οἱ παραδεχθέντες τὴν λατρείαν τῆς θεότητος, οἱ Φοίνικες διὰ τὴν Ἀστάρτην καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ τῶν Φοινίκων διὰ τὴν Ἀφροδίτην τῶν².

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω γενικὰ τῆς θεᾶς χαρακτηριστικὰ ἃς ἴδωμεν καὶ ἰδιαίτερά τινα γνωρίσματα παρατηρούμενα ἐν τῇ προκειμένῃ εἰκόνι. Τὸ δύσμορφον καὶ ἐξωγνώμονον πρόσωπον ὃν ἔχει βεβαίως ἰδιαίτερον τινα λόγον ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀποδοθῆ μᾶλλον εἰς τὴν ἀδεξιότητα τοῦ τεχνίτου. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀκτινωτὸς στέφανος ἔχων ἴσως σχέσιν πρὸς τὸν οὐράνιον χαρακτῆρα τῆς θεᾶς εἶναι γνωστὸν καὶ ἄλλοθεν ὅτι ἐφέρετο ὑπ' αὐτῆς, ὡς ἐκ τοῦ Λουκ. περὶ Συρίας Θεοῦ Teubner 178 «Καὶ τὰ μὲν ἑξυπαντα ἀπρεκέι λογωῦ Πρη εἰσὶν ἔχει δὲ τι καὶ Ἀθηναίης καὶ Ἀφροδίτης καὶ Σεληναίης καὶ Ῥέης καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ναιμέσιος καὶ Μοιρέων· χεῖρι δὲ τῇ μὲν ἐπέρη σκῆπτρον ἔχει, τῇ ἐπέρη δὲ ἄτρακτον καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνάς τε φορέει καὶ πύργον καὶ κιστόν, τῷ μούνην τὴν Οὐράνιην κοσμεύουσιν».

Ὁμοιοτάτος τῷ τύπῳ τῆς Ἴστάρ ἢ Ἀστάρτης τῷ ἐν ταῖς ἡμετέραις μήτραις εἶναι ὁ ἐπὶ χρυσοῦ

ἐλάσματος ἐν τινι τῶν τῶν τῆς Φοινικῆς εὐρεθέντος ὑπὸ τοῦ E. Renan καὶ εἰκονιζομένου ἐν Perrot Hist. de l'art III, pag. 814 fig. 566, 567. Εἶναι καταπληκτικὴ ἢ ὁμοίότης ἢ κεφαλῇ κατὰ μέτωπον εἶναι ἐπίσης ἐστειμμένη διαδόχηματι ἀκτινωτῷ, ἢ μορφή τοῦ προσώπου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πλατεῖα καὶ δύσμορφος ἐκατέρωθεν τοῦ μετώπου τὰ δύο κέρατα καὶ ἐπὶ τοῦ πεπλατυσμένου στήθους οἱ μαστοί. Τὸ χρυσοῦν ἐλάσμα εἰκονίζει τὴν θεᾶν μόνον μέχρι τῆς ὀσφύος, ὅπισθεν δὲ φέρει κεκολλημένους δύο μικροὺς δακτυλίους δι' ὧν θὰ προσηρμόζετο το εἰδῶλιον εἰς ἄλλο τι μεγαλύτερον ἀντικείμενον, ἴσως εἰς προστερνίδιον ἱερέως ὡς ὑποθέτει ὁ Perrot³. Ἡ ἐν τῷ χρυσῷ ἐλάσματι θεότης βεβαίως εἶναι ἢ Φοινικικὴ Ἀστάρτη ἔχουσα τὸν αὐτὸν τύπον καὶ τὰς αὐτὰς ἰδιοτήτας τῆς Ἀσσυροβαβυλωνιακῆς Ἴστάρ.

Ἄξια ἰδιαίτερας προσοχῆς εἶναι καὶ τὰ δύο κέρατα τὰ ἐκρούμενα τοῦ μετώπου καὶ εἰς τὰς δύο τῆς θεότητος ἀπεικονίσεις τῶν μήτρων καὶ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ ἐλάσματος τοῦ Renan. Ταῦτα συμβολίζουσι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Σημίταις τὴν ῥώμην, ἐκ τούτων δὲ ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἢ Ashtoreth Karnaim = Ἀστάρτη μὲ τὰ δύο κέρατα⁴.

Τὸ ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τῆς πινακίδος κόσμημα εἶναι κατ' ἐξάίρεσιν Αἰγυπτιακόν⁵ εἶναι τὸ σύνθετον διάδημα τῆς Αἰγυπτίας θεότητος Ἴσιδος τὸ ἀποτελούμενον ἐκ τῶν κεράτων τῆς δαμάλειος τὴν ὅποιαν ἀντιπροσωπεύει καὶ τῆς ὅποιας τὴν κεφαλὴν πολλακις φέρει ὡς Isis Hathor, μεταξὺ δὲ τῶν κεράτων ἔχει τὸν ἡλιακὸν δίσκον, ὅστις ἐν τῷ ἡμετέρῳ κοσμηματι λίαν ἐπιπολαίως παρίσταται διὰ κυκλοῦ ἀβαθῶν στιγμῶν μόλις φαινομένων. Τὸ διάδημα τῆς Ἴσιδος παραλαβόντες οἱ Φοίνικες παρὰ τῶν Αἰγυπτίων τὸ ἐπέθηκάν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Βαβυλωνιακῆς θεᾶς Ἴστάρ τῆς ὑπ' αὐτῶν λεγομένης Astoret⁶. Τὸ ἐπὶ τῆς πινακίδος ὅμως κόσμημα ἀπεμακρύνθη ἀρκετὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ μορφῆς καὶ ἔχει χαρακτῆρα μᾶλλον συνθηματικόν καὶ κατὰ το σῆμα τῶν κεράτων καὶ διὰ τὸ σχηματιζόμενον ἐπίθημα το κεκοσμημένον διὰ στιγμῶν, ὥστε δυ-

¹ Maspero, Hist. I, 105, Perrot, II pag. 505 fig. 298 et 299.

² Παράδειχ. τῆς Κυθραῖν καὶ ἀλλήλων Ἀφροδίτην, ἴδιος ὅμως τὰ ἀρχαία εἰδῶλ' α' ἢ πηλοῦ τῆς γυμνῆς Ἀφροδίτης τὰ ἱερατικῶς εὐρεθέντα ἐν Ἀθήν' ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς τῆς ὑποστ. E. Hallberrn.

³ Ibidem.

⁴ Perrot IV, pag. 372.

⁵ Perrot III, pag. 68 fig. 23.

νάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ τεχνίτης ὁ χαράζας αὐτὸ ἐπὶ τῆς μήτρας δὲν εἶχε πλέον συναίσθησιν τῆς σημασίας αὐτοῦ καὶ τῶν μερῶν ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο, ἐποίησε δὲ αὐτὸ ὅλως τυπικῶς καὶ μηχανικῶς.

Μετὰ τὰ εἰρημένα αἱ τῆς δευτέρας πινακίδος παραστάσεις δὲν ἔχουσιν ἀνάγκη πολλῆς ἐρμηνείας. Καὶ πρῶτον οἱ διπλοὶ πελέκεις οἱ γεγλυμένοι ἐν τῇ μιᾷ πλευρᾷ τῆς μήτρας οὐδὲν ἔχουσι τὸ δυσεξηγήτον. Ἦδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς λιθίνης λεγομένης ἐποχῆς εὐρίσκομεν τὸν πέλεκυν εἴτε ἀπλοῦν εἴτε διπλοῦν ὡς ἐν τῶν χρησιμωτάτων οἰκιακῶν ὀργάνων καὶ ἐν τῶν συνηθεστάτων καὶ προχειροτάτων ὄπλων. Πολλοὶ δὲ τοιοῦτοι λίθινοι πελέκεις ἔχουσιν εὐρεθῆ ἀπὸ τῆς Ἀσίας, τῆς Τρωάδος, τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῶν ἐν τῇ Δύσει χωρῶν. Δείγματα καὶ σχήματα αὐτῶν εὐρίσκει ὁ βουλόμενος παρὰ Perrot Histoire de l'art VI pag. 118 καὶ ἐφεξῆς, ὅστις ἐξηγεῖ καὶ τὸν λόγον δι' ὃν ἀπεδόθη εἰδὸς τι λατρείας εἰς τὸ ἐργαλεῖον αὐτὸ τὸ τόσον χρησιμὸν κατὰ τὴν λιθίνην μάλιστα ἐποχὴν καὶ ὡς οἰκιακὸν σκευὸς καὶ ὡς ὄπλον διὰ τὴν θήραν καὶ τὸν πόλεμον, δι' ὃ ἀπεδόθη μετὰ ταῦτα αὐτῷ μαγικὴ τις καὶ ἀλεξίκακος δύναμις, ἡ ἰδέα δὲ αὕτη καὶ μέχρι σήμερον ἐπικρατεῖ ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἐν Ἑλλάδι ἔνθα ὁ λαὸς ἀποδίδει τῆσιν ἐνέργειαν εἰς τὰ λίθινα αὐτὰ ἐργαλεῖα τῆς λιθίνης ἐποχῆς ἢ ἀποκαλεῖ ἀστροπελέκια¹.

Οἱ ἐκ χαλκοῦ, ὀρειγάλκου καὶ ἄλλων μετάλλων πελέκεις εἶναι συνηθεστάτοι παρὰ τοῖς Ἀσιάταις, τοῖς Μυκηναίοις καὶ τοῖς Ἑλλήσιν ἀλλὰ μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι παρὰ μὲν τοῖς πρώτοις ὁ πέλεκυς ἦτο κοινότατος καὶ χρησιμὸς καὶ ὡς ἐργαλεῖον καὶ ὡς ὄπλον, ἐν ᾧ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν τοῦλάχιστον τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς ἦτο μὲν χρησιμὸν ἐπίσης ἐργαλεῖον ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὄπλον, διότι οἱ Ἑλλῆνες θεώρουν τὸν πέλεκυν ὄπλον βαρβαρικόν² διὰ τοῦτο ἐπὶ μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης μόνον βαρβάρους βλέπομεν κρατοῦντας πέλεκυν καὶ μαχόμενους δι' αὐτοῦ οὐχὶ δὲ καὶ Ἑλληνας, ἰδίως δὲ ἦτο ὄπλον ἰδιάζον τῶν Ἀμαζόνων, ὡς βλέπομεν ἐπὶ τῶν πολυαριθμῶν παραστάσεων Ἀμαζονομαχιῶν.³ Καὶ οἱ Μυκηναῖοι φαίνονται ποιοῦμενοι χρῆσιν τοῦ πελέ-

¹ Περὶ τῶν λιθίνων πελέκειων ἴδ. Schliemann, Hios (ἀγγλ.) pag. 238, 239, 241, 275 καὶ ἐφεξ. 445, 569, 573.

² S. Reinach, pierres gravées pl. 55, f. 32, 33, 4.

κειως ὡς ὄπλον, δι' ὃ καὶ εὐρίσκομεν αὐτὸν συχνὰ ἀπεικονιζομένον ἐν μνημείοις τῆς ἐποχῆς ταύτης, δίστομον μὲν ἐν τῷ περιφῆμῳ χρυσοῦ δακτυλῳ⁴ καὶ ἐν τοῖς λεπτοῖς χρυσοῖς κοσμήμασι ἐν οἷς εὐρηται μετὰ τῶν κεράτων βοῶς⁵, μονόστομον δὲ εὐρεν ὁ κ. Τσοῦντας ἐν Βαφειῶ⁶, καὶ οὗ ὅμοιον ἀπαντῶμεν ἐν διατρήτῳ λίθῳ (Inselstein τῶν Μυκητῶν⁷ καὶ ἄλλον ἐπὶ διατρήτῳ ἀμυγδαλοειδοῦς αἱματίτου λίθου ἀγορασθέντος ὑπ' ἐμοῦ ἐν Κρήτῃ καὶ ἀποκειμένου ἐν τῇ συλλογῇ τῶν διατρήτων λίθων τοῦ Μουσείου τοῦ Ἡρακλείου. Πελέκεις δίστομοι ἐξ ὀρειγάλκου εὐρέθησαν ἐν Κρήτῃ πολλοὶ ὅμοιοι τοῖς ὑπὸ Schliemann εὐρεθεῖσιν ἐν τῇ ἔκτῃ πόλει τῆς Τρωάδος⁸ καὶ ἐν Μυκῆναις⁹. Τὸ Μουσεῖον τοῦ Ἡρακλείου κατέχει τοιοῦτους 15, ἅπαντας προερχομένους ἐκ τῶν περὶ τὴν Δίκτην ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης. Καὶ οἱ ἀπλοὶ καὶ οἱ διπλοὶ πελέκεις ἀπαντῶσι συχνὰ ἐπὶ μνημείων τῆς Ἀσσυροβαβυλωνιακῆς τέχνης¹⁰.

Παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ὁ δίστομος πέλεκυς ἐλέγετο καὶ βουπ.λήξ ὡς χρησιμεύων ἵνα καταβάλωσι τὸν διὰ τὴν θυσίαν προωρισμένον βοῦν¹¹ (παράβαλε τὰς χρυσοῦς κεφαλὰς βοῶν τῶν Μυκητῶν μετὰ τοῦ δίστομου πελέκειος μετὰ τῶν κεράτων). Ὁ ἀμφίστομος πέλεκυς ἰδίᾳ θεωρεῖτο σύμβολον τοῦ ἐν Λαβράνδοις τῆς Καρίας λατρευομένου Διὸς ὃς ἐκ τούτου ἐκαλεῖτο Ζεὺς Λαβρανδεύς. Ἐμυθολογεῖτο δὲ ὅτι ὁ δίστομος πέλεκυς (λάβρη) ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος ἐν ἀφῆρσεν ὁ Ἡρακλῆς ἀπὸ τὴν βασιλισσαν τῶν Ἀμαζόνων νικήσας αὐτήν. Κοσμηματικοὶ χρυσοῦ πελέκεις, ὧν τινες λίαν ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς διὰ τῶν ἡμετέρων μητρῶν κατεσκευαζομένους εὐρέθησαν ἐν Τράλλεσι τῆς Μ. Ἀσίας παρὰ τὸ σημερινὸν Αἰδίον καὶ τὰ παλαιὰ σύνορα Καρίας καὶ Λυδίας ἐκ τύμβου προερχόμενοι¹². Τὸ σχῆμα, ἡ

⁴ Perrot VI, pag. 841 fig. 425.

⁵ Schuchardt, pag. 290, 324.

⁶ Τσοῦντας, Μυκῆναι πίν. 7, ἀρθ. 8.

⁷ Perrot VI, p. 847 fig. 231, 4.

⁸ Schliemann, Hios (ἀγγλ.) p. 606.

⁹ Schliem. Mycenae p. 114, N° 173.

¹⁰ Perrot II, pag. 75, 76. Maspero, Hist. anc. I, 768.

¹¹ Όμην. Ὀδυσ. Γ', 449.

¹² Perrot V, p. 295 καὶ ἐξ Bull. de corr. hel. 1879 p. 129-130.

τεγνοτροπία και ἐν μέρει τὰ ποικίλιματὰ εἶναι τὰ αὐτὰ τοῖς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μήτρᾳ.

Ὑπολείπεται νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς γυναικείας μορφῆς τῆς εἰκονιζομένης ἐν τῇ β'. πλευρᾷ τῆς πινακίδος ταύτης. Καὶ ἐν τῇ μορφῇ ταύτῃ ἔχομεν τὴν Μεγάλην Θεὰν τῶν Ἀσιατικῶν λαῶν αὐτὴν ταύτην τὴν Istar-Astoret, οὐχὶ πλέον ὑπὸ τὴν εἰρηνικὴν καὶ παραγωγικὴν αὐτῆς φάσιν ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἀντίθετον, τὴν πολεμικὴν καὶ καταστρεπτικὴν, τὴν πρόγονον τῆς ἐνοπλίου Ἀφροδίτης ἢ τῆς πολεμοχαροῦς Παλλιάδος Ἀθηνᾶς. Διότι ἡ Θεὰ αὕτη τῶν Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων συνεδύαζεν ἐν ἑαυτῇ ὄψεις ἀντιφατικὰς· «τὸ ἄστρον τῆς ἐσπέρας ἐσυμβόλιζε τὴν θεότητα τοῦ ἔρωτος, ὅστις ἔλκει τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ δεσμεύει αὐτοὺς διὰ τῆς ἡδονῆς, ἐν ᾧ τὸ ἄστρον τῆς αὐγῆς ὑπελάμβανον ὡς τὴν ψυχρὰν καὶ ὠμὴν πολεμιστριαν τὴν περιφρονοῦσαν τὴν ἡδονὴν διὰ τὸν πόλεμον. Διὰ τοῦτο ἡ Ἰστάρ διέμενεν σεμνὴ ἄμα καὶ ἀκόλαστος, φιλόφρων καὶ ἀγέρωχος, εἰρηνικὴ καὶ φιλόμαχος, χωρὶς ἢ συνύπαρξις τῶν ἀσυμβιβάστων ιδιοτήτων νὰ τὰράξῃ τὴν εὐσέβειαν τῶν λατρευτῶν της»¹. Ὁ πολεμικὸς χαρακτήρ φαίνεται ὅτι ἀπεδόθη εἰς τὴν Θεὰν ταύτην ὡς καὶ ἄλλους θεοὺς τοῦ Χαλδαϊκοῦ πανθέου ὑπὸ τῶν φιλοπολέμων Ἀσσυρίων συμφώνως πρὸς τὸν πολεμικὸν χαρακτήρα τοῦ λαοῦ τούτου, οὕτω δὲ ἡ φιλειρηνικὴ καὶ ἐρωτικὴ θεὰ τῶν Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων ἐγένετο κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ ἢ πολεμικὴ καὶ ἐνοπλὸς Ἐνυὸ τῶν φιλοπολέμων Ἀσσυρίων.

Παραστάσεις τῆς Ἰστάρ ὑπὸ τὴν φάσιν ταύτην ἔχομεν ἐν Ἀσσυριακαῖς μνημείοις· ἐπὶ κυλίνδρου Ἀσσυριακοῦ² φέρεται καθημένη ἐπὶ θρόνου ποικίλου φέρουσα ἐν τῇ κεφαλῇ τὸ ἀκτινωτὸν διάδημα καὶ περιβαλλομένη κατὰ τοὺς ὤμους ὑπὸ δοράτων καὶ ἄλλων ὅπλων, ἄνωθεν δὲ αὐτῆς φαίνονται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Ἐν ἄλλῳ Ἀσσυριακῷ κυλίνδρῳ ἀρχαϊκῆς τέχνης παρίσταται ἡ Θεὰ ὀρθία κρατοῦσα πέλεκυν ἄπλοον μετὰ λεπίδος τριγωνικῆς³.

Τὸν διπλοὺν καὶ ἀντιφατικὸν χαρακτήρα ἡ Ἰστάρ διετήρησε καὶ παρὰ τοῖς Φοινίξιν, παρ' οἷς ἡ Ἀστάρτη ἐλατρεύετο ὡς Δέσποινα τοῦ κόσμου ἀδια-

λείπτως καταστρέφουσα καὶ παράγουσα, παράγουσα καὶ καταστρέφουσα· διὰ τοῦ πολέμου καὶ παντὸς εἶδους κακοῦ φθείρει τὰ ἀνωφελῆ καὶ γενηρακότα ὄντα ταυτοχρόνως διὰ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς παραγωγῆς προϊσταται τῆς ἀδιαλείπτου ἀνανεώσεως τῆς ζωῆς⁴. Ὁ Ῥωμαῖος ποιητὴς Πλαῦτος⁵ μιμούμενος ἑλληνικὸν πρότυπον ἔργον τοῦ Φιλήμονος διὰ τῶν ἐξῆς στίχων ἐξυμνεῖ τὰς πολλαπλᾶς ιδιότητας καὶ τὴν παντοδυναμίαν τῆς Ἀστάρτης τῶν Φοινίκων.

Divā Astarte, hominum deorumque vis, vita, salus; rursus
eadem quae est
Pernicies, mors, interitus Mare, tellus, coelum, sidera
Jovis quaecumque templa collimus, ejus ducuntur nutu, illi
obtemperant
Eam spectant

Τέλος οἱ Ἕλληνες παραλαβόντες διὰ τῶν Φοινίκων τὴν λατρείαν τῆς Ἀσιατικῆς θεότητας, μᾶλλον ἀκόλουθοι ἑαυτοῖς εἰς τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας, ἀπέδωκαν τὴν δύναμιν καὶ τὸν πολεμικὸν χαρακτήρα τῆς θεᾶς εἰς τὸν ἔρωτα, ἐν τούτῳ παραδεχόμενοι αὐτὴν παντοδύναμον καὶ ἄμαχον. Ἐν τούτοις καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι δὲν λείπουσιν ἔλως καὶ λείψανα τῆς πολεμικῆς φύσεως τῆς Ἀφροδίτης-Αστάρτης, ἐξ ὧν ἡ Θεὰ ἔλαβε τὰ ἐπίθετα ἐνόπλιος, ἐγγχεις, Ἀρεία, νικηφόρος⁶.

Ὑπὸ τοῦ Πausανίου ἀναφέρεται ἐν Κυθήροις ξόανον τῆς Ἀφροδίτης ὠπλισμένον⁴ «τὸ δὲ ἱερόν τῆς Οὐρανίας ἀγιώτατον καὶ ἱερῶν ὅποσα Ἀφροδίτης παρ' Ἕλλησιν ἐστὶν ἀρχαιότατον. αὐτὴ δὲ ἡ θεὸς ξόανον ὠπλισμένον». Καὶ ἄλλαι παραστάσεις ὠπλισμένης Ἀφροδίτης ἐν μέρει τοῦλάχιστον σώζονται φερουσῆς τόξον ἢ δόρυ ἢ ἀσπίδα, αἱ ἀπεικονίσεις δὲ αὐταὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὰ τελευτάτα λείψανα τοῦ πολεμικοῦ χαρακτήρος τῆς θεᾶς. Τοιοῦτον ἀγάλμα εὐρέθη ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι ὑπὸ Β. Στάη (1886 πιν. 13). Ἄλλαι δὲ παραστάσεις ἐνόπλου Ἀφροδίτης εὐρίσκονται ἐν Reinach Repertoire I. pl. 593, 3. 594, 3. 596, 1. 2. 3.

Τοιαῦται περίπου αἱ ἐπὶ τῶν μητρῶν κεχαραγμέναι παραστάσεις καὶ τοιαύτη ἡ ἐρμηγεία τὴν ὁποῖαν ἐγὼ δίδω εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν. Ἐκ τῆς

¹ Maspero, Hist. anc. I. pag. 670.

² Maspero I. pag. 681.

³ Perrot II. pag. 681 fig. 340.

⁴ Perrot III. pag. 691.

⁵ Mercator IV. sc. VI. v. 825. Perrot, ibidem.

⁶ Ἡολίτου Ἐγκυκλ. Λεξικόν λ. Ἀφροδίτη.

⁷ Πausan. III. 23.

έρμηνείας ταύτης έρμηθείς δέν θεωρώ άσκοπον νά κάμω μικράν παρέκβαση και αντιπαραβολήν τών παραστάσεων τούτων πρós τás του γνωστοτάτου χρυσού δακτυλίου τών Μυκηνηών του εικονιζομένου παρά Τσουντα Μυκην. πιν. 5. 2 και Perrot VI. 841 fig. 125 και υποδεικνύων ό,τι θεωρώ κοινόν έν άμφοτέροις νά δοκιμάσω νέαν εξήγησιν τών επί του δακτυλίου παραστάσεων. Ός παρετήρησαν ήδη άλλοι έλλείπουσι τά αναγκαία και άπαραίτητα στοιχεία πρós ακριβή και αναμφισβήτητον έρμηνείαν τών γλυφών του Μυκην. δακτυλίου, ήτοι ή γνώσις του πανθέου και τών θρησκευτικών έν γενεί δοξασιών τών λεγομένων Μυκηναίων λαών. Διά τουτο και οι μέχρι τουδε επιχειρήσαντες έρμηνείαν τών έν τῷ δακτυλίῳ άρκετά άπεμακρύνθησαν άλλήλων (Milehhofer, Τσουντας, Furtwangler), εκ διαφόρου εκαστος έρμηθείς άρχής. Άν όμως είναι άποδεδειγμένον ότι οι Μυκηναίοι είχαν κοινόν έν τινι μέτρῳ τόν πολιτισμόν πρós τά πρὸ αὐτῶν άκμάσαντα έθνη τῆς Ασίας και είναι βέβαιον ότι είχαν πυκνάς τás έμπορικás πολιτικás και κοινωνικás σχέσεις πρós τούς λαούς τούτους οτινες είναι τρόπον τινά οι διδάσκαλοι των εις τήν εξημέρωσιν και τόν ανθρωπισμόν, πρέπει νά θεωρήσωμεν επίσης πιθανώτατον ότι δέν ήδύναντο νά φαντασθῶσι και εικονίσωσι τούς θεούς των παρά κατά τά πρότυπα τών διδασκάλων των, ως συνέβη και εις τόσα άλλα στοιχεία τῆς τέχνης και του ανθρωπισμοῦ. Επί τῆς άρχῆς ταύτης στηριζόμενος αναγνωρίζω έν ταῖς παραστάσει του χρυσού δακτυλίου, αίτινες κατά τήν κοινήν έμολογίαν πάντων σχεδόν τών μέχρι τουδε έρμηνευτῶν έχουν αναφοράν θρησκευτικήν, αναγνωρίζω, λέγω, τινάς και δῆ τás κυρίας ως τás αὐτάς ταῖς έν ταῖς μήτραις. Οὔτω τά οὐράνια σύμβολα του Ηλίου και τῆς Σελήνης, ο διπλοῦς πέλεκυς, τό έπλον τῆς Μεγάλης θεᾶς τών Ασυριών και τελευταῖον αὐτή αὐτή ή Μεγάλη Κυρία τῆς Ασυροβαβυλωνιακῆς θεολογίας έν τῇ υπό τό δένδρον καθημένη και τήν λατρείαν τών άλλων γυναικῶν δεχομένη εύρίσκονται και έν τῷ χρυσῷ δακτυλίῳ. Νομίζω όθεν ότι ή υπό τήν σκιάν του δένδρου καθημένη γυναικεία μορφή, ήτις οὐδεμία άλλη είναι ή ή Ιστάρ, είναι τό κύριον πρόσωπον περι ο συγκεντροῦται όλη του δακτυλίου ή παράστασις και ότι παρίσταται ταυτόχρονως και

υπό τás τρεῖς αὐτῆς ιδιότητας ως είδομεν έν ταῖς μήτραις, έν όλη δῆλ. τῇ θεᾷ αὐτῆς παντοδυναμία και δῆ α'.) υπό τήν οὐρανίαν φάσιν καθ' ήν είναι έν τών προσώπων τῆς αστρονομικῆς τριάδος τών Χαλδαίων, δι' ο έχει άνωθεν τά δύο άλλα άστρα τόν Ηλιον (Σαμᾶς) και τήν Σελήνην (Σιν., β'.) τήν εἰρημικήν καθ' ήν είναι άφορμή πάσης βλαστήσεως, πηγῆ πάσης ζωῆς και τροφῆς τών ὄντων· έντεῦθεν δ' εικονίζεται καθημένη υπό δένδρον και κρατοῦσα έν τῇ χειρὶ άνθος και έτερον φέρουσα επί τῆς κεφαλῆς οἰονεί πρós συμβολισμόν τῆς επί τών δένδρων και άνθῶν επικρατείας τῆς και γ'.) υπό τήν πολεμικήν και καταστρεπτικήν φάσιν, τήν συμβολιζομένην διά του άνωθεν επικρεμαμένου φοβεροῦ τῆς έπλου του άμφιστόμου πελέκεως, δι' οϋ φθίρει και καταστρέφει ό,τι πρὸ ολίγου παρήγαγεν. Υπολείπονται ο όπλίτης με τήν άμφικυκλον άσπίδα ή μικρά γυναικεία μορφή και αι λεοντοκεφαλαί· ταῦτα θεωρώ εγὼ ως δευτερεύοντα άλλως σημεῖα τῆς εἰκόνος (έντεῦθεν και εις μικροτέραν κλίμακα πεποιημένα) τεθέντα άπλῶς ένα καταδειχθῆ έντι περισσότερο ή δύναμις τῆς θεᾶς και συμπληρωθῆ ο κύκλος τῆς ενεργείας τῆς, έπως έτέθη διά τόν αὐτόν λόγον και τό δένδρον· ο μεν όπλίτης λοιπόν είναι ο άνθρ εις οϋ τήν καρδίαν ή πολεμοχαρῆς θεᾶ έμφυσᾶ τό πολεμικόν μένος, αι δέ λεοντοκεφαλαί είναι αι κρῆναι και αι πηγαι και οι ρυακες δι' ὧν ζωογονεῖ τήν γῆν και τέλος τό δένδρον άφ' οϋ δρέπει τούς καρπούς και τά άνθη ή μικρά όπισθεν γυνή, ένα τά προσφέρη πάλιν ευχαριστίαν τῇ θεῷ, είναι τό ευεργετικόν δῶρον τῆς θεότητος πρós τούς ανθρώπους.

Δέν γνωρίζω κατά πόσον ή προτεινομένη έρμηνεία τῆς παραστάσεως του χρυσού δακτυλίου διά τών παραστάσεων τών ήμετέρων μητρῶν θα γίνη άσπαστή και υπό άλλων· τουλάχιστον νομίζω ότι παρουσιάζει δύο σπουδαία πλεονεκτήματα ή έρμηνεία αὐτη· ότι έχει μεγάλην ενότητα και συγκεντροῖ περι τό πρόσωπον τῆς καθημένης θεότητος πάντα τά λοιπά μέρη τῆς εἰκόνος τά όποια έχουν τήν άρχήν άπ' αὐτῆς και είναι άποτελέσματα τῆς θεᾶς αὐτῆς δυνάμεως, και δεύτερον ή έρμηνεία γίνεται δι' όμοίων παραστάσεων ὧν ή έννοια είναι και σαφῆς και βεβαία, ως νομίζω.

Η έρμηνεία αὐτη ίσως θα θεωρηθῆ ως πολὺ

άσιατική, διότι προσπαθεί νά ἐρμηνεύσῃ τὰ πράγματα μᾶλλον κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὰς ἰδέας καὶ ἀντιλήψεις τὰς θρησκευτικὰς τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας. Ἄλλ' ἀντιθέτως ἐγὼ φρονῶ ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε γινόμεναι εἶναι ὑπὲρ τὸ μέτρον ἑλληνικαί, διότι ἐξηγοῦσι τὰ εἰκονιζόμενα ἀναχρονιστικῶς ὡς εἰ προῦκειτο περὶ ἔργου ὅλως ἑλληνικοῦ, καὶ ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν θεολογικῶν ἰδεῶν τῶν Ἑλλήνων τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Δὲν θέλω διὰ τῆς ἐρμηνείας ταύτης νά εἶπω ὅτι ὁ προκειμένος δακτύλιος εἰσῆχθη ἐξ Ἀσίας. ἢ ὅτι εἶναι ἀσιατικῆς ὅλως τέχνης, οὐδ' ὅτι οἱ Μυκηναῖοι ἐλάτρευον καθ' ὅλα καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς θεοτήτας τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπλῶς φρονῶ ὅτι ἡ προκειμένη παράστασις ἂν καὶ ἐποιήθη ὑπὸ τεχνίτου ἐγγωρίου, κατασκευάσθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς τέχνης τῶν πεπολιτισμένων λαῶν τῆς Ἀσίας καὶ ὑπὸ θρησκευτικὴν ἀτυμώσφαιραν πολλὰ τα κοινὰ ἔχρυσαν πρὸς τὴν ἀσιατικὴν. Ἴσως δὲ καὶ μέρη τινὰ τῆς εἰκόνης μάλιστα τὰ δευτερεύοντα δι' ὃ καὶ δὲν ἐπιμένω ἐπὶ τούτων) διασκευάσθησαν ἢ προτετέθησαν κατὰ τὰς παρηλλαγμένας καὶ τροποποιημένας θρησκευτικὰς ἰδέας τοῦ Μυκηναϊκοῦ λαοῦ.

Ἄρχαϊα μῆτραι καὶ τρόπος τῆς χρήσεως αὐτῶν.

Ὡς εἶπον καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς προκειμένης πραγματείας τὰς πινακίδας τοῦ Παλαιοκάστρου θεωρῶ ἀναμνησθητέως μῆτραι ἢ τύπους τεχνιτῶν πρὸς κατασκευὴν εἰδωλίων καὶ κοσμημάτων ἐκ μετάλλου μάλιστα χρυσοῦ, ἵνα ἐπικολλῶνται ἢ ῥάπτωνται πρὸς κόσμον ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων ἢ φέρωνται μάλιστα τὰ εἰδώλια, ὡς περίαπτα ἀποτρόπαια παντός κακοῦ καὶ βασκανίας.

Μῆτραι ἢ τύποι τοιοῦτοι ἀρχαῖοι διὰ τοιοῦτον σκοπὸν ἢ διὰ χώνευσιν ὀπλων ἔχρυσιν εὑρεθῆν πολλοὶ πολλαχοῦ. Ὁ Σλίμαν π. γ. ἐν Τροίᾳ¹ ἐν τῇ πρώτῃ πόλει εὔρε τοιαύτας ἐκ σχιστολίθου πρὸς κατασκευὴν αἰχμῶν βελῶν παραδόξου σχήματος, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ τῇ κεκαυμένη, ὡς λέγει², συνέλεξε περὶ τὰ 90 κομμάτια μητρῶν καὶ μεταξύ αὐτῶν τινὰς ἀκεραίας ἐκ σχιστολίθου, ἄλλας ἐξ ὀπτοῦ γῆς καὶ

μῖαν ἐκ γρανίτου. Τινὲς τούτων ἔχουσι καὶ εἰς τὰς εἴς ἐπιφανείας τύπους πρὸς κατασκευὴν χυτῶν ὀπλων, ἤτοι πολεμικῶν πελέκεων, μαχαιρῶν καὶ ἄλλων ἀγνώστου χρήσεως ἀντικειμένων.

Ἐν Ἀσσυρίᾳ εὑρέθησαν ὑπὸ Layard³ μῆτραι ἐκ γρανίτου ἢ ὄφιτου πρὸς κατασκευὴν κοσμημάτων εἴτε χυτῶν ὅπου παρατηρεῖται ἡ αὔλαξ ἢ ἐνώνουσα τὸ χάραγμα τοῦ τύπου πρὸς τὸ χεῖλος τῆς μήτρας ἢ ἐκτύπων ἐπὶ μεταλλίνων πλακῶν, ὅπου δὲν ὑπάρχει τοιαύτη αὔλαξ.

Ἰπῆρχον καὶ μῆτραι πρὸς κατασκευὴν μικρῶν χυτῶν ὑαλίνων ἀντικειμένων⁴. Ἡ σημαντικώτερα καὶ μᾶλλον ὁμοιάζουσα ταῖς ἡμετέραις ἀρχαῖαι μήτρα εἶναι ἡ εὑρεθεῖσα ἐν Θουατερίοις τῆς Λυδίας καὶ ἀποκειμένη νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου⁵, σπουδαία καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν δι' αὐτῆς κατασκευαζομένων ἀντικειμένων καὶ τὸν χαρακτῆρα τὸν ὅποιον παρουσιάζουσιν οἱ τύποι. Ἡ μήτρα αὕτη πρὸς τοὺς ἄλλοις φέρει δύο γυναικεῖας μορφάς, ὧν ἡ μία ἢ ὑψηλότερα ἐντελῶς γυμνὴ θά εἶναι ἢ Istar-Anahit, ἢ δὲ παρ' αὐτὴν ἐνδοδυμένη θά εἶναι ἄλλη κατωτέρα θεὰ ἢ ἱέρεια τῆς πρώτης. Διὰ τῶν τύπων τούτων κατασκευάζοντο εἰδώλια τῆς θεᾶς τὰ ὅποια θά ἔφερον ὡς φυλακτῆρια ἀλεξίκακα οἱ πιστοί. Ὁ Perrot παρατηρεῖ⁶ ὅτι οἱ τύποι τῆς μήτρας ταύτης ἔχουσι τόσον στενὴν σχέσιν πρὸς τοὺς ἐν Χαλδαίᾳ παραδεδομένους, ὥστε εὑρίσκεται τις εἰς πειρασμὸν νά ὑποθέσῃ ὅτι ἡ μήτρα μετηνέχθη ἐκ Μεσοποταμίας ὑπὸ τινος τῶν πλανήτων χρυσοχῶν οἱοὶ εὑρίσκονται καὶ σήμερον ἐν Ἀνατολῇ. Ἄλλὰ πάλιν, παρατηρεῖ ὅτι ἡ τέχνη εἶναι πολὺ ἀγροῖκος καὶ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν λεπτότητα τῆς Χαλδικῆς, ὥστε οἱ χαράξαντες τοὺς τύπους τούτους ἐμμύοντο ξένα πρότυπα ἐν χρόνοις καθ' οὓς ἡ Λυδία δὲν εὑρίσκετο εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τὰ μεγάλα πολιτισμένα ἔθνη τῆς ἐπέκεινα Ἀσίας εἰμὴ διὰ μεταζόντων ἐθνῶν τῶν Συροκαπαδοκῶν καὶ ὅτε ἢ Ἑλλάς δὲν ἐλογίζετο ἀκόμη.

Ἐτέρα μῆτρα ἐξ ὄφιτου ἀγνώστου προελεύσεως εὑρισκομένη ἐν τῷ Cabinet de la Bibliothèque nationale φέρει δύο πρόσωπα ἄνδρα καὶ γυναῖκα ἴστα-

¹ Schl. Hios (ἀγγλ.) p. 248.

² Schl. Hios, p. 423 καὶ εἰς.

³ Discoveries p. 527. Perrot II, pag. 765 καὶ εἰς.

⁴ Perrot III, pag. 745.

⁵ Perrot V, pag. 299 et suiv. fig. 209.

⁶ Ibidem.

μένους τὸν ἕνα παρὰ τὸν ἄλλον· ἡ γυνή, κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ γυμνή φέρει τὰς χεῖρας εἰς τοὺς μαστοὺς καὶ ἔχει κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μηνοειδῆς μὲ γεωμετρικὰ σχήματα· εἶναι δὲ ἔργον δεξιωτέρου τεχνίτου¹.

Ἐν Μυκῆναις εὐρέθησαν ὑπὸ τοῦ Σλειμάν² δύο μῆτραι ἢ μία ἐκ γρανίτου, ἢ ἄλλη ἥτις εἶναι καὶ μικροτέρα ἐκ βασάλτου· ἡ πρώτη ἔχει γλυφὰς εἰς τὰς δύο ἐπιφανείας, ἢ ἄλλη εἰς τέσσαρας· τὰ ἐπὶ τούτων κατασκευαζόμενα δὲν ἦσαν χυτὰ, ἀλλὰ ἔκτυπα ἐπὶ ἐλασμάτων, διότι λείπουν τὰ ἀναγκαῖα τεχνικὰ συστατικά πρὸς κατασκευὴν τῶν χυτῶν ἢτοι ἡ ἀκριβὴς λείανσις τῶν ἐπιφανειῶν, ἢ σύριγγ' δι' ἧς ἐγγχεῖται τὸ ρευστὸν μέταλλον καὶ αἱ πρὸς γόμφωσιν ὀπαί.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν μητρῶν τούτων παρατηροῦμεν ὅτι δύο διάφορα συστήματα ὑπῆρχον πρὸς κατασκευὴν ἀντικειμένων μεταλλίνων διὰ τῶν μητρῶν· ὁ εἰς τρόπον ἦτο ἢ τῶν χυτῶν καὶ ὁ ἄλλος ὁ δι' ἀποτυπώσεως ἐπὶ λεπτῆς μεταλλικῆς πλακῆς. Κατὰ τὸ πρῶτον σύστημα ἐρρευστοποιεῖτο τὸ μέταλλον καὶ εἶτα ἐνεχεῖτο ἐντὸς τοῦ τύπου τῆς μήτρας καὶ ἔμενεν ἐκεῖ μέχρι ἐντελοῦς ψύξεως καὶ στερεοποιήσεως, τὰ δὲ οὕτω κατασκευασμένα χυτὰ ἀντικείμενα ἦσαν στερεὰ (massil). Κατὰ τὸν ἄλλον ἐλαμβάνετο τὸ λεπτὸν ἔλασμα τοῦ μετάλλου ἐπιτίθετο ἐπὶ τοῦ τύπου τῆς μήτρας, ἐπιέζετο ἰσχυρῶς ὥστε τὸ ἔλασμα νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰς κοιλότητας τοῦ τύπου καὶ νὰ λάβῃ τὴν μορφήν αὐτοῦ. Καὶ τὰ δύο ταῦτα συστήματα μετεχειρίσθησαν οἱ ἀρχαῖοι.

Ὁ πρῶτος πάλιν τρόπος δηλ. ὁ τῆς κατασκευῆς τῶν χυτῶν ἀντικειμένων ἦτο διπλός, ἦτοι δι' ἀπλῆς ἢ διὰ διπλῆς μήτρας. Ἡ δι' ἀπλῆς μήτρας μέθοδος ἦτο ἢ ἀπλουστερά· ἐχαράσσετο ὁ τύπος ὑλόκληρος ἐπὶ μιᾶς μήτρας, ἐχύνετο τὸ ρευστὸν μέταλλον ἢ ἡ ὕαλος ἐντὸς τῆς κοιλότητος ἕως ἔτου πληρωθῆ ἐντελῶς καὶ ἀφίετο μέχρι ἐντελοῦς στερεοποιήσεως· διὰ τοιαύτην μέθοδον εἶναι προωρισμένοι αἱ μῆτραι τῆς Τροίας πρὸς κατασκευὴν χυτῶν ὄπλων, αἰχμῶν βελῶν, πολεμικῶν πελέκεων, μαχαιρῶν, ξιφῶν³. Ἡ μέθοδος αὕτη ἔχει τοῦτο τὸ

μειονέκτημα ὅτι ἢ μία ἐπιφάνεια τοῦ ἀντικειμένου ἢ πρὸς τὰ ἄνω πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ἐπίπεδος. Ἡ δὲ διὰ διπλῆς μήτρας μέθοδος ἦτο τοιαύτη· ὁ τύπος δὲν ἐχαράσσετο καθ' ἕνα αὐτοῦ τὸ πάχος ἐπὶ μιᾶς πλακῆς ἄλλ' ἐπὶ δύο, ἦτοι το ἐν ἥμισυ ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ το ἕτερον ἥμισυ πάχος ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἐλειοῦντο ἀκριβῶς αἱ ἐπιφάνειαι αὐτῶν, ὥστε νὰ ἐφαρμύζωνται ἀκριβῶς, ἐλαξεύετο ἐν ἑκάτερᾳ μήτρᾳ αὐτὰς ὥστε συνενουμένων τῶν δύο πλακῶν νὰ ἀποτελεσθῇ σύριγγ' χρησιμεύουσα πρὸς ἐγγυσι τοῦ ὑγροῦ καὶ ἐνεγομοφοῦντο, ὥστε νὰ μὴ μετακινῶνται κατὰ τὸν χειρισμὸν διὰ μικρῶν ξυλίνων ἐμβόλων ἢ μεταλλικῶν συρμάτων ἐντεθειμένων ἐντὸς ὀπῶν ἀκριβῶς ἀντιστοιχῶν ἐπὶ τῶν προσαρμοζομένων πλακῶν τῶν ἐχουσῶν τὰς μήτρας. Ἀφ' οὗ οὕτω στερεῶς προσηρμύζοντο αἱ δύο ἡμίσειαι μῆτραι ἐνεχεῖτο τὸ ρευστὸν μέταλλον διὰ τοῦ συριγγίου οὗ τὸ στόμιον πλατύτερον πολὺ ἐν λελαξευμένον ἐσχημάτιζεν εἶδος χοάνης πρὸς εὐκολωτέραν ἐγγυσι τοῦ ὑλικοῦ, μετὰ τὴν ψύξιν ἀπεχωρίζοντο αἱ δύο πλάκες καὶ οὕτω ἐλαμβάνετο τὸ κατασκευασθὲν ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦτο στερεὸν (massil) ἦτο καὶ πανταχόθεν στρογγύλον (en ronde bosse). Ὁ τρόπος οὗτος ἔβεν παρήγε τὰ τελειότερα χυτὰ ἀντικείμενα. Ἄν ἀντὶ τῶν δύο ἡμισειῶν μητρῶν ἐλαμβάνετο μόνον ἢ μία ἢ φέρουσα τὸ πρόσωπον καὶ ἀντὶ τῆς ἄλλης ἡμισείας ἐνετίθετο ἀπλῶς ἢ πλάξ μὴ ἐχουσα τύπον ἀλλὰ διὰ τῶν αὐτῶν τεχνικῶν μέσων, ἃ ἀνεφέραμεν προηγουμένως, προσαρμοζομένη πρὸς τὴν μήτραν, τότε παρήγετο τὸ χυτὸν ἀντικείμενον κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον τοῦ ὅλου πάχους.

Μῆτραι πρὸς κατασκευὴν χυτῶν ἀντικειμένων κατὰ τὴν μέθοδον τῶν δύο πλακῶν εἶναι αἱ ἐν Ἀσσυρίαι εὐρεθεῖσαι¹, ἢ τῶν Θυατείρων καὶ ἢ τῆς Bibliothèque nationale, περὶ ὧν εἶπομεν ἀνωτέρω².

Ἡ δευτέρα μέθοδος ἢ δι' ἀποτυπώσεως ἐπὶ λεπτοῦ ἐλάσματος τοῦ τύπου τῆς μήτρας εἶναι ἀπλουστάτη. Ἡ μήτρα οὐδεμίαν ἄλλην ἐργασίαν ἀπῆται παρὰ τὴν λάξευσιν τοῦ τύπου· ἐπὶ τούτου ἐπιτίθετο τὸ λεπτὸν πέταλον τοῦ μετάλλου ἐπιέζετο δυνατὰ ἢ καὶ ἐτύπετο δι' ἀμβλέος ὀργάνου, ὥστε νὰ εἰσδύσῃ ἐντελῶς εἰς τὰς κοιλότητας καὶ

¹ Perrot V. pag. 302 fig. 210.

² Schuchardt p. 323-324.

³ Schliemann (Hios ἀγγλ.) p. 248.

¹ Perrot II. p. 766 fig. 436, 437.

² Perrot V. p. 30 fig. 209 et 210.

πτυγὰς τοῦ τύπου καὶ ἀρρηεῖτο μὲ προσοχὴν φέρον τὴν μορφήν τοῦ τύπου ἀρνητικὴν καὶ ἔκτυπον ὁμοίαν τῇ ἐργασίᾳ τῇ λεγομένῃ ἀκτύπῳ (au repoussé).

Μῆτραι πρὸς τοιαύτην μέθοδον πεποιημένοι εἶναι αἱ τῶν Μυκηνηῶν ἐν μέρει τοῦλάχιστον καὶ αἱ Ἀσσυριακαὶ τοῦ Layard¹. Ἐκ τοιούτου ἐπίσης συστήματος μητρῶν προήλθον τὰ χρυσᾶ κοσμήματα καὶ οἱ χρυσοὶ κοσμηματικοὶ πελέκεις τῶν Τράλλειων περὶ ὧν εἶπομεν προηγουμένως καὶ τὰ πολυάριθμα χρυσᾶ πέταλα καὶ κομβία μετὰ παραστάσεων ἐκ τῶν τάφων τῶν Μυκηνηῶν καὶ ἐκ Κρήτης.

Ἐξετάσωμεν ἤδη καὶ τὰς ἡμετέρας μῆτρας καὶ ἰδῶμεν εἰς ποῖον τῶν συστημάτων ἀνήκουσιν. Ἐν πρώτοις παρατηρήτέον ὅτι φέρουσιν ὅλα τὰ τεχνικὰ συστατικὰ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὰς μῆτρας τὰς προωρισμένας πρὸς κατασκευὴν χρυτῶν ἀντικειμένων διὰ δύο μητρῶν, ἢ διὰ μιᾶς μῆτρας καὶ μιᾶς πλάκῃς, ὁγλ. ἔχουσι τὰς ἐπιφανείας ἐντελῶς λευλαισμένας, φέρουσι τὰς ἀλλαγὰς μετὰ τῶν περιχειλιωμάτων πρὸς ἀποτελέσειν τῆς γράνης καὶ τέλος τὰς ὁπὰς δι' ὧν ἐνεργομοῦντο καὶ στερεῶς προσηρμόζοντο ἀλλήλοις διὰ δύο μέρη· εἰς μίαν δὲ ἐκ τῶν ὁπῶν τούτων τῆς πρώτης πινακίδος σώζεται ἀκόμη καὶ λείψανον χαλκοῦ σύρματος ἐμβεβλημένον πρὸς τοῦτο. Ὡστε οὐδεμία ἀμφισβησία ὅτι αἱ μῆτραι αὗται ἐχρησίμευσαν πρὸς κατασκευὴν χρυτῶν ἀντικειμένων διὰ τῆς μεθόδου τῶν δύο πλάκῶν. Ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου δυνάμεθα νὰ εἰκόσωμεν ὅτι καὶ διὰ τὴν μέθοδον τῆς ἀποτυπώσεως ἦσαν ἐπιτήδεις αἱ μῆτραι αὗται, διότι καὶ ἀβελθεῖς λίαν εἶναι οἱ τύποι ὥστε ἄνευ βλάβης τοῦ μεταλλικοῦ ἐλάσματος νὰ ἀποτυπῶνται, καὶ ἡ μορφή τῶν τύπων εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ ἀρμόζωσι διὰ κοσμήματα καὶ εἰδώλια προωρισμένα νὰ ἐπιρράπτωνται ἐπὶ ἐνδυμάτων ἢ νὰ ἐπικολλῶνται πρὸς κόσμον ἐπὶ ἄλλων ἀντικειμένων, ὥστε ἐγὼ φρονῶ ὅτι αἱ μῆτραι αὗται ἦσαν οὕτω κατασκευασμένοι ὥστε νὰ εἶναι κατάλληλοι καὶ διὰ τὰς δύο μεθόδους καὶ ὁ τεχνίτης ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τῶν παραγγελιῶν τῶν πελάτων μεταχειρίζετο πότε τὴν μίαν καὶ πότε τὴν ἄλλην μέθοδον. Το πρῶγμα δὲν θὰ φανῆ παράδοξον, ἂν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὰς μῆτρας τὰς εὑρεθείσας ἐν Ἀσσυρίᾳ ὑπὸ τοῦ Layard, ἐν

αἷς ἐν τῇ αὐτῇ μῆτρᾳ ἄλλοι μὲν τύποι ἦσαν διὰ χρυτὰ καὶ ἄλλοι δι' ἔκτυπα ἀντικείμενα.

Τύπος καὶ χρόνος τῆς κατασκευῆς τῶν μητρῶν.

Ἵπολείπεται τὸ τελευταῖον ἀλλὰ καὶ δυσχερέστατον σημεῖον τῆς ἐρμηνείας τῶν μητρῶν τοῦ Παλαιοκάστρου. Πότε, ποῦ καὶ ὑπὸ τίνος κατασκευάσθησαν καὶ πῶς εὑρέθησαν ἐκεῖ ὅπου ἀνέστρεφεν αὐτὰς τὸ ἄροτρον τοῦ χωρικοῦ τοῦ Παλαιοκάστρου; Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἣν ἔδωκα εἰς τὰς παραστάσεις τὰς ὁποίας φέρουσιν αἱ μῆτραι, αὗται χαρακτηρίζονται ὡς τέχνης Ἀσσυριακῆς ἔργα καὶ ὅμως εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ ἰσχυρισθῆ τις μετὰ τίνος πιθανότητος ὅτι προέρχονται ἐκ Μεσοποταμίας καὶ ὅτι κατασκευάσθησαν ὑπὸ τεχνίτου Ἀσσυρίου. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι ἐξαράχθησαν ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν καὶ κατὰ μίμησιν Ἀσσυροβυλωνιακῶν ἔργων τέχνης, ἀλλ' ἂν ὁ τεχνίτης ἦν Ἀσσύριος, Σύρος, Φοῖνιξ, Μυκηναῖος ἢ Ἐτεόκρης δεῖται μαντικῆς, διότι ὅλοι αὗται αἱ περιστάσεις εἶναι δυναταί. Δὲν εἶναι βεβαίως παράδοξον νὰ εἰσῆχθησαν οὕτω κατασκευασμένοι ἐκ Μεσοποταμίας ὑπὸ τεχνίτου πλάνητος, ἐξασκοῦντος τὴν τέχνην μακρὰν τῆς πατρίδος κατὰ τὴν καὶ μέχρι σήμερον ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν ἐν Ἀνατολῇ. Τοιοῦτοι πλάνητες τεχνῖται¹ δὲν ἐλείφθη ποτε περιεργόμενοι μετὰ τῶν ἀναγκαίων ἐργαλείων ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ ἀπὸ κώμης εἰς κώμην πρὸς ζήτησιν ἐργασίας πολλάκις πολὺ μακρὰν τῆς ἰδίας πατρίδος, ὅπως οἱ κωμοδρομοὶ (χαλκεῖς) τῆς Βυζαντιακῆς ἐποχῆς καὶ ὅπως οἱ γαιωπαῖδες τῆς σήμερον. Ἀλλ' ἔτι πιθανώτερον ὅτι ὁ εἰσαγαγὼν καὶ ποιήσας τὰς μῆτρας ταύτας καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὰς πρὸς κατασκευὴν τῶν κοσμημάτων δὲν ἦτο Ἀσσύριος ἀλλ' ἄλλος τις ἐκ τῶν μεσαζόντων ἐθνῶν τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας πιθανώτατα δὲ Φοῖνιξ, ἐκ τοῦ ἔθνους ὁγλ. ἐκείνου περὶ οὗ εἶναι πεπιστωμένον σήμερον ὅτι πολλὰ στοιχεῖα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ καὶ Ἀσσυριακοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν

¹ Perrot II. p. 765 fig. 436 et 437.

¹ Μάλιστα χρυσοῦχοι, orfèvres ambulants ὅπως τοὺς καλεῖ ὁ Perrot.

τεχνῶν παρέλαβε καὶ ἡ μικρὸν ἢ οὐδόλως τροποποιημένα μετεφύτευσε ἐν τὴν εἰσέτι νηπιάζουσαν Ἑλλάδα. Ἡ πιθανότης δὲ αὕτη ὑπὲρ τῶν τελευταίων γίνεται ἀκόμη μεγαλύτερα καὶ ἐκ τῆς συνυπόρξεως τοῦ αἰγυπτιακοῦ κοσμήματος ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιφανείᾳ τῆς πρώτης πινακίδος, τὸ ὅποιον ἡρμήνευσα ὅτι εἶναι τὸ σύνθημα διὰ τὸ Ἰσιδός, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Φοῖνικες καὶ παρὰ τῶν δύο πεπολιτισμένων λαῶν ὁμολ. τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἀσσυροβαβυλωνίων παραλαμβάνοντες τὰ στοιχεῖα ταῦτα πολλάκις ἀνέμιξαν καὶ συνέχυσαν αὐτά. Πρόχειρον καὶ σχετικὸν τῷ ἡμετέρῳ θέματι παράδειγμα τῆς ἀναμιξεως ταύτης φέρω τὸ ἄνω μέρος τῆς στήλης τοῦ Jehawmelek λεγομένης ἐν ἣ εἰκονίζεται ἡ Ἀσσυριακὴ Ἰστάρ φέρουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ διάδημα τῆς Αἰγυπτιακῆς Ἰσιδός¹, τὸ παράδειγμα δὲ τοῦτο δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς μείζονα ἐνίσχυσιν τῆς Φοινικικῆς προελεύσεως τῶν μητρῶν, ὡς καὶ ἡ ὁμοιότης ἢ μεγάλη ἤτις ἀνωτέρω παρατηρήθη μεταξὺ τῆς θεᾶς τῶν ἡμετέρων μητρῶν καὶ τοῦ χρυσοῦ εἰδωλίου τοῦ εὑρεθέντος ὑπὸ τοῦ Renan.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους θεωρῶ πιθανώτατον ὅτι Φοῖνιξ ἦτο ὁ τεχνίτης ὁ κατασκευάσας καὶ μετακομίσας τὰς μήτρας ταύτας εἰς Κρήτην, ἀλλὰ βεβαίως δὲν ἀποκλείεται παντάπασιν καὶ ἡ ὑπόθεσις ὅτι καὶ ἐγγχώριος τεχνίτης ἠδύνατο νὰ μιμηθῇ καὶ ἀντιγράψῃ παρόμοια ἔργα, τὰ ὅποια καθ' ἑκάστην θὰ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν μετακομιζόμενα ὑπὸ τῶν ἐμπόρων καὶ ναυτίλων τῆς Φοινίκης. Ἐν μόνον δύναται νὰ τεθῇ ὡς βέβαιον ὅτι οἷος ὀλίποτε καὶ ἂν ὑπῆρξεν ὁ τεχνίτης καὶ ἐν οἴῳ ὀλίποτε τόπῳ καὶ ἂν ἐλαξεύθησαν αἱ πλάκες αὐταί, εἶναι προϊόντα τέ-

χνης Ἀσιατικῆς καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἶναι ὑποθέσεως Ἀσσυριακῆς πλὴν τοῦ διαδήματος τῆς Ἰσιδός.

Ἐκ τῆς λύσεως τοῦ ἀνωτέρου προβλήματος ἐξαρτᾶται ἀναγκαστικῶς καὶ τὸ χρονολογικὸν ζήτημα τῆς κατασκευῆς τῶν μητρῶν, ἐν ὅσῳ δὲ ἐκεῖνο μένει ἄλυτον οὐδὲ περὶ τούτου δύναται νὰ γίνηται λόγος. Ἐν δύναται νὰ τεθῇ ὡς βέβαιον καὶ ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦτο, ὅτι ὁμολ. ὁ χρόνος τῆς κατασκευῆς τῶν μητρῶν αὐτῶν δὲν δύναται νὰ μεταβιβάσθῃ ἐντεῦθεν τοῦ τέλους τῆς λεγομένης Μυκηναϊκῆς περιόδου.

Τέλος εἶναι ἄξιον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι τὸ μέρος ἐν ᾧ εὑρέθησαν αἱ μήτραι αὐταί ἐξόχως ἦτο πρόσφορον διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰσαγωγὴν των, τὰ παράλια ὁμολ. τῆς ἀνατολικωτέρας τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Κρήτης τῆς μᾶλλον προσεγγιζούσης πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀσίας ἐπαρχίας ἐν ἣ κατῴκουν οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι τῆς Κρήτης περὶ τὴν πόλιν Πραισόν, οἱ Ἐπεόκρητες. Ὁ λαὸς οὗτος καὶ ἂν δὲν θεωρηθῇ Ἀσιατικῆς καταγωγῆς, ὡς φρονεῖ ὁ Padre de Cara², πάντως ἕμως πολὺ πρῶιμώτερον τῶν ἄλλων ἐλλ. φύλων ἦλθον εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοὺς ἀντικρῦ αὐτῶν κατοικοῦντας τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀσίας λαοὺς καὶ πολὺ φυσικὸν εἶναι, ὅτι πρῶτοι τῶν λαῶν τῆς Κρήτης ἴσως καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος καὶ μάλιστα πάντων ἦλθον εἰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ἀσιάτας γείτονας καὶ πολλὰ στοιχεῖα τοῦ ἀσιατικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς τέχνης παρέλαβον.

¹ Εὐ Χανίους μηνὶ Μαρτίῳ 1900.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

¹ Perrot II. pag. 68.

² Padre de Cara. Gli Hetei Pelasgi.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

1

ΙΠΟΛΥΞΕΝΟΙΠΟΛΥΞΕΝΕΙΟΙΔΑ
 ΜΦΙΛΟΧΟΙΜΕΝΙΤΑΙΟΙΠΟΡΤΙΝΟΙΦΡΥΝΕΙ
 ΔΑΙΟΙ ΕΔΟΞΕΤΟΥΚΟΙΝΟΥΤΑΣΠΟΛ
 ΣΤΑΓΟΣΚΑΙΤΟΣΤΑΜΙΑΣΟΥ
 5 ΝΚΙΟΝΑΛΙΘΙΑΝΟΣΣΑΟΥΝΝΕΙΕΙ
 ΛΙΤΑΝΚΙΟΝΑΕΝΤΑΝΚΕΕΣΓΡΑΦΕ
 ΟΙΕΡΟΝΤΑΣΑΘΑΝΑΣΤΑΝΜΑΘΟΝΑ
 ΤΕΤΑΝΚΙΟΝΑΚΑΙΕΝΤΑΝΕΣ
 ΕΝΑΤΤΑΝΚΟΙΝΑΝΠΟΘΟΔΟ
 10 ΝΑΣΙΑΡΧΕΝΤΟΣΠΙΘΟΥΝΟΣ
 ΤΑΣΚΡΑΝΝΟΥΝΙΟΥΝΚΟΝΑΙΟ
 ΤΟΞΕΝΕΙΟΣΜΑΡΣΥΑΣ
 ΣΙΠΠΕΙΟΣΒΡΟΧΥΣΓΕΝΝΑΙΕΙ
 15 ΛΥΞΕΝΟΣΠΟΛΥΞΕΝΕΙΟ
 ΥΔΑΜΑΝΤΟΣΔΑΙΜΟΝ
 ΙΟΣΤΑΝΙ

Ἐπι] Πολυξένοι Πολυξενεῖοι, Δα . .

Ἀ]μφίλοχοι Μενιταῖοι, Πορτινοὶ Φρυνεῖ-
 . . δαῖοι: Ἐδοξε τοῦ κοινῷ τῆς πόλ[ι-
 ας τῶς ταγῶς καὶ τῶς ταμίας ου . .

5 . . τὰν κίονα λιθίαν, ὁσαῦτον νεκεῖ
 λι ταν κίονα, ἐν τὰν κε ἐσγραφε-
 ῖ, ἐν τῷ ἱερῶν τῆς Ἀθνας τὰν μάονα
 τε ταν κίονα καὶ ἐν τὰν ἐσ-
 γραφῶν ἀπτῶν κοινῶν ποθόδο[ον].

10 Περὶ] γασί ἄρχεν τῶς πιθούνας
 πόλιος τῆς Κραννουῖου Κοναίο
 Ἀσπ]οξένειος, Μαρσύας . .
 Μνη]σίππειος, Βροχύς Γενναίει-
 ος, Πολ]υξένος Πολυξενεῖος

15 Πολ]υδάμαντος, Δαιμόν
 ιος Τανι

Ὁ γίθως ἐκ τῆς οἰκίας Γ. Οἰκονομῆκη, μετενεγ-
 κόντος αὐτὸν ἀλλοχρῆθεν εἰς Λάρισαν, μετηνέχθη
 εἰς το Διδασκαλεῖον. Ἔχει δὲ μῆκος 0,33, πλάτος
 0,27 καὶ πάχος 0,09 ἀποκεκρουμένος ὡς κάτωθεν
 καὶ ἄριστορθεν.

Ἡ ἐπιγραφή εἶνε, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, γε-

γραμμένη ἐν τῷ Θεσσαλικῷ ἰδιώματι. Τὸ ἐν στίχ.
 3 « τοῦ κοινῷ » = τῷ κοινῷ, ἕπερ συμβαίνει καὶ
 ἐν ἄλλαις Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς, ὡς Κερδοῖου
 (Dial. I, 372 = Κερδῶφ), ἱεροῦ = ἱερῷ, αὐτοῦ =
 αὐτῷ. Ὁ μακαρίτης Γ. Οἰκονομίδης (Ἐποικ. Λοκρ.
 Γρ. 1869 σ. 129) νομίζει ὅτι τὸ ἰδιῶμα τοῦτο
 διεσώθη καὶ ἐν τῇ ἀημῶδει, ὅπερ δὲν εἶνε ὀρθόν·
 διότι ἡ χρῆσις τῆς γενικῆς ἐν τῇ συνηθείᾳ ἀντὶ τῆς
 δοτικῆς συμβαίνει οὐχὶ μόνον ἐν τοῖς δευτεροκλί-
 ταις ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πρωτοκλίτοις καὶ τοῖς τριτο-
 κλίτοις, ὡς « ἔδωκα τῆς κόρης μου, τῆς γυναι-
 κός μου χρήματα » (ἔρα Δοκίμ. Ἰστ. Ἑλλ. Γλ.
 Μαυροζορ. σελ. 304-5). Τοῦτο δὲ γίνεται καὶ ἐν
 ταῖς γενικαῖς πληθυντικαῖς κατὰ τὴν ἀημῶδη.
 Τὸ ἐν στίχ. 4 « τῶς ταγῶς καὶ τῶς ταμίας » καὶ
 στίχ. 10 « τῶς πιθούνας » (= τοῖς ταγῶς καὶ
 τοῖς πιθούνας) εἶνε ἰδιῶμα συμβαῖνον οὐ μόνον
 παρὰ Θεσσαλοῖς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Κρησί, Κυ-
 ρηναίοις, Θηραίοις, Κώροις καὶ Ἀρκασίμ (ἔρα Γραμ.
 Kuhner-Blass 2 τόμ. Α', σ. 168, 6'). Τὸ ἐν στίχ.
 4 « ου . . . » εἶνε βεβαίως λείψανον ἀπαρεμφάτου
 τινός, χρῆζόντος συμπληρώσεως. Τὸ ἐν στίχ. 5
 « νεκεῖ » ὑπολαμβάνομεν ὅτι εἶνε Θεσσαλικόν τι
 ῥῆμα ἄγνωστον, περὶ οὗ ἀναμένομεν ἄλλων γνώ-
 μην. Τὸ ἐν στίχ. 6 « ἐν τὰν κε ἐσγραφεῖ » = εἰς
 ἣν ἂν ἐσγραφή καὶ στίχ. 8 « ἐν τὰν ἐ[σγρά]φειν » =
 εἰς ταύτην εἰσγράφειν, ἔνθα ἡ ἐν = εἰς, ὅπερ συμ-
 βαίνει καὶ ἐν ἄλλαις Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς « ὀν-
 γράφειν αὐτὸ ἐν στάλλας λιθίας » (Athen. Mitth
 1882 σ. 63, στίχ. 21 πτλ.). Τὸ ἐν στίχ. 7 « τὰν
 μάονα » εἶνε λέξις ἄγνωστος, ἐὰν μὴ εἶνε τὸ μάονα
 = μείονα, ὡς λέγεται καὶ π. λήον (= πλεῖον) καὶ ἄπι-
 ρος (= ἄπειρος· ἔρα Σημειώσ. ἐν Γρηγορ. Κορίνθ.
 σελ. 279 καὶ 888. Τὸ « ἀπτῶν κοινῶν ποθόδο[ον] »
 (στίχ. 9) = ἀπὸ τῶν κοινῶν προσόδων (ἔρα καὶ
 Athen. Mitth. 1882 σελ. 66, στίχ. 46), πρβλ. καὶ
 « ἀπτῶς προσθεῖας » (αὐτοῦ σελ. 64, στίχ. 12) =
 ἀπὸ τῆς προσθεῖας. Ἡ λέξις « τῶς πιθούνας » (στίχ.
 10) εἶνε ἄγνωστος. Παρὰ Θεσσαλοῖς ἐφέρετο τὸ
 κτητικὸν ἐπίθετον Πιθούνας (Athen. Mitth. 1882

σελ. 66, στίχ. 53 και 55) τὸ ἐκ κυρίου *Πίθωνος* γενόμενον. Ἄγνωστα εἶνε καὶ τὰ κύρια ὀνόματα *Μενίταιος* (πρὸβλ. Mitth. 1883 σ. 131, 8), παρ' ὃ τὸ *Μενίταιος*, καὶ τὸ *Βροχός*. Τὸ δὲ ἐν στίχ. 10 «... νασιν» συμπληροῦμεν διὰ τοῦ «[περή]νασιν» διότι «πέφηνας: τὸ εἰρηκας. Μένανδρος» (Φωτί. Λεξ. Τόμ. Β', σελ. 87, II Ναβ.).

2

Θ Ι Ο Σ Τ Υ Χ Α Ν Α Γ Α Θ Α Ν
 Α Π Ο Λ Ι Ε Α Κ Ρ Α Ν Ο Υ Ν
 Ν Ο Ι Ν Ε Δ Ο Υ Κ Ε Α Ρ Χ Α Ρ Ε
 Τ Α Λ Ε Π Τ Ι Ν Α Ι Α Κ Α Λ Υ Δ Ο
 5 Υ Ν Ι Α Π Ο Λ Ι Τ Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Ε Ν
 Τ Α Σ Ι Ν Κ Α Τ Α Π Ε Ρ Κ Ο Ι Α Λ Ι
 . Ρ Α Ν Ν Ο Υ Ν Ι Ο Ι Κ Α Ϊ Φ Υ Λ Α
 . . . Μ Ε Ν Τ Α Σ Κ Ε Δ Ε
 . . . Ι Ε Ι Λ Ε Τ Ο Ε Μ Μ Ε Ν Α
 10 . . . Α Ο Υ Ν Τ Α Γ Ε Υ Ο Ν
 . . . Φ Ε Ι Δ Ο Υ Ν Ο Σ Π Α Υ
 . . . Ν Ε Ι Ο Ι Ο Ν Α Υ Τ Α Φ Α
 . . . Λ Γ Ι Ο Ι

Θεὸς τύχην ἀγαθὰν·
 Ἄ πόλις ἃ Κραννού-
 νων ἐδούκε Ἄρχαρέ-
 τα Λεπτυναίκα Καλυδο-
 5 νίκα πολιτείαν καὶ ἔνκ-
 τασιν κατάπερ καὶ ἄλλ[λοι]
 Κ]ραννούνοι καὶ φυλά-
 ς ἐμ.]μεν, τὰς κε δε[ί-
 ληται κα]ί εἴλετο ἔμμεν ἄ-
 10 πασ]όντων, ταγευόν-
 των] Φεΐδουνας Παυ-
 σουν]εῖοι, Ὀναύτα (:) Φα-
 . . . γίοι

Ὁ λίθος (ὕπογλαυκίζων) εὑρεθεὶς ἐν τῇ οἰκίᾳ Χριστοῦ Λιάπη ἐν τῷ χωρίῳ Χατζιλὰρ μεταγένηθῃ εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ἔχει μῆκος 0,26, πλάτος 0,23 καὶ πάχος 0,12. Εἶνε κάτωθεν ἀποκεκρου- μένος καὶ ἀριστερόθεν ἀπὸ τοῦ στίχου 7, εἶνε δὲ ψήφισμα, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, τῆς πόλεως Κραννωίων, δι' οὗ δίδοται πολιτεία καὶ ἐγκτησις Ἄρχαρέτα τινί, θυγατρὶ Λεπτίνου τινὸς ἐκ Καλυδῶνος τῆς Αἰτωλίας.

Τὸ ἐν στίχ. 2 «Κραννούνοι» νομιζώ ὅτι προ- ἤλθεν ἐκ λάθους τοῦ χαρακτοῦ ἀπειλόντος νὰ γράψῃ «Κραννούνοι», ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς προη- γουμένης ἐπιγραφῆς (στίχ. 11). Τοῦ ἐν στίχ. 6 ἀναγνοῦς πρότερον «κατάπερ καὶ ἄλλ[λοι] Κραννούνοι» (= καθ' ὅποιαν περ Κραννώνοι ἔχουσι, νῦν ἀνα- γνώσκω «κατάπερ καὶ ἄλλ[λοι] Κραννούνοι» = καθάπερ γοὶ ἄλλοι Κραννώνοι, διότι παρατηρῶ ὅτι τὸ δυνάμενον ἐν τῷ λίθῳ νὰ ἐκληφθῇ ὡς Ν ἔχει πλαγιωτέραν τὴν πρὸς τὰριστερά κεραίαν, ἔπερ δὲν συμβαίνει κατὰ τὴν γραφὴν τοῦ Ν ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ. Καὶ ἐν τῇ Θεσσαλικῇ δὲ διαλέκτῳ φέ- ρονται φιλά σύμφωνα πρὸ δασυνομένων φωνηέν- των, ὡς «ταρῶν τὸν ἐπεστάκοττα» (Athen. Mitth. 1896 σελ. 248, στίχ. 8). Ἡ δὲ ἀνάγνωσις «κατά- περ καὶ οἱ ἄλλοι» = καθάπερ ἀν οἱ ἄλλοι (ἐνθα θὰ ἐνοηθῆται τὸ ἔχωσιν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον), τὴν δέχε- ται ἐμὸς φίλος, φαίνεται μοι οὐχὶ ὀρθή, διότι οὕτω θὰ ἀναφέρηται εἰς πολιτείαν καὶ ἐγκτησιν, τὴν μέλ- λουσιν οἱ Κραννώνοι νὰ ἔχωσιν, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν νῦν ἔχουσι πολιτείαν καὶ ἐγκτησιν. Ἡ δὲ ἐν στίχ. 8-9 συμπλήρωσις «τῆς κε δε[ίληται]» γενομένη ὑπὸ τοῦ φίλου κ. Ἄ. Σκια φαίνεται μοι ἐπιτυχής. Ὀ- νομα δὲ Ἄρχαρέτα εἶνέ μοι ἄγνωστον (πρὸβλ. καὶ κατωτέρω *Μνασαρέτα* ἀριθ. 15). Τὸ δὲ Ὀναύτα ἀντὶ τοῦ Ὀνάτα κατὰ λάθος ἐχαραχθῆ ἢ οὕτως ἴσως παρὰ Θεσσαλοῖς ἐφέρετο τὸ ὄνομα.

3

Τ Α Μ Ι Ε Υ Ο Ν Τ Ο Υ Ν Τ Α Σ Π Ο Λ Ι Ο Σ Ε Π Ι Κ Ρ Α Τ
 Ν Ο Ι Ε Ρ Γ Ι Ν Ε Ι Ο Ι Τ Α Γ Ε Υ Ο Ν Τ Ο Υ Κ Ρ Α Τ Ι
 Ι Σ Α Γ Ο Ρ Α Φ Ε Ρ Ε Κ Ρ Α Τ Ε Ο Ι Κ Λ Ε Ο Ν Ι Ι
 Ε Υ Ν Ο Τ Ε Ι Ο Ι Θ Α Υ Μ Α Ρ Ε Ι Τ Ο Ι Γ Ο Ρ Γ
 5 Π Ε Τ Θ Α Λ Ο Ι Τ Ι Μ Ο Κ Λ Ε Α Ι Ο Ι Σ
 F N F O Σ Ο

Ταμειυόντων τὰς πολιοῖς Ἐπικρατ
 νοι Ἐργινεῖοι, ταγευόντων(ν) Κρατι
 Ἴσαγόρα Φερεκρατεῖοι, Κλεονίκοι
 Εὐνοτεῖοι, Θαυμαρεῖοι Γοργ
 5 Πετθαλοὶ Τιμοκλεαῖοι, Σ
 ενεος Ὀ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρεθεῖσα ἐν τινὶ ὁδῷ σκα- πτομένη παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀναστασίου Φιλίου

μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, ἔχει δὲ μῆκος 0,46, πλάτος 0,26 καὶ πάχος 0,13. Ὁ λίθος λευκός μετὰ γείσου ἄνωθεν, κάτωθεν δὲ καὶ δεξιόθεν ἀποκεκρουμένος.

Ἐν τῷ στίχ. 2 ὁ χαρακτὴς πλημμυλῶς ἐγράφη «ταρευόντου», ἀντὶ τοῦ «ταρευόντου». Ὄνόματα δὲ *Εὐνοτος*, παρ' οὗ τὸ *Εὐνότειος*, καὶ *Θαιμύκειος* καὶ *Πετθαλῶς* (πρὸς. Athen.Mith. 1882 σελ. 67, 55) καὶ *Τιμοκλέας*, παρ' οὗ τὸ *Τιμοκλείος*, εἶνε ἀκαταχωριστὰ ἐν τῷ Λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pape-Benseler.

4
Κ Α Ι Ο
Ι ε : Κ Α
Γ Α ε Ι
Α ε : Μ
5 Θ Ε Κ
Μ Α Ι :
Ε Τ Ο ε

Ἐπιγραφή εὑρεθεῖσα ἐν τινι γηπέδῳ ἀνασκαπτομένῳ κατὰ τον παρελθόντα Μάιον καὶ κειμένῳ παρὰ τὴν νῦν νομαρχίαν. Αἱ λέξεις χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ δύο στίγμων. Ὁ λίθος λευκός καὶ ἔχων μῆκος 0,31, πλάτος 0,12 καὶ πάχος 0,12, ἀποκεκρουμένος δὲ ἀριστερόθεν καὶ κάτωθεν εὑρίσκεται ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ.

5
Ν Ι Ο Υ Ν
Θ Ε Ν Ε Ι Ο Ν
Α

Λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,70, πλάτος 0,38 καὶ πάχος 0,12, ἀποκεκρουμένος δὲ ἀριστερόθεν τῆς ἐπιγραφῆς, ἥτις κεῖται ἐν τῇ εὐθείᾳ πλευρᾷ· διὰ τὸν λίθος εἶνε ὀγκώδης καὶ ἐχρησίμευεν ὡς γείσον. Εὑρίσκεται νῦν ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ εὑρεθεὶς παρ' αὐτό.

6
Υ
Ν Ε Ω
Ο Σ * Κ
Λ Ε Υ Θ Ε Ρ Ν
5 Η Ο Σ Ε Ι
Π Η

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εὑρεθεῖσα ἐν Λαρίσῃ παρὰ τὸν καλούμενον Φαλήρον μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, εἶνε δ' ἀποκεκρουμένη ἀπανταχόθεν πλὴν τῶν στίγων 1-4, ἐνθα σφύζεται ἢ ἀριστερὰ αὐτῆς ἄκρα. Ὁ λίθος λευκός καὶ πωροειδής ἔχει μῆκος 0,17, πλάτος 0,19 καὶ πάχος 0,14.

7
Π Ε
Β Ο Λ
Κ Α Τ
Π Α Λ /
5 Ι Λ Α Δ Σ
Α Κ Α
Φ Ο Λ Α
Κ Ρ Α Κ Ν
Ε Π Ε Ι Ρ Α
10 Ο Ξ Ι Ο Υ
Ο Ρ Ο Υ Ι Α
Α Υ Μ Α Ι Ι
Α Ν Α Δ Ι
Υ Κ Κ Ν
Λ Ι

Ὁ λίθος λευκός καὶ πωροειδής, ὅστις ἔχων μῆκος 0,29, πλάτος δὲ 0,08-0,16 καὶ πάχος 0,11 καὶ εὑρεθεὶς ἐν τῷ Φαλήρῳ τῆς Λαρίσης μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Εἶνε ἀποκεκρουμένος δεξιόθεν καὶ κάτωθεν, ἀπὸ δὲ τοῦ 14^{ου} στίγου καὶ ἀριστερόθεν.

8
Σ Ι Α Ν Μ Α
Π Π Ο Δ Α Μ
Π Α Ν Γ Γ Λ Λ
Λ Α Ι Ν Ο Υ Γ
Π Α Ν Π

Λίθος ὑπομέλας καὶ πωροειδής καὶ ἀποκεκρουμένος ἀπανταχόθεν μῆκος 0,13, πλάτους 0,17 καὶ πάχους 0,09. Εὑρεθεὶς ἐστρωμένος ἐν τῷ λιθοστρώτῳ παρὰ τὴν κρεσπολεῖα μετὰ τῶν γραμμῶν πρὸ τὰ κάτω μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

9
Α Λ Λ Ο Ι Ν
Ν Ο Ι Κ Α Ι Φ Υ Ι

ΑΥΤΟΙΕΛΟΥΝ
 ΚΝΙΤΟΙΟΑΝ
 5 ΕΥΙΝΤΟΥΝΙ
 ΜΕΙΟΙΟΚΛΕΑ
 ΕΜΠΕΔΙΟΥ
 ΕΥΟΜΝΑΜΟΙ
 ΙΟΑΣΤΙΟΥΝΟΣ
 10 ΧΕΝΥΘΥΝΣΤΡ
 ΚΛΕΙΟΙΟΙΡΙΞΟΙΟ
 ΘΕΟΤΟΤΟΙΓΥΝ
 ΙΙΛΟΜΜΕΙΙΕΦ

Λίθος κιτρινοειδής ἔχων μῆκος 0,19, πλάτος 0,10 καὶ πάχος 0,05, εὐρεθεὶς δὲ ἐν τῷ χωρίῳ Χατζιλάρ ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἀποστόλου Καραλιγκιώτου μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Εἶνε ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν, δεξιόθεν καὶ κάτωθεν.

10
 ΝΙΟΝΑΥ
 ΟΛΙΣ ΣΑΙ
 ΠΙ

Ὁ λίθος εὐρεθεὶς ἐν τῷ αὐτῷ γηπέδῳ, ἐν ᾧ καὶ ἡ ἐπιγραφή 4^η μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, ἔχει δὲ μῆκος 0,59, πλάτος 0,43 καὶ πάχος 0,15. Τὰ τέσσαρα πρὸς τᾶριστερά γραμματα εἶνε μείζονα καὶ ἴσως = [π]όλις, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ στίχῳ ἦσαν καὶ ἄλλα γραμματα, ἅτινα ἀπεξέστησαν, μόλις δὲ φαίνονται ἐκ τῶν σφριζομένων καὶ τὰ 4 πρώτα γραμματα.

11
 Ι Ο Ι Δ Ε Ε Ι
 ΝΙΚΟΠΟΛΙΣ
 ΘΕΜΙΣΤΙΩΝ
 ΣΗΣ ΣΠΕΛ
 ΑΠΟΛΛΩΝ
 ΟΔΕΑ

Λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,24, πλάτος 0,12 καὶ πάχος 0,06. Εὐρεθεὶς δὲ ἐν τῇ κύλῃ τῆς οἰκίας Κ. Πατόφλα ἐστρωμένος μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, εἶνε δὲ ἀποκεκρουμένος δεξιόθεν καὶ κάτωθεν καὶ ἐν μέρει καὶ ἀριστερόθεν, εἶνε δὲ καὶ κατὰ τὸ μέσον διερωγός. Ὄνομα δὲ Θεμιστίων εἶνέ μοι ἄγνωστον ἀλλαχόθεν.

Εἰ καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν κολοβῶν τούτων λίθων (4-11) εἶνέ μοι ἀσαφές (μόνον ὁ ὑπ' ἀριθ. 9 φαίνεται ὄν κατάλογος ὀνομάτων), ὅμως ἐνταῦθα, μετὰ τὰ ψηφίσματα, ἔκρινα καλὸν νὰ καταλέξω αὐτούς.

12

ΛΕΥΚΑ ΑΑΝΤΙΓΕΝΕΙΣΔΕΞΙΠΠΕΙΟ
 ΑΡΧΙΦΡΟΥΡΕΙΣΑΣΚΑΙΟΙΣΥΝΦΡΟΥΡΟΙ

Λευκά[τ]χ Ἀντιγένεις Δεξιππειός
 ἀρχιφρουρείσας καὶ οἱ σύνφρουροι.

Ὁ λίθος εὐρεθῆται ἐν μεγάλῳ Καισερλί ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀτῆρ Ταρούρμπεη. Ἦν δὲ γραπτὸς πίναξ (λ. λευκοῦ) ἀέτωμα καὶ παραστάδας ἔχων καὶ κατὰ τὴν κάτω πλευρὰν ἔμβολον πρὸς ἐγγύμφωσιν ἐπὶ βάθρου. Ὑψ. 0,80, ἐμβόλου 0,20. Ὅθεν τὸ ἔλκρον ὕψος 1,00, πλ. 0,75, πάχος 0,14. Τῆς ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ μέσον τετραγώνου βαθύσματος ὑπαρχούσης ποτὲ γραφῆς ἴχνη δὲν σφίζονται. Ἡ ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ γείσου τοῦ ἀετώματος. Ὁ πίναξ ἦν ἀνατεθειμένος τῷ *Λευκίτῃ* (= Ἡλίῳ). Τὸ ἀρχιφρουρεῖν μόνον ἐν Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς, ὅσον ἐμοίγε γνωστόν, ἀπαντᾷ.

13

... ΣΙΠΠΟΣ ...

Λύσιππος ...

Ὁμοιος τῷ προηγουμένῳ λ. λευκοῦ γραπτὸς πίναξ ὕψ. 0,75, πλάτους 0,50 καὶ πάχ. 0,04. Ἡ ἐπιγραφή ἐφέρετο οὐχὶ ἄνω ἐπὶ τοῦ γείσου, ἀλλὰ κάτω ἐπὶ τῆς ταινίας τῆς παρὰ τὸ ἔμβολον ἐγκεχαρημένη. Μοίρα κακὴ μόνον τὸ ὄνομα, καὶ τοῦτο κολοβόν, τοῦ ἀναθέντος ἐσώθη. Ὁ λίθος ἐκ τῆς φλιᾶς τῆς θύρας τῆς οἰκίας τοῦ Δαμασιώτου μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

14

... ΥΝΑΡΝΑΕΙΟΣΣΑΡΑΠΙΔΙΙΣΙΔΙ

... υν Ἀρνάειος Σαράπιδι Ἴσιδι.

Ἐτερος ὅμοιος τῷ προηγουμένῳ λευκοῦ λίθου

γραπτός πίναξ ύψ. 0,48, πλάτ. 0,36 και πάχ. 0,05. Αποκεκρουμένος εἶνε κατὰ τὴν ἄνω πρὸς τὰριστερὰ (τοῦ θεατοῦ γωνίαν, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ὅσον 4, ὡς εἰκόζω, ἠδύναντο νὰ χωρησῶσιν ἐπιγράμματα. Ὅθεν συμπληρωτέα ἴσως ἡ ἐπιγραφή ὡδὲ πῶς [Πέθω]υη = Πύθων ἢ [Φίλο]υη Ἀρνάειος κτλ. Ὄνομα Ἑλληνικῆς, παρ' ὃ το κτηρικόν Ἀρνάειος, εἶνέ μοι ἄγνωστον. Τῆς δ' ἐπὶ τοῦ πίνακος γραφῆς ἴσως λείψανα εἶνε τὰ καὶ νῦν ἐπι σφῆζόμενα ἀμυδρὰ ἱχνη ἐρυθροῦ χρωματισμοῦ. Φαίνεται ὅτι οἱ τοιοῦτοι πίνακες ἦσαν συνηθεῖς ἐν Θεσσαλίᾳ (παράβ. καὶ κατωτέρω ἀριθ. 22

15

Μ Ν Α Σ Α Ρ Ε Τ Α	Μνασαρετα
Π Α Ν Τ Α Π Ο Ν Ε Ι Α	Πανταπονεια
Α Φ Ρ Ο Δ Ι Τ Α	Ἀφροδιτα

Λίθος λευκός τετράγωνος ἔχων μῆκος καὶ πλάτος 0,46, πάχος δὲ 0,13. Εὑρεθείς ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἰωάννου Τζήρου μετενεγκόντος αὐτὸν ἐκ τῆς καταδρισθείσης οἰκίας τοῦ Ἰουδαίου Ἰσιουᾶ μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ἐν τῇ ἄνω ἐπιφανείᾳ ὑπάρχει κοίλωμα ἀκανονίστου κύκλου, ἐν ᾧ ἴσως ἐστηρίζετο ἀγάλματιον τῆς Ἀφροδίτης, ἢ προσήνεγκεν αὐτὸ Μνησαρέτη ἢ Πανταπόνη. Ὄνομα Πανταπόνης, παρ' ὃ γίνεται τὸ κτηρικόν Πανταπόνηος, εἶνέ μοι ἄγνωστον.

16

Κ Α Λ Λ Ι Α Σ	Καλλίας
Ν Ι Κ Ο Υ Ν Ε Ι	Νικούνει-
Ο Σ Ο Ν Ε Θ Ε	ος ὀνέθει-
Κ Ε	κε

Λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,26, πλάτος 0,22 καὶ πάχος 0,06. Εὑρεθείς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰουδαίου Σαμουήλ. Μιζᾶ μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

17

Ο Ι Ν Ε Α Ν Ι Σ Κ Ο Ι
Π Ο Λ Υ Ξ Ε Ν Ο Ν Α Σ Τ Ο Φ Υ Λ Ε Ι Ο Ν
Γ Υ Μ Ν Α Σ Σ Α Ρ Χ Ε Ι Σ Α Ν Τ Α

Οἱ νεανισκοὶ
Πολύξενον Ἀστοφύλειον
γυμνασσαρχείσαντα.

Λίθος λευκός ἀκριβῶς τετράγωνος ἔχων ἐν ἐκάστη πλευρᾷ ἔκτασιν 0,88 καὶ πάχος 0,13, κάτωθεν δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου γίνεται σχῆμα στρογγύλον καὶ οὕτως ἀποτελεῖται κιονόκρανον. Ἡ ἐπιγραφή (τὰ γράμματα σφόδρα πεποικιλιμένα δι' ἀκρεμόνων) εἶνε κεχαραγμένη ἐν μιᾷ πλευρᾷ. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ λίθου ὑπάρχουσι κοιλώματα, ἐν ᾗ ἐστηρίζοντο οἱ πόδες ἀγάλματος τοῦ Πολυξένου. Ὁ λίθος εὑρεθείς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ὄνομα κύριον Ἀστοφύλιος, παρ' ὃ τὸ Ἀστοφύλειος γίνεται, εἶνέ μοι ἄγνωστον. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε καὶ τὸ ῥῆμα γυμνασσαρχεῖν ἀντὶ τοῦ γυμνασιαρχεῖν, ἔνθα τὸ ἰ ἀρωμοιώθη εἰς Σ.

18

ΕΥΑΝΔΡΟΣ ΕΥΑΝΔΡΟΥ ΒΕΡΟΙΑΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ

Εὐάνδρος Εὐάνδρου Βεροιαῖος ἐποίη[ε].

Λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,54 καὶ πάχος 0,35· εἶνε προτομή γυναικὸς μετὰ βάσεως ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου, ἢ δὲ κεφαλὴ πρόσθετος οὔσα καὶ ἐξ ἄλλου λίθου, ὡς δεικνύει ἢ κατὰ τὸν λαιμὸν κοιλότης, ἐν ἣ ἐτίθετο, ἐλλείπει. Τὸ ἔργον φαίνεται τῶν πρώτων μετὰ Χριστὸν αἰώνων ὃν καὶ οὐχὶ καλλὴν γλυφίδα ἐμφαίνον, εἶνε δ' ὅμως σπουδαῖον κατὰ τοῦτο, ὅτι νέον γλύπτῃν ἐκ Βεροίας παρέχει ἄγνωστον τέως, ὡς βλέπω ἐν τῷ Λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pape - Benseler, ὅπερ μόνον ἐνταῦθα βοήθημα ἔχω¹.

19

Τ Α Δ Α Ι Ε Τ αδαίε

Λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,15 καὶ πλάτος 0,05 καὶ ἀποκεκρουμένος ἀπανταχόθεν. Εὑρίσκεται ἐστρωμένος ἐν τῇ αὐλῇ Ἰωάννου Εὐαγγέλου ἐν τῇ συνοικίᾳ Σαρασλάρ. Ὄνομα Ταδαῖος (;) εἶνέ μοι ἄγνωστον ἄλλοθεν.

20

Τ Ο Ν Μ Ε Τ Α Λ Η Θ Ε Ι Α Σ Ζ Η
Γ Α Ν Τ Α Κ Α Λ Ω Σ Α Γ Ε Λ Α Ο Ν

¹ Καὶ ἐν τῷ τοῦ E. Loewy βιβλίῳ (Ins. Gr. Bildhauer) δὲν φέρεται ἀναγεγραμμένος ὁ τεχνίτης, ὡς φίλος ἀνὴρ ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστέλλει μοι.

ΤΥΜΒΟΣΕΧΕΙΚΑΤΑΓΗΣ
 ΤΕΡΜΑΛΛΑΧΟΝΤΑΒΙΟΥ
 ΜΝΗΜΗΣΔΗΛΙΘΟΣΕΙΜΙ
 ΦΕΡΣΣΑΤΑΓΡΑΜΜΑΤΑΤΑΥΤΑ
 ΣΠΟΥΔΗΣΤΕΥΝΟΙΑΣ
 ΚΥΔΟΣΕΝΕΓΚΑΜΕΝΩ

Τὸν μετ' ἀληθείας ζήσαντα καλῶς Ἀγέλαον
 τύμβος ἔχει κατὰ γῆς τέρμα λαχόντα βίου,
 μνήμης δ' ἡ λίθος εἰμὶ φέρουσα τὰ γράμματα ταῦτα
 σπουδῆς τ' εὐνοίας κῦδος ἐνεγκαμένῳ.

Λίθος λευκὸς ἔχων μῆκος 0,92, πλάτος 0,65
 καὶ πᾶχος 0,17. Λήγει εἰς ὄξυ, ἐν δὲ τῷ τριγώνῳ
 τῷ ὑπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει ῥοδαξ ἀντ' ἀν-
 θεμίου, ἐν δὲ ταῖς ἐντομαῖς τῶν γραμμᾶτων ὑπάρ-
 χει καὶ ἐρυθρὸν χρῶμα καλῶς σφζόμενον. Τὰ
 γράμματα εἶνε μεγάλα, ἀπαξ δὲ τὸ Σ χράσσεται
 διὰ τοῦ Γ (στίχ. 2) καὶ τὸ ΟΥ διὰ τοῦ Σ (στίχ.
 6). Ὁ λίθος εὑρέθεις ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Γεωργίου
 Μουρούφη κειμένη παρὰ τὸ παραποτάμιον Τουρκι-
 κὸν νεκροταφεῖον μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.
 Εἶνε δὲ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή ἐν στίχοις ἐλεγειακαῖς,
 ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης. Σημειωτέον τὸ λίθος
 μετὰ θηλυκοῦ γένους. Ὄνομα δὲ Ἀγάλαος εἶνε
 μοι γνωστὸν ἐκ πολλῶν ἄλλων χωρῶν, οὐχὶ δὲ καὶ
 ἐκ Θεσσαλίας.

21

Π Ο Λ Υ Α Ϊ Ρ Ο Σ Πολύαρος
 Π Α Γ Κ Λ Ε Α Ι Ο Σ Παγκλέαιος

Μάρμαρον λευκὸν μετὰ γείσου ἔχον μῆκος 0,97,
 πλάτος δὲ 0,46 καὶ πᾶχος 0,19, εὑρέθην δὲ ἐν τῷ
 Ἑβραϊκῷ σχολείῳ μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.
 Τὸ μεταξὺ τοῦ Α καὶ Ρ φερόμενον Ι νομίζομεν μετα-
 γενεστέρας χειρὸς ἢ τύχης ἔλως ἔργον, διότι καὶ
 τὴν ἀνάλογον ἀπόστασιν δὲν ἔχει τὸ Ι ἀπὸ τῶν
 ἄλλων γραμμᾶτων καὶ διότι τὸ ὄνομα Πολύαρος
 καὶ ἐξ ἄλλων Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν εἶνε γνωστὸν.
 Ὄνομα δὲ Παγκλέαιος (κατὰ τὸ Ἀγαθοκλέας, Νι-
 κοκλέας, ἅπερ καὶ εὑρῆνται ἐν Θεσσαλικαῖς ἐπι-
 γραφαῖς), παρ' ὃ τὸ Παγκλέαιος γίνεται, εἶνε
 ἀμάρτυρον, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἄλλοθεν.

22

ΦΙΛΟΛΑΕΕΜΠΕΔΩΝΟΣΚΑΛΛΙΚΛΕΑΙΕΡΩΝΟΣΧΡΗΣΤΟΙ
 ΧΑΙΡΕΤΕΕΜΠΕΔΙΩΝΕΣΦΙΛΟΛΑΟΥΧΑΙΡΕΤΕ

Φιλόλαε Ἐμπεδίωνος, Καλλικλέεα Ἰέρωνος χρηστοί
 χαίρετε. Ἐμπεδίωνες Φιλολάου χαίρετε.

Λίθου λευκοῦ πῖναξ ἀναθηματικὸς, οἷοι οἱ προη-
 γούμενοι τὸ σχῆμα (παράθ. ἀριθ. 12, 13, 14) μῆκ.
 0,67, πλ. 0,60 καὶ πᾶχ. 0,08. Ἐξιπέλου γενο-
 μένης τῆς γραφῆς ἀπεξέστησαν ἔπειτα καὶ τὰ πρό-
 τερον γράμματα καὶ ὁ πῖναξ μετετράπη εἰς στήλην
 ἐπιτύμβιον. Εὑρέθη ἐν τοῖς ἀγροῖς παρὰ τὸ χω-
 ρίον Χατζιλᾶρ (παρὰ τὴν ἀρχαίαν Κραννῶνα)
 ὑπὸ ποιμένων καὶ ἐκ τῆς καλύβης, ἔνθα ἦν κατα-
 κείμενος, μετεκομίσθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Εἶνε
 δὲ τεθραυσμένος εἰς τέσσαρα τεμάχια. Ἐν τῷ 1^ῳ
 στίχῳ τὸ Δ μετὰ τοῦ Ι εἰς ἓν γράμμα ἠνωμένα (Δ).

23

Μ Η Ν Ο Δ Ο

Λίθος λευκός, ἀποκεκρουμένος δὲ δεξιόθεν καὶ
 κάτωθεν, ἔχει μῆκος 0,35, πλάτος 0,19 καὶ πᾶ-
 χος 0,10. Εὑρέθεις μεταξὺ λίθων συμπεφορημένων
 παρὰ τὴν πλατεῖαν τῶν ἀνακτόρων μετηνέχθη εἰς
 τὸ Διδασκαλεῖον.

24

Ο Ε
 Φ Ω Κ

Λίθος λευκὸς μήκους 0,41, πλάτους 0,18 καὶ
 πᾶχους 0,08. Εὑρέθεις ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Δη-
 μητρίου τοῦ Κομνηνοῦ τῇ ὑπαρχούσῃ παρὰ τὸ
 Τσάγεζι μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ὁ λίθος
 εἶνε περιέργος, διότι δεξιόθεν θὰ ἦτο ἀποκεκρουμέ-
 νος, εἰ καὶ φαίνεται καὶ ἐκεῖ νῦν ἐπειρασμένος·
 τοῦλάχιστον τοῦτο ἀπαιτεῖ τὸ σχῆμα αὐτοῦ.

25

Κ Α Ι Ο Σ Ε Υ Δ Α Μ Ε Ι Ο Δικαῖος Εὐδαμειος

Λίθος λευκὸς ἔχων μῆκος 0,57, πλάτος 0,38
 καὶ πᾶχος 0,08, εἶνε ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν, καὶ
 ἐκατέρωθεν τῶν γραμμᾶτων βεβλαμμένος, εὑρέθη
 δὲ ἐν τῷ βραχίονι τοῦ Πηγαιοῦ παρὰ τα σφαγεῖα,
 ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

26

Ρ Χ Ε Π Λ Ι Σ Δ Ι Ο Κ Λ Ε Ι Α Ι Α

Ἀρχιεπί[σ]κοπος Διοκλειαία

Λίθος λευκός ἔχων μῆκος 1,43, πλάτος 0,61 καὶ πάχος 0,13. Εὐρέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου. ἔθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ὑπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει ἀνθέμιον. Τὸ Ἀρχιεπί[σ]κοπος ὄνομα γυναικὸς εἶνέ μοι ἀλλαχθεὶν ἄγνωστον.

27

. . . Ω Τ Ο Υ Η Ρ Ω Ι Χ Α Ι Ρ Ε

. . . Φιλῶτου ἡρώϊ χαίρει.

Ὁ λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,70, πλάτος 0,82 καὶ πάχος 0,08 καὶ ἀέτωμα. Εὐρέθη ἐν τῇ οἰκίᾳ Βασιλείου Χρονη ἐν τῇ συνοικίᾳ Σάβια, ἔθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, εἶνε δὲ ἀποκεκρουμένος κάτωθεν καὶ ἀριστερόθεν.

28

. . . Δ Ε Ι C I A C A Μ Β Α
. . . . Α Τ Ο Ν Ε Α Υ Τ Η C
. . . . Α Μ Ν Ε Ι Α C Χ Α
. . . . Ω C Χ Ρ Η C Τ Ε
. . . . Ι Ρ Ε

Παράδεισια Σαμβα-
υλαία τὸν ἑαυτῆς
ἀνδρ]α μνείας χά-
ριν ἤρ]ως χρηστῆ
χαίρει.

Ὁ λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,88, πλάτος 0,23 καὶ πάχος 0,12, ὑπεράνω δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ἀνθέμιον. Εὐρέθη ἐστρωμένος ἐν λιθοστρώτῳ ὁδῷ τῆς συνοικίας Σαρασλάρ τῆς Λαρίσης μετὰ τῶν γραμμάτων πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένων, ἔθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον· εἶνε δὲ ἀποκεκρουμένος ἀριστερόθεν. Εἰ καὶ τὸ ὄνομα Παράδεισια εἶνέ μοι ἄγνωστον ἀλλαχθεὶν, ὅμως οὕτως ἐτόλμησα νὰ συμπληρώσω αὐτό, τὸ δὲ ὄνομα Σαμβαύλιας, παρ' ὃ τὸ κηρικὸν Σαμβαυλαία γίνεται, εἶνε ἤδη γνωστόν.

29

. . . Ω Ρ Ο C
. . . . Τ Η C Y N
. . . Μ C Χ Α Ρ Ι

Διούριος
. . . . τῆ συν-
βίῳ μ(νείας) χάριν.

Ὁ λίθος λευκός καὶ ἀποκεκρουμένος ἀριστερό-

θεν, ὅστις ἔχων μῆκος 0,45, πλάτος 0,19 καὶ πάχος 0,06 εὐρέθη μετὰ τῶν λίθων συμπεφορημένων ἐν τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ καὶ προσελθόντων ἐκ τῆς πόλεως Φαρσάλων κατεδαφισθείσης, ἔθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ μνείας ἐχαράχθη μόνον διὰ δύο γραμμάτων Μ C συντόμως.

30

Α Υ Ξ Η Σ Σ Κ Ρ Α Τ Η Σ Ω
Α Π Ε Λ Ε Υ Θ Ε Ρ Α Χ Ρ Η Σ Τ Η
Χ Α Ι Ρ Ε

Αὔξις Κρατησῶ
ἀπελευθέρᾳ χρηστῆ
χαίρει.

Ὁ λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,50, πλάτος 0,50 καὶ πάχος 0,09, ὅστις εὐρέθεις ἐστρωμένος ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας τοῦ φωτογράφου Γ. Ἀποστολίδου μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ὑπο τὴν ἐπιγραφὴν εἶνε Ἑρμοῦ γηθονίου ὁμοίωμα. Παρίεργος δ' εἶνε ὁ διπλασιασμός τοῦ ἐν τέλει τῆς λέξεως Σ, πρὸβλ. καὶ ἐν Ἀπτικαῖς ἐπιγραφαῖς «εἰς τῆ» (C. I. A. II, 272, 8 τοῦ 4^{ου} π. X. αἰῶνος) καὶ «εἰς τὸ» (C. I. A. II, add 373, b, 13 τοῦ 4^{ου} π. X. αἰῶνος), κτλ. Κύρια δὲ Αὔξις (ἤ) καὶ Κρατησῶ (ἤ), οὗ ὅμοιον εἶνε τὸ ἐν Ἐπιγρ. Περγάμου 882 Νικησῶ (πρὸβλ. καὶ Ἡγησῶ, Κτησῶ, Μνασῶ, κτλ.), εἶνε ἀκαταχώριστα ἐν τῷ Λεξικῷ Pape. Τὸ Κρατησῶ εἶνε γνωστόν καὶ ἐξ ἄλλης Θεσσ. ἐπιγρ. (Athen. Mitth. 1883, σ. 50, 13).

31

Υ Γ Ι Α Ν C Π Ο Ν
Δ Η Τ Η Ν Ε Α Υ Τ Η C
Θ Ρ Ε Π Τ Η Ν Μ Ν Η
Μ Η C Χ Α Ρ Ι Ν

Υγιάν Σπον-
δη τὴν ἑαυτῆς
θρεπτὴν μνή-
μης χάριν.

Ὁ λίθος λευκός ἔχων μῆκος 1,13, πλάτος 0,45 καὶ πάχος 0,10. Εὐρέθη ἐν τινὶ ἀμπέλῳ τοῦ χωρίου Γκερλί· ἀποκείμενος δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πρῶην δημάρχου Ψάρα μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ὑπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς ἦν προτομὴ γυναικὸς γεγλυμμένη, ἧς σφίζεται μόνον ὁ λαιμὸς καὶ τὸ στήθος. Τὸ ὄνομα Σπώνδη (ἐκ τοῦ σπονδῆ γενόμενον, πρὸβλ. ἀρετὴ Ἀρέτη, κραυγὴ Κραύγη, κτλ.) φέρεται μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐκ Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν, ὅσον ἔμοι γε γνωστόν.

32

Α Π Ο Λ Λ Ο Δ Ω .
 Ο Σ Α Ν Α Τ Ο Λ Η .
 Τ Η Ν ' Α Υ Τ Ο .
 Γ Υ Ν Α Ι Κ Α Μ
 5 Ν Ε Ι Α Σ Χ Α Ρ Ι Ν
 Η Ρ Ω Σ Χ Ρ Η Σ

Ἀπολλοδω[ρ-
 ος Ἀνατολῆν
 τήν [ἐαυτοῦ
 γυναίκα μ-
 νείας χάριν·
 ἥρωσ χρησ-
 [τὴ χαίρει].

Λίθος λευκός ἔχων ὑπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς ῥό-
 δακα καὶ μῆκος 0,33, πλάτος 0,21-0,32 καὶ
 πάχος 0,07. Εἶνε ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν, δεξιόθεν
 καὶ κάτωθεν, εὐρεθεὶς δὲ παρὰ τὸ καλούμενον Φά-
 ληρον μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Κύριον δὲ
 ὄνομα γυναικὸς Ἀνατολίη εἶνέ μοι ἄγνωστον ἀλ-
 λαγέθεν.

33

Φ Ι Λ Ω Τ Ε Ρ Α Θ Ε Ο Τ Ε
 Μ Α Σ Α Π Ε Λ Ε Υ Θ Ε Ρ Α
 FE

Φιλωτερα Θεοτε[ε-
 μας ἀπελευθέρα
 χαίρει.

Λίθος ὑπομέλας ἔχων μῆκος 1,26, πλάτος
 0,64 καὶ πάχος 0,16. Εὐρεθεὶς δ' ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ
 ἱατροῦ Γερογιώκα μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.
 Τοῦ χαίρει τὸ χαι εἶνε ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐξαλλημι-
 μένον. Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Pape - Benseleer δὲν
 ὑπάρχει διὰ τοῦ ΕΙ τὸ Θεοτέμα.

34

Ρ Θ Ο Υ Λ Ε Υ Κ Ι Σ
 Χ Ι Ε

Ῥοθου Λεύκι[ε
 χαίρει

Ὁ λίθος λευκός ἔχων μῆκος 1,43, πλάτος
 0,46 καὶ πάχος 0,14· εὐρεθεὶς δ' ἐν τῷ ἀγίῳ
 Ἀχιλλεῖῳ ἐκ λίθων τῆς Φαρσαλίας πύλης κατε-
 διαφισθείσης μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

35

Ο Ν ✱

Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ε Β Ι Λ Ο Υ
 Η Ρ Ω Σ Χ Ρ Η Σ Σ Τ Ε Χ Α Ι
 Ρ Ε

Ἀλέξανδρε Βίλου,
 ἥρωσ χρηστέ χαί-
 ρει.

Ὁ λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,38, πλάτος
 0,43, πάχος 0,18 καὶ ὑπάρχων ἐν τῷ στρατιω-

τικῷ νοσοκομείῳ τῷ παρα τὸ ξηνοδόχειον τῆς Γαλ-
 λίας κειμένῳ μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον· εἶνε
 δὲ ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Το χρημ-
 στέα γράφεται διὰ δύο Σ, πρὸτ. καὶ ἐν Ἀττικαῖς
 ἐπιγραφαῖς «χρημιστή» C. I. A. III, 3021, 3 ἐπι-
 τῶν χρόνων τῶν Καισάρων. Κύριον δὲ ὄνομα Βί-
 λος εἶνε ἄγνωστον. Ὁ σταυρός καὶ τὰ λείψανα
 τῶν γραμμάτων τὰ παρ' αὐτὸν εἶνε μεταγενέ-
 στερα. Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχουσι δύο ῥό-
 δακες κατὰ τὸ ἥμισυ σφῆζομενοι.

36

Ι Ι Α Χ Ι Ζ
 Χ Α Ι Ρ Ε

Λίθος λευκός ὀγκώδης ἔχων μῆκος 1,61, πλά-
 τος 0,32 καὶ πάχος 0,24 καὶ ἀποκεκρουμένος ἀρι-
 στερόθεν. Εὐρέθη ἐν τῇ Φαρσαλίᾳ πύλῃ παρὰ τὴν
 τάφρον, ἔθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

37

Λ Ο Σ Ι Μ Ν Ε Ι Α Σ Χ Α
 Η Ρ Ω Σ Χ Ρ Η Σ Τ Ε Κ Α Ι
 Λ Η Ψ Υ Χ Η Χ Α Ι Ρ

... σοι μνείας χά[ριν
 ἥρωσ χρηστέ καὶ [κα-
 λὴ ψυχὴ χαίρει.

Λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,32, πλάτος 0,42
 καὶ πάχος 0,08 καὶ ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν καὶ
 δεξιόθεν. Εὐρέθη ἐν τῇ οἰκίᾳ Παναγιώτου Σιώκου
 ἐστρωμένος ἐν τῇ αὐλῇ, ἔθεν μετηνέχθη εἰς τὸ
 Διδασκαλεῖον. Εἶνε δ' ἄξιος λόγου διὰ τον πρόσθετον
 τύπον «καὶ καλὴ ψυχὴ».

38

Ν Ι Κ Ω Ν Π Ο Λ Υ Κ Ρ Ι
 Τ Ο Υ Η Ρ Ω Σ Χ Α Ι Ρ Ε

Νεικων Πολυκρι-
 του ἥρωσ χαίρει.

Λίθος λευκός μετὰ βαθύσματος κωνοειδοῦς καὶ
 μετ' ἀνθεμίου ὑπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς καὶ μετὰ
 δύο ῥοδάκων κάτωθεν αὐτῆς. Ἔχει μῆκος 1,22,
 πλάτος 0,49 καὶ πάχος 0,10, εὐρεθεὶς δ' ἐν τῷ
 βραχίονι τοῦ Πηνειοῦ παρὰ τὰ σφραγεῖα μετηνέχθη
 εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Τὸ δὲ ἐν τῷ Νείκωι Ε δὲν
 ἔχει τὴν ἐν τῷ μέσῳ κεραϊάν καὶ εἶνε ομοῦ μετὰ
 τοῦ Ν εἰς ἓν γράμμα συμπεπλεγμένον ὅπως καὶ το
 Η μετὰ τοῦ Ρ ἐν τῇ λέξει ἥρωσ.

39

Φ Ι Λ Ο Ξ Ε Ν Α Φ Ι Λ Ο	Φιλοξένα Φιλο-
Ξ Ε Ν Ο Υ Η Ρ Ω Ι Σ Σ Α	ξένου ἡρώισσα
Χ Ρ Η Σ Τ Η Χ Α Ι Ρ Ε	χρηστέ χεῖρε.

Λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,79, πλάτος δὲ 0,43 καὶ ὑποβάσταζων κίονα ξυλινόν ἐν τῷ προφυλαίῳ τῆς οἰκίας Γ. Μπουρα. Τοῦ δὲ ἐν τῷ *Φιλοξένα* Ξ κατὰ λάθος ἐγχράχθη ὡς Ε το πρώτον.

40

Φ Ι Λ Α Δ	Φίλα Δ[ημάδην;
Τ Ο Ν Ε Α	τον ἐα[υτῆς ἄν-
Δ Ρ	δρα μνείας χάριν].
Η Ρ Ω Χ Χ	ἥρωα χρ[ηστέ
Χ Α Ι Ρ Ε	χεῖρε.

Λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,55, πλάτος 0,46 καὶ πάχος 0,10. Εὑρεθεῖς ἐν τῷ ἀγίῳ Χαραλάμπει μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ὑπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς ἦσαν γεγλυμμένα δύο προτομαί, ἀλλ' αὐταὶ νῦν οὐδὲως σφάζονται ἐκτὸς μικροῦ μέρους τοῦ λαίμου. Τὰ δ' ἐν παρενθέσει ἐν τῇ μεταγραφῇ διειλημμένα γράμματα οὐδὲως φαίνονται ἐν τῷ λίθῳ ἐξαφανισθέντα ὑπὸ τοῦ χρόνου.

41

Φ Ι Λ Α Κ Ι Μ Ο Ο	Φίλα Κί[α]ίων[ος]
Χ Ρ Η Σ Τ Η Χ Α Ι Ρ Ε	χρηστέ χεῖρε

Λίθος ὑπομέλας ἔχων μῆκος 0,31, πλάτος δὲ 0,23 καὶ πάχος 0,07 καὶ ἀποκεκρουμένος κάτωθεν. Εὑρεθεῖς ἐν τινὶ λιθοστρωτῷ ὁδῷ παρὰ τον ἄγιον Νικόλαον μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ὑπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει κενός ὁ λίθος.

42

.....	τῷ ἀνδρὶ μνείας].
.....ΩΑΝΔΡΙΜΝ.....	

Ὁ λίθος εἶνε λευκός ἔχων μῆκος 0,62, πλάτος 0,48 καὶ πάχος 0,08 καὶ ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν παρὰ τὰ γράμματα, κάτωθεν δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει ἀνὰ γλύπον παριστάνον ἔριππον μετὰ γλαμύδος ἐξηνερωμένης, δεξιῶθεν δὲ τοῦ ἵππειος κἀθη-

ται γυνή ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὴν κεφαλὴν ἐρείδουσα, κάτωθεν δὲ τοῦ ἵππειος ὑπάρχει κύων. Τὰ πρόσωπα ὑπὸ τοῦ χρόνου εἶνε κατεστραμμένα, εἶνε δὲ το ἔργον καθόλου γλυφίδος οὐχὶ καλῆς. Ὁ λίθος εὑρίσκεται νῦν ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ ἀνηρημένος εἰς δύο, μετηνέχθη δὲ εἰς αὐτὸ ἐκ τῶν κατεδαφισθειῶν Τουρκικῶν εἰρκτῶν.

43

Ε Σ Π Ε Ρ Ο Σ Φ Ι Λ Ι Σ Κ Ο Υ Α Π Ε Λ Ε Υ Θ Ε Ρ Ο Σ
Χ Ρ Η Σ Τ Ε

Ἐσπερος Φιλίσκου ἀπελευθέρως
[ἥρωα] χρ[ηστέ] [χεῖρε].

Ὁ λίθος λευκός ὦν ἔχει μῆκος 0,21, πλάτος δὲ 0,18 καὶ πάχος 0,05. εἶνε δὲ ἀποκεκρουμένος κάτωθεν, ὑπεράνω δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει ἀνάγλυπτον κοσμημα. Εὑρεθεῖς δὲ ἐν ταῖς κατεδαφισθείσαις εἰρκταῖς μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

44

Α Ν Δ Ρ Α	ἄνδρα
Μ Ν Η Μ Η Σ	μνήμης
Χ Α Ρ Ι Ν	χάριν
Η Ρ Ω Σ	ἥρωα
Χ Α Ι Ρ Ε	χεῖρε.

Ὁ λίθος εἶνε λευκός ἔχων μῆκος 1,20, πλάτος δὲ 0,14 καὶ πάχος 0,15. Ἡ ἐπιγραφὴ κεῖται ἐν τοῖς δεξιῶις ἀναγλύπτου εἰκονος ἀνδρός, οὐτινος σφάζεται μόνον μέρος τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματος, περὶ δὲ τοὺς πόδας ὑπάρχει μικρὸς παῖς, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δὲ τοῦ παιδὸς ὑπάρχει ἡ χεὶρ τοῦ ἀνδρός ἐξηρημένη τῆς ἐσθῆτος. Ὁ λίθος καθόλου εἶνε διηρημένος καθέτως εἰς τὸ ἥμισυ, βεβαίως δὲ καὶ ἀριστερόθεν κατὰ τὸ ἀπολομενον μέρος τοῦ λίθου ὑπῆρχον ἕτερα γράμματα τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἀνδρός το ὄνομα ἐμφαίνοντα. Εὑρεθεῖς δὲ καὶ οὗτος ἐν ταῖς εἰρκταῖς μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

45

Μ Α Ρ Κ Ι Α Δ Σ Κ Λ Η Π Ι Α Δ Ο Υ Χ Ρ Η Σ Τ Ο Ν
Χ Ρ Η Σ Τ Ο Υ Τ Ο Ν Ε Λ Υ Τ Η Σ Α Ν
Δ Ρ Α Η Ρ Ω Σ Χ Ρ Η Σ Τ Ε
Χ Α Ι Ρ Ε

Μαρκία Ἀσκληπιάδου Χρήστου
Χρήστου τὸν ἑαυτῆς ἄν-
δρα ἤρωσ χρηστῆ
χαίρει.

Ὁ λίθος εἶνε λευκὸς καὶ ἀποκεκρουμένος κάτω-
θεν, ἔχει δὲ μῆκος 0,65, πλάτος 0,52 καὶ πάχος
0,06, ὑπεράνω δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει ἀνθέ-
μιον. Καὶ οὗτος εὐρεθεὶς ἐν ταῖς εἰρκταῖς μετηνέ-
χθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

46

Μ Α Ρ Κ Ε Ο Κ Τ Α . . . Μάρκε Ὀκτά[βιε φι-
Λ Α Δ Ε Λ Φ Ε Η . . . λάδελφε ἤ[ρωσ
Χ Ρ Η Σ Τ Ε Χ . . . χρηστῆ χ[αίρει.

Ὁ λίθος εἶνε λευκὸς καὶ ἀποκεκρουμένος δεξιό-
θεν, ἔχει δὲ μῆκος 0,33, πλάτος 0,25 καὶ πάχος
0,08, εὐρεθεὶς δὲ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Χαραλάμ-
πους μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

47

Σ Α Β Ε Ι Ν Α Α Π Ο Λ
Λ Ω Ν Ι Ν Τ Ο Ν Ι Δ Ι Ο Ν
Π Α Τ Ε Ρ Α Μ Ν Ε Ι Α Σ Χ Α
Ρ Ι Ν
Η Ρ Ω Σ Χ Ρ Η Σ Τ Ε Χ Ε Σαθεΐνα Ἀπόλ-
λωνιν τὸν ἴδιον
πατέρα μνείας χά-
ριν
ἤρωσ χρηστῆ χ[αίρει.

Ὁ λίθος εἶνε λευκὸς καὶ ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν,
ἔχει δὲ μῆκος 0,65, πλάτος 0,40 καὶ πάχος 0,05,
εὐρεθεὶς δὲ ἐν τῷ μύλῳ τοῦ Δημητριάδου μετηνέ-
χθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ὄνομα δὲ Ἀπόλλωνιος
(ἐκ τοῦ Ἀπολλώνιος, ὡς τὸ Ἀλεξίς ἐκ τοῦ Ἀλέ-
ξιος ἢ Ἀλεξίας, Ἀκεσίς ἐκ τοῦ Ἀκέσιος, κτλ.)
εἶνέ μοι ἀλλαχόθεν ἀγνωστον.

48

Κ Ε Ρ Δ Ω Ν Λ Υ Κ Α . . . Κέρδων Λύκα[ν
Τ Η Ν Ε Α Υ Τ Ο Υ Μ . . . τὴν ἑαυτοῦ μ[ητέ-
Ρ Α Μ Ν Η Μ Η Σ Χ
Ρ Ι Ν Η Ρ Ω Σ Χ Ρ Η Ρ Τ .
Χ Α Ι Ρ Ε ρα μνήμης χ[ά-
ριν ἤρωσ χρη(σ)τ[ῆ
χαίρει.

Ὁ λίθος λευκὸς ἔχων μῆκος 0,78, πλάτος 0,35
καὶ πάχος 0,08 καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἴχνη Ἐρ-

μοῦ, εἶνε δὲ ἀποκεκρουμένος δεξιόθεν καὶ εὐρεθεὶς
ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐν τῇ συνοικίᾳ
Ἀρναούτη μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Το
χρηστ[ῆ] εἶνε πλημμυλῶς κεχαραγμένον ΧΡΗΡΤΗ
ἀντὶ τοῦ ΧΡΗΣΤΗ. Το δὲ Η μετὰ τοῦ Σ (νῦν Ρ)
εἰς ἐν γράμμα συμπεπλεγμένον.

49

Ν Ε Ι Κ Α Γ Ο Ρ Α Ν Ε Ι Κ Α Ν Ο
Ρ Ο Σ Θ Υ Γ Α Τ Η Ρ Χ Ρ Η Σ Τ Η

Νεϊκαγορα Νεϊκάνο-
ρος θυγάτηρ χρηστη.

Ὁ λίθος εἶνε λευκὸς ἔχων μῆκος 0,30, πλάτος
0,37 καὶ πάχος 0,08, ὑπεράνω δὲ τῆς ἐπιγραφῆς
ἔχει ῥόδακα, εὐρέθη δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, ἔθεν
μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

50

Ζ Ω Σ Ι Μ Ο Σ Π Α Ρ Ζώσιμος Παρ-
Δ Α Λ Ι Σ Τ Η Σ Γ Υ Ν Α Ι δαλιστῆς γυναι-
Κ Ο Σ Μ Η Μ Η Σ Χ Α κὸς μνήμης χά-
Ρ Ι Ν ριν.

Ὁ λίθος ὑπομέλας ἔχων μῆκος 0,77, πλάτος
0,45 καὶ πάχος 0,06. Εὐρέθη ἐστρωμένος παρὰ
τὸ φρέαρ τῆς οἰκίας Ἀννης Βάλβη, ἔθεν μετηνέ-
χθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Κύριον ὄνομα Παρδα-
λιστῆ εἶνέ μοι ἀγνωστον ἄλλοθεν.

51

Θ Ε Ο Κ Λ Η Σ Φ Ι Θεοκλῆς Φί-
Λ Ι Π Π Ο Ν Μ Ν Ε Ι λιππον μνεί-
Α Ε Χ Α Ρ Ι Ν Η Ρ Ω Ι ας χάριν ἤρωι.

Ὁ λίθος λευκὸς ἔχων μῆκος 0,42, πλάτος 0,25
καὶ πάχος 0,07, εὐρέθη δὲ ἐστρωμένος ἐν τῇ αὐλῇ
τῆς οἰκίας τοῦ Χριστοῦ Κουτσοῦμπα, ἔθεν μετη-
νέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Συμπεπλεγμένα τὰ
γράμματα ΝΕ τῆς λέξεως μνείας καὶ τὰ γράμ-
ματα ΝΗΡ τῶν λέξεων χάριν καὶ ἤρωι.

52

Ε Ρ Μ Α Ο Υ Χ Θ Ο Ν Ι Ο Υ Ἐρμάου χθονίου

Ἐν τῷ μετῷ τῶν γραμμάτων ὑπάρχει σχῆμα Ἑρμοῦ. Ὁ λίθος ἔχων μῆκος 0,62, πλάτος 0,36 καὶ πάχος 0,10 εἶνε ὑπομέλας. εὐρέθη δ' ἐν τοῖς ἐρειπίοις γερύρας καταπεπτωκυίας παρὰ τὸ κτῆμα τοῦ Ὁθωμανοῦ Λιγκέρη, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. εἶνε δ' ἄνωθεν ἀποκεκρουμένος, δι' ὃ δὲν διεσώθησαν τὰ ἄλλα γράμματα.

33

ΕΙ Ι Α Λ Ο Κ Λ Ε
Η Ρ Ω Σ Χ Ρ Η Σ Τ Ε Χ Α Ι Ρ Ε

ΕΡΜΗ ΧΘΟΝΙΩ

Ὁ λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,90, πλ. 0,36 καὶ πάχος 0,17 εἶνε ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν καὶ ἐν μέρει ἀριστερόθεν μάλιστα κατὰ τὰ γράμματα. Εὐρέθη ἐν τοῖς προς οἰκοδομήν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου συνηγμένοις λίθοις καὶ ἐκαίθη μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Μεταξὺ τῆς κυρίας ἐπιγραφῆς καὶ τῆς εἰς τὸν Χθόνιον Ἑρμῆν ἀναφερομένης ὑπάρχουσι βόδακες ὧν ὁ ἕτερος ἀποκεκρουμένος καὶ μεταξὺ τούτων ἄνωθεν. Ὑπὸ δὲ τὰ γράμματα Ἑρμῆι Χθόνιῳ τοῦ Χθόνιου Ἑρμοῦ τὸ σύνθετος ἐν τοῖς τοιοῦτοις λίθοις ὁμοίωμα.

34

Γ Ρ Ο Φ Ι Μ Ε
Η Ρ Ω Σ Χ Ρ Η Σ
Χ Α Ι Ρ Ε Τ Ε

Γρόφιμε
ἤρωε χρησ-
χαῖρε τέ

Ὁ λίθος εἶνε υπογλαυκίζων, ἔχει δὲ μῆκος 0,78, πλάτος 0,28 καὶ πάχος 0,08 καὶ εὐρέθη ἐν τῷ παρα τον ποταμῶν Τουρκικῶ νεκροταφείῳ, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, κάτωθεν δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει σχῆμα Ἑρμοῦ. Ὄνομα κύριον Γρόφιμος εἶνε μὴ ἄγνωστον, ἴσως δὲ ὁ χαρακτήρ κατὰ λίθος ἐγράφε τούτο ἀντὶ τοῦ Γρόφιμου.

35

Σ Α Κ Ο Ν Δ Α Λ Α Ι Λ Ι Α
Γ Υ Ν Η Α Ν Τ Ι Γ Ο Ν Ο Υ
Η Ρ Ω Ι Σ Α Χ Ρ Η Σ Τ Η
Χ Α Ι Ρ Ε

Σακονδα Λαιλία
γυνή Ἀντιγόνου
ἠρώεσα χρηστὴ
χαῖρε.

Ὁ λίθος εἶνε ὑπομέλας ἔχων μῆκος 0,69, πλάτος 0,13 καὶ πάχος 0,09, ὑπεράνω δὲ τῆς ἐπιγραφῆς εἶχε γυναικείαν προτομήν, ἀλλ' αὕτη νῦν εἶνε συντετριμμένη, σφύζεται δὲ μόνον ὁ λαιμός, οὗ περὶ ὑπάρχουσι πλόκαμοι, ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ὑπάρχει σχῆμα Ἑρμοῦ. Εὐρέθη δὲ ἐν τῷ χωρίῳ Δερελί, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Τὸ ἠρώεσα κακῶς ἐχαράχθη δι' ἑνός Σ (ὄρα καὶ ἐπιγρ. 30). Ὄνομα Σακόνδα εἶνε μόνον ἐκ θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν γνωστόν.

36

Φ Ι Λ Α Ε Ψ Β Ι Ω Τ Ο Ν Τ Ο Ν Ε Ι
Δ Ι Ν Υ Ι Ο Ν Μ Ν Ι Α Σ Χ Α Ρ Ι Η Ν
Η Ρ Ω Σ Χ Ρ Η Σ Τ Α Ι Χ Α Ι Ρ Ἶ

Φίλα Εὐθίωτον τὸν εἰ-
δι(σ)ν υἱὸν μνίας χά[ρ]ιν
ἤρωε χρησταὶ χαῖρε.

Ὁ λίθος υπογλαυκίζων καὶ ἔχων μῆκος 0,30, πλάτος 0,27 καὶ πάχος 0,13, εἶνε δὲ ἐμφυκοδομημένος ὡς ἀκρογωνιαῖος λίθος ἐν τῇ ἐπιστάσει τοῦ χωρίου Νεγάλης, κτήματος Δημητριάδου καὶ Σκαλιώρα. Ὄνομα δὲ κύριον Εὐθίωτος διὰ τοῦ Ω δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ τοῦ Pape-Benseler λεξικῷ, ἀλλὰ μόνον διὰ τοῦ Ο. Αἰ ἀνορθογραφίαι τοῦ λίθου μαρτυροῦσι σαφῶς τὴν προφορὰν τοῦ ΕΙ ὡς Ι καὶ τοῦ ΑΙ ὡς Ε κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους.

37

Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ε Ε Ρ Μ
Ι Ο Υ Η Ρ Ω Σ Χ Ρ Η Σ Τ
Ε Χ Α Ι Ρ Ε

Ἀλέξανδρε Ἑρμίου, ἤρωε χρηστὴ χαῖρε.

Ὁ λίθος εἶνε πορώδης, εὐρέθεις δ' ἐν τῇ οἰκίᾳ Μαρκίδου μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, ἀλλὰ δυστυχῶς συντετριμμένος εἰς ἑννέα τεμάχια. Ἄνωθεν ἔχει κεφαλὴν γηγλυμμένην, κάτωθεν δὲ ἰππέα. Ἐχει πλάτος 0,48, μῆκος δὲ 0,92 καὶ πάχος 0,12.

38

Α Γ Α Θ Α Δ Ι Κ Ε Α Γ Ο Ρ Α Σ
Η Ρ Ω Ε Ι Χ Ρ Η Σ Τ Η Χ Α Ι Ρ Ε

Ἀγάθη Δικεαγορας
ἠρωεὶ χρηστὴ χαῖρε.

...ΟΙΤΟΛΟΥΜΕΝ
 ...ΝΟΙΓΕΡΑΣΜΕΘΟΥΣΕΙ
 ...ΝΗΔΗΤΟΥΤΟΙΣΘΥΜΙΑΤΗ
 ...ΙΣΤΗΣΤΟΥΧΙΕΡΟΥΑΝΤΟΥΚΑΙΤ
 ...ΚΝΗ...ΧΡΗΜΑΤΩΝ...ΟΥΤΩΝ...
 ...ΠΗΡΟΣΤΟΜΗΛΕΝΙΜΗΔΑΙ...ΩΣΕΣΕΙΝΑΙ
 ...ΤΩΝΑΠΑΣΚΑΙΘΕΟΙΣΚΑΘΙΕΡ...ΜΕΝΩΝΟΤ
 ...ΣΙΣΣΗΝΕΥΘΗΤΡΟΣΤΗΝΑΠΑΝΤ
 ...ΑΠΟΦΑΣΙΣ...ΕΠΑΡΧ
 ...ΣΕΒΗΡΟΣΔΤΗΝΜΕΝ...ΙΛΟΤΣΙΜ
 ...ΚΛΙΧΥΤΟΣΗΝΗΡΟΣΤΟΥ...ΘΕΟΥΣ
 ...ΠΑΡΑΚΕΙΝΗΣΑΙΤΙΤΟΛ...ΣΣΙΕΚΤ
 ...ΔΙΚΗΘΗΣΑΙΤΩΤΑΙ...ΠΕΠΑΙ
 ...ΤΟΤΟΛΜΗΣΑΝΤΟΕΘ...ΕΡΟΣΥΛΙ
 ...ΠΡΟΝΟΗΣΟΝΤΑΙΔΕΤ...ΟΥΜΑΛΚ
 ...ΔΑΔΟΥΧΟΣΤΡΟΣΤ...ΕΥΘΗΝ
 ...ΛΑΙΟΝΙΑΗΤΕΤΗ...ΑΤΑΕΘΙ
 ...ΜΕΙΘΕΝΑΙΟΜΕ...ΤΟΣΟΤΗ
 ...ΥΝΟΝΕΑΝΤΗΤΕ...ΤΟΥΤΕ
 ...ΟΣΟΙΤΗΝΤΕΙΜΗΝΝΕΜΟ...ΤΑΥΤ
 ...ΚΗΣΑΣΙΑ...ΔΥΤΟΣΣΕ...ΛΙΠ
 ...ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ...ΔΙΠΛΗΝ
 ...ΔΑΔΟΥΧΟΣ...ΔΙΠΛΗΝ
 ...ΑΡΧΙΕΡΕΥΕ...ΔΙΠΛΗΝ
 ...ΕΖΗΓΗΤΗΣ...ΔΙΠΛΗΝ
 ...ΕΖΗΓΗΤΑΥΤΡΕΙΣΑΠΛΑΣ...ΙΟΣΙΕΡΕΥ
 ...ΙΕΡΟΚΗΡΥΣ...ΔΙΠΛΗΝ...ΧΧΑΠΩ
 ...ΕΤΗΒΩΜΩ...ΔΙΠΛΗΝ...ΟΥΖΥΓΗ
 ...ΛΟΝΙΑΣΙΕΡΕΙΑ...ΔΙΠΛΗΝ...ΥΡΦΟΡ
 ...ΔΗΜΗΤΡΟΣΚ...ΔΙΠΛΗΝ...ΑΝΑΓΗΣ
 ...ΦΑΝΤΙΚΕΣ...ΥΟΛΠΛΑΣ...ΡΕΥΘΕΕ
 ...

...ΕΡΕΙΟΝ
 ...88
 ...ΤΙΝΥΠΙΟΝ
 ...ΣΙΣΙΑΣΤΟΣ
 ...ΒΙΤΤΕΥΘΙΚΑ
 ...ΝΚΑΥΘΕΚΟΥ
 ...ΤΟΥΑΛΛΟΥ
 ...ΑΡΙΑΤΕΚΑ
 ...ΚΕΙΝ

...29
 ...ΕΤΟΙΜ
 ...ΕΚΑΙΟΙ
 ...ΜΕΓΟΝ
 ...
 ...ΜΑΙΕΤΕ
 ...ΑΦΟΡΙ
 ...ΣΟΙΣ
 ...ΕΤΡΑ
 ...ΜΕΕΝ

...ΕΝ
 ...ΑΡΑΤΟΥ
 ...ΠΝΟΜΕΝΟΥ
 ...ΑΝΤΗΣΚΑΙΟ
 ...ΟΤΟΚΕΦΑ
 ...ΟΝΕΡΝΑΡΙΩ
 ...ΕΣΤΗΝΑΚΙΝ
 ...ΥΜΕΝΟΝ
 ...ΒΟΥΛΕΥΤΙ
 ...ΦΗΝΦΑΤΑ
 ...ΑΡΧΩΤΗ
 ...ΜΟΛΠ
 ...ΑΦΕΣ

Ὁ λίθος υπογλαυκιζών φέρει μεγλυμμένον ὑπο τὰ γράμματα σχῆμα Ἐρμοῦ χθονίου. Μῆκος ἔχει 0,90, πλάτος 0,49 καὶ πάχος 0,13, εὑρέθη δὲ ἐν τῷ πολιτικῷ νοσοκομείῳ Λαρίσης, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ἐν τῷ Λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pape εὑρίσκεται τὸ θηλ. ὄνομα Δικαιαγόρα, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ Δικεαγόρα, καὶ τὸ Ἀγάθη καὶ οὐχὶ Ἀγάθα. Πλημμελῶς δὲ ὁ χαρακτήρας ἀντὶ τοῦ ἥρωος ἢ ἥρωϊς ἢ ἥρωίσσα ἐγράψεν ἥρωϊ. Ἴσως ἤθελε νὰ γράψῃ ἥρωϊ παράθ. ἀριθ. 27).

39

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣΤΗΣΙ
ΔΙΑΣΓΥΝΑΙΚΟΣΜΝΙ
ΑΧΧΑΡΙΝΗΡΩCΧΡΗΣΤ
ΕΧΑΙΡΕ

Ἀλέξανδρος τῆς ἰδίας γυναικὸς μν(ε)ί-
ας χάριν ἥρωος χρῆσ[τ]
ἔχαιρε.

Ἐπὶ ἀνάσσει τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ λίθου ὄντος κυκλικοῦ ὑπάρχει ἀντὶ ῥόδακος κόσμημα ὀμφαλοειδεῖ φιάλη προσόμοιον, μεθ' ἧς ἰππεὺς μόλις φαινόμενος. Ὁ λίθος εἶνε Ἀτράγιος, εὑρέθη δὲ ἐν τῷ Τουρκικῷ τεμένει τῷ παρὰ τὸ Διδασκαλεῖον κειμένῳ καὶ ἐκεῖθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, ἔχει δὲ μῆκος 0,81, πλάτος 0,40 καὶ πάχος 0,08.

60

.....[σ]ιος
LIT OPEY Σ Α Σ [θε]ϊτορεύσας

Ὁ λίθος λευκὸς εὑρεθεὶς ἐν τινὶ τοίχῳ ἐνοικοδομημένος τοῦ Ἰμαρέτ τζαμίου τῆς Λαρίσης καὶ ἐκεῖθεν μετενεχθεὶς εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, ἀποκεκρουμένος δὲ ἀνωθεν καὶ ἀριστερόθεν καὶ ἔχων μῆκος 0,33, πλάτος δὲ 0,31 καὶ πάχος 0,19. Εἶνε δὲ τὸ Λεϊτορεύειν γνωστόν μόνον ἐκ Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν = ἱερατεύειν.

61

ΖΩC ΜΟC ΦΙΛΙΠΑ Ζ[ώ]σ(ι)μος Φιλίπ(π)ά
Λ Α Ω Χ Α Ι Ρ Ι Ν λαῶ χαιρέ(ε)ιν.

Ὁ λίθος υπογλαυκιζών εἶνε τεθραυσμένος ἀνωθεν ἐν αὐτοῖς τοῖς γράμμασι καὶ κάτωθεν μετ' αὐτὰ ἔχων μῆκος 0,61, πλάτος 0,48 καὶ πάχος 0,09. Εὑρέθη ἐν τῷ πολιτικῷ νοσοκομείῳ καὶ ἐκεῖθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον.

Ἐν Λαρίσῃ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1899.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΖΗΚΙΔΗΣ

ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΕΠΙΓΡΑΦΗ

ΠΕΡΙ ΙΕΡΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΘΥΜΙΑΤΗΡΙΩΝ

(Μετὰ 2 παρενθέτων πινάκων)

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ 1899, σ. 218-221) παρατηρήσεων τοῦ κ. Α. Ν. Σκιαῖ ἐπὶ τῆς ἀξιολόγου ἐπιγραφῆς, ἧς τὰ λείψανα πρῶτος ἐν ἔτει 1894 Ἐφημ. Ἀρχ. σ. 173 ἐπ. 241 ἐπ.) ἐδημοσίευσεν, ἐξήτησα καὶ παρ' αὐτοῦ τούτου προσφρόνως ἔλαβον γάρτρινον ἐκτύπωμα τῶν σωζομένων θραυσμάτων τῆς στηλῆς. ὅπως, ἐκ νέου ἐξετάσας τὰ μερικῶς ἀλλοιωμένα, παρασκευάσω τὰ χρῆσιμα εἰς ὑποστηρίξιν τῶν γνώμων, ὡς ἐν ἔτει 1897 ἐν τῷ ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἐκδιδόμενῳ Περιοδικῷ (Mittheilungen d. D. Arch. Inst. XXII, σ. 381-386) ἐξηναγκα, συναρμολογήσας τῆς τεθραυσμένης ἐπιγραφῆς τὰ

μέρη, ὡς τότε ὑπῆρχον ὑπὸ τὰς ὄψεις μου, ἐπὶ μόνων τῶν ἀπλῶν μεγαλογραμμάτων πινάκων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος.

Ἄλλ' ἐξετάζων τὸ παραδοθέν μοι ἐκτύπωμα ἐπαιθουμένην περισσότερο ὅτι τοιαύτης ἐπιγραφῆς, ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ἢ προσήκουσα παρὰ παντὸς ἀρμοδίου ἀνδρὸς μελέτη καὶ κατ' ἀκολουθίαν πᾶσα ἀσφαλῆς ἐπὶ τῶν προτεινομένων κρίσις ἀδύνατος ἄνευ πιστοτάτου ἀποτυπώματος, ὅπερ μόνῃ ἢ φωτογραφία ἠδύνατο νὰ παράσχη. Εὐτυχῆσας δὲ νὰ ἔχω συμμαχοῦντα καὶ τὸν κ. Σκιαῖν, εἰς τούτου τὴν πεπειραμένην μέριμναν ὀφείλω τὸ ἀγαθὸν ὅτι τὰ ἐνταῦθα σημεῖον γραφομένα παρακολουθοῦνται

ὑπὸ δύο φωτοτυπικῶν πινάκων, εἰς οὓς παραπέμπονται πρὸς ὀρθὴν ἀντίληψιν καὶ κρίσιν οἱ μέλλοντες ν' ἀναγνωώσωσι τὰ κατωτέρω¹.

Ἐπὶ τοῦ τμήματος Α'.

Ἡ πιθανότης τῆς ἐν τοῖς Mittheilungen (Beilage I, σ. 382) μετ' ἐνδοιασμοῦ ὑποδειχθείσης συναρμοσεως τῶν θραυσμάτων, καὶ μετὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Σκιᾶ, διαμένει ἡ αὐτή, ἴσως δὲ καὶ

ἐνισχύεται κατὰ τι παρὰ τῷ βλέποντι μὲν νῦν αὐτὸν τὸν λίθον ἐπὶ τοῦ φωτογραφικοῦ ἀποτυπώματος, ὅρ' οὐ σαφῶς μαρτυρεῖται ὅτι οὐδὲν τὸ ἀντιστοιχόν μεταξύ τῆς ἐν Α' ἐπικεφαλίδος ΠΕΙΣΘΕ¹ καὶ τῆς ἐν Β' ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΕΠΑΡΧ[ΟΥ], ἀντιπαραβάλλοντι δὲ τὸ φωτοτύπημα πρὸς τὴν ἐπομένην μικρογράμματον μεταγραφὴν, ἧς ὁ ἐνδέκατος στίχος φαίνεται μοι πολλὴν παρέχων πιθανότητα λογικῆς συνεχείας, ὡς κατωτέρω ἀποκαθίσταται.

Α'.

(Π)εῖσθε

Ἐδοξε τῷ σ[ε]μνοτάτ[ω]ι συν[ε]δρίωι
 [τῶν Πανελλήνων] Λ ἤδη
 εἰ[π] [ἐν] Ξεν[ί]ων] του
 5 [τὰς δ]ικαίας ἀρ[χ]άς ἀρξάν-
 ; [τος γ] (εἰ)νω[σ]κ τῶν Πα[ν]ελλήνων οἱ] ἀφι-
 ; [κ]νούμενοι] τῆς πε τειμή[σ] (α) (ἐν)ε
 ; [γ]ειν]ωσκέτω [λ]α]μπράς τάς [χ]ρημα-
 ; [τι]ζόμενος τῶν ἰς αὐτό τηρι
 10 ἐκ τοῦ Πει[ρ]αιῶς]; [τὰς] δὲ ταῦτ(α)ς [ἡ]μι]ολία
 πλ] (εἰ)ὸνα τὴν (π) [ο]σότητα ἐξε] (σ)τω δανισθῆν(α) [ι] καὶ τα]ύτας
 ; [κατὰ τ] (ὀ) κυρωθῆ[ν] (δ)ιὰ τῆς τοῦ σεμ[ν] (ο)τάτου
 (ω)σεσινω [αὐ]τοῖς ἀπετέθη τ[οῖς] ἱεροῖς
 ; [οἰς τεταγμέ] (ν)ως ἐλά[μβανον τὸν γιγνόμε] (ε)νον τόκον καθ' ἕκαστον
 15 [ἐνιαυτὸν ἐ] (π)ὶ τῶν οὐ[τ]ω τὰ]; δυοκαίδεκα λαμπράς
 (κι) ὑπέρ ο ν βουλευταῖς ἰς αὐτὰ
 ἐξηγουμένοις ἰ(ε)ρεῦ-
 [σιν] ἀλ' ὑπ(ο)τετακτ(α)ι
 τ ιασα(τ)

Ἐπὶ τοῦ 1^{ου} στίχου (ἐπικεφαλίδος) : (Π)εῖσθε. Πρὸ τῶν γραμμάτων τούτων ὑπάρχει ἐλάττωμα ρυσικῆς φλεβῆς τοῦ λίθου καὶ ἀπολείψεις μετ' ἐπιπλακῆς γραμμῶν, τυχαίων ἢ χαρακτῶν, δυσχεραίνουσας τὴν διάγνωσιν ἂν προηγοῦντο ἐν ἡ δύο, καὶ τίνα γράμματα. : Πέ]πεισθε; Πεῖσθε; Ὁ]πεισθε; Πεισθε[ταιρος; — Ἡέπεισθε καὶ πεῖσθε προστακτικὰ ὑποταγῆς εἰς τὸ ἀκολουθοῦν κείμενον ἰεροῦ νόμου, ἐκεῖνο μὲν κατὰ τὸ αἰσχύλιον Ἡέπεισθε (Ἐπιμενίδης, 750), τοῦτο δὲ κατ' ἀναλογίαν, ὡς τὸ σημεῖον πείσθητε (:)

¹ Ἐν τῷ ἐπομένῳ μικρογράμμάτῳ κείμενον ἀμφοτέρων τῶν τμημάτων, ἐν ἀγκύλαις μὲν [] ἐτέθησαν τὰ συμπληρώματα, ἐν καμπύλαις δὲ () αἱ κατὰ τὰ ἐπὶ τοῦ λίθου σημεῖα ἀποτελέσεις ἀκεραίων τῶν βεβλαμμένων γραμμάτων, τέλος δ' ἡ ὀργάνοις < τὰ μεταξύ τῶν στίχων ἐν τῇ ἐπιγραφῇ παρέγραπτο καὶ αἱ τῶν συγκεκριμένων λέξεων ἀναπύξεις.

Ἐν στίχῳ 3^ῳ, τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Σκιᾶ διακριθὲν ΕΛΠΤΟΣ δὲν ἐπιβεβαιούται. Στοιχεῖον μὲν Ε δὲν φαίνεται, τὰ δὲ μεταξύ τῶν βεβαίων Λ καὶ ΟC γράμματα, ἀμυδρὰ καὶ ἀσαφῆ, ἔνεκα τῆς τε μεγάλης ἐκεῖ τριβῆς τοῦ λίθου καὶ τῆς συμπτώσεως τυχαίων γραμμῶν παρεμπερῶν χαράγμασι. ΛΩΤΟΣ; ΛΟΙΠΟΣ;

Ἐν στίχῳ 4^ῳ, τὸ ἐνδοιαστικῶς ὑπ' ἐμοῦ ὑπο-

¹ Ἡ ἐπικεφαλὶς ΠΕΙΣΘΕ τοῦ τμήματος Α' ἀπέχει τῆς κορυφαίας γραμμῆς τοῦ ἐπομένου στίχου τρία ἑκατοστά τοῦ μέτρου, ἐν ᾧ ἢ ἐν τῷ Β' τμήματι ἐπικεφαλὶς ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΕΠΑΡΧ[ΟΥ], ἴσον ἄνωθεν καὶ κατωθεν, ἀφίσταται 1 1/2 ἑκατοστόν. Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο (διότι ἐπὶ τῶν πινάκων δὲν ἔχομεν διατετηρημένας τὰς ἀναλογίας ἔνεκα τῆς μὴ φωτογραφῆσεως ἀπάντων τῶν θραυσμάτων ἐκ τῆς αὐτῆς ἀποστάσεως) ὅτι ἐπὶ τοῦ λίθου αὐτοῦ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ χαρτίων ἐκτύπων τὰ ἐν τῷ τμήματι Α' γράμματα εἰσι μείζονα τῶν ἐν τῷ Β', καθὼς καὶ τὰ διάστιχα πλατύτερα πολὺ τῶν ἐν τῷ Β' (16-18 μελιωστα πρὸς 10).

δειχθὲν Ξενογράτου καταδικαστέον. Ἄλλ' ἀποδεικνυομένου ἐν Β', κατωτέρω, ὅτι ἔχομεν ἐπὶ τῆς στήλης Ξερίωνα καὶ τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ γραμμάτων, τῶν πρὸ τῆς συλλαβῆς ΖΕΝ φαινομένων ὅτι λέγουσιν «εἶπει», ἐπιτρέπεται ἡ εἰκασία ὅτι ἡ συλλαβὴ ΖΕΝ δεικνύει τὴν ἀρχὴν τοῦ ὀνόματος τούτου, οὗ τὸ πατρωνυμικὸν ἴσως κρύπτει τὸ γάσμα τὸ ἀποληγόν εἰς τὴν κατάληξιν του. Ἄλλὰ τὸ γάσμα χωρεῖ ὀκτώ τὸ πολὺ γράμματα, κατὰ τὰς κάτωθεν ἐνδείξεις, μετὰ δὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως ΙΩΝ μένει θέσις ὑπόλοιπος εἰς πέντε μόνον γράμματα.

Ἐν στίχῳ 5^ο, τὴν ἀνάγνωσιν «[τὰς δ]ικαίας ἀρ[χὰς]» κρίνω ἀσφαλῆ. Τὸ δικαίας ἀντι τομίμους ἢ ἐνόμοις.

Ἐν στίχῳ 6^ο, κυροῦται τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Σκιᾶ ἀναγνωσθὲν Ν Ε Λ Λ Η Ν Ω (Ν), ἐξ οὗ δυνατόν μὲν νὰ γραφῆ τῶν] Ἐ.λ.Ἡ.νω, ἀλλὰ πιθανώτερον τὸ ὑπ' αὐτοῦ προτεινόμενον «Πα]ρε.λ.Ἡ.νω»¹, ὅπερ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον προσέθηκα ἐν ἀρχῇ τοῦ τρίτου στίχου.

Ἐν στίχῳ 10^ο, τὴν τελευταίαν λέξιν ἀναγνωστέον εἴτε ἐνικῇ δοτικῇ «ἡμι]ο.λία», — «ἡμιολία· τὸ ἡμισυ τοῦ κεφαλαίου», κατὰ Σουίδαν καὶ Ἡσύχιον, — εἴτε ἐν πληθυντικῇ ὀνομαστικῇ «ἡμι]ο.λίαι», — «δίκροτοι νῆες». — Διὰ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν, σημειωτέον ὅτι τὸ προσγεγραμμένον ἰῶτα μαρτυρεῖται ἐν τῇ λέξει «συνεδρίωι» τοῦ τμήματος Α', ἐν ᾧ ἐν Β' οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ. Ἄν δὲ προκριθῆ ἢ δευτέρα ἀνάγνωσις, ἐνδείκνυται ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ προηγουμένων ΕΚΤΟΥΠΕΙ οὕτως «ἐκ τοῦ Πει[ραιῶς].

Ἐν στίχῳ 14^ο, ἡ συμπλήρωσις «τεταγμέ]νω» ὑπαγορεύεται καὶ ὑπὸ τῶν σαφῶν ἰχνῶν τοῦ Ν καὶ ὑπὸ τοῦ νοήματος. Τὸ δ' ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου «οἷς» συντελεῖ εἰς ἀποκατάστασιν τῆς συνεχείας τοῦ λόγου, ἐν θέσει μὴ παρεχούσῃ χωρὸν δεκτικὸν πλειόνων τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων γραμμάτων.

Ἐπὶ τοῦ τμήματος Β'.

Ἐνταῦθα ἡ συναρμολόγησις τῶν λίθων, ὡς ἐγένετο (Mitth. Beil. II. σ. 382), φαίνεται βεβαία, καίτοι ἀνεπαρκὲς τὸ συναγόμενον νόημα, κατὰ τὸ πᾶσι καὶ ἐπὶ ἀκεραίων ἐπιγραφῶν συμβαῖνον

¹ Ἴδε κατωτέρω σημείωσιν 1 ἐν σελ. 83.

ἡμῖν, διὰ τὴν ἀπέλ' ἢ γνωστὴν ἀρχαίων τινῶν ἐθίμων ἢ ὀργανισμῶν, μάλιστα δὲ τῶν θρησκευτικῶν.

Ὁ κ. Σκιᾶς, ἀμφιβόλων περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς θέσεως εἰς τὴν κατετάχθη ὑπ' ἐμοῦ το θραῦσμα γ', λέγει, πλὴν ἄλλων, ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀμφιβόλων αὐτοῦ συνηγοροῦσι καὶ αἱ ἀντιφάσεις, αἱ ὅπως ἀσυμβίβαστοι «μεταξὺ τῶν ὑπο τοῦ κ. Δραγοῦμης συμπληρουμένων καὶ τοῦ λοιποῦ μέρους τῆς ἐπιγραφῆς». Ἀντίρρῳσι δ' εὐρίσκει το ὅτι ὁ ἱεροφάντης καὶ ὁ δαδούχος, ἐν ᾧ ὀρίζονται ἐκτελεσταὶ τῶν περὶ τιμωρίας εἰς τὸ διπλάσιον ὀρισμῶν τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐπάρχου, ἀναγράφονται καὶ ὡς ἔνοχοι μετὰ ποινῆς τῆς διπλῆς. Ἄλλὰ παρεῖδεν ὁ κ. Σκιᾶς ὅτι ἡ ἀπόφασις, ἀνατιθεμένη εἰς τε τὸν ἱεροφάντην καὶ τὸν δαδούχον τὴν πρόνοιαν περὶ ἀμετακινήτου τῶν ἐγκριθέντων καὶ καθιερωθέντων «πρὸς τὸ μὴ σαλευθῆναι τοῦτο το κεφάλαιον μητε τὴν ποσότητα τῶν καθιερωθέντων δηναρίῳ ἐν μειωθῆναι», ἐπισηαίει καὶ κατὰ τούτων εἰδικῶς καὶ ῥητῶς ἀπειλὴν ποινῆς, ἐὰν παρίδωσι τοιαύτην τινὰ μετακίνησιν· «φανερὸν ὄντος ὅτι μηδ' αὐτῶς ἐστὶν ἀκίνδυνον ἐὰν τι περιδῶσιν τούτων μετακινούμενον ὅσαι τὴν τιμὴν νέμονται ταύτην τῆς σεμνῆς βουλευτικῆς ἀξίας», δηλαδὴ καὶ ὁ δαδούχος καὶ ὁ ἱεροφάντης καὶ οἱ ἄλλοι πάντες καὶ αὐτὸς ὁ ἄγνωστος ἡμῖν Ξενίων, ὅστις ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ἐνέμετο τὴν τιμὴν τῆς σεμνῆς βουλευτικῆς ἀξίας. Οὐδὲν δὲ ἄπορον ὅτι καὶ μὴ βουλευταὶ συναναφέρονται ὡς ὑποκείμενοι εἰς διπλῆν, ἀφ' οὗ οὕτω καλλάζονται πάντες οἱ ὅπως ὅποτε μετακινούντες κατὰ τὸν γενικὸν ὀρισμὸν τῆς ἀποφάσεως. Ἄλλὰ παρατηρητέον ὅτι εἰδικῶς κατονομάζονται πάντα τὰ ἀξιώματα ἐκείνων, ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, οἵτινες ἕνεκα τῆς ἐπισήμου θέσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἐλευσινιακῇ λατρείᾳ εἶχον μετοχὴν τινὰ ἢ ἀνάμειξιν εἰς τὰ τῆς διαχειρίσεως. Τὸ ὅτι δὲ ὁ δαδουφάρος, οἱ Μολπίδαι, δηλονότι οἱ Εὐμολπίδαι, ἢ καὶ ἄλλοι τις φέρονται ὡς ἐνεχόμενοι εἰς ἀπ.Ἡ.ν, — διότι ἴσως τούτων ἢ εὐθύνῃ ἦν ἐλαφροτέρα, — δὲν βλέπω κατὰ τινὰ τρόπον ἀντιστρατεύεται εἰς τὴν γενομένην συναρμολόγησιν. Πολλὰ τῶ ὄντι ὑπάρχουσι τὰ ἀσαφῆ ὅπως καὶ ἀνεξήγητα, ἔτι καὶ μετὰ τὴν νέαν ἐνταῦθα ἐπεξεργασίαν, ἰκανὰ δὲ καὶ τὰ ἀσυμπλήρωτα, ἀλλ' οὐδὲν τὸ ἀναιροῦν τὴν λογικὴν συνέχειαν, τὸν εἰρημὸν τοῦ κειμένου ὡς συνεπηχθῆ.

B'.

- (α) εἰσ(ε)χ(ο)
(ιπλ) (τι)στονα
εἰς ἱερεῖς· συν ἡθ(ε)ῖς τ(ε) καὶ οἱ
ἀλλ(ι)οῖ (μ)έν καὶ ὅστιν ὕπιον [τε ἐπ(ι)λέγον-
5 [τες] το]ῖς ποιούμε[οις] ἵς ἱεράς τοσ(α)ύτας οἰ(κ)ο(ν)ο-
μίας]. . . ἐξαῖρούμ[ενοι] γέρας, μεθ' οὓς εἶ τ(ε) περὶ ττεῦοι κα[ρ]ποῦ] καὶ ἐπε-
[δαψίλει] (υ)σεν ἡδη, τοῦτο ἰς θυμιατηρ[ίω]ν κατασκευ(ή)ν ἀφορί-
(ζ)εσθ[α]ῖ διὰ τε τῆς τοῦ ἱεροφάντου καὶ τῆς τοῦ δαδού(χ)ου οἰ(κ)ίας οἷς
καὶ ἡ πᾶσα τῶν χρημάτων τούτων σω(τ)ηρία τε καὶ [χρεῖα ἐ] (π)επρά-
10 πη, πρὸς το μηδενὶ μηδαμῶς ἐξείναι (μ)ετ(ι)ακείν(η)σά(ι) τι τῶν ἐγ(κ)ριθέν-
των ἀπαξ καὶ θεοῖς καθιερωμένων ὅπ[ω]ς καὶ ὕ(π)ὸ [τοῦ ἐπάρχου ἢ ἀπό] (φ) (α)-
οἰς ἐξηνέχθη, πρὸς τὴν ἀπάντ(ω)ν γνώσιν].

Ἀπόφασις ἐπάρχου]

- Σεβῆρος Δ(δ) τὴν μὲν φιλοτειμ[ίαν] καὶ τὴν εὐσεβειαν οἶδα
15 καὶ αὐτὸς ἦν πρὸς τοὺς θεοὺς ἐ[χ]οντες διατελεῖτε . . εἰ δέ τις]
παρὰ κεινῆσαι τι τολ(μ)ή(η)σειεν τ(ῶ)ν καθιερωθ[έν]τ(ω)ν
δικηθήσεται τῷ τ(α)μ(ε)ί(ω) διπλ(ῆ)ν εἰσπράξαι π[α]ρά τοῦ (τ)οῦ]-
το τολμήσαντος ὡς [ἐφ' ἱ]εροσυλί[α] τούτου] γιγνομένου
προνοήσονται δὲ τ(ο)ῦ δ(λ)ου μάλι(σ)τα δ(ε) τε ἱεροφάντης καὶ ὁ
20 δαδούχος πρὸς τὸ μὴ σ(α)λ(ε)υθῆν[αῖ] ποτε τοῦ(τ)ο τὸ κερά-
λαιον μῆτε τὴν ποσό(τ)ητα τῶν [καθιερωμ(ε)ν] (ω)ν δηναρίω ἰ
μειωθῆναι, φανεροῦ ὅ(ν)τος ὅτι μ(η)δαμῶ(ς) ἐστὶν ἀκίν-
δυνον εἶναι τι περιιδῶσιν τούτων] [μετακείνο]ύμενον
ἔσοι τὴν τειμὴν νέμονται ταύτη(ν) τῆς σεμνῆ]ς βουλευτι-
25 κῆς ἀξίας. Αὐτὸς Ξενίων διπ(λ)ῆ(ν) Δ(α)φνηφ(ό)ρος· ἀπλ(ῆ)ν
Ἱεροφάντης διπλῆ(ν) Ἱέρεια Καύστιδος; [διπλῆ(ν)] Ἄρχων (ἐ)πώνυμος ἀπλῆ(ν)
Δαδούχος διπλῆ(ν) Ἱέρεια Μο(ι)ρῶν διπλ(ῆ)ν Μολπί(δα)· ἀ(π)λῆ(ν)
Ἄρχιερεὺς διπλῆ(ν) Καὶ ὅσοι (π) ἀφ' ἐσ(τ)ίας]
Ἐξηγητῆς διπλῆ(ν) Φαιδυντῆς
30 Ἐξηγηταὶ τρεῖς διπλῆς Διὸς ἱερεῦ[ς]
Ἱεροκέρυξ διπλῆ(ν) Ἱαχχαγωγό[ς]
Ἐπὶ βωμῶ διπλῆ(ν) Βουζύγγ[ς]
Ἀθηνᾶς ἱέρεια διπλῆ(ν) Πυρρόρο[ς]
Δήμητρος καὶ Κόρης· διπλῆ(ν) Παναγῆς
35 Ἱεροφάντιδες δύο διπλῆς Ἱερεὺς θεοῦ]
Ἱερεὺς Τρ(ι)ποτόλεμου]

Ἐν στίχῳ 3^ω, ἡ ἀνάγνωσις «ἱερεῖς συνήθεις τε καὶ οἱ» λίαν πιθανή. Τοῦ «συνήθεις» τὸ «συν» παραλείφθην κατὰ τὴν χάραξιν, παρενεγράφη ἔπειτα μικροῖς γράμμασιν ὑπεράνω τοῦ στίχου.

Τὸ ἐν στίχῳ 4^ω κενόν, τὸ μεταξύ τῶν τεσσάρων μοναδικῶν λειψάνων γραμμῶν τοῦ πρώτου θραύσματος (ἀριθμὸς Μουσείου 287, —ὧν τὸ πρω-

τον φαίνεται λειψάνον Λ, δυνατόν ὅμως καὶ Κ, τὸ δεύτερον καὶ τρίτον βεβαίως ΟΙ, εἰς δὲ τὸ τέταρτον διακρίνω πρὸς τῆ καθέτω γραμμῇ καὶ λοξῶς ἐπηρτημένῃ τὴν ἀριστερὰν κεραίαν Μ, —τὸ μεταξύ, λέγω, τούτων καὶ τῶν σαφεστάτων CTINYPION τοῦ δευτέρου θραύσματος (ἀρ. Μουσείου 288) κενόν, χωροῦν βεβαίως πέντε γράμματα, συνεπλη-

ρῶθη ὡς: « ἄλ(λ)οι (μ) [ἐν καθ]στίν ». Τὸ δὲ μεταξύ τοῦ δευτέρου τούτου θραύσματος καὶ τοῦ τρίτου (ἀρ. Μουσείου 291 κενόν, ὑπερ ἀσφαλῶς ἐκ τῶν κατωτέρω [στίχος 7] ὀρίζεται δεκτικὸν τεσσάρων γραμμάτων, συνεπληρῶθη οὕτω: « ἔπιόν [τε ἐπ]ιλέγον », — ἦτοι ἐν συνεχείᾳ « ἄλλοι μὲν καθστίν ἔπιόν τε ἐπιλέγον | τες ». — Καθστίν, « ἐπώνυμον Δήμητρος », καθ' Ἠσύχιον, ἐν τῇ λέξει. Ἀλλὰ καὶ « ἡ ἔκφυσις τῶν σταχυῶν » καὶ « περοὶ ἀθρονόμενοι καὶ χόρτος: τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἀμφίκανστις . . . καλεῖται δὲ καὶ εἴστρα »¹. Ἐνταῦθα δὲ τὸ νόημα δεικνύει εἶδος τι πυρῶν, ἦτοι σίτου. — Ἴπιον δὲ ἢ ἴπιος τί; Ἴπιος ἐπώνυμον Διός, κατὰ τὸ Μέγα Ἐτυμολογικόν: ἀλλ' ὡς τὴν καθστίν μεμαρτυρημένως, οὕτω δυνάμεθα ἴσως ἴπιον νὰ δεχθῶμεν ἐπιθετὸν ἀηλωτικὸν εἶδους σίτου ἐκ τῆς Ποντικῆς Ἡρακλείας καταγομένου, ἔνθα Ἴπια ὄρη καὶ Ἴπιος ποταμός².

Ἐν στίχῳ 5^ο, ἡ μὲν ἐλλειπούσα ἀρχὴ μέχρι τῶν γραμμάτων ΙΣΠΟΙΟΥΜΕΝ εἶχε βεβαίως 17 ἢ 18 γράμματα, ὡς δεικνύουσιν οἱ ἐπόμενοι στίχοι 7^ος καὶ 8^ος. Τούτων τῶν γραμμάτων τὰ τρία πρῶτα ἀποτελοῦσι τὴν βεβαίαν κατάληξιν τῆς τελευταίας λέξεως τοῦ προηγουμένου στίχου: « ἐπιλέγον | τες ». — Τὸ δὲ μεταξύ τῶν τελευταίων γραμμάτων τοῦ πρώτου θραύσματος (ἀριθ. Μουσείου 287) ΙΣΠΟΙΟΥΜΕΝ καὶ τῆς ἀπέναντι ἐπὶ τοῦ δευτέρου (ἀριθ. Μουσ. 288) συνεχείας ΣΙΕΡΑΚΤΟC κενὸν χωρεῖ τρία ἢ τέσσαρα ἢ καὶ ἑσπενοχωρημένως πέντε γράμματα. Ἐνταῦθα δυνατόν ν' ἀναγνώσῃ τις καὶ οὕτω: « . . . ις ποιούμενοι

¹ Ἠσύχιος ἐν λ. « εἴστρα . . . καὶ ὁ στίχος, ὅταν μῆπω πέπειρος ὢν ἀπορρολογισθῇ ». — Μέγα Ἐτυμολογικόν, ἐν λ. Ἀφρικανιστικ: « ἡ ὄριμη (διόρθωσις ἐκ τοῦ ὀρεινῆ, κατ' Ἐστάθιον, Ὅδου. ἔ. Γίβη: ἀλλὰ γραπτέον πρωίμη) κριθή, ἣν ἡμεῖς εὐστραχ. Ἐστάθιος: « εὐστραχ ») καλοῦμεν . . . Οἱ δὲ τὴν πρώτην ἔκφυσιν τῶν πυρῶν, ἣν λήϊον προσηγορεύουσιν ὠρτίον, διὰ τὸ τοῖς πρωίμοις, καεντῶν τῶν ἀχέρων, ἐπιτηδεῖουσ εἶναι εἰς τροφήν ». Ἐν δὲ λ. « εἴστρα . . . ὁ σταχυς ὅταν μῆπω πέπειρος ἀπορρολογισθῇ ». Ἐν λ. « περοὶ . . . σημαίνει καὶ τὴν κριθήν ». Περὶ Ἠσύχ. ἐν λ. « κριθή: πυροί ». — Ἡ λέξις εἴστρα περιετώθη μέχρι σήμερον παρὰ Μεγαρεῦσιν οὕτως: οὐστρα (ἢ Σημάειν δὲ, κατ' ἐξηγήσιν ἣν ἔλιω ἔγραψον προκρίτους Μεγαρεῖς, τοῦ πρώην Δημάρχου κ. Σ. Ἀρκαπία, « τοῖς σταχυς τοῦ σίτου [οὐλί καὶ τίς κριθῆς: τοῖς ἄφοροις, οἷς καίουσιν καὶ τρώγουσιν οἱ Μεγαρεῖς], αὐτὸ τοῦτο τὸ πάλαιον: ὁ σταχυς ὅταν μῆπω πέπειρος ὢν ἀπορρολογισθῇ ». Ὅτι εἴστρα καὶ οὐστρα ἀπεντέξ προέβηλον.

² Μέγα Ἐτυμολογικόν, ἐν λ. Ἰμριος, Ἄνιος, Ἴπιος. Στεφανος Βυζάντιος, ἐν λ. Ἴπιος.

τὰς ἐφράς τοσαύτας] » ἢ οὕτω « τοῖς ποιούμενοι [οἱ τὰς ἐφράς] » ἢ τῆς ἐφράς τοῦ ὄφου ». — Μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου ἀρ. Μ. 291 θραύσματος, τὸ τελευταῖον C ἀπὸ τοῦ ἀπέναντι K χωρίζεται διὰ κενὸν χωροῦντος 6-7 γράμματα. Κεῖται δὲ τὸ K τοῦτο εὐδιάκριτον ἐπ' αὐτῆς τῆς ὀριζοντίου τομῆς εἰς δύο τοῦ τρίτου θραύσματος καὶ μετ' αὐτὸ ἀμέσως εὐδιάκριτον ὡσαύτως O διχοτομημένον, μεθ' ὃ ἐν γράμμα κατεστραμμένον καὶ μετὰ τοῦτο ἄλλο, οὐ ἀσθενῆ ἴχνη ἄνω καὶ κάτω τῆς τομῆς φαίνονται ἡμῖν ὡς δεύτερον O. Ἐκ τούτου ἐπολημέσαμεν τὴν ἀνάγνωσιν: τοι[αύτας οἰ]κ(ο)[ρ]ι(ο)μίας¹.

Ἐν στίχῳ 6^ο, τὰ μὲν πρῶτα τῶν ἐλλειπόντων ἔνδεκα ἢ δωδεκα ἐν ἑλῶ γραμμάτων ἀνήκουσιν εἰς τὴν τελευταίαν λέξιν τοῦ προηγουμένου στίχου, ἣν ἐσημείωσα ἤδη ἄνωτέρω: « οἰκορομίας ». Τῶν δὲ πρώτων ἀναγνώσκωμένων ΕΝΟΙ ἢ συμπληρώσεις (μετὰ τὴν βεβαίωσιν ὅτι ὀρθῶς ὁ κ. Σιλίος ἀνεγνώσε τὴν ἀμέσως ἐπομένην λέξιν « γέρας »), εὐκόλος, ὑπαγορευμένη ὑπὸ τοῦ νοήματος εἰς « ἐξαιρούμενοι ». — Μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου θραύσματος κενὸν τριῶν γραμμάτων, ὠρισμένως, ιπσ, μεταξύ δὲ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου χώρος κενός 4 ἕως ἰ) γραμμάτων, ἔνθα ἡ ἔννοια ὑπαγορεύει τὴν συμπλήρωσιν « κα[ροποῦ] ». —

Ἐν στίχῳ 7^ο, οὐ τινοὺς ἐλλεῖπει μόνη ἢ ἀρχή, — γράμματα ἀσφαλῶς πέντε ἢ ἕξ καὶ τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἔκτου ἢ ἐβδόμου, — ὀδηγούμενος ἔνθεν μὲν ὑπὸ τῶν λειψάνων τούτου, ὑπερ μόνον I ἢ Y εἶναι δυνατόν μᾶλλον δὲ Y ἔνεκα τῆς ἐκατέρωθεν φαινομένης εὐρυτέρας ἀποστάσεως, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ ἀρχῆς τῆς λέξεως καὶ, ἐπὶ πᾶσιν, ὑπὸ τῆς ἐννοίας, ἔγραψα, ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῆς ἐπιγραφῆς « ἐπεδαί[κ]τευσεν » τὴν λέξιν « ἐπεδαί[κ]τευσεν » Δυνατὸν ὁμῶς ν' ἀρμόξῃ ἐκεῖ καὶ ἄλλη τις παραπλήσιος, οἷον ἐπεχρημάτισεν κλπ. Ἐπεδαί[κ]τευσεν, ἀμεταβάτως = ἠφθόνησεν. ἐπεχρημάτισεν, ὡσαύτως ἀμετά-

¹ Οἰκονομίας Ἡ λέξις ὡς σημαίνουσα διαμερισμὸν, διαμορφήν, βραβεῖον, ὀρισμὸν ἀμοιβῆς δυνατόν νὰ ἔλῃ θέσιν ἐνταῦθα, ἔνθα πρόκειται περὶ διαλογῆς ἱεροῦ κροσσοῦ καὶ προεπιθέσεως μερίδος ὑπὲρ τῶν ἱερέων λόγῳ ἀμοιβῆς (Ἰλιαν. ἐν λ. οἰκονομία. Σουῖδος ἐν λ. οἰκονομία, βραβεῖον, βραβευτής. — Ἀλλὰ καὶ ὡς σημαίνουσα διόικησιν ἔργον ἢ ἐπιθέσεως, ὅποσον καὶ τὸ εἰς τοὺς ἱερεῖς ἀναθεταμένον ὑπὸ τοιαύτην τινα ἔννοιαν παρελήθη, ἄνω ἐν τῇ δοκιμαστικῇ κατασκευῇ τῆς φρασεως.

βατον = συν. δεξ. γράμματα (Παύλιος ἐν λ. χρηματίζεσι. *Pol. Ind.*, I^o 113. Ἀντιτίθεται ο Σουίδαος ἐν λ. χρηματίζεσθαι).

Οὕτως ἐπιτυγχάνεται ἀποκατάστασις ἡμιτελῆς μὲν καὶ ἀμυβόλος τῶν στίχων B-7, παρέχουσα ἑμῶς εἰς τὸ κείμενον γενικὴν τινὰ ἔννοιαν, ἐπαρκῆ εἰς κατανόησιν τοῦ θέματος περὶ οὗ ἡ ἐπιγραφή πραγματεύεται: «*ἱερεῖς σιτηθῆσι τε καὶ οἱ . . . ἄλλοι μὲν τῇ καθύπευθε ἐπιπέφυκτες, οἱ δὲ τῇ . . . τοῖς ποιουμένοις ἐς ἱερὰς τισιν αἰκονομίας τῇ ἐξαιρούμενοι γέρας*» μεθ' οὗς εἴ τι περιττεύει καρποῦ καὶ ἐπεδαψίλευσεν ἥδη, τοῦτο εἰς θυμιατηρίων κατασκευὴν ἀρροίξισθαι». Πρόκειται ἐνταῦθα ἕρισμος, ὡς ὀρθῶς ὑπετόπισεν ὁ κ. Σκιαῖς *Ἐφρ.* Ἀρχ. 1899 ἐν σελ. 221, περὶ καρποῦ ἀνηκόντος εἰς τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἱερὸν Δημητρὸς καὶ Κόρης, οὗ τὰ περισσεύματα, μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθήκουσῶν θυσιῶν καὶ τὴν προεξάρισιν τῶν εἰς τοὺς ἱερεῖς ἀνηκόντων γεῶν ἱερωσύνων, ἀμυβῶν, δωρεῶν, προστάσσει τὸ κείμενον, τρεπόμενα διὰ πωλήσεως εἰς χρῆμα, νὰ δαπανῶνται εἰς κατασκευὴν ὠρισμένου εἶδους ἀναθημάτων θυμιατηρίων, ὃν τρόπον καὶ ἐν ἔτει 431 π. X., ἐπὶ Περικλέους, βλέπομεν ψήρισμα ἀπτικὸν ἐπιτάσσον τοῖς ἱεροποιοῖς, μετὰ τὴν εἰς θυσίας δαπάνην ἐκ τῆς ἔκτοτε «*κατὰ τὰ πύθια*» προσφερομένης ἀπαρχῆς, νὰ πωλῶσι μετὰ τῆς Βουλῆς τὸν σίτον καὶ τὰς κριθάς, τὸν καρπὸν, καὶ «*ἀναθήματα ἀνατιθέσθαι τῶν θεῶν ποιουμένους, ἅτε ἂν τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων δοκῆ καὶ ἐπιγράφειν τὰ ἀναθήματα, ὅτι ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς ἀπαρχῆς ἀνεσέθη καὶ Ἑλλήνων τῶν ἀπαρχόμενον*»¹. Ἀπὸ τῶν μέσων

¹ «*καὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀπαρχόμενον*» οὕτως ἀναγινώσκεται νῦν τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐπιγραφῆς, εἰς ἣν παραπέμπομεν κατωτέρω ἐν σημειώσει. . . . Ἀλλὰ, μετὰ τὸν Εὐστρατιάδην, ὁ Foucart ἀνέγνω: «*καὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀπαρχόμενον*», ἐνόησεν ὅτι τὰ ἀναθήματα ἐπιγράφοντο ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς ἀπαρχῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἀπαρχόμενων Ἑλλήνων, ἡρωμένων καὶ κατα διακρίσιν ἀπὸ τῶν βραδίων τῶν ἀπερχόμενων τῆς ἀπαρχῆς. *Bull. de Corr. Hell.*, IV, σ. 238-241). Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Foucart, ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων ἐφέροντο τῶν ἀποτελεσθέντων τῆς ἀπαρχῆς Ἑλλήνων πόλεων τὰ ὄνόματα σὺν τῷ τῶν Ἀθηναίων ἡρωμένους, ὃν τρόπον μετ' Ἀδριανῶν βλέπομεν ἀπᾶσα; τὸ ἀληθὲς ἀναγεγραμμένας ὑπὸ τοῦ ὄνομα «*Συνεδρίου τῶν Πανελληνίων*». Ἐν τῇ ἱερῶσι τοῦ συνεδρίου τούτου, ὑπόδειγμα βεβαίως πιστοθεμένου εἶναι ὁ φιλέλληνας Ἀυτοκράτωρ τὸ τοῦ Περικλέους ψήρισμα «*παντὶς Ἑλλάδος τῶν ὀσηπτε κατοικοῦντας Ἐβρώπιος ἢ τῆς Ἀσίας παρακλήσιν, καὶ μικρὰν πόλιν καὶ μεγάλην, εἰς σέλλων ἄρῳνα πικρὴν Ἀθήναζε τῶς βουλευσόμενοι περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἱερῶν, ἃ κατέπεσαν οἱ βράδριοι, καὶ τῶν θεσιῶν, ἃς ὀρέλου-*

περίπου τοῦ Ε' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, μέχρι τῶν μέσων καὶ πέραν ἔτι τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, τοῦ χρόνου δηλονότι εἰς ὃν ἀνήκει ἡ ἐνταῦθα ἐξεταζομένη ἐπιγραφή, βλέπομεν ἐξακολουθοῦσαν τὴν ἥδη καὶ ἐπὶ Περικλέους πάτριον ἀφιέρωσιν *δημητρείου καρποῦ* εἰς τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἱερόν, οἰκονομουμένον κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου, γενικῶς εἰπεῖν, τρόπον¹. Ὡχοντο μὲν ἀνεπιστρεπτεῖ οἱ σύμμαχοι καὶ ἡ αὐτοτέλεια καὶ ἡ αὐτονομία τῶν Ἑλληνίδων πόλεων καὶ ἡ ἐλευθέρᾳ Βουλῇ καὶ οἱ Ἱεροποιοὶ οἱ ὑπὸ τῆς πόλεως κληρούμενοι ἢ ἐκλεγόμενοι καὶ ὁ Δῆμος ὁ τὰ πάντα, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀναθημάτων τῶν εἰς τὰς ἐν Ἐλευσίνι θεῶν κατασκευαστέων, ὀρίζων — ἀλλ' ὁ σίτος καὶ αἱ κριθαί, πτωχότερα ὑπὸ πτωχοτέρων, ἐξακολουθοῦν νὰ προσφέρονται εἰς τὸ ἱερόν, καὶ, ἀντὶ τῶν ἐλευθέρων ἀρχῶν, ὁ βωμικός Ἐπαρχος νὰ ἐγκρίνη καὶ κυροῖ ἐν ἰδίᾳ ἀποφάσει τὰ εἰς τὴν ἱερὰν κοινότητα περὶ αὐτῶν ὀξάντα, περὶ τε τῆς ἄλλης οἰκονομίας τοῦ καρποῦ καὶ περὶ τῆς ἐπευωνίσεως τοῦ περισσεύματος καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἀργυρίου τοῦ ἀπ' αὐτοῦ κατασκευῆς καὶ ἀναθέσεως θυμιατηρίων.²

σιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εὐχόμενοι τοῖς θεοῖς ὅτι πρὸς τοὺς βραδρίους ἐμάχοντο, καὶ τῆς θαλάττης, ὅπως πλέωσιν πάντες ἀδεῶς καὶ τὴν εἰρήνην ἄρῳσι». *Πλουτάρχος*, ἐν βίῳ Περικλέους, 17. Διὰ τοῦτο, βεβαίον δύναται νὰ θεωρηθῆ ὅτι, ὡς ἐπὶ Περικλέους, συγγραφεὺς καὶ ἡγήσιμαί τοῦ δήμου Πανελληνίως ἐκατοῖσθησαν τὰ τῆς ἀπαρχῆς, οὕτω καὶ ἐπ' Ἀδριανῶν ὀρίσθησαν, ὅτι ἱδρυσεν τὸ Συνεδρίον τῶν Πανελληνίων, ἀληθῆ σέλλων τῶν βουλευσόμενων περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἱερῶν καὶ τῶν θεσιῶν, ἃς ὀρέλουσιν οἱ Ἕλληνας ἐπὶ τὸ σκηπτρον αὐτοῦ τὴν εἰρήνην ἄρῳσι.

¹ Περὶ τῶν διαχειριζόντων καὶ τῶν θυσιῶν καὶ διοικούντων τὰ Ἐλευσίνια κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἴδε Ἀριστοτέλους, *Ἀθηναίων Πολιτείας* XXX καὶ LIV. — Ἡ δὲ ἡμετέρα ἐπιγραφή ἀνακτεῖ εἰς τοὺς τῶν Ἀντωνίνων χρόνους, 138-180 μ. X., εἰ μὴ τὸ προγεγραμμένον τῆς ἀποφάσεως Ἐπαρχον ὄνομα «*Σεθῆρος*» ἀνήκει, οὐχὶ εἰς τὸν Ἐπαρχον, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν Ἀυτοκράτορα, ὅτι καταδιόξεται ἡ ἐπιγραφή εἰς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος (Σεπτίμιος Σεθῆρος, 193-211 μ. X.). Τὴν περὶ τούτης ἐνδείξεως τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ὀνόματος ὑπόνοιαν, φαίνεται πως ἐνισχρῶν το παρακολουθοῦν αὐτῷ ἰδιόρρυθμον σῆμα ἢ σύμβολον, ὃς τινος ἐξήγησιν ἀκριβῆ μακρὴν ἀνεξήγητα.

² CIA. IV, 1, 27b (Suppl. II). — Ἐν CIA. IV, σ. 171 ἀριθ. 225 κ, βλέπομεν τοὺς ἐπιταταίως παραλαμβάνοντας παρὰ τῶν ἱεροποιῶν «*ἀργύριον ἀπὸ τοῦ σίτου τῆς ἀπαρχῆς τῶν θεῶν*». *Πρόβ.* CIA. I, ἀριθ. 32. — Ἐν Ἐβρωμ. *Ἀρχαιολ.* 1894, σ. 84, ἀριθ. 29 καὶ 30, ἴδε δύο βάλτρα ἀναθημάτων ἱδρυθέντων ὑπὸ τῶν Πανελληνίων «*ἐκ τῆς τοῦ δημητρείου καρποῦ ἀπαρχῆς*», κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους, τὸ πρῶτον ἴσως ἐν ἔτει 122-123 μ. X., ἐπὶ Ἀδριανῶν, ἂν ὁ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένος ἄρῳνος Φλαυῖος Ἀμφικλῆς ταύτισθῃ πρὸς τὸν ἐκ μόνου τοῦ οἰκονομικοῦ Φλαυῖος μέχρι τοῦδε γνωστὸν ἄρῳνον τοῦ ἔτους τοῦτου Paulty-Wissowa, *Real Encyclopaedie*, ἐν λ. Archontes, σ. 595). Περὶ δὲ τῆς ἐπὶ τοῦ δευτέρου βάλθρου ἐπιγραφῆς ἴδε ὅσα ἐν *Bull. de Corr. Hell.* (ἐνθα ἀνωτέρω)

Ἐν στίχῳ 8^ω, τὴν παλαιότεραν ἀνάγνωσιν «ἐπιμελείας» ἀπεδοκίμασα, πεισθεὶς ὅτι ὁ κενὸς χώρος δὲν δέχεται πλείονα τῶν ἐξ γραμμάτων, ὧν τὸ ἕκτον φαίνεται ὅτι ἀρῆκεν ἐπὶ τοῦ πρὸς δεξιὰ τελευταίου θραύσματος ἔγχρος, δεικνύον αὐτὸ Κ. Διὸ καὶ ἔγραψα ἀνωτέρω «δαδοίχ[ου οἰ]κίας». — Ὡσαύτως δὲ ἐν στίχῳ 9^ω, διὰ λόγους οὐσχωρίας, ἀντικατέστησα τὴν πρώην τεθειμένην ἐκεῖ λέξιν «πρόνοια» διὰ τῆς ταύτοσημου καὶ οὕτω κατὰ τοὺς ταπεινοὺς χρόνους εὐχρηστοῦ λέξεως «χρεία»¹.

Κατὰ ταῦτα, εἰς τὸν οἶκον ἱεροπύργου καὶ δαδούχου ἀνετίθεντο τὰ τῆς κατασκευῆς θυμιατηρίων καὶ ἡ πᾶσα τοῦ χρήματος σωτηρία τε καὶ ἐπιμέλεια².

Ἐν στίχῳ 10^ω, «μετακεινῆσαί τι», ἀντὶ τοῦ τῶς «μετακεινεῖν».

Ἐν στίχῳ 19^ω, «προνοήσονται δὲ το[ῦ ὄ]λου» οὐχί «τ[ούτ]ου», καὶ διότι σώζεται τὸ πρῶτον Ο σχεδὸν ἀκέραιον καὶ διότι τὸ κενὸν θέλει τρία γράμματα καί, πρὸς τούτοις, διότι τοῦ τρίτου γράμματος, παρὰ τὸ τελικόν ΟΥ, σώζεται ἔγχρος λοξὸν δεξιῶ σκέλους Λ.

Ἐν στίχῳ 20^ω, καλῶς ἐπέμεινεν ὁ κ. Σκιας εἰς τὴν λέξιν «τοῦ]το», βεβαίῳ ὄντος τοῦ ΤΟ.

Ἐν στίχῳ 25^ω, οὔτε «Ξενοῖον» οὔτε «Ξενοῖον», ἀλλὰ σαφέστατα «Ξερίων»³. — Πρὸ δὲ

γράφει ὁ Foucart, τελευταῖος πρὸ τοῦ κ. Σκια ἀναδημοσιεύσας αὐτήν. Τὰ βάρβα ταῦτα ἐξεταστέον μὴ ἐστῆριζον θυμιατήρια, ἀναθήματα τῶν Πανελλήνων. Περί δὲ θυμιατηρίων, ἐκτός ὅσων ὑπεδείχθημεν ἐν Mitth. XXII, σ. 384, ἴδε καὶ τὰ ὑπὸ O. Rubensohn, ἐν τῷ αὐτῷ γερμανικῷ περιοδικῷ (XXIV-1899-, σελ. 56) μετὰ τοῦ πίνακος VIII, 2-3) γεγραμμένα.

¹ Σουΐδας, ἐν τῇ λέξει «ὀπόθεσις, πρόνοια». ἔνθα καὶ τὸ τοῦ Πολυδίου «παρέχεσθαι γρείαν τοῖς κοινοῖς πράγμασιν».

² Εἰς τὸν ἱεροπύργον καὶ τὸν δαδούχον ἦν ἀνατεθειμένη καὶ τὸν πέμπτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ἢ περὶ τῆς ἀπαρχῆς καὶ τῶν θυσῶν φροντίς, κατὰ τὰ ἐν στίχοις 26-30 καὶ 36-40 τῆς ἄνω ἐν σελ. 83, στήμ. 1, μνημονευθεῖσης ἐπιγραφῆς. Ἄλλ' εἰς τοὺς ἱεροποιοὺς ἦν τότε παραδεδομένη ἢ διαλείρισις καὶ ἡ πώλησις, συμπραττούσης εἰς ταύτην καὶ τῆς Βουλῆς. Ἴδε ὅσα περὶ τούτων λέγει ὁ Foucart, ἔνθα ἀνωτέρω μνημονεύων καὶ τοῦ ἀξίου παραθέσεως ἐνταῦθα χωρίου Ἀριστοτέλους τοῦ ἐτήριου· «τοῦ δὲ δὴ μέγιστον καὶ θεϊότατον, μόνην γὰρ ταύτην τὴν πανήγυριν εἰς οἶκος συλλαθῶν εἶχε κλπ.» Εἰς τὸν οἶκον τοῦτον εὐνόητον ὅτι ἀνατίθεται τοιαύτη πρόνοια.

³ Ξερίων· κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν ὄνομα χώριον. Ἄλλ' ὁ κ.

τοῦ «δαγνηφόρος» διέγραψα το κακῶς προστεθὲν «ἰερίον».

Ἐν στίχῳ 26^ω, «Ἰέρια Κ'»⁴. Τὰ ἐπὶ τοῦ λίθου φαινόμενα γράμματα δὲν ἐπιτρέπουσι βεβαίωσιν ὅτι μετὰ τὸ Κ ἔχομεν λείψανα ΑΥ, ὅτε ἀπ' αὐτῆς ἐμφανίζεται ἡ Δαμητρα ὡς Καθότης. Ἄλλ', ἐπειδὴ κατωτέρω ἔχομεν ἱερίαν Δαμητρος καὶ Κόρης, ἐκεῖ δὲ ἄλλως βλέπομεν συντετηρημένον ταύτης τὸ ὄνομα τῆς Κόρης· καὶ οὐδὲν ὄνομα θεᾶς ἀπὸ Κ ἀρχόμενον ἔρχεται ἐνταῦθα συνεπαγόμενον δικαίωμα προτιμήσεως ἢ ἴσον¹, το τῆς Καίσιδος δὲν φαίνεται, ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἄξιον ἀπελάσεως.

Ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ, μετὰ τὴν λέξιν «ἄρχων» τὸ ΩΝ ἐπιγεγραμμένον τοῦ ἀρχικῶς ἐκ παραδρομῆς γαργαθέντος καὶ ἀτελῶς ἔπειτα ἀποξεσθέντος ΟΝΤ) ἀκολουθεῖ σαφὲς ἔγχρος Ε. Ἄρα· «ἄρχων ἐξπώνυμος».

Ἐν Ἀθήναις, κατ' Ἀπρίλιον 1900.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Σκιας δέχεται τὴν λέξιν γενικὴν πληθυντικὴν τοῦ ξενία, κατὰ τὸ ὅδε ἐπόμενον σημεῖωμα, ὅπερ κατὰ παράκλησίν μου ἔγραψεν ὅπως καταχωρισθῆ ἐνταῦθα:

«Ἐπὶ τοῦ λίθου κίετι ἀληθῶς ΞΕΝΙΩΝ, ἀδελπέτης δ' ἐμοῦ ἦτο ὅτι τὸ πρῶτον ἀντὶ τοῦ Ω ἀνεγνώσθη Φ, ἐξ οὗ δὲν ἤδύνατο νὰ ἀποτελεσθῆ γνωστὴ τις λέξις. Τὸ ἀδελπέτης ἀφίεται εἰς γραμμὴν τινα σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ βύπου τῆς ἐπιφανείας τοῦ μακροῦ κατόρθου τοῦ Ω καὶ φαινομένην ὡς οὐραν Φ, ἥτις διακρίνεται μὲν καὶ ἐν τῇ φωτοτυπῆ, ἀλλ' εἶτι ἐμφανεστέρῃ ὑπάρχει ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λίθου, ἐν ᾧ τὰ γράμματα τῶν γραμμάτων δὲν ἀποτελοῦσι τοσοῦτον ζῶηράν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπιφανεῖαν αὐτοῦ, ὡς ἐν τῇ φωτογραφίᾳ. Ἡ ἀνάγνωσις ἡμῶς αὕτη δὲν ἀναρεῖ τὰ ἐν Εφημ. Ἀρχ. 1899 σελ. 218 ἐξ. γεγραμμένα, φρονῶ δ' εἶτι καὶ νῦν ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ὀρίζονται αἱ μερίδες, ἃς ἕκαστον μέλος τοῦ ἐλευσινιακοῦ ἱερατείου ἐδικαιοῦτο νὰ λαμβάνῃ ἐκ τῶν προσόδων κεφαλαιῶν τινός, περὶ ὧν προνοεῖ ἢ ἀπόφασις τοῦ ἐπάρχου. Ἀναγινώσκω λοιπὸν τὸ ΞΕΝΙΩΝ ὡς πληθυντικὴν γενικὴν τοῦ ὀνόματος ξενίων, ἦτοι δῶρον διδόμενον τοῖς ξενιζόμενοις, πιστεύω δ' ὅτι διὰ τοῦ αὐτοῦ ξενίων διπλῶν ὁ ἐπάρχος ὀρίζει τὴν αὐτοῦ μερίδα, ἣν ἐμέλλε νὰ λαμβάνῃ παρα τῶν διοικούντων τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἱερόν ἀντὶ ξενίων ἦτοι ὡς ξενιζόμενος ὑπ' αὐτῶν. Ἐνεκα δὲ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐπάρχου ἢ μερὶς αὐτοῦ ὀρίζεται πρωτίστη τῶν ἄλλων, ἔπονται δὲ αἱ μερίδες τοῦ ἱεροπύργου καὶ τοῦ δαδούχου καὶ τῶν λοιπῶν κατὰ τάξιν ἱεραρχίας».

A. N. ΣΚΙΑΣ

⁴ Ἐκτός ἔτος τῆς Καλλιγενείας.

ΚΕΦΑΛΗ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ

Πλάξ 50.

Ἐκ τῶν εὐρημάτων τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1889-1890 παρὰ τὸν Πύργον τῶν Ἀνέμων γενομένων ἀνασκαφῶν¹, αἵτινες, ὡς γνωστόν, προήγαγον εἰς φῶς τὴν καλουμένην Ἐφορὰν τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, εἶνε καὶ ἡ κεφαλὴ ἣν δημοσιεύομεν ἐνταῦθα πλάξ 50.

Ἡ κεφαλὴ αὕτη ἔκειτο ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1898 μετὰ καὶ ἄλλων εὐρημάτων ἀρχαιολογικῶν ἤττονος λόγου ἀξίων, ὅτε ἐπισκεψάμενος ἡμέραν τινὰ τὰ ἐκεῖ ἔκτοτε ἀρεθόντα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα ἐπέστησα τὴν προσοχὴν μου ἐπὶ αὐτῆς, ἣν καὶ λαβῶν ἐκόμισα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον καὶ κατέγραψα ἐν τῇ συλλογῇ τῶν γλυπτῶν ὑπ' αὐτῆς ἀριθ. 1762.

Ἡ κεφαλὴ αὕτη ὑπερφυσικοῦ μεγέθους καὶ Πεντελησίου μαρμάρου οὖσα, σφίζεται μετὰ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τοῦ σημείου, ἐν ᾧ συνεσωματοῦτο μετὰ τοῦ κορμοῦ ὅλον ὕψος 0.40. Ἡ εἰς εἶνε ἀποκεκρουμένη, ὀφθαλμοί, κάτω χεῖλος καὶ πώγων μικρὸν ἀποτετριμμένα². Ἐν τῷ μετώπῳ ἐνεγκράχθη ἀτέχνως ὑπὸ χριστιανικῆς βεβαίως χειρὸς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ δι' οὗ ἡ εἰδωλογατρικὴ θεὰ μετεβλήθη εἰς χριστιανὴν ἁγίαν, ἣ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θεομήτορα Μαρίαν. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Ἀληθῶς ἡ κεφαλὴ αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ μία τῶν ὠραιότερων τοῦ ἡμετέρου Μουσείου καὶ ἔχει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐν ἔτει 1823 ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Προβηγκικῆς πόλεως Arles (Ἀρη-

λάτῳ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων) εὑρεθεῖσαν καὶ ἐν τῷ Μουσεῖῳ αὐτῆς ἀποκειμένην κεφαλὴν Ἀφροδίτης, ἀντιτύπου τῆς Κνιδίας. Νομίζομεν περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐν Arles ὡς καὶ ἐν τῇ ἀστυγείτονι Μασσαλίᾳ καὶ γενικῶς καθ' ἅπασαν τὴν Προβηγκίαν μέγας τὸ πάλαι ἀνεπτύχθη πολιτισμὸς καὶ ἡ τέχνη καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἡ ἐπιστήμη μέχρι τοῦ 7^{ου} μ.Χ. αἰῶνος μεγάλως ἤκμασαν αὐτοῦ³. Ἀπόδειξις τὰ πολλὰ ἐκεῖ εὑρεθέντα ἀρχαῖα ἀντικείμενα τέχνης ἐναποκείμενα ἐν τῷ Μουσεῖῳ Baurely, ἐν τῷ τῆς Λυῶν καὶ ἄλλοις, ἡ δὲ θεοῖα λειτουργία ἐν Ἀρηλάτῳ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 7^{ου} αἰῶνος ἐτελεῖτο ἑλληνιστῶν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως.

Ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς πρὸς τὴν ἐν Arles καταφανὲς γίνεται ὅτι καὶ αὕτη παρίστησι τὴν θεὰν Ἀφροδίτην εἰς ὑπερφυσικὸν μέγεθος, ὡς παρίσταντο σχεδὸν πάντα τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἥτοι τῶν ἀλεξανδρινῶν χρόνων, καθ' ἣν ἐποιήθη καὶ αὕτη κατ' ἀποιμίμησιν τῆς Πραξιτέλειου Κνιδίας. Ὡς γνωστόν ὁ Πραξιτέλης ἤρξατο ποιῶν το μὲν Μαυσωλεῖον τῷ 333, τὴν δὲ Κνιδίαν τῷ 330. Μετὰ τὸ τελευταῖον λοιπὸν τοῦτο ἔτος ζητητέον τὸν χρόνον τῆς κατασκευῆς τῆς ἡμετέρας Ἀφροδίτης, ἥτις, ὡς ὅλα τὰ ἐκ τῆς ἀριστοτέλιδος σμίλης τοῦ Πραξιτέλους προελθόντα καλλιτεχνήματα, ἔχει λαμπρὰν ἔκφρασιν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ χεῖλην ἡμίκλειστα, ἐντεῦθεν δ' ἡ ὅλη μορφή προσλαμβάνει προσμειδιῶντὰ τινα τύπον, χαρακτηριστικὸν τῶν ἔργων τοῦ Ἀθηναίου καλλιτέχνου.

Ἡ κεφαλὴ μικρὸν ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὦμον κλίνουσα

¹ Δὲ Charles Lenthéric, La Grèce et l'Orient en Provence, Paris 1878 σελ. 404.

¹ Ἡδὲ Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1890 σελ. 18.

² Σημειωθήτω ἐνταῦθα ὅτι κατόπιν ἐπιμελοῦς παρατηρήσεως εὗρον ὅτι ἡ κεφαλὴ ἔφερε χρωματισμὸν καὶ ὅτι ἡ μὲν κόμη ἦν κυανή, τὰ δὲ χεῖλη ὡς καὶ τὰ βλέφαρα ἐρυθρά, μέχρι τοῦδε δὲ σφίζονται γραμμὰ ἐρυθρὰ κανονικὰ κάθετοι ἀνοίγον τὸ τασοῦ τοῦ δεξιοῦ βλέφαρου πρὸς ἀήλιον τῶν βλεφαρίδων.

στέφεται υπό πυκνοτάτης κόμης, ἥτις περιβάλλεται δι' εὐρείας ταινίας καὶ χωρίζεται μικρὸν πρὸ τοῦ μέσου, ἥτοι ἀκριβῶς ἀνωθεν τοῦ ἐσωτερικοῦ κανθοῦ τοῦ δεξιῦ ὀφθαλμοῦ, κυματοειδῶς καὶ καλύπτουσα τὸ μέγιστον μέρος τῶν ὠτων καὶ καταλήγει ὀπίσθεν εἰς κόρυμβον ἐξ οὗ βόστρυχοί τινες καταπίπτουσιν οὖλοι ἐπὶ τὸν ἀχένα. Το ὀπίσθεν ἄκρον τοῦ κορύμβου εἶνε ἐξ ἄλλου τεμαχίου λίθου προσηλωμένου ἀρχαίῳθεν διὰ σιδηροῦ γόμφου. Μικρὸν τεμάχιον τούτου ἐλλείπον συνεπληρώθη νῦν διὰ γύψου¹.

Ἄποια τις παρίστατο ἡ ἡμετέρα Ἀφροδίτη δὲν εἶνε εὐκόλον ἐκ μόνης τῆς κεφαλῆς νὰ μαντεύσωμεν, θὰ ἦτο δὲ πολμηρὰ καὶ παρακεινδονευμένη πᾶσα ἀναπαράστασις αὐτῆς, ἐκτός ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι παρίστατο ὑπὸ μίαν τῶν συνήθων τοῦ Πραξιτελείου τύπου μορφῶν.

Καὶ ἐὰν μὲν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ἐπὶ τοῦ μετώπου σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐχαράχθη ὅτε ἡ κεφαλὴ ἴστατο εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ἰδίου κορμοῦ, τότε προφανῶς πρέπει νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀρχαία γυναικεία μορφή ἀπεικονίζετο σεμνή τις καὶ χιτῶνα περιβεβλημένη, ἵνα οὕτω κατορθωθῇ νὰ καταστή ὑποκείμενον λατρείας χριστιανικῆς ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Μητρὸς τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς θρησκείας

ἡμῶν, ἢ ἐν τῷ προσώπῳ ἄλλης τινος ἁγίας μάρτυρος, ὧν αἱ εἰκονικαὶ παραστάσεις τόσον ἐν τοῖς περισφύζομένοις ἀρχαιοτάτοις χριστιανικοῖς γλυπτοῖς, ὅσον καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἀγιογραφικαῖς ἀπεικονίσεσιν οὐδέποτε παρεξέκλινεν τῶν αὐστηρῶν τῆς τέχνης κανόνων ὅτινες ὡς ἔστιν ἰδεῖν διήκουσι διὰ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς².

Τὸ ζήτημα ὁμοῦς ἀλλάσσει ἐὰν ἀποδεχθῶμεν τὴν ἐναντίαν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ σταυρος ἐνεχαράχθη κατόπιν, τεθραυσμένης ἤδη τῆς κεφαλῆς ἐκ τοῦ κορμοῦ, ὅτε οὐδὲν τὸ ἄσεμνον ὑπῆρχεν ἵνα κωλύσῃ τὸν χριστιανὸν νὰ λατρεύσῃ ἐν τῇ διὰ τοῦ σταυροῦ ἐκχριστιανισθείσῃ κεφαλῇ τὴν Παρθένου Μαρίαν ἢ ἄλλην τινὰ ἁγίαν.

Ἡμεῖς κλίνομεν νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν δευτέραν θεωρίαν, ἥτις προσφρεστέρα φαίνεται, ἀποδειχθέντος ἐκ τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὴν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Arles ἀποκειμένην κεφαλὴν, ὅτι εἶνε κεφαλὴ Ἀφροδίτης, διότι ἄλλως τὸ ἄσεμνον τῆς παραστάσεως πάντως θὰ ἀπέτρεπε πάντα χριστιανὸν νὰ ἐπιθέσῃ τὸ κατ' ἐξοχὴν σημεῖον τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ ἀσέμνου ἐθνικοῦ εἰδώλου. Κατὰ ταῦτα φανταζόμεθα τὴν ἡμετέραν Ἀφροδίτην καθ' ὅλα ὁμοίαν πρὸς τοὺς γνωστοὺς αὐτῆς τύπους, ἥτοι ὅτι παρίστατο γυμνή.

II. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ.

¹ Πρὸ τῆς διὰ γύψου συμπληρώσεως τοῦ ἐλλείποντος μικροῦ τεμαχίου ὁ σιδηροῦς γόμφος ἦτο ὄρατός, ἂν δὲ ἀνέκαθεν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου οὕτω κατεσκευάσθη ἢ κατόπιν, ἀγνοοῦμεν.

² Περὶ. W. Amelung ἐν Römische Mittheilungen Τόμ. XII, 1897 σ. 71-74 ἱταλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Di statue antiche trasformate in figure di Santi». Ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ ταύτη ἀναφέρει ὅτι ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Ἀγνῆς ἐν Agone εὑρηται ἀνδριάς τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ, οὗ ὁ κορμὸς εἶνε ἀρχαῖος καὶ παρίστα ἡ Δία, ἢ αὐτοκράτορά τινα καθήμενον, μετεποιήθη δὲ εἰς Ἁγ. Σεβαστιανὸν κατὰ τὸν 12' αἰῶνα.

Ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ πρὸ τῆς Porta Pia ὑπάρχει ἀγάλματιον τῆς Ἁγίας Ἀγνῆς ἐξ ἀλαβάστρου ἀρχαίου, ἢ μίμησις

ἀρχαίου. Ἐπίσης τῆς ἁγίας ταύτης ἐν τινὶ κόγχῃ ὑπάρχει ἄγαλμα ἐκ δύο ἀρχαίων τεμαχίων ἀγαλμάτων γυναικείων ἐκ κορμοῦ Ἀρτέμιδος καὶ ἐκ κεφαλῆς γυναικείας μὴ ἀνηκούσης εἰς τὸ ἄγαλμα.

Ἐπίσης ἐν τῇ κρύπτῃ τοῦ Παναγίου Σταυροῦ τῆς Ἱερουσαλῆμ ἐν Γ' ὄμῃ ὑπάρχει ἄγαλμα τῆς ἁγίας Ἑλένης κρατούσης σταυρὸν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ. Διατηρεῖται καλῶς καὶ φαίνεται ἀντίγραφον ἀρχαίας μορφῆς τῆς Ἥρας. Ἐτερον ἄγαλμα τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ κρατοῦντος τῆ ἀριστερᾷ ἄνθος κρίνου καὶ τῇ δεξιᾷ εὐλογοῦντος. Ἡ κεφαλὴ εἶνε τοῦ αὐτοκράτορος Πίου. Τοῦτο εὑρηται ἐν τινὶ αὐλῇ ὑπὸ τινα γυναικείαν σκολὴν κλογαριστῶν ἐν τῷ Παλατίῳ Σακρινάντε. Καὶ ἐν πλείστοις ἐπιτομῆσις ἀναγλύφοις ἐντετελιχισμένοις ἐν τῷ ἐν Ἀθῆναις ἐκκλησιδίῳ τοῦ Ἁγ. Ἐλευθερίου.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Μεθ' ἑνός παρενθέτου Πίνακος).

Κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον σκαπτομένης τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας Ἀρ. Ἀλεγιζάκη, πρὸς τὸ βορειὸν ἄκρον τῆς ἐν Πειραιεῖ ὁδοῦ Θεάτρου, τῆς διερχομένης πρὸς δυσμὰς τῆς θέσεως τοῦ θεάτρου τῆς Μουνηχίας, ἀπεκαλύφθη ὄρυγμα ὑπόγειον μετὰ θόλου κυλινδρικοῦ ἄνω, εἰς ἕκτασιν μέτρων ἕξ, ἐκ λίθου Πειραιικοῦ, ἰσοδομικῶς κατασκευασμένου. Τοῦτο διὰ τῆς γενομένης ἀνασκαφῆς, ἥτις προέβη μέχρι βάρους μέτρων δέκα τεσσάρων ἐν τῷ βράχῳ, ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο λατομεῖον ὑπόγειον, διερχόμενον ἀπὸ Β. πρὸς Ν. μετ' ἀντιθέτως φερομένης κλίσεως, ὑπὸ τὴν ῥάχιν τὴν ἀνιούσαν εἰς τὸ βορειὸν ἄκρον τοῦ λόφου τῆς Μουνηχίας, ἐφ' ἧς καὶ ἡ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο γραμμὴ τοῦ τείχους τῆς Μουνηχίας. Ἡ κλίσις αὐτοῦ εἶνε ποικιλή, ὥστε τὸ ἀνοιγμα πίπτει πρὸς ἄνωθεν τοῦ τείχους, κατὰ τὸν καλούμενον Ἰππόδρομον τοῦ Πειραιῶς. Ὅτι εἶνε τοῦτο λατομεῖον εἶνε πλέον ἢ βέβαιον ἐκ τῶν ἐπι ἐκεῖ κατὰ γῶραν κειμένων, περικεκαμμένων μὲν, ἀναποσπάστων δὲ ἀνέκαθεν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τεμαχίων λίθων διαφόρου μεγέθους, ὡς θὰ φανῆ ἐν τῷ δημοσιευθησομένῳ ἐν τοῖς Πρακτικαῖς τῆς Ἑταιρείας διαγράμματι.

Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ὄρυγματος τούτου, τῇ ἐν τῇ ἄνω ῥηθείσῃ αὐλῇ, μετὰ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ βαθμίδας κλίμακος προστεθειμένης δι' ὅλου τοῦ πλάτους τοῦ ὄρυγματος τούτου, ἀνευρέθη πλάξ ἐνεπιγραφος, ὕψους 0.80, πλάτους 0.34, πάχους 0.14, ἐφθαρμένη ἄνω καὶ κάτω πρὸς τὰ ἀριστερά, μετὰ φθορᾶς καὶ κατὰ τὰ δεξιὰ, λεία ἐντελῶς ὀπισθεν. Ἀνευρέθη δ' ἐν τοῖς ἐκεῖ χώμασιν ἔγρουσα τὴν τῶν γραμμῶν ἐπιφάνειαν πρὸς τὰ κάτω. Καὶ τὰ γράμματα καὶ τὸ περιεχόμενον καὶ ἐξωτερικὰ τινα σημεῖα, ἐὰν πρέπη καὶ ταῦτα νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει, ὅπως ἰδίως τὸ ἐντελῶς λείον τῆς πλακῆς ὀπισθεν, θέτουσιν αὐτὴν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Λυκούργου μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ τῆς ἐπισκευῆς τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων, ἰδίᾳ τῶν τειχῶν, οἷα ἡ ἐν τῷ C. Inser. Att. τόμῳ II, 167 μεγάλη περὶ τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν μακρῶν καὶ τῶν τοῦ Πειραιῶς, ἀλλὰ τόσον ἐφθαρμένη ἐπιγραφή.

Ἔχει δ' ἡ ἐπιγραφή κατὰ τὴν ἐπι τῆς πλακῆς γραφήν, ὅπως ἐν τῷ παρενθέτῳ πίνακι ἐκδίδεται.

Συμπληρουμένη δὲ διὰ τῶν δυνατῶν συμπληρωμάτων ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ε

-ιος εἶπεν ἀγαθὴ τύχη το.....
..... τὰ περὶ τὴν Ἡτιώνειαν καὶ τὸν ἄλλοις Πειραιῶ...
..... δ' ἐ καὶ τὰ ἔλλοιπα τῶν λιθίνων τειχῶν μ.....
..... ἐπισκευασθῶσιν ἐπισκευάζηται δὲ καὶ τὰ.....
5 δεδῶχθαι τοῖς νομοθέταις τοὺς μὲν ἄρχο[ντας]
..... συγγρά]φας συγγράψαντας καθ' ἕκαστον τῶν ἔργων.....
..... πρυτάν]εις καὶ τὸν γραμματέα παραλαβόντας ἐκ τ.....
..... αν αὐτὸ καθ' αὐτὸ περὶ τούτων τὴν δὲ βουλή[ν].....
..... ὀπο]ίας δ' ἂν χειροτονήσει ἡ βουλή κατὰ ταῦτα.....
10 ταλάντων ἔργα σὺν τῷ ἐπι φυλὴν διδομέν[ω].....
..... οἰκοδο]μηθῆ τὰ τείχη. Ὅπως δ' ἂν καὶ χρήματα εἰς τ.....
..... κατὰ τὸν] ἐνιαυτὸν ἕκαστον ἐκ τοῦ προτέρου νόμο εἶ[ναι].....

5

10

E

1 Ϻϸϩ ΙΟΞΕΙΡΕΝΑΓΑΘΗΤΥΧΗΤΟ
 2 ΤΑΠΕΡΙΤΗΝΗΤΙΩΝΕΙΑΝΚΑΙΤΟΝΑΛΛ
 3 ΕΚΑΙΤΑΕΛΛΟΙΡΑΤΩΝΛΙΟΙΝΩΝΤΕΙΧΩΝΜ
 4 ΙΧΚΕΥΑΣΩΩΞΙΝΕΠΙΧΚΕΥΑΙΗΤΑΙΔΕΚΑΙΤΑ
 5 ΔΕΣΟΧΩΑΙΤΟΙΧΝΟΜΩΜΕΤΑΙΣΤΟΥΜΕΝΑΡΧΟ
 6 ΦΑΧΥΓΓΡΑΡΑΝΤΑΧΚΑΘΕΚΑΣΤΟΝΤΩΝΕΡΓΩΝ
 7 ΕΙΧΚΑΙΤΟΓΓΡΑΜΜΑΤΕΑΡΑΡΑΒΟΝΤΕΚΤ
 8 ΑΝΑΥΤΟΚΑΘΑΥΤΟΠΕΡΙΤΟΥΤΩΝΤΗΝΔΕΒΟΥΛΗ
 9 ΙΑΧΑΝΥΕΙΡΟΤΟΝΗΧΕΙΗΒΟΥΗΚΑΤΑΤΑΥΤΑ
 10 ΤΑΝΑΝΤΩΝΕΡΓΑΧΥΝΤΩΙΕΡΕΨΥΗΝΔΙΔΟΜΕ
 11 ΜΩΗΤΑΤΕΙΧΗΟΡΩΧΑΝΚΑΙΧΡΗΜΑΤΕΙΧΤ
 12 ΕΝΙΑΙΤΩΝΕΚΑΣΤΩΝΕΤΤΡΟΤΕΡΟΝΟΜΩΕΓ
 13 ΝΤΟΔΙΑΜΕΧΟΙΡΜΑΤΟΧΑΡΙΑΜΕΝΟΝΑΡΟΤΟΥ
 14 ΑΙΜΗΑΝΗΩΤΑΙΕΙΧΤΑΙΕΙΧΥΡΑΡΧΕΙΝΣΕΚΑ
 15 ΚΟΝΙΑΧΧΕΡΕΙΩΧΟΥΓΓΝΕΤΑΙΗΑΙΡΕΙΑ
 16 ΧΑΧΡΗΡΕΙΑΧΡΑΡΑΤΟΕΧΑΜΟΙΕΤΟΤΕΝΙΑ
 17 ΔΑΝΕΙΧΕΝΤΟΧΕΝΤΩΝΤΕΙΧΡΟΙΚΩΝΤΙΑΝΤ
 18 ΕΙΡΗΙΕΙΧΤΑΔΕΚΑΤΑΧΑΝΤΑΜΕΡΙΕΙΧΝΤΟΙ
 19 ΕΙΧΕΡΕΙΝΔΕΚΑΙΤΟΧΒΕΤΟΙΧΟΙΧΟΙΕΚΙΝΜΕ
 20 ΧΑΧΑΧΑΧΟΝΤΑΧΡΗΜΑΤΕΒΙΩΙΕΓΩΝΧΜΠΙΕ
 21 ΧΕΡΙΤΗΧΡΕΜΟΤΗΧΗΝΧΕΤΕΙΧΗΝΕΡΙΤΗΧΕΝΤΗ
 22 ΜΕΧΑΝΤΩΝΕΙΧΩΧΗΧΙΤΩΝΑΝΤΙΓΡΑΦΕΑΧΑΝ
 23 ΧΑΙΧΑΡΧΑΤΑΝΕΧΑΡΧΗΧΑΤΑΕΧΑΧΟΥΧΑΝΤ
 24 ΧΧΜΕΝΩΝΤΟΥΧΡΗΜΑΤΩΕΙΧΧΕΧΑΤΑΒΑΧΧΧΙ
 25 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 26 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 27 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 28 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 29 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 30 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 31 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 32 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 33 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 34 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 35 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 36 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 37 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 38 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 39 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 40 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 41 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 42 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 43 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 44 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 45 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 46 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 47 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 48 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 49 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 50 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 51 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 52 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 53 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 54 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 55 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 56 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 57 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 58 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 59 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 60 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 61 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 62 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 63 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 64 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 65 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 66 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 67 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 68 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 69 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 70 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 71 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 72 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 73 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 74 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 75 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 76 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 77 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 78 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 79 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 80 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 81 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 82 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 83 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 84 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 85 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 86 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 87 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 88 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 89 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 90 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 91 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 92 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 93 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 94 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 95 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 96 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 97 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 98 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 99 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ
 100 ΧΧΧΑΧΒΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧΧ

-ν τοῦ διὰ μέσου Χώματος ἀρξάμενον ἀπό τοῦ.....
καί μὴ ἀνήλωται εἰς τὰ τεῖχη ὑπάρχειν δὲ καί.....
- 15κοντάρχους, ἐπειδὴ οὐ γίγνεται ἡ σῆρασις ἀ.....
τὰς ὑπηρεσίας παρὰ τὸ ἐς Σάμω ἐκ τοῦ ἑνιαυτοῦ.....
δανεισθέντος ἐκ τῶν τειχοποιικῶν τάλαντα.....
ἐλλείπη εἰς τὸ δεκα τάλαντα μερίζειν τοῖς.....
εἰσφέρειν δὲ καὶ τοὺς μετοίκους τὸ ἕκτον μέρος.....
- 20τὰ ὑπάρχοντα χρήματα ἐν τῷδε τῷ νόμῳ τειχοποιικῶν.....
τὴν δευτέραν] ἐπὶ τῆς πέμπτης τὴν δὲ τρίτην ἐπὶ τῆς ἐνάτης [πρυτανείας.....
τὴν ἐπιμέλειαν τῶν τειχῶν καὶ τὸν ἀντιγράφεα τὰ ἀναλώματα.....
ἐνάτης πρυτανείας πρὸ τῆς καταβολῆς. Ὅπως δ' ἂν τ.....
λελογισμένων τῶν χρημάτων εἰδότες καταβάλλωσιν.....
- 25 τοὺς ταμίαις καὶ τοὺς ἐπιμελητὰς τῶν μετοικικῶν συμμοριῶν.....
τῆς καταβολῆς τῶν χρημάτων μίαν ἡμέραν περὶ τοῦ λογισμοῦ.....
γένηται ἢ ὀφείλειν ἕκαστον τῶν προέδρων ἑκατὸν δραχμῶν.....
ἄνδρας ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, οἵτινες ἐπιμελήσονται τῶν ἔργων.....
ὀπόσ' ἂν ἐξεργάζωνται οἱ μισθωσάμενοι κατὰ τὸν ἑνιαυτὸν ἕκαστον.....
- 30ἐκ ἀτέρφω αὐτῶν τρεῖς ὀβολοὺς τῆς ἡμέρας ἐκ τῶν τειχοποιικῶν τοῦ.....
τοῖς ἡρημένους ἐπὶ τὰ τεῖχη ἡγεμονίαν δικαστηρίου ὄταμ παραγ.....
ἢ ἐξεργάζωνται εἶναι κατ' αὐτῶν τὰς αὐτὰς τιμῶρας καθάπερ περὶ.....
τοὺς μετὰ τῶν τειχοποιῶν καὶ τῶν ταμιῶν καὶ τῶν μακρῶν τειχῶν καί.....
ἐξεργάζωνται τὰ ἔργα καὶ εἴ τινες τῶν μισθωσαμένων ἢ ἐργουσαμένων.....
- 35τούτους εἰς τὸ δικαστήριον, τὴν δὲ βουλὴν τὴν αἰεὶ βουλευούσαν.....
ν μίαν ἡμέραν τῆς πρυτανείας ἐκάστης βουλῆς ἔδραν περὶ τῶν τειχ.....
τοῦς ἡρημένους καὶ τοὺς ταμίαις τῆς θεᾶς καὶ τοὺς τειχοποιούς ὄταν.....
ργῶν διδόναι εἰς ἀνάθημα τῇ μὲν βουλῇ πεντακασίας δραχμῶν τοῖς.....
ας ἐκ τῶν τειχοποιικῶν χρημάτων. Ὅπως δ' ἂν καὶ οἱ λιμένες κλείωνται.....
- 40 παρὰ τῆς πόλεως μισθοφοροῦντας καὶ ἄλλον τὸν βουλούμενον συγγραφεῖς.....
ἢ τῶν συγγραφῶν χειροτονῆσαι καθ' ἃς τινες ἂν δοκῇ αὐτῇ ἐγδίδο.....
ἐπὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν τειχῶν ἐπιμελεῖσθαι καὶ τούτων τῶν ἔργων ὁ.....
τῆς πόλεως τὸ δὲ ἀργύριον εἶναι εἰς ταῦτα ἐκ τῶν χρημάτων τῶν τειχοποιικῶν.....
ροτονημένων ὑπὸ τοῦ δήμου τοῖς μισθωσαμένοις τὰ ἔργα λαμβάνον.....
- 45μος Τιμωνίδου Ἀλαιεύς, Φιλοδήμος Αὐτοκλέους Ἐρριάδης, Διόδωρος.....
 Συγγραφεὶ τοῦ τεύχους τοῦ Μονιχ- ποιῶν τὰ μέτωπα τῶν κλιμακτῆρων
 εἰσαι. Οἱ μισθωσάμενοι τὰς τομας τῶ λειᾶ καὶ ὀρθῆ καὶ ἐξακησάμενον [τ
 ν λίθων ἐπὶ τὰ τεῖχη τεμοῦσιν πετ- ἦν λατύπην τὴν ἐγκεχωμένην ἐκ τοῦ
 ρας ὁποῦν ἂν ἕκαστος μισθώσητα- στρογγύλο πύργου ἄπασαν πληρώσ[α
 50 ὀμαλοῦς καὶ ὕψους καὶ πελεκήσ- ἢ τὸν πύργον λίθοις μὴ ἐλάττωσιν
 οῦσιν ὀρθοῦς πανταχῇ καὶ εὐγων- ἢ διπλοῦσιν ἄμ μήπου ἀνάγκη τῆ θε[ι
 ῖους πρὸς τὰ μέτρα, ἃ ἂν μισθώσητα- ναι ἐλάττω πρὸς τὸ χωρίον, τὸ δ' [εὐρ.
 εἰ ἕκαστος καὶ πρὸς τοὺς ἀναγραφέ- ος ἴσους τῷ στοιχῶ τῷ ἔξωθεν σ
 ας, οὓς ἂν οἱ τὴν ἐργασίαν μισθωσά- υντιθεῖς, ἀρμόττοντας πρὸς ἀλλή-
 55 μενοι κελεύωσιν καὶ κομιούσιν πρ- λους πανταχῇ ποιῶν τοὺς ἀρμούς
 ὅς τὸ ἔργον ἄγοντες ὁποῖους ἂν κε- τοῦ πληρώματος τοῦτο ἀποστ. . . [Λι-
 λεύωσι πρῶτους οἱ τὴν ἐργασίαν μ- θοις δὲ χρῆσθαι εἰς τὸ πληρῶσαι το- . . .

μισθωσάμενοι καὶ καθαιρήσονται
 πρὸς τὸ ἔργον τὸν λίθον ἕκαστον ὁ-
 60 ὅ ἂν οἱ τὴν ἐργασίαν μισθωσάμενο-
 ι κελεύωσιν, οὐ ἂν ἡ ζεύγει πρόσσο-
 δῶς. Ἐὰν δε τις τῶν λίθων ἔχει τι κρ-
 ῖον μὴ μείζον ἢ ἡμιποδίου, ὃ μὴ ἐστ-
 ιν φάνερὸν κειμένου τοῦ λίθου ἐσ-
 65 ται δόκιμος. Τεμνειν δὲ καὶ κομίζ-
 ει τὸς λίθους πρὸς τὸ ἔργον τοῦ-
 ς ἄνδρας οὓς ἂν ἕκαστος μισθώσητα-
 [ι ἱκανούς κατὰ τὴν] ἡμέραν ἕκαστη-
 [ν, ἐπιμελήθηται δ'] ὅπως ἂν κομίζω-
 70 σιν αὐτοὺς ἐν το]ῖς χρόνοις τοῖ-
 [ς] ναι του κομ-
 δεκάτην ἡμ-
 ἔραν λάθη τὰ
 νηται π-
 75 οἱ μισθωσάμενοι
 λακη-
 κεν

Ὅτι ἡ ἐπιγραφή, πλὴν τῶν ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ λίθου γασμάτων, δὲν εἶνε πλήρης πρὸς τὰ δεξιὰ, ἀλλ' ὅτι ἐλλείπει ἱκανὸν μέρος τῆς συνεχείας αὐτῆς πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, φαίνεται ἐκ τοῦ κενοῦ τοῦ μεγάλου τῶν φράσεων τοῦ μεταξὺ τοῦ σφισμένου τέλους τῶν στίχων καὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐπομένων· τοῦτο δὲ μάλιστα φαίνεται ἐκ τοῦ τέλους τοῦ τελευταίου στίχου τοῦ α' μέρους, ἔνθα κεῖται τὸ κύριον μόνον ὄνομα ΔΙΟΔΩΡΟΣ, οὐ ἐλλείπει τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος τὸ ὄνομα, ἴσως δ' ἡκολούθει καὶ ἄλλου ἀνδρός ὄνομα. Πλὴν τούτου, ἡ ἐπιφάνεια τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ στενῆς πλευρᾶς τοῦ λίθου δὲν εἶνε ὁμοία πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἐνταῦθα εἶνε καλῶς ἐξεργασμένη, ἐκεῖ ἀποτόμως ἀποκεκομμένη ἢ μᾶλλον ἀπεσχισμένη, πρὸς δὲ τὸ ὀπισθεν τέρμα αὐτῆς φέρει καθ' ὅλον τὸ μήκος λείψανα ὀργανικῆς συνδέσεως πρὸς ἕτερον τεμάχιον πλάκῃς, ὅπερ ἀπεσπᾶσθη ἐκεῖθεν. Ἐπειτα, τὸ κυριώτατον πάντων, τὸ Ε τῆς λέξεως ΘΕΟΙ, ἣτις ἔκειτο ὑπὲρ τὸν πρῶτον στίχον, κεῖται εἰς θέσιν τριαύτην, ὡς πρὸς τὴν ὅλην ἐπιγραφὴν, ὥστε ἐκ τῆς θέσεως ταύτης τοῦ μόνου σωζομένου γράμ-

ις ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Μουνιχίῳ, π- ...
 λὴν ὅποσοι ἂν ἐπισημανθῶσιν [χρη- ...
 σιμοὶ ὄντες εἰς τὴν οἰκοδομὴν τ- ...
 ὶων νεωρίων καὶ ἐπικόπτειν τ[ὰ στ- ...
 ρώματα ὀρθὰ κατὰ κεφαλὴν [πρὸς τὸ- ...
 ν τοῖχον τοῦ πύργου τὸν ἐξω [ἐκ- ...
 στες τῆς ἐφόδου. Ταῦτα οἱ μισθωσά- ...
 65 μνοι ἀποδώσουσιν πεποιημένα ...
 πάντα ὀρθὰ καὶ ἀρμόττοντα π[αντα- ...
 χῆ καὶ πρὸς τὴν ἔντονον στρώγγ- ...
 ῦλα καὶ τὰς προσαγωγὰς ὁμοιά[ς τῷ κύ- ...
 κλω, ὅπως ἂν ἡ ὀρθὰ τὰ μεταπύργι- ...
 70 α καὶ οἱ πύργοι ἀπανταχῆ καὶ [αὶ κ- ...
 λίμακες, παρεχόμενοι αὐτοὶ τούτ- ...
 ις καὶ τοῖς λιθοτόμοις ἀναγρα[φέ- ...
 ας καὶ τᾶλλα πάντα, ὧν ἂν δέωντα[ι ε- ...
 ἰς τὸ ἔργον τοὺς λίθους τοὺς εἰς τ ...
 ὁ πλήρωμα τῷ πύργῳ, προσάξ[ειν δ' ...
 αὐτὸς αὐτῷ ἅπαντας, ὅσων ἂν δέητ ...
 αι. Ἀποδώσουσιν ταῦτα ἀπάν[τα πεπ- ...
 οημένα κατὰ τὰ γεγραμμένα. ...
 κ τῷ

ματος τῆς λέξεως ταύτης, ἐὰν τεθῶσιν εἰς σύμμετρον καὶ τὰ λοιπὰ ἀπόστασιν, θὰ εὐρεθῆ τοῦ Ο καὶ τοῦ Ι ἡ θέσις πολὺ πέραν τοῦ νῦν ἄκρου τῆς ἐπιγραφῆς.

Τὸ ὅλον αὐτῆς ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο μέρη· τὸ πρῶτον ἄνω μέχρι τοῦ στίχου 4^{ου}, ἐν τῷ ὁποίῳ περιλαμβάνεται γενικῶς περὶ τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειχῶν τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς ἐπιμελείας αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ τρόπος τῆς συντάξεως τῶν καταλλήλων συγγραμμάτων καὶ τῆς καταβολῆς τῶν χρημάτων παρὰ τῶν μισθωσαμένων, εἴτα αἱ εὐκολίαι, ἃς ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν οὗτοι ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἀλλὰ καὶ αἱ τιμωρίαι, ἃς ἔπρεπε νὰ ὑποστώσιν ἐν περιπτώσει μὴ ἐκτελέσεως τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν. Τὸ δεῦτερον ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο στήλας ἢ σελίδας καὶ περιλαμβάνει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πλήρεις συγγραμμάς, πλήρεις συμβόλαιον, διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ τείχους τοῦ Μουνιχίσι. Εἶνε λοιπὸν ἀρχετὰ σπουδαία ἡ ἐπιγραφή καὶ διὰ τὰ ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ἀναφερόμενα, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν διὰ τὸν τόπον, ἐνῷ ἀνευρέθη, καὶ τὸν σαφῆ καθορισμὸν τοῦ τείχους τῆς Μουνιχίας καὶ τῆς Μουνιχίας αὐτῆς,

ἦτις οὕτω, διὰ τοῦ νέου τούτου τεκμηρίου τῆς ἐκεῖ ὑπάρξεως αὐτῆς, ἀσφαλίζεται ἀκόμη περισσότερο ἐν τῇ τοπογραφίᾳ τοῦ Πειραιῶς κατὰ πάσης ἀποπείρας μεταθέσεως.

Ἐάν, ὡς φαίνεται, ἐλλείπη πρὸς τὰ δεξιὰ ἕτερον πρόσθετον μέρος, βεβαίως ἐκεῖ ὑπῆρχε καὶ τρίτη στήλη ἢ σελὶς συμπληροῦσα τὴν δευτέραν. Ἀλλὰ καὶ τὸ κάτω μέρος τῆς πλάκας εἶνε ἀποκεκρουσμένον μετὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ γραμμῶν, ὧν ἴχνη σώζονται, τὸ δὲ μῆκος τῆς πλάκας θὰ ἦτο ἀνάλογον τοῦ πλάτους.

Ἐν στ. 2 ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τῆς ἄκρας *Ἡετιωνείας* ἀνευ τοῦ ε' γράφεται *Ἡετιώνειαν* ἀντὶ *Ἡετιώνειαν*. Φαίνεται δὲ ὅτι μετὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν τειχῶν ὑπὸ τοῦ Κόνωνος τῷ 394 ἐπὶ τοῦ ἄρχοντος Εὐθύουλιδου καὶ εἶτα τοῦ Διοφάντου καὶ πάλιν ἐλήφθη ἀνάγκη ἐπὶ τοῦ Λυκούργου τῆς ἐπισκευῆς τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ τείχους, ὅπερ σώζεται μέχρις ἡμῶν. Ὅστε τὸ νομιζόμενον ἐκεῖνο τεῖχος τοῦ Κόνωνος μετατάσσεται νῦν καὶ παρουσιάζεται ἐπεσκευασμένον εἰς ἄλλους χρόνους.

Ἐν στ. 3 ἀναγράφεται τύπος λέξεως *ἑλλοιπα*, ἀντὶ τῆς ἀπλήρης *λοιπά*, κατὰ τὸ ὑπόλοιπος, κατάλοιπος κ.τ.λ.

Ἐν στ. 5 ἀναγράφεται ἡ ἀρχὴ τῶν νομοθετῶν ὡς ἀποφασίσασα τὰ κατὰ τὰ τείχη, ἐνῶ συνήθως ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἐκδίδονται ποιαῦται ἀποφάσεις. Τοῦτο ὅμως ἐρμηνεύεται ἐκ τοῦ ἐν στ. 12 ἐκ τοῦ προτέρου νόμου, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ἐγένετο διὰ τοῦ παρόντος ψηφίσματος διαρρυθμίσις τοῦ νόμου ἐκείνου, ἐν ᾗ περιπτώσει ἀρμόδιοι ἦσαν οἱ νομοθέται, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐν στ. 20) διαστολὴ ἐν τῷδε τῷ νόμῳ, ὁ ὁποῖος οὕτω διὰ τῶν νομοθετῶν εἰσήγετο ἀντὶ τοῦ προτέρου.

Ἐν τῷ 14 στ. ὑπάρχει ἡ φράσις τοῦ διὰ μέσου χώματος. Πάντως πρόκειται περὶ τοῦ Χώματος τοῦ ἐν Πειραιεῖ, θέσεως ἀγνώστου ἐπὶ τῆς τοπογραφίας τῆς πόλεως. Καὶ δὲν εἶνε μὲν δυνατὸν ἐνταῦθα νὰ καθορισθῇ ποῦ κεῖται ἡ θέσις αὕτη, οὐδὲ προστίθεται νέον τι ἀποκλείεται ὅμως διὰ τῆς φράσεως τοῦ διὰ μέσου ὁ καθορισμὸς ὁ τελευταῖον δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Wachsmuth, καθ' ὃν τὸ Χῶμα πρέπει νὰ ζητηθῇ πρὸ τῆς ἄκρας *Ἡετιωνείας*, ἢ μᾶλλον εἶνε αὕτη αὕτη ἢ πρὸ αὐτῆς *χηλή*, ἧτοι ὁ βραχίον ὁ πρὸς τὰριστερά τῷ εἰσιόντι εἰς τὸν λιμένα τοῦ

Πειραιῶς. Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης ἐξάγεται ὅτι ὠρίζετο ἐν τῷ νόμῳ ἡ θέσις ἀπο τῆς ὁποίας ἐμελλε νὰ γείνη ἡ ἐπισκευή, ἔπειτα τίθεται ὁ καθορισμὸς τοῦ πόθεν ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ διὰ τῆς ἀμέσως ἐπομένης φράσεως: *ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ*, ἔπος ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ ἐξ' Ἀθηνῶν περὶ τειχῶν ἐπιγραφῇ (C. Insc. At. 167). Πρόκειται λοιπὸν περὶ θέσεως μεταξὺ δύο ἄλλων, διὰ μέσον, κειμένης, ἐφ' ἧς ἐάν ἦτο ἡ τῆς *Ἡετιωνείας χηλή*, πᾶς ἄλλος διορισμὸς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ ἢ οὕτως, ἀπ' οὗ οὕτως εἰς τὸ τελευταῖον τῆς ἄκρας σημεῖον ζητεῖται νὰ τεθῇ.

Ἐν στ. 17. ἐκ τῶν *τειχοποιῶκων*, τὸ αὐτὸ καὶ ἐν στ. 30^φ, ἐν δὲ 38^φ, ἐκ τῶν *τειχοποιῶκων χρημάτων* καὶ ἐν 42^φ ἐκ τῶν *χρημάτων τῶν τειχοποιῶκων*. Γνωστὴ εἶνε ἡ λέξις *τειχοποιος* καὶ ἡ σημασία αὐτῆς (ἴδε στ. 33) καὶ *ἀλλαχόθεν*, μάλιστα δ' ἐκ τῶν περὶ τὸν Δημοσθένην *Ἀισχ.* κατὰ Κτησ. 38 καὶ 31 καὶ ἡ *τειχοποιία* ἐκ τοῦ ψηφίσματος τοῦ Δημογέρους (ἐν τέλει τῶν βίων τῶν δέκα ῥητόρων τοῦ Πλουτάρχου. Τοὺς *τειχοποιούς* δὲ τούτους νοεῖ καὶ ἡ ἐν στ. 31 φράσις: *τοῖς ἡρημένοις ἐπὶ τὰ τείχη* (*τειχοποιῶν ἀπέδειξε Δημοσθένην. Ἀισχ. ἐν. ἀν.*). Τὰ ἐνταῦθα σημειούμενα νῦν *τειχοποιῶκα* δὲν φαίνονται ὅτι εἶνε χρήματα ἰδίου ταμείου διαρκῶς ὠρισμένου, οἷον τὰ θεωρικὰ, τὰ στρατιωτικὰ, τὰ δικαστικὰ κτλ., ἀλλὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ὠρίζοντο ἐκαστοτε κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως πρὸς ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν καὶ τὰ ὁποῖα ἀποφάσει τοῦ δήμου ἐψηφίζοντο πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, ὡς ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ τοῦ Δημοσθένους ἐξάγεται. Ἐν τῷ περὶ τοῦ Στεφάνου αὐτὸς οὕτως λαλεῖ: «*Μετὰ γὰρ τὴν μάχην εὐθύς ὁ δῆμος, εἰδὼς καὶ ἐωρακῶς πάντα ὅσα ἐπραττον ἐγὼ πρῶτον μὲν περὶ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως τὰς ἐμὰς γνώμας ἐχειροτόνει, καὶ πανθ' ὅσα τῆς φυλακῆς ἕνεκα ἐπράττετο, ἢ διάταξις τῶν φυλάκων, αἱ τάφροι, τὰ εἰς τὰ τείχη χρήματα, διὰ τῶν ἐμῶν ἡγήρισμάτων ἐγένετο*». Τὰ εἰς τὰ τείχη χρήματα εἶνε τὰ *τειχοποιῶκα* τῆς ἐπιγραφῆς, περὶ ὧν ἐγένοντο ψηφίσματα προτάσει ἐνός τῶν πολιτῶν, ὡς ἐνταῦθα τοῦ Δημοσθένους, εἰς τοῦτο δὲ συνίστατο ἡ περὶ τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων φροντίς, εἰς τὸ ἐξευρίσκειν δηλ. τὸν τρόπον τῆς συντηρήσεως ἢ ἐπισκευῆς αὐτῶν («*ἐπεμελοῦντο γὰρ οἱ*

μὲν τῆς τῶν τειγῶν κατασκευῆς, οἱ δὲ τῆς τῶν τείρων, οἱ δὲ τῆς χαρκακώσεως» Λυκ. κατὰ Λεωκ. 133 § 44.

Ἐν στ. 21 ἀναγράφεται ὁ προπος τῆς καταβολῆς τῶν χρημάτων κατὰ δόσεις: τὴν δευτέραν ἐπὶ τῆς πέμπτης τὴν δὲ τρίτην ἐπὶ τῆς ἐνάτης (πρωτανείας. Ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν Ἀθ. Πολ. 47) γνωρίζομεν ὅτι τῶν χρημάτων αἱ καταβολαὶ παρὰ τῶν μισθουμένων τὰ ἔργα ἐγίνοντο κατὰ τὴν ἐνάτην πρωτανείαν: «διὸ καὶ πλεῖστα χρήματα ἐπὶ ταύτης σελ. λέγεται». Ἐκ τοῦ ψηφίσματος ὅμως τούτου ἐξάγεται ὅτι καὶ κατὰ δόσεις ἐγίνετο ἡ καταβολὴ τῶν τειχοποιικῶν, κατὰ τὴν τρίτην ἴσως, τὴν πέμπτην καὶ ἐνάτην, ὅποτε ἐγίνετο ἡ τελευταία δόσις.

Ἐν στ. 23 τοῖς ἐπιμεληταῖς τῶν μετοικικῶν συμμοριῶν. Γνωστὰ εἶνε αἱ τῶν ἀστῶν συμμορίαὶ καὶ τὰ κατ' αὐτὰς μάλιστα ἐκ τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ τὸ ὄνομα τοῦτο φέροντος λόγου αὐτοῦ. Μετοικικαὶ ὅμως συμμορίαὶ νῦν τὸ πρῶτον σημειοῦνται. Ἀναφέρονται «Μετοίκων λειτουργίαι», ἃς ὁ Φώτιος ἐρμηνεύει τὰς αὐτὰς ταῖς σκαφηφορίας: Μετοίκων λειτουργίαι, αἱ σκαφηφορίαί. Ἐνταῦθα ὅμως ὀφθαλμοῦται ὅτι καὶ συμμορίαὶ τούτων ὑπῆρχον καὶ ἐπιμεληταί. Εἰς δὲ τὰς συμμορίας ταύτας ἦσαν ἐπιβεβλημένοι ὑποχρεώσις τινὲς ὡς καὶ εἰς τὰς τῶν ἀστῶν, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ 19^{ου} στίχου: εἰσφέρειν δὲ καὶ τοὺς μετοίκους τὸ ἕκτον μέρος.

Ἐν στ. 38 Ὅπως δ' ἂν καὶ οἱ λιμένες κλείωνται . . . Ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ λαμβάνεται πρόνοια καὶ περὶ τῆς τῶν λιμένων ἀσφαλείας. Πρόκειται περὶ τῶν καλουμένων κλειθρῶν τῶν λιμένων τοῦ Πειραιῶς (Ἐφ. ἀρχ. 1884 σ. 170 στ. 43), περὶ τοῦ τρόπου δηλ. καθ' ὃν τὰ ἔνθεν καὶ ἐνθεν τῆς εἰσόδου καὶ ἡ εἰσόδος αὐτὴ θὰ κατασκευάζετο οὕτως, ὥστε νὰ δύνανται οἱ λιμένες νὰ εἶνε ἡσφαλισμένοι ἐν ἀνάγκῃ. Ἐκ τούτου καὶ ἡ ὀνομασία τῶν λιμένων παρὰ τοῖς παλαιοῖς «ἔχει δὲ ὁ Πειραιεὺς λιμένας τρεῖς πάντα κλειστούς» (Σχ. Ἀριστοτ. Εἰρ. 144). Ἡ δὲ φροντίς τῆς κλείσεως τῶν λιμένων βεβαίως θὰ ἀπέβλεπε καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ποιούτους, τὸν μέγαν λιμένα, τὸν τῆς Ζέας καὶ τὸν τῆς Μουνιχίας, οὕτως ὥστε ἐκεῖ, ἔνθα περὶ τὰ στόμια τῶν λιμένων κατέληγε τὸ τεῖχος εἰς τοὺς πύργους τῶν εἰσόδων νὰ ἦσαν οὗτοι ἀσφαλῶς ἐξειργασμένοι ὅπως κλείωνται οἱ λιμένες κατὰ τὸ ψηφίσμα.

Ἐκεῖνο ὅμως διὰ τὸ ὅποιον τὰ μάλιστα ἀξία λόγου εἶνε ἡ ἐπιγραφή περιλαμβάνεται ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ 43^{ου} στίχου εἰς δύο στήλας. Ἡ ἀρχὴ τοῦ μέρους τούτου δηλοῖ τὸ ὄλον. Ἀφ' οὗ δηλ. ἀνεγράφη ὁ νέος νόμος τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειγῶν, ἤδη ἀναγράφεται τὸ συμβόλαιον τῆς κατασκευῆς τοῦ τεύχους τῆς Μουνιχίας φητῶς οὕτω: Σηγηγραφαὶ τοῦ τεύχους τοῦ Μονιχίαισι. Πρόκειται ἀριδῆλως περὶ τοῦ τεύχους, ὅπερ διήρχετο ὀλίγον βρειότερον τοῦ μέρους ἔνθα ἡ ἐπιγραφή, τοῦ μέρους, ὅπερ κείται ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ λόφου τῆς Μουνιχίας. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη οὕτως ἐπικυροῖ τὰ τόσα ἄλλα τεκμήρια τὰ ἀψευδέστατα, ἔργεται ἐπίκουρος εἰς τὰς τόσας ἄλλας προγενεστέρας περὶ τοῦ διαμερίσματος τῆς Μουνιχίας, τοῦ λόφου αὐτῆς, τοῦ λιμένος τέλους, ὃν ἵνα μεταθέσωσι τινες, μάτην ἐπεχείρησαν νὰ μεταθέσωσι καὶ τὸν λόφον αὐτόν. Οὕτω δ' ὁ λίθος ἐτέθη ἀκριβῶς εἰς τοῦτο τὸ μέρος, διότι ἔφερε τὸ συμβόλαιον τῆς ἐπισκευῆς τοῦ τεύχους κατὰ τοῦτο, ὅπως εἰς ἄλλα μέρη ὅμοια στήλαι περιλαμβάνουσαι μετὰ τὸ γενικὸν μέρος τὸ συμβόλαιον τῆς ἐπισκευῆς ἄλλου μέρους τοῦ τεύχους θὰ ἦσαν ἰδρυμέναι εἰς τὰ ἀνάλογα μέρη.

Ἐν στ. 62^ο τῆς α' στήλης ὑπάρχει ἐν ἀρχῇ τὸ τέλος λέξεως, ἧς ἡ ἀρχὴ ἐν τέλει τοῦ προηγουμένου στίχου. Ἐκεῖ ἐν τῷ 61^ο φαίνονται τὰ γράμματα ΚΡ, ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐπομένου τὰ γράμματα ΙΟΝ καὶ πρὸ αὐτῶν τὸ ἦμισυ τοῦ φ οὕτω ΟΙΟΝ ὥστε ἀποτελεῖται βεβαίως ἡ λέξις ΚΡΥΦΙΟΝ, ἧς ἐξ ἀδελφίας¹ τοῦ χαράξαντος ἐξέπεσε τὸ Υ, διότι δὲν ὑπάρχει γῶρος, ὥστε νὰ ὑποτεθῆ, ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ. Καὶ ἡ ἔννοια δὲ τοῦ ὄλου μέρους δὲν ἀποκρούει τὴν λέξιν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ κατωτέρω ὃ μὴ γραφῶν ἔστι.

Οἱ ἐν στ. 53-54 τῆς πρώτης στήλης ἀναφερόμενοι ἀναγραφῆτε καὶ κατωτέρω ἐν στ. 72-73 εἶνε βεβαίως τὰ σχέδια ἢ τὰ ὑποδείγματα, καθ' ἃ ἔπρεπε νὰ κοπῶσι καὶ νὰ πελεκηθῶσιν ὑπὸ τῶν λιθοτόμων οἱ λίθοι.

Ἐν στ. 55-60: λίθοις δὲ χρῆσθαι εἰς τὸ πληρωῶσαι τοῖς ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Μουνιχίᾳ π[ι]λῆν ὁπόσοι ἀνέπισημιανθῶσιν χρῆ[σι]μοι ὄντες εἰς τὴν

¹ Ὅπως ἐξ ὁμοίας ἀδελφίας ἐν στ. 42 ἐχράχθη ΕΜΙΜΕΛΕΙΑΝ ἀντὶ ΕΡΙΜΕΛΕΙΑΝ.

οικοδομ[ή]των νεωρίων. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου δηλοῦται ὅτι ἦτο καθωρισμένον καὶ τὸ μέρος ἔνθεν ἔπρεπε νὰ ληφθῶσιν οἱ λίθοι διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν πύργων περὶ ἧς πρόκειται. Ἐντεῦθεν δ' ἐρμηνεύεται καὶ ἡ ἐκεῖ ὑπαρξίς τοῦ λατομίου, ἐν ᾧ ἡ ἐπιγραφή, καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ καὶ σήμερον ὑπάρχει λίθος μαλακός, κατάλληλος μόνον δι' ὄν σκοπὸν ἀναγράφει ἡ ἐπιγραφή, πλὴν ἐὰν παρουσιάζοντό που καὶ τινες κατάλληλοι διὰ τὴν τῶν νεωρίων οἰκοδομήν, σκληρότεροι ὀηλ. καὶ στερεώτεροι.

Τὸ δὲ ἐν τῷ στ. 66^ο πρὸς τὴν ἔντονον στρογγύλα δηλοῖ τὴν προσαρμογὴν τὴν συμμετρικὴν εἰς τὸ κυκλωτερές καὶ στρογγύλον τοῦ πύργου σχῆμα, τιθεμένης τῆς λέξεως ἔντονον κατὰ παράληψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ γραμμίην, ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ, καίτοι ὡς ἐπίθετον εἶνε μόνον γνωστόν.

Ἐκ τῆς ὅλης ἀναγραφῆς τῶν κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐξάγεται ὅτι ἔχομεν προ ὀφθαλμῶν, ἐν τῶν καλλιτέρων τεκμηρίων τῆς ἐργασίας ἑνος τῶν ὄρα-

στηριωτάτων τῶν Ἀθηναίων ἀρχόντων, ἐν τῶν πολλῶν μαρτυρίων τῆς εὐεργετικῆς αὐτοῦ ἐν Πειραιεῖ δράσεως, τῆς περὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ στόλου στραρείσης καὶ περὶ τὴν διαρρυθμίσιν τῶν τοῦ ναυστάθμου, καὶ τὴν ἴδρυσιν τῆς σκευοθήκης καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς τῶν τειχῶν ἐπισκευῆς. Ὡς ἐκ τοῦ χώρου ἔνθα ἀνευρέθη το ψήφισμα τοῦτο καὶ τῆς Μουνιχίας το ὄνομα ἀσφαλίζεται ἐπὶ τοῦ γερρονησιάζοντος λόφου τοῦ Στράβωνος, καὶ τὸ ὑπόγειον ὄρυγμα σαφῶς δηλοῦται, ὅτι ἐγχεσίμευσε πρὸς τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα. Γνωστόν δ' ὑπάρχει ὅτι οἱ παλαιοὶ πρὸς οἰκονομίαν χρημάτων καὶ χρόνου τοὺς λίθους ἀπέκοπτον ἀπὸ τοῦ μέρους ἔνθα ἔμελλον νὰ οἰκοδομήσωσιν, ἐὰν τοιοῦτους κατάλληλους εὑρισκον ἐκεῖ. Τούτου πανταχοῦ πρόκεινται ἐν Πειραιεῖ παραδείγματα, καὶ παρὰ τὰ τείχη καὶ παρὰ τοὺς ναοὺς καὶ παρὰ τοὺς νεωστεικούς, καὶ παρ' αὐτὰ τὰ ἰδιωτικὰ οἰκοδομηματα.

Ἐν Πειραιεῖ τῆ 7 Ἰουνίου 1900.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

ΒΟΙΩΤΙΚΑ ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Α

Νέος τεχνίτης προστίθεται εἰς τὴν μικρὰν ὀμάδα τῶν ἐκ Βοιωτίας ἀγγειοπλαστῶν διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ παρακειμένου εἰκονιζομένου μικροῦ ἀγγείου¹.

Ὁ κ. Παπαδήμας ἠγόρασε τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἐν Θήβαις παρὰ χωρικῶν, ὑπ' αὐτοῦ δ' ἐπωλήθη τοῦτο πέρυσιν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον.

Τὸ ἀγγεῖον ἔχει σχῆμα μικροῦ προχοῦ ἀποτελουμένου ἐκ δύο ἐπιπέδων δίσκων (διαμ. 0.075) μετ' ὀπῆς (πλ. 0.025) ἐν τῷ μέσῳ, συνηνωμένων κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῶν ἄκρον καὶ κατὰ τὸ κατὰ τὴν ὀπὴν ἄκρον διὰ μετρίου πάχους ταινίας (πλ. 0.025)· ὁ οὕτω σχηματισθεὶς κυκλωτερῆς τετράπλευρος σωλὴν φέρει μικρὸν πρόσθετον στό-

μιον μετὰ μιᾶς λαβῆς. Ἀμρότεραι αἱ ἐπιφάνεια

τοῦ ἀγγείου καλύπτονται ὑπο τοῦ αὐτοῦ κοσμη-

¹ Εἰς τοὺς τέσσαρας, οὓς μετὰ τοῦ Φιλάδα ἀριθμοῦ ὁ Pollak ἐν Röm. Mit. 1897 σελ. 107 θέον νὰ προστεθῇ καὶ ὁ Γρύτων ἐξ ἀγγείου ἐν μορφῇ ὑποδήματος τοῦ μουσείου τῆς Βοστώνης, ὕδα Arch. Anz. 1899, 142 ἀρ. 4.

ματος, δύο πλατέων κύκλων, τοῦ μὲν περὶ τὴν σπῆν τοῦ δὲ κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ ἀγγείου δι' ἐρυθροῦ χρώματος γεγραμμένων, καὶ κοσμηματος πληροῦντος τὸ μεταξύ τούτων κενόν καὶ ἀποτελουμένου ἐκ τεθλασμένων γραμμῶν περιεχομένων ὑπὸ δύο λεπτῶν κύκλων. Ἐπὶ τῆς ἐνοῦσης τοῦς δύο δίσκους κατὰ τὸ ἔξω ἄκρον ταινίας τῆς ἀποτελουσῆς τροπον τινὰ τὴν στενὴν πλευρὰν τοῦ ἀγγείου ὑπάρχει παρὰ μὲν τὴν λαβὴν κόσμημα ὅμοιον πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς οἰνοχοῆς ἐν Bull. 1897, 446 fig. 2 καὶ παρὰ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀγγείου ἐν Jahrb. 1888, 338 fig. 14 ἐν συστηματικῶν ἀπαντῶν καὶ σχηματίζομενον ἐξ ἐνὸς φύλλου κρεμαμένου ἀπο εὐθείας γραμμῆς παρὰ τὴν λαβὴν ἐλλειψοειδὸς περίπου περιγεγραμμένου διὰ δύο γραμμῶν, ὧν τὸ μεταξύ εἶνε πλήρες κεραιῶν, καὶ μετὰ τοῦτο κατὰ μῆκος τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς ταινίας κυματοειδὲς κόσμημα ἀποτελουμένον ἐκ συστηματος σχημάτων ὁμοίων περίπου πρὸς τὰ ἄγκιστρα, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον οὐχὶ ἐν συνεχείᾳ ἀπαντῶσι συνήθως ἐπὶ πρωταετικῶν ἀγγείων. Τὸ δεῦτερον τοῦτο κόσμημα παύει ὀλίγον κατωτέρω τοῦ στομίου, μένει δ' οὕτω θέσις διὰ τὴν ἐπιγραφὴν, *ΜΝΑΣΑΛΙΚΗΣ ΠΟΙΕΙΣΕ*, γεγραμμένην δι' ὁμοίου πρὸς τὸ τῶν κοσμημάτων χρώματος, δι' ἧς παρουσιάζεται ἡμῖν ὁ τεχνίτης τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου. Τὸ ὄνομα

ΜΝΑΣΑΛΙΚΗΣ ΠΟΙΕΙΣΕ

Μνασάλικης ποιεῖσε

Μνασάλικης ἀπαντᾷ καὶ ἄλλως ὡς ὄνομα Σικυωνίων¹, παραπλησίον δ' ἐκ Τανάγρας εἶνε τὸ Ἀμφάλικης ὃ δὲ τύπος ποιεῖσε ἄνευ τῆς αὐξήσεως εἰ καὶ δὲν εἶνε μοναδικός² ἐν ἐπιγραφαῖς ἀγγειοπλαστῶν, προήλθεν ἴσως ἐνταῦθα καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως χώρου, ἥτις ἠνάγκασε τὸν γράψαντα νὰ ἀλλάξῃ καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπιγραφῆς.

Τοῦ σχηματος τοῦ ἄρτι περιγραφέντος³ ἀγγείου ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἐθνικῷ μουσεῖῳ Ἀθηνῶν τέσσαρα ἔτι ὑπὸ τοῦς ἀρ. 2,230, 2,231, 2,232 καὶ

439· τούτων τὰ τρία πρῶτα ἐκομίσθησαν ἐκ Τανάγρας εὐρεθέντα ἐν ταῖς ἐκεῖ ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ 1882 μετὰ πολλῶν κορινθιακῶν ἀρυθάλων καὶ μελανομόρφων ληκυθίων προερχομένων ἐκ τῶν αὐτῶν ἀνασκαφῶν, τὸ δ' ὑπ' ἀριθ. 439 ἠγοράσθη ἐν Θήβαις παρὰ Δ. Μπέλλου.

Ὁ ἀριθμὸς 2,230 ἔχει ὕψος 0.08 διάμετρος σώματος 0.068, ἄνοιγμα τῆς ἐν τῷ μέσῳ ὀπῆς 0.023. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιφάνειαι ἔχουσι κόσμημα ὅμοιον πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου τοῦ *Φιθίδα* (Röm. Mitt. 1897 σελ. 103), ἥτοι εἶδος ἀστέρος ἀποτελουμένου ἐκ δύο παραλλήλως περὶ τὴν κεντρικὴν ὀπῆν βαινουσῶν πολλακίς καὶ κανονικῶς τεθλασμένων γραμμῶν ἔχουσῶν τὸ μεταξύ διάστημα πλήρες κεραιῶν. Τὸ κόσμημα τοῦτο ὡς καὶ δύο περικλείοντες αὐτὸ ἑκατέρωθεν λεπτοὶ κύκλοι εἶνε γεγραμμένα διὰ μελανωποῦ ὀλίγον στίλβοντος γανώματος, ἐν ᾧ ὃ παρὰ τὸ ἔξωτερικὸν ἄκρον τοῦ ἀγγείου καὶ ὃ περὶ τὴν κεντρικὴν ὀπῆν ὑπάρχων πλατύτερος κύκλος εἶνε γεγραμμένοι δι' ἐρυθροῦ ἔχοντος κλίσιν πρὸς τὸ ἰσὸς χρώματος εὐθύς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ πηλοῦ. Ἐπὶ τῆς στενῆς πλευρᾶς ὑπάρχει παρὰ τὸ στομίον κόσμημα ὅμοιον πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ προηγουμένου ἀγγείου παρὰ τὴν λαβὴν ὑπάρχον ἀλλ' ἄνευ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ φύλλου, περιγεγραμμένον δι' ἐρυθρῆς γραμμῆς. Τὸ χεῖλος καὶ ἡ λαβὴ κοσμοῦνται διὰ μικρῶν γραμμῶν.

Ὁ ἀρ. 2,231 ἔχει ὕψ. 0.09 διάμ. 0.07 πλάτ. 0.027. Ἡ λαβὴ εἶνέ πως τεχνικώτερον εἰργασμένη, εἶνε πλατυτέρα καὶ κάμπτεται κάτω ἑλαφρῶς πρὸς τὰ ἔσω σχηματίζουσα ὀξεῖαν γωνίαν ὀλίγον πρὶν συνδεθῆ μετὰ τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου. Καλύπτεται τοῦτο σχεδὸν ὀλόκληρον ὑπὸ μελανωποῦ γανώματος, καὶ μόνον ἐπὶ τῶν δύο ἐπιφανειῶν ἔχει μικρὸν κενον, ἐν ᾧ ἀπ' ἐνὸς μὲν ὑπάρχει κύκλος φέρων ἑκατέρωθεν στιγμαίς, ἀπ' ἑτέρου δὲ μόνον στιγμαί.

Ὁ ἀρ. 2,232 ὕψ. 0.082, διάμ. 0.07, ὀπῆς ἄνοιγμα 0.022 πλάτ. 0.024. Ὁ διάκοσμος αὐτοῦ ἀποτελεῖται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἐκ διαφόρου πάχους συγκεντρικῶν κύκλων γεγραμμένων ἐναλλάξ διὰ μελανωποῦ ἢ βαθέος ἐρυθροῦ χρώματος. Ἐκατέρωθεν τοῦ στομίου ὑπάρχει κόσμημα παραπλήσιον πρὸς τὸ τῶν προηγουμένων ἀγγείων συνι-

¹ Pappe Lex. καὶ JGS.

² Herzl. Klein Meisters 2 σελ. 47.

³ Τῆς εἰκόνα ὁμοίου ἀγγείου τῆς συλλογῆς Edw. Habuch, νῦν ἐν μουσεῖῳ Cassel, ἀποστέλλει ὁ Boehlau ἐν Arch. Anz. 1898 σελ. 191 fig. 8.

στάμενον δ' ἐκ μόνου τοῦ κεντρικοῦ φύλλου πλατυτέρου ἐνταῦθα καὶ ἔχοντος μικρὰν ἀπόφυσιν, δι' ἧς ἐξαρτᾶται ἀπὸ γραμμῆς παρὰ τὸν λαμῶν τοῦ ἀγγείου μετ' ἄλλων τριῶν υπαρχούσης, καὶ τούτου ἑκατέρωθεν δύο ἄμορφα σχήματα ὁμοιάζοντα πρὸς λίαν ἀτέχνως πεποιημένα ἀπὸ τῶν ποδῶν ἐξηρητημένα μικρὰ ζῶα, οἷα φέρονται ἐνίοτε ἀπὸ ράβδων ἐπὶ κακοτέχνων ἀγγειογραφῶν ἀπὸ τῶν ὤμων κυνηγῶν. Καὶ τοῦ ἀγγείου τούτου τὸ στόμιον ὡς καὶ ἡ λαβὴ ἔχουσι μικρὰς γραμμὰς ἐναλλάξ ἐρυθρὰς καὶ μελαίνας. Οἱ ἀποτελοῦντες τὸ σῶμα δύο δίσκοι εἶνε ὀλίγον συμπεπιεσμένοι ἐκ σφάλματος κατὰ τὴν ὄπτησιν.

Ὁ ἀρ. 439 (ὑψ. 0.082, διάμ. 0.07, πλ. 0.028) ἔχει ἀπ' ἐνὸς μὲν περὶ τὴν ὄπην κομφὸν στέφανον ὡς βλέπει τις ἐπὶ τῆς κάτωθι εἰκόνας)

ἐκ καρδιοσχημῶν φύλλων συμπεπλεγμένων μετ' ἀνθεμίων πληρούντων τὰ μεταξύ τῶν φύλλων κενὰ τῶν φύλλων τὰ πλείστα εἶνε γεγραμμένα δι' ἰώδους χρώματος. Ἐπὶ τῆς ἑτέρας ἐπιφανείας ὑπάρχει περιγεγραμμένος ῥόδαξ σχηματιζόμενος ἐξ ἐπιμήκων φύλλων ἐναλλάξ ἐρυθρῶν καὶ μελάνων ἔχόντων ὡς κέντρον τὴν ὄπην· ὁ ῥόδαξ οὗτος ὁμοιάζει πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῦ Μυκηναϊκοῦ ἀμορφέως Myk. Vas. XXXVIII, 393 καὶ τοὺς τῶν Μηλίων ἀμορφέων καὶ τοῦ ἀμορφέως τῆς Ἐρετρίας (Bull.

1898) ῥόδακας. Ἡ στενὴ πλευρὰ κοσμεῖται διὰ συστήματος γραμμῶν κατ' ἀποστήματα ἐπαναλαμβανομένων καὶ διὰ κυκλιδίου τοῦ ἑκατέρωθεν τοῦ στόμιου.

Ὅμοιον πρὸς τὰ ἡμέτερα ἀγγεῖα διαφέρει μόνον κατὰ τὸ ὅτι ὁ ἀποτελῶν τὸ σῶμα αὐτοῦ σῶλῆν εἶνε κυλινδρικός ἀντὶ τὸ εἶνε τετραπλευρὸς, κέκμηται ὁ Παπαδόμας ἀγορασθὲν ὁμοίως ἐν Θηβαίς. Τοῦτο φέρει ἑκατέρωθεν κόσμημα ἐκ δύο συγκεντρικῶν κύκλων, ὧν τὸ μεταξύ εἶνε πλήρες κεραιῶν, καὶ παρὰ τὸ στόμιον κόσμημα ὅμοιον πρὸς τὸ ὑπ' ἀρ. 2,230 τοῦ ἐθνικοῦ Μουσείου. Ὑψ. αὐτοῦ εἶνε 0.09.

Ὁ πηλὸς τοῦ μὲν ἀγγείου τοῦ Μνασάλκου εἶνε ἐρυθρίζων, τῶν δ' ἄλλων ὠχρὸς κλίτων πρὸς τὸ ἐρυθρὸν μὲν παρὰ τῷ ἀρ. 2,230, πρὸς τὸ κίτρινον δὲ παρὰ τῷ τελευταίῳ περιγραφέντι, εἶνε δὲ λεπτότερός ποῦς ἢ ὁ συνήθης βοιωτικός, εἰ καὶ ἔχει φουσαλίδας καὶ μικρότατα λιθάρια.

Ἐκτός τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως ἢ τῆς ἀγορᾶς τῶν ἀγγείων τούτων καὶ τοῦ παλαιογραφικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μνασάλκου ἄχουσιν ἡμᾶς εἰς Βοιωτίαν ἢτε τεχνολογία ἐν μέρει καὶ ὁ τύπος τῶν κοσμημάτων. Τὸ παρὰ τὸ στόμιον πάντων σχεδὸν τῶν ἀγγείων ὑπάρχον κόσμημα ἅπαντ' ἀπαντᾷ συνήθως ἐπὶ Βοιωτικῶν ἀγγείων ἰδ. ἀνωτέρω. Τὸ κυματοειδὲς κόσμημα τῆς στενῆς πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου τοῦ Μνασάλκου εὐρεθῆαι ὁμοίως ἐπὶ Βοιωτικῆς φύλης τῆς συλλογῆς Παπαδόμας τοῦ τύπου Jahrb. 1888 σελ. 331 fig. 2, ἣτις δὲν ἔχει τὸ σύνηθες λευκὸν ὑπάλειμμα καὶ ἐκτός τοῦ κοσμήματος τούτου φέρει καὶ μικροὺς ῥόδακας δι' ἐρυθροῦ χρώματος γεγραμμένους καὶ περιβαλλομένους ὑπο λευκῶν στιγμῶν. Τὴν ζώνην τῶν τεθλασμένων γραμμῶν μεταξύ δύο συγκεντρικῶν κύκλων ἀνευρίσκομεν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ Φιθάδα ὡς καὶ τῆς οἰνοχόης Bull. 1897 σελ. 446 fig. 2.

Ὡς ἰδιαίτερον πατριδὰ τῶν ἀγγείων ἡμῶν ὑποδεικνύουσι τὰ τρία τοῦ ἐθνικοῦ μουσείου τὴν Τάναγραν. Τῷ ὄντι δ' ἐκεῖ φαίνεται, ὅτι κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μνασάλκου προκύπτει, ἐπλάσθησαν τὰ ἀγγεῖα, πρὸς τὸ μεσον τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος ἡμαρτίζεν ἀγγειοπλαστικῇ, ἧς οἱ ἐργάται ἰδιαίτερον ὀλως τέρψιν εἶχον ἐν τῇ παραγωγῇ ἰδιορρυθμῶν τύπων κατὰ πρότυπα

ἐκ τῆς μεταλλοτεχνίας, διότι πρόδηλον εἶνε ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ἡμετέρων ἀγγείων, ὅτι καὶ ταῦτα κατὰ μίμησιν μεταλλίων προϊόντων ἐπλάσθησαν.

Ἐν Τανάγραν ὑπο τὴν ἐπίδρασιν διαφόρων τεχνοτροπιῶν εἰργάζοντο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὁ Γαιμῆδης καὶ κατὰ το πλείστον οἱ πλάσται τῶν διαφόρων σχημάτων οἰνοχοῶν¹, τριποδίσκων καὶ ἄλλων νεοτροπιῶν σχημάτων ἀγγείων, ἅτινα τελευταίως συνήρουν ὁ Couve ἐν Bull. 1897 σελ.

444-480 καὶ 1898 σελ. 293 κέ. Ἐκεῖ μετὰ τῶν ἐγγυρίων τεχνιῶν φαίνεται ὅτι εἶχε τὸ ἐργαστήριόν του καὶ ὁ Ἀθηναῖος Τεισίας².

B

α) Παρὰ το χεῖλος λέβητος, οὐ σφίζεται μόνον τοῦτο μετὰ μικροῦ μέρους τοῦ σώματος ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή:

DEMOΘΕΡΗΣ ΖΕΙΔΡΟΜΑΡΟΙΟΜΟΖΚΑΡΥΚΕΦΙΟ

Δεμοθέρης Ζεῖδρον Ἀπόλλωνος Καρυκεῖο

Ευρισκείται αὕτη ἐπὶ ἑνὸς σπιγροῦ κεχραγμένη κατῶθεν καὶ κατὰ μῆκος τοῦ χεῖλους. Τὰ γράμματα εἶνε ἐκκεκρουμένα δι' ἐργαλείου οὐχὶ τῶσον ὅξως ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς πρὸς τὴν ἐξω ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου, οὕτως ὥστε ἐξέχουσιν ἐπὶ τοῦτου.

Τὸ σφίζομενον μέρος τοῦ λέβητος, ἐρ' οὐ ἡ ἐπιγραφή, εἶνε λίαν κατεστραμμένον καὶ συμπιεσμένον, ἐν τούτοις τὰ γράμματα διακρίνονται κατὰ το πλείστον σαφῶς, ἀν καὶ μετὰ τινος δυσκολίας. Παρὰ το χεῖλος ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου τῆ ἐπιγραφῆ μέρους ἔχει ὁ λέβης μίαν μικρὰν ὀπήν προεβύσσαν ἐξ ἧλου ἀποπεποιητοῦ νῦν. Διάμετρον ἔχει ὁ λέβης 0,30 περ. τὰ δὲ γράμματα ποικίλλουσι μεταξύ 0,03 καὶ 0,04. Τὰ γράμματα τῆς πρώτης λέξεως καὶ τὰ τελευταία τῆς τελευταίας εἶνε τὰ μεγαλύτερα τὰ δὲ ὀμικρὰ εἶνε τὰ μικρότερα. Μεταξὺ

τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας λέξεως ὑπάρχει κενὸν 0,05 περ.

Τοῦ Z καὶ Π ἡ μορφή δὲν εἶνε τῶσον ἀσφαλῆς.

Τὸν λέβητα ἔχει νῦν ἐν τῇ κατοχῇ του ὁ κ. Παπαδόπουλος ἠγόρασε δ' αὐτὸν ἐν Θηβαῖς παρὰ χωρικῶν.

Τῆς ἐπιγραφῆς ἡ βοιωτικὴ προέλευσις προσμαρτυρεῖται καὶ ὑπο τῆς μορφῆς τῶν γραμμάτων.

Ἐν τῇ Ἀρχαιολογ. Ἐφημ. 1896 σελ. 243 ὁ Σταυρόπουλλος δημοσιεύσας ἐπιγραφὴν ἐκ χαλκῆς ριζῆς ἱερᾶς τῷ Καρυκεῖο συνεπέρανεν ἐπὶ χωρίου τινος τοῦ Παυσανίου¹ στηριχθεὶς, ὅπως καὶ ὁ ταυτοχρόνως δημοσιεύσας τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἐν Bull. 1896, 242, 243 Perdrizet, ὅτι ὡς Καρυκεῖος ἐλάτρευετο ἐν Τανάγρα ὁ Ἐρμῆς διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν δηλοῦται ὅτι οὐχὶ ὁ Ἐρμῆς ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων εἶνε ὁ ὡς Καρυκεῖος ἐν Βοιωτίᾳ πιθανώτατα ἐν Τανάγρα λατρευόμενος.

Τὸ ὄνομα Δεμοθέρης εἶνε ἴσως πεποιημένον ἐκ τῆς ρίζης θέρο τοῦ θέρος καὶ εἶνε γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ Δεμοθέρου. Ἠρβλ. τὸ ὄνομα Δεμοθέρης (Bechtel-Fick σελ. 95) ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Θουρίας Le Bas-Foucart 301, 13'. Περίεργος πάντοτε εἶνε ὁ τύπος ἀντὶ Δεμοθέρες.

Ἀπόλλωνος ἀντὶ Ἀπόλλωνος δὲν εἶνε ἀσύνηθες ἐν Βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς.

¹ IX, 20, 3.

¹ Τὸ σχῆμα τῶν ὑπο Couve ἐν Bull. 1897 ἀναγραφέντων οἰνοχοῶν κείνηται ὁ Παπαδόπουλος τρεῖς ἀνεπισημασμένους ὑπο κοσμημάτων τῆς αὐτῆς ἐποχῆς πρὸς τὰ κοσμήματα τῶν ὑπο ἐλευθίου δημοσιευομένων οἰνοχοῶν, πρὸς ἄλλους δὲ καὶ ταῦτα ἐκ Βοιωτίας καὶ πιθανῶς ἐκ Τανάγρας.

² Klein ἔκ. σ. 212. Kutschner Vasenschr. σ. 52, 1. Εἰς τὸν τεχνικὴν τούτους οἶον καὶ τὰ ἔργα καὶ ὁ Κλεισθένης τοῦ Λούδρου (Monuments Grecs 1897, p. 55), καὶ ἀλλοῦ, πληροφορία τις, ἢ ὁμοίαν παρα τοῦ ἐσταχθῆ ἐπὶ τοῦ ἀργαίου τοῦ Κλεισθέτους ἠγόρασαν αὐτὸς ἐν Τανάγρα, καὶ ὅτι τούτο εὐρέθη ἐν τέρῳ ἐν θέσει Κοκκῆσι παρὰ τὴν Τανάγρας παρ' αὐτοῦ ἐπισημῆ, εἶτα τούτο εἰς ἄλλον, ὅστις το ἀπεστέρη ἐν Γαλλίᾳ. Ἠρβλ. τούτοις Eurtwangler Moderne Eidschungen v. Antiken σελ. 21.

6) Παρά τὸ χεῖλος ἐτέρου ὁμοίου ἐκ Θήβων λέ-
βητος, οὗ τὸ κάτω μέρος ἀλόκληρον λείπει, τῆς

συλλογῆς Ἀλεξ. Ξακουστῆ, ἐν Ἀθῆναις ὑπάρ-
χουσιν αἱ ἐπιγραφαί·

ΘΙΛΡΟΜΤΟΡΥΙΟΦΙΣΦΟΔΙΡΟΞΑΜΦΦΕΚΕ

1) Πισφόν τὸ Πυθίο ΦισΦοδιφός ἀνέθεκε

2) ἐπὶ Ἐκπρόποι

ΙΟΓΟΝΓΡΚΞΙΠΞ

3) τὸν ἐπ...

ΤΟΜΕΡ

1 καὶ 2 εἶνε ἐγκυκλολαμμένα, ἀφοῦ προεγαράχθη-
σαν ὡς φαίνεται τὰ γράμματα δι' ὀξείας ἐργαλείου,
ἐκ τοῦ ἔξω πρὸς τὸ ἔσω τοῦ ἀγγείου, οὕτως ὥστε
τὰ γράμματα εἶνε κοίλα, δὲν εἶνε δὲ πάντα ὁμοίως
βαθέα.

Ἡ 3 εἶνε κεχαραγμένη κατὰ τρόπον ὁμοίον πρὸς
τὴν τοῦ προηγουμένου λέβητος ὑπὸ χειρὸς διαφό-
ρου¹ ἢ αἱ 1 καὶ 2, δὲν συνετελέσθη δ' ἀρχῆθεν ἢ
ἐπιγραφῆ, ἣν ὁ γράφων εἶχεν ἐν νῶ, διότι ἐκ σφάλ-
ματος κατὰ τὴν ἐργασίαν ἐφθάρη ὁ λέβητος καθ' ὃ
μέρος ἐξεκρούοντο τὰ γράμματα, ἴσως ὅμως καὶ
δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν. Μετὰ τὸ Γ ὀρθῶς δὴ τῆς ἐπι-
γραφῆς ταύτης ὑπάρχουσιν ἐπιμήκεις μικραὶ κά-
θετοι ὅπαι προξενηθεῖσαι ἴσως κατὰ τὴν χάραξιν
τῆς ἐπιγραφῆς. Παρὰ τὸ χεῖλος ὑπάρχει καὶ ἐπὶ
τοῦ λέβητος τούτου μικρὰ ὀπή.

Καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἡ Βοιωτικὴ προέλευ-
σις εἶνε ἀσφαλῆς καὶ ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἀγορᾶς καὶ
ἐκ τοῦ ἐν γένει τύπου τῶν γραμμάτων. Περιεργον
καὶ πρωτοφανὲς ἐν Βοιωτίᾳ τουλάχιστον εἶνε τὸ Θ
μετὰ τεσσάρων ὀριζοντίων κεραϊῶν. Τὸ Ξ τετρα-

σκελὲς καὶ ἀντεστραμμένον ἀπρητρησάμεν ἦδη ἐν
τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ Μνασάλκου, πρὸς δὲ καὶ JGS
σ. 187 ἀρ. 624 καὶ 664 ἀρ. 3612.

Ἐν Θήβαις, ὡς γνωστόν, ἐλατρεύετο ὁ Πυθίος
Ἀπόλλων καὶ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου προέρχεται κατὰ
πᾶσαν πιθανότητα ὁ λέβητος ἡμῶν.

Φισφόντος ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀκραιφίας
JGS 2720, Bechtel-Fick σελ. 130.

Διὰ τὴν ἐπιγραφὴν 2 ἐπὶ Ἐκπρόποι (κατὰ τὸν
ὁρθὸν Βοιωτικὸν τρόπον ἔπρεπε νὰ γραφῆ Ἐκπρό-
ποιε) πρὸς ὅτι λέγει ὁ Bather ἐν JHS XIII σ. 129
περὶ ὁμοίου τύπου δοτικῶν μετὰ τῆς ἐπὶ ἐν ἐπι-
γραφῆς χαλκωμάτων ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Δὲν
γνωρίζομεν, ἀν καὶ ὁ ναὸς τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος
ἐν Θήβαις ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ταμιεῖον
ιδιωτῶν, δυνατόν ἐν τούτοις εἶνε ἡ δοτικὴ μετὰ
τῆς ἐπὶ νὰ δηλοῖ τὸν ταμιῶν ἐπὶ τῆς ὑπηρεσίας
τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ ἀφιέρωσις τοῦ λέβητος. Δὲν
εἶνε δὲ καὶ ὅλως ἀπίθανον ὁ τύπος οὗτος νὰ δηλοῖ
ἀναλόγως ταῖς ἐπιτυμβιαῖς ἐπιγραφαῖς τὸν ὑπὲρ
οὗ ἐγένετο ἡ ἀνάθεσις ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν
ἀπλήν δοτικὴν λεγτοῦς Θηβαίου ἐν τῇ προμνη-
μονευθεῖσῃ ἐπιγραφῇ ἐν Ἀρχ. Ἐργμ. 1896, σελ.
243.

Διὰ τὸ ὄνομα Ἐκπρόπος πρὸς τὸ Σπαρτιατικὸν
Ἐκπρέτης.

Τὸν ἐπὶ τῷ δεῖνι) εἶνε τύπος συνήθης ἐπὶ τῶν ἐξ
Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν ἐπιγραφῶν ἐπὶ χαλκωμά-
των.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

¹ Ὑπὸ διαφόρων χειρῶν κεχαραγμένα ἐπιγραφαὶ ὑπάρχουσι καὶ
ἐπὶ τοῦ χαλκώματος JHS ἔ. ἀ, σελ. 129 ἀρ. 64^a πρὸς ἐν τούτοις
Lolling, Κατάλογος Ἐπιγρ. Μουσ. σελ. 3 III.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

εἰς τινὰς τῶν ἀνωτέρω (σ. 51 ἐξ.) ἐκδοδομένων
Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν.

Ἐν δευτέρᾳ ἐπιστολῇ πρὸς φίλον ὁ δημοσιεύσας τὰς ἐπιγραφὰς προστίθασιν ὅτι ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 19 ἐπιγραφῇ δὲν προκειται περὶ κυρίου ὀνόματος καὶ ὅτι τὰ σφραζόμενα γράμματα εἶνε λείψανα ἐπιγραφῆς ἀγνωστού υποθέσεως. Ἐν ἀριθ. 2 στίχ. 7 γράφ. *φωιδ[ε]* καὶ στίχ. 8 *εἰ μεν*, ἐν ἀριθ. 3 *Εὐ-* (*θε* στείαι, ἀριθ. 14 Ἀρνάσιος πατρωνυμικὸν τοῦ Ἀρναῖος, ἀριθ. 28 Ἀφρο[δισία, ἀριθ. 30 Αἰ-
ξήσιος, ἀριθ. 30 Ζώσιμος Παρδάλιος τῆς γενεαικῆς, ἀριθ. 34 Τρόφιμος, ἀριθ. 1 στίχ. 11 Κόναθος, στίχ. 13 Βρόχνα.

Περὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1 ἐπιγραφῆς γράφει ὡσαύτως, ἀποστέλλων ἅμα καὶ ἐκτυπὸν αὐτῆς καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2, ὅτι φαίνεται τῷ ἀκριθέστερον ἐξετάζοντι τὸν λίθον ὅτι πρὸς ἀριστερὰ ὑπῆρχε περισσότερον μέρος λίθου ἢ ὅσον τὸ πρῶτον ὑπέλαβε. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἰδόντες τελευταῖον τετυπωμένην ἀνωτέρω τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 2 σημειοῦμεν τὰ ἐξῆς, παραλείποντες εἰκασίας περὶ ἄλλων χωρίων τῆς ἐπιγραφῆς. Στίχ. 1 ἴσως συμπληρωτέον ἐν ἀρχῇ ταγεύοντι *Πο.δν-ξέροι*. Στίχ. 3 ἴσως - - - *ἐν κίονα Αθῆναι ὅσα οἶκε*. Στίχ. 6 ἐξῆς: ἂν τὸ 1^{ον} γράμμα ἦτο *Α*, ἴσως γραπτέον - - - *ἀκροπόλ[ι]* τὰν κίονα, ἂν δὲ τὸ καὶ πιθανώτερον *α*, τότε ἴσως συμπληρωτέον - - - καὶ *στῆσαι* τὰν κίονα κλπ. ἐν τῷ ἱερῶν (ἢ καὶ τὰν κίονα κλπ. *στῆσαι ἐν τῷ ἱερῶν τὰς Ἀθῆνας, τὰν μὲν ὀνόμαζαν τὰν γενομένην* (πρὸς *O. Hoffmann Dial. II ἀριθ. 34* στ. 26, «ἐσσομένην» αὐτ. ἀρ. 7 στ. 39, «γενυμένην» αὐτ. ἀρ. 16 στ. 43 *ἐν τῷ τὰν κίονα καὶ ἐν τὰν ἐσ-*

[γράφαν] πρὸς. «τὰν ἀγγρά[φαν]» *Hoffm. II ἀρ. 7* στ. 40) τὰς ταμίαις δόμ[εν] ἀτ τὰν κοινῶν ποθέδορον. Στ. 10 - - -, *γεν[ε]τασιαρχέντος Πίθουρος*.

Περὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2 ἐπιγραφῆς σημειοῦμεν ὡσαύτως τὰ ἐξῆς. Στίχ. 2/3 *Κρανουνοῖον*: παραλειπομένης τᾶλλα πάσης εἰκασίας παραβάλλομεν κατωτ. στ. 7 *Κρανουνοῖον καὶ Hoffm. II ἀρ. 33* στ. 7 «Κρανουνοῖος» πρὸς. αὐτ. σελ. 477, 482, *Ahrens Dial. II* σελ. 332, *Meister I* σ. 143, 302, καὶ τὴν δι' ἐνὸς ἡ γραφὴν τῆς πολείως καὶ τοῦ ἐθνικοῦ. Στ. 6/7 *πιθανῶς καὶ εἰ[ρη]ασιν*. Στ. 8/9 ἴσως τὰς *κε δε[ύτε]ρα* (ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἔχνη τινὰ ὡς τοῦ *η*), πρὸς. ἐν Τεγεα «δέατοι» *Hoffm. I ἀρ. 30* στ. 10, 18, 46 σελ. 137, 313, πρὸς. II σελ. 291, 368. Στ. 9/10 ἐνταῦθα κατ' ἄλλου ὀρθὴν γνώμην ἔκειτο τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς ἢ Ἀρχαρέτα δηλ. *εἶλετο ἔμμεν Α... ἄουρ*, ἔγγουν τῆς φυλῆς τῶν τῶν Α... ῶν. Στίχ. 11 ἐξ. *Πω[σων]εῖοι*: ἐὰν ὑπῆρχεν ἐν Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς παράδειγμα τι τῆς εἰς -οιο γενικῆς, τῆς καὶ Θεσσαλικῆς κλπ. ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν καλουμένης, θὰ ἀνεγνωσθετο ἐνταῦθα *Πω[σων]εῖοιο*, *Ναῦτα* (*Ahrens II* σελ. 221, *Meister I* σ. 303, *Hoffm. II* σ. 333, *Brugmann Gramm.*² σ. 203, *G. Meyer*³ σ. 444: πρὸς τὰς αὐτοῖς ἐρμηνείαις) ἴσως δὲ καὶ κατωτ. ἐν στίχ. 13 τοῦ τοῦ 2^{ου} ταγεύοντος πατρωνυμικὸν ἦτο *Φα[σων]εῖοι* (ἢ *οἱ* λ. γ. *Φανοδαμείοι*), ἀλλὰ καὶ διακρίνονται μὲν ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου μετὰ τὸ *εἶοι* ἔχνη τινὰ ὡς τοῦ *ο*, δύναται ὅμως τὸ ὑποτιθέμενον τοῦτο *ο* νὰ ἀνήκῃ τῇ ἐπομένῃ λέξει, ἥτις τεθραυμένου τοῦ λίθου ἐλλείπει. Εἶχον ἤδη γεγραμμένα τὰ ἐνθάδε περὶ τούτου εἰκαζόμενα, ὅτε ἀνέγνων καὶ τὰς ἄλλας ἀνωτέρω ἐκδοδομένας Θεσσαλικὰς ἐπιγραφὰς (ἀριθ. 3 ἐξ.) ἐν τινι τούτων, ἀριθ. 9, ἀπαντῶσα, ὡς φαίνεται, ἐνιαχοῦ τοιαύτη (εἰς -οιο) γενικὴ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 2 ἐπιγραφῇ εἰκασθείσης ὑπάρξεως τοῦ εἰς οιο τύπου.

B. A.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΟΥΝΙΩΙ

Α'

Τὸ ἱερόν τοῦ Ποσειδῶνος.

Τῶν ἐν Σουνίῳ ἀνασκαφῶν ἡρξάμεν κατὰ τὸ ἔτος 1897, ἀλλ' ἕνεκα λόγων ὑπηρεσιακῶν ἢ ἀνασκαφῆ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο δὲν διήρκεσεν ἢ ὀκτῶ μόνον ἡμέρας καὶ συνεπῶς τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ ἔτους ἐκεῖνου (παρβ. Πρακτικά ἀρχ. Ἑταιρ. 1897 σελ. 16) ἦσαν σχετικῶς ἀσημαντα. Κατὰ τὰ ἐπόμενα δύο ἔτη εἰργάσθη ἐκεῖ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας¹. τὰ ἐξαγόμενα δὲ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἐκτίθημι ἤδη ἐνταῦθα μετὰ τῶν σχετικῶν σχεδιαγραμμάτων, ἐκπονηθέντων ὑπὸ ἀρχιτέκτονος κ. Ἰωανήτου, καὶ φωτοτυπικῆς εἰκόνας (πίν. δ) τοῦ ἐπὶ τῆς Σουνιάδος ἄκρας γνωστοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ τέως «τῆς Ἀθηνᾶς» καλουμένου. Ἐν δὲ τῷ πινάκι ὑπ' ἀριθ. 6 ἔχει τις ὑπ' ὄψιν ἅπαν τὸ ἀνασκαφέν τοῦ ναοῦ τεμένος ἐν σχεδίῳ, μετὰ τῶν προφυλαίων αὐτοῦ, τῆς ἀποκαλυφθείσης παραπλεύρως μακροῦς στοᾶς καὶ τοῦ ναοῦ ἐν τῷ μέσῳ.

Ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεχείρησα τὴν ἐν Σουνίῳ ἀνασκαφὴν δὲν ἠλπίζον βεβαίως ὅτι αὕτη θὰ ἦγεν εἰς φῶς σπουδαῖα εὐρήματα ἢ γενομένη πρὸ δεκαπενταετίας περίπου ὑπὸ τοῦ κ. Dörpfeld ἔρευνα² ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ναὸς εἶχεν ὑποστῆ σύλησιν καὶ φθορὰν ὄντως μοναδικήν. Ἐλάχιστα δὲ καὶ τότε εὐρέθησαν λείψανα τοῦ γλυπτοῦ τοῦ ναοῦ κόσμου³, καὶ ταῦτα — ἐκ τῆς ζωοφόρου προερχόμενα — εἰς κακὴν ὄλως κατὰστασιν⁴. Ἐπεχείρησα ὁμῶς τὴν ἀνασκαφὴν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐκκαθάρω κύκλῳ ἅπαντα

τὸν ναόν, ἰδίᾳ κατὰ τὴν δυτικὴν καὶ ἀρκτικὴν αὐτοῦ πλευράν, ἔπου ὁ κ. Dörpfeld δὲν ἠδυνήθη, ἐλλ' εἴπει τῶν καταλλήλων ἐργαλείων, νὰ ἐνεργήσῃ τὴν δέουσαν ἐκκαθάρισιν. Ἦσαν δὲ ὄντως ἐπὶ τῶν δύο τούτων τοῦ ναοῦ πλευρῶν σεσωρευμένα παμιμέγιστα τεμάγια, τῶν ἐπιστυλίων ἰδίως, ἅτινα μετὰ πολλοῦ κόπου ἠδυνήθημεν νὰ ἀπομακρύνωμεν ὅπως προβῶμεν εἰς τὴν πλήρη ἐκσκαφὴν τοῦ κρηπιδώματος τοῦ ναοῦ. Εὐρέθημεν δὲ εὐθὺς μετὰ τὴν ἄρσιν τῶν πρῶτων τούτων καλυμμάτων προ καταστροφῆς ὄλως πρωτοφανοῦς τὸ κρηπίδωμα τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν αὐτοῦ γωνίαν ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν καὶ βορείαν αὐτοῦ πλευράν, ἥτο καταστραμμένον εἰς βῆλος δύο καὶ πλέον μέτρων⁵. ἡ καταστροφή δὲ αὕτη, ἢ προξενηθεῖσα ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων, ἐδήλου ὅτι ὁ ναὸς ἀνεσκήθη κυριολεκτικῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ πιθανῆς εὐρέσεως θησαυροῦ ὑπὸ τὸ κρηπίδωμα. Τὴν ὑποθεσιν ταύτην ἐνισχύει πρῶτον, τὸ γεγονός ὅτι μέγιστον μέρος τοῦ ὑλικοῦ, ἐξ οὗ τὸ κρηπίδωμα, τὰ ἐκ πώρου λίθου ἐγγωρίου ὀρθογώνια ἐπιμετρικὰ τεμάγια (κεσάρια), παρᾶκεινται τῷ ναῷ, ἐπομένως ἐκλείπει ὁ κύριος λόγος δι' ὃν θὰ προέβαινέ τις εἰς τοιαύτην δαπανηρὰν καταστροφήν, ὁ τῆς χρησιμοποιοῦσεως ὀφθαλμῶν τοῦ ὑλικοῦ τούτου⁶. δεύτερον, τὸ ὅτι, ὡς εἶνε γνωστόν, ἐπεκράτησέ ποτε παρὰ τῷ λαῷ ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ναὸς ἦτο ἄλλοτε ἀνάκτορον βασιλίδος τινός, ἐξ οὗ καὶ ἐκαλεῖτο οὗτος «τὸ παλάτι τῆς βασιλοπούλας». Πότε ἐγενεῖν ἡ καταστροφή αὕτη, δὲν εἶνε εὐκόλον βεβαίως νὰ ἐξακριβώθῃ⁷. Ἡ καταστροφή

¹ Παρβ. καὶ Dörpfeld Mitth. ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 327.

² Περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ ναοῦ ἐν γενεῖ ὀλιγίστας ἔχομεν εἰδησεις: πρῶτος ποιεῖται τούτου μνείαν ὁ Wheeler κατὰ τὸ 1676 ὅστις εὗρε τὸν ναόν ἐρειπωμένον ἤδη καὶ σφάζοντα τοὺς καὶ σήμερον ὑπάρχοντας ἐννέα κίονας τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς καὶ πάντες τῆς ἀρκτικῆς. Ὁ Roy (1711) εὗρε 4 μόνον τῆς πλευρᾶς ταύτης. Ὁ Revell καὶ ὁ Chandler (1765), ὡς καὶ ὁ Dodwell (1805) πρῶτος. Τέλος ὁ Rouet (1829) τοὺς δύο μόνον τοὺς τὰ νῦν σωζομένους. Ὁ Wheeler

³ Παρβ. Πρακτικά ἀρχ. Ἑταιρ. 1898 καὶ 1899 σελ. 98, 92.

⁴ Mitth. d. D. Inst. Τόμ. 9 σελ. 321 καὶ 15.

⁵ Αὐτόθι, Fabricius σελ. 338 καὶ 15.

⁶ Παρβ. καὶ Lange: Mitth. d. D. Inst. 6, σ. 233-237 1881.

τοῦ κρηπιδώματος τοῦ ναοῦ συνεπέφερε καὶ τὴν καταστροφήν τῆς στοιβῆς, τοῦ ἐκ λίθων ἀρχῶν δηλ. καὶ γώματος παραγεμισματος τῶν διακένων μεταξύ τῶν τοίχων· οὕτω δὲ ἠναγκάσθημεν, πρὸς ἀποφυγὴν μεΐζονος καταστροφῆς, κατὰ πρῶτον μὲν νὰ κατασκευάσωμεν ἀπλοῦν τοίχον (ξηρολιθίαν) ἀναλημματικόν, πρὸς συγκράτησιν τῆς στοιβῆς, ἰδίᾳ μεταξύ τοῦ τοίχου τοῦ ὀπισθοδομοῦ καὶ τοῦ στυλοβάτου, ἀκολούθως δὲ νὰ προδῶμεν διὰ καταλλήλων ἐργασιῶν εἰς τελείαν ἀνακαίνισιν (restauralion τοῦ καταστραφέντος κρηπιδώματος, ἤτις, ἀρξάμενη κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος, θὰ συντελεσθῆ, ὡς ἐλπίζομεν, κατὰ τὸ παρόν καὶ οὕτω ὁ ναὸς θὰ ἀνακτήσῃ τὸ ἀρχικόν αὐτοῦ σχῆμα, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὴν βᾶσιν αὐτοῦ.

Ἡ κατὰ τὸ 1884 γενομένη ὑπὸ τοῦ κ. Dörpfeld ἀνασκαφικῆ ἐργασία (Mittheilungen ἔνθ. ἀνωτ.) δὲν ἀπεκάλυψε μὲν τὸν ναὸν ὁλόκληρον, διότι ἔμεινεν ἅπασα ἡ ἀρκτική αὐτοῦ πλευρὰ κεκαλυμμένη ὑπὸ ἐρειπίων, ἐπέτρεψεν ὅμως ἡ γενομένη τότε τοῦ ναοῦ ἐκκάθαρσις εἰς τὸν διαπρεπῆ ἀρχιτέκτονα τὴν μελέτην τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ναοῦ κατὰ τὸν οὕτως ἐπαρκῆ, ὥστε ἠδυνήθη οὗτος, οὐ μόνον τὸ ἐξάαιρετον σχέδιον τοῦ ναοῦ νὰ ἐκπονήσῃ (Mitth. ἔνθ. ἀνωτ. πίν. 119^s), ἀλλὰ καὶ τὴν λεπτομέρειαν νὰ ἐξακριβώσῃ, ἣν εἶκασεν ἀπλῶς ὁ ὀξυνοῦστατος Leake¹ ὅτι ὁ ναὸς ἐκτίσθη ἐπὶ ἀρχαιότερου, προὔπαρχοντος, πωρίνου τὴν ὕλην, ἀρχαικοῦ ναοῦ, καταστραφέντος πιθανῶς κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Περσῶν εἰς Ἀττικὴν.

Αἱ συμπληρωματικαὶ ἡμῶν ἀνασκαφαὶ συνεπῶς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ναὸν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν αὐτοῦ διάταξιν, δὲν ἐπηγγέλλοντο νέας ἀνακαλύψεις, οὐδὲ προσδοκῶμεν ἡμεῖς, τὸν ναὸν τελείως ἀποκαθαίροντες ἄλλο τι ἢ τὴν ἀνεύρεσιν λειψάνων τοῦ γλυπτοῦ κόσμου τοῦ ναοῦ. Καὶ ὅμως ὡς πρὸς τὴν προσδοκίαν ἡμῶν ταύτην ἀπογοητευτικῶς διεψεύσθημεν μὴ ἀνευρόντες ἢ ἐν μόνον τεμά-

χιον τῆς ζωοφόρου, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται κρανοφόρος γίγας μαχόμενος¹, μὴ σωζόμενος ὅμως ἢ ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ ἄνω καὶ ἐν διατηρήσει κακίστη, ὅπως καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Fabricius (Mittheilungen ἔνθ. ἀνωτ. πίν. 17-19) ἐκδοθέντα ἄλλα τεμάχια τῆς αὐτῆς ζωοφόρου. Τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον σιγικογράφημα παρέχει ἰδέαν τοῦ γλυπτοῦ τούτου, τοῦ ὁποίου δὲν ἐκρίναμεν ἀναγκαίαν τὴν εἰς φωτοτυπικὸν πίνακα ἐκδοσιν.

Ὡς πρὸς τὸ σχέδιον τοῦ ναοῦ λοιπόν, ἐξαιρέσει ἀσημάντων τινῶν διαφορῶν ἐπὶ τοῦ καταμετρήματος, ἡ ἀνασκαφὴ ἡμῶν δὲν ἐπέφερεν οὐσιώδεις μεταβολὰς εἰς τὸ σχέδιον, τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Dörpfeld ἐκπονηθέν. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν θὰ ἐνδιατριψώμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ ναοῦ, ὅπως μὴ ἐπαναλάβωμεν ἐξ ἀνάγκης ὅσα ὁ κ. Dörpfeld μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας ἐξέθληκεν ἐν τῇ σχετικῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ. Τὸ μόνον ἄξιον λόγου νέον εἶνε ἡ ἀποκάλυψις ἐσωτερικοῦ στυλοβάτου, διήκοντος κατὰ μῆκος τῶν μακρῶν πλευρῶν, ἐκατέρωθεν τῶν τοίχων τοῦ σηκοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίζοντο κίονες ὑποβάσταζοντες τὴν στέγην τοῦ σηκοῦ (Πρβ. σχέδιον πίν. 6). Ἡ ἀπόστασις τοῦ στυλοβάτου τούτου ἀπὸ τοῦ τοίχου τοῦ σηκοῦ εἶνε ἐλάχιστη (1.25) οἱ δὲ κίονες συνεπῶς, ὅπως καὶ ἐν τῷ Ἡραίῳ τῆς Ὀλυμπίας, καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐφαίνοντο σχεδὸν κεκολλημένοι ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ὑπολείπεται ἐν τούτοις νὰ ἐξακριβωθῆ, ἐὰν ὁ στυλοβάτης οὗτος ἀνήκεν εἰς τὸν νέον ἢ εἰς τὸν παλαιὸν ναὸν, τοῦ ὁποίου ἅπαν τὸ κρηπιδώμα (Πρβ. σχέδιον Dörpfeld, ἔνθα σημειοῦται τούτο δι' ἐρυθρᾶς γραμμῆς) ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ νέου ναοῦ. Το ζήτημα εἶνέ πως δυσχερές. Καὶ ὅμως ἐξετάζων τις ἐπισταμένως τὸ κτίριον θὰ πεισθῆ, ἐκ τῆς ἀρμονικῆς κυρίως συνδέσεως τῶν λίθων, ὅτι ὁ ἐσωτερικὸς οὗτος στυλοβάτης δὲν προσετέθη ἀκολούθως ἀλλ' ὅτι ὑπῆρχεν ἀρχικῶς. Συνεπῶς δ' ἐξαγεται ἐκ τούτου ὅτι ὁ πῶ-

¹ ἀναφέρει δύο σωζόμενα παραστάδες καὶ μέρος τοῦ προνάου, ὁ Ravello δὲν εὗρεν ἢ τὴν μίαν μόνον, τὴν καὶ σήμερον ὑπάρχουσαν. Ὁδὲς τούτων ἀναφέρει τι περὶ τοῦ κρηπιδώματος, τὸ ὁποῖον ὅμως καὶ ἂν ἦτο ἤδη κατεστραχμμένον τότε δὲν θὰ ἐκρίνεται, ατε κεκαλυμμένον ὑπὸ τῶν ἐρειπίων. Πιθανώτερον ἐν τούτοις φέρεται ἡμῖν ὅτι ἡ καταστροφὴ τῆς βᾶσεως τοῦ ναοῦ ἐγένετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος.

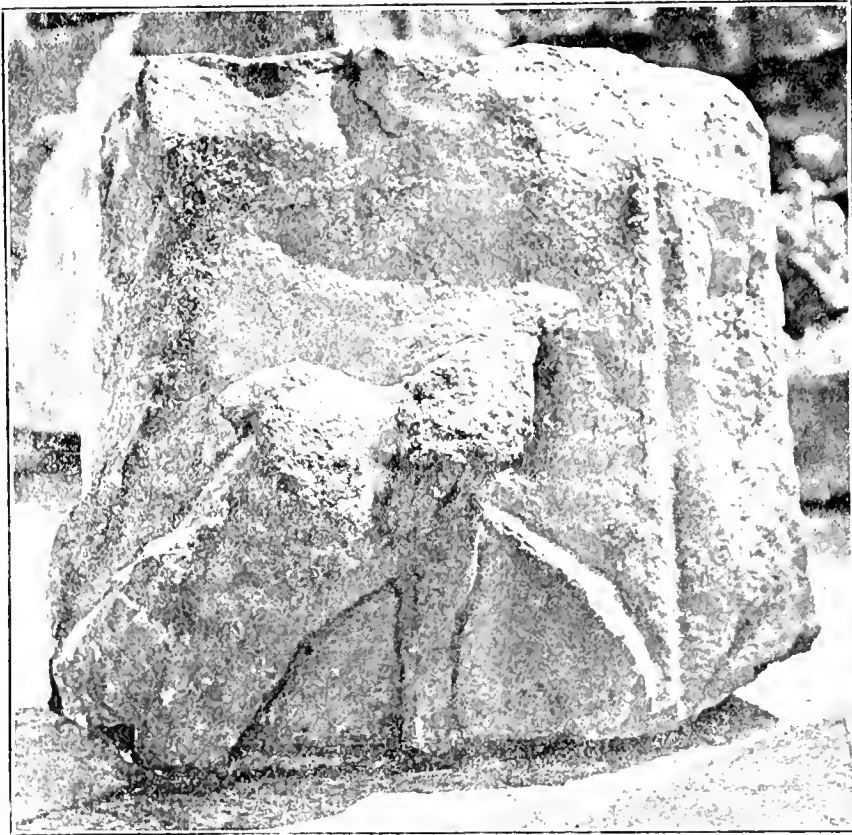
¹ Περβλ. Die Dem. v. Attika (μετάφρ. Γερμ.) σελ. 55. Mitcheller, Text z. d. O. v. Att. Heft III-VI σελ. 30.

¹ Ἡ πλάς αἰξεται κατὰ τὸ ἡμισυ ἀριστερόν αὐτῆς πεοῖπου, ἔχει δὲ διαστάσεις πλάτος μὲν 0,70 καὶ ὕψ. 0,65. Ἡ θέσις τοῦ πέπτοντος ἦδη ἐπὶ τῆς ἀπιδῆς αὐτοῦ γίγαντος εἶνε ἡ συνήθως ἀπαντώσα ἐν γιγαντομαχίαις σηναῖς, ἰδίως ἐπὶ ἀγγείων. Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ἀναγλύφου εἶνε ἀρίστη. Ἡ μορφή δὲ τοῦ γίγαντος ἐκοσμεῖτο δι' ἐνθέτων γαλιῶν ἀντικειμένων, ὡς δηλοῦται τοῦτο διὰ τῶν σωζομένων ὀπῶν περὶ τὸ κράνος καὶ ἐν τῇ ἀσπίδι τοιαῦτα κοσμήματα παρετηρήθησαν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῆς ζωοφόρου πλακῶν. Περβλ. Fabricius, ἔνθ. ἀνωτ.

ρινος ναός έκασμειτο δι' ἐσωτερικῶν κίονων. Οὗτω δὲ μένει νῆ λυθῆ κυρίως το ζήτημα: ἐχρησιμοποίηθη ὁ στυλοβάτης οὗτος κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ νέου ναοῦ, ἔφερε τουτέστι καὶ ὁ μαρμαρίνος ναός ἐσωτερικοὺς κίονας; Τοῦτο ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν νῆ λύσωμεν ἕνεκα τῆς φθορᾶς ἣν ὑπέστη τὸ κτίριον. Εἰκάζομεν ὅμως ὅτι δὲν θὰ ὑπῆρχον ἐν τῷ νέῳ ναῷ τοιοῦτοι κίονες, διότι οὐδ' ἐλάχιστον ἔγνος αὐτῶν ἀνευρέθη μεταξύ τῶν ἐρειπίων. Ἐάν δ' οὕτως ἔχῃ το πρῶγμα ὁ ἀποκαλυφθεὶς στυλοβάτης ἔμεινεν ἄχρηστος ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ.

Πλὴν τῆς ἀνωτέρῳ λεπτομεραίας ἐξηκριβώθη ὅτι κατὰ το πρὸς τὴν ἀρκτικὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ ἀνάλημμα stützmauer ὑπῆρχον, εἰς ὑστερωτέρους χρόνους ποιηθεῖσαι. Τέσσαρες τοῦ ἐλάχιστου δεικνυμέναί προς ἀποταμίευσιν τοῦ ἀπο τῆς στέγης ρέοντος ἀμβροίμου ὕδατος. Ἰπὸ το ἐπικεχρισμένον δάπεδον μιᾶς τούτων εὗρομεν τὴν κατωτέρω δημοσιευομένην ἐπιγραφὴν (ἀριθ. 1), τὴν βεβαιούσαν το ἀληθὲς ὄνομα τοῦ θεοῦ, ὅστις ἐλατρεύετο ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ.

Πρὸς τούτοις ἀπεκαλύφθη, κατὰ τὴν μεσημβρι-

Τεμάχιον πλακὸς ἐκ τῆς ζωοφόρου

νὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ, μικρὰ καὶ εὐτελής, μεταγενεστέρα δὲ πάντως, στοὰ πίν. 6), προς κατασκευὴν τῆς ὁποίας ἐχρησιμοποιήθησαν σπόνδυλοι τοῦ παλαιοῦ ναοῦ: ταύτης ὅμως μοὶ εἶνε ἄδηλος ἡ χρῆσις.

Ἐπίσης ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἔγνη τοῦ τείχους τοῦ προσπίζοντος μεσημβρινῶς τὸ χεῖλος τοῦ κρημνώδους βράχου, τὸ ὁποῖον σώζεται καὶ ὑπὸ τὴν ἀνατολικὴν γωνίαν, κάτωθεν ὁμοῦς τοῦ χεῖλους. Εἰς ταῦτα ἐάν προσθέσωμεν τὴν ἀποκάλυψιν ὁμαλῶς καὶ ἴσως λελαξευμένου τμήματος βρά-

χου, κειμένου κατὰ το ἀνατολικομεσημβρινὸν ἄκρον τοῦ ναοῦ, ἔμπροσθεν ἰσοπεδωμένης πλατείας, χρησιμεύσαντος πιθανώτατα ὡς βωμοῦ. ἔχομεν ὅτι νέον ἔφερον εἰς τῶς κί ἀνασκαφαὶ ἡμῶν ἐν σχέσει προς τὸν ναὸν τούτον.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ναοῦ ἐπεχειρήσαμεν τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ περιβόλου, τοῦ ὁποῖου το τείχος, δι' ὀγκολίθων ὀρθογωνίων ἐκτισμένον ὄν¹, σώζεται καλῶς, ἰδίως κατὰ τὴν

¹ Ἐπισημασθεὶς δὲν ἂν ἀναγράφωμεν ὅτι το τείχος τοῦτο προσηρξέ τῆς ἀνέγερσιν τοῦ μαρμαρίνου ναοῦ, προφανῶς ἀνήκον εἰς τὸν

ἀρχαϊκὴν αὐτοῦ πλευρᾶν. Τὸ σχῆμα τοῦ περιβά-
λου εἶνε περίπου τετραγώνου, τὸ δὲ ἐμβαδὸν αὐτοῦ
ἐξωμαλισμένον ἐπικλινῶς δι' ἐπιχώσεως τετραγῆς¹
μέχρι τοῦ βράχου, ἀφ' οὗ ὁ ναὸς ἐγείρεται. Ἀνά-
θημά τι ἢ βῆθρον ἐξαιρέσει τῶν φερόντων ψηφι-
σματα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ περιβάλου, παρα-
δόξως δὲ ἀνευρέθη, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο τι πλὴν ὀλίγων
ἐπιγραφῶν καὶ λιθίνων σφαιρῶν — τούτων διαφέ-
ρου μεγεθους — τινῶν καὶ σεσημασμένων διὰ γραμ-
μάτων δηλούντων τὸ βῆρος αὐτῶν· περὶ τῆς πιθα-
νῆς χρήσεως αὐτῶν κατωτέρω γίνεται λόγος.
Ἐπελήφθημεν ἀκολούθως τῆς ἀνασκαφῆς τῶν προ-
πυλαίων, τῶν ὁποίων αἱ ὑπὸ τοῦ Blouet (Ex-
ped. de Morée III V, 36 καὶ ἐν τῷ συγγράμματι
Ant. Un. of Att. (ἐκδ. Hittorff, VIII πιν. 1-3)
ἔπως καὶ ἐν τῷ Ant. of Jonia III π. 9) καὶ ἐξ-
γενόμενα δημοσιεύσεις οὕτως ἀτελῶς παρέστησαν
αὐτά, ὥστε ἐπέτρεψαν εἰς ἀρχαιολόγους τινὰς νὰ
εἰκάσωσιν² ὅτι ὁ ἀναζητούμενος ἐν Σουνίῳ ναὸς τοῦ
Ποσειδῶνος ἦτο ἐκεῖ ἐνθα τὰ προπύλαια. Ὡς ὅρα τις
ἐν τῷ σχεδίῳ Πιν. 7 τὰ προπύλαια ταῦτα διηροῦντο
εἰς δύο ἀνίτους τὸ μήκος στοᾶς, ὧν ἑκάτερα εἶχε
κατὰ τὴν προσοψίν ἀνά δύο κίονας ὄριου ρυθ-
μοῦ· ἐν τῷ μέσῳ δὲ περίπου ἔκειτο ὁ κυρίως πυλῶν
διηρημένος καὶ οὗτος εἰς τρεῖς εἰσόδους, ὧν ἡ με-
σαία, πλάτους 2,20, ἐρωδιασμένη δι' ἐπικλινῶς
λιθίνου οὐδοῦ ἐχρησίμευε κατὰ τὰς εσοτὰς καὶ τὰς
πανηγύρεις, ἐν τῷ αἰ δύο ἑκατέρωθεν μικρότεροι
πύλαι, πλ. 1,12 ἐχρησίμευον διὰ τὴν καθημερινὴν
χρῆσιν. Λεπτομέρεια ἄξια προσοχῆς εἶνε ὅτι αἱ πα-
ραστάδες τῶν θυρῶν τούτων ἦσαν πώρινοι, ἐπεν-
δυμένοι ὅμως διὰ πλάκων μαρμαρίνων (πάχους
0,033). Ἐπὶ μιᾶς τῶν πωρίνων παραστάδων τού-
των διεσώθη τεμάχιον χρίσματος μετὰ βαρῆς
ἐρυθρᾶς ὁμοίας τῇ ἐν τῇ παρακειμένῃ στοᾷ, ὡς
θα ἴδωμεν ἀκολούθως. Καὶ τοῦτο δὲ εἶνε μία τῶν

πωρίνων τοιαύτων, διὰ πολυγωνικῶν ὅμως λίθων ἐκτισμένον, ὅτι δὲ μετὰ
τὴν ἀνακίνησιν τοῦ ναοῦ ἐπισκευάσθη, τοῦτο καὶ ἐξοραίσθη διὰ τῆς
προσῆχης ἐξῆθεν ἰσοδομικοῦ τείχους· αὐτὸ τοῦτο παρατηρήσαμεν καὶ
εἰς τὸ τεῖχος τοῦ προαΐου, τὸ ὅποιον ὅμως δὲν ἐπισκευάσθη, οὕτω
ὀλίγηρον μέχρι τοῦ λιμένους.

¹ Τῆς ἐπιχώσεως ταύτης ἀντρευνήσαμεν διὰ σαφῆς πολλαχρῶς ἐπὶ
τῇ ἐπιπέδῳ εὐρέσεως λιψάνων τοῦ πωρίνου ναοῦ ἢ ἄλλων ἀντικει-
μένων, ὡς συνέβη ἐν Ἀκροπόλει. Ἀλλ' ἐδείχθη ὅτι ἡ ἐπιχώσις ἐγένε-
το ἤδη, ὅπως καὶ τὸ πολυγωνικὸν τεῖχος τοῦ περιβάλου, κατὰ τὴν
ἀέφερσιν τοῦ πωρίνου ναοῦ καὶ ἐπομένως οὐδὲν ἄλλο εὐρέθη ἢ τεμά-
χια μικρῶν ἀρχαίων σφαιρικῶν, τοῦ θίου π. X, κίονος.

² Ib. Frazer: Paris. II, σελ. 4, καὶ ἄλλοι.

ἐνδείξεων, ὡς λέγομεν κατωτέρω, ὅτι τὰ μαρμά-
ρινα προπύλαια κατασκευάσθησαν ἐποικοδομητικῶς,
προυπαρχόντων πωρίνων τοιούτων. Ἐπὶ τοῦ σχεδίου
ἡμῶν, ἐνθα εὐρίσκει τις πάσας τὰς σχετικὰς διαστά-
σεις τοῦ οἰκοδομήματος καὶ περὶ ὧν δὲν ἐκρίναμεν
ἀναγκαῖον νὰ κάμωμεν ἐν τῷ καιμένῳ ἰδιαιτέρον λό-
γον, βλέπει τις διὰ μέλανος χρώματος εἰκονισμένα
τὰ ὑπάρχοντα κατὰ γῶραν εἰσέτι λεῖψανα τοῦ οἰκο-
δομήματος, ὡς καὶ τὸν ἕτερον τῶν κίωνων τῆς με-
σημβρινῆς στοᾶς, ὃν ἐτοποθετήσαμεν ἐπὶ τῶν φα-
νερῶν ἰχνῶν τοῦ σωζομένου στυλοβάτου αὐτοῦ.
Τὰ δὲ ἐρυθροῦ χρώματος δεδηλωμένα μέρη τοῦ
οἰκοδομήματος εἶνε πιθανὰ συμπληρώσεις διὰ τῶν
ὁποίων εὐχερῶς δύναται τις ν' ἀναπαραστήσῃ τὸ
κτίριον. Ἴσως δὲ καὶ κατὰ μήκος τῆς μεΐζονος
στοᾶς ὑπῆρχον ἀνά δύο κίονες ἑκατέρωθεν.

Παραπλεύρως τῶν προπυλαίων καὶ δεξιὰ τῷ
εἰσερχομένῳ ὑπῆρχε μικρὸν σχετικῶς, ἀποκεχω-
ρισμένον δωμάτιον, μήκους ἕξ περίπου μετρῶν,
ἔχον τὴν εἰσόδον πιθανῶς μεσημβρινῶς. Ἐντεῦθεν
δὲ πρὸς δυσμὰς ἐκτείνεται μακρὰ στοὰ μήκους 25
καὶ πλάτους ἑννέα μέτρων. Ἐκ τῆς μεσημβρι-
νῆς προσόψεως αὐτῆς ἐλάχιστον μέρος τοῦ τοίχου
σώζεται, κατὰ τὴν ἀναπ. γωνίαν, τοῦ φράσσοντος
δηλ. τὴν στοᾶν κατὰ τὰ ἄκρα αὐτῆς· κατὰ τὸ μέ-
σον δὲ ἀπεκαλύφθη ὁ ἐσωτερικὸς στοῖχος τῶν κί-
ωνων ὁ ὑποβαστάζων τὴν στέγην τοῦ οἰκοδομήμα-
τος, ὅστις ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἕξ κίονας (τοῦ τελευ-
ταίου πρὸς δυσμὰς ἠλλείποντος παντάπασιν) εἰς
ἀποστάσεις ἀσημάντως ποικιλοῦσας (5,21-5,26)
ἀπ' ἀλλήλων τοποθετημένους. Οἱ κίονες οὗτοι, ὧν
ὁ τρίτος ἀπ' ἀνατολῶν σώζεται ἔτι (εἰς ὕψος 1/2 μ.)
ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου, ἦσαν ἐκ πώρου λίθου κατα-
σκευασμένοι, ἀνευ ραβδώσεων, ἐπιχεχρισμένοι δὲ
διὰ κονιάματος¹. Κατὰ τὰ ἄκρα ἑκατέρωθεν ἡ στοὰ
ἐφράσσετο, ὅπως καὶ ἡ ἐξωτερικὴ πλευρὰ, διὰ πω-
ρίνου τοίχου, τοῦ ὁποίου τὸ ἐσωτερικὸν ἦτο διὰ κο-
νιάματος ἐπιχεχρισμένον καὶ διὰ χρώματος ἐρυθροῦ,
ὡς ἐφάνη πολλαχρῶς, κεκοσμημένον. Ἡ πρόσοψις τῆς
στοᾶς ταύτης πιθανῶς ἀναπαριστᾶται, ἐὰν συμ-
πληρώσωμεν ἀντιστοιχῶς πρὸς τοὺς ἐσωτερικοὺς
ἐτέρους ἕξ κίονας ἐξωτερικοὺς, ὑποβαστάζοντας τὴν
στέγην· ἡ πρόσοψις ἔφερε μόνον ἀρχιτεκτονικὸν κό-

¹ Αἱ διαστάσεις ἐνός σωζομένου σπονδύλου ἔχουσιν οὕτως ὕψ. 1,20
διάμ. 0,60.

σμον άπλοον τρίγλυφον, ού ελάχιστα έγγη εύρέθησαν. Πιθανή όμως είνε καί έτέρα του οικοδομηματος αναπαράστασις: νά υποθέσωμεν όηλα όη ότι δέν ύπηρχον έξωτερικώς κίονες, αλλά θύραι χωριζόμεναι άπ' άλλήλων δι' ήμικίωνων στηρίζομένων επί θωρακίου. Μεταγενεστέρως, συμπληρωματικώς, προσετέθη καί έτέρα στοά κατά τήν δυτικήν πλευράν του περιβόλου, αλλά άνευ έσωτερικών κίωνων αύτη, συνεπώς δέ καί στενωτέρα κατά το ήμισυ. Μήκος έχει αύτη μέτρων 20,80, δέν σώζονται δ' έξ αυτής ή τά θεμέλια.

Περί τής χρήσεως τών δύο τούτων στοών ουδέμίαν έχομεν είδησιν: αλλά ουδέ έκ τής ανασκαφής αυτών έπορίσθημεν θετικόν τι, καθόσον δέν εύρέθη καί ένταύθα άλλο τι — κυρίως έν τη μείζονι — ή αριθμός τις λιθίνων σφαιρών, περί ών άνωτέρω είπομεν. Το προχειρότερον είνε νά εικάση τις ότι ανηρέθησαν αύται χάριν τών τελουμένων πανηγύρεων, όπως εύρίσκωσι όηλαδή έν αύταις οι προσερχόμενοι άσυλον κατά του καύσιονος ή τών ύετων. Ός προς τήν χρονολογίαν τών οικοδομημάτων τούτων δέν δυνάμεθα νά είπωμεν ακριβές τι. Δέν ύπάρχει όμως λόγος άντικείμενος εις τήν ύπόθεσιν, ότι αι στοάι αύται άνφοκομήθησαν εύθύς μετά τόν ναόν καί καθ' έν χρόνον άνεκαινίσθη τό τεΐχος του περιβόλου. Θά ήδύνατο μάλιστα νά υποστηριχθί δι' ίκανών έπιχειρημάτων, ότι ή στοά αύτη είνε άρχαιότερα καί τών σωζομένων προφυλαίων, τών μαρμαρίνιων όηλ. προφυλαίων, διότι πιθανώτατα ώς είπομεν ήδη, προυπήρχον ένταύθα πώρινα προϋλκία. Τούτο δέ ύποδεικνυται ου μόνον έκ τής έπεξεργασίας του πωρίνου τοίχου τής ανατολικής πλευράς, του κρυπτομένου όπισθεν τής νεωτέρας μαρμαρίνης έπιστρώσεως, αλλά καί έξ άλλων τινων ένδείξεων, ών μίαν άνεφέραμεν άνωτέρω.

Ίνα περάνωμεν τόν επί τών άποκαλυφθέντων οικοδομημάτων του περιβόλου του ναού λόγον, μνημονεύομεν πλινθοκτιστου έν μέρει πυργίσκου, σωζομένου έτι κατά τήν ανατολικήν πλευράν του περιβόλου (πρβλ. σχ. 6) καί έκτισμένου επί του τεΐχους του φρουρίου, ούτινος προέκτασις έξικνοϋτο μέχρι του ναού. Τοιούτοι πυργίσκοι, λιθόκτιστοι μέχρις ίκανού ύψους άπό του τεΐχους του φρουρίου, (του όποιου καί τούτου τό άνω μέρος ήτο πλινθοκτιστον) ύπάρχουσιν έτι πολλοί κατά

μήκος του τεΐχους μέχρι του λιμένος: άλλα περι τούτων καί του φρουρίου έν γενει. έν συμπληρωματική ήμών πραγματείαι.

B'

Ο ναός τής 'Αθηνάς.

Επιχειρούντες το πρώτον τήν ανασκαφήν του έν Σουνίω περιφανούς ναού, του καλουμένου παρά πάντων « του τής Σουνιάδος 'Αθηνάς » φυσικώς δέν ύποπτευόμεθα εάν έτι ο ναός έκείνος δέν άνήκεν εις τήν θεάν ταύτην, άρ' ου ρητώς καί άπεριφράστως ο Παυσανίας, εύθύς έν άρχη τής συγγραφής αυτού, μνημονεύει τούτου δι' τών έξής γραμμών: ¹ « τής ήπειρου τής Έλληνικης κατά νησους τās Κυκλάδας καί πέλαγος το Διγαίον άκρα Σούνιον πρόκειται γής τής 'Αττικής καί λιμήν τε παραπλεύσαντι τήν άκραν έστι καί ναός 'Αθηνάς Σουνιάδος επί κορυφή τής άκρας ». Ερ' όσον δέ ουδέ ήγνος εάν άλλου ναού έφαινετο που επί τής Σουνιάδος άκρας ουδεις βεβαίως θα ήδύνατο νά φαντασθί, ότι ή μνεία αύτη ναού επί τής κορυφής του Σουνίου δέν άφείρα εις τόν ύπάρχοντα καί σωζόμενον εκει περικαλλή ναόν, αλλά εις άλλον τινά εξαφανισθέντα τέλειον. Έξ άλλου ή έλλειψις πάσης άλλης μαρτυρίας δοκίμου συγγραφείως τών άρχαίων περί του ναού τούτου, καθίστα τήν πλάνην έπικρατεστέραν. Καί όμως διατώθησαν σχετικα χωρία μεταγενεστέρων συγγραφέων εις τά όποια εάν έδίδοτο μείζων προσοχή, έτως ή πλάνη ήθελε πολύ προτερον τεθή υπό έλεγχον. Ούτω παρά Βιτρούδιον (De archit. IV, 4 άπαντα το έξής σκοτεινόν μεν καί άσαφές χωρίον, το όποϊον, εάν μή άλλο τι, μαρτυρεί τουλάχιστον σαφώς τόδε, ότι ή ο Βιτρούδιος άνέγραψεν ακριβείας προκειμένου περί του έν Σουνίω ναού τής 'Αθηνάς ή έτι ο σωζόμενος ναός εκει δέν ήτο δυνατόν νά είνε ο τής 'Αθηνάς. Καί όμως ουδεις τών νεωτέρων συγγραφέων τών περί του ναού τούτου τής 'Αθηνάς έν Σουνίω γραψάντων, έξεφρασε, καθόσον γνωρίζω, τήν έλαχίστην καί περί τούτου άμφιβολίαν. Τοσοϋτον ή πλάνη είχε κυριαρχήσει! Ο Βιτρούδιος λοιπόν περιγράφων τήν διάταξιν διαφόρων ναών

¹ Παυσ. 1. 1.

προσθεται. Item generibus aliis constituuntur aedes ex isdem symmetriis ordinatae et alio genere dispositiones habentes, uti est Castoris in circo Flamínio, et inter duos lucos Veiovis, item argutius Nemori Dianae columnis adiectis dextrae sinistra ad umeros pronai. Hoc autem genere primo factae sunt — uti est Castoris in Circo Athenis in arce et in Attica Sumio Palladis Minervae earum non aliae sed eadem sunt proportiones. *Cellae enim longitudinibus duplices sunt ad latitudines uti reliquae, sed is omnia quae solent esse in frontibus, ad latera sunt translata.* Ἐάν ο Βιτρούβιος εἶχεν ὑπ' ὄψει τόν ἐν Σουνίῳ γνωστόν ναόν, βεβαίως δὲν θά παρέβαλλε τοῦτον πρὸς τόν ἐν Ἀκροπόλει τῆς Ἀθηνῶν — πρῶτονως τὸ καλούμενον Ἐρέχθειον — οὐδὲ θά ἀνέγραψεν ὅτι ἔχει μὲν καὶ ὁ ναὸς οὗτος τὸν σῆκον διπλασιῶς μακρότερον τοῦ πλάτους αὐτοῦ, ὅπως οἱ λοιποὶ ναοί, ἀλλ' ὅτι ἔχει, ἰδιορρυθμῶς, τὰ κατὰ τὰς προσοψεις (in frontibus) συνήθως τιθέμενα εἰς τὰς πλευρὰς αὐτοῦ μετατεθειμένα.

Βεβαίως ἡ περιγραφή αὕτη τοῦ Βιτρούβιου εἶνε ἤμιστα σαφής, ἐλάχιστα δὲ καὶ ἀκριβής, προκειμένου περὶ τοῦ πραγματικοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνῶν ἐν Σουνίῳ, ὡς ἀκολούθως θά ἴδωμεν. Εἶνε ὁμοίως ἐπιτοκῆς νὰ καταδειχθῇ, ὡς εἴπομεν, ὅτι τὰ περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνῶν ὑπο τοῦ Βιτρούβιου γραφέντα δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὸν θεωρούμενον τέως ναόν τῆς Ἀθηνῶν ἐν Σουνίῳ, ὅστις πᾶν ἄλλο ἢ ἰδιορρυθμίαν τινὰ ἐν τῇ κατασκευῇ αὐτοῦ παρουσιάζει.

Πρὸς τούτοις καὶ ἑτέρου μεταγενεστέρου συγγραφέως ἡ μαρτυρία, τοῦ Σκύλακος (Περὶ πλούς Geogr. graeci minores, ed C. Muller I σ. 46) ὄφραϊε νὰ ἐπισύρῃ πλείοτερον τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαιολόγων λέγει οὕτως: Μετὰ δὲ Μεγαρεῖς εἰσὶν Ἀθηναίων πόλεις. Καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς Ἐλευσίς, οὗ ἱερὸν Δημητρός ἐστι, καὶ τεῖχος. Κατὰ τοῦτο ἐστὶ Σάλαμις νῆσος καὶ πόλις καὶ λιμὴν. Ἐπειτα ο Πειραιεύς καὶ τὰ σκέλη καὶ Ἀθῆναι. Ὁ δὲ Πειραιεύς λιμὴνας ἔχει γ'. Ἀνάφλυστος τεῖχος καὶ λιμὴν. Σούνιον ἀκρωτήριον καὶ τεῖχος ἱερὸν Ποσειδῶνος. Θορικός τεῖχος καὶ λιμὴνες δύο. κτλ. Ὁ Σκύλαξ δὲν ἀναφέρει ποσῶς ναόν τῆς Ἀθηνῶν ἐν Σουνίῳ, εἴτε διὰ τὸ εὐτελές αὐτοῦ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ναόν τοῦ Ποσειδῶνος, εἴτε καὶ διότι,

πιθανῶς, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ χρονογράφου τούτου ὁ ναὸς οὗτος εἶχεν ἤδη καταστραφῆ. Ὅτι ἐξ ἄλλου ὑπῆρχε τοῦ Σουνίου καὶ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος ἡ το γνωστόν ἐκ διαφόρων ἐμμέσων πηγῶν, ὁσοῦ παραδόξως οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, πλὴν τοῦ μεταγενεστέρου Σκύλακος ὡς εἴπομεν, ἀναφέρει τοῦτο ρητῶς. Προέκυπτεν ὁμοίως σαφῶς πρῶτον, ἐκ στίχου τινός τοῦ Ἀριστοφάνους (ἄρν. 339) ἐν ᾧ ὁ Ποσειδῶν καλεῖται «Σουνίῳρατος». Ἡβλ. καὶ ἀρχαῖον Σχολιαστῆν: ᾧ ἐν τῷ Σουνίῳ ἀρῶνται καὶ εὐχονται, κτλ. (δεύτερον, ἐκ χωρίου τοῦ Εὐριπί. ἐν Κυκλ. στ. 293 καὶ ἐξ.) ἐν ᾧ μνημονεύονται οἱ διάφοροι τοποὶ τῆς λατρείας τοῦ Ποσειδῶνος, ἐν οἷς καὶ τὸ Σούνιον. Τρίτον, ἐξ ἐπιγραφῶν C. I. A. I 196, 207, 273 ἐν αἷς ἀπαντᾷ καὶ ἡ φράσις «Ποσειδῶνος ἐπὶ Σουνίῳ»¹ καὶ τέταρτον ἐκ χωρίου τινός τοῦ Λυσίου Ἀπολογία Δωροδοκίας (21, 3) ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι ἐτελεῖτο ἐν Σουνίῳ ἀμιλλὰ νηῶν, ἀγῶν πάντως εἰς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος ὀργανωθείς². Τὰ τεκμηρία ταῦτα περὶ ὑπάρξεως καὶ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Σουνίῳ προέτρεψαν, ὡς ὄφραϊε, πάντας σχεδὸν τοὺς περὶ τὴν τοπογραφίαν τοῦ Σουνίου ἀσχοληθέντας νεωτέρους συγγραφεῖς εἰς ἀνάξητησιν καὶ τοποθέτησιν τοῦ ναοῦ τούτου³ ἀλλὰ καὶ πάντες σχεδὸν, μὴ ἐξαιρουμένων τῶν κατὰ τὰ πλείστα εὐστοχησάντων ἐκπονητῶν τοῦ Γερμανικοῦ χάρτου⁴, ἐτοποθέτησαν τοῦτον εἰκαστικῶς εἰς μέρη ἤμιστα κατάλληλα δι' ἀνέγερσιν ναοῦ εἰς μέρη πολλακίς οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἔγχος σώζοντα ἀρχαίου οἰκοδομήματος⁵. Καὶ εἶνε τοῦτο κατὰ τοσοῦτον ἄξιον ἀπορίας, καθόσον ὑπῆρχεν, εἰς ἐλαχίστην ἀπὸ τοῦ προουρίου καὶ τοῦ γνωστοῦ ναοῦ ἀπόστασιν (τετρακοσίων περίπου βημάτων), ἐγγύτατα δὲ τοῦ λιμένος τοποθεσία ἀρίστη, ὕψωμα καταλληλότερον δι' ἀνέγερσιν ναοῦ καὶ το ὁποῖον, σὺν τοῖς ἄλλοις, διέσωζε λείψανα μεγίστου οἰκοδομήματος, περιεβάλλετο δὲ καὶ ὑπὸ τεῖχος πολυγωνικοῦ, καλῶς σωζομένου καὶ λίαν ὄρατοῦ. Μόνος ὁ Milchhöfer, καθόσον γνωρίζομεν, ἐν τῷ καιμένῳ τῷ ἐριμηνευτικῷ τοῦ Γερ. χάρτου Text z. C. v.

¹ Ἡβλ. καὶ Arch. Anz. 1854 65, 66, σ. 465.

² Ἡβλ. Frazer, Paus. II. σελ. 3.

³ Bl. XV.

⁴ Ἡβλ. Bursian G. v. Gr. I. σελ. 351. E. Ardaillon: Les min. d. Laurion σελ. 215 καὶ χάρτην. Οἶσιν ὁ Leake, καὶ ἄλλοι.

Απ. ἔνθα ἀνωτ. ἡ μνημονεύει τοῦ μέρους τοῦ-
του καὶ τοῦ περιβόλου αὐτοῦ. Λέγει δὲ ὅτι ὑπάρ-
χουσιν ἐκεῖ λείψανα ἐπισήμου οἰκοδομηματος, οὐ-
δὲν ὁμως ἀναφέρει περὶ ναοῦ. Ἡμεῖς ἐν ἀγνοίᾳ
διατελοῦντες τῆς εἰδήσεως ταύτης τοῦ Mileli-
höfer, προέβημεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἐπὶ τοῦ
λοφου ἐκείνου ἐρειπίων παρακινήθέντες ἰδίᾳ ἐκ τῆς
ὑπάρξεως τοῦ περὶ τὰ ἐρείπια τείχους, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι
τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος. Ἡ
ἀνασκαφή διήρκεσεν ὀλίγον, διότι ὀλίγη μόνον ὑπ-
ἤρχεν ἐπίχωσις ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου, μετὰ τὴν
ἀπομάκρυνσιν δὲ τῶν ἐρειπίων, εἰς βάθος μόλις ἡμί-
σεος μέτρου, ἀπεκαλύπτετο οἰκοδόμημα, τὸ ὅποιον,
καίτοι παρουσιάζον πολλὰς ἰδιορρυθμίας, οὐδεμίαν
εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατέλειπεν ἡμῖν ἀμφιβολίαν ὅτι ἦτο
ἄλλοτι ἡ γαῖα καὶ δὴ ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος! Διότι
ὁμολογῶ εἰλικρινέστατα ὅτι καὶ ἐγὼ οὐδαμῶς ὑπ-
ώπτευσά εὐθὺς τὴν ἀλήθειαν ὡς πρὸς τὴν ὀνομα-
σίαν τοῦ γνωστοῦ ἐν Σουνίῳ ναοῦ. Πρῶτος ὁ κ.
Dörpfeld, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ δευτέρου τού-
του ναοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ παράξενον σχῆμα τὴν
ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν εἰς τὸν διαπρεπῆ ἀρχιτέ-
κτονα, ἐπισκερθέντα τῇ παρακλήσει μου τὰς ἀνα-
σκαφάς, συνέλαβε τὴν ὑπόνοιαν, ἣν καὶ ἀνεκοίνωσε
τῷ κ. Βόλτερς, μὴ, ὡς ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ
Βιτρουβίου, ὁ νεωστὶ ἀποκαλυφθεὶς ναὸς ἦτο ὁ τῆς
Ἀθηνᾶς! Ἐν τούτοις οὐδεὶς θὰ ἐτόλμα νὰ βεβαιώσῃ
τὸ πρᾶγμα στηριζόμενος μόνον εἰς τὴν ἀσπρῆ μαρ-
τυρίαν τοῦ Βιτρουβίου, καὶ τὸ ἴσχυρόν χωρίον τοῦ
Σκύλακος, ἐὰν μὴ ἐπιγραφικόν μαρτύριον, τυχαίως
ὄλως διασωθέν, ἐπήρχετο ἐπικαίρως εἰς ἐπιβεβαίω-
σιν τοῦ πράγματος. Ἡ κατωτέρω (ἀριθ. I) δημοσι-
ευομένη ἐπιγραφή, ἡ προερχομένη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν
τοῦ 3^{ου} π. Χ. αἰῶνος, καὶ ἀναγραφεῖσα πρὸς τιμὴν
τοῦ στρατηγοῦ Κηρισσοδότου τοῦ Ἀχαρνέως, στη-
θεῖσα δὲ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ποσειδῶνος, καθ' ἃ δη-
λοῦται ἐν αὐτῇ, ἡ ἐπιγραφή αὕτη μόνη ἐβεβαίωσε
τὸ πρᾶγμα κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον. Διότι,
ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἔνθα εὗρέθη αὕτη, ὑπὸ τὰς δεξα-
μενὰς τοῦ ναοῦ, πλησιέστατα τοῦ μέρους ἔνθα
ἴδρυντο, πρὸς τῷ ναῷ, τὰ τιμητικὰ ψηφίσματα
ταῦτα καὶ τῶν ὁποίων εἰσέτι πλεῖστα βάρβα
κατὰ χώραν ὑπάρχουσι¹, δὲν ἐπιτρεπεται οὐδ'

ἴσχυος ἀμφιβολίας ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη προέρχεται
ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐν ᾧ εὗρέθη καὶ δὲν μετακομίσθη
τυχρὸν κάτωθεν! Οὐδ' ὑπῆρχεν ἀνάγκη τὴν ἴθνην
ἐν Σουνίῳ, ὥστε νὰ μετακομίσθῃ οὗτος ἄλλοθεν,
εἰς τὸ ὑψηλὸν καίμενον ἱερόν, ὅπως χρησιμεύσῃ εἰς
ὑπόστρωσιν δεξαμενῆς! Οὐδεμίαν λοιπὸν ἀμφιβολίαν
ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἴδρυνθη ἀρχικῶς ἐν τῷ ἱερῷ
τούτῳ, καὶ ὅτι, συνεπῶς, διὰ τῆς ἀναγραφῆς ἐπ' αὐ-
τῆς τῆς ὀνομασίας τοῦ ἱεροῦ ἐν ᾧ ἴδρυνθη αὕτη,
γνωρίζεται ἡμῖν τὸ ἀληθὲς ὄνομα τοῦ ναοῦ. Ἐκ νῦν
δὲ μάλιστα ὁπότε εὗρεθη ἐν Σουνίῳ καὶ ὁ ἕτερος
ναὸς, ὁ τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ ὑπο τοῦ Βιτρουβίου ὡς
διόρρυθμος χαρακτηριζόμενος, ὁ καὶ πρῶντα
ταυτοῦτος ὢν, δὲν δύναται τις το παράπαν νὰ ἀμφι-
βάλλῃ περὶ τοῦ πράγματος.

Ἰπολείπεται ἐν τούτοις νὰ ἐξετάσωμεν, διατί ὁ
Παυσανίας, ὁ προφανῶς τὴν πλάνην περὶ τῆς ὀνο-
μασίας τοῦ σωζομένου ναοῦ δημιουργήσας, οὐδὲν
ἀναφέρει περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος; Ἐνταῦθα
ἀναφύονται δύο ζητήματα· ὁ Παυσανίας μνημο-
νεύων τοῦ ναοῦ τῆς Σουναίας Ἀθηνᾶς εἶχεν ὑπ'
ὄψιν του τον πραγματικὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τον
παρὰ τὸν λιμένα, ἐν καὶ ἡμεῖς τὰ νῦν γνωσκόμεν·
ἀλλὰ τότε διατί οὐδὲν εἶπε περὶ τοῦ ἀσυγκρίτως
πολυτελεστέρου ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ περι-
φανεστέρου, τοῦ ἀπο τοῦ πελάγους ὄρατοῦ καὶ δε-
σποζόντος, οὕτως εἰπεῖν, αὐτοῦ; Το δεῦτερον ζή-
τημα εἶνε μὴ ὁ Παυσανίας, ἐν τῇ συγχύσει τῶν
πληροφοριῶν ἢ τῶν σημειώσεων αὐτοῦ, ἐμνημό-
νευσε τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ὡς ναοῦ τῆς Ἀθη-
νᾶς—διότι δὲν εἶνε ὄλως ἀπίθανον κατὰ τοὺς χρό-
νους τῆς περιηγήσεως τοῦ Παυσανίου ὁ πραγμα-
τικὸς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ τον σηκὸν αὐτοῦ ἔχων,
ὡς θὰ ἴδωμεν, πλινθοκτιστον, νὰ εἶχεν ἤδη καταρ-
ρεύσῃ. Ἐξετάζων τις ὁμως ἐπισταμένως τὸ σχετι-
κὸν τοῦ Παυσανίου καίμενον θὰ παραδεχθῇ μᾶλλον
τὴν πρῶτην ἐκδοχὴν· ὅτι ὁ ἴσχυρος ὁ Παυσανίας ἀνέ-
φερε τὸν πραγματικὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Πρῶτον,
διότι μνημονεύει τούτου εὐθὺς μετὰ τὴν μνημίαν τοῦ
λιμένους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου, εἰρήσθω καὶ τοῦτο, μόνον
ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ὄρατός ἦν· δεῦτερον, διότι ἐν τῇ
φράσει του «ἐπὶ κορυφῇ τῆς ἀκρας» ἐνέχεται
ἀοριστία τις ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν, ἣτις δὲν θὰ
ἦτο νοητὴ προκειμένου περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσει-
δῶνος, τοῦ καίμενου ἐπὶ τῆς κατ' ἐξοχὴν κορυφῆς

¹ Ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ ναοῦ τῷ ὑπὸ τοῦ Dörpfeld (Mitth. ἐνθ. ἀν.
Πιν. 1695) σημειοῦνται ταῦτα κατὰ τὸν πρόναον δι' ἀριθμοῦν.

τῆς Σουνιάδος ἄκρας· ἐγούσης δὲ ταύτης καὶ ἄλλα ταπεινότερα ὑψώματα ἢ ἀόριστος ἔκφρασις τοῦ Παυσανίου, προκειμένου περὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ ναοῦ τούτου, ἦτο πράγματι εὐστοχός. Ἀλλὰ διατί τότε δὲν ἀνέφερε καὶ τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος; Ὡς πρὸς τὴν ἀπορίαν ταύτην πολλὰ θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἰκοτολογησῆ. Ἀλλ' εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Παυσανίας πλείωτων ἀρχαίων ναῶν καὶ μνημείων παρέλειψε τὴν μνείαν — ὡς προχειρότερον δὲ παρ' ἀδύναμιν ἀναφερομένον τὸν ἐν Αἰγίνῃ περικαλλῆ ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, περὶ οὗ οὐδὲ λέξιν κἂν ἀνέγραψεν — ἐπιλαμβάνομενος τῆς περιγραφῆς μᾶλλον καὶ ἐξιστορησεως πραγμάτων ἤττονος, πρὸς ἡμᾶς τοῦλάχιστον τοὺς νεωτέρους, σημασίας. Ἡμεῖς ἐν τούτοις δὲν εἰμεθα διατεθειμένοι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ν' ἀποδώσωμεν εἰς ἀλυγούριαν ἢ ἀγνοίαν τὴν παράλειψιν τῆς μνείας τοῦ ναοῦ τούτου, ἀρ' οὐ μάλιστα προκείται περὶ πληροφορίας, ἥτις θὰ ἐτίθετο ἐν ἀρχῇ τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ καὶ θ' ἀπετέλει τὴν πρώτην σχεδὸν τοπογραφικὴν εἰδήσιν αὐτῆς, κλίνομεν δὲ μᾶλλον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι εἴτε παρέπεσον ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ, εἴτε καὶ ἐξέπισε τοῦ κειμένου τοῦ Παυσανίου ἡ σχετικὴ περὶ τοῦ ναοῦ τούτου εἰδήσις· ἀποδίδομεν ὁμολ. μᾶλλον εἰς σύμπτωσιν τὴν περὶ τοῦ ναοῦ τούτου σιγὴν τοῦ Παυσανίου ἢ εἰς ἄλλον τινὰ λόγον χρήζοντα ἐπιλύσεως.

Ὁ ἀποκαλυφθεὶς ναὸς τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς εἶνε, ὡς εἶπομεν, ἰδιορρυθμὸς· ὡς βλέπει τις ἐν τῷ σχεδιαγράμματι αὐτοῦ (πιν. 8) ἀποτελεῖται ἀπὸ σχῆμον ἐστεγασμένον τῇ βασιθεῖα τεσσάρων κίωνων τοποθετημένων ἐν τῷ μέσῳ τούτου καὶ ὑπὸ μερικῆς περιστάσεως κοσμοῦσης τὰς δύο μόνον πλευρὰς αὐτοῦ, τὴν ἀνατολικὴν καὶ τὴν μεσημβρινήν. Τὴν εἰσόδον αὐτοῦ εἶχε κανονικῶς ἐξ ἀνατολῶν, ἀντὶ ὀπισθοδομοῦ δὲ εἶχε πρὸς τὰ ὀπισθεν τοῦ σηκοῦ διαμερίσμα κεχωρισμένον διὰ κιγκλίδων — ὧν τὰ ἐγνή σῶζονται ἔτι ὡς βλέπει τις ἐν τῷ πιν. 9 — ἔντος τοῦ ὁποίου ἵδρυτο τὸ ἀγάλμα τῆς θεᾶς, ἐρυλάσσοντο δὲ πιθανῶς καὶ τὰ πολύτιμα ἀνάθηματα. Ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ σῶζεται ἐπίστροφως ἐκ πλάκων ἀσυμμέτρων, ἥτις ἐπεξετείνετο προφανῶς μόνον κύκλῳ τοῦ βῆθρου τοῦ ἀγάλματος, διότι τὸ λοιπὸν τοῦ ναοῦ δάπεδον δὲν ἦτο, ὡς φαίνεται, ἐπεστρωμένον ἀλλ' ἐκαλύπτετο διὰ ταράτσας, ἐκ

πηλοῦ ὑπολευκοῦ κατεσκευασμένης, ἰκανῶς ὅμως στερεᾶς. Τοῦ ναοῦ τούτου δὲν διεσώθησαν, ὡς βλέπει τις ἐν τῷ σχεδίῳ, ἢ τὰ θεμέλια, ἐκ τῆς κατασκευῆς δὲ αὐτῶν κρίνων τις ὀφείλει νὰ συμπεράνῃ ὅτι δὲν ἦτο ὁ ναὸς οὗτος οὔτε εὐμορφος οὔτε καὶ στερεὸς πολὺ. Οἱ τοῖχοι τοῦ σηκοῦ, ὧν τὰ θεμέλια εἶνε κατεσκευασμένα ἐκ λίθων πολυγωνικῶν μικρῶν σχετικῶς καὶ συνδεδεμένων διὰ γώματος ἀπλῶς, δὲν ἔχουσι πανταχοῦ τὸ αὐτὸ πάχος. Ἐνεκα δὲ τῆς εὐτελοῦς ταύτης τῶν θεμελίων κατασκευῆς, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἦσαν βεβαίως ἐκτισμένα οὕτω ἐὰν ὁ σηκὸς ἦτο, ὡς ὁ τοῦ Ποσειδῶνος, διὰ τετραγώνων λίθων ἰσοδομικῶς φικλοδομημένους, συμπεραίνομεν ὅτι οἱ τοῖχοι τούτου ἦσαν, ὑπερῶν τῶν ἐπὶ τῶν σωζομένων θεμελίων τεθειμένων ὀρθοστατῶν, πλινθοκτιστοί. Τοῦτο δὲ ἐπιβεβαιῶ καὶ ἡ ἐξαράνισις παντός τοῦ ὑλικοῦ τοῦ ἐκ τῶν τοίχων τούτων, το ὁποῖον πάντως θὰ παρέκειτο εἰς σωρούς, ἐὰν τυχόν οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἦσαν ἐκτισμένοι διὰ λίθων ἔστω καὶ πολυγωνικῶν, ὡς ἦτο ἐκτισμένος λ. γ. ὁ ἐν Ρουμνοῦντι ναὸς τῆς Θέμιδος, ὁ παρακείμενος τῷ τῆς Νεμέσεως.

Τὴν μερικὴν δὲ αὐτοῦ περίστασιν ἀπετέλουσαν κίονες ἐκ πώρου ἐπιχωρίου λίθου. Τῶν κίωνων τούτων τοῦ ναοῦ δὲν διεσώθησαν σπόνδυλοι, ἀλλὰ μόνον τέσσαρα κιονόκρανα, καὶ ταῦτα ὅμως σχεδὸν ἐντελῶς κατεστραμμένα. Πρὸς τούτοις διεσώθη καὶ ἐν μικρότερον φέρον ἐπὶ τοῦ ἐγίνου ἔγνη κιγκλίδων, ὅπερ προέρχεται προφανῶς ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν τεσσάρων κίωνων τῶν ὑποβάσταζόντων τὴν στέγην (Πιν. 9). Ἐκ τῶν ἐπιστυλίων ὑπάρχουσι δύο τεμάχια (μῆκ. 1,75, πλ. 0,58) ἐκ λίθου λευκοῦ, ὡς εἶκος, κατεσκευασμένα. Ἐπίσης τεμάχια τινὰ πλάκων, κεκοσμημένων διὰ γραπτῶν ἀνθεμίων (Πιν. 9) αἵτινες ἐχρησίμευσαν ὡς κόσμος τῶν φατωμάτων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς περιστάσεως (Παρ. βλ. ὁμοίως: Ant. of Attica c. 2, pl. 10).

Αἱ διαστάσεις τοῦ ναοῦ τούτου ἔχουσιν οὕτω: μῆκος 19 μέτρων καὶ πλάτος 15, τοῦ δὲ σηκοῦ μῆκος 16 καὶ πλ. 11 1/2 μ. Ὡς βλέπει τις ὁ ναὸς οὗτος δὲν ἔχει τὰς συνήθεις ἀναλογίας, δὲν ἔχει δῆλα οὐδὲν, καθὰ ἀνακριβῶς μαρτυρεῖ ὁ Βιτρούδιος, τὸ μῆκος αὐτοῦ διπλάσιον τοῦ πλάτους, ὡς συνήθως. Ὁ ναὸς εἶνε πλατύτερος τοῦ συνήθους οὐ μόνον ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὸ μῆκος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπολύτως·

εις τὴν ἀσυμμετρίαν δὲ ταύτην τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ὀφείλεται ἢ ἐνίορυσις τῶν τεσσάρων ἐσωτερικῶν αὐτοῦ κίωνων, τῇ βοήθειά τῶν ὁμοίων κατωρθώθη ἢ ἐδραία στέγασις τοῦ οἰκοδομήματος. ἔχοντος ὅλον μὲν πλάτος μ. 15, πλάτος δὲ σηκοῦ μ. 11 1/2!

Ἄλλ' οὐχὶ μόνον ὡς πρὸς τὰς διαστάσεις τοῦ ναοῦ ἀνακριβῶς ἔχει ἡ μαρτυρία τοῦ Βιτρουβίου, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ τῆς διατάξεως αὐτοῦ καὶ διακοσμῆσεως ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὡς τεχνικώτερον κατεσκευασμένον, τῶν δύο προμνημονευθέντων ὑπ' αὐτοῦ ναῶν, τὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Νέμει (Nemori Dianae) ὅστις ἔφερε κίονας δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ προνάου (ad imeros prouai) ἐπιλέγει ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἦσαν κατεσκευασμένοι οἱ ναοὶ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Ἀκροπόλει καὶ ἐν Σουνίῳ! Ἄλλ' ὡς βλέπει τις ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ ἐν Σουνίῳ ναοῦ τούτου δὲν ἔχει ἀκριβῶς οὕτω τὸ πρᾶγμα ὁ ναὸς δὲν ἔφερε κίονας δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ προνάου ἀλλὰ κατὰ τὰς δύο αὐτοῦ ἀνισομήκεις πλευράς. Κατὰ δὲ τὸν πρόναον, δηλ. κατὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευρὰν, ὑπῆρχον δύο ἴσως μόνον κίονες ἐπὶ τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς) ἵνα ὁ ναὸς φαίνεται μακρόθεν περίπτερος. Οὐδὲ ἀληθεύει, προκειμένου τοῦλάχιστον περὶ τοῦ ναοῦ τούτου, ἡ τόσον ἀσφαλῆς ἔσση καὶ ἀντιφατικὴ πρὸς τὰ προηγούμενα τελευταία τοῦ Βιτρουβίου περὶ τῶν ναῶν τούτων εἰδήσις, καθ' ἣν δηλ. οὗτοι ἔχουσι τὰ ἐν ταῖς προσόψεσι συνήθως τιθέμενα εἰς τὰ πλάγια αὐτῶν μεταθετιμμένα. Διότι, ἂν ἐνόει διὰ τῆς ἀσφαλοῦς ταύτης ἐκφράσεως νὰ δηλώσῃ ὅτι οἱ ναοὶ οὗτοι δὲν εἶχον ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν τὴν συνήθη στοάν, ἀλλὰ κατὰ τὰ πλάγια, ἡ μαρτυρία τοῦ αὐτοῦ ἐλέγχεται κατὰ τὸ ἥμισυ ἀκριβῆς, διότι καὶ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ναοῦ στερεῖται στοᾶς, ἔχει δὲ ἐξ ἄλλου τοιαύτην μόνον ἢ μεσημβρινή. Ὡς εἶπομεν δὲ καὶ ἀνωτέρω τὸ μόνον ἀκριβὲς συμπέρασμα τὸ ὅποιον θὰ ἠδύνατό τις ἀσφαλῶς νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης τοῦ Βιτρουβίου εἶνε τὸ ὅτι ὁ ἐν Σουνίῳ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς εἶχεν ἰδιορρυθμίας τινάς, αἵτινες δὲν ὑπῆρχον ἐν τῷ θεωρουμένῳ τέως ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς.

Τὸ παράξενον δὲ τοῦ σχεδίου τοῦ ναοῦ τούτου ὡς πρὸς τὴν μερικὴν στοάν αὐτοῦ, δύναται, πιθανῶς, νὰ ἐξηγηθῇ οὕτω: οἱ ἀνεγείραντες αὐτὸν δὲν

εἶχον ἐπαρκῆ τὰ μέσα ὅπως ἀνοικοδομησῶσιν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ναὸν περίπτερον καὶ μεγαλοπρεπῆ, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου ἐπεθύμουν νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν τοιαύτην τὴν ὄψιν, τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης. Κατεσκευάσαν λοιπὸν τὸ κτίριον οὕτως, ὥστε νὰ φαίνεται ὑπὸ τῶν περιπλεόντων τὴν Σουνιάδα ἄκραν περικαλλῆς καὶ μὴ ὑπολειπόμενον τῶν ἄλλων ἀλλαχρῶ τῆς θεῆς ναῶν κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβολήν. Καὶ ἀληθῶς ἐν ἡ κείται θέσει αἱ δύο αὐτοῦ γυμναὶ πλευραὶ καὶ κυρίως ἡ ἀρκτικὴ δὲν ἦσαν ὁραταὶ ἢ ἐκ τοῦ μέρους τῆς ξηρᾶς, ὁπόθεν βεβαίως ὀλίγοι ἦσαν οἱ προσερχόμενοι, ὀλιγιστοὶ δὲ οἱ ὁρῶντες αὐτὸν ἐξ ἀποστάσεως. Δὲν ἀποκλείει ἐν τούτοις ἡ ἐξήγησις αὕτη τὴν πρόθεσιν τῶν ἀνεγείραντων αὐτὸν τοῦ νὰ συμπληρώσωσι τὸν ναὸν μεταγενεστέρως, ἐὰν ὑπῆρχον τὰ πρὸς τοῦτο μέσα, τοῦθ' ὅπερ ὅμως καὶ δὲν κατωρθώθη, ὡς φαίνεται. Ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς λεπτομερείας τοῦ ναοῦ καὶ ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὰς διαφόρους διαστάσεις αὐτοῦ βλέπε σχ. πιν. 8-9.

Τὸν ναὸν περιέβαλλε τέμενος διὰ τείχους πεφραγμένον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, ὡς φαίνεται ἐν τῷ σχεδίῳ (Πιν. 8, ἀνεκαλύφθη μικρὸν οἶκημα ὀρθογωνίου σχήματος, χρήσιμον εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἱεροῦ. Ἐμπροσθεν δὲ τοῦ ναοῦ εὐρέθησαν λείψανα μικροῦ κτιρίου, βωμοῦ τινὸς ἢ πιθανώτερον ἐξέδρας. Τὸ τεῖχος τοῦ περιβάλλου, σωζόμενον εἰς μῆκος 60 μ. καὶ πλ. περίπου 40), εἶνε ἐκτισμένον δι' ἐπιχωρίων ὀγκολίθων, ὁ τρόπος δὲ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ δεικνύει ὅτι εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος, συνεπῶς δὲ τὸ ἱερόν¹ καὶ αὐτὸς ἴσως ὁ ναὸς, ὅστις ἄλλως τε ὑπέστη πολλὰς ἐπισκευάς, δεόν νὰ ἀναχθῆ εἰς τὴν αὐτὴν μεμακρυσμένην ἐποχὴν. Ἀκριβὲς τι ὅμως περὶ τούτου δὲν δύναμεθα νὰ εἶπωμεν. Πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐν τούτοις χρονολογίαν συμφωνοῦσι τὰ γενόμενα ἐντὸς τοῦ ναοῦ μικρὰ εὐρήματα, ἧτοι τεμάχιον εἰδωλίου πηλίνου ἀρχαίου καὶ πληθὺς μικρῶν βωιωτικῶν ἀγγείων, τῶν καλουμένων βομβυλίων, ὡς καὶ τὸ σχῆμα τῶν περισωθέντων κιονοκράνων.

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ παρὰ τινὰ τῶν ἐσωτερικῶν στύλων (ιδ. σχ. Πιν. 8) ἀπεκαλύφθη βᾶσις κιονί-

¹ Γνωστὸν ἄλλως τε εἶνε ὅτι τὸ Σούνιον ἐκαλεῖτο, ἔνεκα τῆς τῆς λατρείας τῶν ἐν αὐτῷ θεῶν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἱερόν. Ηρόδ. Ὀδυσ. Γ. 278.

σκου¹, ἐφ' οὗ ἴδρυτο ἀνάθημά τι, ἴσως ἀγάλμα τῆς θεᾶς.

Γ'

Ἐπιγραφικὰ μνημεῖα.

Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ Σουνίου τὴν σπάνιν τῶν κινητῶν εὐρημάτων, ἰδίως εἰς γλυπτὰ, ἀνεπλήρωσεν ὅπωςδήποτε ἡ εὐρεσις ἐπιγραφικῶν μνημείων, ὧν τινα πολλοὺ ἀΐξια.

Ἐν τούτοις τὴν πρώτην θέσιν καταλαμβάνει ἡ κατωτέρω ἀριθ. I δημοσιευομένη ἐπιγραφή, περὶ ἧς καὶ ἀνωτέρω ἐπισημάμεθα λόγον, διότι δι' αὐτῆς κυρίως ἐγνωσθῆ τὸ ἀληθές ὄνομα τοῦ θεοῦ εἰς ὃν ἀνήκειν ὁ ἐν Σουνίῳ γνωστός ναός. Εἶνε πλῆξ ὀρθογώνιος περίπου μετ' ἐπιχράνου μ.0,97 πλ.0,44-0,46, ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πεντελικοῦ. Ἰδρυτο δὲ εἰς βῆθρον ἐστημένον κατὰ τὸν πρόναον ἐν ᾗ θέσει καὶ ἄλλα τοιαῦτα βῆθρα φαίνονται ἔτι. Ἡ ἐπιγραφή, στοιχηδὸν κεχαραγμένη, σώζεται ἐν καλῇ καταστάσει καὶ ἀναγινώσκειται εὐκόλως. Ἡ συμπλήρωσις δὲ αὐτῆς, ἐξαιρέσει τῶν ὀνομάτων τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ προτείναντος τὸ τιμητικὸν ψήφισμα, εἶνε εὐχερῆς, καθόσον πρόκειται περὶ συμπληρώσεως λέξεων εὐεικάστων καὶ ἐν τοῖς ἀπτικαῖς ψηφίσμασι συνηθῶν. Ἐκαστος στίχος ἀποτελεῖται ἐκ τριάκοντα γραμμάτων ἐπιμελῶς καὶ ἰσομήκως κεχαραγμένων, τὸ σχῆμα δὲ τούτων εἶνε τὸ ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν ἀρχῶν τοῦ Γ' αἰῶνος ἐν Ἀττικῇ σύνθητος.

Ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς ἐλλεῖπει τὸ πρῶτον συνθετικόν, ὑπάρχει μικρὰ τις δυσχέρεια ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀρχόντων, τῷ ὑπὸ Schoeffer συνταχθέντι (Pauly-Wissowa R. E. I. 389, ἀπαντῶσι τρεῖς ἄρχοντες τῆς σχετικῆς χρονικῆς περιόδου, τοῦ ὀνόματος τῶν ὁποίων τὸ δευτέρον συνθετικόν λέγει εἰς δημοσιῶς ὅπως καὶ τοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἡμῶν. Κατὰ παράδοξον δὲ σύμπτωσιν καὶ τῶν τριῶν τούτων τὸ πρῶτον συνθετικὸν τοῦ ὀνόματος μετὰ τῆς προθέσεως ἐπὶ θὰ ἠδύνατο νὰ πληρωσῆ τὸ ἐπὶ τῆς πλάκας ὑπάρχον κενὸν ἐξ 8 γραμμάτων! ἦτοι:

¹ Εἰς ταύτην πιθανῶς καὶ εἰς ἑτέραν ὁμοίαν ἀνήκουσι τὰ δύο ἐν τῷ σχεδίῳ Πιν. II, εἰκονιζόμενα τεμάχια ἰονικῶν κίονοράνων.

ἐπὶ Ἀριστοδμήμου

ἐπὶ Μνησιδμήμου

ἐπὶ Πειθιδμήμου

Τούτων ὁ πρῶτος (Διοδ. Σικ. III. 37¹ ἤρξε κατὰ τὴν 107 Ὀλυμπιάδα, ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 332/31. Ὁ δευτέρος κατὰ τὴν 1203 Ὀλ. ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 298-297 (Δ. Ἀλ. π. Δειν. 9). Καὶ ὁ τρίτος κατὰ μὲν τὸν Schoeffer κατὰ τὸ ἔτος 268/67 ἢ 267/6 Ὀλ. 128, κατὰ δὲ τὸν G. de Sanctis (Rivista di Filologia ed istruzione classica XXVIII. Fas. I σ. 15) καὶ ἐξ.² κατὰ τὸ ἔτος 270/69.

Τῶν τριῶν τούτων γνωστῶν ἀρχόντων ὁ πρῶτος ἀποκλείεται, πρῶτον διὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς καὶ δευτέρον διότι ἐν στίχ. 12-13 ἀπαντᾷ ἡ φράσις «καὶ στεφανῶσαι χρυσῶ στεφάνῳ κατὰ τὸν νόμον», εἶνε δὲ ἀποδεδειγμένον ἥδη³ ὅτι τῆς φράσεως «κατὰ τὸν νόμον» δὲν ἐποιήσαντο χρῆσιν ἐν τοῖς Ἀττικαῖς ψηφίσμασι ἢ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δ' αἰῶνος τὸ πρῶτον ὃ ἀπαντᾷ αὕτη ἐν ἐπιγραφῇ (C. I. A. 203) ἐπὶ Λεωστράτου ἄρχοντος 303-2 π. X. Ὑπολείπεται ὁ Μνησιδμήμος καὶ ὁ Πειθιδμήμος ἢ Πειθιδήμος (κατὰ τὴν ἐν C. I. A. 333 ἐπιγραφῇ). Τούτων ὁ πρῶτος, ὑπὸ Διον. τοῦ Ἀλικαρν. (Περὶ Δειν. 9) μόνον μνημονευόμενος ἤρξεν ἀσφαλῶς κατὰ τὸ ἔτος 298/97. Ὁ Πειθιδήμος ἀναγράφεται ὡς ἀρχὸν ἐν τῇ ἀνωτέρω μνημονευομένῃ ἐπιγραφῇ (C. I. A. II. 333) καὶ ἀπεδείχθη ὅτι ἤρξε κατὰ τὸ 270/69. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων ὀνομάτων εἶνε δύσκολος ἡ ἐκλογή. Ἐὰν ὅμως λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονεύεται ὡς ἐξετάστης ὁ Κηφισοδοτος Εὐαρχίδου ὁ Ἀχαρνεύς, ὅστις ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ (C. I. A. IV² 179^b 31 ἀναγομένη εἰς τὸ ἔτος 330/29 π. X. καὶ δεχθῶμεν, τοῦθ' ὅπερ οὐχὶ ἀδύνατον, ὅτι περὶ τοῦ αὐτοῦ πρόκειται προσώπου, τότε, φυσικῶς, θὰ παραδεχθῶμεν τὸν Μνησιδμήμον μᾶλλον ὡς τὸν ἀναγραφόμενον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἄρχοντα.

¹ Καὶ Διον. Ἀλ. π. Δειν. 9. 13. C. I. A. II 158, 1238. Ἀρχ. Ἐφ. 1888 σ. 31-31. Bull. d. cor. Hell. XIII σ. 131.

² Τὴν εἴδησιν περὶ τῆς ἐξόχου ταύτης πραγματείας, τῆς ἄρτι ἐκδοθείσης, Studi sugli arconti Ateniesi del sec. III av. cr. ὀφείλω εἰς τὸν παρ' ἡμῶν διακεκριμένον ἐπιγραφικὸν κ. Wilhelm, τὸν τοῦ Ἀύστ. Ἰνστιτούτου διευθυντῶν.

³ Ἡρόδ. Schmittlener. De cur. ab. Ath. honoribus. 1891.

Τὸ ὄνομα τοῦ προτεινάντος τὸ ψήφισμα εἶνε ἐπίσης δύσκολον νὰ συμπληρωθῇ. Ἐὰν ἔμως τὸ δημοτικὸν τούτου ἦτο, ὡς πιθανῶς, Ραμν|ούσιος, τότε τὸ ὑπολειπόμενον κενὸν ἐκ 4 γραμμάτων θὰ ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῇ διὰ τοῦ βραχυτέρου τῶν συνθετικῶν εἰς «Τιμοθέου». Καί οὕτω θὰ

εἶχομεν τὸ ὄνομα «Λύσις Τιμοθέου Ραμνούσιος».

Περὶ τοῦ ἀποσταλέντος ὡς ἐξεταστοῦ¹ Κηφισοδότου Εὐαρχίδου τοῦ Ἀχαρνέως. Πρβλ. C. I. A. IV² 179^b31. Mitth. 1883 σ. 211 καὶ ἐξ. Κατὰ τὰ λοιπὰ τὸ ψήφισμα ἔχει ἁμαλῶς.

Ἄριθ. 1

1 Δ Η Μ Ο Υ Α Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Ξ Λ Υ Ξ Ι Ξ Τ Ι Μ Ο
 Ο Υ Ξ Ι Ο Ξ Ε . Ρ Ε Ν Ε Ρ Ε Ι Α Ν Κ Η Φ Ι Ξ
 Ι Ρ Ο Τ Ο Ν Η Θ Ε Ι Ξ Ε Ξ Ε Τ Α Ξ Τ Η Ξ Υ Ρ
 Ο Υ Τ Ο Υ Α Θ Η Ν Α Ι Ω Ν Δ Ι Α Τ Ε Λ Ε Ι Ρ Ε
 5 Τ Ο Ν Δ Η Μ Ο Ν Τ Ω Ν Α Θ Η Ν Α Ι Ω Ν Κ Α Ι Τ Ο Υ Ξ
 . . . Α Τ Ε Υ Ο Μ Ε Ν Ο Υ Ξ Ε Ρ Ι Ξ Ο Υ Ν Ι Ω Ι Τ Ω Ν Ρ Ο Λ
 . . . Ν Κ Α Ι Τ Ο Υ Ξ Ξ Ε Ν Ο Υ Ξ Λ Ε Γ Ω Ν Κ Α Ι Ρ Ρ Α Τ Τ
 . . Τ Α Α Ρ Ι Ξ Τ Α Κ Α Ι Κ Ο Ι Ν Ε Ι Κ Α Ι Ι Δ Ι Α Τ Α Γ Α
 . Ο Ν Υ Ρ Ε Ρ Ε Κ Α Ξ Τ Ο Υ Ο Τ Ι Α Ν Δ Υ Ν Η Τ Α Ι Α Γ Α Θ
 10 Ε Ι Τ Υ Χ Ε Ι Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Ο Ι . Ξ Τ Ρ Α Τ Ι Ω Τ Α Ι Ξ
 Ε Ρ Α Ι Ν Ε Ξ Α Ι Κ Η Φ Ι Ξ Ο Δ Ο Τ Ο Ν Ε Υ Α Ρ Χ Ι Δ Ο Υ Α
 Χ Α Ρ Ν Ε Α Κ Α Ι Ξ Τ Ε Φ Α Ν Ω Ξ Α Ι Χ Ρ Υ Ξ Ω Ι Ξ Τ Ε Φ Α
 Ν Ω Ι Κ Α Τ Α Τ Ο Ν Ν Ο Μ Ο Ν Υ Ρ Ε Ρ Ω Ν Τ Α Ξ Ε Υ Θ Υ Ν Α
 . . Ε Δ Ω Κ Ε Ν Α Ρ Ε Τ Η Ξ Ε Ν Ε Κ Α Κ Α Ι Δ Ι Κ Α Ι Ο Ξ Υ
 15 . . Ξ Η Ν Ε Χ Ω Ν Δ Ι Α Τ Ε Λ Ε Ι Ρ Ε Ρ Ι Τ Ε Τ Ο Ν Δ Η Μ Ο
 . . Ο Ν Α Θ Η Ν Α Ι Ω Ν Κ Α Ι Τ Ο Υ Ξ Ξ Τ Ρ Α Τ Ι Ω Τ Α Ξ Α
 . . . Ρ Α Ψ Α Ι Δ Ε Τ Ο Δ Ε Τ Ο Υ Η Φ Ι Ξ Μ Α Ε Ν Ξ Τ Η Λ Ε
 Ι Ν Ε Ι Κ Α Ι Ξ Τ Η Ξ Α Ι Ε Ν Τ Ω Ι Ι Ε Ρ Ω Ι Τ Ο Υ
 Ρ Ο . . Ι Δ Ω Ν Ο Ξ Ο Ρ Ω Ξ Α Ν Ε Ι Δ Ω Ξ Ι Ρ Α Ν Τ Ε Ξ Ο Ι
 20 Φ Ι . . Τ Ι Μ Ε Ι Ξ Θ Α Ι Β Ο Υ Λ Ο Μ Ε Ν Ο Ι Ο Τ Ι Χ Α Ρ Ι
 . . . Α Ξ Ι Α Ξ Α Ρ Ο Λ Η Ψ Ο Ν Τ Α Ι Τ Ω Ν Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Η
 Μ Α Τ Ω Ν

Ἐπί. . . .] δήμου ἄρχοντος· Λύσις ΤΙΜΟ
 ούσιος εἰ|πεν· ἐπειδὴ Κηφισο-
 όδοτος χε|ροτονηθεὶς ἐξεταστὴς ὑπ-
 ό τοῦ Δήμου τοῦ Ἀθηναίων διατελεῖ πε|
 5 ρι] τε τὸν Δῆμον τὸν Ἀθηναίων καὶ τοὺς
 στρα]τευομένους ἐπὶ Σουνίῳ τῶν πολ-
 ιτῶ]ν καὶ τοὺς ξένους, λέγων καὶ πράττ-
 ων] τὰ ἄριστα καὶ κοινεῖ καὶ ἰδία τάχα-
 θ]ὸν ὑπὲρ ἐκάστου ὅ,τι ἂν δύνηται· Ἀγαθ-
 10 εἰ τύχει· δεδόχθαι τοῖς| στρατιώταις
 ἐπαινεῖσαι Κηφισοδότον Εὐαρχίδου Ἀ-
 χαρνέα καὶ στεφανῶσαι χρυσῶ στεφά-

νω κατὰ τὸν νόμον ὑπὲρ ὧν τὰς εὐθύναι-
 ς δ]έδωκεν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιοσύ-
 15 νη]ς ἣν ἔχων διατελεῖ περὶ τε τὸν δήμο-
 ν τ]ὸν Ἀθηναίων καὶ τοὺς στρατιώτας, ἀ-
 ναγ]ράψαι δὲ τότε τὸ ψήφισμα ἐν στήλε-
 ι λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ
 Πο[σε]ιδῶνος, ὅπως ἂν εἰδῶσι πάντες οἱ
 20 ρι(λο)τιμείσθαι βουλόμενοι ὅτι χάρι-
 τας] ἀξίας ἀπολήψονται τῶν εὐεργετη-
 μάτων.

¹ Περὶ ἐξεταστῶν καὶ ζητητῶν πρβλ. Gilbert. Περὶ δημ. βίου τῶν ἀρχ. Ἑλλ. I σ. 329 Ἑλλ. μετάφρασις ὑπὸ Πολίτου.

Ἄριθ. 2. Πλάξ λευκοῦ λίθου μετ' ἐπιγράνου μήκους 0,28 πλ. 0,33. Ἡ γράραξις ἀμελής, τὰ γράμματα δὲ πολλαχοῦ ἀνισομήκη καὶ οὐχὶ στοιχηθὸν διατεταγμένα. Ἡ συμπλήρωσις καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, μέχρι τοῦ σωζομένου μέρους αὐτῆς, δὲν παρέχει οὐσχερείας ἀνυπερβλήτους, ἐξαίρεσι δὲ τῶν ὀνομάτων, ἀποκατεστήσαμεν τὸ κείμενον κατὰ τὸ πλείστον αὐτοῦ, πιστεύομεν, ἀκριβῶς.

Ἡ χρονολογία τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ ἐντελῶς, ἕνεκα τῆς ἐξαφανίσεως τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς ἐλλείψεως ἐν αὐτῇ μνείας γεγονότος τινὸς ὀρισμένου καὶ γνωστοῦ ἄλλοθεν ἢ ἀναφερομένη «ἐπισκευῇ τῶν σιτοβολείων» (στ. 4) δὲν γνωρίζομεν πότε ἀκριβῶς ἐγένετο, ἀλλ' οὔτε καὶ περὶ τῆς ἐπισκευῆς τοῦ φρουρίου ὑπάρχει τι ἄλλοθεν γνωστόν. Ἐκ τοῦ σχήματος δὲ τῶν γραμμάτων κρίνοντες, πρέπει νὰ τάξωμεν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην εἰς τὸ τέλος τοῦ Α' ἡμίσεος τοῦ Γ' αἰῶνος.

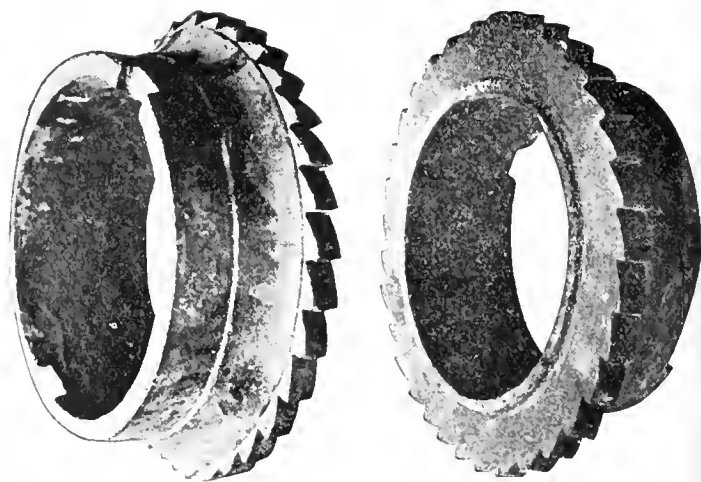
Ὡς πρὸς τὰ μνημονεύμενα «σιτοβολεῖα» δέον νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀνεσκήψαμεν μερικῶς¹ οἰκοδομημα ἰδιόρρυθμον, τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἀποσχωρῶντας λόγους νὰ ἐκλαμβάνωμεν ὡς σιτοβολεῖον. Καίτοι τοῦτο ἀριστερὰ τῶν προφυλαίων, ἐραπτόμενον τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου ἐξωτερικῶς, ἡμικυκλικὸν περίπου, βαθύ ἱκανῶς καὶ ἐκτισμένον διὰ διπλοῦ τοίχου, μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου ἐξικνουμένου, διότι ἄνωθεν τούτου ὑπῆρχε τοίχος πλινθοκτιστός. Ἡ βάση τοῦ οἰκοδομήματος, τοῦ ὅψιν ἔχοντος φρουριακοῦ παραρτήματος, εἶνε ἐκτισμένη διὰ λίθων ὀρθογωνίων, ἰσοδομικῶς ἐπιτεθειμένων ἀλλήλοις καὶ εἰργασμένων ἐπιμελῶς, τὸ ὑπεράνω ὅμως ταύτης κτίριον εἶνε ἀμελέστερον κατασκευασμένον καὶ φέρει προφανῆ καὶ πολλὰ τὰ ἔγχη ἐπισκευῆς, διότι διακρίνονται ἐν τοῖς λίθοις τοῦ τοίχου καὶ βήθρα τινὰ καὶ πλάκες ἐξ ἄλλων οἰκοδομημάτων εἰλημμένα.

Τὸ οἰκοδομημα ἔχει μήκος 14 μέτρων περίπου καὶ πλάτος 12' βάθος δὲ μέχρι τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου ἀπο τοῦ στερεοῦ ἐδάφους τὸ ὁποῖον ὅμως

¹ Ἐνεκα τοῦ μεγάλου βάθους αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκτάσεως δὲν ἀνεσκήψθη ἐντελῶς — ἐλπίζομεν ὅμως κατὰ τὸ παρὸν θέρος νὰ συμπληρωσῆται τὴν ὀλίγη ἀνασκαφὴ καὶ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου.

δὲν ἦτο καὶ τὸ δάπεδον τοῦ οἰκοδομήματος) ἢ μέτρων ὅτι τὸ κτίριον τοῦτο ἐχρησίμευσεν ὡς σιτοβολεῖον εἰκόζομεν ὡς ἐκ τῶν ἐξῆς λόγων· πρῶτον, ἕνεκα τῆς στερεᾶς αὐτοῦ, τῆς φρουριακῆς κατασκευῆς, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἦτο δυνατόν ἢ ἔσθθαι καὶ διὰ κλίμακος κινητῆς (μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἐφάνη ἔγχος κτιστῆς τοιαύτης ἢ λελαξευμένης) νὰ κατέλθῃ τις εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ· τοιοῦτο δὲ κτίριον, ἐραπτόμενον τοῦ φρουρίου καὶ πλησιέστατα κείμενον εἰς δύο πύργους τούτου, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἔγχη ἄλλον προορισμὸν ἢ τὸν τῆς διαφυλάξεως ἐν αὐτῷ τοῦ σίτου καὶ τῶν βελῶν, τῶν ἀντικειμένων ἐκείνων, ὧν πρωτίστως εἶχον ἀνάγκην οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ. Γνωρίζομεν δὲ ἐκ τοῦ Θουκυδίδου (8. 4) ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 413-412 π.Χ. ὠχύρωσαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸ ἐν Σουνίῳ φρούριον ἐπὶ τῷ λόφῳ κυρίως τῆς προστασίας τῶν σιτηρῶν, ὁπότε πιθανῶς κατασκευάσθησαν καὶ τὰ σιτοβολεῖα ταῦτα, περὶ ὧν ἡ ἐπιγραφὴ. Ἡ ἐπισκευὴ δὲ αὐτῶν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ ἀναφερομένου ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα οὐστυγῶς δὲν διεσώθη.

Ἐτερος λόγος συντελῶν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι τὸ κτίριον ἦτο σιτοβολεῖον, εἶνε ὅτι ἐν αὐτῷ καὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου αὐτοῦ εὗρέθη χαλκοῦν ὀδοντωτὸν μηχάνημα (ἰδ. τὸ κάτωθι σιγικογράφημα) εἶδος προχαλίας, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε πάντως εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τῆς ποσότητος τοῦ σίτου, τῆς ὁποίας

οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ εἶχον ἀνάγκην ἐπὶ ὀρισμένον τινὰ χρόνον. Εὗρέθησαν δ' ἐν αὐτῷ καὶ πολλὰ ἐνσημοὶ λίθιναι σφαιραῖαι, περὶ ὧν ἀναφέρομεν ἄνω-

τέρω, αίτινες πιθανώτατα ἐγρησίμευον ὡς σταθμὰ διὰ τὴν ζύγισιν τοῦ σίτου.

Στιγ. 5. Συνεπληρώσαμεν: λίθω ἐπιχωρίῳ πρώτον, διότι τὸ Π δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς βεβαίον ἐπὶ τῆς πλακῶς καὶ ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει ἄλλη φράσις εἶνε ἀδύνατος· δεύτερον, διότι πρὸς τὸν κενὸν χώρον ἢ συμπληρουμένη οὕτω φράσις ἀρμόζει εὐθέτως. Πρὸς τούτοις δέ, ἃς σημειωθῆ καὶ τοῦτο, ἢ ἐπισκευή, ἐὰν περὶ τοῦ ἀνωτέρω οἰκοδομήματος πρόκειται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ὄντως ἐγένετο διὰ λίθου ἐπιχωρίου, ὡς φαίνεται ἐξ αὐτοῦ τοῦ οἰκοδομήματος. Πρὸβλ. καὶ ἐπιγραφὴν ἐκ Πειραιῶς, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Δραγάτση ἐν τῷ προηγούμενῳ τεύχει τοῦ παρόντος συγγράμματος, ἐνθα γίνεται λόγος σχετικῶς περὶ προελεύσεως λίθων κ.τ.λ.

Ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ συνεπληρώσαμεν «καὶ βελῶν» λαμβάνοντες τὴν φράσιν ἐκ τῆς κατωτέρω ὁμοίας «καὶ τὰ βέλη καὶ σῖτον» — ἢ συμπλήρωσις δὲ αὕτη ἀρμόζει καλῶς εἰς τὸν ὑπάρχοντα κενὸν ἑκατέρωθεν χώρον. Ἐκτός δὲ τούτου ὑπὲρ τῆς συμπληρώσεως ταύτης συντελεῖ καὶ τὸ ὅτι διακρίνεται ἀμυδρῶς ἐνθεν μὲν τὸ Κ, κατὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ κενοῦ τὸ Ν. Ἴσως θὰ ἀνέμενέ τις συμπλήρωσιν «καὶ τῶν βελῶν» ὅποτε βεβαίως δὲν θὰ ὑπήρχε χώρος διὰ τὸ ἄρθρον· ἐπειδὴ ὅμως εὐθὺς

κατωτέρω ἔχομεν «καὶ τὰ βέλη καὶ σῖτον» δικαιούμεθα καὶ ἐνταῦθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς παραλειφθὲν τὸ ἄρθρον. «Παράθεσις σίτου» ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς. Πρὸβλ. *Dittemb. Syllog.* 177 Ζ. 73 καὶ 226 Ζ. 26. *Πολύβ.* I, 15, 3. III, 17, 11. Ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐχαράχθη πρὸ ἐπικειμένου τινός πολέμου εἶνε φανερόν, ἄλλως τε εἶνε γνωστὸν ὅτι συνήθως εἰς ἀνωμάλους περιστάσεις ἐξεδίδοντο ταιαῦτα ψηφίσματα. Ἐκ τῆς φράσεως δὲ «τὰ πρὸς τὴν σωτηρίαν» προκύπτει τοῦτο σαφῶς (Πρὸβλ. καὶ *C.I.A.* IV 2. 309^b. *Ditt. Syl.* 1² 193). Ἀλλὰ περὶ τίνος πρόκειται πόλεμου; Τοῦτο δὲν δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς· πιθανῶς ὅμως πρόκειται περὶ τῶν Μακεδονικῶν πολέμων, καθ' ὅς (ἐπὶ Ἀντιγόνου) ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Παυσανίας II. 8. 6. καὶ III. 6. 6. τὸ τε Σούνιον καὶ ἡ Σαλαμίς, μετὰ τῶν λιμένων τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς Μουνυχίας, κατελήφθησαν μετὰ πείσμονα ἀντίστασιν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, ὁ Ἄρατος δὲ πολὺ ὕστερον κατώρθωσε, μὴ δυνάμενος «πρὸς βίαν αὐτὰ ἐξελεῖν» νὰ πείσῃ τὸν ἐν τοῖς προουρίοις ἔρχοντα Διογένην νὰ ἀφήσῃ ταῦτα ἀντὶ ἑκατὸν πεντηκοντα ταλάντων, ἐξ ὧν κατέβαλεν αὐτὸς τοῖς Ἀθηναίοις τὸ ἕκτον μέρος. Ἐὰν δὲ ταῦτα σχετικῶς ἔχωσιν ἢ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐχαράχθη μικρὸν πρὸ τοῦ 263 π. X.

Αριθ. 2

. Μ Α Χ Ο Υ Ρ Α Λ Λ Η Ν Ε Υ Σ Ε Ι Π Ε .
 Π Ρ Ο Τ Ε Ρ Ο Ν Κ Α Τ Α Σ Τ Α Θ Ε Ι Σ Σ Τ
 Ο Ρ Λ Ι Τ Α Σ Τ Η Ν Π Α Σ Α Ν Ε Π Ι Μ Ε
 Τ Ο Υ Τ Α Τ Ε Σ Ι Τ Ο Β Ο Λ Ε Ι Α Ε Π Ι Σ Κ Ε Υ Α
 5 Ε Ι Χ Ω Ρ Ι Ω Ι Ο Μ Ο Ι Ω Σ Δ Ε Κ Α Ι Τ Η Σ Τ Ο Υ Σ Ι Τ Ο Υ !
 Η Π Α Ρ Α Θ Ε Σ Ε Ω Σ Ε Φ Ρ Ο Ν Τ Ι Σ Ε Ν Κ Α Ι Ν Υ Ν Δ Ε Ρ Α Λ Ι Ν Χ Ε
 Η Θ Ε Ι Σ Σ Τ Ρ Α Τ Η Γ Ο Σ Ω Σ Α Υ Τ Ω Σ Ρ Ε Φ Ρ Ο Ν Τ Ι Κ Ε Ν Τ Ο Υ
 Ο Υ Ρ Ι Ο Ν Ε Π Ι Σ Κ Ε Υ Α Σ Θ Η Ν Α Ι Κ Α Ι Τ Α Β Ε Λ Η Κ Α Ι Σ Ι Τ Ο Ν Κ
 Α Λ Λ Α Τ Α Π Ρ Ο Σ Τ Η Ν Σ Ω Τ Η Ρ Ι Α Ν Π Α Ρ Α Κ Ε Ι Σ Θ Α Ι Τ Ο Ι Σ Σ
 10 Υ Ο Μ Ε Ν Ο Ι Σ Ε Π Ι Σ Ο Υ Ν Ι Ο Υ Δ Ι Α Τ Ε Λ Ε Ι Δ Ε Κ Α Ι Κ Α Θ Ι Δ Ι Α Ν Ε
 Χ Ρ Η Σ Τ Ο Ν Ε Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι Ι Σ Ο Ν Π Α Ρ Α Σ Κ Ε Υ Α Ζ Ω Ν Ο
 Ν Ε . . . Μ Ι Λ Λ Ο Ν Ε Ι Τ Ο Ι Σ Κ Α Θ Ι Σ Τ Α Μ Ε Ν Ο Ι Σ Ε Π Ι Τ Η Ν Χ
 Τ Η Ν Φ Ι Λ Ο Τ Ι Μ Ε Ι Σ Θ Α Ι Π Ρ Ο Σ Τ Ο Υ Σ Ι Δ Ι Ο Υ Σ Π Ο Λ Ι Τ Α Σ
 Α Σ Ι Α Σ Κ Ο Μ Ι Ο Υ Ν Τ Α Ι Α Γ Α Θ Η Τ Υ Χ .
 15 Τ Ο Ι Σ Σ Τ Ρ Α Τ Ε Υ Ο Μ Ε Ν Ο Ι Σ Ε Π Ι Σ Ο Υ Ν

Ὁ δεινα . . . μάχου Παλλήνεύς εἶπεν
 'Ἐπειδὴ ὁ δεινα καὶ πρότερον κατασταθείς στρατη-
 γός ἐπὶ τοῖς ὀπίστας τὴν πᾶσαν ἐπιμέ[λειαν ἐ-
 ποιήσατο τοῦ τὰ τε σιτοβολεῖα ἐπισκευασθῆ-
 ναι λίθω ἐπιχωρίῳ, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς τοῦ σίτου [καὶ βελ-
 ῶν] παραθέσεως ἐφρόντισεν, καὶ νῦν δὲ πάλιν χειροτον-
 θείς στρατηγός ὡσαύτως πεφρόντικεν τοῦ [τό τε
 ρρουρίου ἐπισκευασθῆναι καὶ τὰ βέλη καὶ σίτον καὶ
 τ] ἄλλα τὰ πρὸς τὴν σωτηρίαν παρακεῖσθαι τοῖς στρα-
 10 τιστομένοις ἐπὶ Σουνίου, διατελεῖ δὲ καὶ καθ' ἰδίαν ἐ-
 κάστω εὐχρηστον ἑαυτὸν καὶ ἕσον παρασκευάζων ὁ-
 πως ἂν οὖν ἐφάμιλλον εἶ τοῖς καθισταμένοις ἐπὶ τὴν χῶ-
 ραν ταύτην φιλοτιμείσθαι πρὸς τοὺς ἰδίους πολίτας
 εἰδόντι ὅτι χάριτας] ἀξίας κομιοῦνται: Ἀγαθῆ τύχη:
 15 δεδόχθαι Ἀθηναίων] τοῖς στρατευομένοις ἐπὶ Σουνίου
 ἐπαινεῖσαι]. . . κτλ.

Ἀριθ. 3. Πλάξ ὀμηττείου φαιού λίθου μηκ. 0,34 πλ. 0,41 φέρουσα ἄνω ἀέτωμα, τετραυσιμένη δὲ πρὸς τὰ κάτω. Ἡ χάραξις τῶν γραμμῶν ἐγένετο ἐπιμελῶς καὶ συμμετρως, ἀλλ' οὐχὶ στοιχηδόν. Ἡ συμπλήρωσις τῆς ἐπιγραφῆς, μέχρι τοῦ σωζομένου αὐτῆς μέρους, εἶνε λίαν εὐχερῆς μὴ ἐλλειπόντων ἢ γραμμῶν τινῶν εὐεικάστων.

Εὐτυχῶς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ διεσώθη τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχόντος, ὅστις, γνωστὸς τυγχάνων, γνωρίζει ἡμῖν ἐπακριβῶς καὶ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς.

Κατὰ τὸν ὑπο Schoeffer (Paol.—Wiss. R. En. I 389) συνταχθέντα κατάλογον τῶν ἀρχόντων ὁ Μενεκράτης ἤρξε κατὰ τὸ ἔτος 226/5 π. X. Ἄλλοι θέλουσιν αὐτὸν ἄρξαντα κατὰ τὸ 229/8. Ὁ de Sanctis ὁμοίως ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ πραγματείᾳ αὐτοῦ ἀποδεικνύει, στηριζόμενος ἐπὶ ἐπιγραφῆς ἐν Μαγνησίᾳ εὑρεθείσης, ἥτις τὸν διάδοχον τοῦ Μενεκράτους Θρασύφωνα τάσσει εἰς τὸ ἔτος 221/0, ὅτι οὗτος ἤρξε τὸ ἔτος 222/1 π. X. Λαμβανομένης δὲ τῆς ἀποδείξεως ταύτης ὡς ἀσφαλούς, ἀφίλομεν νῦν ἐρίσωμεν τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν εἰς τὸ ἔτος 221 π. X.

Ὁ στρατηγὸς Θεόμνηστος δὲν εἶνε ἡμῖν ἄλλοθεν γνωστός. «Θεόμνηστος» εἶνε κοινὸν ὄνομα καὶ ἀπαντῶ συχνὰ ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς Ἀστικῆς, ἀλλ' ὡς στρατηγὸν οὐδαμῶς εὔρομεν αὐτόν.

Στιχ. 1. Μουνημῶνος: τὸ πρῶτον τῆς λέξεως I

εἶνε ἐσφαλμένως ὡς T γεγραμμένον. Ἐκ τῆς χρονολογίας δὲ ταύτης φαίνεται ὅτι τὸ ψήφισμα ἐγένετο εὐθὺς μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς στρατηγίας, διότι ὡς εἶνε γνωστόν, κατὰ τὸν 7^{ον} τοῦλάχιστον αἰῶνα, κατὰ τὸν μῆνα τοῦτου ἐγένοντο αἱ ἀρχαιρεσίαι. (Ἐβλ. Gilbert ἐνθ. ἀν. σελ. 268 ἐλλ. μεταφρ.).

Τὸ σπουδαῖον τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἶνε ὅτι μαθητόμεν παρ' αὐτῆς ὅτι ἐν Σουνίῳ ὑπῆρχε καὶ ναὸς Ἀσκληπιοῦ, πρῶγμα το ὅποιον δὲν εἶνε ἄλλοθεν γνωστόν, ὅσον γνωρίζομεν. Πρὸς τοῦτοις δὲ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης προστίθεται μία ἔτι μαρτυρία, ὅτι ἐν Σουνίῳ ὑπῆρχον πλείονα τοῦ ἐνός ἱερὰ καὶ τεμένη, προκύπτουσα ἐκ τῆς φράσεως «πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἱεροῖς προσκατεσκευάσεν ναὸν καὶ τέμενος Ἀσκληπιοῦ». Ἡ ἐπιγραφὴ δὲ αὕτη δὲν εὑρέθη ἐν τῷ περιδῶλφ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ἀλλ' ἐν τῷ ρρουρίῳ καὶ παρὰ τὸν ὄρμον τὸν δυτικῶς τῆς Σουნიᾶδος ἄκρας, ὅστις πάντως ἐχρησίμευσεν ὡς λιμὴν τοῦ ρρουρίου καὶ ὅστις σώζει εἰσέτι ἐκατέρωθεν λείψανα τοῦ προσπίζοντος αὐτὸν τείχους μετὰ πυργίσκων ἀμυντικῶν. Ὁ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἔκειτο πιθανώτατα ὑπεράνω τοῦ ὄρμου τούτου: αἱ γενόμεναι ὁμοίως κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ ναοῦ τούτου ἀνασκαφικαὶ ἔρευναι δὲν ἀπέληξαν εἰς εὐτυχῆς ἀποτελεσμα, πρῶτον ἕνεκα τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἐκ τοῦ λόγου τούτου μεγάλης πρὸς τὰ ταπεινότερα μέρη ἐπιχώσεως.

Δεύτερον δὲ καὶ ἐνεκὰ τῆς εὐτελοῦς κατασκευῆς τοῦ ναοῦ τούτου (οἰκοδομηθέντος δαπάναις ἑνὸς προσώπου) ὅστις, ὡς φαίνεται, κατεστράφη μέχρι τῶν θεμελίων, διότι ἐν ἐναντία περιπτώσει θὴ ἦσαν ὀρατὰ λείψανα αὐτοῦ. Σκοποῦμεν οὖν ἕρπον κατὰ τὴν προσεγγί ἐπανάληψιν τῶν ἀνασκαφῶν νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἔρευναν πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ, ἔστω καὶ ἐάν μόνον τὰ θεμέλια διασώζονται.

Στ. 4. « Στρατηγὸς ἐπὶ τὴν παραλίαν » Πρβλ. καὶ Ἀρχ. Ἐργμ. 1893 σ. 84. Περὶ δὲ τῆς χειροτονίας τῶν στρατηγῶν ἐπὶ πεταγμένα ἔργα κατὰ τὸν Δ^{ον} καὶ Γ^{ον} αἰῶνα. Πρβλ. Gilbert σ. 288 σχμ. 2. ἑλλ. μεταφρ. :

Ἀριθ. 3

Ο Ε Ο Ι

ΕΡΙΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥΑΡΧΟΝΤΟΣ ΜΟΥΝΤΧΙΩΝΟΣ ΕΔΟΞΕΝ
 ΑΘΗΝΑΙΩΝΤ. . . ΣΤΡΑΤΕΥΟΜΕΝΟΙΣ ΕΠΙΣΟΥΝΙΟΥ
 ΕΡΕΙΔΗΘΕΟΜΝΗΣΤΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΧΕΙΡΟΤΟΝΗ
 ΘΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΝ ΠΑΡ. . . ΙΑΝ ΕΝ ΤΕΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΑΝΕΓ
 5 ΚΛΗΤΟΣ ΕΓΕΝΕΤΟ ΤΕ ΠΡΟΣ ΤΟΙΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΙ ΙΕΡΟΙΣ
 ΠΡΟΣΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΕΝ ΑΟΝ ΚΑΙ ΤΕΜΕΝΟΣ ΑΣΚΛΗΠΙ
 ΟΥ ΟΡΩΣΑΝ ΟΥΝ ΚΑΙ ΟΙΣ ΤΡΑΤΕΥΟΜΕΝΟΙ ΕΠΙΣΟΥΝ
 ΟΥ ΦΑΙΝΩΝΤΑΙ ΤΑ ΚΟΛΟΥΘΑ ΠΡΑΤΤΟΝΤΕΣ ΤΗ ΘΕ
 ΜΝΗΣΤΟΥ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΙΑ Γ. . . . ΧΗΙΔΕΔΟΧΘ. . . .
 10 ΚΟΙΝΩ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΟΜΕΝ.
 Ρ. ΝΤΟΥ ΙΕΡΟ. ΚΑΤ.
 Μ. ΑΜΒ. . . . Τ :

Θεοί

Ἐπὶ Μενεκράτου ἄρχοντος Μουνιχιῶνος ἔδοξεν Ἀθηναίων τοῖς στρατευομένοις ἐπὶ Σουνίου Ἐπειδὴ Θεόμνητος στρατηγὸς χειροτονήθεις ἐπὶ τὴν παραλίαν ἐν τε τοῖς ἄλλοις ἀνεγκλητός ἐγένετο τε πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἱεροῖς προσκατεσκεύασεν αὐτὸν καὶ τέμενος Ἀσκληπιού ὅπως ἂν οὖν καὶ οἱ στρατευόμενοι ἐπὶ Σουνίου φαίνωνται πάντοτε πρᾶττοντες τῆ Θεόμνητος προαίρεσι: Ἀγαθῆ τυχῆ: δεδόχθαι τῶ
 5 κοινῶ τῶν στρατευομένων ἐπὶ Σουνίου τὴν ἐπιμελειάν τοῦ ἱεροῦ κατ.
 μ. λ αμβ[ανον] τ[εις]

Ἀριθ. 4. Πλάξ λευκοῦ λίθου, τετραγυμένη λοξῶς κατὰ το ἀριστερον. μηκ. 0,40 πλ. 0,29. Τὰ γράμματα εἶνε λίαν ἐσθλαρμένα καὶ δύσανάγνωστα, κυρίως ἐνεκὰ τοῦ τρόπου τῆς χαραξέως αὐτῶν, διότι ἀποτελοῦνται ἐκ κοκκιδῶν ἐνοσμενῶν διὰ γραμ-

Στ. 3. Ἡ ἀνωμαλία ἐνταῦθα ὡς πρὸς το συνδεδεικὸν ἐξηγεῖται ὅταν λάβωμεν ὑπ ὄψιν τοὺς χρόνους καθ οὓς ἐγράφη το ψήρισμα.

Στ. 11. Συνεπληρώσαμεν ἐπιμελειάν ἢ ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῆ καὶ ἐπιστασία τοῦ ἱεροῦ. Ἡ τοιαύτη δὲ ἀνταπόδοσις τῆς εὐεργεσίας δὲν ἦτο ἀσυνήθης. Ἡ ἐπομένῃ λέξις ἴσως εἶνε ἢ πρόθεσις «κατὰ», ἀγνωστον ὅμως τι ἐπηκολούθει. Τοῦ ἐπομένου στίχου δὲν σώζονται ἢ ὀλίγητα ψήρια, ἐξ ὧν συνεπληρώσαμεν τὴν λ. «λαυδάνοντες»: δύσκολος ὅμως εἶνε ἢ συμπλήρωσις τῶν λοιπῶν τοῦ στίχου λέξεων.

μῆς ἢ κύκλου, ἀναλόγως τοῦ γραμματος. Ἡ ἐπιγραφή δὲν εἶνε στοιχηδόν κεχαραγμένη, ὡς ἐκ τούτου δὲ δυσχερεστέρα καθίσταται ἢ συμπλήρωσις αὐτῆς. Δι' οὗ καὶ δὲν προσέδημεν εἰς τὴν συνεπλήρωσιν ἢ ἐκείνων ὅσα ἐνομοίσαμεν, ὡς ἐκ τῆς ἐνομοίας, λίαν πιθανόν. Ἄλλος τις δὲ ἐμπειρότερος ἡμῶν ἀς συμπληρώσῃ τὰ τυχόν δυνάμενα νὰ συμπληρωθῶσιν ἔτι. Ἐπὶ τῆς στήλης ταύτης, καθὼς φαίνεται ἐκ τῆς εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἀναγραφῆς στίχ. 11 καὶ 14 τῶν στρατῶν καὶ «τῶν ψηρισμάτων» διότι ἢ συμπλήρωσις αὐτῆ φαίνεται βεβαία ἀνεγρόφοντο τὰ ὀνόματα δύο ὡς εὐεργετῶν τοῦ δήμου κατ. ἐπιμῶντο δὲ συνεπῶς διὰ τοῦ ψηρισματος τούτου δύο τῶν ἐν τέλει ὧν ο ἕτερος, καθὰ μαρτυρεῖται ἦτο στρατηγὸς ἢ ὁ ἄλλος, πιθανῶς, ἡγεμῶν συμμαχίας. Ὁ Εὐρυκλείδης Μικίωνος ὁ Κηρισίεος εἶνε καὶ ὄλλοθεν γνωστος ὡς στρατηγὸς C.I.A. II 858 καὶ ὡς παλαιὰς

των στρατιωτικῶν C.I.A. II 334) ἐπὶ Διομέδοντος ἄρχοντος, ὅστις ἤρξε κατὰ τὸ ἔτος 223/22. Ὡς ἐκ τούτου δὲ δυνάμεθα καὶ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης κατὰ προσέγγισιν νὰ ὀρίσωμεν εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 7^{ου} π.Χ. αἰῶνος.

Στιγ. 4. Ἄδηλον ἐνταῦθα εἶνε ἂν πρόκειται περὶ ἡγεμόνος συμμορίας τινὸς ἢ περὶ ἄλλου τινὸς ὑπουργήματος. Hrb. καὶ C.I.A. II. 371 e, 385 f. καὶ ἄλλ.

Στιγ. 6. Συνεπληρώσαμεν « οἱ τεταγμένοι » ἐκ τῆς κατωτέρω φράσεως « Ἀθηναίων οἱ τεταγμένοι ».

Στιγ. 8. Ἐκ τῆς κατωτέρω, συμπεπληρωμένης μὲν ἀλλὰ βεβαίως φράσεως « τῆς ἀναγραφῆς τῶν ψηφισμάτων » συνεπληρώσαμεν καὶ ἐνταῦθα τὰδε τὰ ψηφίσματα » εἰς πληθυντικόν.

Στιγ. 9. Ἐνταῦθα ἡ συμπλήρωσις ἡμῶν εἶνε προφανής¹ καὶ ὅμως εἶνε ἄγνωστον ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἐκαλεῖτο καὶ σωτήρ. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν « ἐπιθέτων τῶν θεῶν » τῷ ἐκδοθέντι ἐν τῷ μυθολογικῷ λεξικῷ τοῦ Rocher, δὲν ἀπαντᾷ ὅμοιον κοσμητι-

κὸν τοῦ Ποσειδῶνος. Θὰ ἐπερίμενέ τις τὸν Δία ἢ τὸν Ἀσκληπιόν. Ἡ ἐπιγραφή ὅμως εὐρέθη ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι περὶ τοῦ θεοῦ τούτου πρόκειται. Εἶνε ἄλλως τε καὶ λίαν φυσικὸν οἱ περὶ τὸ Σούνιον πλείοντες νὰ ἐπεκαλοῦντο τοῦ Ποσειδῶνος ὡς σωτήρος¹.

Στιγ. 11. Ἐνταῦθα ἡ συμπλήρωσις εἶνε εὐχερῆς¹ κατ' ἔννοιαν θὰ ἤρμοζεν ἐπίσης « καὶ τὴν ποιήσιν τῶν στεφάνων ».

Στιγ. 13. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχου δὲν συμπληροῦται εὐχερῶς¹ διότι ἐνῶ πρόκειται, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς ἐννοίας, περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐψηφισμένων καὶ ἐπομένως περὶ τῆς ποιήσεως ἢ ἀγορᾶς τῶν στεφάνων, ἡ πιθανὴ κατάληξις θείῃ ἢ «θεῖν» ἀνατρέπει πᾶσαν σχετικὴν εἰκασίαν.

Στιγ. 17-23. Ἐπειδὴ ἐν τῇ περιλήψει ταύτῃ, τῇ συνήθως ἐντὸς στεφάνου τεθειμένη, ἀναγράφεται ὁ ἕτερος τῶν τιμωμένων, θεόν νὰ εἰκάζωμεν ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ ἀπολεσθέντος μέρους τῆς πλακῆς ἢ ἀντίστοιχος περιλήψις διὰ τὸν συντιμηθέντα, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν περιεσώθη.

Ἀριθ. 4

..... Τ Ω Ι
 Ε Υ Ρ Υ Κ Λ Ε Ι
 Λ Λ Ε Ι Ν Δ Ε Α Υ
 Ο Υ Η Γ Ε Μ Ο Ν Ο Σ
 5 Α Ι Φ Α Ν Ε Ρ Ο Ν Ε Ι
 Ο Ι Τ Ω Ν Ρ Ο Λ Ι Τ Ω Ν
 Ε Τ Α Σ Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ
 Λ Ε Ι Λ Ι Θ Ι Ν Ε Ι Κ Α Ι Σ Τ Η
 Σ Ω Τ Η Ρ Ο Σ Ε Ρ Ι Σ Ο Υ Ν Ι Ο Υ
 10 Α Ν Α Θ Ε Σ Ι Ν Τ Η Σ Σ Τ Η Λ Η Σ
 Ε Φ Α Ν Ω Ν Μ Ε Ρ Ι Σ Α Ι Τ Ο Γ Ι Ν Ο Μ Ε
 Χ Ο Ν Ε Κ Τ Ο Υ Κ Ο Ι Ν Ο Υ Ε Λ Ε Σ Θ Α Ι Δ Ε
 Ρ Ι Μ Ε Λ Η Σ Ο Ν Τ Α Ι Τ Η Σ Α Ν Α Γ Ρ Α Φ Η Σ
 Ω Ν Κ Α Ι Τ Η Σ Α Ν Α Θ Ε Σ Ε Ω Σ Τ Η Σ Σ Τ Η Λ Η Σ
 15 Ε Θ Ε Ν Ο Ι Δ Ε Ε Ι Ρ Ε Θ Η Σ Α Ν . . . Σ Τ Ρ Α Τ Ο Σ
 Ο Δ Ο Τ Ο Σ Χ Ο Λ Λ Ε Ι Δ Η Σ

ΑΘΗΝΑΙΩΝΟΙΤΕΤΑ
 ΓΜΕΝΟΙΕΡΙΣΟΥ
 ΝΙΟΥΤΟΝΣΤΡΑΤΗ
 20 ΓΟΝΤΟΝΕΡΙΤΟΥΣ
 ΟΡΛΙΤΑΣΕΥΡΙΚΛΕΙ
 ΔΗΝΜΙΚΙΩΝΟΣ
 ΚΗΦΙΣΙΕΑ

¹ Ἐν Τηρῷ δὲ εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἐλατρεύετο καὶ ὡς ἱατρός (=σωτήρ)! Hrb. Preller - Robert Gr. Myth. σελ. 519. Σ. 4.

..... τῷ
 Εὐρυκλεί-
 δην Μικίωνος Κηφισιέα]. λλειν δὲ αὐ-
 οὔ ἡγεμόνος
 5 κ]αὶ φανερόν εἶ-
 ναι οἱ τεταγμένοι τῶν πολιτῶν
 τιμῶν τοὺς εὐεργ]έτας τοῦ δήμου
 ἀναγράψαι δὲ τὰ ψηφίσματα ἐν στή]λει λιθίνει καὶ στή-
 σαι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ποσειδῶνος;] Σωτήρης ἐπὶ Σουνίου.
 10 Εἰς δὲ τὴν ἀναρχαφὴν καὶ τὴν] ἀνάθεσιν τῆς στήλης
 καὶ τὴν ἀγορὰν τῶν στ]εφάνων μερίσκι τὸ γινόμε-
 νον ἀνάλωμα τὸν δήμαρχ]ον ἐκ τοῦ κοινοῦ· ἐλέσθαι δὲ
 δύο ἄνδρας οἵτινες ἐ]πιμελήσονται τῆς ἀναρχαφῆς
 τῶν ψηφισμάτ]ων καὶ τῆς ἀναθέσεως τῆς στήλης
 15 εἶεν· οἶδε εἰρεθίσαν· [Ἐχ]ε]στρατος
 Κηφισόδοτος Χολλείδης.

Ἄθηναίων οἱ τετα-
 γμένοι ἐπὶ Σου-
 νίου τὸν στρατη-
 20 γὸν τὸν ἐπὶ τοὺς
 ὀπίστας Εὐρυκλεί-
 δην Μικίωνος
 Κηφισιέα.

Ἄριθ. 5. Πλῆξ λευκοῦ λίθου ὑμητταίου, τεθραυ-
 σμένη κατὰ τὸ ἄριστ. καὶ πρὸς τὰ κάτω· μηκ. 0,30
 πλ. 0,20 (μέγιστον). Τὰ γράμματα εἶνε ἐπιμελῶς
 κεχαραγμένα καὶ εὐδιάκριτα, κατατεταγμένα δὲ
 στοιχηδόν. Ἡ συμπλήρωσις τῆς ἐπιγραφῆς δὲν
 εἶνε εὐχερῆς, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ πλεῖστον μέ-
 ρος αὐτῆς, καίτοι ἡ στοιχηδόν χάραξις αὐτῆς δι-
 ευκολύνει μεγάλως τὴν πρὸς τοῦτο προσπάθειαν.
 Ἡμεῖς ἀπεπειράθημεν νὰ συμπληρώσωμεν μόνον
 ὅ,τι πιθανόν καὶ φανερόν, καθ' ἡμᾶς, πρόκειται.

Ἐξ ὀλίγων τῆς ἐπιγραφῆς στίχων, ἀσφαλῶς
 συμπληρουμένων, προκύπτει ὅτι ἕκαστος τῆς ἐπι-
 γραφῆς στίχος περιελάμβανε γράμματα 36. Ἐπὶ
 τῇ βάσει δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου προσέθημεν εἰς τὴν
 συμπλήρωσιν ἑλλειπῶν τινῶν στίχων. Ἡ χρονολο-
 γία τῆς ἐπιγραφῆς, ἐλλείψει ὀνομάτων, εἶνε δύσκο-
 λον νὰ ἐξακριβωθῇ· ἐκ τοῦ σχήματος ὁμῶς τῶν
 γραμμῶν καὶ κυρίως τοῦ φ ἐν στιχ. 4. θὰ ἠδύ-
 νατο νὰ ἀναχθῇ αὕτη καὶ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ
 Γου π. Χ. αἰῶνος. Ἐπειδὴ δὲ ἀναφέρονται ἐν τῇ
 ἐπιγραφῇ «οἱ σύμμαχοι», ἔχομεν δὲ καὶ ἐν ἄλλαις
 ἐπιγραφαῖς τῆς αὐτῆς χρονικῆς περιόδου (Πρβλ.

C.I.A.H. 331, 332, 333 κ. ἄλλ.) τὸν αὐτὸν ὄρον
 συγχὰ ἀπαντῶντα, εἰκάζομεν ὅτι ἡ ἀνωτέρω χρο-
 νολογία εἶνε ἡ ἀκριβής.

Στιχ. 3. Πιθανῶς συμπληρωτέον ἐνταῦθα τοῦ
 πλοῦ ἢ ἔκπλου. Ἡ τελευταία λέξις θὰ συνεπλη-
 ρουτο «τῶν ξυμμάχων» ἐὰν μὴ εὐθὺς ἐν ταῖς ἐπο-
 μένοις δὲν εἶχομεν οἱ σύμμαχοι καὶ συμμαχοὺς
 διὰ τοῦ σ.

Στιχ. 4. Τὸ Φ ἐν τῇ λέξει ταύτῃ γέγραπται +,
 ὅπερ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ, ὡς εἶπομεν, καὶ ὡς
 ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἀνάγεται εἰς τὰς ἀρ-
 χὰς τοῦ Γου αἰῶνος. (Πρβλ. C.I.A. II 234, 270,
 272, 297 κτλ.).

Στιχ. 5. Ὁ στίχος θὰ ἠδύνατο πιθανῶς νὰ συμ-
 πληρωθῇ· ταῖς τε Ἄθηναίους καὶ ταῖς] συμμαχοῖς
 καὶ

Στιχ. 7. Εἶνε ὁ πρῶτος στίχος ὁ ἀσφαλῶς συμ-
 πληρούμενος. Ἐκ τούτου δὲ ἐξάγομεν, ὅτι οἱ στί-
 χοι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀπετελοῦντο ἐκ 36 γραμ-
 μάτων.

Στιχ. 9. περιπόλαρχος· περὶ τῆς λέξεως ταύ-
 τῆς καὶ τῆς δικαιοδοσίας τῶν περιπολάρχων βλ.
 Foucart, ἐν Bull. d. cor. Hell. 13 σ. 265 καὶ ἐξ.
 (decrets ephébiques). Πρβλ. καὶ Hermann's, Lehr.
 d. gr. Rechtsalt. II. 2. σελ. 56. σσμ. 4. Ἡ λέξις
 ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ δημοσιευθείσῃ ὑπὸ Φιλίου ἐν
 Ἄρχ. Ἐφημ. 1888 σ. 31. C.I.A. IV, 2, 104^a.
 Ἐπίσης Ἄρχ. Ἐφημ. 1891 σ. 61 C.I.A. II. 1219.
 IV, 2, 1219^b. Καὶ ἐνταῦθα ἴσως πρόκειται περὶ
 ἐξασκήσεως τῶν ἐφηβῶν, οὗς, περιπόλαρχος ὁ
 τιμώμενος διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου χριστοτη-
 θεῖς ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐξήγαγε πρὸς ἀσκήσιν εἰς τὰ
 προύρια πιθανῶς.

Στιχ. 11. Ἐνταῦθα θὰ συνεπληρωθῆμεν ὡς ἐκ
 τῆς ἐννοίας, «εἰς [τὰ προύρια]» ἀλλὰ σώζεται, ἂν
 δὲν ἀπατᾷ ἡμᾶς ἡ ἀντίληψις, ἀμυδρῶς ὀρώμενον
 εἰς τὸ τέλος τοῦ προηγουμένου στίχου τὸ γράμμα
 Π. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ περιπτώσει θὰ ἤρμοζεν ἡ συμ-
 πλήρωσις «εἰς περιπολίαν τῶν περιπόλ]ων τοὺς
 κτλ.» ἢ, ὅπως μὴ ἦχῃ κακῶς ἡ ἐπανάληψις, «εἰς
 περιοδείαν τῶν περιπόλων τοὺς κτλ.». Περὶ τῶν
 ἀσκήσεων τούτων τῶν ἐφηβῶν, μετὰ τὸ τέλος τοῦ
 Δου αἰῶνος πρβλ. Gilbert ἐνθ. ἀνωτ. 392.

Στιχ. 15. Συνεπληρώσαμεν ἄνευ τοῦ ἄρθρου
 «ἐπὶ Σαλαμίνα» ὡς καὶ «ἐπὶ Ἀθῆνον» (Bull. d.

C. Hell. 4. 343 « ἐπὶ Φαμνόνου » C. I. A. H. 1206^b καὶ ἑτέρα. Ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέμπον στρατηγὸν καὶ εἰς Σαλαμίνα εἶνε γνωστόν. Πρὸβλ. καὶ C. I. A. II. 649. 395.

Στιχ. 16. Δυνατὸν νὰ συμπληρωθῆ καὶ « τοῖς δημόσιαις ».

Στιχ. 17. Συνεπιληρώσαμεν « τοῦ φρουρίου ἐπιμελίθη » κτλ. χωρὶς νὰ δοξάζωμεν ὅτι ἡ συμπλήρωσις ἡμῶν εἶνε ἡ ἀπολύτως ὀρθή. Πιθανὸν δὲ νὰ ἦτο καὶ εἰς πληθυντικὸν ἡ λέξις φουρίου, ἐάν δηλ. πάντως ὑπῆρχεν ἡ λ. αὕτη ἐνταῦθα.

Στιχ. 18. Ἐάν ἡ συμπλήρωσις ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ « τειχῶν » ἔγῃ καλῶς, ὅπερ σχεδὸν βέβαιον, διότι ἀμυδρῶς διακρίνονται ἐπὶ τοῦ λίθου τὸ ι καὶ τὸ χ, ἐάν δὲν ἀπατᾷ ἡμῖς ἡ ἀντίληψις, τότε ὁ στίχος οὗτος θὰ συνεπληροῦτο καταλλήλως « καὶ τῶν λιμένων », διότι οὕτω πληροῦται τὸ ὑπολειπόμενον κενὸν ἐκ γραμμάτων 13 — δυνατὸν ἔμως νὰ ὑπῆρχε καὶ ἄλλη λέξις, ὡς λ.χ.

« καὶ τῶν νεωρίων », τοῦθ' ὅπερ, προκειμένου περὶ Σαλαμίνας, οὐχὶ ἀπίθανον.

Στιχ. 19. Ἡ γενομένη συμπλήρωσις εἶνε, ὡς ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ ἐπομένου στίχου, πιθανή, δυνατὸν ἔμως νὰ ὑπῆρχε καὶ ἄλλη λέξις.

Στιχ. 21. Ὅποια ἡ ἐλλείπουσα λέξις ἢ φράσις ἐνταῦθα εἶνε δύσκολον νὰ εἰκασθῇ. Το κενὸν τῶν ἐξ γραμμάτων δὲν δύναται νὰ πληρωθῆ εὐχερῶς ὑπὸ εὐθέτου τῆ ἐννοίᾳ λέξεως. Θὰ ἐπεριμένε τις τὴν φράσιν « πάλιν δέ » ἀλλὰ περιττεύει ἐν γράμμα. Πιθανῶς ἐφέρετο « εἶτα δέ ».

Στιχ. 23. Ἐκ τῆς ἐννοίας θὰ περιέμενε τις ἐνταῦθα τὴν φράσιν « καὶ τοῦ φρουρίου καὶ τῆς παραλίας πάσης ». Ἀλλὰ τὸ κενὸν δὲν πληροῦται οὕτω, ἡμεῖς δὲ ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐξεύρωμεν ἄλλην συμπλήρωσιν.

Στιχ. 21-26. Ἡ συμπλήρωσις τῶν τεσσάρων τούτων στίχων εἶνε εἰς ἄκρον δυσχερής, δι' ὃ καὶ ἀπέχουμεν πάσης ἀποπειρας πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῶν.

Ἄριθ. 5

.....	N
.....	ΕΛΛΗΝΙ
.....	ΓΛΟΥΤΩΝΞΥ
5	ΝΤΑΣΥΜ+ΕΡΟΝΤ
.....	ΣΥΜΜΑΧΟΙΣΚΑΙ
.....	ΟΙΣΥΜΜΑΧΟΙΑΡΕ
.....	ΑΙΕΠΙΤΟΥΓΕΙΡΑ
.....	ΠΙΣΟΥΝΙΟΝΔΙΕΡ
.....	ΩΙΚΑΙΠΕΡΙΠΟΛΑΡΧ
10	ΔΗΜΟΥΕΞΗΓΑΓΕΝΕΙΣΓ
.....	ΩΝΤΟΥΣΒ
.....	Λ ΜΕΝΟΥΣ
.....	ΝΤΩΝΕΝΤΗΙΧΩΡΑΙΚΑΙ
.....	ΙΜΩΣΕΠΕΜΕΛΗΘΗΤΗΣΧ
.....	ΡΑΤΗΓΟΣΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘ
15	ΛΑΜΙΝ ΧΡΗΜΑΤΑΤΕΠΡ
.....	ΑΙΣΕΙΣΤΗΝΕΡΙΣΚΕΥΗΝ
.....	ΠΕΜΕΛΗΘΗΤΩΝΤΕΤΕ!
.....	ΑΙΩΣΚΑΙΦΙΛΟΤΙΜΩΣΚΑ
.....	ΑΝΑΥΤΟΝΣΑΛΑΜΙΝ
20	ΙΑΡ
.....	ΟΣΥΝΗΣΤΗΣΕΙΣΕΑΥΤΟΥ
.....	Ι
.....	ΓΟΤΟΥΔΗΜΟΥΣΤΡΑΤΗ
.....	ΜΕΜΕΛΗΤΑΙΣΟΥΝΙΟΥ
.....	Α
.....	ΤΗΣΠΑΡΑΛΙΑΣΠΑ
.....	ΗΣ
.....	ΑΤΙΩΤΩΝΚΑΛΟ;Σ;Κ;
25
.....	ΟΥΝΤΩΝΚΑΚΟ;
.....
.....	ΚΑΙΔΙΑΣΕΣΩ
.....
.....	ΑΚ
.....
.....	Κ

.....ν.....
ελλην.....
πλου τῶν ζυ.....
τὰ συμφέροντα..
5συμμάχοις καὶ.....
οὐ σύμμαχοι ἀρε[τῆς] ἕ-
 νεκα καὶ δικαιοσύνης. καὶ ἐπὶ τοῦ Πειρα[τῶς].
ἐπὶ Σούνιον διέρ.....
φ καὶ περιπόλαρχος
10 χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου ἐξήγαγεν εἰς.
ων τοὺς β[ου]λι[σ]μένους
ν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ καὶ
φιλο[τι]μίως ἐπεμελήθη τῆς χ
 ώρας.στ[ρα]τηγὸς χειροτονηθ-
15 εἰς ὑπὸ τοῦ δήμου ἐπὶ Σα[λα]μίν[ω]ν χρέματά τε πρ-
 οσηνεγκεν τοῖς πολι[τ]αῖς εἰς τὴν ἐπισκευὴν
 τοῦ φρουρίου ὁμοίως ἐπεμελήθη τῶν τε τε[ι]χῶ-
 ν.δικαίως καὶ φιλοτίμως καὶ ἰ
 διὰ ταῦτα ἐστερνόωσα[ν] κ[υ]τὸν Σαλαμίν[ω]ν ἀρ-
20 ετῆς ἕνεκα καὶ δικαιοσύνης τῆς εἰς ἑαυτοῦ[ς]
χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου στρατη-
 γὸς ἐπὶ τὴν χώρην ἐπι[με]μέληται Σουνίου [κα]τ[ι]
τῆς παραλίας π[ά]σ[α]ς..
στ[ρα]τιωτῶν καλ.....
15ουντων κακο[ι].....
καὶ διασέσω[κεν].....

Ἄριθ. 6. Τεμάχιον πλάκός λευκοῦ λίθου εἰς δύο-
 τεθραυσμένον· τῆς πλάκός ἐλλείπει πλέον του ἡμί-
 σεως ἐκ τοῦ πρὸς ἀριστερὸν μέρους αὐτῆς. Τὰ γράμ-
 ματα εἶνε χαραγμένα ἀνισομήκως καὶ ἀμελῶς, ἢ
 κατὰτάξιν δὲ αὐτῶν οὐχὶ στοιχειῶν. Εὐρέθη καὶ
 αὕτη ὑπὸ τῆς δεξιουμένης τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος·
 τὰ δύο ὅμως ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τεμάχια, εὐρέθησαν
 οὐχὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, οὐδὲ συγγρόνως. Τῆς ἐπι-
 γραφῆς ταύτης δημοσιεύομεν το καίμενον μόνον
 δι' ἐπιγραφικῶν ψηφίων, μὴ ἐπιχειροῦντες οὐδὲ κἄν
 τὴν μεταγραφὴν αὐτῆς. Τὰ γράμματα ὅμως ἐν
 τῇ δημοσιεύσει ἡμῶν, δὲν εἶνε ἐντελῶς ὅμοια τοῖς
 ἐπὶ τῆς πλάκός, ἰδίᾳ δὲ τὰ Α, Δ καὶ Λ εἶνε πολὺ
 διάφορα, διότι ἔχουσι ταῦτα μικρὰν προεξοχὴν τῆς
 ἑτέρας τῶν πλευρῶν κατὰ τὴν κορυφήν, ἣν δὲν
 εἶχουμεν προσομοία τυπογραφικῶν στοιχείων ὅπως
 ἀποδῶσωμεν. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμ-
 μάτων ἢ ἐπιγραφῆ δύναται ν' ἀναχθῆ εἰς το πρῶ-
 τον ἡμισυ τοῦ 7^{ου} αἰῶνος, ἀλλὰ πιθανὸν νὰ εἶνε
 καὶ μεταγενεστέρα τῶν χρόνων τούτων. Ὡς πρὸς
 τὸ τυπικὸν τῆς ἐπιγραφῆς παρατηροῦμεν μόνον
 τὴν σπανίαν χρῆσιν τοῦ τύπου (στιγ. 15) παρα-
 σκευῶν, ἀντὶ τοῦ «παρασκευάζειν». Πρβλ. κα-
 τασκευῶν (C. I. A. H. 383 στ. 10. Βλ. καὶ Gött.
 gel. anz. 1898 σ. 234.

Ἄριθ. 6

..... εἶ] ΠΕΝΕΠΕΙΔΗ
 τῶι δήμ] Ω Ι Τ Ω Ι Α Θ Η
 ναίων] Α; ΑΠΟΔΕΙΚΝΥ
 Ω Σ Α Υ Τ Ω Σ
5 Ν Α Υ Τ Η Ν
 Σ Α Υ Τ Ο Υ
 Ι Ω Κ Ω Ν
 Δ Ι Ε Τ Ε Λ Ε
 Ι Ω Ι Μ Ε
 Λ Λ Ο Ι Ε Ν Α Υ Τ Ω Ι Α Π
10 καὶ κοιν ΕΙΚΑΙΙΔΙΑΕΚΑΣΤΩΙ
 Τ Ο Υ Κ Ρ Ι Ν Α Σ Α Ρ Ι Σ Τ Ο Ν Ε Ι
 Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Ε Ι Ν Ε Ρ Α Γ Γ Ε Λ Λ Ε
 Π Α Ρ Α Κ Α Λ Ω Σ Ι Ν Α Υ Τ Ο Ν Ε Υ
15 Κ Α Ι Χ Ο Ρ Η Γ Ο Ν Π Α Ρ Α Σ Κ Ε Υ ἈΝ
 τῶν Ἀθῆνα] Ι Ω Ν Ο Ι Τ Ε Τ Α Γ Μ Ε Ν Ο Ι Ε Π Ι Σ Ξ Ο Υ
 νίου]. Ν Ε Υ Γ Ρ Α Θ Ω Σ Ι Ν Κ Α Ι Α Π Ο Δ Ι Δ Ο Ν
 Σ Α Σ Ι Ν Τ Υ
 Π Ι Σ

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΘΟΥΡΙΑΣ

Ἐπισκεφθεὶς προ ὀλίγων μηνῶν τὰ εἰρεῖπια τῆς ἀρχαίας Θουρίας ἠΰρον ἐν θέσει «Ἑλληνικά» ἐν τέταρτον τῆς ὥρας περίπου ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου Βεΐσαγα τῆς Μεσσηνίας ἔμπροσθεν τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας ἢ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου κειμένην στήλην ἐνεπίγραφον, τετραγώνον τὰ ἄνω μετ' ἀναγεγλυμμένου ἀετώματος, τὰ κάτω κολοβήν, ἔχουσαν πλάτος 0·625 μ., πῶχος 0·115 μ., ὕψος νῦν 0·75 μ., φέρουσαν τὸν ὕπο τοῦ P. Foucart ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Le Bas ὑπ' ἀρ. 363 καὶ τελευταῖον ὕπο τοῦ R. Meister ἐν Griechische Dialektinschriften 4679 ἐκδοθέντα κατάλογον. Ὁ

- Ἐπικράτης Δαμοκλεος
- Ἐπίδικος Φιλαίθο[υ]
- Φιλόκλειτος Φιλίππου
- Κλεανδρίδης Εὐδάμου
- 5 Λεόντιχος Δεινίππου
- Τελίσκος Ταυρίων[ος]
- Κλεόνικος Κλεοσθέν[ε]ος
- Σωσικλῆς Ἐπιτέλεος
- Ἵνάτας Ἐπιτέλεος
- 10 Νίκιππος Χαϊρήμανος
- Νίκιππος Τίμωνος
- Λεοντεὺς Τίμωνος
- Νικίας Δάμωνος
- Νεων Σωσιδάμου
- 15 Κανδόλας Ξενοδάμου
- Κράτων Κάλλων[ος]
- Νικομήδης Ἀριστείδας
- Ἀγχιθοκλῆς Κηρικράτε[ος]
- ... ασις Δαμοθέρε[ος]

Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἢ ἐπιγραφῆ πιθανῶς ἀνήκει εἰς τὸν δεύτερον πρὸ Χ. αἰῶνα· τὰ ἄλλα ἔχουσι κυρτὴν γραμμὴν, τὰ δὲ θῆτα σιγμὴν ἐν μέσῳ, τὰ δὲ μῦ οὐπω παραλλήλους τὰς ἔξω γραμμάς, τὰ δὲ νῦ τὴν πρώτην γραμμὴν ἐνίοτε περιέργως κεκλιμένην, τὰ δὲ περὶ σχεδὸν ἴσας τὰς δύο καθέτους γραμμάς, τὰ δὲ σίγμα βραχέα καὶ ἀνοικτὰ τὰ σκέλη, τὰ δὲ ὦ εἶνε ἴσα τὸ μέγεθος

Foucart ὑπ' ὄψει εἶχεν ἀντίγραφον τοῦ Le Bas καὶ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους ἔκτυπον· σημειώνει δέ: la première colonne est très-distincte, mais la seconde est presque illisible, καὶ οὕτως ἐν τῷ ἀντιτύπῳ αὐτοῦ ἐλλείπουσιν οὐ μόνον πολλαχοῦ τὰ τέλη τῶν πατρωνυμικῶν τῆς πρώτης σελίδος ἀλλὰ καὶ τὰ πλεῖστα κύρια ὀνόματα τῆς δευτέρας· ταῦτα δὲ νῦν τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ λίθου καθαρῶς ἀναγινώσκονται. Ἔχει δὲ ὁ κατάλογος κατὰ τὸ ἀντίγραφόν μου, ὅπερ ὅμως ἕνεκα τῶν περιστάσεων ἐν σπουδῇ ἔλαβον, ὡς ἑξῆς·

- Αὐτοκλαίδας Ξενοστράτου
- Δέξων Ὁρθωνος
- Διόδωρος Ἀριστεά
- Πολυκράτης Τιμογένεος
- Νικίας Ἀριστοδάμου
- Δάμων Οἰνέος
- Σώταιρος Ἀσάνδρου
- Θεοκλῆς Λυσικλέος
- Στέφανος Στράτωνος
- Ἀπολλωνίδας Ἀπολλωνίου
- Νικοκλῆς Ξενοδάμου
- Δαμοκλείδας Χαρίνου
- Καλλι[ππ]ίδας Χαίριος
- Φίλων Φιλοκλείδας
- Ἀρ[ισ]τοκλῆς Ἀριστοκλείδας
- Ὀ[νασ]ικλῆς Νικία
- Λο; Δαμοτίμου
- Δαματρίου
- Εὐ- ; ἢ Ἐγ- ;

τοῖς ἄλλοις γράμμασι καὶ εὐρέως ἀνοικτὰ. Μεταξὺ τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν πατρωνυμικῶν ὑπάρχει μικρότερον ἢ μεγαλύτερον κενόν. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι στ. 7 κατὰ λάθος παρέλιπεν ὁ γλύπτης ἐν τῷ Κλεοσθένεος τὸ τελευταῖον εἶ. Κάτωθεν τῶν σφῆζομένων ἄλλοι στίχοι ἐπὶ τοῦ λίθου ὡς φαίνεται δὲν ὑπῆρχον.

ADOLF WILHELM.

ΤΡΙΑ ΝΕΑ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

ΤΟΥ

ΥΠΕΡΤΕΛΕΑΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Αἱ ἀκόλουθοι τρεῖς ἐπιγραφαὶ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κυρίου Κ. Καραπάνου καὶ δημοσιεύονται ἐνταῦθα τῇ ἀδείᾳ αὐτοῦ λίαν φιλοφρόνως παραχωρηθεῖση.

Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἠγορεύθησαν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1884 σελ. 197 κ.έ. ὑπὸ τοῦ κυρίου Καραπάνου δημοσιευθεισῶν ἐνεπιγράφων χαλκῶν ταινιῶν καὶ τῶν ἐπιγραφῶν Collitz-Bechtel

Dial. Inschr. III, 4543-4544 (= Μυλωνᾶ Ἐφ. Ἀρχ. 1884 σ. 85 καὶ Bull. II, 241, 1.) καὶ προέρχονται ἐξ οὗ καὶ ἐκεῖναι χωρίου¹.

Ἦναι καὶ αἱ τρεῖς ψήφισματα προξενικὰ τῆς πόλεως τῶν Κοτυρτατῶν, ἧτις ἦτο πιθανώτατα μία τῶν ἀποτελουσῶν τὸ κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων ἢ Ἐλευθερολακίων πόλεων².

Ἀριθ. 1

Ε Π Ε Ι Δ Η Α Ρ Ι Σ Τ Α Γ Ο Ρ Ο Σ Α Γ Η Ξ Ε Ν Ο Υ
Δ Α Ι Μ Ο Ν Ι Ο Σ Ε Υ Ν Ο Υ Σ Ω Ν Δ Ι Α Τ Ε Λ Ε Ι Τ Α Ι Π Ο
Λ Ε Ι Α Μ Ω Ν Ε Ν Π Α Ν Τ Ι Κ Α Ι Ρ Ω Ι Σ Π Ο Υ Δ Α Σ
Ο Υ Θ Ε Ν Ε Λ Λ Ε Ι Π Ω Ν Ε Δ Ο Ξ Ε Τ Ω Ι Δ Α Μ Ω Ι
5 Τ Ω Ν Κ Ο Τ Υ Ρ Τ Α Τ Α Ν Α Ρ Ι Σ Τ Α Γ Ο Ρ Ο Ν Α Γ Η
Ξ Ε Ν Ο Υ Λ Α Κ Ε Δ Α Ι Μ Ο Ν Ι Ο Ν Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Ε Ι
Μ Ε Ν Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Α Ν Τ Α Σ Π Ο Λ Ε Ο Σ
Τ Ω Ν Κ Ο Τ Υ Ρ Τ Α Τ Α Ν Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι Ε Κ Γ Ο Ν Ο Υ Σ
Υ Π Α Ρ Χ Ε Ι Ν Δ Ε Α Υ Τ Ω Ι Γ Α Σ Κ Α Ι Ο Ι Κ Ι Α Σ Ε Ν
10 Κ Τ Η Σ Ι Ν Κ Α Ι Ε Π Ι Ν Ο Μ Ι Α Ν Κ Α Ι Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι
Π Ο Λ Ε Μ Ο Υ Κ Α Ι Ε Ι Ρ Α Ν Α Σ Κ Α Ι Τ Α Λ Ο Ι Π Α
Τ Ι Μ Ι Α Ο Σ Α Κ Α Ι Τ Ο Ι Σ Λ Ο Ι Π Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι
Τ Α Σ Π Ο Λ Ε Ο Σ Υ Π Α Ρ Χ Ε Ι Κ Α Λ Ε Σ Α Ι Δ Ε Α Υ
Τ Ο Ν Κ Α Ι Ε Π Ι Τ Α Ν Κ Ο Ι Ν Α Ν Ε Σ Τ Ι Α Ν Κ Α Ι Δ Ο
15 Μ Ε Ν Α Υ Τ Ο Ι Τ Ο Υ Σ Ε Φ Ο Ρ Ο Υ Σ Ξ Ε Ν Ι Α Τ Α Μ Ε
Γ Ι Σ Τ Α Ε Κ Τ Ω Ν Ν Ο Μ Ω Ν Τ Α Ν Δ Ε Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ι
Α Ν Τ Α Υ Τ Α Ν Α Ν Α Γ Ρ Α Ψ Α Ν Τ Ω Ο Ι Ε Φ Ο Ρ Ο Ι
Ο Ι Ε Ν Τ Ω Ι Μ Ε Τ Α Β Ι Α Δ Α Ν Ε Ν Ι Α Υ Τ Ω Ι Ε Ι Σ Σ Τ Α
Λ Α Ν Λ Ι Θ Ι Ν Α Ν Κ Α Ι Α Ν Α Θ Ε Ν Τ Ω Ε Ι Σ Τ Ο Ι Ε Ρ Ο Ν
20 Τ Ο Υ Α Π Ο Λ Λ Ω Ν Ο Σ Τ Ο Υ Υ Π Ε Ρ Τ Ε Λ Ε Α Τ Α

¹ Ἀρχ. Ἐφ. 1884 σελ. 197 «ἐν τῇ Λακωνικῇ παρὰ τὸ χωρίον Φοινίχι τοῦ δήμου Ἀσωποῦ τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς».

² Περὶ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἐλευθερολακίων πρβλ. Le Bas-Fou-

cart II, σελ. 110-112, Frazer, Pausanias III, 376. Περὶ Κοτυρτας ἴδ. Μυλωνᾶ ἐν Bull., IX, 243. Collitz-Bechtel ἰ. ἄ. III, σ. 54.

- Ἐπειδὴ Ἀριστάγορος Ἀγηξένου (Λακε)
 δαίμονιος εὖνορος ὧν διατελεῖ τῆ πό-
 λει ἄμωv ἐν παντὶ καιρῷ σπουδᾶς
 οὐθὲν ἐλλείπων, ἔδοξε τῷ δῆμῳ
 5 τῶν Κοτυρτατῶν Ἀρισταγόρον Ἀγη-
 ξένου Λακεδαίμονιον πρόξενον εἰ-
 μεν καὶ εὐεργεταν τᾶς πόλεως
 τῶν Κοτυρτατῶν αὐτὸν καὶ ἐκγόνους.
 ὕπαρχειν δὲ αὐτῷ γᾶς καὶ οἰκίας ἐν-
 10 κτησιν καὶ ἐπινομίαν καὶ ἀσυλίαν καὶ
 πολέμου καὶ εἰρήνας καὶ τὰ λοιπὰ
 τίμια, ὅσα καὶ τοῖς λοιποῖς προξενούσι
 τᾶς πόλεως ὑπαρχει, καλέσαι δὲ αὐ-
 τὸν καὶ ἐπὶ ταν κοινᾶν ἐστίαν καὶ δο-
 15 μεν αὐτοῖ (sic) τοὺς ἐφόρους ξένια τὰ με-
 γιστα ἐκ τῶν νομῶν· τᾶν δὲ προξενί-
 αν ταυταν ἀναγραφᾶντω οἱ ἐφοροι
 οἱ ἐν τῷ μετὰ Βιάδαν ἐνιαυτῷ εἰς στά-
 λαν λιθιναν καὶ ἀναθέντω εἰς τὸ ἱερόν
 20 τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ὑπερτελεάτου.

Ἐπὶ στῆλης ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ λίθου τῶν Κροκεῶν
 (rosso antico, πλ. Lolling Ἀρχ. Ἐφημ. 1890 σελ.
 66) μετὰ μικροῦ ἀετωματίου, ὕψ. 0,64 καὶ πλ.
 0,28.

Στ. 15 αὐτοῖ ἐκ σφάλματος τοῦ χαρακτοῦ (ε).

Στ. 18 ἐν τῷ μετὰ Βιάδαν ἐνιαυτῷ ὁ στρατη-
 γος Βιάδας ἀπαντᾷ καὶ ἐν Collitz-Bechtel, III,
 4356, 4366, 4368, τὸ ἔτος τῆς στρατηγίας αὐ-
 του πρέπει νὰ τεθῆ κατὰ τὸν Meister (Collitz-
 Bechtel Dial. III σημείωσις εἰς ἀρ. 4356 εἰς τὴν
 πρώτην δεκαετίαν τοῦ α' π. Χ. αἰῶνος.

Στ. 20. Ἄλλας ἐπιγραφὰς ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ
 Ὑπερτελεάτου Ἀπόλλωνος ἴδε ἐν Collitz-Bechtel
 ε. ἀ. III σελ. 32 κέ. καὶ τὰς σχετικὰς παρα-
 πομπάς

Περὶ τοῦ Ὑπερτελεάτου Ἀπόλλωνος ἐπραγμα-
 τεύθη ἐν ἐκτάσει ὁ Καραπάνος ἐν Ἀρχ. Ἐφημ.
 1884 σελ. 197-202, ὀλίγα περὶ τοῦ ἱεροῦ λέγει
 καὶ ὁ Κουμανούδης καὶ Μυλωνᾶς ἐν τῇ αὐτῇ Ἐφ.
 σελ. 82 καὶ 88 (ἴδ. καὶ Bull. IX σελ. 244). Κοι-
 νὴν αὐτοῦ λατρείαν μετὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ δέχεται
 καὶ ὁ S. Wide, Lakonische Culte σελ. 96. Περὶ
 ματαίας ἀνασκαφῆς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἱεροῦ ἴδε
 Lolling Ἀρχ. Ἐφημ. 1890, 65 καὶ Πρακτικὰ
 1885 σελ. 31.

Ὁ Meister ε. ἀ. σελ. 34 συμπεραίνει, ὅτι τὸ
 ἱερόν τοῦ Ὑπερτελεάτου Ἀπόλλωνος ἦτο κοι-
 νὸν τοῖς Ἐλευθερολάχωσιν, διότι ἐν αὐτῷ κατετί-
 θεντο ψήφισματα διαφόρων πόλεων τῶν Ἐλευθερο-
 λακῶνων.

Ἀριθ. 2

Ε Π Ε Ι Δ Η Π Ε Ι Ι Τ Α Σ Κ Ρ Α Τ Η Σ Ι Ν Ι Κ
 Α Σ Ω Π Ι Τ Α Σ Ε Υ Ν Ο Υ Σ Ω Ν Υ Π
 Ξ Α Ι Π Ο Λ Ε Ι Τ Ω Ν Κ Ο Τ Υ Ρ Τ Α Τ . . .
 Π Ρ Ο Γ Ο Ν Ω Ν Ν Υ Ν Τ Ε Τ Α Σ
 5 Ξ Ι Α Ν Ε Χ Ο Υ Σ Α Σ Δ Ι Α
 Γ Ε Ν Ο Μ Ε Ν Ω Ν Π Ο Τ Α

Σ Ω Π Ο Ν Τ Ω Ν Κ Α Τ Α Ξ
 Μ Ε Τ Α Τ Ω Ν Ε Φ Ο Ρ Ω Ν Ε Κ Τ
 Κ Α Ι Ο Ι Ο Μ Ε Ν Ω Ν Δ Ε Ι Ν Δ Α
 10 Π Ο Λ Ε Ι Α Ρ Γ Υ Ρ Ι Ο Ν Ε Π Α Γ Γ Ε
 Κ Α Ι Ε Δ Ω Κ Ε Ο Σ Ο Υ Χ Ρ Ε Ι Α
 Ι Σ Α Τ Ο Κ Ο Ν Α Π Ρ Ο Φ Α Σ Ι
 Ε Α Υ Τ Ο Ν Π Ο Ι Ω Ν Ε Δ Ο Ξ Ε
 Λ Ε Ι Τ Ω Ν Κ Ο Τ Υ Ρ Τ Α Τ Α Ν
 15 Κ Ρ Α Τ Η Σ Ι Ν Ι Κ Ο Υ Α Σ Ω Π Ι Τ Α Ν Π Ρ Ο
 Ξ Ε Ν Ο Η Μ Ε Ν Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ
 Τ Α Σ Π Ο Λ Ι Ο Σ Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι
 Υ Π Α Ρ Χ Ε Ι Ν Δ Ε Α Υ Τ Ω Ι Κ Α Ι
 Ε Κ Γ Ο Ν Ο Ι Σ Κ Α Ι Χ Ρ Η Μ Α
 20 Λ Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι
 Κ Α Ι Ε Ι Ρ Α Ν Α Σ Κ Α Ι Ι Σ Ο Π Ο
 Α Ν Κ Α Ι Ε Π Ι Ν Ο Μ Ι Α Ν Κ Α Ι
 Α Ν Π Α Ν Τ Ω Ν Κ Α Λ Ε Ι Ν
 Κ Α Ι Ε Ι Σ Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ι Α Ν Ε Ν Τ Ο Ι Σ
 25 Μ Ν Ι Κ Ο Ι Σ Α Γ Ω Σ Ι Ν Ο Ι Σ Α
 Τ Ι Θ Η Τ Ι Ο Κ Κ Α Κ Α Ι Τ Ο Υ Σ Α Λ Λ Ο Υ Σ
 Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Υ Σ Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Α Σ
 Κ Α Λ Η Κ Α Ι Τ Α Λ Ο Ι Π Α Τ Ι Μ Ι Α Ο Σ Α
 Κ Α Ι Τ Ο Ι Σ Α Λ Λ Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι Σ Κ Α Ι
 30 Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Α Ι Σ Τ Α Σ Π Ο Λ Ι Ο Σ Τ Ω Ν
 Κ Ο Τ Υ Ρ Τ Α Τ Α Ν Α Ν Α Γ Ρ Α Ψ Α Ι Δ Ε
 Τ Α Ν Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ι Α Ν Τ Α Υ Τ Α Ν
 Τ Ο Υ Σ Ε Φ Ο Ρ Ο Υ Σ Τ Ο Υ Σ Π Ε Ρ Ι
 Κ Ρ Α Τ Ι Δ Α Ν Ε Ι Σ Σ Τ Α Λ Α Ν Λ Ι Θ Ι
 35 Ν Α Ν Κ Α Ι Α Ν Α Θ Ε Μ Ε Ν Ε Ι Σ Τ Ο
 Ι Ε Ρ Ο Ν Τ Ο Υ Α Π Ο Λ Λ Ω Ν Ο Σ Τ Ο Υ
 Υ Π Ε Ρ Τ Ε Λ Ε Α Τ Α Ο Π Ω Σ Π Α Σ Ι Ν
 Φ Α Ν Ε Ρ Ο Ν Η Ι Δ Ι Ο Τ Ι Α Π Ο Λ Ι Σ
 Τ Ο Υ Σ Ι Δ Ι Ο Υ Σ Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Α Σ
 Ε Ι Τ Α Ι Σ Κ Α Τ Α Ξ Ι Ο Ι Σ Τ Ι Μ Α Ι Σ

Ἐπειδὴ Πείτας (;) Κρατησιν(ικου)

Ἄσωπίτας εὔνους ὦν . . .

(τᾶ)ι πόλει τῶν Κοτυρτατ(ᾶν διὰ τε)
προγόνων νῦν τε τας

5 ξίαν ἐχούσας δια(τελεῖ; και πα)

(ρα)γενομένων ποτ' (αὐτὸν εἰς)

(Ἄ)σωπὸν τῶν καταξ. . .

μετὰ τῶν ἐφόρων ἐκ. . .

καὶ οἰομένων δεῖν δ(ανείζειν τᾶ)

10 πόλει ἀργύριον. ἐπαγγεῖλατο)

καὶ ἔδωκε ὅσου χρεῖα (ἦν αὐ)

(τ)οῖς ἄτοκον ἀπροφάσι(στον)

ἑαυτὸν ποιῶν, ἔδοξε (τᾶ πό)

λει τῶν Κοτυρτατᾶν (Πεῖταν)

15 Κρατησινίκου Ἄσωπίταν πρό-

ξενον ἡμεν καὶ εὐεργέταν

τᾶς πόλιος αὐτὸν καὶ (ἐγγόνους),

ὑπάρχειν δὲ αὐτῷ καὶ (τοῖς)

ἐγγονοῖς καὶ χρημᾶ(των ἀσφά)

20 λειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ (πολέ)

μου και εἰρανας και ἰσοπολιτεί-
 αν και ἐπινομίαν και (ἀτελεί)
 αν πάντων, καλεῖν (δὲ κύτον)
 και εἰς προεδρίαν ἐν τοῖς (γυ)
 25 μινικοῖς ἀγῶσιν, οἷς ἂ (πολιτε)
 τήητι, ὅκα και τοὺς ἄλλους
 προσζένους και εὐεργέτας
 καλή, και τὰ λοιπὰ τίματα, ὅσα
 και τοῖς ἄλλοις προσζένουσι και
 30 εὐεργέταις τῆς πόλιος τῶν
 Κοτυρτατῶν, ἀναγράψαι δὲ
 τῶν προσζενίαν ταύτων
 τοὺς ἐφόρους τοὺς περὶ
 Κρατίδων εἰς στάλαν λιθί-
 35 νων και ἀναθέμεν εἰς τὸ
 ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος του

Ἵπερτελεῖατα ὅπως πᾶσιν
 φανερόν ἦ, διότι ἂ πόλις
 τοὺς ἰδίους εὐεργέτας (ἀμεί
 10 θ)ει ταῖς καταξίους τιμαῖς)

Ἐπὶ στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ὕψ. 0,49,
 πλ. 0,25 και πάχ. 0,08. Μικρὰ ἐξέχουσα ταινία
 ἄνω. Ἐφθαρμένη εἶνε ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἐπιγραφῆς
 κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος πρὸ πάντων ἐν ἀρχῇ.

Στ. 1 *Περίτας* ἀναγνωσκέται καθαρῶς· ἄγνω-
 στον, ἂν πρέπη νὰ υποθέσῃ τις ἐν τῇ γραφῇ αὐτοῦ
 σφάλμα τοῦ χαρακτοῦ.

Στ. 2 Μετὰ τὸ ὦν διακρίνονται ἔχνη γραμμά-
 των ὡς ΥΠ.

Στ. 33-34 *Τοὺς ἐφόρους τοὺς περὶ Κρατίδων*
 ὁ στρατηγὸς (ῖ, Κρατίδας εἶνε ἄγνωστος.

Ἄριθ. 3

ΕΠΕΙΔΗ ΑΡΧΑΓΟΡΑΣ ΑΡΧΑΓΟΡΑΚΥΘΗΡΙ
 ΟΣΕΥΝΟΥΣ ΩΝ ΔΙΑΤΕΛΕΙΤΑΙ ΠΟΛΕΙΑΜΩΝ
 ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΠΟΛΙΤΑΙΣ ΤΟΙΣ ΧΡΕΙΑΝ ΕΧΟΥΣΙ ΝΕ ΠΑΝ
 ΤΙΚΑΙ ΡΩΙΣ ΠΟΥ ΔΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ
 5 ΠΩΝ ΠΕΡΙΣ ΝΑΝΤΙΣ ΧΡΕΙΑΝ ΕΧΩΝ ΤΥΝ ΧΑΝΕΙ ΗΚΑΤΑ
 ΚΟΙΝΟΝ ΗΚΑΘΙΔΙΑΝ ΕΔΟΞΕΤΩΙ ΔΑΜΩΙ ΤΩΝ ΚΟΤΥΡ
 ΤΑΤΑΝ ΑΡΧΑΓΟΡΑΝ ΑΡΧΑΓΟΡΑΚΥΘΗΡΙΟΝ ΠΡΟΞΕΝΟΝ
 ΕΙΜΕΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΝ ΤΑΣ ΠΟΛΕΟΣ ΤΩΝ ΚΟΤΥΡ
 ΤΑΤΑΝ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΚΓΟΝΟΥΣ ΥΠΑΡΧΕΙΝ ΔΕ

Ἐπειδὴ Ἀρχαγορας Ἀρχαγορα Κυθήρι-
 ος εὐνοὺς ὦν διατελεῖ τῶν πολει ἁμῶν
 και τοῖς πολίταις τοῖς χρεῖαν ἔχουσιν ἐν παν-
 τί καιρῶ σπουδῆς και φιλοτιμίας (οὐθὲν ἔλλει)
 5 πων, περὶ ὧν ἂν τις χρεῖαν ἔχων τυγχάνει ἢ κατὰ
 κοινόν ἢ καθ' ἰδίαν, ἐδοξε τῷ δάμω τῶν Κοτυρ-
 τατῶν Ἀρχαγόρον Ἀρχαγόρα Κυθήριον προσζενον
 εἶμεν και εὐεργεταν τῆς πόλεος τῶν Κοτυρ-
 τατῶν αὐτόν και ἐκρόνους· ὑπάρχειν δὲ

Στήλη ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ λίθου, ἐξ οὗ και ἡ ὑπ'
 ἀρ. 1, μετ' ἀετωματίου· ὕψ. 0,30 πλ. 0,24 και
 πάχ. 0,05. Σφίζεται μόνον τὸ ἄνω ἤμισυ. Τὰ
 γράμματα εἶνε ὅμοια πρὸς τὰ τῶν δύο προηγου-
 μένων.

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Collitz-Bechtel III 4544 (Bull.
 IX, 241 N° 1) ἐν στ. 7 ἐν τῷ λίθῳ ὑπάρχει ὀρθῶς
 «*χρεῖαν, ἂν ἂν τις*».

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ.

ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥ. ΤΟ ΟΡΟΓΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΥ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΘΕΡΜΩΙ

(Πθ. 10 καὶ 11)

Ἡ θέσις τοῦ Θέρμου. Τὰ σωζόμενα εἰρείπια. Ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ὄχθων τῆς Τριγωνίτιδος λίμνης ὑψοῦνται ἀποτόμως καὶ καθέτως σχεδὸν αἰ παρειὰ τοῦ ὄρους, ἕπερ ὡς ὑψηλὸν διάφραγμα χωρίζει τὴν εὐρείαν, μεταξύ τῶν ὄρεων Ζυγοῦ (Ἄρακύνθου τῶν ἀρχαίων, ὡς κοινῶς ὑποτίθεται) καὶ Πανατιωλικῆς (σήμερον γνωστοῦ μόνον ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ὑψίστης αὐτοῦ κορυφῆς, τῆς *Karà-Birinas*) ἐκτεινομένην πεδιάδα ἀπὸ τῆς λοιπῆς παντάπασιν ὄρεινῆς καὶ τραχεῖας αἰτωλικῆς χώρας.

Ἐπὶ τῶν κρασπέδων τοῦ ὄρους τούτου, ἕπερ σήμερον καλεῖται *Ἄγρισι.Πη* διὰ τὰς μεταξύ τῶν πυκνῶν θάμνων τῶν σχοίνων καὶ πρίνων φυομένας ἀγρίας ἐλαιάς, ὑψοῦνται ὡς σκοπιὰ πανταχόθεν τῆς πεδιάδος σύνοπτος ὁ βραχυῶδες κῶνος, παρὰ τον ὁποῖον κεῖται τὸ χωρίον *Πετροχώρι*. Πέραν αὐτοῦ ἐκτείνεται εὐρὺ, ἁμαλόν, καλῶς καλλιεργούμενον καὶ κατάρτυτον ὑπὸ ὑδάτων πηγαιῶν ὄροπέδιον, εἰς οὗ τὸ βορειότατον ἄκρον, ἐνθα ἡ ἀφθονο-

τάτη πηγὴ, κεῖται ἡ ἀνορθὰ ἐκ ταύτης ὀνομασθεῖσα κώμη *Κεφαλοθύρου*. Ἀπ' αὐτοῦ διὰ στενοῦ αὐλώνος καὶ τραχεῶν ὑψωμάτων ἀτραποὶ φέρουσι πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρύνου καὶ πρὸς τὴν χιονόβλητον καὶ τραχυτάτην Εὐρυτανίαν. Τὸ ὄροπέδιον περιβάλλεται ὑπο χαμηλῶν ὑψωμάτων πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς δυσμὰς, ὁπόθεν ἡ ὁδὸς μεταξύ μακρᾶς σειρᾶς βραχυῶδων λόφων κατέρχεται εἰς τὴν βορείαν ὄχθην τῆς Τριγωνίτιδος λίμνης. Πρὸς ἀνατολὰς ὑψοῦνται τὸ βραχυῶδες παντάπασι βουνόν *Μέγα-Αἰάκος*. Ὑπὸ τὴν ρίζαν δὲ ἀκριβῶς αὐτοῦ κεῖνται τὰ σπουδαῖα εἰρείπια μεγάλου περιβόλου, 200 μέτρων τὸ πλάτος καὶ 340 τὸ μήκος, σχήματος τετραγωνικοῦ ἀκανονίστου, τοῦ ὁποῖου μόνον ἡ ἀνατολικὴ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου τῆς ρίζης τοῦ βουνοῦ πλευρὰ ἐξέλιπε, πλὴν ἐλαχίστων, βεβαίῶν ὁμοῦς ἰχνῶν, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ τρεῖς ἐν αὐτῇ τῇ πεδιάδι ἐκτισμένοι σώζονται ἱκανῶς.

Τὸ ὄροπέδιον τούτο εἶνε «ὁ ἐν τοῖς Θέρμοις τόπος» ἢ «ὁ προσαγορευόμενος Θέρμος» ἢ «ὁ Θέρ-

μος» ἀπλῶς, καθὼς μακθάνομεν ἐκ τοῦ Πολυβίου¹ καὶ ὁ περιβόλος εἶνε βεβαίως τὸ ἱερόν τοῦ Ἀπολλωνος, περὶ οὗ λεπτομερεῖς καὶ λίαν ἐνδιαφερούσας εἰδήσεις ἔχομεν ὡσαύτως παρὰ τοῦ Πολυβίου καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ μόνου².

¹ Δις ὁ Πολύβιος ἐν Ε' κεφ. 11 ἐν τέλει καὶ κεφ. 17 ἐν ἀρχῇ ὀνομαζέει τὴν θέσιν τὸν ἐν τοῖς Θέρμοις τόπον. Κατόπιν αὐτοῦ ἐν κεφ. 7, 8 ἀναφέρει αὐτὴν διὰ τῶν λέξεων τοῦ προσαγορευομένου Θέρμου καὶ ἐν τῷ 8ῳ κεφ. κατωτέρω ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ—εἰς τοῦτον τὸν τόπον—εἰς ταύτην τοῖς τόποις. Ἐπανειλημμένος δὲ ἐν τῇ αὐτῇ συνεχεῖ τοῦ λόγου ἐξίρει τὴν φυσικὴν «τοῦ τόπου» ὄχρυσότητα αὐτοῦ κεφ. 7, 2 διὰ τὰς ὄχρυσότητας τῶν τόπων, κεφ. 8, 6: «χωρὶς δὲ τῆς χρεῖας καὶ τῆν ἀσφάλειαν ἤλπιζον οἱ Αἰτωλοὶ» ἐνταυθα βεβαίωτάτην αὐτοῖς ὑπάρχειν διὰ τὸ μῆτε πολέμιον τετολημκέναι μηδένα πώποτε εἰς τοὺς τόπους τοούτους ἐμβαλεῖν, εἰναὶ τε εἴ γούσει τοιούτους ὥστε τῆς συμπάσης Αἰτωλίας οἷον ἀροπόλωος ἔγειν τάξιον. Καὶ ἀπλῶς Θέρμος, ἀροπολῶος ὡς ἔγινεν ἀποδεικνύον ἐν τῇ τελευταίᾳ τοῦ Πολυβίου ἐκδόσει ὑπὸ Bültner-Wobst, ὀνομαζέται πολλῶς καὶ ἐν τῇ αὐτῇ συνεχεῖ καὶ ἀλλαχόθι. Ὅτι δὲ ὁ τόπος ἦτο πεδιάς δηλοῦται ἐν κεφ. 8, 3: «ἦγε πολλῆς ὄρας ἐπὶ τὸν Θέρμον ὁ Φίλιππος» καὶ καταστρατοπεδεύσας ἄρχιε τὴν δύναμιν τὰς τε περὶοικίδας κώμας πορθεῖν καὶ τὸ τῶν Θερμῶν πεδίων ἐπιτρέχειν.—(Ὁ Στεφάνου ὀνομαζέει τὸν τόπον κατὰ πληθυντικὸν I § 2 p 163): «ἐν Θέρμοις τῆς Αἰτωλίας ὅπου τὰς ἀρχαιοφρεῖας ποιέσθαι πάτριον αὐτοῖς ἔστιν». Παρὰ δὲ Στεφάνου Βυζαντίου, εἰς ἐπιπολαίας βεβαίως ἀναγνωστικὸς τοῦ Πολυβίου, ἀναγνωστικὸς ἐν λέξει: «Θέρμος, πολίχνην Αἰτωλίας, ὡς Πολύβιος. Τὸ ἐθνικὸν Θέρμιος καὶ τὸ κτητικὸν Θερμικός». Ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ παρατήρησις νεοτακτοῦ τινὸς σχολιαστοῦ τοῦ Πολυβίου σημειώσαντος ὅτι «τὸ Θέρμον ἔστιν ὁ Λόγγος ὁ νῦν λεγόμενος» πρὸ Brandstätter, ἐν κατωτέρω παρατιθεμένῳ βιβλίῳ σελ. 133) πραγματικῶς ἡ νοτιανατολικῆ τοῦ ὄροπεδίου βᾶλχι ὀνομαζέται καὶ νῦν Λόγγος καὶ τῶν τεμένων δὲ τὸ ἀνατολικὸν μέρος ἦτο μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως Λόγγος ἦτο ὄρυμός. Καὶ χωρίον μῆκειν ἕως τότε ἐν μόνον, τὸ Πετροχώρι, κείμενον ὄχι ὅπου νῦν εὐρίσκειται, ἀλλ' εἰς τὴν κλιτὴν τοῦ Λόγγου. Τὸ Κεφαλοθύρον συνήχισθη τὸ 1847. Σήμερον ἐξαπολύονται αἱ γεωργικαὶ κατοικίαι καὶ εἰς τοὺς ἀνατολικούς μικροὺς αὐλώνας τοῦ ὄροπεδίου. Αἱ γαῖαι μῆκειν τῆς ἐπαναστάσεως ἀνέχον εἰς τὰ διαλελυμένα νῦν περὶ μοναστήρια καὶ εἰς σπαχην. Ἐντὸς τῶν τεμένων ὑπῆρχεν ἡρειπωμένον παρεκλήσιον ἡ ἁγία Τριάς καὶ παρ' αὐτὸ χριστιανικὸν κοιμητήριον.

² Ὁ Πολύβιος ἀρχεῖται ταῦτα εἰς ἀφορμῆς τῆς καταπολεμήσεως τοῦ Αἰτωλοῦ αἰφνιδίως καὶ παρατόλμου ἐκστρατείας τοῦ Φιλίππου Ε' ἐν ἔτει 218 εἰς τὴν καρδίαν τῆς αἰτωλικῆς χώρας. Πρὸ Πολυβ. Ε' κεφ. 5 κ.ε. Τὰ περὶ τοῦ πλοῦτου τοῦ Θέρμου, τῶν ἐν αὐτῷ μνημείων καὶ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν ἔλθεται ὁ ἱστορικός αὐτοῦ ἐν κεφ. 8, 1 ε. Αἱ ἐν Θέρμῳ οἰκίαι ἦσαν ἀπλήρεις οὐ μόνον σίτου καὶ τῆς τοιαύτης γορηγίας, ἀλλὰ καὶ κατασκευῆς διαφερούσης τῶν παρ' Αἰτωλῶν. Καθ' ἕκαστον γὰρ ἔτος ἀγοράς τε καὶ πανηγύρεις ἐπιφανοστάτας, εἶτε δὲ καὶ τὰς τῶν ἀρχαιοφρεῖων καταστάσεις ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ συντελούστων, ἔλαστοι πρὸς τὰς ὑποδοχὰς καὶ τὰς εἰς ταῦτα παρασκευὰς τα πολυτελέστατα τῶν ἐν τοῖς βίοις ὑπαρχόντων εἰς τοῦτον ἀπετίθεντο τὸν τόπον... Διὸπερ εἰρηνονομήνης ἐκ παλαιῶ τῆς χώρας πλήρεις ἦσαν ἀγαθῶν πολλῶν αἱ τε περὶ τὸ ἱερόν οἰκίαι καὶ πάντες οἱ περὶ τόποι. Ἐπειδὴ μὲν οὖν τὴν νύκτα παντοδαπῆς γέμοντες ὀφελείας αὐτοῦ κατηλύθησαν τῆ δὲ ἐπαύριον τῆς μὲν κατασκευῆς τὰ πολυτελέστατα καὶ τα δύνατα κομιζέσθαι διέλεγον, τὰ δὲ λοιπα σωφρονέοντες πρὸ τῶν σκηνῶν ἐνεπιμύρασαν. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ὄπλων τῶν ἐν ταῖς στοαῖς ἀνακειμένων τὰ μὲν πολυτελεῖ, καθαιρούντες ἀπεκὼμιζον, τινὰ δ' ὑπὸ γλάττων, τὰ δὲ λοιπα συναθροίσαντες πῦρ ἐνέβαλον. Ἦν δὲ ταῦτα πλεῖον τῶν μυρίων καὶ πεντακισχίλων... Λαβόντες γὰρ ἔνισσαν τῶν ἐν Δίῳ καὶ Δωδώνῃ πεπραγμένων τοῖς Αἰτωλοῖς τὰς τε

Ἡ οὕτως ὀρισθεῖσα θέσις τοῦ Θέρμου εἶχε διαμυρισθητηθῆ ἄλλοτε ὑπὸ δύο τοπογράφων, τοῦ Leake¹ πρῶτον καὶ τοῦ Bazin² κατόπιν, ὅστις πρῶτος τὰ εἰρήπια αὐτοῦ ἐξήτασε καὶ περιέγραψε. Τούναντίον ὁ Brandstätter³ καὶ ὁ Bursian⁴ ὀρθότερον κρίνοντες τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πολυβίου, τὸν Θέρμον ἀνεξήτησαν πρὸς τὸ μέρος, εἰς ὃ πραγματικῶς κεῖται. Τελευταῖος τὰ κατὰ τὸ ζήτημα διεσάφησεν ὁ Lolling⁵, ὅστις καὶ ἐπιγραφὴν τινα ἐκ τοῦ τόπου ἀνεκένωσεν⁶. Ἀσχετῶς πρὸς τὰς παρατηρήσεις ταύτας καὶ ἐν ἀγνωσίᾳ αὐτῶν τὸ κατ' ἀρχάς, ἐξ ἄλλων ἀφορμῶν τὴν χώραν περιηγούμενος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους 1897, ἀνεγνώρισα καὶ ἐγὼ εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Κεφαλοθύρου εἰρήπια, τὸ *Halaiopotamio* ἢ *Halaiotiki* ἢ ἀπλῶς τὰ *Ellinika*, καθὼς καλοῦσιν αὐτὰ οἱ ἐγγχώριοι, τὸν Θέρμον τοῦ Πολυβίου, ὅπερ καὶ ἀμέσως κατόπιν διὰ τῆς σκαρῆς ἐβεβαίωθη⁷. Εἶγον δὲ ἡδὴ ἐνερ-

στοὶς ἐνεπιμύρασαν καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀναθημάτων διέφθειρον, ὄντα πολυτελεῖ ταῖς κατασκευαῖς καὶ πολλῆς ἐπιμελείας ἕνα τετελογῆτα καὶ θαπῆνης. Οὐ μόνον δὲ τῶν περὶ κατελυμένων τὰς ὄροφας, ἀλλὰ καὶ κατέσκαψαν εἰς ἔδαφος. Ἀνέτρεψαν δὲ καὶ τοὺς ἀνδριάντας, ὄντας οὐκ ἐλάττους δισχιλίων πολλοὺς δὲ καὶ διέφθειραν, πλην ὅσοι θεῶν ἐπιγραφὰς ἢ τύπους εἶχον τῶν δὲ τοιούτων ἀπέσποντο.—Ἐπι αἰκοναὶ τῆς συμπολιτείας σάνθοι συνεχροτούοντο περὶ τὸ ἱερόν, ἤθελον ὑποθέσῃ τις εὐκόλως· ἀλλ' ἐν τῷ ἀνωτέρῳ χωρίῳ καὶ ἀναφέρει αὐτὸ φητικῶς ὁ Πολύβιος ἐν δὲ ΙΑ' 7 καὶ ἀκριβέστερον ὀρίζει: «εἰς τὸν Θέρμον, ἐνθ' ἦν ἱερόν Ἀπολλωνος».

¹ Leake, Travels in Northern Greece, 1835, I, 144 ε.

² Archives des missions scientifiques et litteraires Tome 1, 2me serie, ἐν Παρισίοις 1864. Mémoire sur l'Étolie par M. Bazin σελ. 249 ε.

³ Die Geschichten des ätolischen Landes, Volkes und Bundes κτλ. ἐν Βερολίῳ 1844 σελ. 132.

⁴ Geographie von Griechenland, 1862, τόμ. 1 σελ. 136.

⁵ Hellenische Landeskunde und Topographie III τόμ. τοῦ Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft ὑπὸ Ivan Müller, 1889, σ. 140.

⁶ Ἐν Mittheilungen τοῦ ἐν Ἀθήναις γερμαν. ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου I - 1879) σελ. 221.

⁷ Εἰθὺς ἐν ἀρχῇ τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας ἐσμεδιάζον μὲν νὰ ἐπιχειρήσω κατὰ τὰ μέσα ἀκριβῶς Φεβρουαρίου τοῦ 1897, ἀλλ' ἔνεκα τῶν πολεμικῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς ἐλείνης ἠναγκάσθην ν' ἀναβάλω εἰς τὰ τέλη Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀπήνησα σειράν ὄλην βάρων ἀνδριάντων πυκνότερα διατεθειμένων πρὸ τοῦ μετώπου μακρὰς στοᾶς· ἡδὴ τοῦτο ἀνέμνησέ με τὰς περὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀνατραπέτων ἀνδριάντων εἰδήσεις τοῦ ἱστορικοῦ (ἴδε ἐν στήλῃ 163 σημ. 2). Ἀλλ' ὄλιγον κατόπιν ἀνεῦρον ἐπιγραφὴν τελείως σωζομένην ἐπὶ τοῦ προσθίου λίθου βάρου, ἣτις ἐτελείωνεν εἰς τὰς λέξεις: «τὸ δὲ ψάφισμα τότε ἀναγράψαι καὶ ἀναθέμεν ἐν Θέρμον καὶ ἐν Δελφείοις». Ἐπειδὴ ἦσαν γνωσταὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ Δελφῶν ἀνατεθειμέναι ὑπὸ τοῦ κοινῶ τῶν Αἰτωλῶν, αἵτινες ὄριζον τὴν ἐπὶ στήλων ἀναγραφὴν ψήφισμάτων ἐν Δελφοῖς καὶ ἐν Θέρμῳ (πρὸς. ἐν Bulletin de correspondance hellénique 1881 σελ. 372 ε. ἀναγράφαι δὲ καὶ τὸ ψάφισμα τότε ἐν στάλαις λιθίταις καὶ ἀναθέμεν τὴν μίαν ἐν Θέρμον, τὰν δὲ ἐν Δελφοῖς) ὁμοίως

γρήση ταύτην, ὅτε ἐξεδόθη τοῦ βιβλίου τοῦ Wood-house¹, ἔπερ διὰ λεπτομεροῦς ἐξετάσεως ἐπιγνώρωσθε τὴν σφαλερὰν περὶ τοῦ Θέρμου ἐν μέρει ἰσχύσασαν ἰδέαν². Σήμερον μετὰ τὰ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἐπιτευχθέντα καὶ ἐγκαίρως γνωστὰ γενόμενα ἀποτελέσματα, τὸ ζήτημα εἶνε πλέον λελυμένον δι' ἄλλου τρόπου· ἀλλ' ἤδη ὁ Πολύβιος τόσον ἀκριβῶς καὶ σαφῶς τὰ πράγματα ἐξέθηκεν, ὥστε ἀπροσεξία μόνον εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λίαν εὐκρινῶς λεγόμενα ἠδύνατο νὰ γεννήσῃ ἀμφιβολίας περὶ τῆς ἀληθοῦς τοῦ Θέρμου θέσεως, πρὸς ὃν ἄλλως παντάπασιν ἀτόπως ἐταυτίσθησαν τὰ ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς πυραμίδος τοῦ Βλοχουῦ παρὰ τὸ νῦν Ἀγρίνιον σωζόμενα μεγάλῃς πόλεως ἐρείπια. Ἡ μὲν πορεία τοῦ Φιλίππου ὁρίζεται ἀσφαλῶς διὰ τῆς μνηαίας τῶν «σπενῶν», τὰ ὅποια εἶνε ἢ παρὰ τὸν σημερινὸν λεγόμενον Λαγριῶν κατὰ τὴν νοτίαν τῆς λίμνης ὄχθην δυσδιάδοος ὄντως πάροδος μεταξὺ τοῦ χωρίου Μπορολίσα καὶ τοῦ γανίου Καΐόραχη, περὶ ἃς θέσεις πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν τὴν πόλιν Μέταπαν καὶ τὴν κώμην Παμρίαν· ἢ δὲ κατόπιν προσάντης καὶ τραχεῖα διαφερόντως ὁδὸς εἶνε βεβαίως ἢ διὰ τῆς Ἀγριελῆος ἐπισφαλῆς ἀνάβασις ἀπὸ τοῦ Μωροσκάδου, ἣτις πιθανώτατα ἔφερεν οὐχὶ ὡς ἡ σήμερον ἀμαξίτη διὰ τῶν πλαγίων τοῦ βουνοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς παλαιᾶς ὀπισθεν ἐν γρήσει ἀτραποῦ, ἐκβάλλουσα ἀμέσως εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Θέρμου δυτικῶς τοῦ Πετροχωρίου ἀμπελόφυτον αὐλῶνα³. Αὐτὸς δὲ ὁ Θέρμος ὡς τόπος μόνον καὶ

παρὰ Cauer, *Delictus inscript. Graec. Inscript. Aetolicae* p. 125, 6 «ἀναγραφῆς δὲ ταῦτα ἐν τῇ Μελιτείᾳ καὶ ἐν Δελφοῖς καὶ ἐν Καλυδῶνι καὶ ἐν Θέρμῳ», πρόδηλον πλέον καθίστατο νῦν, ὅτι ὄντως ἐν Θέρμῳ εὐρισκόμεθα. Αὐτὸν δὲ τὸν Ἀπόλλωνα ἐμαρτύρησε συγχρόνως τότε ἐπιγραφὴ ἡρωστριασμένη... ΟΝ Ἀπόλλωνι Θεῖρμιφι. καὶ τὸ ἱερόν αὐτοῦ τέλος ὀνόμαζον δύο ἄλλαι ἐπὶ γαλιῆς στήλης ἐγκεκολλημέναι ἐπιγραφαί, ἀνευρεθεῖσαι κατὰ Μάιον τοῦ 1898 κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ναοῦ, ὁρίζουσαι τὴν ἀναγραφὴν τῶν ψηφισμάτων καὶ τὴν ἀνάθειν τῶν στηλῶν «ἐν Θέρμῳ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος».

¹ *Aetolia. Its Geography, Topography and Antiquities*, ἐν Oxford 1897, σελ. 252 ἑ. Πρβ. καὶ *Ferdinand Noack* ἐν *Berliner philologische Wochenschrift* τῆς 29 Μαΐου 1897 N° 22 στήλῃ 699.

² Κατὰ τὴν ὀνοματοθεσίαν τῶν δήμων τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος ἐν ἔτει 1833 ἑὸ Βλοχὸς ἐξελέχθη ὡς ὁ Θέρμος καὶ διὰ τοῦτο ἡ περιοχὴ αὐτοῦ ὀνομάσθη δήμος Θέρμου· ἢ δὲ περὶ τὸ ὄροπέδιον τοῦ Θέρμου περιοχὴ μέλαι τῆς παρόδου τοῦ Δαρνιά, ὅπουθεν περίπου ἄρχεται ὁ δήμος Μακρυνείας, ὀνομάσθη δήμος Παμρίας, οὗ πρωτεύουσα σήμερον εἶνε τὸ Κεραλόφυσον.

³ Ἐν τῷ τοπογραφικῷ σχεδιογραφηματι δὲν σημειοῦνται αἱ σημε-

οὐχὶ ὡς πόλις χαρακτηρίζεται ἐπανειλημμένως ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τὸ ὀμάλον μεταξὺ τῶν τραχεῖων βουνῶν ἐξαπλούμενον ἐνταῦθα ὄροπέδιον εἶνε τὸ τῶν Θερμιῶν πεδίων ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον.

Τὴν θέσιν ταύτην προσφυῶς ὁ Πολύβιος ὀνομάζει οἶον ἀκρόπολιν συμπάσης τῆς Αἰτωλίας. Ἡ φυσικὴ αὐτῆς ὀχυρότης, ἢ ἐπανειλημμένως, ὡς ἐσημειώθη, ὁ ἱστορικός ἐξάγει¹, εἶνε προσάντης. Ἐκ τῆς πεδιάδος, εἴτε παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ Ζυγοῦ εἴτε παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Πανατωλικοῦ, πᾶσα προέλασις ἐχθροῦ δικαίως ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ἀδύνατος². Ἐκ τῆς Ναυπακτίας εἶχε δοκιμασθῆ ἄλλοτε μάτην ἢ ἐπὶ τὴν γῶραν ἔφοδος³. Ἐκ δὲ τῶν ὄρεων τῆς Εὐρυτανίας καὶ τῆς ἀπὸ τῶν Ἄλπεων τῆς Αἰτωλίας, τοῦ Κόρακος, ἀρχομένης κοιλάδος τοῦ Εὐήνου οὐδεὶς φόβος εἰσβολῆς ὑπῆρχε. Το κυριώτατον ὅμως τοῦ τόπου χαρακτηριστικὸν ἦτο, ὅτι ἔκειτο ἐν τῷ κέντρῳ ἀκριβῶς τῆς γῶρας, ἐν τῷ ὄροπεδίῳ οὕτως εἶπεῖν μεταξὺ τῶν τριῶν ὄρειων τῆς Αἰτωλίας φυλῶν, τῶν Ἀποδωτῶν, τῶν Ὀριανέων καὶ τῶν Εὐρυτάνων καὶ ἐν τῇ συνόδῳ τῶν μεγάλων ὁδῶν αὐτῆς⁴. Ὅτε αἱ φυλαὶ

ριναὶ ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθων τῆς λίμνης ἐκ Μεσολογίου καὶ ἐξ Ἀγρινίου ἄγουσαι εἰς Κεραλόφυσον ἀμαξίται, ἀλλὰ μόνον αἱ παλαιαὶ ἀτραποὶ, αἵτινες, ὅπως συνήθως, περισσότερον ἀντιστοιχοῦσιν ἢ καὶ συμπίπτουσι πρὸς τὰς ἀρχαίας ὁδοὺς.

¹ Ἴδε ἀνωτέρω ἐν στήλῃ 163 σημ. 1.

² Οἱ κρημνοὶ τῆς Ἀγριελῆος παρέχουσι ἐπισφαλῆστατην ἀνάβασι, ἀλλ' εἶνε ἤδη ἀπροσπέλαστοι ἐκ τῆς μόνῃς προσίτης πλευρᾶς κατὰ τὴν μικρὰν ὑπὸ τὸ Μωροσκάδου πεδιάδα ἕνεκα τῆς δυσδιαβάτου παρόδου τοῦ Δαρνιά, ἣς ἡ εἰσοδος καὶ ἔξοδος ἐξασφαλίζετο ὑπὸ φρουρίων δια τοῦτο ταῦτα πρῶτον ὁ Φίλιππος κατέλαθεν αἰφνιδίως διὰ καταπληκτικῆς ἐντός μιᾶς νυκτός καὶ ὀλίγων πρωινῶν ὡρῶν πορείας ὁδεύσας ἀπὸ τοῦ Καρθαγαῖ (Λιμναίας), ὅπου ἀπέδρασε τὸν στρατὸν του, μέχρι τοῦ σημείου τούτου. Ἐκ δὲ τῆς βορείας ὄχθης τῆς λίμνης τὴν μὲν εἰσοδὸν τῆς στενωτέρας ὀπισθόχου πεδιάδος ἐξασφάλιζε τὸ ἀπὸ τοῦ ὄρους μέχρι τῆς λίμνης καθῆκον ἰσχυρὸν φρούριον τῆς σημερινῆς Παραδούλας· ἀπωτέρω δὲ δευτέρον φρούριον (σήμερον ἐρείπιον μονῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ὑπεράνω τῆς Βαρεῖας· ἀπετέλει ἰσχυρὸν στρατιωτικὸν σταθμὸν· ἀπὸ δὲ τῶν μέχρι τῆς λίμνης κατεργασμένων κρημῶν τῆς Γορίτσας, ἔνθα σχηματίζεται καὶ μικρὰ πεδιάς (εἰς τῶν ὄρειοτάτων τῆς Ἑλλάδος κήπων λεμονεῶν καὶ κитρεῶν), ἢ ὁδὸς φέρεται διὰ δυσχωρίων ὄλων ἀδιαβάτων μεταξὺ βραχυστῶν λόφων.

³ Τοῦτο ἀσπιεράθη ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Δημοσθένης ἐν ἔτει 426 πρὸ Χριστοῦ πρὸ Θεουκιδίδην ἐν βιβλ. Γ' κεφ. 94-101. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐδοκίμασαν τὴν ἀνδρείαν τῶν Αἰτωλῶν, εἰς ἣν πιθανῶς ὑπανίσταται ὁ Εὐριπίδης ἐν Φοινίσσας στ. 139 ἑ:

τακτοφόροι γὰρ πάντες Αἰτωλοὶ, τέκνον,
λόγχιαι δ' ἀκοντιστῆρες εὐστασιώτατοι.

⁴ Τὴν κεντρικὴν ταύτην καὶ ἐκτάτου σπουδαιότητος θέσιν τοῦ Θέρμου ἀντιλαμβάνεται τις κάλλιστα, ὅταν ἐκ τῶν χωρίων Μπορολίσα καὶ Κρουονερίου εἰς τα πλαγία τοῦ Πανατωλικοῦ, ὑπὸ τὴν ὄψιν αὐτοῦ κορυφῆ Κυρὰ-Βγένα τ. ἑ. Κυρὰ Εὐγενία ἔλχῃ ὑπὸ τὰς ὄψεις

αὐται, χωριστὰ βασιλευσμεναί ἄλλοτε, συνηρόθησαν εἰς μίαν πολιτείαν, ἦτο φυσικώτατον τὸν τρόπον τοῦτον νὰ ἐκλιέσων ὡς τὸ κοινὸν αὐτῶν θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν κέντρον. Τοιοῦτον ὅμως ὑπῆρξε τοῦτο ἤδη ἀπὸ τῶν παλαιστάτων χρόνων, καθ' οὓς το πρῶτον οἱ ἐπηλυδοὶ Αἰτωλοὶ ἐγκαθιδρύθησαν ἐνταῦθα. Ἡ λατρεία τοῦ Θερμίου Ἀπόλλωνος¹ ἀνάγει ἡμᾶς μέχρι τῶν πηγῶν αὐτῶν τῆς αἰτωλικῆς ἱστορίας καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν, ὅτι τὸ αὐτῆσι ἰδρυμένον ἱερόν εἶνε ἐν ἓκ τῶν παναρχαίων τῆς Ἑλλάδος. Ἄγνωστος κοίτις πολιτισμοῦ τοῦ τραχέος αἰτωλικοῦ ἔθνους καθ' ἅπαντας τοὺς ἱστορικοὺς αἰῶνας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔλαμψεν ἐπὶ βραχὺ κατὰ τοὺς δυστυχεστέρους χρόνους αὐτῆς, καταλιπούσα εἰς ἡμᾶς πρωτοφανῆ μνημεῖα τῆς πρώτης ἀκμῆς τῆς ἀρχαιοτέρας ἐλληνικῆς τέχνης.

Αἱ μέχρι τοῦδε ἀνασκαφαί. Ὁ περίβολος τοῦ ἱεροῦ καὶ τὰ ἐντὸς μνημεῖα. Τὸν κύριον τῶν ἀνασκαφῶν χώρον ὑπεδείκνυνεν ὁ ἐπιβλητικὸς περίβολος τοῦ ἱεροῦ.

Τὰ τείχη τῶν τριῶν πλευρῶν τοῦ περιβόλου τούτου, εἰς ὕψος ἀνδρὸς ἢ ἐνιαχοῦ ὀλίγον τι πλέον

τοῦ τῶ εὐρύτατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον πανόραμα ἐξ ἑνὸς μὲν τῆς αἰτωλικῆς πεδιάδος καὶ τῆς παραχλωϊτικῆς μέχρι τῶν ἀκρνανικῶν ὄρεων, ἐξ ἑτέρου δὲ τῆς αἰτωλικῆς ὄρεινης χώρας· τὸ ὄροπέδιον τοῦ Θερμίου φαίνεται ἐντεῦθεν ὡς βαθεῖα λεκάνη, περὶ τὴν ὁποίαν ἀλλεπαλλήλως συσσωρεύονται αἱ ἐκτεταμέναι ὄρσοισι μετὰ τῶν κοιλάδιον καὶ ἀλλοίων αὐτῶν. — Τὰς ἐδραῖς τῶν τριῶν αἰτωλικῶν φυλῶν μνηθόμεν ἐκ τοῦ Θεουκιδίδου ἐν Γ' κεφ. 94 καὶ 96. Τῆς Λοκρῆδος (τῆς χώρας τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν) γείτονες ἦσαν οἱ Ἀποδοτοί, ἔπειτα ἤρχοντο οἱ Ὀριονεῖς, μετὰ τούτους οἱ Εὐρυτάνες, ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν, ἀγνωστότατοι δὲ γλώσσῃ καὶ ὀμορφῇ εἰσίν, ὡς λέγονται, λέγει ὁ Θεουκιδίδης· ἐσχάτοι δὲ τῶν Ὀριονέων ἦσαν οἱ πρὸς τὸν Μαλιακὸν κόλπον καθήγοντες· Πρωμίης καὶ Καλλισίης.

¹ Ὁ Πυστανίης V 15, 7 ἀναφέρειν τὸν ἐν Ἡλίδι λατρευόμενον Ἀπόλλωνα Θερμιον λέγει· τὸν μὲν δὲ παρὰ Ἠλείοις Θερμιον καὶ αὐτῷ μοι παρίστατο εἰκάξην ὡς κατὰ Ἀθήδῃα γλώσσῃσιν εἶη θέρμιος.

Ἄν ἡ ἱερμνεῖα αὕτη εἶνε ὀρθή, τότε ὁ Ἀπόλλων Θερμιος ἢ Θέρμιος ἦτο ὁ προστάτης τῆς κατὰ τοὺς ὀλυμπιακοὺς αἰῶνας ἐκκεχειρίας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τινὰ παράδοσιν (κατὰ τὸν Ἰβόρον παρὰ Στραβῶνιν p. 103), οἱ Αἰτωλοὶ μετὰ τῶν Ἐπειῶν ἦτο· Ἠλείων ἐξ Ἡλίδος ὀρμύμενοι· κατέσχον τὴν ὑπὸ τῶν Κουρήτων οἰκουμένην χώραν, ἥτις ἔκτοτε ὀνομάσθη Αἰτωλία, κτίσαντες τὰς ἀρχαιοτάτας ἐν αὐτῇ πόλεις, ἐνθ' οἱ Κουρήτες υπεμῆρχησαν εἰς τὴν Ἀκρνανίαν, καὶ ἡ λατρεία τοῦ Θερμίου Ἀπόλλωνος ἐκείθεν μετεφέρθη εἰς τὴν νέαν τῶν ἀπολλωνοπατρίδα. Τὴν παράδοσιν ταύτην ἀπέδιδοντο οἱ τε Αἰτωλοὶ καὶ οἱ Ἠλείοι καὶ ἐκείνοι μὲν δια τοῦτο ἔστησαν ἐν Θερμίῳ ἀνδραγῆτα τοῦ οἰκιστοῦ τῆς χώρας τῶν Αἰτωλῶν, οὗτοι δὲ ἐν Ἄλτει τοῦ Ὀξύλου, ὅστις δέκα γενεάς μετὰ τὸν Αἰτωλὸν ἔφερον ἀποικίαν ἐξ Αἰτωλίας· πάλιν εἰς τὴν Ἠλίδῃ, τοῦ Ὀξύλου τούτου ὁ ἀδελφὸς ὀνομάζετο ὁμοίως Θερμιος· Πυσταν. V 3, 7.

σωζόμενα ἀκέραια, πλάτος ἔχουσι μέτρων 2,50 ἕως 2,70, σύγκεινται δὲ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐξ ὀγκόλιθων καλῶς ἐξεργασμένων κατὰ τὰς ἀρμογὰς, ἀνωμάλων δὲ κατὰ τὴν λοιπὴν ἐπιφάνειαν, ἐχόντων τομὰς ὀριζοντίας κατὰ τὰς στρώσεις, λοξὰς δὲ κατὰ τὰ πλάγια· τοιοῦτον εἶνε τὸ οἰκοδομικὸν σύστημα πάντων τῶν ἐν Αἰτωλίᾳ τειχισμάτων ἦτοι τὸ ἀκανόνιστον ἰσοδομικόν· τὸ μετὰξὺ τῶν δύο παρειῶν τῶν τειχῶν ἀποτελεῖται ἐκ μικροτέρων λίθων ἄνευ συνδετικῆς ὕλης. Τὸ ὕλικόν τῶν λίθων παρέσχον τὰ ἐπὶ τοῦ Μέγα-Λάκκου καὶ σήμερον ἔτι εὐδιάκριτα ἀρχαῖα λατομεῖα. Εἶνε δὲ ὁ λίθος ἀσβεστόλιθος, διπλῆς ποιότητος, ὁ μὲν στερεώτερος, ὁ δὲ εὐκόλως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαιρας ἀποσαθρούμενος καὶ εἰς λεπτὰ στρώματα, ὡς εἶδος φλοιῶν, διασχιζόμενος· αἱ ἐπὶ τοιούτων λίθων ἐπιγραφαὶ ὑπέστησαν διὰ τοῦτο βλάβην ἀνεπανόρθωτον. Μαρμάρου οὐδαμοῦ, ὡς φαίνεται, ἔγινε χρῆσις ἐν Θερμίῳ, πόρου δὲ μόνον, ὅστις ἐξάγεται ἐκ δύο παρὰ τὴν Γορίτσαν καὶ τὸν Σομπονίκον λατομεῖων, εἰς κτίρια τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος.

Πύργοι τετραγωνικοί, ἀπέχοντες ἀλλήλων 42 μέτρα, μέτωπον ἔχοντες 7 μέτρων διαδέχονται ἀλλήλους καὶ κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς.

Ἡ κυρία εἰσοδος τοῦ περιβόλου ἦτο κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευράν, τοῦ τείχους σχηματίζοντας ἐνταῦθα ὀρθὴν γωνίαν ὀλίγον πρὸ τοῦ νοτιοδυτικοῦ ἄκρου αὐτοῦ· τὴν εἰσοδὸν ταύτην ὑπερασπίζει ἐξ ὑπερδεξιῶν στρογγύλος ἰσχυρότατος πύργος. Δευτέρα εἰσοδος πιθανῶς ὑπῆρχε κατὰ τὴν βορείαν πλευράν καὶ ἐγγὺς τοῦ βορειανατολικοῦ ἄκρου αὐτῆς, ὅπου ὁμοία μικροτέρα γωνία σχηματίζεται μετὰξὺ δύο τετραγωνικῶν πύργων (ἴδε σχῆμα 1)¹.

Ἄπας ὁ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τούτου χώρος εἶνε ἐπίπεδος καὶ ὁμαλός, μόνον δὲ στενὴ τις ζώνη κατὰ μῆκος τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ἀμέσως ὑπὸ τὸν βράχον τοῦ Μέγα-Λάκκου εἶνε ὀλίγον τι ὑψηλοτέρα.

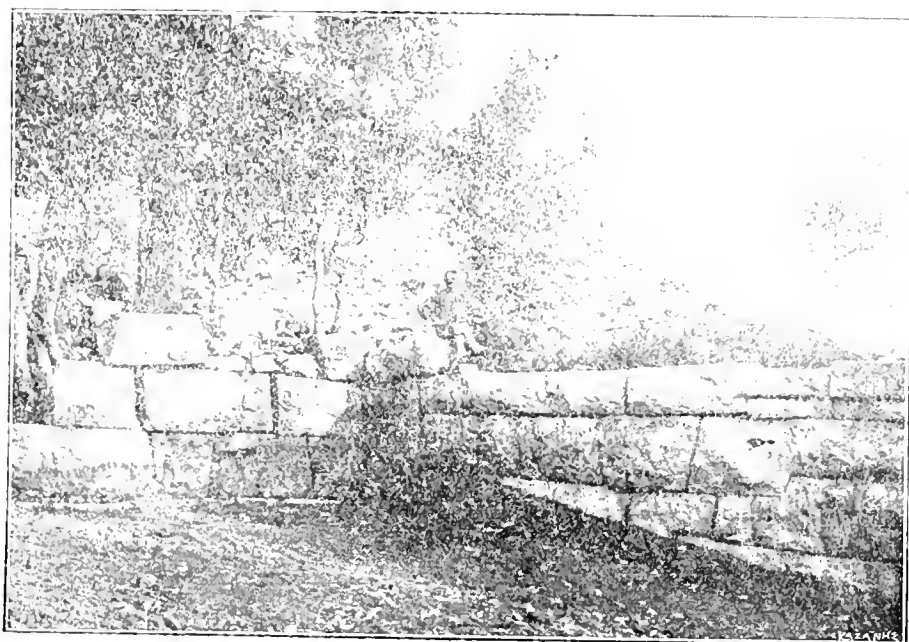
Καὶ ἀρχήθεν ὡς φαίνεται τὰ τείχη δὲν εἶχον ὕψος πολὺ μεγαλειότερον τοῦ σωζομένου, διότι οὐδαμοῦ ὑπάρχουσι καταπεσόντες ἐξ αὐτῶν ὀγκόλιθοι. Ὅτι ἐπὶ τοῦ σωζομένου τείχους, οἰονεὶ κρηπιδῶματος, ἠδύνατο νὰ ἐγείρεται ἄλλο αὐτοῦ τμήμα

¹ Τὴν εἰκόνα ταύτην ὡς καὶ τὰς ὑπ' ἀρ. 2 καὶ 3 ὀρεῖλαι εἰς φωτογραφίας τοῦ κ. Ἀλφρέδου Schill.

ἐκ πλίνθων ὠμῶν, ἀποκλείεται παντάπασιν ἰχνη τοιαύτα οὐδάμου παρατηροῦνται.

Ἡ θέσις τοῦ περιβολοῦ τούτου ἐν τῇ ἑμαλλῇ πεδιάδι καὶ ὑπὸ τὴν ρίζαν τοῦ βουνοῦ, ἐξ οὗ ἡ κατὰ τῶν τειχῶν προσβολὴ ἦτο εὐκολωτάτη, ἔτι δὲ ἡ μικρὰ αὐτοῦ περιοχὴ, καθιστῶσι σαφές, ὅτι πόλις δὲν ἔκειτο βεβαίως ἐνταῦθα. Ἀναμφιδόλως ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐχυρώσεως φαίνεται σπουδαιότερος ἢ ὅσον ἀπήτει ἢ προσυλάξει κατ' αἰωνιδίων ληστρικών ἐπιθέσεων ἀπλοῦ τεμένους ἱεροῦ· ἀλλ' οὐχὶ καὶ πολὺ σπουδαιότερος. Οἱ Αἰτωλοὶ, οἵτινες κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα ᾤκουν ἐτι κώμας ἀτειχίστους¹,

κατὰ δὲ το 323 ἀναγκάσθησαν βιασθέντες ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τὴν γῶραν τῶν Ἀντιπάτρου καὶ Κρατεροῦ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς εὐχειρώτους πόλεις, ἵνα ἐκ τόπων φύσει ὀχυρῶν καὶ τραχέων ἀντιταχθῶσι πρὸς τὸν ἐχθρὸν¹, κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα, μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν πιθανῶς τῶν Γαλατῶν, ἀνέγαγον εἰς τέλειον σύστημα τὴν ὀχύρωσιν τῆς γῶρας, οἰκοδομήσαντες εἰς πάντα τὰ στενὰ καὶ ἐπιπάσης σχεδὸν κορυφῆς τῶν βουνῶν τῶν ἰσχυρὰ προύρια καὶ πύργους, ὧν τὰ ἑρείπια καταπλήττουσι καὶ σήμερον ἐτι. Τότε ὀχύρωσαν καὶ τὰς περὶ τὸ πεδῖον τοῦ Θέρμου βραχυῶδεις σκοπιὰς, παρὰ τὸ

Σχ. 1. Γωνία τοῦ βορείου τείχους.

Πετροχωρί, Κεφαλόβρυσον καὶ ἴσως ἐπὶ τῆς ἰσοπεδωμένης κορυφῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ἐπὶ τοῦ Μεγα-Λάκκου, τότε δὲ ἔκριναν ἀναγκαστὸν νὰ περιβάλλωσι καὶ τὸ ἔθνικόν ἱερόν δι' ἀνταξίου τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ περιβολοῦ. Διότι ἐνταῦθα ὑπῆρχον τὰ ἀρχαῖα τῆς συμπολιτείας καὶ ἐνταῦθα ἦτο ἐξησφαλισμένη πᾶσα πολυτελής κατασκευὴ καὶ πᾶσα πρὸς πόλεμον γορηγία τοῦ ἔθνους, ὅπερ ἐπὶ ἓνα σχεδὸν αἰῶνα ἤρξε τοῦ μεγίστου μέρους τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος.

¹ Θουκυδίδης ἐν Γ' 94, 3: τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ τῶν Αἰτωλῶν καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κώμας ἀτειχίστους καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ.

Ὅπως ὁ κύριος τῶν ἀνασκαφῶν γῶρος ὑπεδείκνυετο ὑπὸ τοῦ περιβολοῦ τοῦ ἱεροῦ, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ ἐν αὐτῷ μνημεῖα ἀπαριθμοῦνται σχεδὸν ὑπὸ τοῦ Πολυβίου, οἱ ναοὶ, αἱ στοαί, οἱ ἀνδριάντες οἱ ἀνατραπέντες ὑπὸ τοῦ Φιλίππου πλείους ἢ δισχιλίοι. Ἐπιγραφαὶ ἦτο ἐπόμενον νὰ θεωρηθῶσιν ἀναπόφευκτος εἰς ταῦτα προσθήκη. Καὶ ἡ σκαφή, ἥτις κατὰ περιόδους ἐνηργήθη κατὰ τὰ ἔτη 1897, 1898 καὶ 1899 πανταχοῦ ἀπεκάλυψε τὰ βέβαια αὐτῶν ἰχνη ἢ καὶ σπουδαῖα λείψανα. Καὶ αἱ μὲν ἐπιγραφαὶ εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ψηφίσματα προξενίας, ἐπὶ λίθων ἐγκακολαμμένα, τοῦ τρίτου

¹ Διόδωρος ἐν III' 25.

και δευτερου προς Χριστου αιῶνος, πᾶσαι σχεδὸν ἐν τῷ αὐτῷ γῶρῳ καὶ παρὰ τὰς βᾶσεις αὐτῶν εὐρεθίσαι· δύο εἶνε ἐπὶ γαλικῆς σπηλιῆς κεχραγμέναι· αὗται, ὡς καὶ δύο ἄλλαι ἐπὶ λίθου, ἀναφέρονται εἰς ἄλλας ὑποθέσεις τῆς συμπολιτείας. Τῶν ἀνδριάντων δέ, οἵτινες ἦσαν ὡς φαίνεται πάντες γαλικοί, εὐρέθησαν ἐλάχιστα γαλικὰ τεμάχια — μαρμάρου οὐδὲν ἔχον —, πάμπολλα ὅμως βᾶσεις μεμονωμένα ἢ ἐν ἐξέδραις· τινὲς ἐνεπίγραφοι. Στὸ δὲ μίαν μακρὰ 173 μέτρα ἀπεκαλύφθη καὶ δύο ναοί, πληρὴ ἄλλων οἰκοδομῶν, ἴσως σκευοθηκῶν, καὶ μιᾶς κρήνης. Πάντα τὰ κτίρια ταῦτα κατέχουσι τὴν παρὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ περιβόλου ὑπὸ αὐτὸν τὸν βράχον τοῦ Μέγα-Λάκκου λωρίδα, ἣτις καὶ μόνη μέχρι τοῦδε ἠρευνήθη. Τοῦτο δὲ τὸ μέρος καὶ μόνον ἐπεχώσθη ἱκανῶς, ἐνῶ πᾶσα ἡ λοιπὴ ἐπιφάνεια τοῦ τεμένου εἰς ἀσχιστὴν ἐπιχώσιν δεικνύει. Πᾶσα σχεδὸν ἡ ρίζα τοῦ Μέγα-Λάκκου εἶνε συνεχῆς πηγὴ ἀναβλύζοντος ὕδατος, ἰδίως δὲ κατὰ τὸ μέρος τῆς κρήνης. Πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν ὀλίγοι μόνον ἀρχαῖοι λαξευτοὶ μεγάλοι λίθοι παρὰ τὸ ἠρειπωμένον παρεκκλήσιον τῆς ἁγίας Τριάδος ἐφαίνοντο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, ὡς καὶ δύο ἄλλοι ἐνεπίγραφοι, ἐξ ὧν ὁ ἕτερος ἐσώθη. Ἄπαν τὸ τεμενος κατείχετο ὑπὸ ἀγρῶν.

Τὴν περὶ τῶν ἀποκαλυφθέντων μέχρι τοῦδε μνημείων πραγματείαν ἀρχίζομεν ἀπὸ τῆς περιγραφῆς τοῦ μεγαλειτέρου τῶν δύο ναῶν, ὅστις, ὅπως κατωτέρω θέλει φανῆ, εὐλόγως δύναται νὰ ὀνομασθῆῖ νὰὸς τοῦ Θερμίου Ἀπόλλωνος. Μόνον περὶ τῶν μετοπῶν τοῦ ναοῦ τούτου θὰ διαλάβωμεν ἐν ἀκολουθοῦντι τεύχει.

Α'. Ὁ ναὸς τοῦ Θερμίου Ἀπόλλωνος.

Ὁ στυλοβάτης καὶ οἱ κίονες τοῦ πετρῶδ. Κατὰ τὸ βορειανατολικὸν ἄκρον τοῦ τεμένου καὶ εἰς ἀπόστασιν μικρὰν ἀπὸ τῆς βορείας καὶ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ περιβόλου πλευρᾶς ἀπεκαλύφθησαν εἰς ἐλάχιστον ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους βᾶθος ἑνιαχοῦ 0,20 μ. μόνον) κατὰ Μάιον τοῦ 1898 τὰ ἔχνη τοῦ ναοῦ τούτου. Ἡ σκαπάνη προσέχρουσε τὸ πρῶτον εἰς τὴν νοτίαν αὐτοῦ στενὴν πλευρὰν, ἣτις πρῶτη ἀπεκαλύφθη, μετὰ ταύτην δὲ ἡ ἀνατολική, ἡ βορεία καὶ ἡ δυτικὴ. Ὁ ναὸς ἔχει διεύθυνσιν ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν.

Ἐξαιρέσει τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας ὁ στυλοβάτης ἅπας εὐρέθη ἀνέπαρος· ἐκ δὲ τῶν κίωνων εὐρέθησαν οἱ κατώτατοι μόνον σπόνδυλοι κατὰ γῶραν ἐπὶ ὀκτῶ ἐν συνόλῳ βᾶσεων τῆς ἀνατολικῆς, βορείας καὶ δυτικῆς πλευρᾶς.

Ὁ στυλοβάτης οὗτος ἀπεδείχθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατασκευάσμα οὐχὶ παλαιότερον τοῦ τέλους τοῦ τρίτου αἰῶνος. Διότι τινὲς τῶν πλακῶν αὐτοῦ προδήλως προέρχονται ἐκ μνημείων ἄλλων τοῦ τρίτου αἰῶνος, ὅποια πρὸς σύγκρισιν παρέχονται πολλὰ ἐν Θερμῳ· ἀποδεικνύει τοῦτο τὸ σχῆμα τῶν ἐξαιρεγασμένων κορωνίδων τῶν λίθων. Πολλοὶ αὐτῶν εἶνε συντρίμματα μεγαλειτέρων· ἐν τοιοῦτο θραῦσμα φέρεται ἐπιγραφὴν τῶν μέσων περίπου τοῦ τρίτου αἰῶνος. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὰς ἐν ἔτει 168 πρὸ Χριστοῦ εἰς τὴν Αἰτωλίαν ἐνσηκψάσας συμφορὰς¹ καὶ τὴν παντελεῖ αὐτῆς ὑποδούλωσιν, δύσκολον εἶνε νὰ ὑποθεθῆ ὅτι τὸ ἔθνος ἀνωκοδόμει ἢ ἀνήγειρε ναοὺς ἐν τῷ παλαιῷ κέντρῳ τῆς ὁμοσπονδίας, ἐπειδὴ πρὸς τοῦτοις γνωρίζομεν καλῶς ἐκ τοῦ Πολυβίου, ὅτι ὁ Φίλιππος Ε' βαρβάρως ἐπόρθησε τὸν Θερμόν ἐν ἔτεσι 218 καὶ 206 πρὸ Χριστοῦ, εὐθὺς ἐκ πρώτης ἀρχῆς ὑπέθεσα ὅτι πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχον κτίριον ἀνωκοδομηθὲν ἢ ἀνεγερεθὲν μετὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔτος καὶ περὶ τοὺς χρόνους τοῦ δευτέρου μακεδονικοῦ πολέμου, ὅποτε συμμαχοῦσα πρὸς τοὺς Ρωμαίους ἐφάνη πρὸς στιγμὴν τὴν παλαιὰν αὐθις ἀναλαθοῦσα ρώμην ἢ συμπολιτεία.

Ὁ στυλοβάτης εἶνε καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἰδιόρρυθμος. Θεμέλιον κυρίως εἰπεῖν δὲν ἔχει, ἀλλὰ σύγκριται ἀπλῶς ἐκ δύο στρώσεων πλακῶν, ἐξ ὧν ἡ

¹ Τὸ τέλος τῆς αἰτωλικῆς συμπολιτείας κατὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Περσέως περιγράφει διὰ ζοφερωτάτων χρωμάτων ὁ Πολυβίος (Α' Π): «Αἰτωλοί, Ρωμαίων ἐπιστάντων τοῖς πράγμασι, κωλυθέντες τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας (δηλονότι τῆς ἐκ τῶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ληστρικῶν αὐτῶν πολέμων) εἰς ἑαυτοὺς κατήντησαν. Καὶ πρότερον μὲν κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον οὐκ ἔστιν ὃ τῶν δαιῶν οὐκ ἐπραξάν· βραχὺ δ' ἀνοίτερον χρόνῳ γεγεμενοῦ τοῦ ρόνου τοῦ κατ' ἀλλήλων ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀρσινόαν στραγαῖς ἔτοιμοι πρὸς πᾶν ἦσαν, ἀποτεθηρωμένοι τὰς ψυχὰς, ὥστε μηδὲ βουλὴν δίδοναι τοῖς προιστάσιν. Διόπερ ἦν ἀκρισίας καὶ παρανομίας καὶ ρόνου πλήρη τὰ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν καὶ τῶν πραττομένων παρ' αὐτοῖς ἐκ λογισμοῦ μὲν καὶ προθέσεως οὐδὲν ἐπετελεῖτο, πάντα δ' εἰχῆ καὶ φύρθην ἐπράττετο καθάπερ ἰαλιπαρὸς τινοὺς ἐκπεποικυῖας εἰς αὐτοὺς». Κατὰ δὲ τὸ 167 ἢ τὰ Ρωμαίων φρονούσα μερίς, ἀρχηγούς ἔχουσα τὸν Λυκίσκον καὶ Τίσιππον, ἀπέπραξε διὰ Ρωμαίων στρατιωτῶν πεντακοσίου πεντήκοντα τῶν ἐγκρίτων Αἰτωλῶν. Ἡ κατ' ὄνομα καὶ κατόπιν ὑπαρξὶς τοῦ «κοινῶν τῶν Αἰτωλῶν» δὲν προσέθετε τι εἰς τὴν πρὸ πολλοῦ ἐκλιπούσαν ἰσχύν. Μετὰ τὴν ἐπ' Ἀκτίῳ νίκην καὶ τῶν Αἰτωλῶν πολλοὶ ἐξεπαρτέθησαν ἀναγκασθέντες, εἶνα αὐξήσῃσι τὸν πληθυσμὸν τῆς Νικοπόλεως.

μία μόλις κρύπτεται εἰς τὸ ἔδαφος, ἡ δὲ ἄλλη ἀποτελεῖ τὸν στυλοβάτην. Αἱ βάσεις δὲ τῶν κίωνων εἶνε ἀπλαῖ πλάκες, τραχύτερον αἰ πολλὰ εἰργασμέναι καὶ αὐταὶ ἄνευ ὑποστρώσεως. Βαθμῶδες δὲν ἔχει ὁ στυλοβάτης εἰμὴ μίαν καὶ μόνην κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν καὶ τῆς συνεγχεμένης γωνίας τῆς βορείας καὶ τῆς νοτίας.

Δὲν εἶνε δὲ καὶ ὁμοίομορφος πανταχοῦ ὁ στυλοβάτης. Ἐνῶ κατὰ τὴν νοτίαν, ἀνατολικὴν καὶ βορείαν πλευρὰν αἱ πλάκες αὐτοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον τοὐλάχιστον φαίνονται προσερχόμεναι ἐκ μνημείων ἄλλων, κατὰ τὴν δυτικὴν δὲν ἀποδεικνύονται ὡς τοιαῦται· εἶνε μικροὶ ἀκανόνιστοι λίθοι, μὲ τυχαίαν ἀρμογὴν καὶ ἀμελῶς εἰργασμένην τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν. Τὸ σπουδαιότερον δὲ εἶνε, ὅτι κατ' αὐτὴν τέσσαρες βάσεις κίωνων ἀποτελοῦνται ἐκ δακτυλιοειδῶν προσερχῶν, ὅποσαι παρατηροῦνται εἰς τοὺς κίονας τοῦ ἐν Τίρυνθι ὁμηρικῷ ἀνακτόρου καὶ τοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν, ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο ξύλινοι στύλοι. Εἰς μίαν τῶν βάσεων τούτων, ἐπειδὴ ὁ σπόνδυλος τοῦ λίθινου κίονος δὲν ἐφημερίζετο καλῶς, εὐρέθη κεχυμένος μολυβδός πρὸς πλήρωσιν τοῦ κενοῦ καὶ ἐξασφάλισιν ἐπομένως τοῦ κίονος.

Ἐκ τούτου ὑπέθεσα ἡ ὅτι οἱ λίθοι τοῦ στυλοβάτου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς ἐλήφθησαν ἐκ μνημείων ἐχόντων τοιαύτας βάσεις ἡ ὅτι ἀρχῆθεν ὑπῆρχον αὐταὶ ἐν τῷ πετρῷ τοῦ ναοῦ, ὅπου καὶ νῦν κεῖνται, ἐξ ἐποχῆς πολὺ ἀρχαιότερας τῆς ἀνοικοδομήσεως, ἐξ ἐποχῆς ὀηλονότι καθ' ἣν οἱ ναοὶ ἦσαν ξύλινοι καὶ ὅτι καὶ ὁ ναός οὗτος ἐπομένως ἀρχῆθεν ἦτο ξύλινος. Ἡ δευτέρα δὲ αὕτη ὑπόθεσις διὰ τοῦτο κυρίως μοὶ ἐξάνη πιθανωτέρα, διότι πάντες οἱ λίθοι τῆς πλευρᾶς ταύτης καὶ τῶν δύο ἐκατέρωθεν γωνιῶν φαίνονται μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐνταῦθα συνηρμοσμένοι ἐξ ὑπαρχῆς.

Πρὸς τούτοις ἐνῶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς καὶ τῶν ἀντιστοιχοῦντων μερῶν τῆς νοτίας καὶ βορείας αἱ πλάκες φέρουσιν ἀγκῶνας, οὗτοι οἱ τῆς δυτικῆς δὲν ἔχουσι τοιοῦτους. Καὶ εὐθυνηρίαν δὲ ἔχει ἡ δυτικὴ πλευρὰ μετὰ τῶν ὁμοίων μερῶν τῆς βορείας καὶ νοτίας, ἐνῶ ἡ ἀνατολικὴ μετὰ τῶν ὁμοίων μερῶν τῶν εἰρημένων στερεῖται αὐτῆς.

Ἐπειδὴ αἱ βάσεις πᾶσαι σώζονται, ὁ ἀριθμὸς τῶν κίωνων τοῦ πετροῦ εἶνε βέβαιος. Αἱ μακραὶ πλευραὶ ἡριθμοῦν δεκαπέντε, αἱ δὲ στεναὶ πέντε

κίονας. Το μῆκος τῶν μακρῶν πλευρῶν εἶνε μέτρων 38,23, τῶν δὲ στενῶν 12,132. Ἡ μεταξὺ τῶν ἄξόνων τῶν κίωνων ἀπόστασις εἶνε κατὰ τῆς μακρᾶς πλευρᾶς ἐν γένει μέτρων 2,70 μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν δις μόνον 2,33, ἀλλ' ἐν ταῖς στεναῖς πλευραῖς ποικίλλει μεταξὺ 2,91 καὶ 2,74. Οἱ σώζόμενοι κατώτατοι σπόνδυλοι, διαμέτρου 0,70-0,73 μ., οἱ κατὰ τῆς στενᾶς πλευρᾶς εἶνε κατὰ τι παχύτεροι τῶν κατὰ τῆς μακρᾶς, ἔχουσιν ἀβαθεῖς ραβδώσεις ἀλλ' ὄχι πάντες, οὐδὲ καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν· ἐπειδὴ δὲ φέρουσι καὶ ἀγκῶνας οἱ μὴ ἔχοντες ραβδώσεις, φαίνεται ὅτι οὐδὲ ἀρχῆθεν εἶχον τοιαύτας οὗτοι· ἄλλως το ἀβαθεῖς τῶν ραβδώσεων καὶ ἡ ἔλλειψις αὐτῶν ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῆ καὶ ἐκ τῆς διαβρώσεως τοῦ λίθου.

Ὁ σηκός. Ὁλόκληρον το σχῆμα τοῦ σηκοῦ σώζεται εὐκρινές. Πρὸς τὸ βόρειον μέρος ἀποχωρίζεται ἀπὸ τοῦ κυρίως σηκοῦ ὁ ὀπισθόδομος, ἀνοικτός πρὸς τὸ βόρειον, διὰ τοίχου δὲ χωριζόμενος ἐκείνου. Κατὰ τὴν ἀνοικτὴν πλευρὰν σώζονται ἐκατέρωθεν αἱ δύο βάσεις τῶν παραστάδων, εἰς δὲ τὸ μέσον ὑπάρχει βάσις ξυλίνου πάντως στύλου, διότι λίθινος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπικλήθῃ ἐπ' αὐτῆς λεπτῆς οὐσῆς καὶ μικρᾶς· (ἐν τῷ σχεδιογραφῆματι οὐχὶ ὀρθῶς φαίνεται τοίχος μεταξὺ τοῦ κίονος καὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὀπισθοδόμου· ἀλλ' ὁ τοίχος οὗτος εἶνε χρόνων βαρβαρικῶν εὐτελὲς κτίσμα). Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὀπισθοδόμου ὑπάρχει μεγάλη πλῆξ, βάσις στύλου ἀναμειβόλως. Ἡ ἀνοικτὴ πρόσοψις ἀπέχει τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ πετροῦ μέτρα 3,31. Αὐτὸς δὲ ὁ ὀπισθόδομος ἔχει σχῆμα σχεδὸν τετραγωνικὸν πλάτους μέτρων 4,43 × 4,70. Οἱ τοίχοι αὐτοῦ καὶ τοῦ σηκοῦ ὅλου, ὁμοίομορφοι παντελῶς καὶ ἐκ μικρῶν λίθων συνηρμοσμένοι, πάχος ἔχουσι 0,78, εἶνε δὲ ὡς καὶ ὁ στυλοβάτης ἄνευ βαθυτέρου θεμελίου. Ὁ κυρίως οὗτος σηκός πλάτος ἔχει μεταξὺ τῶν ἐσωτερικῶν παρεῶν τῶν τοίχων μ. 4,70, μῆκος δὲ μ. 23,40. Ἡ εἴσοδος εἶνε ἀπὸ τοῦ νότου· εἶχε δὲ δύο θύρας ἐνταῦθα ἐκατέρωθεν τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς προσόψεως ταύτης στύλου, οὗ σώζεται ἡ βάσις· σώζεται καὶ τὸ κατώφλιον τῆς δυτικωτέρας θύρας μετὰ τοῦ τέρμου, εἰς ὃν ἐφημερίζετο ἡ σφρόφιξ, καὶ τοῦ λαξευτοῦ πλαισίου, εἰς ὃ προσέκρουεν αὕτη κλειομένη. Πρόναος δὲν φαίνεται. Ἡ ἀπόστασις τῆς εἰσό-

δου ἀπὸ τοῦ πτεροῦ εἶνε μ. 3,70. Ἡ δὲ πῶν μακρῶν πλευρῶν ἀπὸ τοῦ στυλοβάτου ἐκατέρωθεν μ. 2,94.

Τὸ ἰδιόζων τοῦ στενοῦ τούτου σηκοῦ εἶνε τοῦτο, ὅτι καθ' ὅλον τὸ μῆκος ἔχει μέσην σειρὰν δέκα κίονων ἢ στύλων ξύλινων, ὧν σώζονται αἱ βύσεις. Αὗται εἶνε πλάκες οὐχὶ κανονικοῦ σχήματος καὶ τινες τὸσον λεπταὶ καὶ μικραὶ, ἀμέσως ἐπὶ τοῦ χρώματος κείμεναι, ὥστε ἀπίθανον εἶνε ὅτι κίονες λίθινοι ἐπ' αὐτῶν ἔδαινον, ἀλλὰ μόνον ξύλινοι στύλοι. Ἡ ἀποστάσις αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων εἶνε μέτρων 2,60, πλὴν τοῦ πρώτου ἀπὸ τοῦ τοίχου, ἐξ οὗ ἀπέχει μόνον μ. 2,29.

Τὸ δάπεδον τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ πτεροῦ βεβαίως

δὲν ἦτο πλακόστρωτον· τοῦλάχιστον οὐδὲν ἴχνος τοιαύτης στρώσεως παρατηρεῖται. Διότι αἱ κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τοῦ πτεροῦ φαινόμεναι ἐν τῷ σχεδιογραφημάτι πλάκες εἶνε ἀτάκτως διεσκορπισμέναι. ἀνήκουσαι πιθανῶς εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἐπὶ τοῦ ἐρείπιου τοῦ ναοῦ ἐκτίσθη χωρικὴ τις κατοικία. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἀναμφιδόλως προέρχονται καὶ αἱ κεραμίδες, αἵτινες εὐρέθησαν τοποθετημέναι παρὰ τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ σηκοῦ. Αἱ κεραμίδες αὗται εἶνε θραύσματα πῶν στρωτήρων τῆς στέγης. Τὸ δάπεδον λοιπὸν πιθανῶς ἀπετελεῖτο ἐκ πεπατημένου πηλοῦ, οἷον ἦτο π.χ. καὶ τοῦ Ἱεραίου τῆς Ὀλυμπίας.

Σχ. 2. Πίθος παρὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ στυλοβάτου.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι οἱ τοῖχοι τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ἐπιστοδῶρου πανταχοῦ μέχρι τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς ὕψους ἐσώθησαν, ὡς ἐν ἀπετέλουν τὸ λίθινον κρηπίδωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνυψοῦντο πλίνθινοι τοῖχοι, διαλυθέντες ὡς ἦτο ἐπόμενον ἐντελῶς σὺν τῷ χρόνῳ. Ἀλλ' ἐκ πλίνθινων ὡμῶν κτίσματα εἰς τὸν βεβήοντα λίθου τούτου τόπον εἶνε παντάπασιν ἀπίθανα, καθὼς εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστα καὶ εἰς τὴν σημερινὴν οἰκοδομικὴν αὐτόθι. Ἡ μήπως ἦσαν καὶ τὰ τοιχώματα ταῦτα τοῦ σηκοῦ ἀπλοῦν πήγμα ξύλινον;

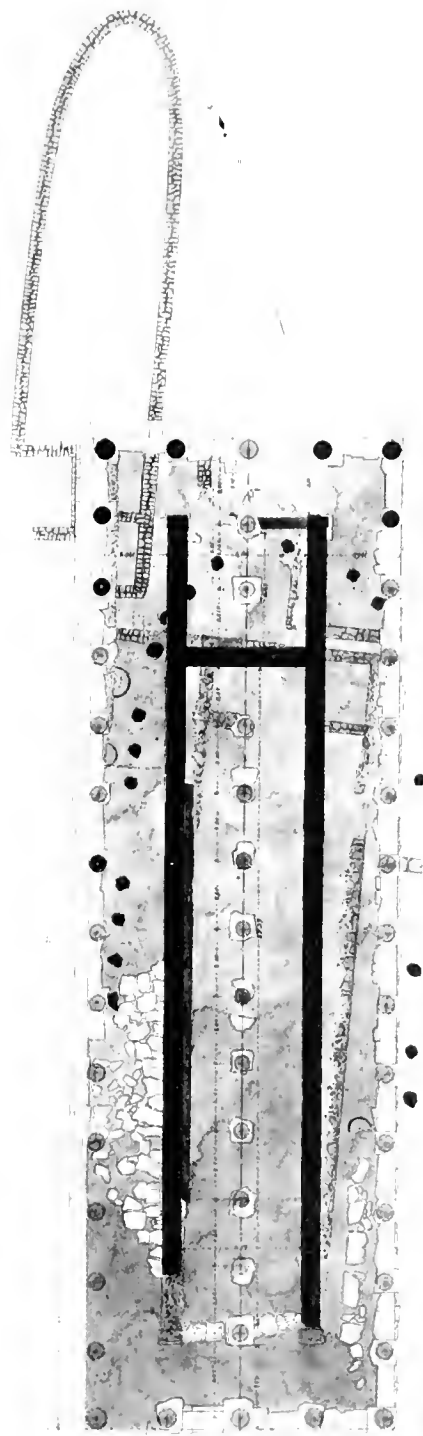
Τὸ ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ στρώμα. Βω-

μὸς μέγας. Μόλις ἀπεκαλύφθησαν ὁ στυλοβάτης καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ σηκοῦ καὶ ἀμέσως κατέστη προφανές, ὅτι τὸ ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ ἔδαφος ἐσχηματίσθη ἐκ χυτῶν ἦτοι φερτῶν χωμάτων πάχους δύο περίπου μέτρων, ὑπὸ τὰ ὁποῖα εὐρίσκεται ἡ φυσικὴ στερεὰ γῆ.

Τοῦτο παρατηρήσα τὸ πρῶτον ἐξώθεν τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ στυλοβάτου, ὅθεν τὸ πρῶτον ἡ σκαφή ἐπλησίασε πρὸς τὸν ναόν. Τὸ γῶμα ἦτο μέλαν, ὁποῖον παρατηρήθη καὶ ἀλλαγῆ εἰς τὰ ἐμποτισθέντα αἰμάτων τῶν σφραγίων¹ χῶματα

¹ Τοῦτ' αὐτὸ παρατηρήθη ἐν Ἐπιδαύρῳ (Ἴδε Δελτικὸν ἀρχαιολογι-

ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΘΕΡΜΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Ε. 10. 15

ΠΕ ΡΙΔΟ

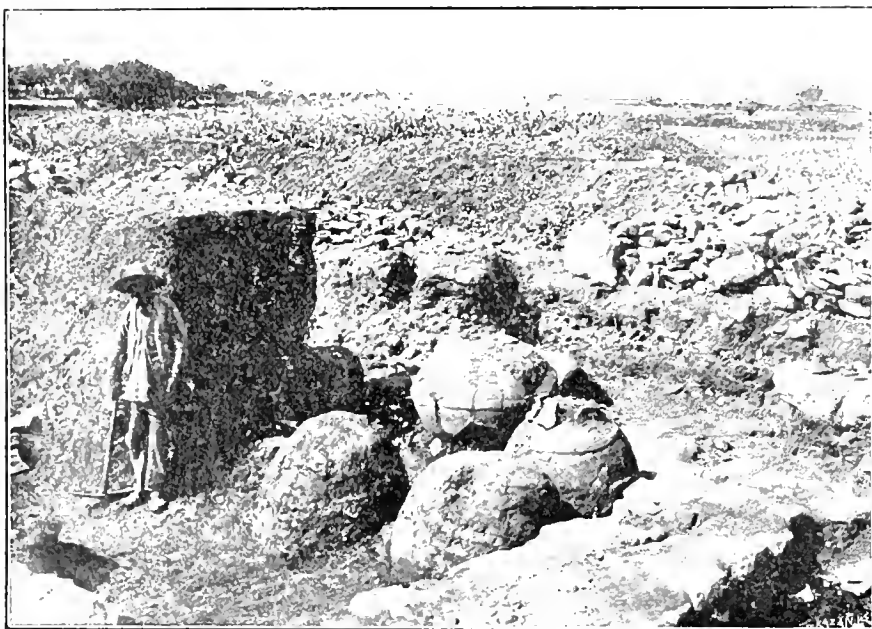
Α ΠΕ Ν ΑΥΚΑΚ → ΣΕΡΟΝΗΣ

Ε ΣΤΕ 1898

βωμοῦ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἀναμειγμένα ἦσαν μετ' αὐτοῦ ἀνθράκων τεμάχια καὶ ἀναρίθμητος πληθῆς τεμαχίων μικρῶν κεκαυμένων ὀστέων, ἀποτελούντων στρώμα συνεχές σπιθαμιαῖον. Ὀλίγον τι βαθύτερον ἀπεκαλύφθη μέγας πύθος πλήρης γώματος ἀναμίχτου μετ' ἀνθράκων καὶ ὁμοίων ὀστέων (ἴδε σχ. 2).

Τὸ στρώμα δ' ἐκεῖνο εὗρον ἔπειτα ἐκτεινόμενον καθ' ἅπαντα σχεδὸν τὸν ναὸν καὶ ἔξω αὐτοῦ πρὸς δυσμὰς ἰδίως. Παχύτατον δὲ εὗρον αὐτὸ (ἐν μέτρον καὶ πλέον), συνιστάμενον ἐκ καθαρῆς σχεδὸν τέφρας, ἀναμίχτου πάντοτε μετ' ἀπείρου πληθῆος κεκαυμένων ὀστέων, καὶ ἐκ πεφυρακτωμένης γῆς

(πᾶσα ἡ γῆ ἐνταῦθα εἶναι ἐρυθρὰ κεραμίτις) κατὰ τὸ μέσον που τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ σικου καὶ εὐθὺς ἀμέσως ὑπ' αὐτόν¹. Ἐντος ταύτης τῆς τέφρας εὗρέθησαν καὶ γαλιᾶ τινα ἀρχαϊκὰ ἀγγαμάτια, ἱππάρια γαλιᾶ ἀπεργα, προχοὶ μικροὶ γαλικοὶ ἀρμάτων, ἐξ ἀναθημάτων βεβαίως προερχόμενα πάντα. Τὰ ὀστᾶ ἀπεδείχθησαν ἀνηκόντα εἰς ζῶα ἡμέρα καὶ ἄγρια ἢ πτηνᾶ. Ἐν ἄλλῃ θέσει ἐν τῷ στρώματι τῆς τέφρας καὶ τῶν κεκαυμένων ὀστέων εὗρον μακρὰ ξίφη γαλιᾶ καὶ σιδηρᾶ καὶ ὀλίγιστα θραύσματα ἀγγείων τοῦ γεωμετρικοῦ τρόπου. Καὶ τῶν πύθων δὲ εὗρέθη καθ' ἅπαν τὸ στρώμα τοῦτο πολὺς ἀριθμὸς, πεπληρωμένων βιασίως γωμάτων

Σχ. 3. Πύθοι παρὰ τὸν δυτικὸν στυλοβάτην.

μετ' ἀναμίχτων ἀνθράκων καὶ πληθῆος κεκαυμένων ὀστέων. Ὀλόκληρος μάλιστα συστάς αὐτῶν, ἐπὶ τῷ ἐν συνόλῳ, εὗρέθη ἔξωθεν τοῦ δυτικοῦ στυλοβάτου τοῦ περὶ ἀκριβῶς ὑπὸ τὸ μνημονευθὲν στρώμα τοῦ σπιθαμιαίου τὸ πάχος μίγματος τῆς τέφρας καὶ τῶν ὀστέων (ἴδε σχ. 3). Εἰς μόνος εὗρέθη παντάπασι κενός, κεκαλυμμένος ἐπιμελῶς διὰ πλάκας.

κόν 1891 σελ. 64 ὁμοίως ἐν τῷ Ἄμουλαϊῳ (ἴδε Ἐφημερίδα ἀρχαιολογικὴν 1892 σελ. 11: «τὸ μέρος ἦν πλήρες γωμάτων μελανῶν, ὡσεὶ ἐκ κρύσεως καὶ αἵματος ζῶων χρωματισθέντων»)· ἔτι δὲ ἐν Ἐλευσίνῃ (ἴδε Ἐφημερ. ἀρχαιολ. 1888 σελ. 173: «στρώμα γώματος, ὅπερ ἔφερε ζῶηρα ἔγχη κρύσεως»). Ἠδὲλ. Jahrbuch des Kais. deutschen archäolog. Instituts, Band. XI, 1896, σ. 72 σημ. 36.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ 1900.

Εἶνε λοιπὸν βέβαιον, ὅτι ὁ ναὸς ἐκτίσθη ἐπὶ γώ-
ρου, ἐν τῷ ὁποίῳ πρότερον ἡγείετο βωμὸς μέ-
γας². Ἐκ τοῦ κέντρου αὐτοῦ καταρρέουσα ἡ τέφρα
ἐσχημάτισε κατὰ μικρὸν περίξ τὸ νῦν παρατηρού-
μενον στρώμα. Ἰσοπεδωθέντος δὲ κατόπιν ὁπωσ-

¹ Ἐν τῇ αὐτῇ θέσει καὶ ὀλίγον τι ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ εὗρέθη ἡ γαλιᾶ στήλι, ἣτις, καθὰ ὀρίζεται ἐν ταῖς ἐκαστέρωθεν ἐπιγραφαῖς, ὄφραϊς νὰ στηθῇ «ἐν Θέρμῳ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος». Ἐπεὶ δὲ εὗρέθη ἐν ναῷ, ὁ ναὸς οὗτος δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλος ἢ ὁ τοῦ θεοῦ τούτου.

² Καὶ ἐν τῷ τόπῳ μόνῳ γνωστῷ ἀρχαιοτάτῳ τῆς Ἑλλάδος ναῶ, τῷ Ἡραίῳ τῆς Ὀλυμπίας, παρατηρήθη εἰς βαθύτερον στρώμα βω-
μὸς, ὅστις προήχθη τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ (ἴδε Olympia, Text-
band II σελ. 28 (ὑπὸ W. Dörpfeld)).

δηποτε τοῦ ἐδάφους, ἀνηγέρθη ὁ ναός. Μόνον πῶς οἱ μνημονευθέντες πύλοι εὐρεθῆσαν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ εἶνε δύσεξιγγητον. Διότι πρὸς τὸν βῶμον τοῦ ἱεροῦ ἴσως δὲν σχετίζονται. Ἐν ἀρχῇ μάλιστα, ὅτε δὲν εἶχον ἐτι τὴν βεβαιότητα, ὅτι τὰ τεμάχια τῶν ἐν αὐτοῖς μετὰ τοῦ χρώματος ἀναμιχθέντων ὀστέων ἦσαν ζώων καὶ οὐχὶ ἀνθρώπων, ἐπίστευσα ὅτι ἐνώπιον μου εἶχον μεγάλον τύμβον καὶ ὅτι οἱ πύλοι ἦσαν ὀστεοδόχοι κήλπεις¹. Ἀλλὰ τὰ ὀστᾶ ταῦτα, ὅπως πάντα τα ἐν τῷ στρώματι τῆς τεφρας τοῦ βῶμου, ἀποδειχθῆσαν ἀνηκόντα εἰς ζῶα, ἀνάγκη ἐπομένως νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι οἱ πρὸς ἄλλον σκοπὸν ἐκεῖ εὐρισκόμενοι πύλοι, ἄχρηστοι ποτε μείναντες, ἐπληρώθησαν τῶν ἐκ τοῦ βῶμου καταρρευσάντων χρωμάτων κατὰ τινὰ οἰονόηποτε τροπὸν.

Παλαιότερα κτιριακὰ ὑπὸ τὸν ναόν. Πρῶτος ὅμως ἐν τῷ μεταβαλόντι προσορισμῶν χώρῳ τοῦ πρόφην βῶμου δὲν ἀνηγέρθη ὁ ναὸς οὗτος. Ἐν τῷ αὐτῷ ὑπο τὸ δάπεδον στρώματι ἀπεκαλύφθη τὸ κτίριον, ὅπερ παρατηρεῖται ἐν τῷ σχεδιογραφηματι μικρὸν τι παραλλήλῳ τῆς διευθύνσεως τοῦ ναοῦ, καὶ ὅπερ προσηρξῆε πάντως αὐτοῦ. Οἱ τοῖχοι τοῦ κτιρίου τούτου δὲν ἀνυψοῦνται καθέτως ἐκ τοῦ ἐδάφους, ἀλλ' ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια συγκλίνει βαθμηδὸν πρὸς τὰ ἔσω, καθ' ὅσον ἀνέρχονται τὰ τοιχώματα, ὥστε νὰ φαίνωνται ὡς ἀναλήμματα μᾶλλον σύγκεινται δὲ ἐκ γυθῶν λίθων διαλεκτῶν, οὐχὶ κατεργασμένων. Το σχέδιον αὐτοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς σηκοῦ καὶ προνάου ἢ σηκοῦ καὶ ὀπισθοδόμου, βεβαίαιά ὅμως περὶ τούτου εἰκασία εἶνε ἀδύνατος.

Τὸ κτίριον περιθεῖε σειρὰ βύσεων στύλων, σχηματιζουσῶν ἐλλειψοειδῆς περιστύλιον. Αἱ βύσεις εἶνε μικραὶ, λεπταὶ πλάκας, αἵτινες μόνον ξυλίνους στύλους ἠδύναντο νὰ φέρωσι. Οὐδὲλλως ὅμως εἶνε σαφές, ἂν το περιστύλιον τούτο πρέπει νὰ συνδυσασθῇ πρὸς τὸ εἰρημένον κτίριον ἢ πρὸς τὸν βῶμόν, ἂν καὶ κατὰ τὴν θέσιν τῶν βύσεων πιθανόν εἶνε μόνον το πρῶτον².

Ἦλθον αὐτῶν κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν

¹ Ἐν Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι τοῦ ἔτους 1885 σ. 36 σημ. 2 ἀναφέρονται ἐκ προϊστορικῶν χρόνων «ἄπειροι τύμβοι βῶμων ἔχοντες ἐν τῷ κέντρῳ», ὅπως κατὰ Schumann βῶμος ὑπῆρχε καὶ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀτρέως καὶ βῶμός ἐπὶ τοῦ τετάρτου τάφου τῆς ἀεροπόλεως τῶν Μυκηνῶν.

² Αἱ βύσεις αὗται κείνται ἐπὶ φερτῶν χρωμάτων, ἀρα ὑπεράνω τοῦ φυσικοῦ στερεοῦ ἐδάφους, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἀμέσως ἀρχεται ἡ πεπυρακτωμένη γῆ καὶ ἡ τεφρα ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ βῶμου.— Οὐχὶ ἴσως ἀνά-

τοῦ ναοῦ παρατηροῦνται ἐν τῷ αὐτῷ στρώματι τοῖχοι, οἵτινες ἐκτεινόμενοι πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ ἀποτελοῦσι τὸ ἐλλειψοειδῆς κτίριον, ὅπερ φαίνεται ἐν τῷ σχεδιογραφηματι. Οἱ τοῖχοι οὗτοι σύγκεινται ἐκ λίθων μικρῶν κανονικῶν συνδεδεμένων διὰ πηλοῦ. Πόσον ὁ οἰκοδομικὸς τρόπος στενωδῶς σχετίζεται πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ὑλικοῦ, μαρτυροῦσιν οἱ τοῖχοι οὗτοι: διότι μέχρι σήμερον ἀπαραλλάκτως κτιζοῦσιν ἐν τῷ Θέρμῳ, ἂν καὶ ὄχι μετὰ τῆς αὐτῆς φροντίδος καὶ φιλοκαλίας: οἱ λίθοι προσφέρονται σχεδὸν φύσει τοιοῦτοι ἐκ τῶν λατομείων. Καὶ εἰς ἄλλους ἐν Θέρμῳ τοίχους, οἵτινες ἀποδεδειγμένως εἶνε νεώτεροι τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, παρατηρεῖται ὁ αὐτὸς οἰκοδομικὸς τρόπος.

Τοῦ εἰρημένου ἐλλειψοειδοῦς κτιρίου οἱ τοῖχοι, πάχους 0,33 καὶ ὕψους ἐνὸς μέτρου, ἔχουσι μέτωπον ἐκατέρωθεν, ὥστε πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἔσωθεν αὐτῶν ὁ χώρος ἦτο κενός: ἔχει δὲ καὶ καθόλου τὸ κτίριον τοῦτο ὁμοιότητα πρὸς τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ βουλευτηρίῳ. Ἀλλ' ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ πρώτη αὐτοῦ χρῆσις, κατοπιν, πάντως ὅμως εἰς χρόνους προγενεστέρους τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, ἔλαβεν ἄλλον προσορισμόν. Διότι ἀνασκάψας εἰς τὸ βορειότερον αὐτοῦ μέρος το χῶμα ἐκ τῆς ἐντὸς τοῦ τοίχου πλευρᾶς εὗρον τρεῖς τάφους, ἐν οἷς νεκροὶ ἐκάησαν. Ὁ εἰς ἐκ τῶν τάφων τούτων ἦτο βεβαίως μικροῦ παιδίου. Τὰ ἔγχνη τῆς πυρᾶς ἦσαν ὀρθογώνιοι: στρώμα ἀνθρώκινον μετὰ τεφρας, ἐλάχιστά τινα τεμάχια ὀστέων καὶ πεπυρακτωμένη

ξιον σημειώσεως θα θεωρηθῇ, ὅτι αἱ παρα τὰς ὄχθας τοῦ Εὐδήνου παρὰ τὴν ἀρχαίαν Κλυθῶνα διεσπαρμέναι σήμερον καλυθαὶ τῶν ποιμένων καὶ χωρικῶν ἔχουσιν ἐπίφηκας ἐλλειψοειδῆς σχῆμα μετὰ καταχύτου τῆς στέγης ἰκανῶς προέχοντες. Ἄν ὁ πρωτογενὴς ναὸς τῶν παναρχαίων κατοίκων τῆς χώρας ἦτο καθὼς ὁ Semper λέγει (Der Styl, Band I, 1878) «ἄπλη σκηνή, στέγη βασταζομένη ὑπὸ στύλων ὡς οὐρανία σκεπάζουσα τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀργότερα μόλις ἐκτίσθη ὁ περιτείχιστος σηκός», τότε δὲν εἶνε ἴσως παράλογος εἰκασία, ὅτι τὸ ξυλίνον ἐλλειψοειδῆς τοῦ Θέρμου περιστύλιον ἐκπροσωπεῖ πανάρχαιον θεοῦ κατοικητήριον, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο διάφορον ἀπλῆς ἀρχαίας κατοικίας τοῦ ἀρχαίου ἐτι λαοῦ καὶ τῆς καλύδης ἐπομένους τοῦ σημερινοῦ, γνωστοῦ ὄντος πότον καὶ διὰ χλιετηρίδων ἀμετάβλητα μένουσιν ὄχι ὀλίγα στοιχεῖα εἰς τὰς συνθεῖας καὶ χρήσεις τοῦ ποικιλοῦ ἰδίου καὶ γεωργικοῦ λαοῦ τῆς αὐτῆς χώρας, ὅπως καὶ εἰς τοὺς μύθους καὶ τοὺς θρύλους αὐτοῦ. Καὶ σήμερον ἐτι εἰς ἔν τῶν παραμυθίων τοῦ αἰτωλικῆς λαοῦ δύο βασιλεῖς ἀρχοῦσιν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐδήνου καὶ τοῦ Ἀλεῖου καὶ εἰς ἄλλιστον περιπέτουσιν ὁ βασιλοῦσαι καὶ ἡ βασιλοκῶρη τῶν δύο ἀντιζήλων δυναστειῶν, εἰς τὰς τόχας τῶν ὁποίων ἀπὸ τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος ἀπηλεῖ ἴσως ἡ μυθικὴ ἱστορία τοῦ γέροντος Οἰνείως καὶ τοῦ ἡρωικοῦ ζεύγους τοῦ Μελεάγρου καὶ τῆς Ἀταλάντης.

γῆ. Ἐν τῇ τέτρῳ ὑπῆρχον θραύσματά τινα αὐτε-
λῶν ἀργείων χρώματος μελανοφαιού, ὡς τὰ ἐν
Ἰλίῳ ἐπικληθέντα «λυδικά»¹. Ὅτι ὁ εἰς τὰφος ἦτο
γυναικός, ἀπεδείχθη ἐκ τοῦ χρυσοῦ ἐν αὐτῷ εὑρε-
θέντος ἐλικτοῦ τέτιγος τῆς κόμης. Ὁ ἐπίλοιπος
ἐσωτερικὸς χώρος δὲν ἤρευνήθη ἀκόμη, ἵνα γνωρί-
σωμεν ἂν καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι τάφοι ὑπάρχουσιν
αὐτοῦ. Τὸ γῶμα ὁμῶς δὲν εἶνε φερτόν, ἀλλὰ τὸ
φυσικόν τοῦ ἐδάφους τοῦ Θέρμου, ὅπερ ὡς προεί-
πομεν εἶνε ἅπαν κεραμίτις γῆ καὶ διὰ τοῦτο ἔπου
ἐπυρακτώθη, ὡς ἐν τῷ βωμῷ καὶ ἐν τοῖς τάφοις
τούτοις, μετεβλήθη σχεδὸν εἰς πλίνθον ὀπτῆν.
Ἐπειδὴ τὸ γῶμα εἶνε τὸ φυσικόν τοῦ στερεοῦ ἐδά-
φους, κατ' ἀρχάς ὑπέθεσα ὅτι ὁ ἐλληειφοειδῆς τοί-
χος περιέκλειεν ἴσως τύμβον· ἀλλὰ ποῖον σκο-
πὸν θὰ εἶχον τότε τὰ κατὰ τὸ νότιον μέρος τοῦ
κτιρίου τούτου διαχωρίσματα, ἔπου μάλιστα κα-
τόπιν παρετήρησα καὶ σημεῖα εἰσόδου; Καὶ πρὸς
τί θὰ εἶχε καὶ ἐσωθεν μέτωπον ὁ περίβολος οὗτος,
ἂν ἦτο ἀπλοῦν ἀνάλημμα; Ὅπωςδὲποτε τοῦτο
ἐπὶ τοῦ παρόντος πρέπει νὰ σημειωθῆ, ὅτι καὶ
τοῦτο τὸ κτίριον καὶ ἄλλο παντάπασιν ὁμοῖον αὐ-
τοῦ ὀλίγον πρὸς νοτον τοῦ ναοῦ καὶ το μνημο-
νευθὲν περιστύλιον ἔχουσιν ἐλληειφοειδῆ σχῆμα².
Τὸ πρὸς νότον τοῦ ναοῦ δὲν ἐξήτασα ἀκόμη, διότι
ἐπ' αὐτοῦ ἐκτίσθη κατὰ τὸν τρίτον πάντως πρὸ
Χριστοῦ αἰῶνα ἄλλο κτίριον, ὅπερ ἀνάγκη ἐν μέ-
ρει νὰ καθαιρεθῆ ἵνα ἐξετασθῆ τί ὑπ' αὐτὸ κρύ-
πτεται.

Καὶ δύο ἄλλα τειχία τῆς αὐτῆς ἐντελῶς κατα-
σκευῆς ἀπεκαλύφθησαν ἐν τῷ αὐτῷ στρώματι κατὰ
τὴν βρειαναστολικὴν γωνίαν τοῦ ναοῦ μεταξὺ τοῦ
σηκοῦ καὶ τοῦ στυλοβάτου· ἴσως εἶνε λείψανα
ὁμοίων διαχωρισμάτων, ὅποια εἶνε καὶ τὰ τοῦ ἀπέ-
ναντι αὐτῶν ἐλληειφοειδοῦς κτιρίου.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ μορφή καὶ ὁ διάκο-
σμος τοῦ ναοῦ. Πλὴν τοῦ στυλοβάτου, τῶν λει-
ψάνων τῶν τοίχων τοῦ σηκοῦ καὶ τῶν κατὰ γῶραν

¹ Ἐν γένει τοιούτων ἀργείων πλείστα θραύσματα εὑρέθησαν εἰς ἅπαν τὸ ἀντιστοιχοῦν στρώμα ἐντός καὶ ἐκτός τοῦ ναοῦ. Εἰς τοὺς τάφους τούτους εὑρέθη καὶ εἰς κύκλῳ τοῦ γεωμετρικοῦ τρόπου. Με-
ταξὺ τῶν χαλκῶν τοῦ αὐτοῦ στρώματος πλεονάζουσιν οἱ δακτύλιοι καὶ πόρπαι γαλκαὶ καὶ γαλκῆ στελεγγίς ἐν οὗτῳ εὑρέθησαν.

² Ὅμοῖοι σχήματος κτίριον παρετήρησα ἐν Πάρῳ, ἐν τῷ προϊστο-
ρικῷ στρώματι παρα τὴν ἀκρόπολιν κατὰ τὰς αὐτὰς ἐν ἔτει 1899
ἀνασκαφῆς τοῦ κ. Rubensohn. Ἄλλ' ὁ χώρος δὲν ἤρευνήθη περισ-
σότερον.

ἐπὶ τῶν βάσεων αὐτῶν σωθέντων κατωτάτων σπον-
δύλων τῶν κίωνων τοῦ περὶ οὐδὲν ἀπολύτως λι-
θινον ἀρχιτεκτονικόν μέλος τοῦ ναοῦ ἀευρέθη
κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, οὐδὲ το ἐλάχιστον συν-
τριμμα. Εἶνε ἀληθές ὅτι παραλίγηλως πρὸς τὸν
ἀνατολικὸν στυλοβάτην καὶ εἰς ἑνὸς περίπου μέ-
τρου ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν εὑρέθη χαμηλὸν ἀνά-
λημμα συνιστάμενον ἀποκλειστικῶς ἐκ σπονδύλων
πωρίνων κίωνων ἢ συντριμμάτων αὐτῶν καὶ ἐκ τρι-
γύφων καὶ συντριμμάτων ἐπιστυλίων ἐκ τοῦ ἐγ-
χωρίου ἀσβεστολίθου. Το ἀνάλημμα τοῦτο ἐκτίσθη
βεβαίως μετὰ τὴν ἐπὶ Φιλίππου καταστροφῆν· διότι
ἐν τῶν συντριμμένων ἐπιστυλίων φέρει ἐπιγρα-
φὴν τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ
αἰῶνος· τὰ τεμάχια ἐπομένως πάντα προέρχονται
ἐκ μνημείων καταστραφέντων κατὰ τὸ 218 ἢ 206
πρὸ Χριστοῦ. Εἶνε δὲ καὶ τόσον ἐπιμελῶς συνηρ-
μοσμένοι ἄνευ συνδετικῆς ὕλης οἱ λίθοι, ὥστε βε-
βαίως δὲν ἐκτίσθησαν, ὡς ἔχουσι νῦν, μετὰ τοὺς ἐλ-
ληνικοὺς χρόνους. Ἄλλ' εἰς τὸν καταστραφέντα
ναὸν ἀναμφίβολως δὲν ἀνῆκον· διότι πωρίνων κίωνων
ἴχνη εἰς τὸν ναὸν δὲν εὑρέθησαν, ἀλλὰ μόνον οἱ
κατὰ γῶραν σπονδύλοι κοινοῦ λίθου· ἢ δὲ ἐπιγραφή
τοῦ ἐπιστυλίου μαρτυρεῖ ὅτι τοῦτο προέρχεται ἐκ
«παστάδος» ἦτοι στοῦς, ἐξ ἧς βεβαίως καὶ τὰ
λοιπὰ συντρίμματα ἐληφθησαν. Σημειωτέον πρὸς
τούτους, ὅτι οἱ ἐν τῷ ἀνάλημματι τούτῳ σπονδύλοι
δεικνύουσι καταφανῆ τὰ σημεῖα τῆς διὰ πυρὸς
καταστροφῆς τῶν μνημείων.

Ἄλλ' ἐκ τῆς ὁροφῆς ἐν γένει καὶ τοῦ θριγ-
κοῦ εὑρέθησαν καθ' ἅπαν τὸ ἐσωτερικόν τοῦ ναοῦ
καὶ ἐξῶθεν αὐτοῦ, παρὰ τὸν στυλοβάτην ἀκριβῶς,
τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα λείψανα, ὥστε καὶ περὶ τῆς
ἀρχιτεκτονικῆς αὐτοῦ καὶ περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ δια-
κόσμου νὰ ἔχωμεν ἱκανῶς σαφεῖ ἰδέαν.

Ἐν πρώτοις ἀμέσως ὑπὸ τὸ σπιθαμιαῖον περίπου
φυσικὸν ἐδαφος, ὅπερ ἐκάλυπτε τὸν ναὸν καὶ ἐκαλ-
λιεργεῖτο πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν, εὑρέθη καλύπτρον
αὐτὸν ἱκανῶς παχὺ στρώμα ἀνθράκων καὶ ξύλων
ἀπηνθρακωμένων μετὰ μεγάλου πλῆθους κεράμων
τῆς ὁροφῆς καλυπτηρῶν καὶ στρωτήρων καὶ πολ-
λῶν ἔλων. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν εὑρέθησαν καὶ τεμά-
χια τινα πηλίνων χρωματιστῶν σιμῶν καὶ ἀνθε-
μίων τῆς κορυφαίας. Τούναντιον ἐξαιρεγασμένου
λίθου ἐξ οἰουδὲποτε ἀρχιτεκτονικοῦ μέλους, ἐπι-

στυλίου ἢ τριγλύφου, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον θραύσμα εὑρέθη· ἢ ὑπόθεσις λοιπὸν καὶ αὐτὴ καθίστατο πιθανωτάτη, ὅτι ὁ ναὸς ἦτο ξυλίνου οἰκοδόμημα. Ἦδύνατο μόνον νὰ φανῆ ἀμφίβολον, ἂν ἦτο τοῦτο ἀπλούστατον τοιοῦτο ἢ κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκείνων ναῶν, οἵτινες ἐπὶ τοῦ ξυλίνου πηγμάτων πανταχοῦ ἔφερον ἐπένδυσιν ἐξ ὀπτῶν χρωματιστῶν πλίνθων, αἵτινες κατοπιν ἐφηρμοσθησαν ἐπὶ τῶν ἐκ πωρίνων λίθων ναῶν τῆς Σικελίας καὶ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ θησαυρῶν¹. Ἄλλ' αἰ χρωματισταὶ σῆμαι, τὰ ἀνθέμια τῆς κορυφαίας καὶ τινες κορωνίδες ἐκ πλινθίων προδήλως περιβλήματων τῶν ξυλων, ζωηρὰ φέρουσαι τὰ χρώματα τοῦ διακόσμου, αἵτινες εὑρέθησαν ὑπὸ το μνημονεῦθὲν ἀνάλημμα, καὶ πρὸ παντὸς μέγα τεμάχιον γείσου πηλίνου φέροντος χρωματιστὸν κυμάτιον, ὅπερ εὑρέθη παρὰ τὸν νότιον στυλοβάτην ἀμέσως ἔξωθεν αὐτοῦ, ὡσαύτως ὅπῃ εἰς ἀνθέμιον, πρὸς καθήλωσιν βεβαίως εἰς τὴν κεφαλὴν προσεχούσης ὁδοῦ, καθίστων ἀναμισθῆτητον τὴν δευτέραν ὑπόθεσιν.

Τὰ εὑρήματα ταῦτα διερωτίζον τελείως τὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μορφῆς τοῦ ναοῦ. Ἡ συγγένεια αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀρχαιστέρους ναοὺς τῆς Σικελίας, πρὸς τὸν παλαιότερον ναὸν τῶν Λοκρῶν, πρὸς τὸν ἐνεάστυλον τῆς Ποσειδωνίας, ὅστις συνήθως εἶνε γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς βασιλικῆς τοῦ Paestum², καὶ πρὸς τὸν ναὸν τῆς ἐν Τρωάδι Νεανδρείας³ ἦτο προφανής. Ἡ στενότης καὶ τὸ μέγα μῆκος τοῦ ση-

¹ Ἠδὲλ. τὴν θεμελιώδη περὶ τούτου πραγματείαν: Ueber die Verwendung von Terrakotten am Geison und Dache griechischer Bauwerke, von W. Dörpfeld, F. Graeber, R. Börmann, K. Siebold, 4tes Winkelmanns Programm, ἐν Βερολίῳ 1881. — "Eti dè Rayet et Collignon, Ceramique grecque, ἐν Παρισίῳ 1888, σελ. 379 ἑ. — Handbuch der Architektur. 3er Band. Die Keramik in der Baukunst, von Richard Börmann, ἐν Stuttgart 1897 σελ. 29 ἑ. — Handbuch der Architektur. Die Baustile, 1er Band Die Baukunst der Griechen vō Durm, ἐν Stuttgart, σελ. 129 ἑ. — Wilsch, Die Altkorinthische Thonindustrie ἐν Λειψίᾳ, 1892 σελ. 103 ἑ. — Jules Martha, L'art étrusque, ἐν Παρισίῳ, 1889 σελ. 327 ἑ. — Architecture antique de la Sicile. Recueil des monuments de Ségeste et de Selinonte, par Hittorff et Zanth, ἐν Παρισίῳ 1876 (ἀεὶ μὲνον καὶ ἄλλας).

² Ἠδὲλ. περὶ ἀριστέρων τούτων: Die griechischen Tempel in Unteritalien und Sicilien, von Koldewey und Puchstein, erster Band. Text, zweiter Band Tafeln, ἐν Βερολίῳ 1899, σελ. 3, 13, 201.

³ Neandria. 5tes Winkelmanns Programm, ἐν Βερολίῳ 1891, ὑπὸ Koldewey.

κοῦ εἶνε χαρακτηριστικὸν τῶν ναῶν τῆς Σικελίας¹ ἢ τὸν σηκὸν κατὰ μῆκος εἰς δύο διαχωρίζουσα σειρὰ κιόνων παρατηρήθη καὶ εἰς τὸν παλαιότερον ναὸν τῶν Λοκρῶν, εἰς τὸν τῆς Ποσειδωνίας καὶ τῆς Νεανδρείας· ἀλλὰ καὶ ὁ χρωματισμὸς πηλίνων τινῶν λειψάνων, ἀνθεμίων τῆς κορυφαίας, ἀπεδείχθη τελείαν ἔχων ὁμοιότητα τεχνικῆς ἐκτελέσεως πρὸς τὰς ἐξ ὀπτῆς γῆς ἐπενδύσεις τῶν σικελικῶν ναῶν καὶ τῶν συγγρόνων θησαυρῶν τῆς Ὀλυμπίας. Καὶ ἐλλειπόντων ἄρα πλειοτέρων στοιχείων, ταῦτα εἶνε ἰκανὰ πρὸς ἀναπαράστασιν τῆς μορφῆς τοῦ ναοῦ. Βεβαίως ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ἐν τῶν ἀρχαιοτάτων παραδειγμάτων ξυλίνων ναῶν μετ' ἐπενδύσεως ἐξ ὀπτῶν πολυχρῶμων πλινθίων.

Ἐκ τῶν λειψάνων τούτων ἔλειπε μόνον βεβαίον τι ἔγγος τοῦ θρησκου, ὅστις, ἂν ὁ ναὸς ἦτο ξυλίνος, θὰ εἶχεν ὁμοίως ἐπένδυσιν τῶν ἐπιστυλίων ἐκ πλίνθου χρωματιστῆς καὶ πῆλινα τρίγλυφα· διότι ἡ γανικὴ τοῦ ναοῦ ὁμοιότης πρὸς τοὺς δωρικοὺς ναοὺς τοιοῦτον ῥυθμὸν καὶ ἐνταῦθα προὔπετετε. Ζήτημα δὲ θὰ ἐγενῆτο τότε, ὅποια θὰ ἦσαν καὶ αἱ μετόπαι. Ἄλλ' ἡ σκαφή καὶ τοῦτο τὸ ζήτημα ἔλυσεν ἐπαρκῶς.

Καθ' ἅπασαν τὴν ἐξωτερικὴν πλευρὰν τοῦ ἀνατολικοῦ στυλοβάτου καὶ δὴ κατὰ τὴν στενὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀναλήμματος δίοδον, ὁμοίως καθ' ὅλην τὴν βορείαν, ἔξωθεν πάντοτε, καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν ὡσαύτως μέχρι σημείου τινός, εἰς τὸ βάθος τῆς κατωτέρας στρώσεως τοῦ στυλοβάτου εὑρέθησαν μετὰ κεράμων τῆς ὀροφῆς ὀρθοκέρραμοι ἢ ἡγεμόνες κερραμίδες περὶ τὰς τριάκοντα, κοσμούμεναι ἔμπροσθεν διὰ προσώπου ἢ ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς ἢ Σειληνοῦ, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ πολλὰ τεμάχια πηλίνων πλακῶν φερουσῶν παραστάσεις, ἐξ ὧν πέντε καθ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν ἢ κατὰ μέγα μέρος συναπηροῖσθησαν, καὶ τέλος σφιγξ πηλίνη καὶ διάφορα τεμάχια πηλίνων ἀναγλύφων. Αἱ πλάκες αὐταὶ ἦσαν αἱ μετόπαι τοῦ ναοῦ, ὡς ἀκολούθως θέλει καταδειχθῆ, ἢ δὲ σφιγξ ἦτο βεβαίως ἀκρωτήριον γωνιαῖον. Πῶς ἦσαν διατεθειμέναι αἱ μετόπαι αὐταὶ, ἂν δηλονότι ἐναλλάξ αὐτὰς διεδέχοντο τρίγλυφα, πῆλινα πάντως, καὶ ὅποια ἦσαν τῶν ἐπιστυλίων αἱ πῆλιναι βεβαίως ἐπενδύσεις εἶνε ἐκ πρώτης ὄψεως ἐντελεῶς ἀβεβαίον· διότι οὐδὲν αὐτῶν

¹ Καὶ ὁ ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιότατος ναὸς, τὸ Ἡραῖον τῆς Ὀλυμπίας, ἔχει στενὸν σηκόν.

ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

ίχνος ἐσώθη. Ἄπορον πρὸ πάντων πῶς οὐδὲν λείψανον τῶν ὀγκωδῶν τριγλύφων ἐκρύβη εἰς τὴν γῆν, ἔπου τοσαῦτα τεμάχια τῶν μετοπῶν διεσώθησαν καὶ τοσοῦτον πλῆθος τῶν ὀρθοκεράμων ἢ ἡγεμόνων κεραμίδων. Ἄλλὰ τῶν γείσων τὴν ὑπαρξίν μαρτυρεῖ ἐν τεμάχιον, καὶ ἐκ τῶν κομφῶν πλαισιῶν τῶν ἐπενδύσεων ἀνευρέθησαν ἐπίσης μικρὰ τεμάχια. Ὅστε ἐκ τῶν ἐλλειπόντων στοιχείων δὲν θὰ κρίνωμεν, ἀλλὰ μόνον ἐκ τῶν διασωθέντων λειψάνων. Ἐπειδὴ αἱ μετόπαι ἔχουσι περιθώριον, τὸ ὅποιον προδήλως ἐκρύπτετο εἰς τὴν πέριξ ξύλωσιν, ἵνα στηρίζωνται αὐταὶ ἀσφαλῶς ἐν τῷ θριγκῷ, βεβαίως ὑπῆρχον καὶ τρίγλυφα καὶ τὰ ἐπιστύλια ἐπομένως εἶχον τὴν οἰκίαν ἐπένδυσιν. Πήλινον τρίγλυφον μέγα καὶ ὀγκῶδες εὐρέθη ἄλλως παρὰ τὸν ναόν, ἂν καὶ δὲν ἀνῆκεν εἰς τοῦτον, ὡς δεικνύει ἢ πρὸς τὸ μέγεθος τῶν μετοπῶν σύγκρισις, ἀλλ' εἰς ἄλλο τι κτίριον.

Διὰ τῶν βεβαίων ὅμως τούτων στοιχείων συμπληροῦνται ἢ εἰκὼν τῆς ἀρχικῆς τοῦ ναοῦ μορφῆς. Ἦτο βεβαίως ὀριζὸς ναός, ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ λοιπὰ αὐτοῦ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη εἶχον ξύλινον πῆγμα ἐπενδεδυμένον διὰ πλίνθων χρώμασι καὶ ποικίλμασι κεκοσμημένων, ἀναγκασίως καὶ οἱ κίονες αὐτοῦ ἦσαν στύλοι ξύλινοι. Πιθανώτατα δὲ καὶ οὗτοι ἦσαν καταλλήλως μετεσκευασμένοι, ὥστε νὰ ἀποκρύπτεται τὸ ξύλινον ὑλικόν, ὅπερ καὶ καθ' ἅπαντα τὸν θριγκὸν ἦτο ἀφανές.

Ἡλικία τοῦ ναοῦ. Ἡ σχέσηις αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀρχαιοτάτους ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἐτρουρίᾳ ναοὺς. Ἡ μορφή αὐτῆ τοῦ ναοῦ ἀνάγει ἡμᾶς εἰς χρόνους πολὺ προγενεστέρους τῶν καλῶν ἐλληνικῶν. Ἦδη ἢ διὰ πλίνθων πολυχρῶμων ἐπένδυσις λιθίνων ναῶν ἀνέρχεται εἰς χρόνους, καθ' οὓς δὲν εἶχε γίνῃ ἀκόμη μαρμάρου χρῆσις εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν ναῶν· ἀλλ' ἢ περιχάλυψις τοῦ κατωτέρου καὶ ἀνεπιδέκτου στιλβώσεως λιθίνου ὑλικοῦ διὰ τῶν πολυχρῶμων καὶ πεποικιλμένων πήλινων ἐπενδύσεων δὲν ἐφευρέθη ἐπίτηδες οἱ αὐτό, ἀλλὰ παρεδόθη ἐξ ἀρχαιοτέρας συνθηλαίας, ἥτις τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἔλαβεν οὐσιωδῶς ἐκ πρακτικῶν λόγων, πρὸς προσύλαξιν τοῦ ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τῶν καιρικῶν μεταβολῶν εὐπροσβλήτου ξυλίνου ὑλικοῦ¹. Καὶ δύναται μὲν νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι

¹ Πρὸς Dörpfeld ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 12 ἔ.

τὰ ἐξαγόμενα τὰ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἐν ταῖς μάλιστα προηγημέναις χώραις τῆς Ἑλλάδος, τῆς Σικελίας καὶ τῆς κάτω Ἰταλίας δὲν ἔχουσιν ἄμεσον ἐφαρμογὴν εἰς τὰς συνθηλαίας τῶν ἀποκέντρων ἐλληνικῶν τόπων· ἀλλ' ἢ τεχνοπροπία τῶν κεφαλῶν τῶν ἡγεμόνων κεραμίδων καὶ τῶν μετοπῶν παρέχει τὴν ἀνακρισθήτητον ἀπόδειξιν, ὅτι ὁ ἀρχαιότερος πήλινος διάκοσμος τοῦ ἐν Θέρμῳ ναοῦ δὲν εἶνε νεώτερος τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 6^{ου} πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος· αἱ ἀρχαιόταται τῶν κεφαλῶν τούτων ἀνάγονται εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν τέχνην, τὴν περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἀκμάσασαν, αἱ δὲ ζωγραφισταὶ ἐπὶ τῶν μετοπῶν παραστάσεις ἀνάγονται ὁμοίως εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην ἀρχαϊκὴν, ἣτοι εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ αἰῶνος τούτου¹. Καὶ ὁ ἐν Θέρμῳ λοιπὸν ναός ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν τῆς κοινῆς ἐν Ἑλλάδι ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ ἡ ξυλίνη αὐτοῦ μετὰ τῶν πλινθίνων ἐπενδύσεων κατασκευὴ ἀνάγκη νὰ τεθῇ εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, οἵτινες ἂν δὲν εἶνε παλαιότεροι, δὲν εἶνε ὅμως καὶ νεώτεροι τῶν ἐν Σικελίᾳ ναῶν, ὁποῦν ἔχουμεν τὸ ἀρχαιότατον μετὰ τὸ Ἡραῖον τῆς Ὀλυμπίας παράδειγμα ὁμοίων πλινθίνων ἐπενδύσεων. Ἴσως καθ' ὃν χρόνον αἱ ἐν Σικελίᾳ ἐλληνικαὶ πόλεις μετεχειρίζοντο ἤδη ἐκεῖ καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ πρὸς κτίσιν ναῶν καὶ θησαυρῶν τὸ πῶρινον ὑλικόν, ἣτοι ἀρχομένου τοῦ ἔκτου αἰῶνος, οἱ Αἰτωλοὶ δὲν εἶχον ἀκόμη παραιτηθῆ τοῦ εὐτελεστεροῦ ξυλίνου πῆγματος, ὅπερ οἱ ὄρυμοὶ τῆς ὄρεινῆς χώρας — ὄρυμον ἰδίως, ὅπως ἐκ τῶν ἀπηρθρακωμένων ξύλων ἀπεδείχθη — ἀφθονώτατον καὶ πρῶχειρον παρεῖχον· ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ὑποθεθῇ ὅτι ἐπέμειναν εἰς τὸν ἀρχαϊσμὸν τοῦτον, τὰ ἐκ τῆς τεχνοπροπίας τῶν κεφαλῶν καὶ τῶν γραπτῶν πλακῶν θετικὰ ἐξαγόμενα περιορίζουσιν ἡμᾶς εἰς τὸν ἀνωτέρω δηλωθέντα χρόνον.

Πρὸς τὴν χρονολογίαν ὅμως ταύτην, ἣν ἀπαιτεῖ ἢ ἀρχιτεκτονικὴ μορφή καὶ ὁ διάκοσμος τοῦ ναοῦ, ἀσυμβίβαστος ὅλως διόλου εἶνε ἢ πολὺ μεταγενεστερὰ ἡλικία τοῦ στυλοβάτου αὐτοῦ, ὅστις ὡς ἐλέ-

¹ Ὑποθέτω αὐτὰς συγχρόνους πρὸς τὴν ταξίν ἐκείνην τῶν μεγάλων κορινθιακῶν ἀγγείων (κελέβαι), τα ὅποια ἐγκαταλείποντα πλέον τὰς ζώνας τῶν ζώων καὶ τῶν τρεχόντων ἀνθρώπων, εἰσάχουσιν εἰς τὰς παραστάσεις μάχας καὶ συμπόσια καὶ σκηνὰς ὅλας εἰκόνων μυθολογικῶν, πάντως μιμούμενα μεγάλα ἔργα τῆς τότε ζωγραφικῆς. Ἡ ἐποχὴ αὐτῶν εἶνε περὶ τὸ 600 καὶ κατόπιν μᾶλλον. Πρὸς Catalogue des vases antiques de terre cuite (musée du Louvre) par E. Pot-tier, ἐν Παρισίῳ 1899, deuxième partie, σελ. 445 ἔ.

γῆθι δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀρχαιότερος τοῦ τέλους τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Ἀνωτέρω ἐδέχθημεν διὰ τοῦτο μεταγενεστεραν τοῦ ναοῦ ἀνοικοδόμησιν ἐπ' αὐτῶν τῶν ἰχνῶν τοῦ παλαιοῦ, ἂν καὶ ἐκ τοῦ νεωτέρου τούτου κτιρίου οὐδὲν ἀπολύτως ἄλλο λείψανον ἔχομεν πλὴν τοῦ στυλοβάτου, τοῦλάχιστον μέρους αὐτοῦ. Ἦδύνατο ἴσως νὰ ὑποθεθῆ καὶ ἄλλο τι, ὅτι δηλονότι πάντα τὰ πηλῖνα μνημονευθέντα εὐρέθηκα ἀνήκον εἰς τὸν ὑπὸ το δάπεδον τοῦ ναοῦ ἀποκαλυφθέντα παλαιότερον, ἐφ' οὗ καταχωσθέντος μετὰ τὴν πυρκαϊκὴν ἀνηγέρθη ὁ νεώτερος. Ἀλλὰ τοῦτο ἢ μετὰ πάσης τῆς ἀπαιτουμένης φροντίδος καὶ προσοχῆς γενομένη σκαρῆ ἀποκλείει παντελῶς. Διότι πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἰ κεφαλῆ αἰ τῶν ἡγεμόνων κεραμίδων καὶ τὰ πολυάριθμα τῶν μεσοπῶν τεμάχια καὶ τὸ μόνον ἀκρωτήριον, ἢ στήξ, εὐρέθησαν πάντοτε παραλλήλως καὶ ἔξω τοῦ στυλοβάτου εἰς τὸ σπιθαμιαῖον μόλις στρώμα τῆς γῆς, τὸ ὑπὸ τὴν κατωτέραν τοῦ στυλοβάτου στρώσιν. Ἐκ τούτου ὅμως ἐν μόνον συμπέρασμα δύναται νὰ ἐξαχθῆ, ὅτι ὁ ἀρχαῖος πυρποληθεὶς ναὸς εἶχεν ἀκριβῶς τὴν διεύθυνσιν καὶ τὸ μέγεθος, ὅπερ ὁ στυλοβάτης δεικνύει, παντελῶς διάφορον τοῦ ὑπὸ τὸ δάπεδον κρυπτομένου κτιρίου. Ἄν ἄλλως εἶχε τὰ πρᾶγμα, τὰ πηλῖνα ἐκεῖνα τοῦ θρησκ. καὶ καταχυτοῦ τῆς στέγης εὐρέθηκα ἢ ἦσαν καὶ ἄλλαχου διεσκαρπισμένα, οὐχὶ δὲ πάντοτε ἀκριδέστατα ἀμέσως ἔξωθεν τοῦ στυλοβάτου. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ πυρποληθέντος ναοῦ οἱ Αἰτωλοὶ, ἀπομακρύναντες τὸ πολὺ τὰ ὀγκώδεστερά πῶς τρίγλυφα, ἐτοποθέτησαν τὰς πλάκας τοῦ στυλοβάτου, λαβόντες ἐκ μνημείων καταστραφέντων, καὶ ἀνοικοδόμησαν τὸν νέον ναόν. Ἐπὶ τοῦ δαπέδου δὲ αὐτοῦ ἔμειναν ὅπωςδὴποτε κεκρυμμένα πλείστα τεμάχια τῶν κεράμων τῆς στέγης καὶ τῶν λοιπῶν πηλίνων, ὅσα μέχρι σήμερον διεσώθησαν. Ὅτε ὅμως ἀργὰ ποτε καὶ ὁ νεώτερος οὗτος ναὸς κατεστράφη, τὰ λείψανα αὐτοῦ ἔμειναν ὑπεράνω τοῦ παλαιοῦ δαπέδου. Ὅτι ταῦτα ἔπειτα ὀλοσχερῶς ἐξέλιπον, οὐδὲν θαυμαστόν. Πρὸ δεκάδιον τινῶν ἐτῶν ἤδη οἱ καλλιεργούντες τὸν τόπον γεωργοὶ ἤρχισαν καθαρίζοντας τὸ ἐδάφος καταθρυμματίζοντας διὰ τῆς σφύρας τοὺς προστυγγάνοντας λίθους, ἵνα ἀροτριάσωσιν ἔπειτα τὴν γῆν. Ἢ δὲ φυτικῆ, ἔξ ἐπιχύσεως σχηματισθεῖσα, ὀλι-

γίστη ὑπῆρχε, διότι τὸ ὑπερκείμενον ὄρος εἶνε καθαρὸς βράχος, οὐδαμῶς γεώλορον. Εἰς παρελθόντας ἔμως αἰῶνας οἱ καλλιεργῆται εἶχον ἤδη βεβαίως πράξῃ πολλῶν το αὐτὸ καὶ ποτε ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ναοῦ ὑπῆρξεν ἰδρυμένον νεροτριβεῖον, τοῦ ὁποῖου ἀναμφισβήτητα εὐρον τὰ λείψανα τῶν τοίχων. Εἰς τοιαύτας ἐποχὰς ἐξηφανίσθη διὰ παντὸς πᾶν τὸ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σωζόμενον ὕλικον, οἷονδὴποτε ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, ἐσώθη δὲ εὐτυχῶς μόνον ὅ,τι μεταξὺ τῆς τέφρας καὶ τῶν ἀπηνθρακωμένων ξύλων τοῦ ἀρχαίου ναοῦ δισχιλία ἤδη πρὸ ἡμῶν ἔτη ἀπεκρύβη. Μόνον τοιουτοτρόπως δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὴν μετὰ τὴν καταστροφὴν μέχρι σήμερον ἱστορίαν ἐνός τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Ἑλλάδος ναῶν.

Τὴν ἡλικίαν δὲ ταύτην ἀδιστακτως πλέον πρέπει ν' ἀπονεύωμεν εἰς αὐτόν. Ὁ ἐν Θέρμῳ ναὸς δὲν ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὸν φαινόμενον τῆς τεχνικῆς συνηθείας ἐν χώρᾳ κειμένη ἔξω τῆς περιφερείας τοῦ γενικοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀρχαιοτέρας Ἑλλάδος, ἀλλ' εἶνε τὸ μόνον διασωθὲν λείψανον σειρᾶς βεβαίως ὅλης μνημείων τῆς πρώτης περιόδου τῆς ἐλληνικῆς τέχνης, περὶ ἧς εἰδήσεις μόνον μέχρι τοῦδε εἶχομεν, οὐδὲν δὲ πραγματικὸν δεῖγμα. Ἀνεφερα προηγουμένως τὸ ὑπὸ τὸ δάπεδον αὐτοῦ ἀποκαλυφθὲν κτίριον, ὅπερ καθ' ὑπόθεσιν ὠνόμασα παλαιότατον ναόν. Ἀλλὰ καὶ μέγαρον ἐὰν ἦτο μὲ τὸ πρόπυλον καὶ τὴν αἴθουσαν αὐτοῦ — διότι εὐτελές τι ἐνδοκίτημα βεβαίως δὲν ἦτο —, τὸ πρᾶγμα εἶνε τὸ αὐτό: εἰς τὸ πρῶτον ὑπὲρ το φυσικὸν ἐδαφος στρώμα εὐρέθη παλαιὰ οἰκήσεις, ἧτις ἐξάπαντος εἶνε ἱκανῶς παλαιότερα τοῦ 600 περίπου πρὸ Χριστοῦ: τοῦτο συμπεραίνω ὅχι μόνον ἐκ τοῦ ἐν ᾧ κεῖται τὸ κτίριον στρώματος, διότι εἶνε προφανές ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο διεδέχθη ἀμέσως τὸν βωμόν, τὸ πρωτογενές δηλονότι ἐνταῦθα σημεῖον τῆς ἱερότητος τοῦ χώρου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς κτίσεως τῶν τοίχων αὐτοῦ, ὅστις ἔτι εἶνε λίαν ἀρχαῖος καὶ ἀρχαιώτερος τοῦ ἀρχαιότερου τοῦ ναοῦ ἐλλειψοειδοῦς κτιρίου. Εἶτε ἐκ ταύτης λοιπὸν τῆς οἰκήσεως εἶτε ἐκ ταύτης ὁμοῦ καὶ ἄλλης τινὸς συγχρόνου παρακειμένης εὐρέθησαν πηλῖνα πάλιν ἀντικείμενα ἐμφαίνοντα ὅχι μόνον τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα τῶν ἐν λόγῳ κτισμάτων, ἀλλὰ καὶ παρέχοντα ἀσφαλῆ τεκμήρια τῆς ἀπὸ παλαιότητων

χρόνων συνεχούς θεραπείας τῆς τέχνης, ἣς τὰ κάλλιπτα δείγματα ἔχουμεν βραδύτερον εἰς τὸν πῆλινον διάκοσμον τοῦ κατοπιν ναοῦ.

Τὰ ἀντικείμενα ταῦτα εἶνε εἰς ἄσυνηθους μεγεθους κάλυπτήρ, ὀρθοκέραμος καὶ οὖτος, φέρων προσωπεῖον τοῦ τύπου τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι: μία κολοσσιαία ὁμοίως λεοντοκεφαλὴ ὑδρορροή ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ παχυτάτου γεισοειδῶς προέχοντος, κάτωθεν κυμάτιον ζωγραφιστὸν φέροντος γωνιαίου στρωτήρος: ὀρθοκέραμοι, ὁμοίως ἐκ τῆς αὐτῆς ὀροφῆς προερχόμενοι, μετ' ἀνθεμίου ἐκτύπου, σχεδὸν παντελῶς ὁμοίου προς τὸ ἐν Τίρυνθι ἄλλοτε ἀνευρεθὲν: πολλοὶ κάλυπτήρες, οὐχὶ ἐκ τῶν ἠγεμόνων, τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀνωτέρω ἐκτάκτου πάχους καὶ μεγεθους καὶ τελευταῖον πῆλινον ὡσαύτως τρίγλυφον ἐκ θριγκοῦ μεγαλειτέρων διαστάσεων τοῦ κατοπιν ναοῦ.

Τὰ προϊόντα ταῦτα τῆς ἀρχαικωτάτης ἐλληνικῆς τέχνης ἀνήκον προδήλως εἰς κτίρια ξύλινα: ἐν αὐτοῖς ἔχομεν ἄρα τὰ πρῶτα ἐν Ἑλλάδι ὑποδείγματα τοῦ πρωτογενεοῦ δωρικοῦ ναοῦ, ὅστις ἐκ ξύλου κατασκευάσθη μετ' ἐπενδύσεως ἐκ πλίνθων χρωματιστῶν. Καὶ ἐπειδὴ αἱ πλίνθοι αὗται ἐν Θέρμῳ, τοῦλάχιστον τὸ τρίγλυφον καὶ τὸ γεισοειδῶς προέχον μέρος τοῦ στρωτήρος τῆς λεοντοκεφαλῆς, ὡς χρῶμα τοῦ ἐδάφους φέρουσιν ὠρισμένως οὐχὶ ἀκομῆ τὸ ὑποκίτρινον τῶν ἐπενδύσεων τοῦ ἔκτου αἰῶνος, ἐξ οὗ τὰ κοσμήματα αἴρονται ἐξ ὑπαμιμβῆς δύο σκοτεινῶν χρωμάτων, τοῦ μέλανος καὶ τοῦ ἐρυθροῦ, ἀλλὰ τὸ σκοτεινὸν καὶ θαμπὸν τῶν τοῦ Ἡραίου τῆς Ὀλυμπίας, μετὰ βεβαιότητος δυνάμεθα νὰ ἀναγνώσκωμεν αὐτὰς εἰς τὴν σύγχρονον τοῦ ἀρχαιοτάτου τούτου ναοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐποχὴν, ἀναμφιβόλως οὐχὶ νεωτέραν τοῦ ἐβδόμου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, εἰς ὃν καὶ ὁ τύπος τῶν δύο κεφαλῶν τῶν ἠγεμόνων κεραμίδων ἀνάγεται.

Τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀκριβῶς κατονομάζει καὶ ἡ παρὰ Πλινίῳ παράδοσις περὶ τῆς ἐν Κορίνθῳ ἐφευρέσεως ὑπὸ τοῦ Βουτάδου τῶν ἐκτύπων κεραλῶν τῶν ἠγεμονων κεραμίδων καὶ τῆς ἐκ Κορίνθου εἰς τὴν Ἐπρουρίαν μεταδόσεως τῆς τέχνης διὰ τοῦ Δημακράτου καὶ τῶν τεχνιτῶν Εὐχαιρος καὶ Εὐγράμμου. Κατὰ τὸ ὅδ' πρὸ Χριστοῦ μετέβησαν εἰς τοὺς Ταρκυνίους οἱ Κορίνθιοι οὗτοι φυγάδες καὶ μετέφεραν εἰς τὴν Ἐπρουρίαν τὴν ἐν τῇ πατρίδι

τῶν ἀκμάζουσιν τέχνην, ἣτις καὶ δι' ἄλλης οδοῦ ἤδη εἶχε γίνῃ γνωστὴ εἰς τὴν μέστην Ἰταλίαν¹. Ἐκ τῶν μυθμείων δὲ τῆς Ἐπρουρίας καὶ τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἦτο μέχρις ἐσχάτων γνωστὴ ἡ παλαιὰ αὕτη ἱστορία τῆς. Το ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἡραῖον παρέσχεον ἔπειτα τὴν πρώτην ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς καὶ ἐν Ἑλλάδι εἰς χρόνους προγενεστέρους πιθανῶς καὶ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, τὸ βραδύτερον δὲ κατὰ τὸν αἰῶνα τούτον. Ἀλλὰ τὸ ἐδάφος τῆς ὑπὸ τῆς παραδόσεως πιστουμένης πατρίδος αὐτῆς, τῆς Κορίνθου, δὲν εἶχε παράσχη οὐδὲν τοιοῦτο τεκμήριον. Σήμερον τὸν ἐλλείποντα τούτον κρίκον ἀναπληροῖ ὁ Θέρμος καὶ λύει τὸ πῆλιν ἄλλοτε ζήτημα περὶ τῆς πρώτης αὐτῆς ἀρχῆς καὶ ἀρχικῆς πηγῆς². Διοτι τὰ εὐρήματα τοῦ Θέρμου δὲν εἶνε βεβαίως προϊόντα τέχνης γεννηθείσης ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐκείθεν δὲ εἰς τὰς ἀποικίας πρὸς δυσμὰς διαδοθείσης. Ἡ πατρίς αὐτῶν εἶνε ἡ Κόρινθος, εἴτε Κορίνθιοι τεχνῖται εἰργάσθησαν ἐν Αἰτωλίᾳ εἴτε Κορίνθιοι ἐργοστασιάρχαι ἐπρομήθευσαν αὐτὰ εἰς τὸν Θέρμον εἴτε Αἰτωλοὶ τεχνῖται ἐξέμαθον καὶ παρέλαβον ἐκ Κορίνθου τὴν τέχνην, μεταχειρισθέντες ἔτοιμα ὑποδείγματα καὶ τύπους, ἐκεῖ κατασκευασθέντας, ὁποίους καὶ πραγματικῶς εἰς φῶς ἔφεραν αἱ ἐν Θέρμῳ ἀνακαταί. Οἱ Κορίνθιοι ἐδέσποζον διὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν κατὰ τὸν ἐβδόμον αἰῶνα πασῶν τῶν προς μεσημβρίαν καὶ δυσμὰς ἀγορῶν μέχρι τῆς Ἐπρουρίας. Ἀναμφισβητήτως δὲ αὐτοὶ ἴδρυσαν ἐνωρὶς ἤδη τὰς ἐν τῇ αἰτωλικῇ παραλίᾳ ἀποικίας Μολύκρειον καὶ Χαλκίδα, αἵτινες ἐκράτουν τῆς εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κορινθιακὸν κόλπον εἰσόδου. «Καθολοῦ πάσα ἡ περὶ τὸν Ἀχελῶν γῶρα εἶχεν ἐνωρὶς τοσοῦτον στενωῶς προς τὴν Κόρινθον, ὥστε ὁ ποτάμιος οὗτος θεὸς κατέστη πατήρ τῆς Πειρήνης, τῆς πηγῆς τῆς πόλεως». Ἡ ἐμπορικὴ δὲ καὶ βιομηχανικὴ αὕτη τῶν Κορινθίων ἐπιρροή ὑπῆρξε τοσον βαθεῖα, ὥστε καὶ κατὰ τὸν πέμπτον ἔτι αἰῶνα, ὅπως οἱ Οἰνιάδαι καὶ

¹ Πλινίου τῶν Ταρκυνίων ἔπειτα ἡ παλαιὰ ἐλληνικὴ ἀποικία Ἀργυλλὰ, ἣτις περὶ τὰ τέλη τοῦ ἑνῆ αἰῶνος κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἐπρουρίων μετωνομάσθη Caere, Καίρεα σήμερον Cervetri. Ἡ πόλις αὕτη εἶχεν ἀρχαῖοθεν σχέσεις πρὸς τὴν Κόρινθον. Οἱ κάτοικοι τῆς ἀναγνωρισθέντες ὡς Ἕλληνας μετέσχον τῆς λατρείας τοῦ Παιῶνος Ἀπόλλωνος, ἔκτισαν δὲ ἐν Δελφοῖς θησαυρὸν.

² "Id. Dörpfeld ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 12.

ἔτι ἀπωτέρω οἱ Ἑπειρώται πολιτικῶς δὲν ἠθέτησαν τὴν πρὸς αὐτοὺς πίστιν. οὕτω καὶ αἱ φυλαὶ τῶν Αἰτωλῶν. Ταῦτα ὅμως ἐξηγοῦσιν ἱκανῶς καὶ τὴν ἐν Αἰτωλίᾳ ἐπικράτησιν τῆς κορινθιακῆς τέχνης. Ἐάν δὲ κατοπιν ἐν αὐτῇ εὕρωμεν καὶ ἔγχνη νησιωτικῆς ἐπιρροῆς, ἐκτεινομένης ἴσως μέχρι τινός καὶ εἰς τὴν γῆρσιν τοῦ ἀλφειοῦ¹, οὐδὲ τοῦτο δύναται νὰ τροποποιήσῃ οὐσιωδῶς τὴν ἀνωτέρω γνώμην. Τῶν Κορινθίων εἶχον προηγήθη εἰς τὰς αἰτωλικὰς ἀκτὰς οἱ Χαλκιδαῖς ἀποικοὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς αἰτωλικῆς Χαλκίδος καὶ τὸ παρ' αὐτῇ μνημονεύμενον Ἀηλιάντιον πεδῖον μαρτυρεῖ ποθεν τὸ

πρῶτον ἡ πόλις αὕτη φησίθη²· ἀλλὰ καὶ τότε ἔτι μετέσχε τοῦ χαλκιδικοῦ ἀποικισμοῦ λαὸς ἐκ Κορίνθου, κατοπιν δὲ καὶ παντελῶς ἡ ἐπιρροή ταύτης τῆς πόλεως ἐπικράτησε³. Αὐτὴν τέλος τὴν τέχνην ἀμέσως θέλομεν ἰδῆ ἐξηγοῦσαν ἡμᾶς διὰ τοῦ τύπου τῶν προσώπων τῶν ὀρθοκέραμων εἰς τὴν κορινθιακὴν τῶν ἐν Θέρμῳ τεχνιτῶν πατρίδα, ἧς τὰ σπάνια τοιαύτης φύσεως προϊόντα σπουδαίως αὐξάνουσι καὶ διαφωτίζουνσιν οἱ χαρακτηριστικοὶ ἀκριβῶς οὗτοι τύποι.

Κεραμίδες τῆς στέγης. Ἡγεμόνες κεραμίδες. Ἐκ δύο διαφόρων κτιρίων καὶ ἡλικίας

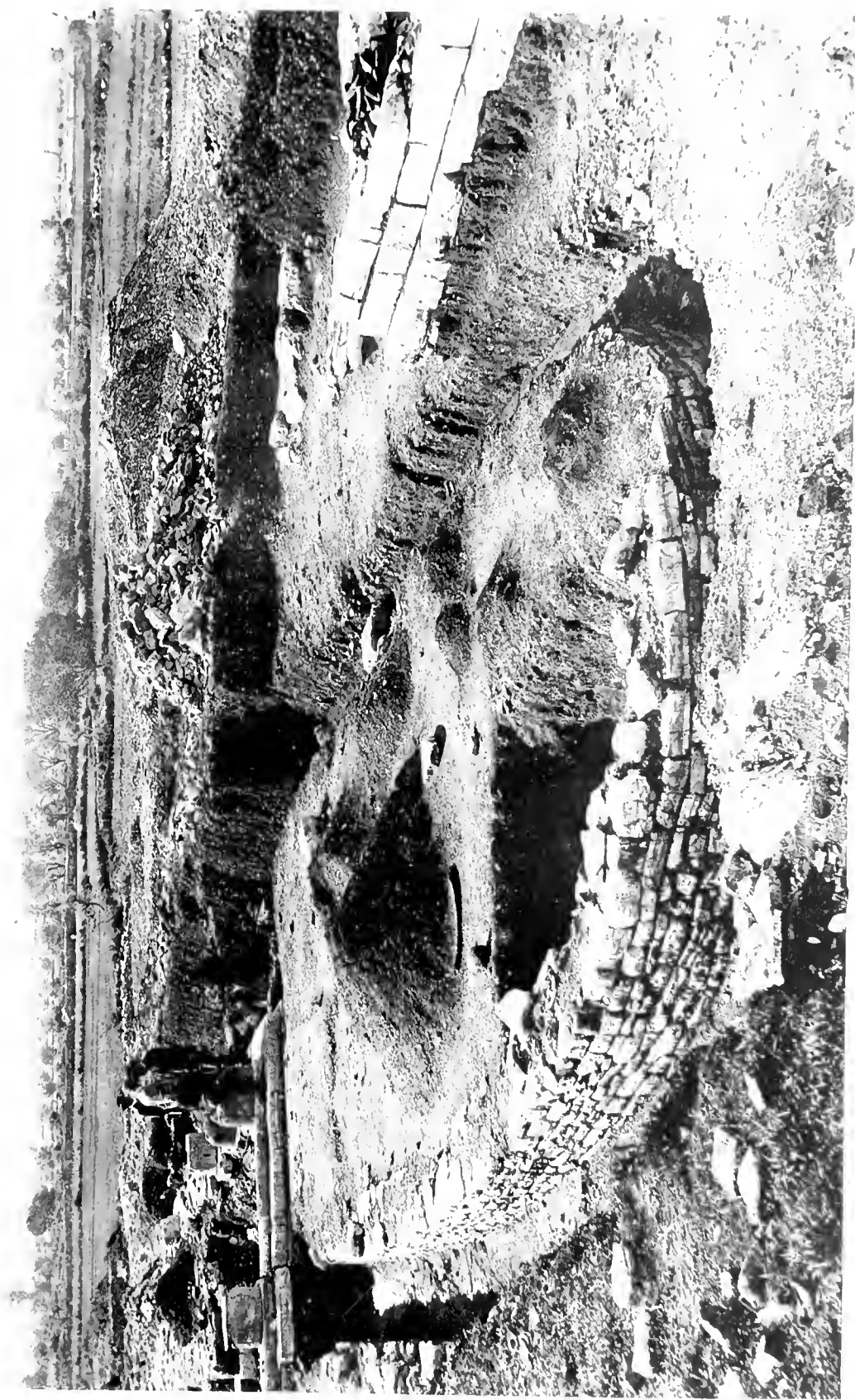
Σχ. 4. Ὀρθοκέραμοι.

οὕγῃ τῆς αὐτῆς προέρχονται οἱ ἐν τῷ ναῷ καὶ παρὰ τὸν ναὸν εὐρεθέντες στεγαστήρες καὶ αἱ ἡγεμόνες κεραμίδες. Τὸ μέγα πλῆθος τῶν στεγαστήρων εὐρέθη ἐντος τοῦ ναοῦ ἐπὶ τοῦ δαπέδου αὐτοῦ ἐντος στρώματος ἀνθράκων ἢ ἀπηνθρακωμένων ξύλων, ὥστε εἶνε ἀναμφίβαλον, ὅτι εἰς τὸν ναὸν ἀνήκουσιν⁴· ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ περὶ τὸν στυλοβάτην εὐρεθεῖσαι ἡγεμόνες κεραμίδες αἱ φέρουσαι ἐκτύπους κεφαλὰς

ἔχουσι τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς μέγεθος καὶ τὴν αὐτὴν μορφήν καὶ τεχνικὴν ἐκτέλεσιν τῶν καλυπτῆρων ἐκείνων, γνωρίζομεν θετικῶς, ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ τὸ αὐτὸ κτίριον ἀνήκουσιν. Ἐκ τῶν λοιπῶν καλυπτῆρων, οἱ δύο εἰκονιζόμενοι ἐν πίνακι 10, 1 καὶ ἐν σχήματι 4 (ἐν μέσῳ), οἱ φέροντες τὰς «αἰγυπτιαζούσας» ἐκτύπους κεφαλὰς κατὰ πρόσωπον, εὐρέθησαν ἐντετειγισμένοι εἰς τοῖχον μεσαιωνικὸν ἢ νεώτατον παρὰ τὴν βορειανατολικὴν τοῦ ναοῦ

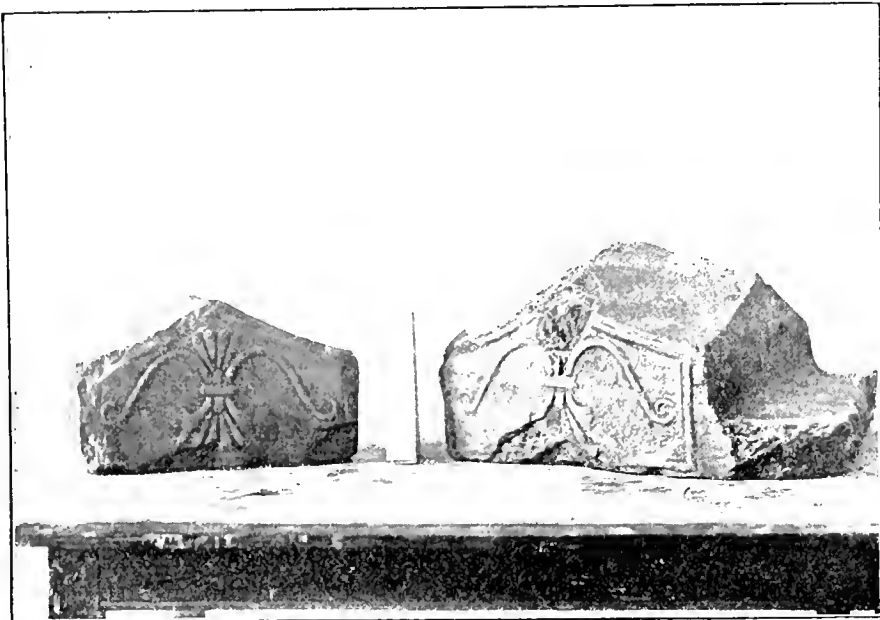
¹ Περὶ αὐτῆς ἐπὶ πλανθίνων πλάκων ζωγραφιστῶν εὐρεθεῖσαι ἐν ἄλλῳ κτιρίῳ τοῦ Θέρμου κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1899, αἵτινες ἔτιος ἁμοῦς εἶνε μετόπισι ἢ καὶ ἐπενδύσεισι τοῖχων, παρέχουσιν ἐνδύσιμον πρὸς τούτου. Ἴδε πρακτικὰ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας ἔτους 1899 σελ. 59.

² Ἠρβ. E. Curtius, Studien zur Geschichte von Korinth, ἐν Hermes X (1875) σελ. 217 ἔ.—Busoll, Griechische Geschichte, 1893, I 146.—Holm, Geschichte Griechenlands I 345.

ΕΛΛΕΙΥΟΕΙΔΕΣ ΓΑΡΑ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΚΤΙΡΙΟΝ

γωνίαν. Ἄλλ' οἱ λοιποὶ πάντες κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν μορφήν ἕμμοιοι πρὸς αὐτούς, ὡσαύτως δὲ ἡ λεοντοκέφαλος ἡγεμόν ἐν σελ. 161/2) καὶ οἱ ἀνθεμοτοὶ καλυπτῆρες (σχ. 5) καὶ πίν. 10, 4 καὶ 5) ἐκείντοι ἰκανῶς μακρὰν τοῦ ναοῦ παρὰ τὴν κρήνην καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τὸ στρώμα τῶν κτιρίων τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Προδήλως λοιπὸν ἀνήκον εἰς κτίρια ἐκλιπόντα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ οἰκοδομητικοῦ ζήλου τῶν Αἰτωλῶν, ἤτοι κατὰ τὸν αἰῶνα τῆς ἀκμῆς τῆς συμπολιτείας. Ἴσως ὁμοίως ἦτο ἐστεγασμένον καὶ τὸ ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ παλαιότερον κτίριον.

Σχ. 5. Καλυπτῆρες ἀνθεμοτοί.

λαχοῦ καὶ ὁ μέλας ἢ καστανὸς ἕως χρωματισμὸς ὁ καλύπτων πᾶσαν τὴν ἐκτεθειμένην ἐπιφάνειαν τοῦ κεράμου, ἐξωραΐζων ἅμα αὐτὸν καὶ ὑδατοστεγῆ καθιστῶν.

Τῶν δὲ ὁμοιομόρφων τούτοις ἡγεμονῶν κεραμίδων αἱ κεφαλαὶ ἐξέχουσιν ὡς ἔκτυποι ἐπὶ πλακῶς ἀποτελούσης τὸ πρόσωπον τῆς κεραμίδος καὶ συμπεπλασμένης εἰς ἓν σῶμα μετ' αὐτῆς, κατερχομένης δὲ καθέτως πρὸς τὰ κάτω ἀμέσως ἐκ τῆς στεγροειδοῦς ἐπιφανείας, 0,18 μ. ἐκ τῶν ἄκρων γωνιῶν ὥστε καὶ κατὰ τὴν πρόσοψιν ὁ καλυπτῆρ διατηρεῖ τὸ σχῆμά του ὡς καλυπτῆρ. Τὰ ἔκτυπα πρόσωπα

1. Οἱ παλαιότεροι οὗτοι καλυπτῆρες — στρωτῆρ οὐδεὶς εὐρέθη, οὐδὲ θραύσμα αὐτοῦ — ἔχουσι στεγροειδῆ μορφήν (ἴδε σχ. 6 δεξιόθεν) αἱ ἐπικλινεῖς πλευραὶ ἔχουσι πλάτος 0,13 μ., αἱ δὲ στεναὶ ἐκατέρωθεν ορθαὶ πλευραὶ 0,10 μ., ἡ ἔλιξις διάμετρος ἐκ τοῦ κοίλου 0,31. Ἴνα ἐπικαθῆνται ἐπ' ἀλλήλων οἱ παγεῖς οὗτοι καλυπτῆρες ἔχουσι, βεβαίως πᾶς δεύτερος ἐναλλαγῆ, ἐκατέρωθεν λεπτοτέραν γλωσσοειδῆ προεκβολήν. Ἡ κεραμῆτις γῆ αὐτῶν εἶνε ἡ ἐν τῷ θερμοῦ πανταχοῦ εὐρισκομένη ἐρυθρά. Ἡ ἐπιφάνεια εἶνε λεία, σῶζει δὲ ἰκανὰ τὰ ἔγχυα ἀλοιφῆς λευκῆς, λεπτοτάτης, ἐφ' ἧς διακρίνεται πολ-

ἔχουσι τὸν τύπον τοῦ ἐκ Τεγέας ἀρχαικοῦ ἀγάλματος τοῦ ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου¹, ὅπερ ἀπεικονίσθη ἐν Bulletin de correspondance hellénique τόμ. 14 (1890) πίν. XI καὶ περιεγράφη αὐτόθι ἐν σελ. 382 ἐ.². Τὸ σχῆμα εἶνε ὡσειδῆς ἐπίμηκες. Τὴν κόμην κατὰ τὴν κορυφήν σχεδὸν τοῦ κρανίου περιβάλλει ταινία. Ἐπειδὴ τὸ μέτω-

¹ Ὑπ' ἀρ. 57 ἐν Καταλόγῳ γλυπτῶν ὑπὸ Π. Καββαδίου.

² Ἰδὴν τοῦ ἀγάλματος τούτου ὑπάρχει νῦν ἐν τῷ ἐθνικῷ ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ ὑπ' ἀρ. εὐρετηρίου 3199² καὶ μαρμαρινή κεφαλὴ ἐκ τοῦ δωρικοῦ ναοῦ τοῦ Μολχῶν τοῦ αὐτοῦ ἐντελῶς τύπου. Ἠρῶ. καὶ τὸ ἐν Κρήτῃ εὐρεθὲν, ὑπο Lowwy δημοσιευθὲν ἄγαλμα ἐν Rendiconti della reale accademia dei Lincei τόμ. VII, 1891, σελ. 599 — 603.

πον εἶνε ἀποκεκρουσμένον, δὲν φαίνεται πῶς ἦτο διατεθειμένη ἐνταῦθα ἡ κόμη· ἀλλ' ἐκατέρωθεν κατέρχονται πλόκαμοι ἀνὰ τρεῖς χυλδρσοειδῶς ἐν εἰ-
δει κομβολογίου διατεθειμένοι, εἴτινες ὡς φαίνεται κατὰ τὸ ἄκρον ἦσαν δεδεμένοι διὰ λεπτῆς ταινίας, καθ' ὃν τρόπον τελευτῶσιν οἱ ἐπὶ τῶν νώτων πλό-
καμοὶ τοῦ ἐκ Τεγέας ἀγάλματος. Τὰ ὄψα κείνται ἐντελῶς κατ' ἐνώπιον ὡς περὶ ῥυγὰ καθέτως προσ-
κεκολλημένα εἰς τὸ κρανίον. Τὰ μῆλα τοῦ προσώ-
που εἶνε ἐξωγκωμένα. Παρὰ πάντα τὸν καθέλου ἀίγυπτιάζοντα τοῦτον τύπον, τὸ στομα μὲ τὰς γω-
νίας πρὸς τὰ ἄνω τοξοειδῶς τεινούσας δεικνύει βε-
βασιμένον τι μειδιάμα· διὸ ῥυτιδοῦται παρὰ τὰς γω-
νίας αὐτοῦ το πρόσωπον. Ὁ ἀνθερέων κήμπει ὀλίγον ὀξείως πρὸς τὰ ἄνω. Τὰ πρόσωπα ἦσαν βε-
βαίως λευκά· ἔγχνη τοῦ λεπτοτάτου λευκοῦ ἐπιχρί-
σματος σώζονται· ὁμοίως σώζονται ἔγχνη τοῦ μέλανος χρωματισμοῦ τῶν ὀφρύων· μέλανα κύκλον εἶχεν ὡς φαίνεται καὶ ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ· τοῦ αὐτοῦ χρώματος ἦτο καὶ ἡ κόμη. Το λεπτότα-
τον τοῦτο λευκὸν ἄλειμμα εἶνε ὄλως διάφορον—
καὶ πολὺ ἀτελὲς βεβαίως ἀκόμη, διὸ καὶ ἐξηλεί-
φθη—τοῦ λευκοκίτρινου στερεοῦ ἐπιστρώματος τῶν κατωτέρω περιγραφομένων νεωτέρων ἡγεμόνων κεραμίδων ἢ ἀπλῶν καλυπτῆρων καὶ στρωτήρων.

Ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχαιστάτων καλυπτῆρων εὐρέ-
θησαν τοῦ αὐτοῦ τύπου καλλίτερον τοῦ ἐν πίνακι 10, 1 ἀπεικονιζομένου σωζόμενα πρόσωπα μόνον, ὧν σώζονται οἱ ὀφθαλμοί, ὡς ἐν σχήμ. 4 (ἐν μέσῳ), κείμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ἰσοπέδῳ τοῦ μετωπιαίου καὶ προσωπικοῦ ὀστροῦ καὶ προεκβεβλημένοι. Ἐπὶ τοῦ μετώπου ἡ κόμη εἶνε διατεθειμένη εἰς κοχλιοειδῆς πλόκαμιδας, οἱ δὲ ἐκατέρωθεν κατερχόμενοι πλό-
καμοὶ διακρούονται κυλινδροειδῶς ὀριζοντίως, ὅπως οἱ τοῦ « Ἀπόλλωνος » τῆς Τεγέας.

Οἱ δὲ ἀνθερωτοὶ καλυπτῆρες, τοῦ αὐτοῦ καὶ οὐ-
τοι σχήματος, πλάτος ἔχουσι κατὰ τὴν πρόσωψιν 0,23 μ. Ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἀπεικονίσεως ἐν πίν. 10, 3 καὶ 4 καὶ ἐν σχήματι 5 ἡ ὁμοιοτης αὐτῶν εἶνε πέντε εἰς πρὸς τὸν ἐκ Τίρυνθος ἐν Schliemann, Tiryns σελ. 327 σχ. 123 καὶ Jahreshefte der K. K. österr. archäol. Instituts II σελ. 41 σχ. 43 ἀπει-
κονισμένον¹· ἀλλ' οἱ τοῦ Θέρμου δεικνύουσι ποικι-

λίαις τινὰς τοῦ αὐτοῦ τύπου· τὸ ἔκτυπον ὡς καὶ ἐν ἐκείνῳ κόσμημα σχηματίζει καὶ κάτωθεν ἀνθέμιον μεταξὺ τῶν δύο ἡμίσειων οὕτως εἰπεῖν αἰγμῆς ὀ-
ρατος, εἶνε δὲ καὶ οἱ ἐκατέρωθεν κλάδοι δύο διά-
φοροι ποικιλίαι τοῦ αὐτοῦ τύπου. Καὶ οἱ ἀνθερωτοὶ οὗτοι καλυπτῆρες ἀσφαλῶς δυνάμεθα νὰ εἰκάσω-
μεν, κρίνοντας ἐκ τῶν κοινῶν καλυπτῆρων καὶ τῶν ἡγεμόνων κεραμίδων, ὅτι ἔφερον λεπτόν ἐπιχρίσμα λευκὸν, χρωματισμένον μέλαν ἢ καστανὸν ὡς ὁ τῆς Τίρυνθος, καὶ οἱ τῆς Ἐλευσίνας ἔπι.

Ὁ τῆς Τίρυνθος ἀνθερωτος καλυπτῆρ περιγρά-
φεται εὐρεθεὶς μετὰ δωρικοῦ ἐπικράνου, ἀνήκοντος εἰς ἀρχαιότατον κτίριον², κατὰ τὴν τεχνολογίαν δὲ θεωρεῖται³ ἀρχαιότερος τῶν στεγαστήρων τοῦ Ἱεραίου τῆς Ὀλυμπίας. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι τὸ πολὺ δύνανται νὰ καταβίβασθῶσιν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, οἱ τοῦ Θέρμου ἄρα, ὡς ὁ τῆς Τίρυνθος, ἀνέρχονται εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν.

Εἰς ταύτην δὲ τότε κατ' ἀνάγκην θὰ ἀναχθῆ καὶ ὁ τύπος τῶν προσώπων τῶν καλυπτῆρων. Καὶ ἡ ἡλικία μὲν αὕτη ἴσως κριθῆ ὑπερβαλλόντως προγε-
νεστέρα τῆς πρώτης περιόδου τῆς πρωτογενοῦς ἐν Ἑλλάδι τέχνης, ἥς προϊόντα εἶνε οἱ περὶ ὧν λα-
λοῦμεν τύποι. Ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι οἱ χρόνοι αὐτῶν εἶνε πολὺ ἀρχαῖοι, τοσοῦτον ἀρχαῖοι ὥστε ὁ Παυσανίας, ὅστις ὁμιλεῖ περὶ τοῦ τεχνίτου τοῦ ἐκ Τεγέας ἀγάλματος⁴, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γνωρίζη πλέον, βεβαίως ἕνεκα τῆς ἀρχαιότητος, πότε οὗτος ἦμασεν. Ἐνεκα τοῦ πωρίνου ὕλικου τοῦ ἐκ Τε-
γέας ἀγάλματος, ἐπειδὴ πῶρος δὲν εὐρίσκεται ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἐξηνέχθη ἡ γνώμη⁴ ὅτι τὸ εἰς τοὺς

μίδας Κορινθιακῆς τεραῆς γῆς) ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ πάχος πρὸς τὰς τοῦ Θέρμου νεωτέρας (τὰς τοῦ 6ου αἰῶνος)· καὶ κατὰ τὸν χρωματιστὸν διάκρομον εἶνε αἱ μετὰ τῶν καλυπτῆρων τοῦτον ὁμοῦ εὐρεθεῖσαι λοιπὰ κεραμίδας (γάστρα, κορωνίδες κττ) ὡς αἱ συνή-
θεις οὐχὶ παλαιότερα τοῦ ἔκτου αἰῶνος.

¹ Ἴδε Schliemann, Tiryns ἐνθ. ἀνωτ.

² Ἴδε Benndorf ἐν Jahreshefte des K. K. österr. arch. Inst. II, 1899, σ. 41.

³ Παυσαν. VIII 53, 7-8: "Ἐστὶ δὲ καὶ Δημήτρος ἐν Τεγέᾳ καὶ Κόρης ναός, ἃς ἐπινομάζουσι καρποφόρους, πλησίον δὲ Ἀφροδίτης κηλομένης Παφίας... Τοῦτου δὲ ἔστιν οὐ πάρρη Διονύσου τε ἐρὰ δύο καὶ Κόρης βρωτός καὶ Ἀπόλλωνος ναός καὶ ἄγαλμα ἐπίχρουσιν. Χειρίστος δὲ ἐποίησε, Κρής μὲν γένος, ἡλικίαν δὲ αὐτοῦ καὶ τὸν δι-
δάξαντα οὐκ ἴσμεν. Ἡ δὲ δίκαια ἢ ἐν Κνωσῷ Διοκόλου παρὰ Μίνω συμβάστα ἐπὶ μακρότερον ὄψην τοῖς Κρησὶ καὶ ἐπὶ Ἰωνίον ποιήσει παρεσκεύαστα. Παρὰ δὲ τῷ Ἀπόλλωνι ὁ Χειρίστος ἐστῆκε λίθου πε-
ποιημένος.

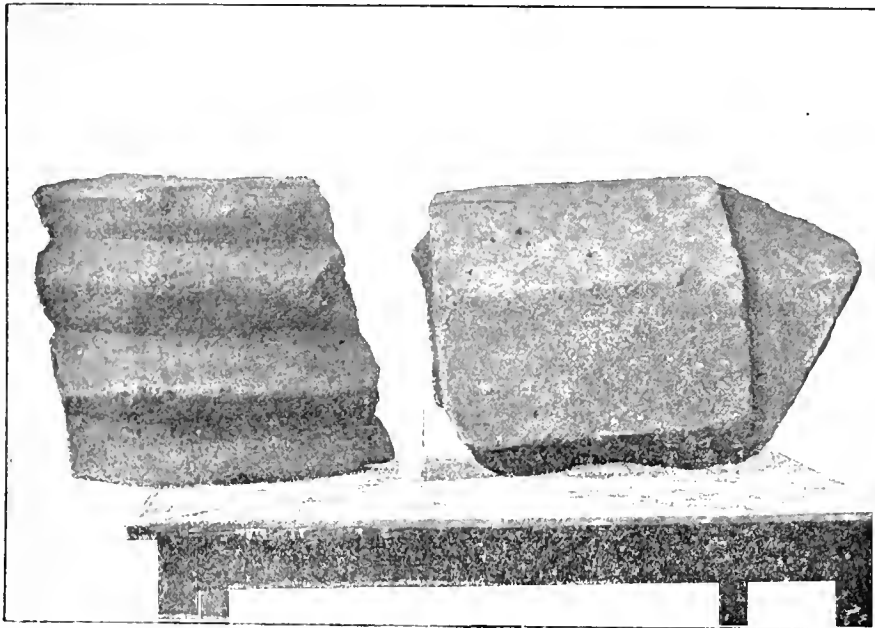
⁴ Ἴδε Loewy ἐνθ' ἀνωτέρω.

¹ Καὶ ἐν Ἐλευσίνῃ εὐρέθησαν καλυπτῆρες, ὧν τὸ ἔκτυπον ἀνθέμιον εἶνε ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ἐκ Τίρυνθος· ἀλλ' αἱ Ἐλευσιναῖκα αὗτοι κερα-

Δαιδαλίδας αναγόμενον ἔργον ἐποιήθη ἐν Κρήτῃ, διότι πῶρος εἶνε καὶ τὸ αὐτοῖσι εὐρέθην ὁμοιόμορφον καθήμενον ἄγαλμα. Ἄλλ' ὅπωςδὴποτε ὁ τύπος ἦτο πλέον γνωστός ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἡ κρητικὴ τέχνη εἶχεν ἐπιχωριάσει αὐτόθι μέχρι τοσοῦτου, ὥστε αἱ μορφαὶ αὐτῆς νὰ γίνωσι κοιναὶ καὶ εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν κατωτέρων τεχνιτῶν τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Κορίνθου.

Ἐν τούτοις ὡς ἐκ Κορίνθου ἢ Ἀργολίδος ἐξαχθέντες δὲν δύνανται οἱ προσωπειοφόροι τοῦ Θέρμου κέραμοι νὰ θεωρηθῶσι, διότι ὁ πήλος αὐτῶν δὲν εἶνε ἐκεῖνος, ὃν εὐρίσκομεν εἰς ἅπειρα δείγματα

θραυσμάτων κεραμίδων ἐκ τοῦ Ἡραίου τοῦ Ἄργους, ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἄργους καὶ ἐκ Κορίνθου, καὶ εἰς αὐτὸν δὲ τὸν ἀνωτέρω ἐκ Τίρυνθος μνημονευθέντα ἀνθεμῶτον καλυπτῆρα. Καὶ οὗτος καὶ πάντα ἐκεῖνα κατεσκευάσθησαν ἐκ τῆς περρῆς καὶ πολὺ ἀνοικτῆς γνωστῆς ἐκ Κορίνθου κεραμίδος γῆς, ἐνῶ τὰ τοῦ Θέρμου εἶνε τῆς ἐγγωρίας ἐρυθρῆς. Ἄλλ' εἶνε εὐνόητον ὅτι οὐδ' αὐμῶς εἶνε δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι διὰ τῶν μετακομιζομένων καὶ ἀλλαγῶν πανταχοῦ ἐπομένως κοινῶν γινομένων μητρῶν, κατεσκευάζοντο ὅμοια προϊόντα ὅπου ἐν γένει ὑπῆρχε κεραμῆτις γῆ.

Σχ. 6. Καλυπτῆρες ἀρχαιότατοι.

Τὸ ἐν σχήματι 6 (ἀριστεροθεν) ἀπεικονιζόμενον τεμάχιον ἀνήκει διὰ τὸ μέγεθος, τὴν μορφήν καὶ τὴν ὕλην, καὶ διὰ τὸν τόπον ἔτι τῆς εὐρέσεως εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων κεράμων. Ὑποθέτω ὅτι ἀνήκεν εἰς τὴν κορυφαίαν. Εἶνε ἡμικυλινδρικὸν τὸ σχῆμα καὶ τοιαῦτα ἦσαν αἱ κεραμίδες αἱ ἐπικαλύψασαι τὴν μακρὰν καὶ παχεῖαν δοκὸν τῆς κορυφῆς τῆς στέγης¹. Ὑποθέτω ὅτι ἐκάλυπτε δύο συνεχῶν καλυπτῆρων τοιούτων τὸ κατὰ τὴν ἀρμογὴν ἀμφοτέρων τεμῆμα, τὸ μὲν ἵνα μὴ εἰσδύῃ δι' αὐτῆς ἡ

βρογχή, τὸ δὲ πρὸς κόσμον· διὸ καὶ αἱ περὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ σπεῖραι Ὅτι δὲν ἦτο μεγαλειότερον, μακρουργοῦσι τὰ μὴ ἀποκεκρουσμένα ἀνωθεν καὶ κάτωθεν ἄκρα καὶ ἡ κοιλότης δὲ καὶ ἡ στρογγυλότης ἀρμόζει καλῶς εἰς ὃν εἶπον σκοπόν.

Τὸ ἐν σχήμ. 6 (δεξιόθεν) ἀνθεμῶτον τεμάχιον, φέρον ἐν τῇ προσόψει τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ οἱ καλυπτῆρες ἀνθέμιον, βεβαίως δὲν ἦτο καλυπτῆρ, ἀλλ' ἴσως μᾶλλον γωνιαῖόν τι ἀκρωτηριον ἐξ ἑνὸς μὲν ἐν σῶμα ἀποτελοῦν μετὰ τοῦ παραπλευρῶς σπρωτῆρος, ἐξ ἑτέρου δὲ ἐφαπτόμενον τοῦ πλησιάζοντος καλυπτῆρος, ὡς δεικνύει ἡ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τραχεῖα

¹ Ἴδε τὰ σχήματα ἐν Olympia τόμ. II πίν. 99 καὶ παρὰ Benn-dorf ἐν Jahreshefte des K. K. österr. arch. Inst. II σελ. 37.

στενή πλευρά. Ὡς δὲ ὄγλοι ἢ κάτωθεν τραχεῖα ἐπιφάνεια, δὲν προεξείχε τοῦ καταχύτου διαλύου, ἀλλ' ἐπικαθήτο ὀλόκληρον.

Ἡ λεοντοκεφαλὴ ἐν σελ. 161² ἦτο βεβαίως ὑδρορροή καὶ δὴ εἰς γωνίαν τινά. Προεξέχουσα ἱκανῶς, ἐδείκνυε τὴν κάτω ἐπιφάνειαν, ἣτις φέρει ζωγραφιστὸν μέλαν κυμάτιον. Ἡ διατύπωσις τῆς χαίτης καὶ μάλιστα τῶν πτυχῶν τοῦ ὀρύματος τοῦ συνορρουμένου μετώπου εἶνε λίαν χαρακτηριστικῆ. Καὶ ἄνευ τοῦ ἐκλιπόντος βεβαίως χρώματος καὶ παρὰ τὴν φθορὰν κατὰ τὴν ῥίνα καὶ τὸ στόμα ἢ ἔκφρασις εἶνε ἀγρία καὶ ἔμπνοος. Ἐγγὴ ἄλλως τοῦ μέλανος χρώματος τοῦ προσώπου σώζονται ἱκανά· εἰς δὲ τὴν δεξιὰν παρεῖν φαίνεται καὶ τὸ λευκὸν λεπτότατον ἄλειμμα, δι' οὗ ἐχρίετο ἢ τραχεῖα ὀψωδῆποτε ἐπιφάνεια τοῦ χονδροκόκκου κέρατου, ἵνα ἐπιτεθῆ ἐπ' αὐτοῦ ἔπειτα τὸ χρῶμα. Ἄνωθεν κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὕδατος πρὸς τὴν διὰ τοῦ στόματος ῥοήν εἶνε δύο ραβδοειδῆ ἐξογκώσεις, φαίνεται δὲ καὶ τρίτη ἐν μέρει, αἵτινες φέρουσι ἀυλακοειδῆ διάτρησιν. Βεβαίως διήρχετο δι' αὐτῶν μετάλλινός τις ἰμάς, ἵνα συγκρατῆ τὴν προεξέχουσαν γεισοειδῶς πλάκα· αἱ ἐξογκώσεις εἶνε ἱκανῶς παχεῖαι ἵνα ἀντέχωσι πρὸς τοσοῦτον βάρος, ἐὰν ἄλλως ἦτο καὶ καθηλωμένη ἢ βαρυτάτη πλάξ.

Ἡ λεοντοκεφαλὴ αὕτη διδοὶ ἰδέαν καὶ τῶν στρωτήρων τῆς στέγης, αἵτινες δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶνε λεπτότεροι καὶ πιθανώτατα εἶχον το κοίλον πῶς τοῦτο σχῆμα. Ἐκ τῶν κολοσσιαίων ὁμοῦς τούτων λειψάνων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν καὶ περὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς στερεότητος τῶν εἰς ἃ ἀνήκον κτιρίων. Κολοσσιαία βάσις μετὰ προεξοχῆς δακτυλιοειδοῦς πρὸς ὑποδοχὴν ξυλίνου ὡς φαίνεται στύλου, εὑρεθεῖσα πλησίον τοῦ ναοῦ, ἀνῆκε πιθανῶς εἰς τι τοιοῦτο κτίριον. Ἡ διάμετρος τοῦ ξυλίνου τούτου στύλου δὲν ἦτο μικρότερα τῶν 0,60 μ.

2. Οἱ νεώτεροι κέρατοι, οἱ τοῦ ναοῦ ὀλογοῦντι, καλυπτῆρες, στρωτῆρες καὶ ὀρθοκέρατοι ἢ ἡγεμόνες κεραμίδες εἶνε κατὰ τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα, τὴν κατασκευὴν παντάπασι διάφοροι τῶν ἀνωτέρω.

Οἱ καλυπτῆρες φυλάττουσι τὸ αὐτὸ σχεδὸν στεγροειδῆ σχῆμα, ἀλλ' εἶνε πολὺ στενωτέρω καὶ ἐπιμηκίστεροι καὶ λεπτότεροι. Μήκος ἔχουσι 0,38 μ., πλάτος δὲ 0,20. Προεξοχὰς γλωσσοειδῆς δὲν ἔχουσι, διότι ἐπικαθήμενοι ἀλλήλων στηρίζονται

ἐπαρκῶς ἐπὶ τοῦ στρωτήρος, καθ' ὃν τρόπον δεικνύει τὸ ἐν σχηματι 7 τεμάχιον· ἢ τριγωνοειδῆς ἐγκοπὴ ἐφαρμοζετο εἰς τὰς ἀκμὰς τῶν στρωτήρων καὶ συνεκράτει ἀσφαλῶς τὸν καλυπτῆρα. Τὸ ἐκ τῆς ἐπιτοπίας κεραμίτιδος γῆς κατασκευασμένον σῶμα τῆς κεραμίδος φέρει στρώμα ἄλλου καθαρωτέρου λευκοκιτρίνου πηλοῦ, ὅπερ εἶνε ἀχωρίστως συγκεκολλημένον ἐπ' ἐκείνου καὶ φέρει μέλανα ἢ καστανὸν ἀνεξίτηλον χρωματισμόν.

Οἱ στρωτῆρες σχ. 8, τοῦ αὐτοῦ ἐννοεῖται μήκους, πλάτους δὲ 0, 31 μ., εἶνε ἐπίπεδοι, ὀμαλοὶ μὲ ὀλίγον κυρτουμένας πρὸς τὰ ἄνω τὰς πλάγιὰς ἀκμὰς, ἐφ' ὧν ἔβαινον οἱ καλυπτῆρες. Ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἔχουσι γλωσσίδας, ἴσας τὸ πλάτος, ἵνα ἐφαρμόζονται εἰς ἀλλήλους καὶ ἐμποδίξωσι τὴν διαρροὴν τοῦ ὕδατος. Ἡ ἐπίχρισις καὶ ὁ χρωματισμὸς εἶνε ὁ αὐτός.

Ἅντες οἱ ἄκροι καλυπτῆρες καὶ στρωτῆρες τοῦ καταχύτου ἐκοσμοῦντο διὰ προσώπων γυναικῶν, ἀνδρῶν, Σειληνῶν.

Τὰ πρόσωπα ταῦτα εἶνε ἔκτυπα ἐπὶ τῆς ὀρθῆς πλάκας, ἣτις ἀποτελεῖ τοῦ καλυπτῆρος ἢ στρωτῆρος τὴν πρόσοψιν, εἶνε τετραγωνικὴ τὸ σχῆμα καὶ ὑπερέχει κατὰ τι τὴν κεραμίδα, ἀποκρύπτουσα αὐτὴν ἐνῶ τῶν ἀνωτέρω ἀρχαιοτέρων κεραμιδῶν ἢ κατὰ τὴν πρόσοψιν πλάξ φυλάττει, ὡς εἶδομεν, ἄνωθεν τὸ αὐτὸ στεγροειδῆ τοῦ καλυπτῆρος σχῆμα.

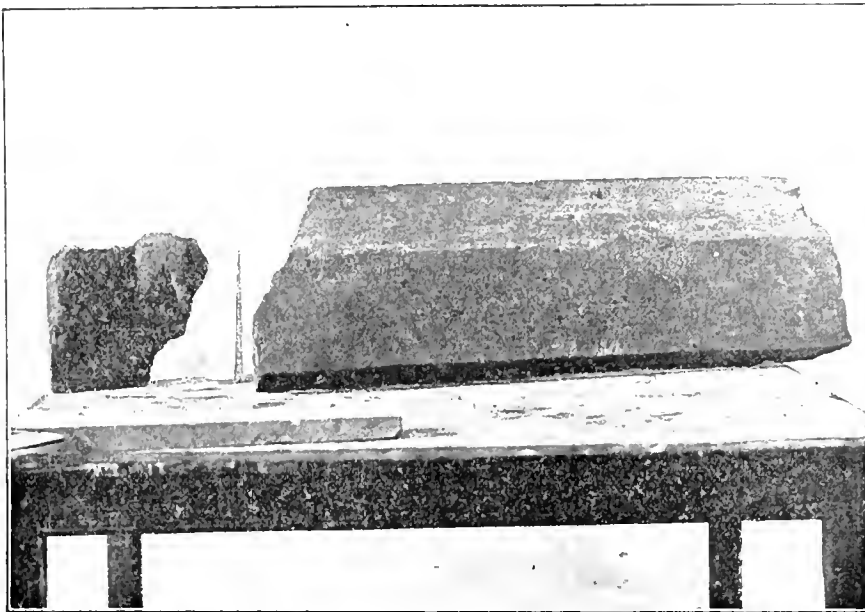
Ὁ καλυπτῆρ ἢ ὁ στρωτῆρ μετὰ τῆς πλάκας καὶ ἀμόρφου τινὸς πυρῆνος τῆς κεφαλῆς εἶνε εἰς ἓν σῶμα συμπεπλασμένος ἐκ τῆς αὐτῆς ἐρυθρᾶς κεραμίτιδος γῆς. Κατοπιν δὲ εἶνε ἐπιτεθειμένον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον παχὺ στρώμα καθαροῦ λευκοκιτρίνου πηλοῦ κεραμικοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου διὰ πίεσεως τῆς μήτρας ἐσχηματίσθη ἢ μορφή τελείως. Ἀκολούθως ὁ τεχνίτης διὰ τοῦ οἰκείου ὄργανου διέπλαττε καὶ διέκρινε διὰ λεπτοτέρας ἐπεξεργασίας τὰς μορφὰς.

Οἱ καλυπτῆρες ἀνεξαιρέτως φέρουσι γυναικείας μορφὰς, οἱ δὲ στρωτῆρες ἀνδρῶν ἢ Σειληνῶν. Τῶν μὲν Σειληνῶν ὑδρορροὴν ἀποτελεῖ τὸ χεῖρον στόμα, τῶν δὲ ἀνδρῶν ὀπῆ ὀπισθεν τοῦ πώγωνος κατὰ τὸν λαιμόν. Λεοντοκεφαλὴ ὑδρορροὴ μία μόνη εὑρέθη, ἴσως τυχαίως· ἀλλ' ὡς φαίνεται, λεοντοκεφαλαὶ ὑδρορροαὶ, ἐὰν ὅλως ὑπῆρχον, ἦσαν τοποθετημένοι μόνον εἰς τὰς γωνίας. Διότι δύ-

σκολον εἶνε νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι ἀνεμιγνύοντο καὶ αὐταὶ μεταξὺ τῶν κεφαλῶν τῶν Σειληνῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν

Ἄλλὰ καὶ τῶν τριῶν τούτων εἰδῶν ἡ ποικιλία δὲν πιστεύω ὅτι ἦτο ἀθλαίρετος. Ἡ δὲ ἰδύνατο νὰ ὑποθεθῆ, ὅτι γυναικεῖαι καὶ ἀνδρῶν κεφαλαὶ ἐναλλόμεναι διεδέχοντο ἀλλήλας ὡς προσόψεις στρωτήρων καὶ καλυπτῆρων· ἀλλὰ πῶς ἦσαν τοποθετημένοι τότε οἱ Σειληνοί; Ἴσως ἡ ἔλη παράπτασις τῶν ποικίλων τούτων προσώπων ἀπετέλει θίασον ἢ ὄμιλον νυμφῶν καὶ θεῶν. Δύο τῶν ἀνδρῶν κεφαλῶν (σχ. 1) εἶνε πωγωνοφόροι καὶ, ἂν περὶ τῆς μιᾶς ὑπόνοιαν μόνον

δύναμαι νὰ ἐκφράσω ὅτι παριστάνει ἴσως τὸν Δία¹, ἂν καὶ, ὅσον γνωρίζω, οὐχὶ γνωστοῦ τινος τύπου, ἢ ἄλλη ὁμοίως γεννᾷ ἀμέσως τὴν ἰδέαν ὅτι εἶνε ὁ Διόνυσος. Ἔχει τι το ἰδύνατο ἐν τῷ μειδιάματι ἢ κεφαλῇ αὐτῇ, ἣτις πλάγιως φαίνεται προσδιδέπουσα μετὰ τινος εὐαρεσκείας — τὰ μελανῶς χρωματισμένα τοῦ προσώπου μέρη καθιστῶσιν εὐκρινεστέρην τῆς κεφαλῆς ταύτης τὴν ἐκφρασιν, διότι σώζουσι καλῶς τὸν χρωματισμόν —, ἐνῶ ἡ ἑτέρα διὰ τοῦ πρὸς τὰ κάτω νεύοντος βλέμματός καὶ τῶν ῥυτίδων τοῦ μετώπου προσλαμβάνει πολὺ σοβαρὸν χαρακτήρα. Ἄν ἡ εἰκασία αὕτη ἔχει τινὰ ὑπό-

Σχ. 1. Καλυπτὴρ τοῦ ναοῦ.

στασιν, τότε ἐννοοῦμεν καὶ τὴν παρουσίαν τῶν Σειληνῶν καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν συνήθων λευτοκεφαλῶν.

Ἐν τούτοις ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι καὶ ἡ εἰκασία αὕτη δὲν ἐξηγεῖ καλλίτερον τὴν σημασίαν τῶν λοιπῶν ἀνδρῶν προσώπων, τὰ ὅποια οὐδὲν χαρακτηριστικὸν ἰδιαιτέρον διακρίνει ἀτομικῶς ἀπ' ἀλλήλων. Ἐμφαίνουσιν ἀρὰ γε θεοὺς ἢ ἀνθρώπους καὶ πρόσωπα ὠρισμένα ἢ ἀόριστα — τύπους καλλιτεχνικοὺς ἰσχύσαντας κατὰ τὴν ἐποχὴν των, οὗς ὁ τεχνίτης παρέλαβεν ἀπλῶς ὡς κοσμητικὰς μορφάς;

Τόσον μόνον ἐν τῷ παρόντι εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ

ποικιλία αὕτη καὶ ἡ κατὰ τινα λόγον μᾶλλον, ὅπως κλίνω νὰ ὑποθεσῶ, διάταξις τῶν παραστάσεων, ἀποτελεῖ λίαν οὐσιώδη διαφορὰν μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀναλόγων κοσμημάτων τοῦ κατὰ τὸν τύπον τῶν ναῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑτρουρίας. Τὸ κυριώτατον, μυριάκις ἐπαναλαμβανόμενον πρόσωπον ἐν τούτοις εἶνε τὸ Γοργόνειον ἐν τῷ κέντρῳ κογχουοειδῶς πλακίου συγκυρτου-

¹ Κεφαλὴ Διὸς πιθανώτατα, ἀποτελούσα τὸ προσωπεῖον ὄρθοκεράμου, σημειοῦται καὶ μεταξὺ τῶν πηλίνων τῆς Πομπηίας ἐν Die Terrakotten von Pompeji, von Herm. v. Rohden, ἐν Στοουτγάρτη 1880 πίν. XI, 2.

μένου και δι' άνθεμιον ή τών ποικυτων διακεκο-
σμημενου¹ ύπέρχουσι και γυναικεΐαι κεφαλαι ως
κοσμηματα προφανώς άπλή άντι του Γοργονειου ή
άλλα άνθη μορφαί εν δε τή νάφ τής Coma²
παρατηρείται και πολύ πλουσιότερα κοσμητική
άρχη, ή δι' μεγάλων συμπλεγμάτων Σειληνών
και Νουφών.

Άλλα πᾶσαι αΐ ποικιλίαι τών προσώπων εκείνων
φαινόνται ως καθαρώς κοσμητικοί τύποι, άνευ
συγκεκριμένης έννοιαι. οΐτινες κατά τό μάλλον ή ήπ-
τον άπετέλου, σειράν δ'όκληρον όμοιομορφον, ένθ' αΐ
του Θέρμου κεφαλαί φαινόνται ως χαρακτηριστικά
παρυστάσεις προσώπων ώρισμένων, παριστανόντων
τροπον τινά ζωοφόρον δ'όκληρον. Πραγματικώς
δ'ε σειράν συνεχή, έντελώς αδιόλοπον άπετέλου οι
προς άλληλους δι' άρμογών καλώς συναπτόμενοι
οΐτοι άκροι καλυπτήρες και στρωτήρες, μεγαλο-
πρεπώς άμα και σοβαρώς προβάλλοντες επί του
μετώπου τās μορφάς των και ως άλλη ζωοφόρος
περιστέφοντες τον νάον δ'όκληρον.

Το μέγεθος τών μέν γυναικειών κεφαλών εΐνε
άπο τής κορυφής του μετώπου μέχρι του άκρου
του άνθεραϊως περίπου 0,9 μ., τών δ'ε άνδρών
περίπου 0,13.

Ότι πᾶσαι ήσαν χρωματισμένοιαι, εΐνε άναμ-
φίβολον, ως δηλόνται πάμπολλα τών χρωμάτων ίχνη.
Και αΐ μέν γυναικεΐαι το προσωπον ήχουσιν έπαλη-
λιμμένον λευκόν, ένθ' αΐ άνθρες, ή κόμη, ή έρις και ή
κύκλος τής κορής τών άνθαλιμών εΐνε καστανοχροαΐ
αΐ δε άνδρικά και αΐ τών Σειληνών κατά τουτο μέν
εΐνε όμοια, το δε προσωπον ήχουσιν έρυθρον. Τής
έν πίνακι II, 3 γυναικειας κεφαλής τὰ χείλη σφ

ζουσι χρωματισμόν έρυθρόν, βεβαίως δε και άλλα
μέρη του προσώπου έδηλόντο καλλίτερον δι' χρώ-
ματος ιδιαιτέρου.

Κατά ταύτην τήν τεχνικήν εκτέλεσιν οΐσιώ-
δης εΐνε ή διαφορά τών κεφαλών του Θέρμου προς
την εκ Βοιωτίας προερχομενην, κορινθιακής ως ύπε-
τέθη τεχνής. ήν περιγράφει ο E. Pottier έν Monu-
ments Piot έν τόμω VI 1899 σελ. 133-142 πί-
νακι XII. Η κεφαλή αύτη εΐνε Σφριγγός, επιτυμβίου
πιθανώς, αλλά και ή Σφριγγ, τό άκρωτήριο του
Θέρμου εΐνε όμοια προς αύτην, ώστε κατά τουτο
άμφοτερα άνήκουσιν εις τήν αύτην κατηγορίαν.
Έκτός όμωσ τής διαφόρου εκατέρων τεχνοτροπίας,
ή βοιωτική κεφαλή, ήτις ένθυμίζει άριστα έργα
τής άρχής του εΐ αΐωνος, άντι τής λευκής χροιάς
τών θερμιακών φέρει κατά τό προσωπον και τον
λαιμόν επί τής αύτης ώχρās κορινθιακής κεραμι-
τιδος γής, ήτις άποτελει άμφοτέρων τό κατ' επι-
φάνειαν στρώμα, επιχρωσίν τινα διαφανή και στιλ-
πνήν, αντιστοιχούσαν προς τήν γάνωσιν τών γυ-
μνών μερών μαρμαρίνων άγαλμάτων, ήτις έδιδε
ζωήν εις τās σάρκας δι' λάμψεως ήσύγου και γλυ-
κειας, αναπολούσης του δερματος τήν στιλπνότητα.
*Αν ήτο τουτο συνηθεια τής τέχνης, εκ τών έργα-
στηρίων τής όποιας εξήλθον αΐ έν Θέρμω κεφαλαί,
βεβαίως θά έφηρμοζέτο και εις αύτάς διότι και προς
άντοχήν κατά τών άτμοσφαιρικών επιδράσεων ήτο
άρμοδιώτατον τουτο τό μέσον τής γανώσεως τών
κεράμων. Άλλ' ή τεχνική εκτέλεσις εις εκάτερον
τών τροπων τούτων ήτο, ως φαίνεται, κατ' άρχήν
πάντη διάφορος. Αΐ λευκαΐ γυναικεΐαι του Θέρμου
μορφαί και αΐ έρυθραΐ τών άνδρών αντιστοιχούσιν
έτι προς τούς τρόπους εκείνους, ους βλέπομεν έφηρ-
μοσμένους κατά τήν περίοδον τής παραγωγής τών
μεγάλων κορινθιακών άγγείων¹, ένθ' ή βοιωτική
δεικνύει συνηθείας άλλας, νεωτέρας. Ίσως και ή εκ
Κορίνθου προέλευσις αύτης δύναται ένεκα τουτου
νά διακρισθήτεθη, καθόσον μάλιστα και ή διακό-
σμησις του διαδήματος δεικνύει ιωνικόν τρόπον, ως
παρατηρεί ο Pottier. Τούναντίον αΐ θερμιακαΐ κε-
φαλαί, διαφέρουσαι ήδη κατά τήν εκτέλεσιν, εΐνε
βεβαίως και κατά τον τύπον ξέναι δ'όως δ'όλου προς
τήν ιωνικήν τέχνην, ως θά ίδωμεν κατωτέρω.

Πᾶσαι αΐ γυναικεΐαι κεφαλαί φέρουσι πόλον,

¹ Ίδε άνωτέρω σελ. 186 σημ. 1. Pottier, έθ. άνοι. σ. 146.

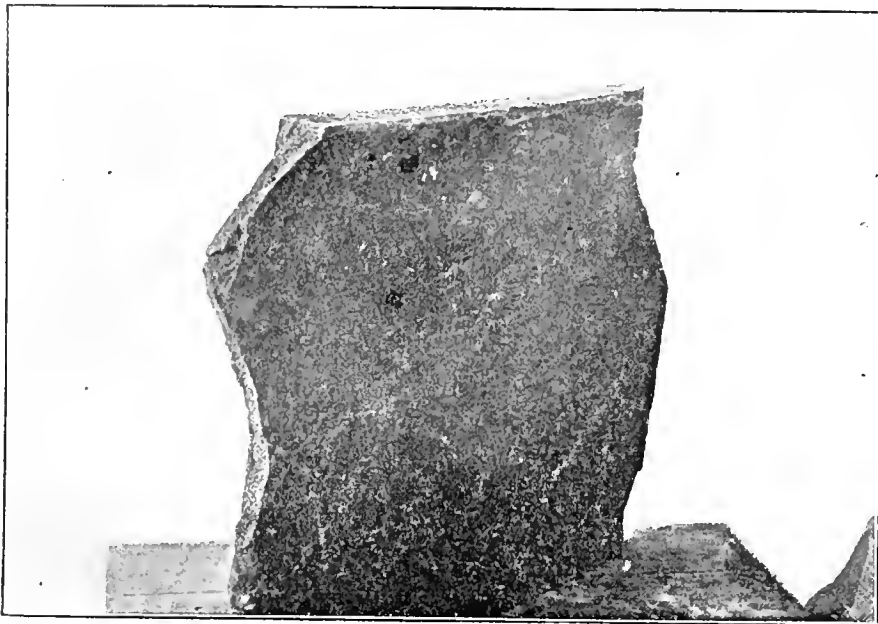
¹ Τοιαύτη πόλιχρωμον διακόσμησιν μετα προσώπου γυναικός έν
μέσση δεικνύει π. χ. ή άνθηκεραμος έν έδαφούσειν ο Adler έν
Archaeologische Zeitung 1871 σελ. 1 ε, πιν. 41. Πουρωτωτατη
τοιούτων κεράμων συλλογή εΐνε ή έν Καπόη έν τή museo Campano,
ες του καινούργιου έδαφου όσον οΐπω ή έν Νεαπόλει καθηγητής τής
εργα οΐτινας G. Pattoni. Και έν museo Gregoriano έν τή Βατι-
κανή εν έν museo industriale έν Ρώμω, ως και έν Ηαρισίω έν τή
άργεσθήκη του Λουδρου ύπέχουσιν ήτις δάψα οΐγματα άνθηκεράμων
ή άκρωτηρίων έρωσιν. Έκ τών σημαντικώτων παραδέρσεων Cam-
pana, Antiche opere in plastica, έν Ρώμω 1851.— Museo et-
vini, Le terracotte del museo Campano, έν Νεαπόλει 1880
(άπομλήροσιν, Ηρόδ. Furtwangler, Meisterwerke σελ. 250 ε

² Έε Notizie degli scavi anno 1896 σελ. 23 ε. Di un antico
tempio scolpito presso le Ferriere nella tenuta di Coma κτλ.
Ηρόδ. σελ. 28 fig. 12 προς Furtwangler, Meisterwerke
σελ. 251 fig. 32. — Τα έργατα έν Ρώμω έν museo del Papa
Giulio)

ὄν διακρίνει ὀδοντωτὴν κόμημα, εἶδος ἐπάλλ-
ξεων τείχους, ἐναλλάξ ἐρυθρὸν καὶ καστανόν.
Δύο χρωματισταὶ ζῶναι, ἐρυθρὰ καὶ μέλαινα, ὀη-
λοῦσι καὶ τὸν γιγῶνα ὑπὸ τὸν λαιμόν. Ἐρυθρὰ
εἶνε καὶ ἡ περὶ τὴν κόμην ταινία. Αἱ ἀνδρῖκαι κε-
ραλαὶ εἶνε πᾶσαι γυμναί, ἡ δὲ κόμη εἶνε περιδε-
δεμένη διὰ ταινίας. Καὶ εἰς πάσας μὲν ταύτας ἀπο-
λήγει ἡ κόμη ἔμπροσθεν ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ κατὰ
τοὺς κροτάφους εἰς σπειροειδεῖς ἤτοι κοιλιοειδεῖς
πλοκαμίσκους· ἀλλ' ὀπισθεν τῆς ταινίας κατὰ τὸ
κρανίον εἰς ἄλλας μὲν διακρίνονται βραχεῖς παχεῖς
βόστρυχοι, εἰς ἄλλας δὲ ἡ κόμη φαίνεται ὡς ἐπι-

μελῶς κτενισμένη, κατὰ τρίχας δὲ διακρίνονται οἱ
λεπτοὶ βόστρυχοι.

Κατὰ τὴν τεχνολογίαν πᾶσαι εἶνε ἡ ἀρχαι-
καὶ ἡ τοῦ πέμπτου προ Χριστοῦ αἰῶνος. Το μέγα
πλῆθος τῶν γυναικείων εἶνε σχεδὸν ὁμοίμορφον
ἀρχαϊκόν· ἡ κόμη αὐτῶν ἐπὶ μὲν τοῦ μετώπου εἶνε
ὀδοντωτῶς διατεταγμένη, ἐκατέρωθεν δὲ κατέρχε-
ται εἰς τρεῖς γωνίας πλεξίδας κυματοειδεῖς, αἵτι-
νες περὶ τὸ ἄκρον εἶνε δεδαμέναι διὰ ταινίας λεπτής,
τρόπον τινὰ μικροῦ θύσανον ἐνταῦθα σχηματίζου-
σαι. Ἄλλαι τινές, ὄν τρεῖς καὶ κάλλιστα διατη-
ροῦνται, δεικνύουσι τοῦ τύπου τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Σχ. 8. Στρωτήη τοῦ ναοῦ.

Ἡ κόμη διαχωρίζεται κατὰ βόστρυχους κυματο-
ειδεῖς ὑπὲρ τὸ μέτωπον ἐκατέρωθεν τῆς χωρίστρας
καὶ ὁμοίως κατὰ βόστρυχους ἐκατέρωθεν παρὰ
τὸν λαιμόν κατέρχεται. Ἡ ἐν πίνακι II, 3 ἀνα-
καλεῖ ἀσθενῶς τὸν τύπον τῆς ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς
Ἀκροπόλεως ὑπ' ἀρ. 686 ἔξω πλέον τοῦ κύκλου
τῶν ἀρχαϊκῶν Ἀθηναίας, εἰ καὶ μόνον κατὰ τὸν
σχηματισμὸν τοῦ στόματος καὶ τοὺς ὀφθαλμούς¹.
Αἱ δύο ἄλλαι ὑπ' ἀριθμὸν 1-2 ἐν τῷ αὐτῷ πί-
νακι ὠραῖοι τύποι τοῦ πέμπτου αἰῶνος, δεικνύουσι

περιέργον ἀνδρῶδες καὶ θρασύ πὺς ἦθος· ἡ προ-
αναφερθεῖσα τρίτη δεικνύει αὐστηρὸν καὶ σκυθρω-
πὸν χαρακτήρα. Πόσον τὴν χαρακτηριστικὴν ταύ-
την ἔκφρασιν ἐξωγόνει ὁ χρωματισμὸς, εἶνε εὐκο-
λον νὰ φαντασθῶμεν. Αἱ δύο ἐν πίνακι II, 5-6
ἀπεικονιζόμεναι ἀνδρῶν κεραλαὶ ἀνακαλοῦσι πὺς
τὸν αἰγυπτικὸν λεγόμενον τύπον. Ὁ πώγων, ὅστις
πλαστικῶς δηλοῦται κατὰ τὸν ἀρχαϊκὸν τρόπον διὰ
πλατείας ζώνης ὡς παραγναθίδος, ἐχαρακτηρίετο
βεβαίως σαφεστερον διὰ τοῦ χρώματος. Αἱ δύο ἄλ-
λαι ἀνδρῖκαι κεραλαί, αἵτινες ἀπεικονίζονται ἐν
σχηματι 4, εἶνε νεώτεροι τούτων· ὁ καθειμένος

¹ Ἴδε ἀπεικόνισιν τοῦ ἀττικῆς τούτου ἔργου ἐν Ρωμαίου, Μου-
σεῖα τῶν Ἀθηνῶν πίν. XIV.

πώγων δηλοῦνται πλαστικῶς κατὰ φυσικὸν τρόπον καὶ φέρει μέλανα ἢ καστανὸν χρωματισμὸν.

Ἄλλὰ καὶ πέραν τοῦ γενικοῦ τούτου χαρακτηριζομένου εἶνε δυνατόν, νομιζόμεν, νὰ προσδώμεν εἰς ἀκριβέστερον ὄρισμὸν τῶν πλείστων ἐκ τῶν γυναικείων καὶ ἀνδρικών τούτων τύπων.

Ἐν πρώτοις οὐδαμῶς ἀμφίβολον εἶνε, ὅτι οἱ γυναικεῖοι ἀρχαῖοι τύποι οὐδὲν κοινὸν γνώρισμα ἔχουσι πρὸς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ κρατήσαντας ἐν ταῖς πηλίναις ὀρθοκεράμων κεραλαῖς. Παρὰ τὸν κοινὸν ἀρχαϊσμόν, εἰς τὰς τοῦ Θέρμου καὶ τῆς Conca γυναικεῖας μορφὰς ἡ μεγάλη τῶν δύο τύπων διαφορά καθίσταται προφανής, ἐὰν μίαν οἰανδήποτε τῶν θερμιακῶν παραβάλωμεν π. χ. πρὸς τὴν ἐν σελίδι 37 fig. 10 τῆς μνημονευθείσης πραγματείας ἐν Notizie ἀπεικονιζομένην. Αἱ ἀνδρική τοῦ Θέρμου δὲν ἀνήκουσιν ἐν γένει εἰς τὴν τάξιν ταύτην τῶν ἀρχαϊκῶν). Ὁ ἰωνικὸς γυναικεῖος τύπος τῆς Conca μὲ τοὺς λοξοὺς ὀφθαλμούς, τὸ πρὸς μεῖδιον τὰς γωνίας ἀνυψοῦν στόμα, τὸ ὀρθὸν πρόσωπον, τὸν στενὸν ἀνθερεῶνα εἶνε ἀκριβῶς ὁ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὸν θερμιακὸν μὲ τοὺς κανονικωτέρους ὀφθαλμούς, τὸ παχύχρῆλον εὐθὺ μᾶλλον στόμα, τὸ στρογγύλον πρόσωπον, τὸν ἰσχυρὸν ἀνθερεῶνα. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀττικοῦ ἀφίσταται οὗτος ὁμοίως παντελῶς καὶ ἐνῶ ἡ μνημονευθεῖσα τῆς Conca κεφαλὴ ἀνακαλεῖ πιστὸν τὸν τύπον τῆς μαρμαρίνης γιγαντομάχου Ἀθηνᾶς τοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ τοῦ Πεισιστράτου, αἱ θερμιακαί, ἐν ἀντιθέσει ἀκριβῶς πρὸς ταύτην ὡς καὶ πρὸς πάντα τὰ προιοντα τῆς ἰωνικῆς ἐν Ἀθῆναις τέχνης, ἀνάγουσιν ἡμᾶς εἰς πρότυπα οὐχὶ βεβαίως ἄλλα ἢ πελοποννησιακά.

Καὶ ἡ ὠραιότερου τύπου ἐν πίνακι II, 3 κεφαλὴ κατὰ τοῦτο μόνον ἀνακαλεῖ τὸν τύπον τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει κεφαλῆς ὑπ' ἀρ. 686, καθ' ὅ,τι καὶ αὕτη ἀνάγει ἡμᾶς εἰς καθαρῶς πελοποννησιακὰς ἐπιδράσεις. Ἄλλῃ κυρίως εἰπεῖν οὐδεμίαν πρὸς αὐτὴν ἀναφορὰν δεικνύει κατὰ τὸ σκυθρωπὸν καὶ βαρὺ πρόσωπον, τὸν στρογγύλον αὐτοῦ σχηματισμὸν, τὸν ἰσχυρὸν ἀνθερεῶνα. Ἄν ζητήσωμεν νὰ παραβάλωμεν αὐτὴν πρὸς γνωστὸν τινα τύπον, τότε κατὰ τὸν τεχνικὸν τρόπον θὰ καταφύγωμεν πρὸς ἔργον αὐθις καθαρῶς πελοποννησιακόν. Πελοποννησιακοῦ γὰρ τοῦ ἔθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ

μουσείου¹ ἡ κεφαλὴ ἔχει τὸν τύπον ἀκριβῶς τῆς ἐν λόγῳ τοῦ Θέρμου.

Ἡ ἀνδρική δὲ ἐν πίνακι II, 6, ἣτις γενικῶς μόνον παρέχει τι τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸν αἰγινητικὸν λεγόμενον τύπον, φέρει ὁμοίως πολὺ προδηλότερον τὸν πελοποννησιακὸν χαρακτῆρα. Τὸ ἀνδρικὸν πρόσωπον τοῦ ἐκ Σπάρτης ἀναγλύφου τοῦ ἔθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου² εἶνε κατὰ μίαν μόνον βαθμίδα προγενέστερον τῆς τοῦ Θέρμου κεφαλῆς, ἀλλὰ τὰ γνώρισμα πάντα τῆς μορφῆς συγχωνεύονται εἰς τὸν αὐτὸν τύπον.

Τῆς κορινθιακῆς τέχνης ἡ ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Θέρμου ἀμεσος ἐπίδρασις δὲν χρῆζει ἄλλων τεκμηρίων. Καὶ εἶνε ὄχι ἀμφίβολα τῆς τέχνης ταύτης, νομιζόμεν, δείγματα ἔσα ὁ Θέρμος παρέχει.

Οὐδ' εἰς τύπος προσώπου νεώτερος τῶν εἰρημένων εὐρέθη. Ἐπειδὴ ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἀνευρεθέντων ἄκρων καλυπτῆρων καὶ στρωτήρων δὲν πιστεύω ὅτι τοῦτο εἶνε σύμπτωσις, ὑποθέτω ὅτι ὁ ναὸς κατὰ τὴν καταστροφὴν του διετῆρει οὐσιωδῶς τὸν αὐτὸν ἀπαραλλάκτως χαρακτῆρα, ὃν εἶχε κατὰ τὰ μέσα ἢ τὰ τέλη τοῦ πέμπτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Καὶ αὐτοὶ οἱ τύποι τῶν προσώπων, οἵτινες εἶνε νεώτεροι τῶν περὶ τὸ 500 πρὸ Χριστοῦ ἀρχαϊκῶν, ἀνεπλήρωσαν ὡς φαίνεται παλαιότερους φθαρέντας ἢ διὰ τινα λόγον ἀντικατασταθέντας κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα. Ἄλλὰ κατόπιν τὰ εὐρήματα τοῦλάχιστον δὲν βοηθοῦσιν ἡμᾶς εἰς βεβαιώσωμεν γενομένας ἀντικαταστάσεις κεραμίδων. Ὅτι δὲ καὶ ἐν Θέρμῳ κατὰ τὸν τρίτον τοῦλάχιστον αἰῶνα ἡ κεραμοουργία ἦτο ὅλως διάφορος τῆς ἀρχαιότερας ταύτης κατὰ τε τὸ σχῆμα τῶν στεγαστήρων κεραμίων καὶ κατὰ τὴν τεχνικὴν ἐκτέλεσιν, ἐβεβαιώθη ἐκ τῶν εὐρημάτων τῆς στοᾶς καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐποχῆς ταύτης κτιρίων. Οἱ καλυπτῆρες αὐτῶν εἶνε σχήματος ἡμικυλινδρικοῦ καὶ ἐκ κοινοῦ πηλοῦ ἄνευ ἐπιχρίσματος καὶ χρωματισμοῦ, ἐντελῶς σχεδὸν ὁμοιοὶ πρὸς τοὺς σημερινούς κοινοτάτους. Ὑποψία ὁμοῦς δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ, ὅτι ὁ ναὸς ἤδη κατὰ

¹ Ἀπεικονίζεται ἐν Mittheilungen τοῦ ἐν Ἀθῆναις γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου III, 1878, σελ. 14 ἔ. πίν. 1 ἢ ἐν μέσῳ μορφῆ.

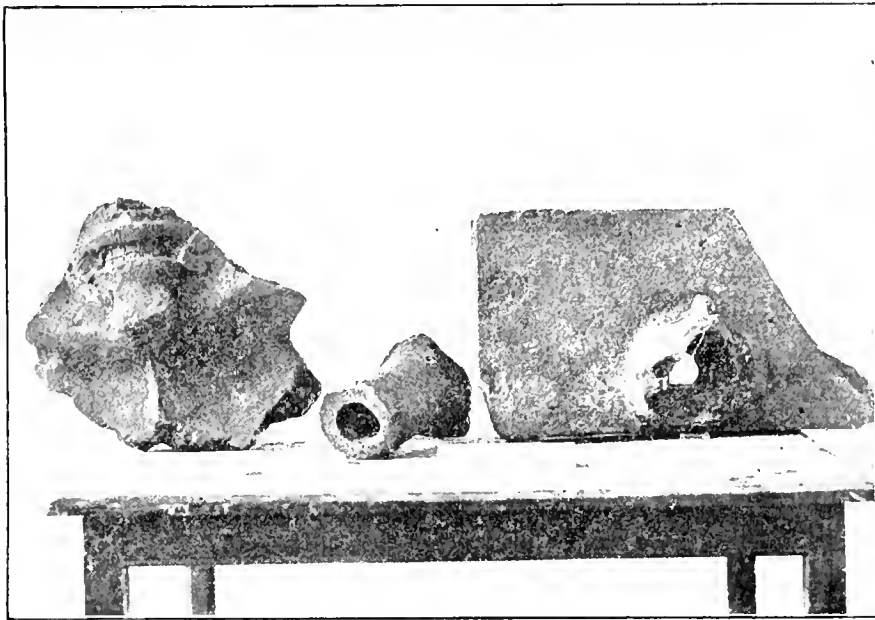
² Die antiken Kunstwerke in Sparta und Umgebung beschrieben von A. Driessel und A. Milchhoefer ἐν Mittheilungen τοῦ ἐν Ἀθῆναις γερμαν. ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου II, 1877, σελ. 293 ἔ. ἰδίως σελ. 303 ἔ. 446 ἔ. πίν. XXI κατ' ἐνώπιον ἀπεικονίσεως.

τὸν πέμπτον αἰῶνα ἐξέλιπε, μόνον ἐπειδὴ τοῦ πηλίνου αὐτοῦ διακόσμου δὲν ὑπάρχει ἕγχος νεώτερον τοῦ χρόνου τούτου. Ὅτι ὑφίστατο κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα, τεκμηριοῖ ἡ μνημονευθεῖσα ἐν τῷ ναῶ ἀνακειμένη γαλακῆ στήλη, ἧς ἡ ὀπισθογράφος ἐπιγραφή δὲν εἶνε προγενεσττέρα τῶν μέσων τοῦ τρίτου αἰῶνος.

Ἄκρωτήρια. Ἐν μόνον ἀκρωτήριον, ἐξέπαιπτος γωνιαῖον, εὐρέθη. Τοῦτο εἶνε σφίγγξ, ἧς ἡ κεφαλή μόνον δὲν ἐσώθη, ἀλλ' ἦτις ἦτο βεβαίως ὡς μία τις τῶν λοιπῶν ἀρχαϊκῶν, ὡς δηλοῦσι τὰ σωθέντα μέρη τῆς ἐκατέρωθεν καταπιπτούσης κόμης. Εὐρέθη ἀκριβῶς ὑπὸ τὴν βορειανατολικὴν τοῦ ναοῦ

γωνίαν. Ὁ πυρῆν καὶ ταύτης σύγκειται ἐκ τῆς ἐπιχωρίας κεραμιτίδος γῆς, παχὺ δὲ ὁμοίως στρώμα τοῦ λευκοκίτρινου καθαρῶ πηλοῦ ἐπικάλυπται αὐτοῦ. Τὸ γυναικεῖον αὐτῆς στήθος μεταξύ τοῦ λαιμοῦ καὶ τῶν μαστῶν δεικνύει ποικίλον χρωματισμόν. Ποικίλος εἶνε καὶ ὁ χρωματισμὸς τῶν περὶ ῥυγῶν, μέλανος καὶ βαθέος ἰώδους.

Λείψανα ἐπενδύσεων. Ἀνθήμια. Γεῖσα. Σίμαι. Ἐλάχιστα μόνον τεμάχια κορυφῶν τῶν πηλίνων ἐπενδύσεων τοῦ ναοῦ εὐρέθησαν. Τὰ χρωματιστὰ αὐτῶν κοσμήματα εἶνε μαϊάνδροι καὶ ἀνθήμια. Ἐκ τῆς κορυφαίας προέρχονται ἀνθήμια

Σχ. 9. Γοργόνειον, σίμα.

τινα, ὅποια τὰ ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῶν Γελῶων¹. Τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖ ὁ λευκοκίτρινος καθαρὸς πηλός, διὰ κανόνος δὲ καὶ διαβήτου εἶνε περιγράρακτα ἐκατέρωθεν τὰ φύλλα τοῦ ἀνθήμευ, τῶν ὁποίων τὸ χρῶμα εἶνε ἐναλλάξ ἐρυθρὸν καὶ μέλαν. Ἄλλο ἀνθήμιον φέρει ὀπὴν εἰς τὸ μέσον, ἄρα ἦτο καθηλωμένον εἰς κεφαλὴν δοκοῦ. Τὸ εὐρέθην μέγα τεμάχιον γείσου φέρει κυμάτιον μέλαν ἢ καστανόχρουν. Ἡ σίμη φέρει ἀντικρυστὰ ἀνθήμιον καὶ λωτοῦ κάλυκα χρωματιστόν. Ἡ δὲ ἐν σχήματι 9

σίμη καὶ ὁ παρακείμενος τῆς ὑδρορροῆς σωλὴν εὐρέθη μετὰ πολλῶν ὁμοίων ἐν τῷ μνημονευθέντι ὑπερθεν τοῦ ναοῦ κτιρίῳ. Ἡ προσθία αὐτῆς ἐπιφανεία φέρει δικτυωτὸν πλέγμα. Καὶ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι τεμάχιον τοῦ Γοργονείου εὐρέθη ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ εἶνε ἐρυθρῶς χρωματισμένον. Ἐκ τοῦ κτιρίου τούτου προέρχεται καὶ ἀκρωτήριον, ἀνθηκὸν πάντως εἰς τὸ ἄκρον τῆς κορυφαίας, φέρον δὲ ζωγραφιστόν, οὐχὶ ἔκτυπον ἀνθήμιον.

Ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα πήλινα. Μεταξὺ τῶν κεραμιδῶν τῆς στέγης τοῦ ναοῦ εὐρέθησαν καὶ τεμάχια ἀγαλμάτων καὶ ἀναγλύφων πη-

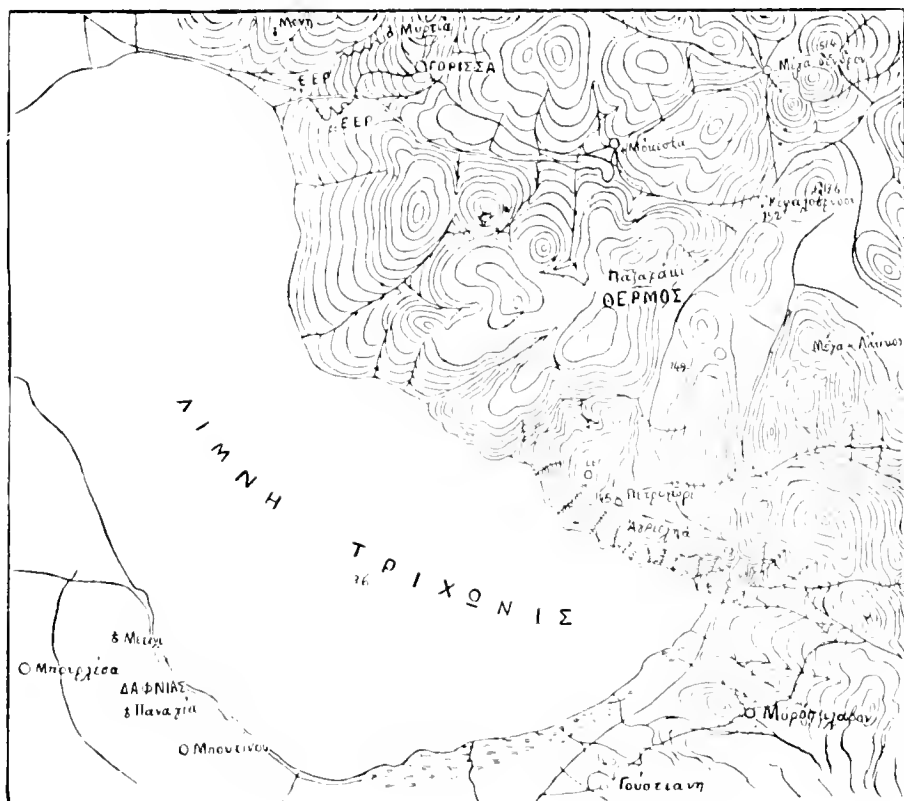
¹ Ἀπεικονίζονται ἐν Olympia, Tafelband II, die Hälfte π.ν. II 6 ἀρ. 2. Hrb. Jahreshefte öst. arch. Inst. II σ. 37 fig. 10.

λίνων. Μία κεραλή γυναικεία είνε ἐξ ἀναγλύφου ἐξέχοντος, σχεδόν στρογγύλου. Ἄλλο τεμάχιον είνε πτέρυξ πτερυγοφόρου μορφή. Τρίτον δεικνύει χεῖρα ἀναγλύφου τεταμένην. Ἄλλα τεμάχια είνε ἐκ τοῦ ἱματίου μορφής τινος. Τελευταῖον σημεῖω-σεως ἄξιον είνε ποὺς ἵππου καὶ τεμάχιον τῆς κνή-μης αὐτοῦ. Ἄν ταῦτα ἀνήκον εἰς τὰ ἀετώματα τοῦ ναοῦ ἢ εἰς ἀγάλματα καὶ ἀναθήματα ἀνακεί-μενα ἐν αὐτῷ, είνε ἀδύλον.

Μῆτραι. Καὶ μῆτραι τινες εὐρέθησαν μεταξύ

τῶν λοιπῶν τοῦ ναοῦ λειψάνων τινὲς μὲν τῶν μορ-φῶν τῶν ἐκτύπων Σειληνῶν τῶν ἡγεμόνων κεραμί-δων, μία δὲ ἀναγλύφου κεραλῆς καλλίστου τύπου καὶ ἄλλη ἀνθεμίου, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ἂν πηλῖνα τῆς τέχνης ἀντικείμενα ἀλλάχθην εἰσέ-γοντο, τὰ πολλὰ ὁμοῦς ἐπλάσσοντο ἐπὶ τόπου διὰ τῶν κοινῶν, ὡς φαίνεται, καταστάτων τύπων, οἰαδήποτε καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἡ πρώτη αὐτῶν πατρίς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ.

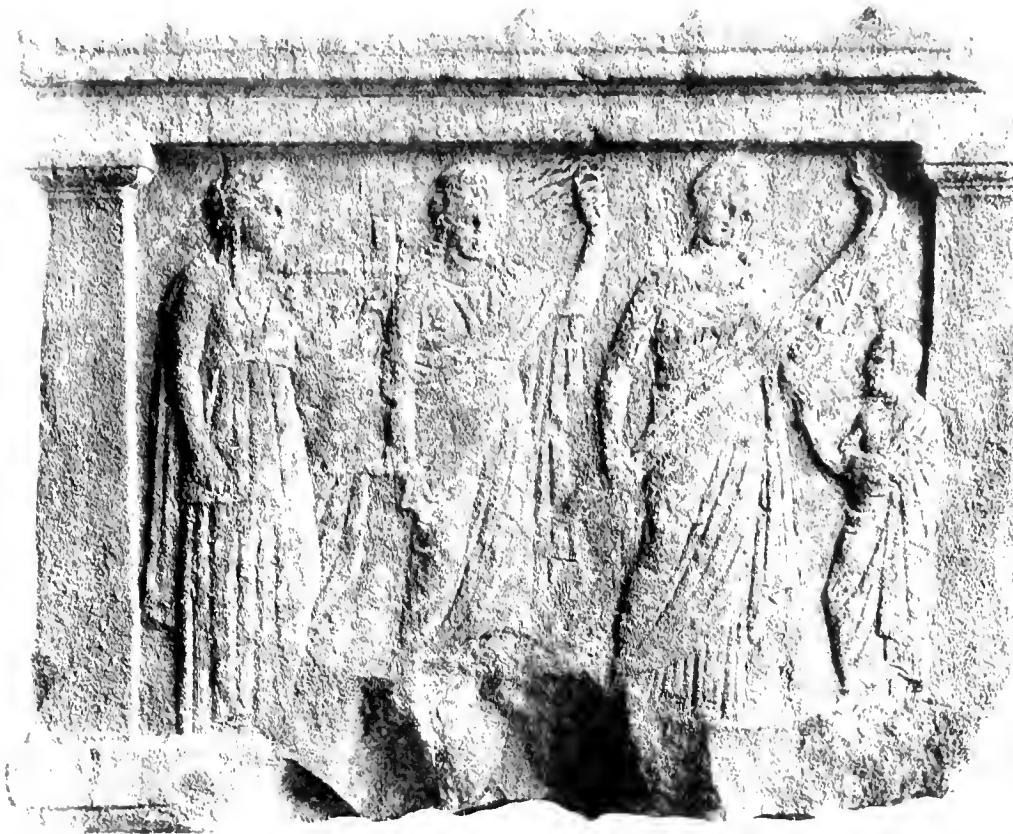

Περίχωρος Θέρμου.

ΝΕΑΝΙΚΗ ΚΕΦΑΛΗ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

1

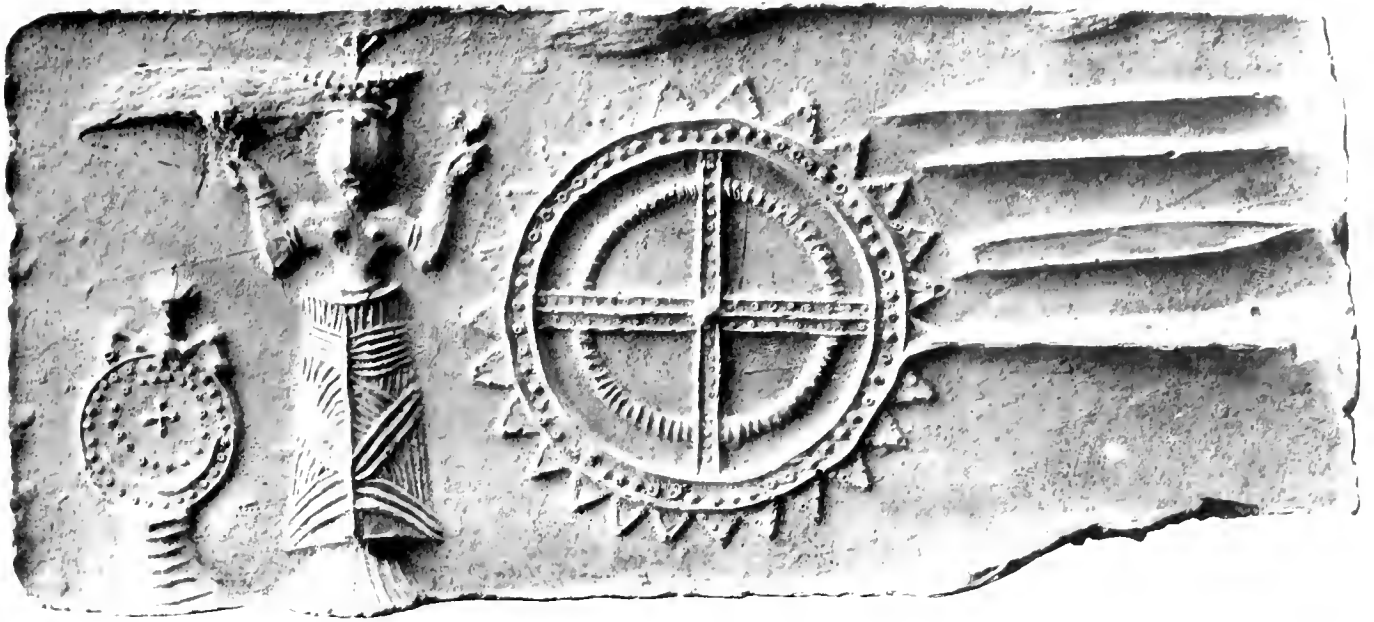

3

2

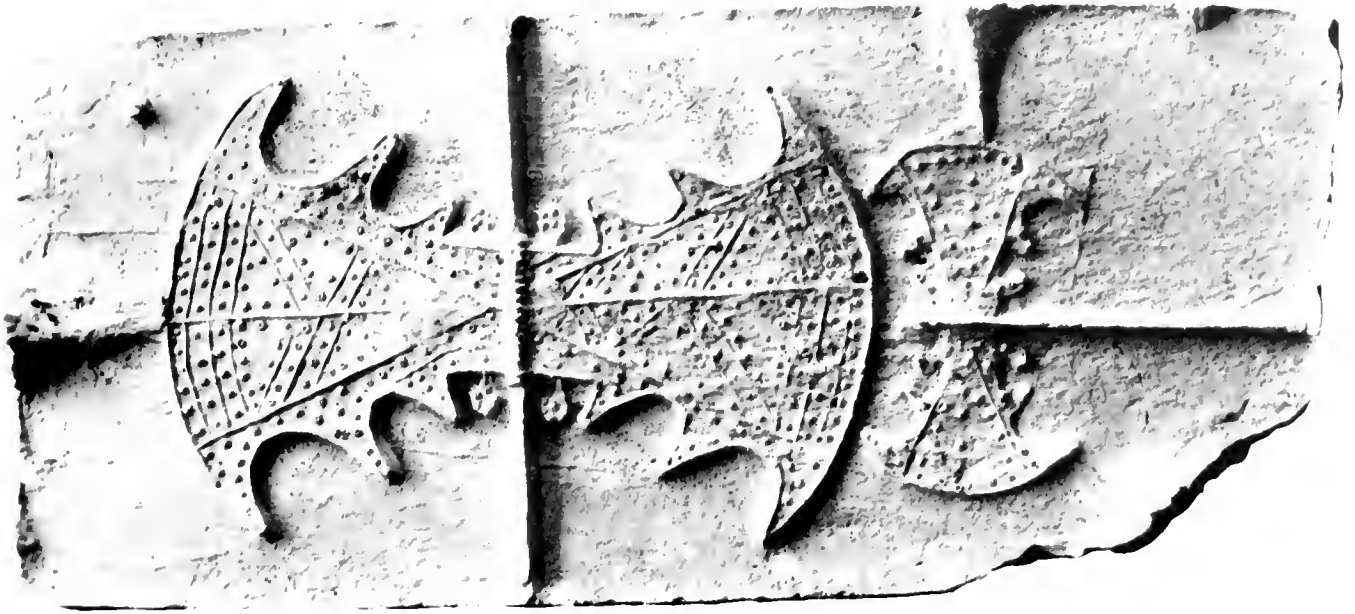
1. ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΡΕΤΡΙΑΣ. — 2-3. ΑΝΑΓΛΥΦΑ ΛΑΡΙΣΗΣ

ΠΙΝΑΞ Α'

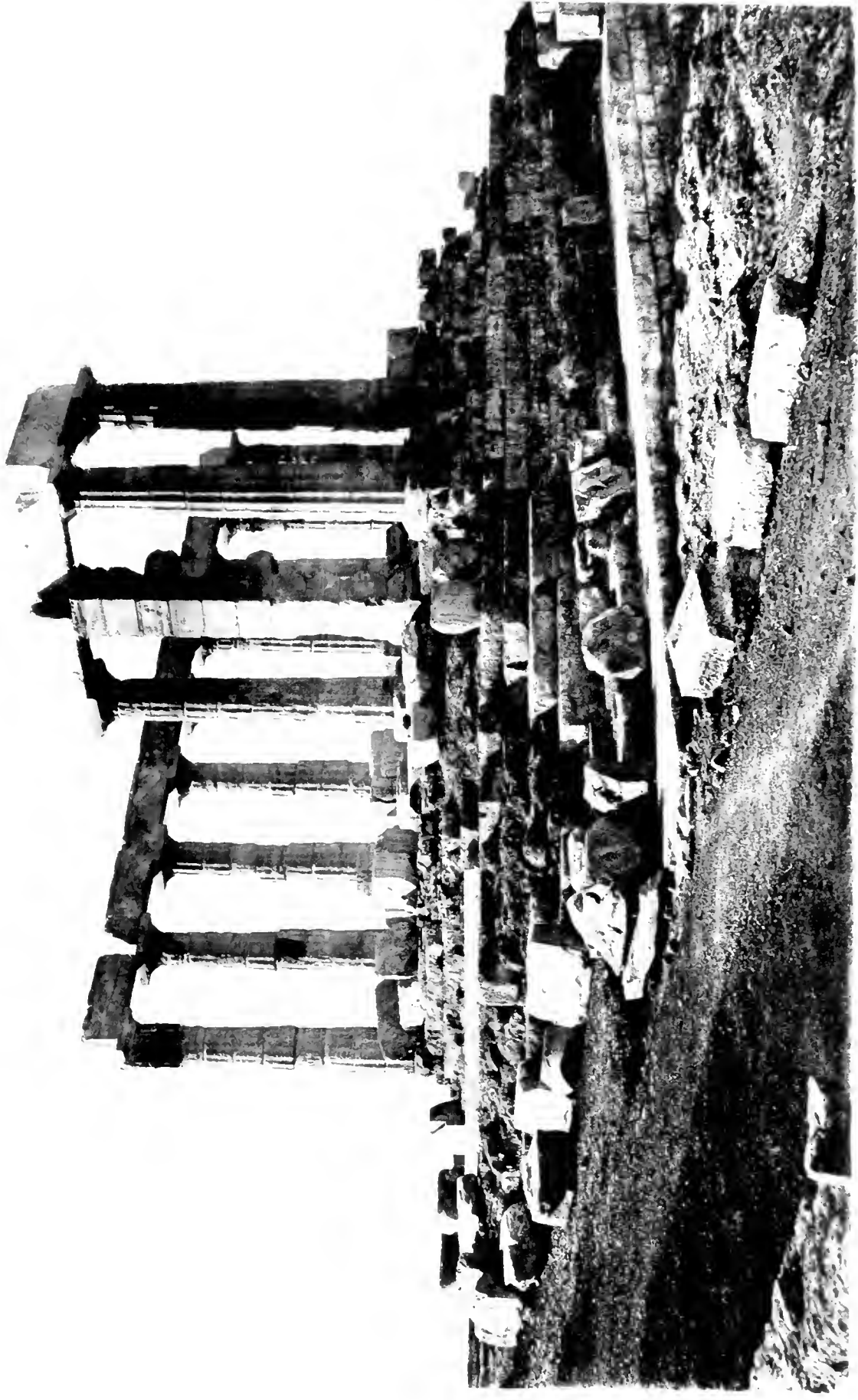
ΜΗΤΡΑΙ ΑΡΧΑΙΑΙ ΕΚ ΣΙΤΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

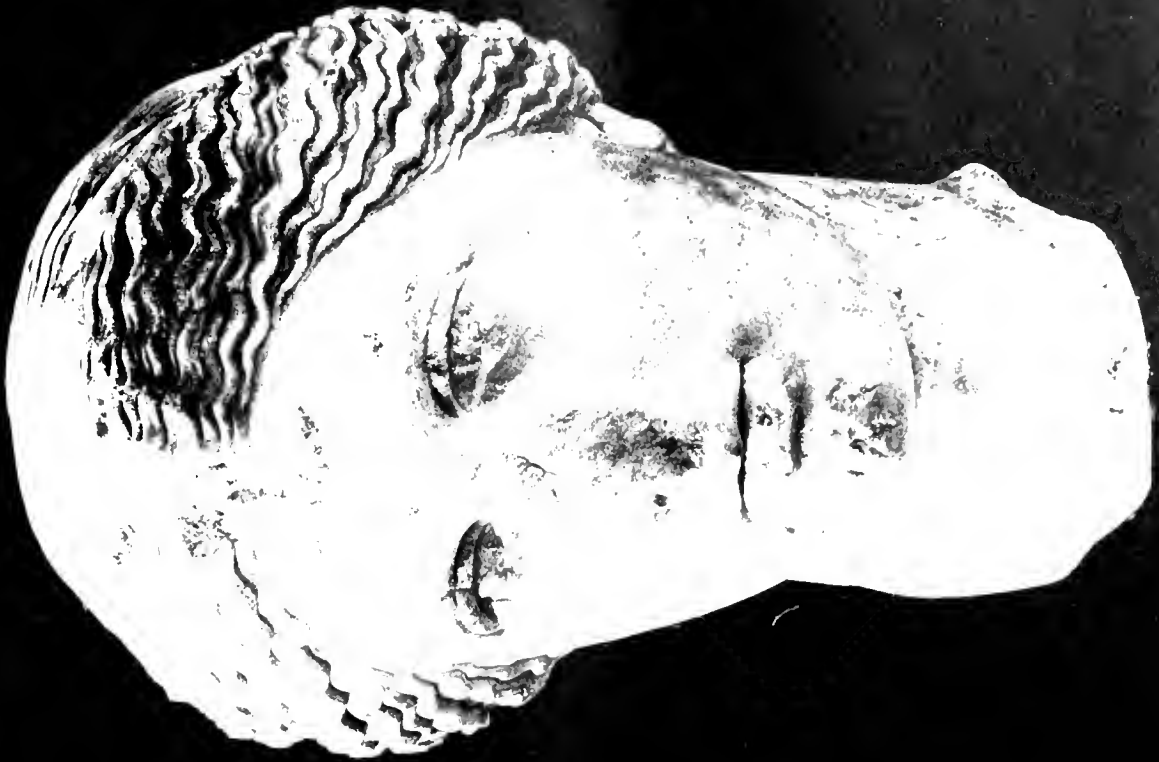
(ΠΙΝΑΞ Β')

ΜΗΤΡΑΙ ΑΡΧΑΙΑΙ ΕΚ ΣΙΤΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΝΑΟΣ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ ΕΝ ΣΟΥΝΙΩΙ

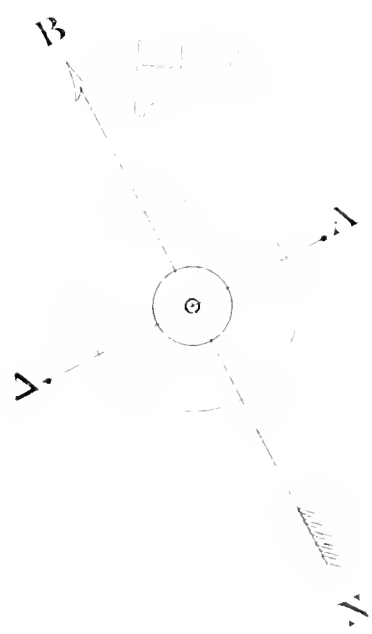
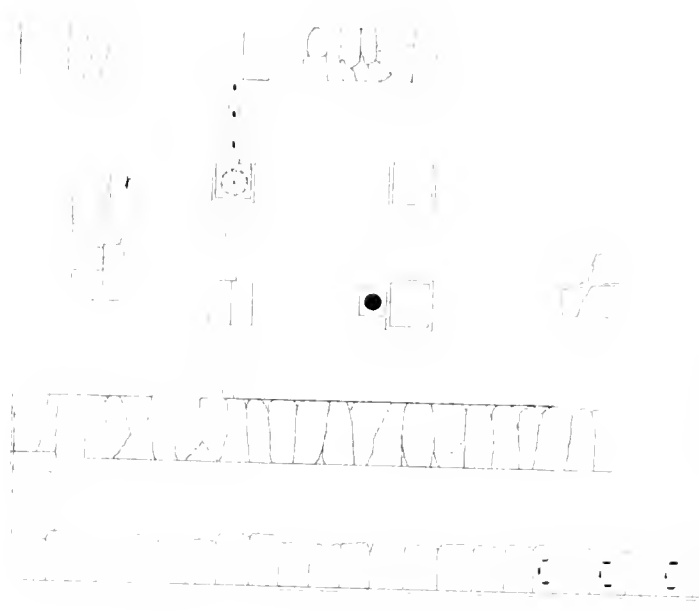
ΚΕΦΑΛΗ ΑΙΓΟΛΙΤΗΣ

ΝΑΟΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

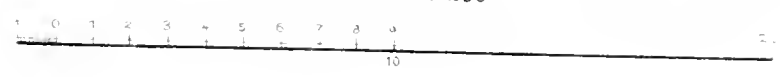

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΝ ΕΚΕΙΝΟΝ ΕΚΑΝΤΟΝ Ο Κ. Δ. ΙΩΑΝΝΙΤΗΣ

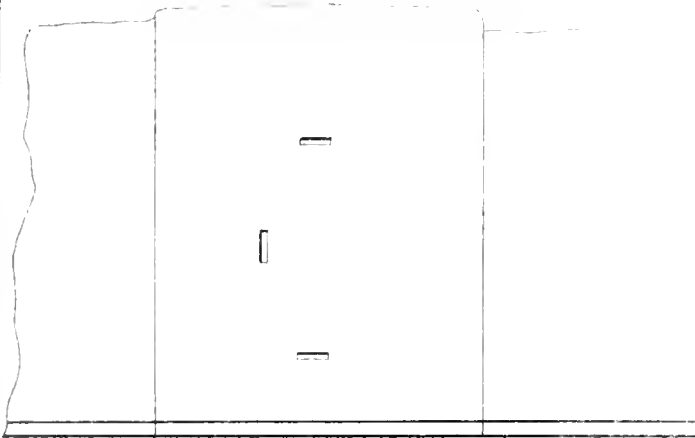

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1898
Ν. Δ. ΙΩΑΝΝΙΤΗΣ

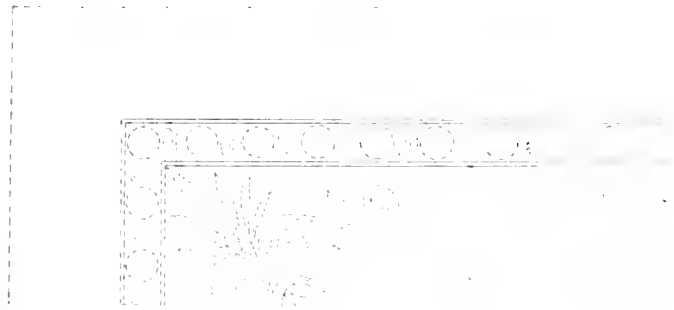
ΚΛΙΜΑΞ 1.200

ΚΡΗΠΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣ

1 10

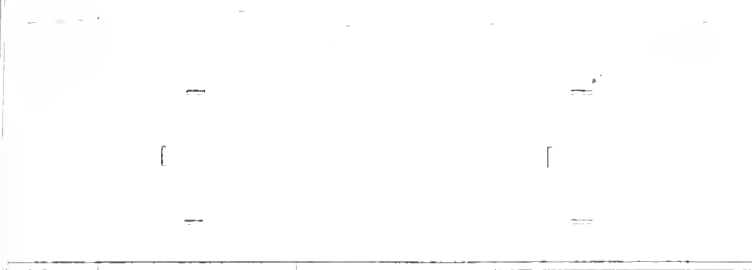

ΝΑΟΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑΙ

ΚΡΗΠΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΣ

ΕΠΙΚΡΑΝΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΙΟΝΩΝ

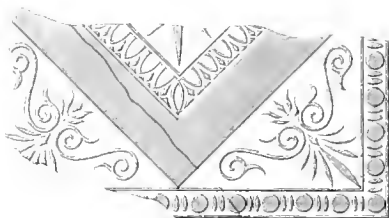

1 10

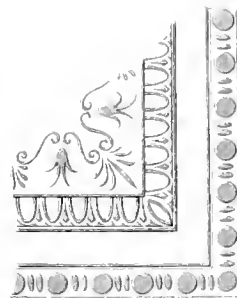
ΓΕΜΑΧΙΑ ΕΠΙΚΡΑΝΩΝ

1 10

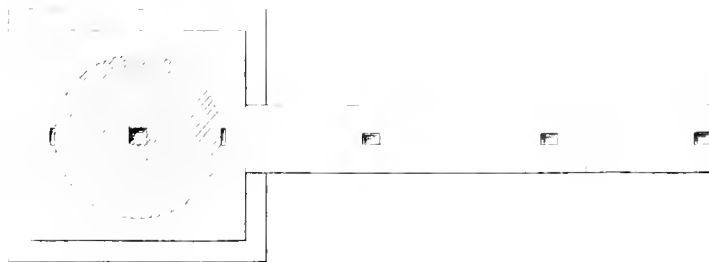
1 5

ΠΛΑΚΕΣ ΦΑΤΝΩΜΑΤΩΝ

1 5

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΚΙΓΚΛΙΔΩΝ

1 10

2

3

4

5

1

2

3

4

5

6

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

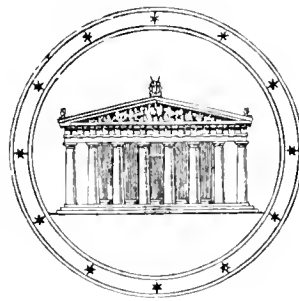
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1901

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1901

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, Σ. Ν. Ὁ Ἀσκληπιὸς ἐν Ἀθήναις	97
FURTWANGLER, A. Ἀττικὴ μαρμαρινὴ κεφαλὴ	144
ΖΗΚΙΔΗΣ, Γ. Θεσσαλικά ἐπιγράφαί ἀνέκδοτοι	123
ΚΑΒΒΑΣΙΑΣ, Π. Ἐπιγραφή ἐξ Ἐπιδαύρου	57
ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ, Π. Φρατρικὴ ἐπιγραφή	138
LAURENT, M. Ἑρετρικοὶ ἀμφορεῖς	173
ΜΥΛΩΝΑΣ, Κ. Δ. Ἀττικὰ μολύβδινα σύμβολα	120
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Γ. Α. Ἐπιγράφαί ἐκ Χαλκίδος	89
ΣΚΙΑΣ, Α. Ἐλευσινιακαὶ κεραμογραφαί	1
— Ἐπεξηγηματικὰ τῶν Ἐλευσινιακῶν κεραμογραφιῶν	163
ΤΣΟΥΝΤΑΣ, Χ. Λίθινα ἐργαλεῖα ἐκ Πελοποννήσου	83
WIDE, S. Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Αἰγίνης	113
WILHELM, A. Ψήφισμα Ἀθηναίων	49
— Ἐπιγραφή Πειραιῶς	81
— Δύο ψήφισματα Ἀλαβανδέων	147

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Πίναξ 1-4	Κεραμογραφία: Ἐλευσινιακαί.
— 5	Λίθινα ἐργαλεία.
— 6	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Αἰγίνης.
— 7	Ἀττικὰ μολύβδινα σύμβολα.
— 8	Ἀττικὴ μαρμαρινὴ κεφαλή.
— 9-12	Ἄμφορες Ἐρετρικοί.
Σελ. 3	Χαράγματα Ἐλευσινιακοῦ πίνακος.
— 5	Σχῆμα πίνακος.
— 40	Τεμάχιον πήλινου πίνακος
— 58	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς
— 58	— —
— 64	Δύο παρένθετοι πίνακες ἐπιγραφῆς ἐξ Ἐπιδαύρου.
— 95	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς.
— 107	Παρένθετος πίναξ ἐπιγραφῆς ἐξ Ἀθηνῶν (Ἀσκληπείου).

ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΑΙ ΚΕΡΑΜΟΓΡΑΦΙΑΙ¹

Πη. 1-2

Οι νῦν δημοσιευόμενοι δύο πήλινοι πίνακες εὑρέθησαν συνεπιρριμμένοι εἰς πολλὰ τεμάχια ἀμφοτέρωι ταυτοχρόνως τὸ ἕαρ τοῦ ἔτους 1895 κατὰ τὴν ἐν τῇ νοτίᾳ ἀλλή τῶ ἐν Ἐλευσίνι ἱερῷ ἀνασκαφῆν πλησιέστατα τοῦ τοίχου Γ-Γ', ἧτοι τοῦ θεμελίου τῆς σχεδιασθείσης μὲν ἀλλὰ μὴ ἀνοικοδομηθείσης νοτίας στοᾶς τοῦ Τελεστηρίου καὶ παρὰ τὰ αὐτῶι σωζόμενα θεμέλια μεταγενεστέρου βᾶθρου, περίπου δὲ ὑπεράνω τοῦ βαθύτερον ὑπάρχοντος προϊστορικοῦ τοιχαρίου α' (Ἴδε Πρακτικά τῆς Ἀρχ. Ἐπ. 1895 πίν. I καὶ σελ. 171). Ἀμφοτέρωι οἱ πίνακες ἔκειντο αὐτῶι εἰς μικρὸν βᾶθος ὑπο τὸ σημερινὸν ἔδαφος τῆς νοτίας ἀλλῆς ὁμοῦ μετὰ πλῆθους συνεπιρριμμάτων παναθηναϊκῶν ἀμφορέων, ἐξ ὧν ἔπειτα κατωρθώθη γὰ συγκολληθῶσι καὶ τινες ὀψωσῶν πληρεῖς ἀμφορεῖς². Νῦν ὁ μὲν πρῶτος ἀπόκειται ἐν τῷ Ἀθηνῆσιν Ἐθνικῷ Μουσεῖῳ ὑπ' ἀριθ. 11,036, ὁ δ' ἕτερος ἐν τῷ ἐν Ἐλευσίνι μουσεῖῳ. Τὴν εὑρεσιν τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν ἀνηγα-

γείλαν τότε αἱ πολιτικαὶ ἐφημερίδες, μία δ' ἐξ αὐτῶν, τὸ Ἄστυ τῆς 13 Μαΐου 1895 ἀριθ. 1607 ἐδημοσίευσε καὶ αὐτοσχέδιον ἀπεικόνισιν αὐτοῦ, ἐξ ἧς ὀρμώμενοι ὁ Kern καὶ ὁ Winter ἐμίλησαν περὶ αὐτοῦ ἐν συνεδρίῳ τῆς ἐν Βερολίνῳ ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας¹. Πρὸβλ. προσέτι καὶ Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen 1896 σελ. 448. Τὰ συνεπιρριμματα ταῦτα τῶν δύο πινάκων καὶ τῶν παναθηναϊκῶν ἀμφορέων ἦσαν, ὡς μοι φαίνεται, κατακεχωσμένα ἐν χρόνοις ῥωμαϊκοῖς, ὅτε ἐξωρῶθησαν οἱ κατακεχωσμένοι δόμοι τῶν λίθων τοῦ Ἰδῆ ἀγροῦ κατὰσπάντος μέρους τοῦ τοίχου τῶν κατὰ τὸν Περικλέα χρόνων, τὸ δ' ἐκ τῆς ἀραιρέσεως τῶν λίθων σχηματισθὲν κενὸν ἐπληρώθη δι' ἄμμου καὶ γυμμάτων ἄλλοθεν μετακομισθέντων². Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐν τῷ πρώτῳ πινάκι μεταγενέστερα χαραγμάτα, περὶ ὧν κατωτέρω, δὲν φαίνονται πολὺ παλαιά, πιθανὸν φαίνεται ὅτι οἱ πίνακες καὶ οἱ παναθηναϊκοὶ ἀμφορεῖς συνεπιρίθησαν καὶ κατεχώσθησαν ἐν τῇ μεγάλῃ κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ἐπιβουλοῦσῃ εἰς τὸ ἱερὸν καταστροφῇ, μεθ' ἣν ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῷ οἰκοδομηματα ἀνεκαινίσθησαν τῇ χορηγίᾳ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκράτορων.

Πίναξ πρῶτος.

Ὁ πρῶτος τῶν δύο πινάκων πίν. I ἔχει ὕψος μέχρι μὲν τοῦ γείσου 0,27, μέχρι δὲ τοῦ ἄκρου τοῦ ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ ἀετώματος ἀθρημίου 0,44, πλάτος δὲ 0,32. Τὸ γείσον τοῦ ἀετώματος καὶ αἱ ἐκατέρωθεν παραστάδες προέχουσι τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ πινάκος κατὰ 0,015-0,02. Εἶνε τετραγυμνός εἰς ἑννέα τεμάχια συναρμολογῶντα

¹ Χάριν τῶν περὶ τα μνημεῖα τοῦ Ἐλευσινιακοῦ κεκτοῦ ἀγρολουμένων νομίζω ὅτι δύναται να ἀνεκαινωθῆ ἐνταῦθα ἡ ὑπερῆς ἀρχαιολογικῆς ἐρευρομήρου ὁδὸς ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εὑρεθείσης ἐν Ἰδῆ, γνωσθείσης δ' ἔμοι ἐξ ἀνακουστικῶν τοῦ κ. Μελωνᾶ, ἧς ὄρος δὲν ἔδωκεθην να ποιεθῶ ἀπεικόνισιν τετα. Ἐν αὐτῇ, ὡς νομίζεται, παρίσταται ἡ γεννησις τοῦ Πλοῦτου, ὅν ἐν αἴρατι Ἀμαλθείας ἐναποτεθειμένον προστρέχει τῇ Δήμητρι ἢ Γῆ ἐνώπιον ἑπτὰ ἄλλων προσώπων, ἐξ ὧν εὐδιάκριστα εἶνε ὁ Τριπτόλεμος ὑπο τὸ σύνθηρ σῆμα παρισταμένος καὶ ἡ Κόρη, ἀχθουροῦσα. Ἐκ τῶν λοιπῶν προσώπων γυνὴ τις ἔρμηνεύεται ὡς Ἀρροδίτη, ἑτέρα μορφή ὡς Ἐρμῆς καὶ ἄλλη ὡς Ἰαχχος, ὅμοιοι τῶν τῶ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἡμετέρων πινάκων παρισταμένων ἀχθοφοροῦντι νεανίσκῳ. Ἔτεροι δύο γυναικεῖαι μορφαί εἶνε ἀδηλοί.

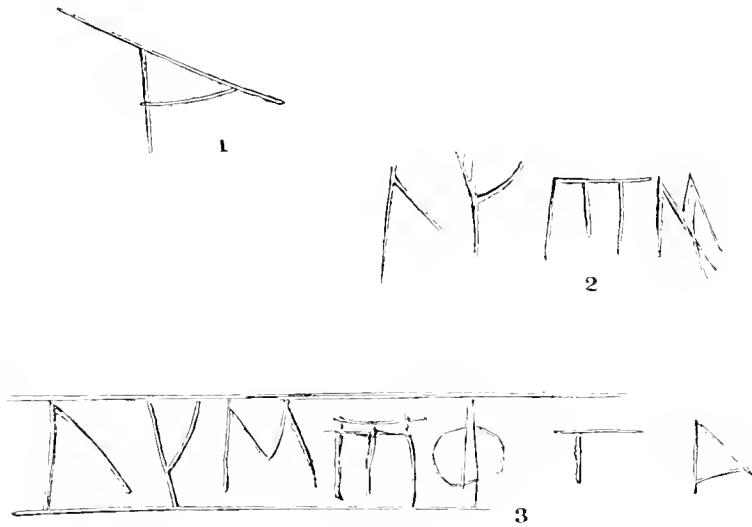
² Ἔτερα δύο μνημεῖα ὅχι τὸ πολλὸν ὡς Ἐλευσινιακά ἀναγγεθόντα δὲν εἶνε τοιαῦτα ἧτοι τὸ ὑπο Scallidi ἐν Rivista Calabro-Sicula di storia e letteratura I, I ἐκτελούμενον ὄστρακον (una rappresentazione relativa al culto e ai misteri di Demetra su un frammento di vaso arcaicissimo), ὅπερ προφανῶς παριστᾷ τὴν γνωστὴν σκηνὴν τοῦ φόνου τοῦ Τρωϊκοῦ, καὶ τὸ ἐν Revue des etudes Grecques 1895 σελ. 111 αναγραφόμενον ἀγγροῦν ἐλάσμα τῆς συλλογῆς Tyskiewicz, ὅπερ ἐξέτασσ' κατ' ἐμῆν παράκλησιν ὁ P. Hartwig ἀποκρίνεται ὅτι εἶνε κτερόν.

³ Πρακτικά τῆς Ἀρχ. Ἐπ. 1895 σελ. 91.

¹ Berlmer philol. Wochenschr. 1895 σελ. 1216.

² Πρακτικά τῆς Ἀρχ. Ἐπ. 1895 σελ. 169.

πάντα προς ἄλληλα. ἔλλειπει δὲ μόνον ἡ ἄνω γωνία τῆς προς δεξιάν πλευρᾶς καὶ μικρὰ τεμάχια ἐκ τοῦ κατωτέρου μέρους αὐτῆς, προσέτι δὲ καὶ τὰ δύο κατὰ τῆς γωνίας τοῦ ἀετώματος ἀκρωτήρια. Κατὰ τὰς τέσσαρας ἄκρας τοῦ τετραγώνου μέρους τοῦ πίνακος ὑπάρχουσι ὀπαί, δι' ὧν ἦτο προσηλωμένος προς τινὰ τοίχον. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ (πιθανῶς ὅτε συνεπρόβη ἔμεινεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐκτεθειμένος εἰς ἐπιφάνειαν ματαιοσγέλων ἀνθρώπων, ὅφ' ὧν ἐχράσθησαν ἐπ' αὐτοῦ γράμματ' αἰματὶ ἀπεικονισμένα ἐν εἰκ. 1 (1-3). Ἐκ τούτων τὸ μὲν γράμμα Δ ὑπόκειται κεχαραγμένον ἐν τῷ σώματι τοῦ ἐν τῇ κατῶ σειρᾷ τῶν μορφῶν νεανίσκου τοῦ φέροντος

Εἰκ. 1

πρέπει νὰ ἀναγνωσθῶσιν αἱ παράδοξοι αὗται αὐτοσχέδιοι ἐπιγραφαί, δὲν δύναμαι νὰ εἶπω. Σαφές μόνον εἶνε τοῦτο μόνον ὅτι τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 γράμμα εἶνε ἐπανάληψις τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3, κατελείφθη δὲ ἡμιτελὲς ἴσως διότι πλημμυρῶς ἀνεστράφη ἡ τάξις τῶν δύο γραμμάτων ΜΠ¹. Πλὴν τούτων ὑπάρχουσι ἐπὶ τοῦ πίνακος καὶ ἄλλα τινὰ γράμματα, ἧτοι ἐν μὲν τῷ ἀετώματι τρεῖς γραμμαὶ διερχόμεναι διαγωνίως τοῦ σώμα τῆς ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ γυναικείας μορφῆς, ἕτεραι γραμμαὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σώματος τῆς δεξιόθεν αὐτῆς ἀνδρικής

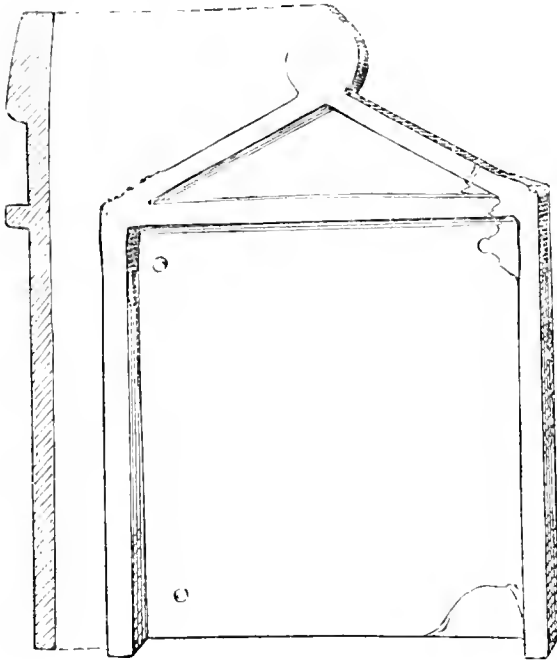
τῆς δαδᾶς, τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 γράμμα ἐν τῇ προς ἀριστερὰν παραστάδι ἐκ τῶν ἄνω προς τὰ κάτω, τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 3 ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ἐπιφανείᾳ τοῦ πίνακος μεταξὺ δύο σχεδὸν παραλλήλων ὀριζοντίων γραμμῶν ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ νεοῦ ἔτι τοῦ πηλοῦ· ἀλλ' αἱ γραμμαὶ αὗται ἀναμφιβόλως προῆλθον κατὰ τὴν προς ἐξομάλυνσιν τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ πίνακος ἐργασίαν μετὰ τὴν ἀποτομὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πλίνθου· ὥστε οὐδαμῶς ἦσαν ἐξ ἀρχῆς χάριν τοῦ ἔπειτα προστεθέντος μεταξύ αὐτῶν ἐπιχαραγματος πεποιημένοι. Τοιαῦται ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας παρηγμένοι γραμμαὶ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ἐπιφανείᾳ. Τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 γράμματος τὰ γράμματα εἶνε ἀνεστραμμένα. Πῶς

μορφῆς, ὧν μία διήκει μέχρι τοῦ προσώπου τῆς ἐν τῇ προς δεξιάν γωνίᾳ τοῦ ἀετώματος κεφαλῆς, ἔτι δὲ καὶ ξέσματα πολλὰ ἐπὶ τῆς ἀριστερόθεν γυναικείας μορφῆς, ἐξ ὧν ἠφανίσθη σχεδὸν τελείως τὸ πρόσωπον αὐτῆς, ἐβλάβη δὲ ἰκανῶς καὶ ὁ θώραξ· κάτωθι δὲ τοῦ ἀετώματος ὑπάρχουσι προσέτι γράμματα ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς ἀδουρούσης γυναικείας μορφῆς. Πάντα ταῦτα τὰ γράμματα δὲν ἐδηλώθησαν ἐν τῇ ἀπεικόνισι προς ἀποφυγὴν συγχύσεως. Ὡσαύτως δι' ὄξος ὄργάνου ἐπὶ ἀπεσκληρυμμένου τοῦ πηλοῦ κεχαραγμένα εἶνε καὶ τὰ γράμματα τῆς κάτωθι ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς

¹ Τὸ τρίτον σκεῶς τοῦ Π δὲν φαίνεται ὀφθαλμῶς ὅτι τούτο εἶνε ἀριθμητικὸν σημεῖον, ἧτοι Β, ἀφοῦ τὰ ἄλλα σημεῖα δὲν φαίνονται ἀσάφην καὶ ἀναγνωσθῶσιν ὡς ἀριθμητικὰ.

ἦτοι Νι/Επιτόν τοῖν θε/οῖν ἀ/εθήκεν. Ἡ γάρ-
ραξις τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δὲν εἶνε μετὰ πολλῆς
ἐπιμελείας πεποιημένη, ἔθεν καὶ ἡ ἐπιδερμὶς τοῦ
κεράμου ὑπέστη βλάβην τινὰ κατὰ τὴν γάραξιν καὶ
τὸ γράμμα Ι τῆς πρώτης συλλαβῆς τοῦ ὀνόματος
τῆς ἀναθείσης ἐπανελήφθη δις κατὰ παραδρομὴν.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ κατασκευὴ τοῦ ἡμετέρου πί-
νακος, ἦν σαφέστερον παριστᾶ ἢ ἐν εἰκ. 2 κατακό-

Εἰκ. 2.

ρυφος τομῇ αὐτοῦ, εἶνε ὁμοιοτάτη πρὸς τὸν πίνακα
(μᾶλλον τεμάχιον πίνακος) τοῦ Brönstedt (Wie-
ner Vorlegebl. III, 2, 3, Jahreshefte des oesterr.
arch. Inst. I σελ. 80 fig. 338). Ἡ φέρουσα τὴν
κυρίαν παράστασιν τετράγωνος πρόσοψις τοῦ πίνα-
κος περιβάλλεται πανταχόθεν κατὰ τὰ ἄκρα ὑπὸ
αὐλάκων ἐγκεχαραγμένων εἰς ἰκανὸν βάθος ἐν
εἰσέτι νωπῶ τῷ πηλῷ, ὡσαύτως δὲ καὶ το κύμπα-
νον τοῦ ἀετώματος ὁμοία δὲ αὐλάξ διατέμνει καθέ-
τως καὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ἀετώματος μετὰ τοῦ
ἀνωθεν ἀνθεμίου.

Πλὴν τῶν ἀπάσαις ταῖς ἐρυθρομόρφους λεγομέ-
ναις ἀρχαίαις κεραμογραφίαις κοινῶν χρωμάτων,
ἦτοι τοῦ κατὰ φύσιν ἐρυθροῦ χρώματος τοῦ κε-
ράμου καὶ τοῦ μέλανος χρώματος, ὑπάρχει ἐν
τῷ ἡμετέρῳ πίνακι καὶ τὸ παχὺ λευκὸν χρῶμα,
ἐφ' οὗ εἶνε ἐπιτεθειμέναι διάφοροι γραμμαὶ διὰ

χρώματος μέλανος ὅπως πιθανῶς τὸ κατ' ἀρχαίαις,
ἀλλὰ νῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑποδεικνύοντος. Μο-
νοναὶ φλόγες τῶν δάδων φαίνεται ὅτι εἶχον καὶ
πρόσθετον ἐρυθρὸν χρῶμα, ὡς δηλοῦσι τὰ σφύζο-
μενα ἔγχυ¹. Τὸ παχὺ λευκὸν χρῶμα, ὅπως συνή-
θως ἐν ταῖς ἀρχαίαις κεραμογραφίαις εἶνε πολλα-
χῶς ἀποτετριμμένον, ἔθεν καὶ πλεῖστα τῶν ἐπιτε-
θειμένων ἐπ' αὐτοῦ μελάνων γραμμῶν κατέστησαν
λίαν ἀμυδραὶ καὶ ἐνίοτε εἰς ἄκρον δυσδιάκριτοι,
ἀναμφιβόλως δὲ καὶ ὀλοσχερῶς ἔχουσιν ἀφανισθῆ
ἔχι: ὀλίγαι, ὥστε τὰ φέροντα τὸ λευκὸν χρῶμα
μέρη τῆς παραστάσεως δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν
ὡς μεταγεγραμμένα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὑπὸ Gillieron
ἐκπεποιημένη ἀπεικονίσει ἀκριβῶς ὡς ἦσαν τὸ πά-
λαι. Ἐπιχρυσώσεως ἔγχυος οὐδὲν ὑπάρχει, οὐδὲ
δύνανται νὰ ἦσαν ἐπιχρυσωμένα μέρη τῆς παρα-
στάσεως εἰμὴ ἴσως ὀλίγιστα τινὰ καὶ λίαν μι-
κρά, ὅσον τὸ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χεὶρὶ τῆς ἄνω καθη-
μένης γυναικείας μορφῆς ψέλλιον καὶ εἴ τι ἄλλο
τοιούτου.

ὑπὸ ζωγραφικὴν ἔποψιν ὁ ἡμέτερος πίναξ δὲν
δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τῆς ἀρίστης τέχνης, ὅσοι
ἔχι μόνον τὴν προοπτικὴν ἀγνοεῖ τελείως ὁ ἀρχαιο-
γράφος, ἀλλὰ καὶ ἔργογραφικὰ σφάλματα ἀπαν-
τῶσιν ἔχι σπανίως (πρὸβλ. ἰδίως τὸ στήθος καὶ τὴν
κόμην τῆς δεξιούχουσης, τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τοῦ
τὴν οἰνοχόην φέροντος παιδὸς καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα
τῆς κάτωθι αὐτοῦ γυναικείας μορφῆς, τὴν χεῖρα
καὶ τὸν ὄλως παρὰ φύσιν προτεταμένον μηρὸν τῆς
ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀετώματος γυναικείας μορφῆς καὶ
ἄλλα τοιαῦτα), πολὺ συχνότερον δὲ δεῖνὰ πλημμε-
λήματα ὡς ἐκ τῆς ἀμελείας μεθ' ἧς ἐπετέθη τὸ
μέλαν χρῶμα τοῦ ἐδάφους τοῦ πίνακος πέριξ τῶν
μορφῶν (πρὸβλ. ἰδίως τὰς ἐν τῷ ἀετώματι μορφὰς
τὰ σκέλη τῶν πρὸς ἀριστερὰν πωγωνοφόρων ἀν-
δρῶν τοὺς πόδας τῆς καθημένης γυναικείας μορ-
φῆς τῆς ἄνω σειρᾶς κ. ἄλ. τ.). Κατὰ τὴν αὐτὴν
περὶ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ μέλανος χρώματος ἐργασίαν
προσετέθησαν κάκιστα καὶ αἱ πλατεῖαι μελανάι
παρυφαὶ τῶν ἱματίων πασῶν τῶν γυναικείων μορ-
φῶν καὶ τοῦ δεξιούχουτος νεανίσκου, αἵτινες ὡς ἐπὶ

¹ Καὶ ἐν τοῖς σκευαλίοις τῆς ἐν τῇ πρὸς δεξιὰν κάτω γωνίᾳ γυναι-
κείας μορφῆς, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν σφαιρίων τῶν ἄνωθεν κρεμαζόντων στε-
φανωμάτων φαίνονται ἐρυθρὰ ἔγχυ. ἀλλ' ὁ χρωματισμὸς δὲν εἶνε
βέβαιος.

το πλείστον δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τὰς πτυχὰς τῶν ἱματιῶν. Ὡς ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης ἐπῆλθον ἐνιαχοῦ καὶ ἀσάφειαί τινες, ὧν δὲν εἶνε εὐχερῆς ἢ ἐξήγησις· οὕτω τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου τῆς καθημένης γυναικείας μορφῆς τῆς ἄνω σειρᾶς ὑπὸ τὸ ἐδράνον αὐτῆς εὐρισκόμενον δύναται εὐκόλως νὰ ἐκληφθῆ, ὡς ἄλλο τι, ὃ πρὸς ἀριστερὰν τῆς κάτω σειρᾶς ἀνὴρ φαίνεται ὡς ἐξηρημένον τι ἔχων ἀπὸ τοῦ ὄμου, ὅσον ἄσκον ἢ πηραν, ἐνῶ οὐδὲν ἄλλο φέρεται εἰμῆ, λαγωβόλον ὡσαύτως καὶ τὸ ἄκρον τοῦ πέπλου τῆς παρ' αὐτὸν γυναικείας μορφῆς ἀνεμίζομενον ὀπισθεν αὐτῆς φαίνεται ὡς ὁμοίον τι ἐξῆρημα, τῆς δ' ἐτέρας γυναικείας μορφῆς ἐν τῇ ἄνω σειρᾷ τῆς παρὰ τὴν θαλάσσιον ἢ ἀριστερὰν χεῖρα παρίσταται ὡς ἄμορφος ὄγκος, ἐνῶ ὃ τεχνίτης προφανῶς ἤθελε νὰ παραστήσῃ αὐτὴν φέρουσαν τι, ὅσον φυλλὴν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. Τὸ δὲ ὑπὸ τῆς χειρὸς ταύτης κρατούμενον κρύπτεται ὀπισθεν τοῦ σώματος τῆς θαλάσσιου, ὡς καὶ ἡ ἄκρα χεῖρ τῆς καθημένης γυναικός, διότι ὡς φαίνεται ὁ κεραμογράφος ἀντιγράφας τὴν παράστασιν ἐξ ἐκτενεστέρας εἰκόνος δὲν κατώρθωσεν ἐξ ἀδεξιότητος νὰ ἐξοικονομήσῃ ἐν τῷ πίνακι τὸν πρὸς πλήρη ἀπεικόνισιν τῶν μορφῶν ἀπαιτούμενον χώρον. Εἰς τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀναμφιβόλως ὀφείλεται καὶ ἡ ὑπὲρ τὸ προσῆκον διαστολὴ τῶν σκελῶν τῆς παρὰ τὸν κίονα ἀνδρικής μορφῆς. Καὶ τὰ πρόσωπα δὲ τῶν μορφῶν καίπερ ἐνίοτε μὴ στεροῦμενα ζωῆς φαίνονται λίαν μονότονα καὶ ἐκ προχείρου τινός προτύπου ἀντιγεγραμμένα, πολλάκις δὲ (ιδίως τὰ ἀνδρικά) καὶ παραμορφώσεις τινὰς ὑπέστησαν ὡς ἐκ τῆς ἀμελείας περὶ τὴν προσθηκὴν τοῦ μέλανος χρώματος.

Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ παρίδωμεν ὅτι αἱ ἀρχαῖαι κεραμογραφίαι ἐφ' ἡμέρα κοινῶν καλλιτεχνῶν οὐσαι ἔργα σπανίως εἶνε ἀπηλλαγμένα τοιοῦτων ἀμαρτημάτων, καὶ τὰ κάλλιστα δὲ ἐκ τῶν μέχρι τούδε γνωστῶν τοιοῦτων μνημείων τοῦ ἐλευσινιακοῦ κύκλου ὑπὲρ τὸ προσῆκον μέτρον ἐξετιμηθῆσαν ἄλλοτε¹. Το γὰρ σμα λοιπὸν τὸ χωρίζον τὸν ἡμέτερον πίνακα ἀπὸ τῶν τελειότερων κεραμογραφῶν δὲν εἶνε πολὺ μέγα.

Τὴν ἑλληρῶν τῆς προοπτικῆς ὁ κεραμογράφος

προσεπάθησε νὰ ἀναπληρώσῃ κατὰ τὸν συνήθη τοῖς παλαιαῖς κεραμογράφοις καὶ γλύπταις¹ τρόπον διὰ τῆς ὑπὲρ ἀλλήλας θέσεως τῶν μορφῶν, ἀλλ' ἵνα μὴ αὐταὶ φαίνονται μετέωροι ἢ ἐπὶ διαφόρων ἐπιπέδων εὐρισκόμεναι, παριστᾷ συμβολικῶς τὸ ἔδαφος διὰ λεπτῶν ἀκανονίστως καμπτομένων γραμμῶν λευκοῦ χρώματος, αἵτινες δι' ἄλλων ὁμοίων γραμμῶν εἰς ὕψος διευθυνομένων ἐνοῦνται πρὸς ἀλλήλας αἱ ὑπερκείμεναι πρὸς τὰς ὑποκειμένας, ὥστε ἅπαν τὸ ὑπὸ τοὺς πόδας πασῶν τῶν μορφῶν ἔδαφος ὑποδηλοῦται ὡς τι συνεχές καὶ ἐπίπεδον. Πρὸβλ. ιδίως τὴν ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς ὀπισθεν τοῦ θαλάσσιου νεανίσκου γυναικείας μορφῆς γραμμὴν, ἣτις κατέρχεται ἐνθεν καὶ ἐνθεν μέχρι τῶν ποδῶν τῶν παρακειμένων ἀνδρικῶν μορφῶν. Ἀρχαῖαι κεραμογραφίαι ὑποδηλοῦσαι τὸ ἔδαφος καθ' ὁμοίον τρόπον διὰ λεπτῶν γραμμῶν ἢ στιγμῶν ὑπο τοὺς πόδας τῶν μορφῶν ἐκτενομένων ὑπάρχουσι πολλάκι, ὧν ὁμοιότεραι πρὸς τὸν ἡμέτερον πίνακα εἶνε ἡ τοῦ παρὰ Brunn, Supplement zu den Studien über den Bilderkreis von Eleusis πίν. II ἐκδεδομένου ἰταλιωτικοῦ κρατῆρος, εἶτα δὲ ἡ τῆς ἐν Monumenti dell' Inst. IX πίν. XXXVIII ἐπίσης ἰταλιωτικῆς ὑδρίας μετὰ παραστάσεως Περσείως καὶ Ἀνδρομέδας καὶ ἄλλαι². ἀλλ' ἐν ταύταις αἱ ὑπερκείμεναι γραμμαὶ δὲν ἐνοῦνται πρὸς πρὸς τὰς ὑποκειμένας, ὡς ἐν τῷ ἡμέτερῳ πίνακι. Στιγμὰς ἀντὶ γραμμῶν πρὸς ὀφθαλμῶν τοῦ ἐδάφους οὐδέποτε μετεχειρίσθη ὁ ἡμέτερος κεραμογράφος, ὡς οἱ τῶν ἄρτι μνημονευθέντων ἰταλιωτικῶν ἀγγείων, ἀλλ' ὑποκάτω τοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θαλάσσιου νεανίσκου ὑπάρχοντος ὀμφαλοῦ καὶ ἐν τῇ ἀπὸ τοῦ ἐδράνου τῆς ἄνω καθημένης γυναικείας μορφῆς πρὸς τὸ ἐδράνον τῆς ἐτέρας καθημένης μορφῆς κατεργασμένη γραμμὴ προσέθηκε καὶ στιγμὰς ὑποκάτω τῶν γραμμῶν. Παραδόξως ἢ ἐν τῇ κάτω σειρᾷ τῶν μορφῶν καθημένη σκηπτῶχος γυνὴ δὲν παρίσταται καθημένη ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ὑποκάτω αὐτῆς ὑπάρχοντος ἐδράνου, ἀλλ' ὑπεράνω αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὀφθαλμῶν τὸ ἔδαφος κατωφεροῦς καμπύλης γραμμῆς τῆς κατεργασμένης πρὸς τὴν ἐτέραν ὁμοίαν γραμμὴν τὴν ὑπο τοὺς πόδας τῆς μορφῆς ταύτης εὐρισκο-

¹ Η. Ζ. Strube, Studien über den Bilderkreis von Eleusis σελ. 99. Brunn, Supplement zu den Studien über den Bilderkreis, σελ. 9 ἔξ.

² Η. Ζ. Brückner in Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen XIV σελ. 404.

³ Η. Ζ. Gierhard, Ges. akad. Abh. πίν. I. II. XIII.

μένην. Τὸ παράδοξον τοῦτο, ὡς μοι φαίνεται τοῦ-
λάγιστον, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ δείγμα τῆς καλλιτε-
χνικῆς ἀδυναμίας τοῦ ἡμετέρου κεραμογράφου,
ὅστις τὴν γυναικείαν ταύτην μορφήν ἀντέγραψεν
ἐξ ἄλλης παραστάσεως¹, ἐν ἣ αὕτη παρίστατο κα-
θημένη ἐπὶ ἄλλοιου ἐδράνου. Θελήσας δὲ νὰ ἀντι-
καταστήσῃ τὸ ἐδράνον ἐκεῖνο δι' ἑτέρου ὁμοίου πρὸς
τὸ τῆς ἐν τῇ ἄνω σειρᾷ μορφῆς δὲν κατώρθωσε νὰ
προσαρμοσῇ αὐτὸ πρὸς τὸ σῶμα τῆς μορφῆς, καὶ
ἵνα μὴ αὕτη φαίνηται μετέωρος προσέθηκεν ὑπο-
κάτω τὴν δηλοῦσαν τὸ ἔδαφος κατωφερῆ γραμμὴν.
Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ
καὶ ἡ γνωστὴ ἑλευσινιακὴ παράστασις τοῦ ἀγγείου
τοῦ Pourtalés (Overbeck, Kunstmythol. Atlas
Taf. XVIII, 19, Gerhard, Ges. akad. Abh. πίν.
LXXI, 1), ἐν ᾗ ἡ Δημήτηρ παρίσταται καθήμενη
μετέωρος ὑπεράνω τοῦ ὑπ' αὐτὴν μεμονωμένου
ὑπάρχοντος ἐδράνου, ὅπερ ἄλλοι ἄλλως ἐξηγοῦσιν
(ἴδε Overbeck, Kunstmythol. II σελ. 673).

Τὸ ἔδαφος ὡσαύτως δηλοῖ καὶ ἡ καμπύλη
γραμμὴ ἢ παρὰ τὸν δεξιὸν βραχίονα τῆς ἐν τῇ
κάτω σειρᾷ καθήμενης γυναικείας μορφῆς, ὡσαύ-
τως δὲ καὶ ἡ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ δαδουχοῦν-
τος νεανίσκου κατωφερῆς καμπύλη καὶ ἡ ἑτέρα
καμπύλη ἢ παρὰ τὴν ἀριστερὰν κνήμην τοῦ αὐτοῦ
νεανίσκου, ἣτις οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς πο-
δίσκος τοῦ αὐτοῦ μικροῦ ἄνθους². Τὸ ἔδαφος δη-
λοῦται διὰ γραμμῆς καὶ ὑποκάτω τοῦ κατὰ τὴν
πρὸς ἀριστερὰν ἄνω γωνίαν παρισταμένου κίονος,
ἑτέρα δὲ καμπύλη γραμμὴ ἄγει παρὰ τὸν κίονα
ἀποτόμως πρὸς τὰ ἄνω. Αὕτη μοι φαίνεται ὅτι δὲν
δύναται ἄλλως νὰ ἐξηγηθῇ ἢ ὡς δηλοῦσα ὅτι καὶ
αἱ ἐν τῷ ἀετώματι μορφαὶ εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ αὐ-
τοῦ δαπέδου πρὸς τὰς λοιπὰς. Τοῦτο ὅμως δὲν
δηλοῖ ὅτι καὶ αἱ ἐν τῷ ἀετώματι μορφαὶ μετέχουσι
τῆς αὐτῆς πράξεως ὁμοίως πρὸς τὰς ἄλλας, ὡς θὰ
ἐκτεθῇ κατωτέρω.

Ἡ χρῆσις τοῦ λευκοῦ χρώματος ἐν τῷ ἡμετέρῳ
πίνακι ἀκολουθεῖ καθόλου εἰπεῖν τὰς παραδόσεις

τῆς ἀρχαϊκῆς κεραμογραφίας¹ ἐφαρμοζομένη κυ-
ρίως εἰς τὰ γυμνὰ μέλη τῶν γυναικείων μορφῶν
κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀνδρικός, εἶτα δὲ καὶ εἰς
τοὺς χιτῶνας τινῶν ἐκ τῶν γυναικείων μορφῶν,
ἐπεκτεινομένη κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἐρυθρομόρφου
κεραμογραφίας καὶ εἰς τὰ ἐπικοσμήματα πασῶν
τῶν μορφῶν, οἷον στεφάνους, ὄρμους, φέλλια καὶ
τὰ τοιαῦτα. Λευκὰ ὡσαύτως παρίστανται ὁ σμαρ-
λας καὶ ἡ φιάλη τῆς παρ' αὐτὸν καθήμενης γυναι-
κείας μορφῆς, αἱ φλογες τῶν δάδων, αἱ δηλοῦσαι
τὸ ἔδαφος καμπύλαι γραμμαὶ καὶ τὰ μικρὰ ἐπὶ τοῦ
ἐδράνου ἄνθη, ὡς καὶ τὰ ἄνωθεν κρεμάμενα στεφα-
νώματα. Περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἐπιτεθειμένων ἄλ-
λων χρωμάτων ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω σελ. 61.
Ἐκ πασῶν ὅμως τῶν γυναικείων μορφῶν μόνη
τῆς ἐν τῇ ἄνω σειρᾷ καθήμενης γυναικός, ἣτοι τῆς
Δημήτρος, οὔτε τὸ πρόσωπον οὔτε τὰ ἄλλα γυμνὰ
μέλη εἶνε λευκὰ, δὲν δύναται δὲ νὰ ὑποτεθῇ ὅτι
κατὰ παραδρομὴν δὲν ἐπέθηκε τὸ λευκὸν χρῶμα ὁ
τεχνίτης, ἀφοῦ διὰ λευκοῦ χρώματος παρέστησε
τὸ ἐνώπιον αὐτῆς, τὸ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ φέλλιον καὶ
τὸν ἐν τῷ λαίμῳ ὄρμον. Ἀδύνατον βεβαίως δὲν
εἶνε νὰ παρεξέκλινεν ὁ τεχνίτης ἄπαξ ἀσθαίρτως
ἀπὸ τοῦ ἐν ταῖς ἄλλοις τηρουμένου ὑπ' αὐτοῦ κα-
νόνο, ὥστε ἡ τοιαύτη διαφορά μηδεμίαν νὰ ἔχη
σημασίαν· ἀλλ' ὅμως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς
ἄλλως ἀπίθανος καὶ ἡ ὑπόψια, μήτοι ὁ τεχνίτης
ἠθέλησε διὰ τοῦτου νὰ δηλώσῃ τὴν *Mélaitain*
Léimētra (ὅφ' ὁ ἐπίθετον ἐλατρεύετο ἐν Φιγαλίᾳ²
τὴν βάψασαν μέλαν καὶ τὸ ὕδωρ τῆς Στυγός³).

Ταῦτα περὶ τῆς τέχνης τοῦ ἡμετέρου πίνακος.
Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παράστασιν τοσοῦτον εἶνε εὐθύς
ἐξ ἀρχῆς φανερόν ὅτι ὁ πίναξ οὗτος ἀνήκει εἰς τὰ
μνημεῖα τοῦ Ἑλευσινιακοῦ κέκλου, διότι καὶ ἐν
Ἑλευσίνι εὐρέθη καὶ ἀνάθημα τοῖν θεοῖν εἶνε, ὡς
δηλοῖ ἡ ἐπιγραφή, καὶ τὰ σύμβολα τῆς ἑλευσινια-
κῆς λατρείας ἀφθονοῦσιν ἐν αὐτῷ. Ἐκ τῶν τοιού-
των συμβόλων τὸ μάλιστα ἀξιοπαρατήρητον εἶνε

¹ Ἴσως ἐκ πηλίνου εἰδωλίου. Πρὸλ. Strube, Studien über den
Bilderkreis von Eleusis σελ. 99.

² Τοῦτο καταφαίνεται ἰδίως ἐκ τῆς ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ δαδου-
χοῦντος νεανίσκου γραμμῆς, ἐν ἣ ὡσαύτως ὑπάρχει τὸ αὐτὸ ἄνθος
κατὰ τὸ κάτω ἄκρον τῆς γραμμῆς, ὥστε αὕτη κατ' οὐδένα τρόπον δύ-
ναται νὰ ὑποτεθῇ ὡς ἀνήκουσα εἰς αὐτό.

¹ Ἴδε P. J. Meier, Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen X σελ.
328 ἔξ. Pottier, Revue des ét. Gr. XI (1898) σελ. 381 ἔξ.

² Πισωσν. VIII 5, 8. 42, I ἔξ. Πρὸλ. Ὀμηρ. Ἰγν. εἰς Δῆμ.
12: *κωνεορ διε καλυμια κατ' ἀμροτέρων βαλετ* ὤμων. Roscher,
Mythol. Lex. II σελ. 1300.

³ Πτολεμ. Ἠφαίστ. παρὰ Westermunn, Μεθογρ. σελ. 186.

τὸ ἰδίος γνησίον ἐκεῖνο μικρὸν ἀγγεῖον, ὅπερ φερούσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς προσδεδεμένον διὰ μικρῶν θινῶν ἢ ἐν τῷ μεσῷ τοῦ ἀετώματος γυναικεῖα μορφή καὶ ἔπειτα δύο γυναικεῖαι μορφαὶ ἐν τῇ ὑποκάτω παραστάσει. τοιαῦτα δ' ἀγγεῖα εὐρέθησαν ἐν Ἐλευσίνι πολυαριθμοστάτα καὶ ἐκ διαφόρου ὕλης, ἐξηγουνται δὲ διαφόρως ὑπο τῶν περὶ αὐτῶν πραγματευσαμένων, ἦτοι Φίλιου ('Εφημ. Ἀρχ. 1883 σελ. 171 ἐξ. πίν. 9, 3-9), H. von Fritze ('Εφημ. Ἀρχ. 1897 σελ. 163 ἐξ.), Κουρουσιώτου ('Εφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 21 ἐξ. καὶ Rubensohn (Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen. XXIII σελ. 271-306, ὧν οἱ πρῆς τελευταῖοι εἶχον ὑπ' ὄψιν καὶ τὸν ἡμέτερον πίνακα. Ὅτι δὲ τοιοῦτον ἀγγεῖον ἦτο σκεῦος κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικὸν τῆς ἐν Ἐλευσίνι λατρείας μνηστεύουσιν ὄχι μόνον τῆ ἀνεύρεσις τοσοῦτου πλήθους ἐξ αὐτῶν ἐν Ἐλευσίνι, ἐνῶ ἀλλαγῶ εὐρίσκειται σπανιώτατα ἢ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐμοὶ γνωστον μόνον ἐν ταῖς τελευταῖαις μεταξὺ Ἀρείου Πάγου καὶ Ηνωκὸς ἀνασκαφῆς τοῦ Dörpfeld, ἐνθα οὗτος ἀνεξήρει τὸ ἐν ᾧσται Ἐλευσίτιον¹, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπεικόνισις αὐτοῦ ἐπὶ ἀθηναϊκῶν καὶ ἐλευσινιακῶν νομισμάτων καὶ νομισματοειδῶν συμβόλων, ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου τῶν Μικρῶν Προφυλακίων τοῦ ἐν Ἐλευσίνι ἱεροῦ καὶ ἐπὶ ἐτέρου ἐπιστυλίου ἐν τῇ ἐκκλησιᾷ τῆς Γοργοπέγκου ἐνωκαδομημένου, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς κίστης, ἣν φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αἱ δύο κολοσιαῖαι μαρμαρίναι γυναικεῖαι μορφαί, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἡ στέγη τῆς ἐσωτερικῆς στοᾶς τῶν Μικρῶν Προφυλακίων², κατὰ δὲ τὸν Rubensohn ἔ. ἀν. σελ. 291 καὶ 301) προσέτι καὶ ἐπὶ τῆς ἀναγλύφου παραστάσεως τῆς περιφύμου ἐκ Κύμης ὕδρας τοῦ ἐν Παιτρουπολεῖ μουσεῖου³. Τὸ ὄνομα ἔφερε τὸ ἀγγεῖον τοῦτο καὶ κατὰ τῖνα τρόπον ἐγί-

¹ Ἡδὲλ. Rubensohn, ἔ. ἀν. σελ. 280.

² Ἰδὲ τὰς παραπομπὰς παρὰ Κουρουσιώτη (ἔ. ἀν. σελ. 22 ἐξ.) καὶ Rubensohn (ἐν. ἀν. σελ. 290).

³ Stephani, Compte - Rendu de la Commission imper. 1862 πίν. III, Gerhard, Ges. akad. Abh. πίν. LXXVH, Overbeck, Kuntstmythol. Atlas πίν. XVIII, 20. Το ἐπ' ἐμοὶ ἡ γνώμη τοῦ Rubensohn δὲν εἶνε ὀρθή, διότι ἡ φαινομένη φλόξ οὐκ εἶνε οἷα λόγος, οὐτε θα εἶχε λόγον τινὰ ἢ θέσις λόγος ἐν τοιοῦτῳ ἀγγεῖῳ. Νομίζω λοιπὸν ὅτι ὀρθῶς ἐρμηνεύσει τοῦτο ὁ Stephani ἐν. ἀν. σελ. 37 καὶ 41, ὡς φερόμενον βρομὸν ἢ ἐσχάρον, ἐπικαλούμενος ἀναγλύφον τε παρὰ Visconti, Mus. Pio-Clem. IV, πίν. XXI καὶ τῆν μαρτυρίαν τοῦ Ξενοφῶντος - Κορ. Ηιστ. VII, 3, 12 καὶ τοῦ Ἀθηναίου V, 202 B, ὅφ' ὧν μνημονεύονται φερόμενοι βρομοὶ καὶ ἐσχαροὶ, καὶ ὅφ' καὶ ἐπιφρασσοὶ, ὡς ἐν τῇ ὕδρῃ τῆς Κύμης. Ἡδὲλ. καὶ Pauly - Wissowa, Realencycl. ἐν λ. Altar σελ. 1685.

νετο χορηγίαις αὐτοῦ ἐν τῇ ἐλευσινιακῇ λατρείᾳ εἶνε ζήτημα δευτερεύον καὶ ὄχι καίριον διὰ τὴν ἐρμηνεύειαν τοῦ ἡμετέρου πίνακος, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον δὲν εἶνε ἄτοπον νὰ διαλάβωμεν καὶ ἡμεῖς περὶ αὐτοῦ συμπληροῦντες μόνον καὶ διορθοῦντες τὰ ὑπὸ ἄλλων εἰρημένα, παραπέμποντες δὲ τοὺς βουλομένους νὰ γνωρίζωσι πλείονα εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀναγραφείσας τέσσαρας πραγματείας, ἐν αἷς καὶ ἀπεικονίσαις ἰκαναί τῶν τοιοῦτου εἶδους ἀγγείων ὑπάρχουσιν. Ὁ Φίλιος (σελ. 173 ἐξ.) καὶ ὁ v. Fritze (σελ. 164 ἐξ.) νομίζουσιν ὅτι ταῦτα εἶνε θυμιατήρια, καὶ δὴ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ δευτέρου (σελ. 167) αἱ φέρουσαι αὐτὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς γυναικεῖς ἐν τῷ ἡμέτερῳ πίνακι τελοῦσιν ὄρχησιν θρησκευτικῶν, οἷαν παρίσταται τελοῦσα γυναικεῖα τις μορφή ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ παρατιθεμένη ἐπρουσικῇ τοιχογραφίᾳ. Ἀλλ' ὅτι ταῦτα δὲν εἶνε θυμιατήρια ἀποδεικνύουσι νομίζω τὰ ἐξῆς γεγονότα:

α' ὅτι οὐδὲν ἐξ αὐτῶν, καίπερ πολυαριθμοτάτων εὐρεθέντων ἐν τῇ ἀνασκαφῇ φέρει ἔγχνη πυρὸς ἢ κηπνοῦ, ὡς ἀπεδείχθη κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας παρατηρήσεις μου μετὰ τῶν κκ. Κουρουσιώτου καὶ Rubensohn¹.

β' ὅτι ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι εἶνε θυμιατήρια, μένουσιν ὅμως ἀνεξήγητα τὰ ἐπὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν ὑπάρχοντα κοτυληδονώδη προσρύματα.

γ' ὅτι ἐν Ἐλευσίνι εὐρέθησαν θυμιατήρια ἀσφαλῶς ὄντα τοιαῦτα καὶ ἐκ διαφόρων χρόνων προεργασμένα, ἅτινα ἔχουσιν ὅμως διάφορον σχῆμα τῶν ἐν τῷ ἡμέτερῳ πίνακι παρισταμένων, ὁμοιώτατα δὲ τοῖς ἄλλοθεν γνωστοῖς ἀρχαῖαις θυμιατήρσις, ἦτοι ἐν χαλκῶν μετ' ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς², ἐν παριστάμενον ἐπὶ ἀναγλύφου νεκροδείπνου καὶ τρίτον ἐν πηλίνῳ ὀστράκῳ ἐκδοθέντι ἐσχάτως ὑπο Rubensohn³, ἀλλ' ὅμως μόνον τῶν ἐν τῷ ἡμέτερῳ πίνακι παρισταμένων ἀγγείων το σχῆμα ἐπαναλαμβάνεται ἀπανταχῶς ἐν τοῖς νομίσμασι καὶ ἐν τοῖς ἀναγλύφοις, ὅποταν προκίται νὰ παρασταθῇ ὡς σύμβολον τῆς ἐλευσινιακῆς λατρείας, οὐδέποτε ἄλλο σχῆμα.

Ἐπιπλέον οὐδὲ ὄρχησις παρίσταται τελοῦμένη ἐν τῷ

¹ Ἡδὲλ. Κουρουσιώτη σελ. 25, Rubensohn, ἔ. ἀν. σελ. 286 ἐξ.

² Αὕτη εἰρέθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1895 σελ. 103 ἀριθ. 16. Ἐπειτα καθαρῶς ἀναγνωστικῶς νῦν πληρέστερον.

³ Mittheil. d. d. arch. Inst. XXIV - 1899 πίν. VII, 3.

ἡμετέρῳ πίνακι, ὡς νομίζει ὁ v. Fritze, θὰ πεισθῆ πᾶς τις ἀποδλέπων εἰς τὴν ἡραμωτάτην στήσιν τῆς ἀδουχούσης, τοῦ ἀδουχούστος νεανίσκου καὶ τοῦ παρ' αὐτὸν πωγωνοφόρου ἀνδρός, ἐνθ' οὐδεμία ἄλλη μορφή (οὐδ' αὐταὶ αἱ ἐν τῷ ἀετώματι) παρίσταται λίαν ζωηρῶς κινουμένη. Καὶ ὁ τρόπος δὲ καθ' ὃν φέρουσι τὸ ἱμάτιον ἢ ἀδουχούσα καὶ πᾶσαι αἱ ὀπισθεν αὐτῆς μορφαὶ καὶ αἱ δύο ἀνδρῖκαι μορφαὶ τῆς κάτω σειρᾶς, εἶνε ἔλωσ ἀσυμβίβαστος πρὸς ἄρχησιν¹.

Ἄρ' ἑτέρου ὁ Κουρουσιώτης (σελ. 26 ἐξ.) καὶ ὁ Rubensohn (σελ. 280 ἐξ.) ὑποστηρίζουσιν ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀγγεῖα ἔφερον τὸ ἐκ διαφόρων συγγραφεῶν ἐγνωσμένον ὄνομα κέρητος (ὁ κέρητος, τὸ κέρητος καὶ τὸ κέρητον), ὅπερ ἐρμηνεύεται παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ (XI 478 C. πρὸλ. XI 476 E) ὡς «ἀγγεῖον κεραμεῶν ἔχον ἐν αὐτῷ πολλαυδὲ κοτυλίσκους κεκολλημένους· εἴησι δ' ἐν αὐτοῖς ἄρμητοι, μήκωνες, λευκοί, περσοί, κριθαί, πισοί, λάθροισι, ὠχροί, γρακοί, κάμιοι, ζεαί, βρώμιος, παλάθιοι, μέλι, ἔλαιον, οἶνος, γάλα, οἶον ἔριον ἄπλετον, ὃ δὲ τοῦτο βασιτάσας οἶον λιπεροποιήσας τούτων γεύεται». Τὸ κερητοφορεῖν ἀνῆκεν εἰς τὰς μυστηριώδεις τελετὰς τῆς λατρείας τῆς Μητρος τῶν θεῶν Ῥέας, ἀλλ' ὁ Rubensohn (ἔ. ἄν. σελ. 273-278) ἀπέδειξεν ὅτι καὶ τῆς ἑλευσινιακῆς λατρείας δὲν ἦτο ἀλλότριον, στηριζόμενος πλὴν ἄλλων τινῶν τεκμηρίων κυριῶς εἰς τοῦτο ὅτι ἐν τῇ ἀξιολογωτάτῃ ταμιακῇ ἐπιγραφῇ τῶν Ἐλευσινίθην ἐπιστατῶν τῇ ἐκδεδομένη τῷ τελευταῖον ὑπὸ Φιλίου ἐν Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen 1894 σελ. 192 ἐξ. καὶ ὑπὸ Δραγοῦμη ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1893 σελ. 61 ἐξ. ἀναγράφονται (A στ. 16. B στ. 22) χρυσῶν κέρηνοι Π, παρετήρησε δ' ὀρθῶς ὅτι καίτοι κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων τὸ ὄνομα κέρητος σημαίνει τραγὺ τι ἀνώμαλον² δὲν ἀναφέρεται δὲ ὡς ὄνομα ἀγγείου, ὅμως δὲν δύναται νὰ εἶνε διάφορον τοῦ κέρητος, διότι καὶ περὶ τραχυτήτων τινῶν ὁ Πολυδέυκης τὴν λέξιν κέρητος μεταχειρίζεται. Ἡ ἀνωτέρω παρατεθεῖσα περιγραφὴ τοῦ κέρητος παρ'

¹ Πρὸλ. προσέτι καὶ τὰ ὑπὸ Κουρουσιώτου παρατηρούμενα (σελ. 24). Ἐν τούτοις καὶ νῦν εἶσι ὁ v. Fritze ἐμμένει εἰς τὴν πρώτην γνώμην αὐτοῦ (ἴδε Woehensch. fur kl. Philol. 1899 σελ. 148).

² Πρὸλ. Στεφάνου Θεσσαρόν ἐν λ. κέρηω καὶ Ἡσύχιον ἐν λ. κερηνεα καὶ ἐξῆς.

Ἀθηναίῳ ἀνταποκρίνεται ἀληθῶς κάλλιστα πρὸς τὰ τοιαῦτα ἑλευσινιακὰ ἀγγεῖα ὅσα φέρουσι κοτυλίχθονας, αἵτινες ὡς εἶνε ἤδη ἀποδεδειγμένον¹, ὑποδηλοῦσι πραγματικούς κοτυλίσκους, αἵτινες καὶ ὑπάρχουσιν ἀληθῶς ἐν πολλοῖς ἀγγείοις ἀπὸ τῶν κοτυλίχθων.

Ἡ τοιαύτη συμφωνία τοῦ σχήματος τῶν ἡμετέρων ἀγγείων πρὸς τὴν παρ' Ἀθηναίῳ περιγραφὴν καὶ ἡ μεγάλη χοῆσις αὐτῶν ἐν τῇ ἑλευσινιακῇ λατρείᾳ ἀνάλογος οὕσα πρὸς τὰ περὶ κέρητον ἴερο των ἀρχαίων παραδιδόμενα πείθουσι καὶ ἐμὲ ὅτι ἀληθῶς κέρητοι εἶνε τὰ ἀγγεῖα ταῦτα καίτοι οὔτε τὰς συγκεχυμένας καὶ ἀντιφατικὰς περι κέρητων μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων κατώρθωσαν νὰ διευκρινήσωσιν οἱ περὶ τούτων γράψαντες, οὔτε τὸ σχῆμα ὑπ' ὃ παρίσταται τὰ τοιαῦτα ἀγγεῖα ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι καὶ ἐν τοῖς ἀναγλύφοις καὶ τοῖς νομίσμασι, δύναται νὰ παρήχθῃ ἐκ τῶν πραγματικούς κοτυλίσκους φερόντων ἀγγείων, ὡς ὑποστηρίζει ὁ Rubensohn (ἔ. ἄν. σελ. 283-285). Τούναντίον ὁ πολὺ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν ἄνευ κοτυλίσκων οὐδὲ κοτυλίχθων εὐρεθέντων ἀγγείων καὶ ἡ ἀποκλειστικὴ παράστασις τούτων μόνων ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι καὶ ἐν τοῖς ἀναγλύφοις καὶ τοῖς νομίσμασι νομίζω ὅτι ἀποδεικνύει τρανῶς ὅτι τὸ ἀρχικὸν καὶ κύριον σχῆμα αὐτῶν ἦτο τοῦτο τὸ οὔτε κοτυλίσκους οὔτε κοτυλίχθονας ἔχον. Ἡ εἰς τοῦτο προσθήκη τῶν κοτυλίσκων καὶ ἔπειτα τῶν ὑποδηλουσῶν τοὺς κοτυλίσκους κοτυλίχθων ἐξηγεῖται εὐκολώτατα, ἄρα εἶνε γνωστὰ ἀρχαῖα ἀγγεῖα συνιστάμενα μόνον ἐκ πολλῶν κοτυλίσκων ἐπικεκολλημένων ἐπὶ ἀπλῆς στεφάνης, καὶ δὴ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἐλευσίνος ταμῆγια ἀπαικισθέντα παρὰ Rubensohn (σελ. 304)². Τοιοῦτον σχῆμα ὑπο-

¹ Πρὸλ. Rubensohn ἔ. ἄν. σελ. 282 ἐξ. πλ. XIII.

² Τα ταμῆγια ταῦτα δὲν γνωρίζω πῶς καὶ πῶς εὐρέθησαν, ἀλλ' ἐκ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν κρίνω νομίζω ὅτι εἶνε προμακαριακῶν χρόνων. Ἡ μεγάλη παλαιότης αὐτῶν δὲν καθιστᾷ ἀμφίβολον τὴν ὑποτιθεμένην χρῆσιν αὐτῶν, διότι οὐδαμῶς λόγος ὑπάρχει νὰ ἀναχθῇ εἰς νεωτέρας χρόνους ἢ εἰσαγωγή τῆς χρῆσεως αὐτῶν. Πρὸλ. Rubensohn (ἔ. ἄν. σελ. 305 ἐξ.). Καὶ οἱ ἐκ τῶν Κυκλάδων γνωστοὶ κέρηνοι ἀνέχουσιν ἐπίσης εἰς προϊστορικούς χρόνους. Στεφανοειδῆ κοτυλίσκοφῶσα ἀγγεῖα μετὰ μικροῦ κοπέλλου ἐν τῷ κέντρῳ εὐρέθησαν καὶ πρὸ μικροῦ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀγγλικῆς σχολῆς ἐν Μίληθ, ἅτινα εἶδον ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μουσεῖο. Περὶ τῶν πρότερον γνωστων τοιοῦτων ἀγγείων διελέχθη ὁ Lüsche (ἴδε Berliner philol. Woch. 1898 σελ. 222). Τοιοῦτον παρέστησε τὸ σχῆμα τοῦ κέρητος ἐξ εἰκασιᾶς ὁ Panofka (Recherches sur les vrais noms des vases grecs. Pl. V, 53).

δηλοῖ βεβαίως καὶ τὸ ὄνομα στεφανίτις, ὅπερ ὡς συνώνυμον τοῦ κέρνου ἀναγράφει ὁ Ήλύχιος¹. Ταῦτα λοιπὸν τὰ στεφανοειδῆ κοτυλισκοφόρα ἀγγεῖα συνενωθέντα μετὰ ἄλλου ἀγγείου ἔχοντος σχῆμα κυπέλλοειδές ἢ μᾶλλον κρατηροειδές ἀπετέλεσαν τὸ σχῆμα τῶν ἐν Ἐλευσίνι εὑρεθέντων κοτυλισκοφόρων ἢ κοτυληδονοφόρων κέρνων, ὡς ὀρθῶς ποιῶν ἀποδέχεται καὶ αὐτὸς ὁ Rubensohn (σελ. 303)². Ἄλλ' ἢ τοιαύτη συνένωσις δύο ὄλως διαφορῶν σχηματῶν ἀγγείων ἀποδεικνύει ὅτι ἀμφοτέρω ἐχρησίμευον εἰς τὴν αὐτὴν χρῆσιν. Τίς δ' ἦτο ἡ χρῆσις αὐτῆ εὐκόλως ἐννοεῖται, ὅταν ἀναγινώσκων τις τὸ ἀνωτέρω (σελ. 13) παρατεθὲν περὶ τοῦ κέρνου καὶ τῶν κοτυλίσκων χωρίον τοῦ Ἀθηναίου ἐνθυμηθῆ ὅτι κατὰ τὸν μῦθον ἡ Δημήτηρ ἔπιε τὸν κυκεῶνα³, ἐπεδύλλετο δὲ ἀπαραίτητος νὰ πίνωσιν αὐτὸν καὶ οἱ μύσται, ὡς ἀποδεικνύει τὸ γνωστὸν εὐθύμημα τῶν Ἐλευσινίων: ἐνήστευσά, ἔπιον τὸν κυκεῶνα, ἔλαβον ἐκ κίστης, ἐγγευσάμενος ἀπεθήμεν εἰς κἀλαθον καὶ ἐκ καλῆθον εἰς κίστην⁴. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ ἀναφερόμενα ὑλικά δύνανται κάλλιστα νὰ ἀποτελέσωσι ποτόν, οἶνον ὁ κυκεῶν, ὡς θὰ δευθῆ καὶ περαιτέρω, τὰ δὲ περὶ ὧν πρόκειται ἀγγεῖα εἶνε κρατηροειδῆ, δυνάμεθα εὐλόγως νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐκ τῶν ὑλικῶν τούτων παρεσκευάζετο ὁ μυστικὸς κυκεῶν ἐν τοῖς τοιαύτοις ἀγγείοις. Τοῦτο συμφωνεῖ πληρέστατα πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Νικάνδρου Ἀλεξίρ. (στ. 247): κέρνονα γάρ φασί τοὺς μυστικὰς κρατήρας⁵, ἐν οἷς βεβαίως παρεσκευάζετο σπονδῆ τις ἰδιόζουσα τῇ μυστικῇ λατρείᾳ τῆς Πέρας.

Δυσκολίαν τινὰ παρέχει ὁ οἶνος ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου ὡς ἐμπεριεχόμενος ἐν τινι

τῶν κοτυλίσκων, ἐνῶ κατὰ τὸν εἰς Δημήτρα ὕμνον (στ. 206 ἐξ.) ὁ κυκεῶν, ὃν ἔπιεν ἡ θεά, δὲν ἐμπεριεῖχεν οἶνον, «οὐ γὰρ θεμιτὸν οἶνον ἔφρασε πίνειν». Ἄλλ' ὁμῶς τὸ τε σχῆμα τοῦ ἐλευσινιακοῦ ἀγγείου καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Νικάνδρου βεβαιοῦσιν ὅτι κρατῆρ ἦτο ὁ κέρνος χρησιμεύων εἰς παρασκευὴν συμμίκτου τινὸς πόματος, τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος ἀνάγκη νὰ δευθῶμεν ἢ ὅτι τὸ χωρίον τοῦ Ἀθηναίου ἀφορᾷ ἄλλους κέρνους καὶ ὄχι ἐλευσινιακούς¹, ἢ ὅτι ἐν χρόνοις νεωτέροις τοῦ εἰς Δημήτρα ὕμνου τοῦλάχιστον ὁ οἶνος δὲν ἦτό τι ὄλως ἀσυμβίβαστον τῇ τῆς Δημήτρος λατρείᾳ, ἀλλ' ὅτι εἰς μικρὰν ἴσως ποσότητα λαμβανόμενος καὶ διὰ τῆς μίξεως ὀλοσχερῶς ἀλλοιοῦμενος² ἀπετέλει συστατικὸν τῶν ἐλευσινιακῶν σπονδῶν καὶ τοῦ κυκεῶνος. Τοῦ δὲ οἶνον ἔφρασε ἀπ. λωτον, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου, δὲν ἀπετέλει συστατικὸν τοῦ κυκεῶνος (ἢ τῆς σπονδῆς), οὐδ' ἀνεμιγνύετο μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἐχρησίμευε μόνον πρὸς ἐπίστεψιν τοῦ κρατήρος, ὡς γίνεται ὀφθαλμῶν ἐκ τοῦ ἐν Οἰδίποδι ἐπὶ Κολωνῶ (στ. 472 ἐξ.) χωρίου τοῦ Σοφοκλέους, ἐνθα ὁ Οἰδίπους προσφέρει τὴν σπονδὴν εἰς τὰς Εὐμενίδας στέφει κρατῆρα καὶ λαβῆς ἀμφοιστόμοις τῶν κρατήρων «οἶνος κεαλοῦς νεοτόκῳ μιαιλῶ λαβῶν» (ἢ βαλῶν).

Ἐκ τῶν δύο ἀγγείων, ἅτινα συνενωθέντα ἀπετέλεσαν τὸν κέρνον, τὸ κυριώτερον καὶ ἀπαραίτητον πρὸς τὴν τοῦ κυκεῶνος παρασκευὴν ἦτο ὁ κρατῆρ, ὁ δὲ κοτυλισκοφόρος στέφανος ἠδύνατο καὶ νὰ ἐλλείπη προσκομιζομένων τῶν συστατικῶν ὑλικῶν τοῦ κυκεῶνος ἐν κοτυλίσκοις μὴ συνηνωμένοις. Τούτου ἕνεκα μόνος ὁ κρατῆρ ἐθεωρήθη ὡς σύμβολον τῆς ἐλευσινιακῆς λατρείας καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπεικονίζεται ἐν τοῖς μνημείοις τῆς τέχνης, ὅχι δὲ ὁ κοτυλισκοφόρος στέφανος, οὐδ' αὐτοὶ οἱ κοτυλισκοφόροι ἢ κοτυληδονοφόροι κέρνοι. Ἐπειδὴ δὲ στεφανοειδῆ κοτυλισκοφόρα ἀγγεῖα δὲν εὑρέθησαν ἐν Ἐλευσίνι ἄλλα πλὴν τῶν ἀνωτέρω (σελ. 14) εἰρημένων προϊστορικῶν τεμαχίων, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν κέρνων ἐπικεκολλημένοι κοτυλίσκοι εἶνε μικρότατοι

¹ Ὁ Rubensohn (ἔ. ἀν. σελ. 275-280) εὐλόγως ὑποστηρίζει τὸ ἐναντίον.

² Ἄν εἶνε ἀληθὴς ἡ κατωτέρω ἐπιθεμένη ὑπόθεσις ὅτι ὁ κυκεῶν ὑφίστατο ζύμωσιν τινὰ, ὁ οἶνος ἐχρησίμευε μόνον ὡς ζύμη, ἢ δὲ γεῦσις αὐτοῦ ἠλλοιοῦτο τελείως.

¹ Ήλύχ. ἐν λ. κέρνος: στεφανίτις ἀγγεῖα κεραμῆ.

² Το αὐτὸ ὑπέθεσε καὶ περὶ τῶν ἐκ τῶν Κυκλάδων γνωστῶν κέρνων ὁ Bosanquet ἐν Annual of the British school at Athens III σελ. 58.

³ Ὁμῆρ. Ὀδυσσ. εἰς Διὸς, στ. 208 ἐξ. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ κυκεῶν προεφρατο καὶ ὡς σπονδὴ εἰς τοὺς θεοὺς, ὥστε τὸ ὑπο Rubensohn σελ. 279 παρατεθὲν ἀπόσπασμα τοῦ Σοφοκλέους περὶ τῆς θεοφιλῆς θεοῦσιν οὐδαμῶς ἀντίκειται πρὸς τὴν ἡμετέραν γνώμην. Ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς νεοκτοῦς ἔφρασε ἠδύνατο κάλλιστα νὰ προσνευθῆ ἢ αὐτῆ θεῶσιν, ὡς ὑποθετεῖ ὁ Bosanquet ἔ. ἀν. σελ. 59.

⁴ Κόνηρ. Ἀλέξ. Πρωτ. II § 21

⁵ Το αὐτὸν ὑπο τοῦ Σχολιαστοῦ ἐπιφερόμενον ὁ ἐπὶ ὧν λέχοντες εὐθύμημα ἀφορᾷ ὅτι ἀφορᾷ τοὺς ἐλευσινιακοὺς κέρνους, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς Πέρας συνηθεῖς, περὶ ὧν καὶ ὁμῆρ. ὁ Σχολιαστὴς ὁστος. Περὶ τούτου πλείονα ἀκολουθήσει.

καὶ συγγάνεις μεταπίπτουσιν εἰς ἀπλῆς κοτυλιχοδόνας, ὥστε οὐδέποτε δύνανται νὰ περιλάβωσιν ἢ ἔλωσιν οὐτιδανὴν ποσότητα ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου καταλεγομένων ὑλικῶν, πιστεύω ὅτι ὁ κυκεῶν παρεσκευάζετο ἐν τῷ ἱερῷ ἐντὸς ἐλίγων μεγάλων κρατήρων ἢ καὶ ἐνὸς μόνου, ἐκεῖθεν δὲ ἤρουντο τὸ πόμα οἱ μύσται εἰς τὰ μικρὰ ἀγγεῖα, ἅτινα ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὡς δεικνύει ὁ ἡμέτερος πίναξ· τοιαῦτα δὲ εἶνε τὰ πλεῖστα καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ἅπαντα τὰ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς εὑρεθέντα.

Δυσκολώτερον εἶνε νὰ συμβιβασθῶσιν αἱ λοιπαὶ περὶ τοῦ κέρνου μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων, ἅς οὐδεὶς τῶν πρότερον περὶ τοῦτου γραφάντων ἠδυνήθη νὰ διευκρινήσῃ πάσας καὶ συμβιδάσῃ πρὸς τε τὴν ἀνωτέρω παρατεθειμένην περιγραφὴν τοῦ Ἀθηναίου καὶ πρὸς τὰ περὶ ὧν πρόκειται ἑλευσινιακὰ ἀγγεῖα¹. Οὕτως ὁ μὲν Σχολιαστὴς τοῦ Νικάνδρου (Ἀλέξιδ. στ. 217 ἴδε καὶ ἀνωτ. σελ. 13) ὑποσ. β) μαρτυρεῖ ὅτι ἐπὶ τῶν κέρνων ἦτοι τῶν μυστικῶν κρατήρων «*λύγνοι τιθέασιν*», ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Πλάτωνος (Γοργ. 497 C) λέγει «*κέρνος δὲ τὸ λίκνον ἦγονν τὸ πτόον ἐστίν*» ὁ δὲ Πολυδεύκης IV, 103 ἐξηγῶν τὸ κερνοφόρον ὄρχηγμα βεβαιοῖ ὅτι οἱ τοῦτο ὀρχοῦμενοι ἔφερον «*λίκανα ἢ ἐσχარიδάς, κέρνα δὲ ταῦτα ἐκαλεῖτο*». Λύγνοι ἐπὶ τῶν ἑλευσινιακῶν κέρνων εἶνε ἀδύνατον νὰ τεθῶσιν, ὁ δὲ Rubensohn (σελ. 288 ἑξ.) ἰσχυριζόμενος τὸ ἐναντίον περιπίπτει εἰς δύο φανεράς ἀντιφάσεις πρὸς τὴν παράδοσιν, διότι δέχεται ὅτι οἱ λύγνοι ἐτίθεντο ἐντὸς τῶν κέρνων, ἐνῶ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Νικάνδρου λέγει ἐφ' ὧν, καὶ ὅτι ἀντὶ τῶν λύγνων ἐτίθεντο καὶ κηρία· ἀλλ' ὅμως καὶ πάλιν δὲν κατορθοῖ νὰ ἀποδείξῃ τὸν λόγον τῆς τοιαύτης παραδόξου τῶν λύγνων ἢ κηρίων θέσεως. Ἐπειτα δὲ ἂν τοῦτο ἦτο ἀληθές, ἔμελλον νὰ καταλειφθῶσιν ἐπὶ τινος τῶν κέρνων ἢ τῶν πωμάτων αὐτῶν ἵγνη φλογος ἢ καπνός, ὅπερ ὅμως δὲν συμβαίνει, ὡς ἐλέγθη ἤδη. Ἀφ' ἑτέρου τοῦ μυστικοῦ *λίκανο* το σγῆμα εἶνε γνωστὸν ἐκ τοῦ μύθου σιν τινα ἀπεικονίζοντος ἀναγλύφου ἰταλιωτικῆς ὀστεοδόχου κάλπης², τοῦτο δὲ οὐδαμῶν ὁμοιοτητα

ἔχει πρὸς τοὺς ἑλευσινιακοὺς κέρνους, ὁμοιάζει πρὸς τὴν σημερινὴν παρ' ἡμῶν ἐν χρῆσει σάσκιαται. Ἀλλὰ καὶ τὸ τοιοῦτον λίκνον δὲν παρέχει θέσιν πρὸς τοποθέτησιν λύγνων, ἔλωσιν δὲ ἀδικαιολόγητον θὰ ἦτο νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐτίθεντο λύγνοι ἐπ' αὐτοῦ ὁπωσδήποτε. Καὶ ὅμως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δεχθῶμεν ὡς ὀρθὴν μόνον τοῦ Ἀθηναίου τὴν μαρτυρίαν, ἀπορρίπτοντες ὡς ἐσφαλμένας τὰς ἄλλας μαρτυρίας ἢ τινὰς ἐξ αὐτῶν, ὡς πράττει ὁ Rubensohn, διότι τοιοῦτον *λυκνοφορῆσαι* τοῦ Ἀθηναίου καὶ τὰ περὶ κερνοφόρου ὄρχηγματος ὑπο τοῦ Πολυδεύκου μαρτυρούμενα ἀηλοῦσι σαφῶς ὁμοιότητα ἢ ταυτότητα κέρνου καὶ λίκνου.

Τούτων οὕτως ἐχόντων νομίζω ὅτι τότε μόνον δύναμεθα νὰ συμβιδάσωμεν τὰς περὶ τοῦ κέρνου μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, εἴταν δεχθῶμεν ὅτι ἡ λέξις *κέρνος* δὲν ἐσήμαινε μόνον τὰ περὶ ὧν πρόκειται ἑλευσινιακὰ ἀγγεῖα, ἀλλ' εἶχε καὶ γενικωτέραν σημασίαν ἀηλοῦσα διαφόρου εἶδους ἀγγεῖα καὶ σκεύη χρησιμεύοντα πάντα εἰς τὴν αὐτὴν θρησκευτικὴν τελετήν, ἦτοι τὴν περιφορὰν τοῦ κέρνου πρὸς τὸ κέρνος περιειρηνοχότους ἢ τὴν κερνοφορίαν. Ἐπομένως ἄλλο σγῆμα εἶχεν ὁ κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Νικάνδρου ἐν τοῖς μυστηρίοις τῆς Ῥέας χρησιμεύων κέρνος, συνιστάμενος ἐκ κρατήρος καὶ λύγνου ἢ θυμιατηρίου προσηρημένου εἰς τον κρατήρα, ἄλλο σγῆμα ὁ γνωστός ἡμῶν ἑλευσινιακὸς κέρνος, ἄλλο το λίκνον περὶ οὗ ὁμιλεῖ ὁ Πολυδεύκης καὶ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἄλλο ἢ κοτυλισκοφόρος στέφανος. Το χωρίον τοῦ Ἀθηναίου δὲν εἶνε ὄχιον ἂν ἀναφέρεται εἰς τον ἑλευσινιακὸν κοτυλισκοφόρον κέρνον ἢ εἰς τον κοτυλισκοφόρον στέφανον, ὅπερ πιθανώτερον. Ὁ δὲ Πολυδεύκης λέγων ὅτι οἱ ὀρχοῦμενοι τὸ κερνοφόρον ὄρχηγμα ἔφερον *λίκανα ἢ ἐσχარიδάς* δὲν ἐννοεῖ ὅτι το λίκνον ἐλέγετο καὶ ἐσχάρης, ἀλλ' ὅτι οἱ ὀρχοῦμενοι ἔφερον εἴτε λίκανα εἴτε ἐσχარიδάς, ἦτοι κρατήρας μετὰ λύγνου ἢ θυμιατηρίου ἐκ τῶν εἰς τὰς τελετάς τῆς Ῥέας χρησιμευόντων, ἀμφοτερά δὲ τὰ ἱερὰ ταῦτα σκεύη ἔφερον κοινὸν ὄνομα προσεπιλεγόμενα *κέρνα*. Τὴν περιληπτικὴν ταύτην σημασίαν τῆς λέξεως ἀποδεικνύει καὶ ἡ παρ' Ἡσυχίου λέξις *κέρνα*, ἐξηγουμένη· *τὰ τῆ μητρὸς τῶν θεῶν ἐπιθωόμενα*. Καὶ τοῦ Ἀθηναίου δὲ τοιοῦτον *λυκνοφορῆσαι* παραβαλλόμενον πρὸς το κέρ-

¹ Πρὸς. ἴδιος v. Fritze ἔ. ἀν. σελ. 172 ἑξ Rubensohn ἔ. ἀν. σελ. 274 ὑποσημ. 3. Daremberg-Saglio Diction. 2. Kernos.

² *Bullettino della commissione archeol. comunale VII* πιν. I-III. Πρὸς. καὶ Lovatelli ἀπόθρ. σελ. 9 ἑξ. Jabn, Sitzungsber. der Kön. Sächs. Ges. der. Wiss. 1861 σελ. 324.

νας δὲ τὸ *Μέλιον* ἦτοι τὸ πτόιον ἐστὶ τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Πλάτωνος ἐξηγεῖται κάλλιστα, ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι τὸ λίανον μὲν ἐλέγετο κέρνος, ἀλλ' ὁ ἔλευσινιακὸς κέρνος ἦτο διάφορος τοῦ λίανου καίτοι ἀμφοτέρω εἰς τὴν αὐτὴν θρησκευτικὴν τελετὴν ἐχρησίμευον¹ ἐπομένως ἦσαν ἰσιδύναμα μὲν, ἀλλ' ἀνόμοια τὸ σχῆμα. Ὁ Ἀθηναῖος λοιπὸν ἐπιμαρτυρεῖ τὴν ταυτότητα τῆς χρήσεως τοῦ τε κέρνου καὶ τοῦ λίανου, οὐδ' αὐτὸς δὲ ταυτότητα οὐδ' ὁμοιότητα τοῦ σχήματος. Καὶ ἡ γένεσις τῶν διαφόρων γλωσσικῶν τύπων κέρνος, ὁ κέρνος, τὸ κέρνος, τὸ κέρνον, ὑπ' οὗς δηλοῦνται τὰ περιῶν προκίται ἀγγεῖα, δύναται νὰ ἐξηγηθῆ κάλλιστα κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα². Ἐν πρώτοις τὰ οὐδέτερα τὸ κέρνον καὶ τὸ κέρνος ἐναλλασσομένα πρὸς τὸ ἀρσενικὸν ὁ κέρνος δηλοῦσι, νομίζω, καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ὅτι ἡ λέξις ὅτε μὲν παριστᾷ ὠρισμένον εἶδος ἀγγείου, ὅτε δὲ ἔχει σημασίαν γενικωτέραν περιλαμβάνουσα καὶ ἄλλα ἰσιδύναμα πρὸς ἄλλοις — οἱ λέχνοι καὶ τὸ λέχνον — τὰ λέχνα = Leuchtmittel κατὰ Passow³. Τὰ δὲ κέρνον καὶ κέρνος δὲν δύναται το ἐπ' ἐμοὶ τοῦλάχιστον νὰ ἐξηγηθῶσιν ὡς διὰ φηολογικῆς ἀλλοιωσεως παραχθέντα τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἑτέρου, ἀλλ' ἀναμφιβόλως το δεύτερον εἶνε προῖον συνεκδρομῆς πρὸς το κέρνον — κρατήρ. Ὁ κοτυλίσκορος στέφανος βεβαίως ὠνομάζετο κέρνον ὡς τραχὺ τι καὶ ἀνώμαλον σκευός, ἀλλ' ὅτε οἱ κοτυλίσκοι προσετέθησαν εἰς τὸν κρατήρα, τὸ ὄνομα κέρνος μετεδόθη καὶ εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ δὲ οὗτος δὲν ἔπαυσεν ὦν καὶ πάλιν κρατήρ, μετεβλήθη τὸ νέον ὄνομα κέρνος εἰς κέρνος κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὸ ἀρχικὸν ὄνομα τοῦ ἀγγείου.

Υπολείπεται νὰ ἐξηγηθῶσι τὰ διάτρητα ἐπιπέματα τῶν ἔλευσινιακῶν κέρνων, ἅτινα δικαίως φρονεῖ ὁ Rubensohn (σελ. 288 ὅτι διὰ λόγον τινὰ ἦσαν οὕτω κατασκευασμένα. Τὸν λόγον τοῦ-

¹ Ἡ γνώμη ὅτι μόνον τὸ ἐπιγραφικῶς μαρτυρημένον κέρνος εἶνε τὸ ἀληθές, τὰ δ' ἄλλα εἶνε τεράματα τῶν χειρογράφων, ὡς φαίνεται ὅτι υποτελεῖ ὁ Rubensohn (ἔ. ἀν. σελ. 271), εἶνε ἀδικαιολόγητος.

² Κάλλιστα καταφαίνεται ἡ γενικωτέρα σημασία τοῦ οὐδέτερου τὰ λέχνα ἐκ τοῦ Προόδου II, 62, ὅπου τὰ ἐπιφερόμενα τὰ δὲ λέχνα εἰσὶ ἴσθημα ἡμπίδα ἄθος καὶ ἐλαίον, ἐπιπέτης δ' ἐπιπέτι αὐτὸ το ἐλλέχνην δηλοῦσιν ὅτι εἰς τὴν περὶ ἧς πρόκειται λυγροκάϊαν ἐρησιποποιεῖτο ἤτοι οἱ καθ' αὐτὸ λεγόμενοι λέχνοι, ἀλλ' ἄλλα ἀγγεῖα ἴσθημα, πρὸς ἄλλοις σκεπὴν προφορισμένα, ὅπως καὶ σήμερον παρ' ἡμῶν χρησιμεύουσι εἰς τὰς λυγροκάϊας κωνὰ ποτήρια. Περὶ τοῦ ἴνους το λέχνον ἴδε Kühnel - Blass Ausf. Gramm. II σελ. 583.

τον ἐξηγεῖ αὐτὴ ἡ σύνθεσις τοῦ κυκεῶνος ἐκ τῶν ὑλικῶν, ὅσα καταλέγονται ἐν τῷ ἀνωτέρω παρατεθέντι χωρίῳ τοῦ Ἀθηναίου. Τὸ οὕτως ἐκ παντοίων ξηρῶν καρπῶν παρασκευαζόμενον σύμψυμα ἀδύνατον ἦτο νὰ ἀποτελέσῃ εὐθὺς ἄμα τῆ ἀναμίξεσι πόσιμον τι καὶ εἰς σποδὴν γρήσιμον μίγμα, ὡς ὁ παρ' Ὀμήρῳ κυκεῶν (Ἰλ. A 624 ἐξ. Ὁδ. K 234), ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἔπρεπε νὰ ἀφεθῆ ἤρεμον ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον μέχρις ὅτου τὰ ἐν τῷ κρατῆρι ὑγρὰ ἐμποτίσωσι τοὺς ξηροὺς καρποὺς καὶ ἀναμιχθέντα μετ' αὐτῶν ἀποτελέσωσι μίγμα τι ἄμοιδές. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τε στερεὰ καὶ τὰ ὑγρὰ, ὅσα ἐνεβάλλοντο εἰς τὸν κρατήρα εἶνε οὐσίαι ἀμυλοῦχοι καὶ σακχαροῦχοι, ὁ δὲ οἶνος (ἂν μὴ εἶνε πολὺ παλαιός, ἔπερ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποτεθῆ) ἐμπεριέχει πάντοτε ἱκανὴν ζύμην ἀρκούσαν νὰ παραγάγῃ ἐν ταῖς οὐσίαις ταύταις νέαν οἶνοπνευματώδη ζύμωσιν¹, οἱ κρατήρες οἱ ἐμπεριέχοντες τὸ τοιοῦτον ὑγρὸν ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ ἔχωσι πώματα διάτρητα, ἵνα μὴ ὁ ἐκ τῆς ζυμώσεως παραγόμενος βρασμὸς ἐκχεῖ τὸ ὑγρὸν ἔξω. Ἐὰν λοιπὸν ἡ παρασκευὴ τοῦ κυκεῶνος ὀρθῶς ὑπετέθη ὅτι ἦτο τοιαύτη, ἡ ἐξηγησις τοῦ διατρήτου τῶν πωμάτων τῶν κέρνων οὐδεμίαν παρέχει δυσκολίαν. Πρὸς βεβαίωσιν τούτων ἐδοκιμάσθησαν κατ' ἐμὴν παράκλησιν ὑπὸ τῶν φίλων μου Ν. Κανελλοπούλου γημικοῦ καὶ Ἐπαμ. Χαριλάου ἐργαστασιάρχου οἶνοπνευματοποιοῦ τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παραδιδόμενα ὑλικά καὶ πειραματικῶς, τὸ δ' ἀποτέλεσμα τῆς δοκιμασίας ταύτης μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὁ κ. Χαρίλαος ὡς ἐξῆς: Ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἡμέρας τῆς ἀναμίξεως ἠρξάτο ζωηρὰ ζύμωσις, ἧς παρετήρησα πάντα τὰ φαινόμενα, ἦτοι διερχομένη ἐκτομίτην γρυσάλιδων, παραγωγὴν ἀνθρακικοῦ οξέος καὶ ἠέωσιν τῆς θερμοκρασίας τοῦ ὄρουθ. Ἡ ζύμωσις διήρκεσεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἐπιταθεῖσα τῆν τρίτην, τῆν δὲ ἕκτην ἡμέραν πᾶν ἔχρος ζυμώσεως ἔπαυσεν καὶ τὸ ὄρουθ ἐπανέκτησε τῆν προτέρην θερμοκρασίαν. Ἡ γρῦσις αὐτοῦ καίτερ

¹ Πλὴν τοῦ οἶνου ἠδύνατο νὰ προσένηθῃ τοιαύτην ζύμωσιν καὶ ἡ κριθή, ἐὰν ὑποτεθῆ ὅτι ἐτίθετο ἀρτίθλαστος καὶ περρυμένη, ὡς ἐν τῇ ζυθοποιῇ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν μαρτυρεῖται. Συντελεστικὰ εἰς τὴν ζύμωσιν εἶνε ὡσαύτως, τὸ γάλα καὶ τὸ μέλι, ἐξ ὧν ὡς γνωστὸν παράγονται οἶνοπνευματώδη ποτὰ, ὡς τὸ kumiss τῶν Ταρτάρων καὶ τὸ miel τῶν Πολωνῶν. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν μὲν Βοηθρομῶνι, ὅτε ἐτελοῦντο τὰ μεγάλα Ἐλευσίνια, ὁ οἶνος δὲν εἶνε παλαιός.

ἐλαφρῶς γλυκίζονσα ἤτο ὄξυνος, ἢ φασκομηλέα (οἱ ὄρμηνοι) δὲ καὶ οἱ σπύροι τοῦ μήλωνος εἶχον μεταδῶσι αὐτῶ τὸ ἄρωμά των, τὸ δ' ἔλαιον ἐπιδρασεῖν εἰς τὴν γεῦσιν. Πιστεύω δ' ὅτι διὰ τινῶν πειραμάτων (ὡς πρὸς τὰς ἀναλογίας τῶν διαφόρων ἔλικῶν) θὰ κατωρθοῦτο νὰ ἐγίνετο λίαν εὐάρεστον καὶ εἰς ἡμᾶς τοῖς τελευτῶς μὴ ἐξουκειωμένους πρὸς τὸ ποτὸν τοῦτο. Ἡ ζήμωσις δὲ γίνεται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον· ὁ ὄρος τοῦ γάλακτος μεταβάλλει τὸ σάκχαρον τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν ὑσπρίων εἰς ζυμώσιμον (καίτοι αἱ ἀμυλώδεις οὐσίαι συντελοῦσι μᾶλλον εἰς τὴν γεῦσιν ἢ εἰς τὴν ζήμωσιν), ὁ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ περιεχόμενος μύκης τῆς ζυμώσεως, ὅστις ἐν τέτοις οἴτοις ἐπάρχει ἐν ἀρκετῇ ποσότητι, προδερῖ τὴν ζήμωσιν. Τοσαῦτα ὁ κ. Χαρίλαος περὶ τοῦ ἐκτελεσθέντος πειράματος. Ἀκολούθως ἐγνώσθη μοι καὶ χωρίον τοῦ Ἀριστοτέλους Πρωτ. III, 12, ἐν ᾧ οὗτος ζητεῖ τὴν ἐξηγησιν τοῦ διὰ τί ὁ γλυκὺς καὶ ὁ ἀκρατος καὶ ὁ κυκεὼν μεταξὺ διαπιτόμενοι ἐν τοῖς πότοις γίνονται ποιοῦσιν, ἐξ οὗ πρόδηλον ὅτι καὶ ὁ κυκεὼν ἦτο μεθυστικός.

Ἔτερον πλὴν τῶν κέρων σύμβολον, μόνη τῆ ἐλευσινιακῆ λατρείᾳ προσήκον, εἶνε τὸ ἐν τῷ ἡμέτερῳ πίνακι κἀπὼθεν τοῦ δεξιῶτος ὑπάρχοντα διασταυρωμένα ἀντικείμενα, ἅτινα ὡς γνωστὸν ἐπίσης διασταυρωμένα ἀπεικονίζονται ἐν τῇ παραστάσει τῆς ἀνωτέρω (σελ. 11) μνημονευθείσης περιφρῆμου Κυμαίας ὑδρίας, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἐπίσης μνημονευθέντι ἀναγλύφῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Γοργοπέγκου. Ταῦτα παρίστανται φέροντες ὡς μεμνημένοι οἱ Διόσκουροι καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἐν ἐτέραις δύο ἐπιφανεστάταις κεραμογραφίαις τοῦ ἐλευσινιακοῦ κύκλου, ἧτοι ἐν τῷ λεγομένῳ ἀγγεῖῳ τοῦ Pourtalés¹ καὶ ἐν τῇ πελίκῃ τοῦ Παντικαπαίου², προσέτι δὲ καὶ νεανίσκος τις ἄλλος ὑπ' ἄλλων νομιζόμενος ἐν τῇ αὐτῇ Κυμαίᾳ ὑδρίᾳ³, ὡσαύτως

δὲ καὶ ἀγαλματίον νεανικῆς μορφῆς ὑπο Furtwängler⁴ ἐκδεδομένον, ὃν οὗτος νομίζει ὡς Εὐδουλέα. Παρατηρήθη δὲ ἡδὴ ὑπὸ τοῦ Rubensohn (σελ. 298-300 καὶ πίν. XIV) ὅτι τῶν αὐτῶν ἀντικειμένων ἢ εἰκῶν εἰς ἀπλοῦν κόσμημα μεταβεβλημένη εὐρίσκεται ἐπὶ πολλῶν ἐκ τῶν ἐν τῷ μουσεῖῳ Ἐλευσίνος ὑπαρχόντων κέρων καὶ ὅτι καὶ τὸ ὄλωσ ἰδιόρρυθμον κόσμημα ἐπὶ τῶν προεχουσῶν στεγῶν παραστάδων, εἰς ἃς ἀπολήγει ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὁ ἡμέτερος πίναξ, τὸ αὐτὸ τουτο πρᾶγμα παριστᾷ. Τὸ σχῆμα αὐτῶν ἐν τῷ ἡμέτερῳ πίνακι εἶνε τοιοῦτον, ὥστε ἀδύνατον νὰ ἐκληθῶσιν ὡς δεμάτια σταγύων ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ὡς ἐνόμισαν πολλοί⁵, φαίνεται δ' ὅτι δίκαιον εἶχεν ὁ Stephani ἀναγνωρίζων ἐν αὐτοῖς τοὺς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων οὕτω δὴ καλουμένους βιάκχους, ἧτοι τὰ κατὰ τὰς μυστηριώδεις τελετὰς τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ Διονύσου χρησιμεύοντα ἐκ κλάδων μύρτου δεμάτια⁶.

Πλὴν τούτων δ' ὅμως ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἡμέτερῳ πίνακι καὶ ἕτερα σύμβολα ἱερῆς τελετῆς δηλωτικά, καίπερ ὅχι κατ' ἐξοχὴν τῆ ἐλευσινιακῆ λατρείᾳ ἀνήκοντα. Τοιαῦτα δ' εἶνε οἱ τὰς κεφαλὰς πασῶν τῶν ἐν τῷ πίνακι μορφῶν πλὴν τῶν δύο πρὸς δεξιὰν καθημένων θεαινῶν κοσμοῦντες στέφανοι ἐκ κλάδων μύρτου, ὡς φαίνεται, πεποιημένοι, οἱ ἄλλοι κλάδοι (μύρτου ἀναμφιβόλως καὶ αὐτοί), οὓς κρατοῦσιν ἐν ταῖς χερσὶ δύο ἀνδρῖκαὶ καὶ δύο γυναικεῖαι μορφαί, ὡς λατρείαν ταῖς καθημέναις θεαῖς προσφέρουσαι, καὶ οἱ ὧν εἶνε ἐπεστεμμένοι οἱ κέρνοι, προσέτι αἱ ὑπὸ δύο μορφῶν φερόμεναι δῆδες καὶ οἱ ἐν τοῖς ἐλευσινιακοῖς ὀργείοις συνήθεις αὐλοί, οὓς ἔχει ἢ κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ ἀετώματος γυνή⁷.

Σύμβολόν τι ἀναμφιβόλως παριστᾷ καὶ ἡ ὄλωσ ἰδιότροπος διακόσμησις τῆς ἐνούσης ἄνωθεν τὰς παραστάδας προεχούσης ταινίας, ἧτις ἀποτελεῖ τὴν

¹ Overbeck, Kunstmythol. Atlas XVIII, 19. Gerhard, Ges. akad. Abh. πίν. LXXI, 1.

² Stephani ἐν Comptes-Rendu de la comm. Imp. 1856 πίν. I-II, Overbeck, Kunstmythol. Atlas XVIII, 18. Gerhard, Ges. akad. Abh. πίν. LXXVI.

³ Τὸν νεανίαν τοῦτον ὁ μὲν Stephani καὶ ὁ Heydemann (Marmorkopf Riccardi σελ. 15) νομίζουσιν Εὐδουλέα, ὁ Strube (Studien über den Bilderkreis von El. σελ. 40) ὡς τὸν ἐπιφρῶν ἱερέα. Τελευταῖον διέλαθε περὶ αὐτοῦ ὁ Rubensohn (Mittheil. Athen XXIV σελ. 57 ἐξ.) ὅτι γέννη δὲ καὶ ὡς ἡμῶν λόγος περαιτέρω

⁴ Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen XX σελ. 357 ἐξ. Περὶ Rubensohn Mittheil. d. d. arch. Inst. XXIV σελ. 57 ὑποσημ. Ταῖς ἀντικειμένων ἀγαλματίων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἐν τῷ ἐν Ἐλευσίνι μουσεῖῳ, ἐν οἷς καὶ κορμὸς μεγέθους ἡμίσειος περίπου τοῦ φυσικοῦ πρὸ μικροῦ μόλις προσατηθείς.

⁵ Δ. γ. ὁ Strube ἔ. ἀν. σελ. 39.

⁶ Ἐπεὶ Overbeck, Kunstmythol. II σελ. 671 ἐξ. Rubensohn ἔ. ἀν. σελ. 291 ὑποσημ.

⁷ Ἀριστοτ. Βατρ. 313. Ἐν ἄλλαις ἐλευσινιακαῖς παραστάσειν ἀπαντῶσι κύμβαλα, ὡς ἐν τῷ κατωτέρῳ μνημονευμένῳ ἀγγεῖῳ τῆς συλλογῆς Castellani.

βάσιν τοῦ ἀετωματός. Αὕτη εἶνε διηρημένη κατὰ τὸν τρόπον τοῦ θριγκοῦ τῶν δωρίου ρυθμοῦ οἰκοδομημάτων εἰς τριγλύφους τινὰς μᾶλλον διγλύφους καὶ μετόπαις. ἐν ἐκάστη δὲ τῶν μετοπῶν ὑπάρχει κυκλικόν τι σχῆμα διηρημένον διὰ τοξοειδοῦς μελαίνης γραμμῆς εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν ἔχει σχῆμα μηνίσκου καὶ πληροῦται ὑπὸ σκιερῶν λεπτῶν γραμμῶν τοξοειδῶν συγκεντρικῶν τῇ πρώτῃ, τὸ δ' ἕτερον εἶνε ἑλλειψοειδὲς καὶ οὐδεμίαν γραμμὴν οὐδὲ σκιὰν ἐμπεριέχει. Ἐκάστου μηνίσκου τὰ κέρατα ἀντικρῦζουσι πρὸς τὰ τοῦ ἐν τῇ παρακειμένη μετοπῇ μηνίσκου, οὕτως ὥστε πάντα τὰ ἐν ταῖς μετόπαις κυκλικὰ σχήματα ἀποτελοῦσιν ἀντιστοιχία ζεύγη, ἑξαιρουμένων μόνον δύο¹, μακρὰ δὲ σκιερὰ γραμμὴ διὰ πασῶν τῶν μετοπῶν διήκουσα συνδέει ἅπαντα τὰ κυκλικὰ σχήματα διὰ τοῦ μέσου πάντων διερχομένη. Τὰ παράδοξα κοσμηματα ταῦτα μοι φαίνονται ὅτι εἶνε ὁμοιώματα τῆς σελήνης περὶ τὴν φάσιν τῆς πανσελήνου εὐρισκομένης, διότι περὶ τὴν πανσέληνον ἀκριβῶς ἐτελοῦντο τὰ μεγάλα Ἐλευσίνια, καὶ ἄλλως δὲ πολλὴ εἶνε ἡ σχέσηις τῆς σελήνης πρὸς τὰς Ἐλευσινίας θεάς². Γνωστὸν δ' ὅτι ἐν ἑλευσινιακαῖς ἀργειογραφίαις συχνάκις ἀπαντῶσιν ἀστέρες (Förster, Raub und Rückkehr der Persephone σελ. 243. Overbeck Kunstmythol. Atlas XVII 26 καὶ 26a. Ἡ διὰ πασῶν τῶν μετοπῶν διήκουσα σκιερὰ γραμμὴ φαίνεται ὅτι δηλοῖ τὸν οὐρανὸν ἐπὶ τὸ συμβολικώτερον.

Καὶ αὐτὰ τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους παριστάμενα ἄνθη, τὰ τε δύο μεγάλα παρὰ τὸν ὄμφαλόν καὶ τὰ ἀλλαχοῦ ἐγκατεσπαρμένα μικρὰ τὰ διὰ κυκλοειδῶς διατεταγμένων λευκῶν στιγμῶν δεδῆλωμένα, καίπερ πάντα κατὰ τυπικὸν τρόπον καὶ ὄχι πιστῶς κατὰ φύσιν ἀπεικονισμένα, νομίζω ὅτι δὲν δηλοῦσιν ἀπλῶς ἄνθη οἰαδῆποτε, ἀλλὰ τινὰ τῶν ἐν τοῖς ἑλευσινιακοῖς μύθοις παραδεδομένων ἢ τῶν ἐν τῇ ἑλευσινιακῇ λατρείᾳ χρησίμων ἀνθέων, οἷα λ. γ. εἶνε τὰ ἐν τῷ εἰς Δήμητρα ὕμνῳ ἀναφερόμενα (στ. 3 ἔξ. καὶ 426 ἔξ. ῥόδα, κρόκος, ἴα, ἀγα. Μίδες, ῥάκεθρος, ῥάκεσσος, Ἀρίστια) καὶ προσέτι ὁ μή-

κων, ὁ μίλαξ, ὁ ἀσφόδελος καὶ ἄλλα³. Τοῦλάχιστον δὲν μοι φαίνεται ἔλωσ ἀπίθανος τοιαύτη τις εἰκασία ἕνεκα τῆς ἔλωσ ἀσυμμέτρου καὶ οὐδαμῶς εἰς διακόσμησιν συντεινούσης θέσεως τῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι ἀνθέων καὶ ἐπειδὴ ἄνθος ὁμοιάζον πρὸς τὰ μικρὰ τοῦ ἡμετέρου πίνακος ἀπαντᾷ ἐν τε τῇ κατὰ τὴν κοιλίαν ζώνῃ τῆς ἀνωτέρω (σελ. 11) μνημονευθείσης περιφῆρου Κυραΐας ὕδριας⁴, καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Brunn ἐκδοδομένῳ μετὰ παραστάσεως ἀπόδοῦ τῆς Κόρης ἰταλιωτικῷ κρατῆρι⁵, ἐν τῷ αὐτῷ κρατῆρι δὲ ἀπαντᾷ καὶ ἄνθος ὁμοιάζον πρὸς το μέγα ἄνθος τοῦ ἡμετέρου πίνακος τὸ παρὰ τὸν ὄμφαλόν⁶. Ὡσαύτως καὶ ἐν παραστάσει ἀρπαγῆς τῆς Κόρης (Monum. dell' Inst. VI πίν. XLII, A) παρίστανται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πολλὰ ἄνθη ὁμοιάζοντα λίαν πρὸς τὰ μικρὰ τοῦ ἡμετέρου πίνακος. Ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ αὐτοῦ φυτοῦ μεμεστωμένων φαίνεται ὅτι συνίστανται καὶ οἱ ἄνωθεν ἀπὸ στεφανωμάτων κρεμάμενοι ἔρμοι. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐπὶ τοῦ σκήπτρου τῆς Κόρης ἀνθέμιον ἔχει σχῆμα *λειοῖου*, ὡς μοι εἶπεν ὁ γνωστός παρ' ἡμῖν βοτανικὸς κ. Heldreich, ὥστε ἴσως οὐδὲ τοῦτο εἶνε ἄνευ συμβολικῆς τινος ἐννοίας οὕτω πεποιημένον, καίτοι ἀληθῶς ὄχι τῶν Ἐλευσινίων οὐδὲ τῶν γθονίων θεῶν μόνον τὰ σκήπτρα φέρουσι τοιοῦτον ἀνθέμιον, ἀλλὰ καὶ ἄλλων μυθικῶν προσώπων⁷.

¹ Περὶ τοῦ ναρκίσσου πρὸλ. καὶ Σοφοκλ. Οἰδ. Κολ. 682. ὁ κατ' Ἀθουραε - ναρκίσσος μεγαλὴν θεαὴν ἀρχαίαν στεφανώμα. Ἐλευσίνια: ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Hehn (Kulturpflanzen und Haustiere⁶ σελ. 213 ἔξ.) ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ εἰς Δήμητρα ὕμνου δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη τὰ λείρια οὐδὲ τὸν ναρκίσσον οὐδὲ τὰ ῥόδα, ἀλλὰ μόνον τὰ ἐξ αὐτῶν παρεσκευασμένα ἀρώματα, ἐμεγαλοποίησε δὲ ἐπὶ τὸ μυθωδέστερον το κάλλος καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀγνώστων αὐτῷ ἀνθέων τούτων, οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἡμετέρου πίνακος καὶ ἂν ἤθελεν ὑποτεθῆ ἀληθής, διότι καθ' ὅν χρόνον ἐποιήθη ὁ ἡμέτερος πίναξ ταῦτα πάντα βεβαίως ἦσαν γνωστά. — Περὶ τοῦ ἀσφοδέλου ὡς ἱεροῦ φυτοῦ τῆς Περσεφόνης ἴδε Σουΐδαν ἐν λ. ἀσφόδελος, περὶ τοῦ μίλακος Διον. Ἰλ. Opuseula ed. Usener et Radermacher τόμ. I σελ. 314. Πρὸλ. προσέτι Ovid. Fast. IV, 435 ἔξ.

² Ἴδε Comptes-Rendu de la comm. Imp. arch. 1862 πίν. III 1 καὶ 3-4.

³ Supplement zu den Studien über den Bilderkreis von Eleusis πίν. III. = Overbeck, Kunstmythol. Atlas XVIII, 15.

⁴ Ὑποκείμενον τοῦ Τριπτολέμου. Ὁ κ. Heldreich ἰδὼν τὴν τε ἀπεικόνισιν τοῦ ἡμετέρου πίνακος καὶ τὴν τοῦ ὑπὸ Brunn ἐκδοδομένου κρατῆρος εἶπεν ὅτι μετὰ ἰκανῆν πιθανότητα δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ ἀπ' ἀμφοτέρων τὸν ναρκίσσον.

⁵ Πρὸλ. λ. γ. Overbeck, Kunstmythol. Atlas XV καὶ XVI. Το λείριον ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιταφίαις μνημείοις, π. γ. Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen IV πίν. VIII.

¹ Ἄνθος τῆς παιδικῆς ἡρώρας. Τοῦτο ἀναμφιβόλως ὁμοιωταί εἰς ἀπὸ τοῦ παραδεδωθέν του ἀεραογράφου.

² Μαρτυρία περὶ τοῦ χρόνου τῆς τελευτῆς τῶν Ἐλευσινίων ἴδε παρὰ Mommsen. Feste der Stadt Athen, σελ. 205. Περὶ τῆς σχέσεως τῆς σελήνης πρὸς τὰς Ἐλευσινίας θεάς Roscher, Selene und Verwandtes σελ. 121. Kern ἐν Ἐργμ. Ἄρχ. 1892 σελ. 131 ἔξ.

Ὅ,τε τόπος τῆς εὐρέσεως λοιπὸν καὶ ἡ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή καὶ ἡ παρουσία τῶν τοιοῦτων συμβόλων ἀποδεικνύουσιν ἀσφαλῶς ὅτι ἡ παράστασις τοῦ ἡμετέρου πίνακος ἀνήκει εἰς τὰς τοῦ ἑλευσινιακοῦ λεγομένου κύκλου, τουτέστιν ὅτι ἀναφέρεται εἰς τινὰ τῶν περὶ τὴν Ἐλευσίνα καὶ τὰς ἑλευσινιακὰς θεότητας μύθων ἢ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῖσι τελουμένην λατρείαν. Οὐδεμία λοιπὸν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφισβήτησις ὅτι αἱ κατὰ το πρὸς δεξιὰν μέρος τοῦ ἡμετέρου πίνακος ὑπάρχουσαι δύο καθήμεναι γυναικεῖαι μορφαὶ εἶνε αἱ Ἐλευσινιαὶ θεαί, καίτοι παρίστανται μετὰ σκήπτρου μόνον καὶ διαδήματος, οὐδὲν δὲ ἄλλο ἐκ τῶν χαρακτηριζόντων αὐτὰς συμβόλων φέρουσι ἤτοι σταχύων, δάδων, κίστης, μοδίου καὶ τῶν τοιοῦτων¹. Μόνον τὰ ἔθρανα, ἐφ' ὧν κάθονται, δύναται ἴσως νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς μυστικά κίσται, ἀλλὰ τὸ σχῆμα αὐτῶν δὲν ἐπιτρέπει νὰ θεωρησώμεν τοῦτο ὅχι μόνον ὡς βέβαιον, ἀλλ' οὐδ' ὡς πολὺ πιθανόν. Καὶ ἡ ἐνδυμασία δ' αὐτῶν εἶνε κοινὴ, ἀπηλλαγμένη τοῦ ἱερατικοῦ σχήματος, ἐφ' ὃ παρίστανται ἐν τῷ γνωστῷ μεγάλῳ ἑλευσινιακῷ ἀναγλύφῳ, ὁμοίᾳ δὲ ὡς ἐν τῷ ἐκ Νεαπόλεως ἀμφορεῖ τῷ παρὰ Overbeck *Kunstmythol. Atlas XVI, 16* ἐκδοδόμενῳ. Ἡ Κόρη χαρακτηρίζεται κατὰ τὸ σύνθετος νεανικωτέρα τῆς Δήμητρος ἔξωμον φοροῦσα χιτῶνα καὶ ἱμάτιον ἐλαφρότερον καὶ πῶς λιποτέραν φεροῦσα κόμμωσιν².

Πρὸς τὰς θεὰς ταύτας προσέρχονται σεβίζουσαι αὐτὰς δι' ὧν φέρουσιν ὄργάνων λατρείας (κέρων, δάδων, θαλλῶν, σίνιοχος· πᾶσαι αἱ ἄλλαι μορφαὶ πλὴν τῶν ἐν τῷ ἀετώματι, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἴδιον σύμπλεγμα καθ' ἑαυτὰς οὐδαμῶς πρὸς τὰς σεβίζομένας θεὰς ἀποδίδουσαι μίαν δὲ καὶ κατακλιμένην. Ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι λοιπὸν παρισταμένη πρῶξις εἶνε πρόσοδος, ὡς ἔλεγον τὴν τοιαύτην τῆς λατρείας προσφορὰν οἱ ἀρχαῖοι, αἱ δὲ ἐν τῷ ἀετώματι μορφαὶ καίπερ ὡς ἐν τῷ αὐτῷ δαπέδῳ βαίνουσαι θεωρούμεναι ὑπὸ τοῦ τεχνίτου³, καὶ ἄλλως ἐμπεφορημένοι τῆς ἑλευσινιακῆς λατρείας, ὡς ἀποδεικνύει ὁ κερνος, ὃν φορεῖ ἡ ἐν τῷ

μέσῳ γυναικεῖα μορφή, ὅμοιος προφανῶς δὲν μετέχουσιν αὐτῆς ταύτης τῆς προσόδου, ἀλλ' ἂν μόνον παρίστανται εἰς αὐτὴν ἀναλόγως πρὸς τὰς κατὰ ἄκρα τῶν ἐν τοῖς ἀετώμασι τῶν γυναικῶν συμπλεγμάτων μορφάς. Ὁ πρὸς ἀριστερὰν τοῦ πίνακος ἀπεικονισμένος κίων μεμονωμένος ὡς εἶνε καὶ ὑπὲρ τὸ προσήκον μικρὸς ἔχει προφανῶς συμβολικὴν ἔννοιαν καὶ ὅχι διακοσμητικὴν, ὅτι οἱ δὲ, ὡς εἶνε γνωστὸν ἐκ πολυαριθμῶν ἀναλόγων παραδειγμάτων κεραμογραφικῶν τε καὶ ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων⁴, ὅτι ἡ παρισταμένη πρῶξις τελείται ἔμπροσθεν οἰκοδομήματός τινος, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ εἶνε ἢ αὐτὸ το ἐν Ἐλευσίνι ἱερὸν τῶν σεβίζομένων θεῶν. Τὰ ἄνωθεν κρεμάμενα στεφανώματα παριστώσι τὸν τόπον τοῦτον ἐορτασίμως διακοσμημένον. Ἐπίσης ἐστεμμένος διὰ διπλοῦ στεφανώματος εἶνε καὶ ὁ ὀμφαλός, ὅχι ὅμοιος ἐκ δάφνης ἢ μύρτου κατὰ τὸ σύνθετος, ἀλλ' ὁ δὲ ἄλλου ἀδήλου φυτοῦ.

Καιρὸς ἤδη νὰ ἐξετασθῇ τίνα εἶνε τὰ τὴν πρόσδον ποιοῦμενα πρόσωπα καὶ ἐπὶ τίνι αἰτίᾳ τελοῦσιν αὐτὴν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν προσώπων τούτων οὐδὲν φέρουσι χαρακτηριστικὸν σύμβολον, μόνος δὲ ὁ δαδουχῶν νεανίσκος ὁ τὴν ποικίλην στολήν φορῶν καὶ τὸς ἐνδουμίδας ὑποδεδωμένος παρίσταται ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν καὶ ἐν ἄλλοις μνημείοις τοῦ ἑλευσινιακοῦ κύκλου, οὗτος πρέπει κατὰ πρῶτον νὰ ἐξετασθῇ τίς εἶνε. Τὰ κυριώτατα τῶν μνημείων, ἐφ' ὧν παρίσταται ὁ εἰρημένος νεανίσκος εἶνε ἡ ἐκ Παντικαπαίου πελίκης, τὸ ἀγγεῖον Pourtales καὶ ἡ ἐκ Κύμης ὑδρία, ἔπειτα τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἀνάγλυφον τοῦ Λακρατείδου (*Festschrift für Otto Benndorf* σελ. 111 ἐξ. πίν. IV) τὰ λοιπὰ ἀπαριθμεῖ ὁ Furtwängler, *Meisterw.* σελ. 363, ὑποσημ. 2 καὶ ἐκτενέστερον ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἐκδόσει τοῦ αὐτοῦ πονήματος σελ. 332. Ἡβλ. καὶ Rubensohn ἐν *Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen XXIV* σελ. 57 ἐξ. Διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ἀναγλύφου τοῦ Λακρατείδου ἐβεβαιώθη ὅτι ἐν ἐκείνῳ τοῦλάχιστον ἡ μορφή αὐτῆ εἶνε ὁ *Eëbou.τεία*, ὡς δέχεται ὁ τε ἐκδόσις το ἀνάγλυφον Heberdey σελ. 115 καὶ ὁ Rubensohn (σελ. 58, εἶκασε δὲ καὶ πρότερον ὁ Furtwängler (ἐνθ. ἄν. καὶ *Mittheil.* 1893 σελ. 337 ἐξ. Ἄλλ' ἄρ'

¹ Ἀμφότεραι αἱ θεαὶ μετὰ σκήπτρον παρίστανται καὶ ἐν παραστάσει ἀποστολῆς τοῦ Τριπολέμου (*Overbeck, Kunstmythol. Atlas XV, 7, 19*)

² Περὶ τοῦ μὴ διὰ λευκοῦ χρώματος ἀπεικασμένου προσώπου τῆς Δήμητρος ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω σελ. 10.

³ Ἰδὲ ἀνωτέρω σελ. 9.

⁴ Ἡβλ. λ.χ. το ἀνωτέρω μνημονεῦθιν ἀγγεῖον τοῦ Pourtales.

ἐτέρου ὁ Εὐβουλεύς ῥητῶς εἶνε παραδεδομένος ὡς *συνώτιμος*¹, ἐν δὲ τῇ προειρημένῃ Κυμαία ὑδρία παρίσταται ἀληθῶς νεανίσκος χοῖρον ἀπὸ τοῦ ποδὸς κρατῶν καὶ συνώτιη ἀρμολύσαν στολήν φέρων, ὅστις ἐπίσης δικαιοτάτα δύναται νὰ ὀνομασθῆ Εὐβουλεύς, ἐνῶ ἐν τῇ αὐτῇ ὑδρία ὑπάρχει καὶ ὁ τὴν αὐτὴν στολήν προς τὸν δαδούχον τοῦ ἡμετέρου πίνακος φερῶν νεανίσκος². Ἐν ταύτῃ λοιπὸν τῇ ὑδρία τοῦλάχιστον δὲν δύνανται ἀμφότεροι νὰ εἶνε *Eubouleus*, καίτοι ἐκάτερος δύναται νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦτο δικαιοτάτα κατὰ τὰ προειρημένα. Ὁ χοῖρος ὁμοίως, ὃν φέρει ὁ πρῶτος τῶν προειρημένων νεανίσκων εἶνε σύμβολον τοσοῦτον χαρακτηριστικόν, ὥστε κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην τοῦλάχιστον οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται νὰ ἀμφισβητηθῆ ὅτι οὗτος ἀληθῶς εἶνε ὁ Εὐβουλεύς, ὁ δὲ τὰς δῶδας φέρων εἶνε ἄλλο πρόσωπον³. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀγλῶσθ' ὅτι ὁ Εὐβουλεύς δὲν ἦτο πρόσωπον κατέχον θέσιν μόνιμον καὶ πάντοτε τὴν αὐτὴν ἐν τῇ ἐλευσινιακῇ λατρείᾳ, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ χρονικῇ περιόδῳ παρίστατο ἄλλοτε ὑπὸ ἄλλο σχῆμα, καὶ ὅτι καὶ ἄλλο πρόσωπον ὑπὸ τὸ αὐτὸ σχῆμα ἀπεικονίζετο ἐνίοτε. Ὁμοίως καὶ ἐν ταῖς μαρτυρίαις τῶν ἀρχαίων ὁ Εὐβουλεύς ὅτε μὲν εἶνε ἀπλοῦς συνώτιης, ὅτε δὲ θεὸς ὁμοιόζων πρὸς τὸν Πλούτωνα (καὶ τὸν Ἄδην) ἢ τὸν Διόνυσον, ἢ καὶ συγγεόμενος πρὸς τινὰ τούτων ἴδε τὸ ἄρθρον *Eubouleus* ἐν τοῖς λεξικοῖς τοῦ

¹ Σχολ. Δουλιαν. ἐν Rhein. Museum XXV σελ. 519. "Ὅτε ἀνθολογοῦσα ἤρπαξτε ἢ Κορη ἔπο τοῦ Πλουτωνος, τότε κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον Εὐβουλεύς τις συνώτιης ἔνεμε ὅς. Κλήμης Ἄλις Πρωτρ. II 20 σελ. 17: βουκόλος ὁ Τριπτόλεμος ἦν, ποιμὴν δὲ ὁ Εὐμολπος, συνώτιης δὲ ὁ Εὐβουλεύς.

² Οὐδμίαν σηρασίαν ἔχουσι σήμερον αἱ παλαιότεραι γῶμαι περὶ τῆς μορφῆς ταύτης, ὡς τοῦ Stephani (Compte-Rendu de la comiss. imp. arch. 1862 σελ. 33) ὅτι εἶνε Ἄρταμις, καὶ τοῦ Strube (Studien über den Bilderkreis von Eleusis σελ. 41), Overbeck (Kunstmyth. III σελ. 678) καὶ Heydemann (Marmorkopf Riccardi Winkelmannsprogramm σελ. 15) ὅτι εἶνε θνητός (ἄνηρ ἢ γυνὴ) ἔχων τὸ ἄξιωμα τοῦ δαδούχου. Ἴδε καὶ ὅσα περὶ τούτου παρατηρεῖ ὁ Furtwängler ἐνθ. ἀνωτ. περὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2382 σκάρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὑπάρχοντος νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 1341 καὶ τὰ κατωτέρω σελ. 29 ὑποσημ. 3 ῥηθισμένα.

³ Τὸ ὑπὸ Rubensohn ἐν Mittheil. Athen XXIV πίν. VIII, 2, 3 ἐκδοσόμενον τεμάχιον ἀργείου μετ' ἀναγλύφου παραστάσεως δὲν ἔχει τὴν σηρασίαν, ἢ ἀποδοεῖ αὐτῷ ὁ ἐκδοτής (σελ. 58), διότι ἀληθῶς μὲν δὲν φέρει χοῖρον ὁ ἐν αὐτῇ παριστάμενος νεανίσκος, ἀλλ' εἶνε ὅπως ἀδελφὸς αὐ εἶνε το αὐτὸ πρόσωπον πρὸς τὸν ἐν τῇ Κυμαία ὑδρίᾳ. Ταῦτα γραφῶ ἐξετάσαι ἐπὶ τούτῳ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον ἄλλο δὲ ἐλευσινιακὸν μνημεῖον παριστῶν τὸν περὶ αὐτοῦ πρόκειται νεανίσκον μετὰ ἄλλου ζώου πλὴν τοῦ χοῖρου δὲν ὑπάρχει.

Roscher καὶ τοῦ Daremberg et Saglio). Ὑπὸ τινῶν μὲν λοιπὸν τῶν μετεχόντων τῆς λατρείας ταύτης ἐπιστεύετο ὡς πρόσωπον αὐθυπόστατον ἰδίαν ἔχον ἀτομικότητα, ὑπ' ἄλλων δὲ ὡς ἀπλοῦν ἐπιθετὸν ἄλλης θεότητος, ἢ ὡς δαίμων παραπλησίαν σημαντικώτερον τινὲ θεῷ ἔχων ὑπόστασιν, ἐστερημένος μόνον τῆς ἀτομικότητος ἐκείνου¹. Ὅστε ἢ διαφορὰ τοῦ σχήματος, ὑπὸ τὸ ὅποιον παρίσταται ὁ Εὐβουλεύς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Λακρατείδου καὶ ἐν τῇ Κυμαία ὑδρίᾳ, εἶνε φυσικὴ συνέπεια τῆς διαφορᾶς τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων, ὅχι ἀυθαίρετος ἀστάθεια περὶ τὴν χρῆσιν τοῦ σχήματος ἐν τοῖς μνημείοις τῆς τέχνης. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετασθῆ τίνα τῶν παραδόσεων ἠκολούθησεν ὁ τὸν ἡμέτερον πίνακα γράψας, ἢτοι ἂν ὁ δαδούχων νεανίσκος εἶνε Εὐβουλεύς, ὡς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Λακρατείδου, ἢ ἄλλος τις θεὸς πλὴν τοῦ Εὐβουλεύς, ὡς ἐν τῇ Κυμαία ὑδρίᾳ. Τὸ ζήτημα τοῦτο νομίζω ὅτι λύει ἀσφαλῶς τὸ προσκείμενον τῷ νεανίσκῳ σύμβολον, ἢτοι ὁ ὄμφαλος, ὅστις ἐκ πασῶν τῶν ἐλευσινιακῶν θεοτήτων κατ' ἐξοχὴν προσήκει τῷ Ἰάκχῳ τῷ ἐν λέβητι ἐπὶ τοῦ τρίποδος ἐψηθέντι καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῷ Παρνασσῷ ταρέντι ὥστε Ἰάκχος εἶνε βεβαίως ὁ τοῦ ἡμετέρου πίνακος δαδούχων νεανίσκος. Τοῦτο ἐπικυροῦσι προσέτι αἱ ἐλευσινιακαὶ παραστάσεις δύο ἀγγείων κατωτέρω μνημονευθησομένων, ἢτοι τῆς ὑπ' ἀριθ. 1443 ὑδρίας τοῦ ἡμετέρου Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ τοῦ ἀγγείου τῆς συλλογῆς Castellani, ἐν αἷς παρίσταται ὁ Διόνυσος καθήμενος ἐπὶ τοῦ ὄμφαλου, ὁ δὲ Διόνυσος πρὸς τὸν Ἰάκχον μάλιστα ταυτιζέται ἐκ πάντων τῶν ἐλευσινιακῶν θεῶν². Τῷ Ἰάκχῳ ἀνήκουσιν αἱ παρακείμεναι ὑπὸ τὸν ὄμφαλὸν δέσμαι τῆς ἱερᾶς αὐτῷ μύρτου³, αἵτινες καὶ *ιάχαι* ἐπεκαλοῦντο⁴.

Ἄλλὰ τότε πῶς πρέπει νὰ κληθῆ ὁ τὸ αὐτὸ σχῆμα ἔχων νεανίσκος ἐν τῇ Κυμαία ὑδρίᾳ, ἀφοῦ

¹ Φορεῖ τῶν ἀσυμφώνων τούτων δοξασιῶν ἴσως ἦταν τὰ διάφορα γερμ. ὅσα μετεῖχον τῆς ἐν Ἐλευσίνι λατρείας.

² Τὸ ἐν τῷ ἐν Ἐλευσίνι μουσεῖῳ ὑπάρχον ἄγαλμα τοῦ Ἀντιόχου (πρὸβλ. Conze καὶ Michaelis, *Bullettino dell' Inst.* 1860 σελ. 179) ὅπερ ἔχει καὶ τὸν ὄμφαλὸν παρακείμενον, μοί φαίνεται ὅτι παριστᾷ αὐτὸν ὑπὸ μορφῇ Ἰάκχου, πλανᾷται δὲ ὁ Wernicke (Pauly-Wissowa *Realencyclopädie I* σελ. 244).

³ Ἀριστοφ. Βῆτρ. 325 Ἰάχχ', ὃ Ἰάχχης, ἐθῆ - - - πολέκαρπον μὲν τινάσσων περὶ κρατὶ σῶ βρέοντα στίγανον μινρωῶν.

⁴ Roscher, *Mythol. Lex.* τόμ. II σελ. 10.

ἐν αὐτῇ ὁ τρίπους πρόσκειται ἐτέρᾳ νεανικῇ μορφῇ ποδῆρη γιγώνα ἐνδεδυμένη καὶ μακρὸν φερύσῃ θύρσον, οἱ δὲ βράχιοι ἐπίσης ἀπομεμακρυσμένοι τοῦ πρώτου παράκεινται πλησίον τῷ δευτέρῳ διεσταυρωμένοι ἐπὶ τοῦ μεταξὺ Δήμητρος καὶ Κόρης μικροῦ βωμοῦ; Καὶ τοῦτο νομίζω ὅτι ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἀσυμφωνίας τῆς παραδόσεως, καθ' ἣν ὁ Ἰακχος ὅτε μὲν ταυτίζεται τῷ Διονύσῳ, ὅτε δὲ διαστέλλεται ἀπ' αὐτοῦ, γνωστῇ δὲ ἴσῳ τοῦ Διονύσου πρὸς τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸν τρίποδα σχέσις¹. Ὁ μὲν ἡμέτερος πίναξ λοιπὸν ἀπονέμων τῷ Ἰακχῷ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τοὺς βράχιους οὐδαμῖαν καταλείπει τῷ Διονύσῳ θέσιν ἐν τῇ ἐλευσινιακῇ λατρείᾳ, ἐνῶ τούναντίον ἐν τῷ ἀγγείῳ τῷ ἄλλοτε τῆ συλλογῇ Castellani ἀνήκοντι καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ αὐτῆς pl. II ἀπεικονισμένῳ ἐλλείπει μὲν ὁ Ἰακχος, παρίσταται δὲ μόνος ὁ Διόνυσος ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ καθήμενος ἀ ἀπληρῶν τὸν Ἰακχον², ὡς ἀναπληροῖ ἐν τῷ ἡμέτερῳ πίνακι ὁ Ἰακχος τὸν Διόνυσον. Ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρία συμβιβάζονται ἀμφότεραι αἱ ἀντίθετοι αὐταὶ παραδόσεις, ἀλλὰ μόνος ὁ Διόνυσος παρίσταται ὡς ὁμότιμος καὶ πάροχος τῇ Δήμητρει καὶ τῇ Κόρῃ θεῶς, ὁ δὲ Ἰακχος ὡς ἄπλοῦς δαίμων δευτερεύουσαν θέσιν κατεχὼν, ὡς καὶ ὁ Εὐθύουλος³.

¹ Middleton, *Journal of Hell. Studies* IX σελ. 302. Harrison αὐτοῦθι XIX σελ. 225 ἔξ. Hiller v. Gaertingen ἐν *Pauly-Wissowa Realencycl.* ἐν ἄρθρῳ *Delphi, Geschichte* σελ. 6.

² Πρὸς δεξιῶν τοῦ Διονύσου ἵσταται γυναικεία μορφή, ἣν νομίζω Ἀφροδίτην, αὐτῇ ἡμῶς δὲν παρίσταται ἐγκαλυπτομένη, ὡς ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρία, ἀλλ' ὡς ἄρτι ἀναθεωρημένη τὸ ἱετικὸν καὶ ὑφούσα τὸν ἀριστερὸν ὄμων, ἵνα ὁθήσῃ τὸ ἄκρον αὐτοῦ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ στερεώσῃ τὴν ἀναβολὴν. Ἡ ἐτέρα γυνή ἢ πρὸς ἀριστερὰν ἵσταμένη παρὰ τὴν Δήμητρα εἶνε ἀναρριθώδης Ἀθηνά.

³ Τοῦ Διονύσου ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρία ἀνεγνωρίσθη ἤδη ἔξ ἀρχῆς ὁ Stephani καὶ ἔπειτα ὁ Heydemann, *Marmoropt. Riccardi XIII Winkelmannsprogramm* σελ. 15. Ο Strube (ἔ. ἀνωτ. σελ. 41) καὶ τοῦτον νομίζει ἱερεῖα, ὡς καὶ τοὺς δύο προσηρημένους νεανίσκους καὶ τὸν ἕτερον ἄδουλοῦντα νεανίσκον τὸν παρὰ τὸν Τριπόλεμον, συμφωνοῦσι δ' αὐτῷ καὶ ἄλλοι. Ἀλλὰ πλὴν ἄλλων δυσχερεῶν ἢς γεννᾷ ἢ ὑποθέσει αὐτῇ, μοι φαίνεται ὅπως ἀσυμφωνήσας πρὸς αὐτὴν ἢ τε νεανικῇ ἡλικίᾳ κοινῇ οὕτω πᾶσι τοῖσι, καὶ ἢ οἰκειότητι, μεθ' ἧς συμπεριφέρονται πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὸ ὅπως ἀνάριστον ἱερεῖα στήματα τοῦ φέροντος τὸν χοῖρον. Ἀλλ' οὐδὲ θεράπων ὑπηρετῶν κατὰ τὴν θουσίαν δοῦνται να εἶνε οὕτος ὁ τὸν χοῖρον φέρον (ὡς νομίζει ὁ Kern ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 17 καὶ ἄλλοι· ἀπὸ ὑπάρχουσιν αὐθροσάται μόνον αὐτὸν ἀπεικονίζοντα ἀγάλματα, οἷον τὸ ὑπὸ Furtwängler (*Mittheil. Athen* XX σελ. 357) ἐκδοθὲν καὶ ἄλλα ἱκανά.

Ἀνάλογος πρὸς τὸν ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρία διχασμὸς τῆς αὐτῆς θεότητος εἰς Διόνυσον καὶ Ἰακχον νομίζω ὅτι ἀπαντᾷ ἐν τῇ παραστάσει τοῦ ἀμορφῶς τῆς συλλογῆς Fittipaldi *Monum. dell' Inst.* VI σελ. XLII A), ἐν ἣ ὁ Πλούτων ἀρχάσας τὴν Κόρην κατέχει αὐτὴν ἐπὶ τεθρίπῳ εἰς τὸν Ἄδην, ἐν τῷ Ἄδῃ δὲ ὁ ἰσοδύναμος τῷ Πλού-

Ἰακχος λοιπὸν εἶνε καὶ ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρία ὁ ἄδουλοῦν νεανίσκος, ἀλλ' ὑποδεέστερος τὴν ὑπόστασιν ἢ ἐν τῷ ἡμέτερῳ πίνακι¹.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρία παρίσταται ἡμῶς ὁ Διόνυσος καὶ ὁ ἡμέτερος μετὰ τῆς ποικίλης στολῆς νεανίσκος ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 1443 ἐκ Κρητικῆς προερχομένη ὑδρία τοῦ ἡμέτερου Ἐθνικοῦ μουσείου, ἧς τὴν παράστασιν περιέγραψα διὰ βραχέων ἐν τῷ ἔτι ὑποτὰ πιστήρια εὐρισκόμενῳ τεύχει τῶν *Monuments Piot* (πρόβλ. καὶ *Furtwängler, Meisterwerke* σελ. 365) ὑπόστμ. 2, 3. Ὁ μὲν Διόνυσος κάθηται πρὸς δεξιῶν τῶν ἐλευσινίων θεαινῶν ἰσοτίμως παρεδρεύων αὐταῖς καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ ὑπάρχει ὁ ὀμφαλός, ὁ δὲ ἡμέτερος νεανίσκος τὴν αὐτὴν φέρον ὡς ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρία στολὴν, ἀλλ' ἀντὶ ἄδων κρατῶν σκῆπτρον ἵσταται ὀπισθεν τῆς Δήμητρος συνεσταλμένος ὡς πρόσωπον ἕλως δευτερεῦον². Ἡ το ἱμάτιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀναβαλλομένη γυναικεία μορφή ἣτις ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρία παρίσταται καθήμενη παρὰ τὸν Ἰακχον, ὁρθῶς δέ, ὡς μοι φαίνεται, νομίζεται ὡς Ἀφροδίτη³, κάθηται ὀπισθεν τοῦ Διονύσου. Τὸ

τωνι Εὐθύουλος καθήμενος καὶ κρατῶν οὐλοῦν καὶ ἄδων μέρου καὶ μέρτιον ὡσαύτως φερῶν στέφανον ἀναμένει τοὺς ἐρχομένους, ἵνα ὑποδεθῆσιν αὐτοὺς καὶ φέσῃ ἐν τοῖς ὑπολήμονσι αὐτοῦ δόματι (Πρόβλ. Ὀρφ. Ὑμν. XVIII, 12). Σημειώσω δ' ὅτι ἐπὶ τὰς ἀριστερὰς τῆς καθόδου τῆς Κόρης ἐν τοῖς θεσημορφοῖσι ἐκαταρεστο καὶ ὁ Εὐθύουλος. Ὁ Stephani (*Annali dell' Inst.* 1860 σελ. 311 ὁ Gerhard *Ges. Akad. Abh.* 2 σελ. 423 Anm. 276) καὶ ἄλλοι νομίζουσι τοῦτον ὡς Ἀπόλλωνα, ὁ δὲ Förster (*Raub und Rückkehr der Perseph.* σελ. 245) Ἐρμῆν. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἀπόλλων δὲν ἔχει θέσιν ἐν τῇ παρισταμένη σκηνῇ, εἰς δὲ τὸν Ἐρμῆν εἶνε ἀνάριστος τὸ στήμα. Ὁ ἐν ἑτέρῳ ὅπως ἀμορφῶ Overbeck *Kunstmyth. Atlas* XVII, 26) νεανίας ὁ ἐπὶ τοῦ φέροντος στηριζόμενος καὶ τὸν πέτασον φορῶν, φαίνεται ὅτι πράγματι εἶνε ὁ Ἐρμῆς, ὡς νομίζουσι αὐτὸν ὁ Förster (σελ. 242) καὶ ὁ Overbeck (III σελ. 601). Ὁμοίως διχασμὸς Ἰακχου καὶ Διονύσου ὑπάρχει ἐν ἀγγειογραφίᾳ, ἐν ἣ ὁ Furtwängler (*Jahrbuch d. d. arch. Inst.* VI σελ. 120 ἔξ.) ὁρθῶς φαίνεται ὅτι εὐρίσκει γέννησιν Ἰακχου, ὁ Διόνυσος παρίσταται κατ' αὐτὴν μετὰ Σιλῆου καὶ Νύμφης. Περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰακχου ἴδε καὶ Robert, *Arch. Märchen* σελ. 181 ἔξ.

Ἡ περὶ τοῦ ἑτέρου ἄδουλοῦντος νεανίσκου τῆς Κυμαίᾳ ὑδρίας τοῦ μετὰ τὸν Τριπόλεμον ὡς καὶ περὶ τῆς μετ' αὐτὸν γυναικείας μορφῆς δὲν δύναμι να εἶπω τι θετικόν. Ἡ θανάτων μοι φαίνεται ὅτι εἶνε Εὐθύουλος κρατῶν δῶδα ὡς ἱεροφάντης καὶ φορῶν ἐνθροῦν ὡς ὁ ἔξ. ἢ δὲ παρ' αὐτὸν γυνή Ἐλευσίς, ὡς φρονεῖ καὶ ὁ Heydemann ἐν ἀνωτ. σελ. 15).

² Σημειώσω δ' ὅτι οὗτος ἔχει βραχίλια κόμην, ὥστε ἐπιφανῆ ὁ Rubensohn (*Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen* XXIV σελ. 58) ἰσχυρίζομενος ὅτι ἡ μακρὰ κόμη εἶνε ἀπαραίτητος τῷ Εὐθύουλι, ὑπὸ τοῦτο το στήμα μόνον παρισταμένη.

³ Strube σελ. 36. Overbeck, *Kunstmyth.* III σελ. 677. Ὀρφοῦ-

σκήπτρον δὲ, ἕπερ φέρει ἐν τῇ ὑδρίᾳ ταύτῃ ὁ νεανίσκος ἀντὶ τῶν δῶδων, δὲν ἀρμόζει τῷ Ἰακχω, ἀλλὰ τῷ Εὐβουλεί, ὅστις πρὸς τὸν Δία σχετίζεται κατ' ἐξοχὴν ἐν ταῖς παραδόσεσι τῶν ἀρχαίων. Τοῦτων ἕνεκα πιστεύω ὅτι ἐν τῇ παραστάσει ταύτῃ ὁ Ἰακχος ἐλλείπει, ὡς ἐν τῷ ἀγγείῳ Castellani, ὁ δὲ τὰς ἐνδρομίδας φερῶν καὶ τὸ σκήπτρον ἔχων νεανίας εἶνε Εὐβουλεύς, ὅστις οὕτω μετὰ τοῦ σκήπτρου παρίσταται συμφωνότερον πρὸς τὰς ἀρχαίας παραδόσεις ἢ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Λακρατείδου· ἐπὶ δὲ συμφωνότερος πρὸς αὐτὰς θὰ ἦτο ἂν παρίστατο πρεσβυτικός, ὅπως ὑπέδειξεν ὁ Kern (Mithteil. d. d. arch. Inst. Athen XVI σελ. 20 ἐξ.).

Ἦδη ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις φαίνεται ὅτι διτταὶ περὶ τῆς γενέσεως τῶν ὄντων θεωρίαι, ἡ μὲν ἀποβλέπουσα εἰς τὴν λεληθότως ἐνεργούσαν γενετήριον δύναμιν τῆς φύσεως, ἡ δὲ εἰς τὴν μετὰ σοφίας δημιουργίαν τῶν ὄντων ἐπήνεγκον τὸν διχασμὸν τοῦ παναρχαίου χθονίου θεοῦ, ὅστις καὶ ἔπειτα ἐξηκολούθησεν ὑπάρχων ἀφανῆς ὢν ἐν Ἐλευσίνι καὶ ἀνώνυμος, ἀπλῶς θεὸς μόνον ἀποκαλούμενος. Ἡ μὲν τῶν ἐξ αὐτοῦ παραχθεισῶν θεοτήτων εἶνε μυστηριώδης, πλήρης ἐμφύτου σφρίγγους καὶ μετ' ἀκατασχέτου δυνάμεως ἐμφανιζομένη, ὅθεν καὶ νεαρὰ τὴν μορφήν (ὁ Χθόνιος Διόνυσος), ἡ δὲ προνοητικὴ μετὰ σοφίας ἄμα καὶ ἀμετατρέπτου κανονικότητος τοὺς νόμους τῆς ζώσης φύσεως ἐπιβάλλουσα καὶ κατὰ ταῦτα πρεσβυτικὴ (Χθόνιος Ζεὺς). Βραδύτερον οἱ δύο οὗτοι θεοὶ εἰς κύκλους ἄλλων μυθολογικῶν παραδόσεων περιληφθέντες (ὁ μὲν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὁ δὲ τοῦ Θηβαίου Διονύσου) ἀπηλλοτριώθησαν πρὸς τὰς περὶ τῶν χθονίων θεῶν δοξασίας, προῆλθον δὲ νέοι θεοὶ ὑποκαθιστῶντες ἐκείνους ἐν ταῖς περὶ τῶν

χθονίων θεῶν παραδόσεσιν, ἦτοι ἐκ μὲν τοῦ χθονίου Διονύσου ὁ Ἰακχος, ἐκ δὲ τοῦ χθονίου Διός ὁ Εὐβουλεύς¹ καὶ ὁ Πλούτων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀρχαία θεωρία ἡ προξενήσασα τὸν διχασμὸν τοῦ παναρχαίου χθονίου θεοῦ εὐκόλως ἐλησμονεῖτο ἢ παρεβλέπετο, ρυσικὸν ἦτο νὰ προκύψῃ σύγχυσις τῶν ἐκ τοῦ διχασμοῦ παραχθεισῶν νέων θεοτήτων πρὸς τὸν ἀρχικὸν γεννήτορα, ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς ἀλλήλας. Διὰ ταῦτα ἐν ταῖς παραδόσεσιν ὅ,τε Ἰακχος καὶ ὁ Εὐβουλεύς συγχέονται ἀμφοτέρω καὶ πρὸς τὸν Δία (Ἄδην) καὶ πρὸς τὸν Διόνυσον καὶ θεωροῦνται ἐπίσης ἀμφοτέρω ὅτε μὲν σύζυγοι τῆς Θηλείας χθονίας θεότητος καὶ γεννήτορες, ὅτε δὲ τέκνα τοῦ Διός ἢ τοῦ Διονύσου. Τὸ αὐτὸ πιστεύω ὅτι συνέβη καὶ ἐν ταῖς παραστάσει τῶν μνημείων τῆς τέχνης· ὁ μὲν Εὐβουλεύς πρεσβυτικός παριστάμενος τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ ὁμοιάζων τῷ Δί καὶ τῷ Πλούτωνι προσέλαθε κατὰ πρῶτον μὲν τὸ νεανικὸν τῆς μορφῆς καὶ τὴν θρησκιακὴν στολήν τοῦ Διονύσου², διετήρησεν ὅμως τὸ σκήπτρον τοῦ Διός (ὑδρία τοῦ Ἐθν. Μουσείου), εἶτα δὲ παραλαβὼν καὶ τὰς δῶδας ἐξωμοιώθη τελείως πρὸς τὸν Ἰακχον (ἀναγλύφον Λακρατείδου)· ὁ Ἰακχος δ' ἀφ' ἑτέρου προσέλαθε τὴν μακρὰν κόμην καὶ τὴν σκυθρωπότητα τοῦ Εὐβουλέως (Κυμαία ὑδρία)³. Ἐξ ἄλλου ἐπειδὴ ὁ Ἰακχος κατέλαθεν ἐν τῇ ἐλευσινιακῇ λατρείᾳ μετὰ τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης τὴν κυρίαρχον θέσιν, τὴν τὸ πρῶτον κατεῖχεν ὁ πανάρχαιος χθόνιος θεός, ὁ

¹ Το ὄνομα παρερμηνεῖται ἔν τε τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις νομισθὲν ὅτι σημαίνει τὸν ἀγαθὸν συμβουλευόντα (Iuniconsili praestitem, Macrobi. Sat. I, 18, 17· ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ὄλιος ἀσυνέβηστον πρὸς τὸν ἀρχαιότερον τύπον Βουλεύς. Εἰς ἐμὲ φαίνεται πιθανώτερον ὅτι τὸ ὄνομα δηλοῖ τὸν θεὸν τὸν προνοοῦντα περὶ τῶν μελλόντων καὶ ἀμετατρέπτως προαποφασίζοντα τὴν ἔκβασιν αὐτῶν, τὸν διοικοῦντα τὴν αἰμαρμένην. Ὁ τύπος Εὐβουλεύς ἐξηματίσθη ἐκ τοῦ Βουλεύς ὑστερον κατ' ἐφημερίαν. Ἐκ τούτων οὐδαμῶς εἶνε ἀναγκαῖον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἦτο θεὸς μαντικός, ὡς νομίζει ὁ Rohde (Psyche² I σελ. 207, 2· καίτοι ἡ μαντικὴ οὐδαμῶς εἶνε ἀνάριστος τοιοῦτο θεῷ).

² Περὶ τῆς στολῆς ταύτης ἴδε Hartwig, Bendis σελ. 7 ἐξ. Μετὰ τοῦ θερμακτικοῦ ἐπιδήλματος τῆς θρησκιακῆς στολῆς παρίσταται ὁ Ἰακχος μόνον ἐν τεμαχίῳ ἀναγλύφῳ ἐκδομένῳ ὑπὸ Kern (Mithteil. Athen. XVII σελ. 127 fig. 2). Ἡ ὁμοιότης τῆς στολῆς τοῦ θαλασσοδόντος νεανίσκου πρὸς τὴν τῶν δραματικῶν ὑποκριτῶν, ἣν ἐξάγει ὁ Strube σελ. 45 παρελήφθη πιθανώτατα καὶ αὐτὴ ἐκ τῶν Διονυσιακῶν πομπῶν. Ὡσαύτως καὶ τὰ ἐπιθετικὰ μεταρρυθμῶς καὶ θεοσωτικακῆς (Ὀρφ. Ἦμν. V, 4· μετεδόθησαν ἀπὸ τοῦ Διονύσου εἰς τὸν Εὐβουλεύα).

³ Ἴσως καὶ τοῦ Θηβαίου Διονύσου ἡ ποιητικὸς μορφή ἐντεθεῖν ἔχει τὴν προέλευσιν.

τατα παρίσταται ἡ Ἀφροδίτη ἐν ἀναγλύφῳ ἐκδομένῳ ὑπὸ Collignon ἐν Monuments Grecs publiés par l'association pour l'encouragement des ét. Gr. N° 10 (1881 pl. I. Ἡ στάσις αὕτη εἶνε χαρακτηριστικὴ τῶν χθονίων θεαινῶν, ὁ δὲ Collignon σελ. 6) ἀντιλέγων δὲν παρετήρησεν ὅτι τα ὑπ' αὐτοῦ παρατιθέμενα παραδείγματα εἶνε προσωποποιήσεις πόλεων, αἵτινες παρίστανται ὑπὸ τῶν τύπων χθονίων θεαινῶν. Ὁ Ἰακχος παρὰ τὴν Ἀφροδίτην ἱσχυόμενος ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρίᾳ νομίζω ὅτι ἀναπληροῖ τὸν κενὸν τοῦ ἔργου· Ἐρωτα, τῶν ἱερουργητῶν μεστηριῶν καὶ λαμπρῶν φροντὶ τὴν ἀμειψαν ἕκτα πεπασατα (Δουκιαν. Ἐρωτ. 32. Roscher Mythol. Lex. ἐν λ. Eros σελ. 1314). Γνωστὸν δὲ ὅτι ὑπὸ τὴν σελήθῃ μορφῆς συχναίς παρίσταται ὁ Ἐρως μετὰ τῆς Ἀφροδίτης ἐν τοῖς ἐλευσινιακοῖς μνημείοις (Ἐρδλ. Overbeck, Kunstmyth. III σελ. 561). Περὶ τῆς κατωχθονίας Ἀφροδίτης Ἐρδλ. καὶ τα ὑπὸ H. von Prott ἐν Mithteil. d. d. arch. Inst. Athen XXIV σελ. 258-261 γερραμμένα.

Εὐβουλεύς δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῆ ἐν τῇ μετὰ τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης λατρείᾳ ἐν τῇ αὐτῇ περιωπῇ¹. Ἔθεν υποδιπλασθεῖς εἰς ἀπλοῦν ἤρωα μάρτυν τῆς ἀρπαγῆς τῆς Κόρης μετέπεσαν εἰς συνθώτην ἕνεκα τῆς παραδεδομένης λατρείας τοῦ γηονίου Διός, καθ' ἣν ἐθύοντο αὐτῷ χοῖροι². Καίπερ ὁμοίως εἰς τοιαύτην υποδεστέραν υποδιπλασθεῖς τάξιν ὁ Εὐβουλεύς κατέχει ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρίᾳ τὴν προσήκουσαν θέσιν παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς, ἣτις μὲν φαίνεται ὅτι δὲν παρίσταται ἀπλῶς ὡς ἀπτική θεότης, ὅπως κοινῶς νομιῖται, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἀντίστοιχος τῷ γηονίῳ Δί (Εὐβουλεύ) θήλεια θεότης, ὅπως καὶ ἐλατρεύετο ἐν Κορωνείᾳ τῆς Βοιωτίας Σπράβ. IX, 29· πρὸς. Παισαν. IX, 34, 2). Μόνον ἐν τῷ ὑπὸ Lovatelli ἐν *Bullettino della comm. arch. comunale VII* πίν. I-III ἐκδοδομένῳ ἀναγλύφῳ ὁ τοιοῦτος Εὐβουλεύς παρίσταται ὡς ἀπλοῦς θεράπων ἐν τῇ ἱεροτελεσίᾳ. Κατὰ τινὰ ὀρφικὴν παράδοσιν ὁμοίως ἄρχων τοῦ Ἄδου καὶ ἐπομένως ἰσοτιμος ταῖς μεγάλας Ἐλευσίνιας θεαῖς εἶνε ὄχι ὁ Ἰακχος, ἀλλ' ὁ Εὐβουλεύς (Ὀρφ. Ἰγμ. XVIII, 12), ὥστε ἐν τῇ παραδόσει ταύτῃ δὲν ὑπῆρχε θέσις θεοῦ διὰ τὸν Ἰακχον, ὡς δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἐτέρᾳ διὰ τὸν Εὐβουλέα κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰακχος κατὰ τὴν ὀρφικὴν παράδοσιν ταύτην (Κλήμ. Ἀλ. Προτρ. 21, Roscher Mythol. Lex. II, 1 σελ. 2) δὲν εἶνε θεὸς ἐπίσημος, ἀλλὰ παιδικὸς δαίμων μάρτυς τῆς ἀσχημοσύνης τῆς Βαυβούς. Ὁ οὕτως υποδιπλασθεῖς Ἰακχος εἶνε ἀντίστοιχος πρὸς τὸν συνθώτην Εὐβουλέα. Ὅσοι λοιπὸν ἐδέχοντο ὡς θεὸν ἰσοτιμον τῇ Δήμητρὶ καὶ τῇ Κόρῃ τὸν Εὐβουλέα, ἐνόμιζον τὸν Ἰακχον ἀπλοῦν παιδικὸν δαίμονα, καὶ τὰν ἀπαλιν ἔσοι ἀπένεμον τὴν θεότητα τῷ Ἰακχῷ, ἐνόμιζον τὸν Εὐβουλέα συνθώτην. Μόνος ὁ ποιήσας τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Λακκρατείδου φαίνεται ὅτι συνεδύασεν ἀμφοτέρας τὰς παραδόσεις καὶ παρέστησεν ἰσοτιμους τὸν τε Εὐβουλέα καὶ τὸν Ἰακχον, ἀλλ' ἔταξεν ἐκάτερον ἐν ἰδίῳ ὀμίλῳ θεοτήτων, ἣτοι τὸν μὲν Εὐβουλέα μετὰ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς θεᾶς, τὸν δὲ Ἰακχον μετὰ τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης, κατὰ

ἀρχῶν οὕτω ποιῶν το ἀσυμβίβαστον τῆς ἰσοτιμίας αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ θεολογικῷ συστήματι. Ἰακχον δὲ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Λακκρατείδου νομιῖω τὸν ὀπισθεν τῆς Δήμητρος ἰστούμενον παιδᾶ, ὅστις κραταί ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ θαλλοὺς μύρτου ὄχι στάχυς, ὡς ἐνόμισεν ὁ Heberdey σελ. 112. Εἰκάζω δὲ τοῦτο διὰ τε το προστεθειμένον χαρακτηριστικώτατον ἐκεῖνο σύμβολον, ἣτοι τὴν μύρτον, καὶ διότι τὰ σωζόμενα λείψανα τῆς δεξιᾶς χειρός τῆς ὀπισθεν τοῦ παιδὸς τούτου γυναικείας μορφῆς δηλοῦσι σαφῶς ὅτι αὕτη ἐνεκαλύπτετο διὰ τοῦ ἱματίου, ὅπως ἡ ἀκροτάτη πρὸς δεξιάν μορφή τῆς Κυμαίας ὑδρίας, καὶ ἡ παρὰ τὸν Διόνυσον γυναικεία μορφή τῆς ὑπ' ἀριθ. 1443 ὑδρίας τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου. Καὶ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Λακκρατείδου λοιπὸν ὁ Ἰακχος παρίσταται ὁμοῦ μετὰ τῆς γηονίας Ἀφροδίτης, ὅπως ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρίᾳ. Ἐκ τούτου πάλιν νομιῖω ὅτι ἀντιστρέφως ἀποδεικνύεται ὅτι ὀρθῶς ἐνομήσθη ὡς Ἰακχος ὁ τὰς δύο δῆδας κρατῶν νεανίσκος τῆς Κυμαίας ὑδρίας, διότι ὑποτιθεμένου ὅτι τὰ εἰρημένα δύο ἀκροτάτα πρόσωπα τοῦ Λακκρατείδου ἀναγλύφου εἶνε τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ δύο πρὸς δεξιάν ἀκροτάτα πρόσωπα τῆς Κυμαίας ὑδρίας, ἐπειδὴ ὁ καὶς τοῦ ἀναγλύφου δὲν δύναται νὰ εἶνε Εὐβουλεύς ἐξ ἀπαντος δὲ εἶνε Ἰακχος κατὰ τὰ εἰρημένα, ἔπεται ὅτι καὶ ἡ ἀντίστοιχος μορφή τῆς Κυμαίας ὑδρίας Εὐβουλεύς τοῦλάχιστον δὲν δύναται νὰ εἶνε, ἀλλὰ βεβαίως Ἰακχος, ὡς ἡ ὁμοία αὐτῷ μορφή τοῦ ἡμετέρου πίνακος. Προσπεριμαρτυρεῖ δὲ ταῦτα καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 1341 σκύφος τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου πρὸς. Fuellwängler ἐν. ἀν.), ἐν ᾧ ὁ Ἰακχος παριστάμενος μετὰ δύο δῆδων καὶ ὑπὸ το αὐτὸ σχῆμα, ὡς ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι καὶ ἐν τῇ Κυμαίᾳ ὑδρίᾳ, φέρει προσέτι ἐν τῇ ζώνῃ θαλλοὺς μύρτου, το δ' ἀπρόσφορον τῆς θέσεως, ἐν ᾧ οἱ θαλλοὶ εἶνε προστεθειμένοι, ἀποδεικνύει νομιῖω ὅτι ὁ ἀγγειογράφος ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην τῆς προσθηκῆς αὐτῶν ὡς συμβόλου διαστέλλοντος τὸν Ἰακχον ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τὸ αὐτὸ σχῆμα ἐνίστα παρισταμένου Εὐβουλέως.

¹ Διὰ τοῦτο ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Λακκρατείδου ὁ Εὐβουλεύς παρίσταται μὲν ὡς θεός, ἀλλ' εἶνε ἀπομακρυσμένος τὸν περὶ τὴν Δήμητρα θεοτήτων.

² Kern ἐν *Mithl. Athen XVI* σελ. 16.

Ἄι λοιπαὶ μορφαὶ τοῦ πίνακος στεροῦνται ἰδίων διακριτικῶν χαρακτηριστικῶν, ὥστε ἀδύνατον φαίνεται νὰ ἐρισθῆ μετὰ τινος βεβαιότητος τίνα πρό-

σώπα παριστώσιν. Οἱ ὑπὸ τριῶν γυναικείων μορφῶν φερόμενοι μυστικοὶ κρατῆρες δηλοῦσιν ἀπλῶς μύησιν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, δὲν δύνανται δὲ νὰ θεωρηθῶσιν ὡς χαρακτηρίζοντες ὠρισμένα πρόσωπα. Ἐπειδὴ δὲ μόνον γυναῖκες καὶ οἱ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κομίζουσι τοὺς κρατῆρας, ἡ δὲ προεξάρχουσα αὐτῶν ἢ καὶ σεμνοτέραν περιβολὴν φέρουσα ἤτοι ἡ κρατοῦσα τὰς δᾶδας δὲν φέρει κρατῆρα, νομίζω ὅτι ἡ τοιαύτη κρατηροφορία τὸ κατ' ἀρχὰς ἦτο λειτουργία ὑπηρετικὴ εἰς γυναῖκας καὶ οἱ τὰς κατωτέρας τὴν τάξιν προσήκουσα, ἀλλοτρία δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν δεσποινῶν. Δηλαδὴ οἱ τὸν μυστικὸν κυκεῶνα ἐμπεριέχοντες κρατῆρες μετεκομίζοντο εἰς τὴν τελετὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὑπὸ γυναικῶν ὅπως τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῶν κρητῶν ἐν ταῖς ὑδρίαις, βραδύτερον δὲ μόνον ἡ τοιαύτη λειτουργία μετέπεσεν εἰς ἀπλήν τελετουργικὴν πράξιν, οἷαν παριστᾷ αὐτὴν καὶ ὁ ἡμέτερος πίναξ, ὡς δηλοῖ ἡ μικρότης τῶν κρατῆρων καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἐπιβεβλημένη πρόσδεσις αὐτῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δι' ἱμάντων ἢ μηρίνων. Ἐὰν ταῦτα ἔχωσιν ὀρθῶς, αἱ κερνοφοροῦσαι γυναῖκες πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὑποδεέστεραι τῆς μὴ κερνοφορούσης γυναικείας μορφῆς τῆς κρατοῦσης τὰς δᾶδας, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ ἀνδρικοὶ μορφαὶ ὡς κατέχουσαι ἕλως δευτερεύουσιν θέσιν ἐν τῇ παραστάσει. Τούτων ἕνεκα φρονῶ ὅτι ἡ μὲν τὰς δᾶδας φέρουσα γυνὴ εἶνε θεὰ καὶ οἱ ἡ Ἐκάτη ὡς πρόσπολος καὶ ὀπάων τῶν Ἐλευσινίων θεαινῶν κατὰ τὸν Ὀμηρικὸν εἰς Δήμητρα ὕμνον (στίχ. 440) παρισταμένη¹. πᾶσαι δ' αἱ ἄλλαι μορφαὶ παριστῶσι θνητούς, ἀλλ' ἀναμριβόλως εἰς τὸν μυθικὸν κόσμον ἀνήκοντες, ὄχι κοινούς μύστας. Αἱ ἐν ταῖς γωνίαις τοῦ ἀετώματος δύο νεανικαὶ μορφαὶ δύνανται ἴσως μᾶλλον νὰ παριστῶσι τοπικούς τινας δαίμονας, οἷον τοὺς ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ βέοντες δύο ποταμούς, κατὰ τὴν γνωστὴν συνήθειαν τῶν ἐν τοῖς ἀετώμασι συνταγματῶν. Μετὰ τίνος πιθανότητος μόνον δύναται νὰ ῥηθῆ ὅτι αἱ τρεῖς ἀριστερόθεν τῆς Ἐκάτης μορφαὶ εἶνε ὁ Κελεός, ὁ Δημοφῶν καὶ ἡ Μετά-

νεῖρα. Εἰκάζω δὲ τοῦτο ἐπειδὴ εἶνε φανερόν ὅτι ἡ ἀριστερόθεν τῆς Ἐκάτης γυνὴ σπεύδει νὰ προσφέρῃ τι διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῇ Δήμητρει, αὕτη δὲ τείνει τὴν δεξιάν, ἵνα λάβῃ τὸ προσφερόμενον. Ὁ ἡμέτερος πίνακογράφος συμπτύξας ἐν στενῷ χώρῳ τὴν παράστασιν ἐκτενεστέρας εἰκόνας ὑπέπεσε κατὰ τὰ ἀνωτέρω (σελ. 7) εἰρημένα ἕνεκα ἀδεξιότητος εἰς τὸ σφάλμα νὰ ἀποκρύψῃ ὀπισθεν τοῦ σώματος τῆς Ἐκάτης τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς καὶ τῆς Δήμητρος καὶ τῆς ἀριστερόθεν τῆς Ἐκάτης γυναικός, ὥστε δὲν εἶνε σαφές τί αὕτη κρατεῖ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ παῖς ὀπισθεν προτείνει διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς οἶνοχόην, πιστεύω ὅτι ἡ πρὸ αὐτοῦ γυνὴ ἐκράτει φιάλην, ἵνα προσφέρῃ τὸ ποῖμα τῇ Δήμητρει δεξιουμένη αὐτὴν¹, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ἡ Κόρη κρατοῦσα καὶ αὕτη φιάλην ἀναμένει νὰ δεχθῆ τὸ ποῖμα κατόπιν. Ἡ τοιαύτη δεξιῶσις ἀρμόζει μάλιστα τῇ συζύγῳ τοῦ τῆς Ἐλευσίνος ἀνακτος· ἐὰν δ' αὕτη ἡ γυνὴ ὑποτεθῆ ὡς ἡ Μετάνειρα, βεβαίως οἱ κατόπιν αὐτῆς εἶνε ὁ Δημοφῶν καὶ ὁ Κελεός, ἐκτός ἂν προτιμᾷ τις νὰ δεχθῆ ὡς υἱὸν τοῦ Κελεοῦ καὶ τῆς Μετανείρας τὸν Τριπτόλεμον ἀντὶ τοῦ Δημοφῶντος². Ἄνευ τινὸς βεβαιότητος, ἀλλ' ὅμως συμφῶνως πρὸς τε τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα περὶ τῶν ἄλλων προσώπων καὶ πρὸς ἄλλας ἐλευσινιακὰς παραστάσεις δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν καὶ περὶ τῶν ὑπολειπομένων προσώπων ὀρίζοντες τὸν ἐν τῇ κάτω σειρᾷ τῶν μορφῶν πωγωνοφόρον ὡς Εὐμόλπον, τὴν παρ' αὐτὸν γυναῖκα ὡς θυγατέρα τοῦ Κελεοῦ, τὸν ἐν τῷ ἀετώματι πωγωνοφόρον ὡς Ἴπποδόωντα, καὶ τὰς ἐν τῷ ἀετώματι γυναῖκας εἴτε καὶ αὐτὰς ὡς θυγατέρας τοῦ Κελεοῦ εἴτε ὡς ἐπιχωρίους νύμφας, ὅπερ καὶ πιθανώτερον. Ὁ Εὐμόλπος ἰδρυτὴς τῶν μυστηρίων νομιζόμενος³ καὶ γενάρχης ὢν τῶν Εὐμόλπιδων

¹ Παρτηρητέον ὡσαύτως ὅτι μόνη αὕτη φέρει ἐν τῇ κεφαλῇ στεφάνην ὡς αἱ μεγάλαί θεαί.

² Μετὰ μόνον τῶν δᾶδων ἄνευ ἄλλου τινὸς διακριτικοῦ παρίσταται ἡ Ἐκάτη δι' ἐπιγραφῆς ἀσφαλῶς δεδηλωμένη ὡσαύτως ἐν τῷ ἰταλιωτικῷ κρατῆρι τῷ ὑπὸ Brunn, Supplement zu den Studien über den Bilderkreis von Eleusis πίν. III ἐκδομένου.

¹ Ἀληθῶς αἱ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ χρώματος τῆς χειρὸς τῆς Μετανείρας γραμμαὶ δὲν φαίνονται ἀρμόζουσαι εἰς σχῆμα φιάλης, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχει πολλὴν σημασίαν προκειμένου περὶ εἰκόνας ὅχι μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐξεργασμένης. Τὸ πρῶτον ὑπόπτευσα μὴ ἡ γυνὴ παραλαμβάνει παρὰ τῆς Δήμητρος στάγην, ὡν τὸ σχῆμα φαίνεται μᾶλλον ἀρμόζον πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ πίνακος γραμμάς, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην δὲν συμβιβάζεται οὔτε ἡ οἶνοχόη τοῦ παιδός, οὔτε ἡ λίαν ταπεινὴ θέσις τῆς προτεταμένης χειρὸς τῆς Δήμητρος. Καὶ ἂν ὅμως ἤθελεν ὑποτεθῆ ὅτι εἶνε ὀρθὴ ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις, πάλιν ἡ γυνὴ θὰ ἦτο ἡ Μετάνειρα.

² Ὁμοίως δεξιούται τὸν Πλούτωνα καὶ τὴν Κόρην ὁ Εὐδουλεύς ἐν τῷ ἀμφορεῖ Fittipaldi κατὰ τὰ ἀνωτέρω (σελ. 29 ὑποσημ. 3) εἰρημένα, ὡς οἰκοδεσπότης τῶν καταχθονίων δωματίων.

³ Μαρτυρίας ἴδε παρὰ Roscher, Mythol. Lex. ἐν λ. Eumolpos σελ. 1403.

δὲν εἶνε σπάνιος ἐν τοῖς μνημείοις τοῦ Ἐλευσινιακοῦ κύκλου (Élite cer. III 62· πρὸλ. Brunn, Supplement zu den Studien κτλ. σελ. 8), ἀρμόζει δὲ κάλλιστα καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι. Ἡ ἀπλουστάτη αὐτοῦ περιβολὴ καὶ τὸ λαγωβόλον, ἕπερ κρατεῖ, χαρακτηρίζουσιν αὐτὸν ὡς ποιμένα κατὰ τὴν παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρῆι (Προτρ. II 20) παράδοσιν¹. Ὁμοίως ἀρμόζει νὰ ἔχη θέσιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι καὶ ὁ Ἴπποθῶν, ὁ ἐπώνυμος τῆς Ἴπποθωντίδος φυλῆς, εἰς τὴν ἀνῆκε καὶ ἡ Ἐλευσίς, νομίζω δ' ὅτι παρίσταται ἐν τῷ ἀετώματι ὡς ἐπιχώριος ἥρωας κρατῶν τὴν οἰνοχόην, ἵνα δεξιωθῆ καὶ αὐτὸς τὰς νεωστὶ ἐγκαθιδρυθείσας ἐν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ θεάς, ὡς δεξιούται αὐτὰς καὶ ἡ Μετάνειρα. Θυγατέρες τοῦ Κελεοῦ ἀναφέρονται ἢ μία μόνον (Ovid. Fast. IV 510 καὶ 543) ἢ τέσσαρες (Ὀμηρ. Ὑμν. εἰς Δημ. 107 ἐξ. πρὸλ. Roscher, Mythol. Lex. II, I σελ. 1027), ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι αἱ ὑπολειπόμεναι γυναικεῖαι μορφαὶ εἶνε τρεῖς, ἡ δὲ ἐν τῷ ἀετώματι θέσις ἀρμόζει μᾶλλον τοῖς ἐπιχώριοις δαίμοσι, πιθανώτερον μοι φαίνεται ὅτι θυγάτηρ τοῦ Κελεοῦ εἶνε μόνον ἢ παρὰ τὸν Εὐμολπον, αἱ δ' ἐν τῷ ἀετώματι ὅτι εἶνε ἐπιχώριοι νύμφαι.

Ἐξεταστέον ἤδη ἐπὶ τίνι αἰτίᾳ τὰ προειρημένα μυθικὰ πρόσωπα ποιοῦνται τὴν πρόσοδον ταῖς μεγάλαις Ἐλευσινίαις θεαῖς. Πρόδηλον φαίνεται ὅτι αἱ μεγάλαι θεαὶ παρίστανται ἤδη μονίμως ἐγκαθιδρυμένοι ἐν Ἐλευσίνι, ἔνθα ὑπῆρχεν ἡ ἔδρα τοῦ παναρχαίου χθονίου θεοῦ, ᾧ κυρίως ἀνήκει ὁ ὄμφα λόγος². Ὁ ὑποκαθιστῶν τὸν θεὸν ἐκεῖνον Ἰακχος ὡς θεράπων τῶν μεγάλων θεῶν παριστάμενος καὶ λατρείαν προσφέρων παραχωρεῖ αὐταῖς τὴν κυρίαρχον ἐν τῷ παναρχαίῳ ἱερῷ θέσιν. Ἡ Περσεφόνη δὲν παρίσταται ὅπως ἐν ἄλλοις ἐλευσινιακοῖς μνημείοις ὡς θυγάτηρ ὑποδεστέραν θέσιν κατέχουσα τῆς μητρὸς, ἀλλ' ὡς δέσποινα καὶ αὐτὴ ἰσοτίμως παρεδρεύουσα τῇ Δήμητρι καὶ ἐξ ἴσου κυριαρχοῦσα τῆς ἱερῆς ἐλευσινιακῆς ἔδρας· ὅθεν κρατεῖ καὶ αὐτὴ

¹ Ὅτι τὸ λαγωβόλον ἔφερον οἱ ποιμένες φαίνεται ἐκ τοῦ Θεοκρίτου IV 49, VII 128.

² Ἐν τῇ παρὰ Lenormant et De Witte, Élite de mon. cer. III πίν. LVII ἀγγειογραφίᾳ τὴν θέσιν τοῦ ἐν Ἐλευσίνι ἱεροῦ δηλοῖ ὁ ἰσοδύναμος τῷ ὄμφαλῳ τρίπους. Ἐν δὲ τῷ ἀνωτέρῳ σελ. 17 μνημονεύονται ἀναγλύφῳ τῆς ἐν Νεαπόλει ὀστεοδόχου κάλπης ὁ βωμός, ἐπ' οὗ θέσται ὁ χοῖρος, ἔχει σχῆμα ὄμφαλοῦ τὴν ἐν Ἐλευσίνι ἔδραν τοῦ παναρχαίου χθονίου θεοῦ δηλῶν προφανῶς καὶ αὐτὸς.

σκηπτρον ὡς ἡ Δημήτηρ¹. Ἡ προσφορὰ ἕμως τοῦ πόματος εἰς αὐτὰς ὑπὸ τῆς Μετάνειρας δηλοῖ, ὡς ἐλέχθη ἤδη, ὅτι αὐταὶ μὲν μόλις πρὸ μικροῦ ἐγκατεστάθησαν ἐν Ἐλευσίνι, ἡ δὲ τὸ πόμα προσφέρουσα ὑπῆρχεν ἤδη πρότερον αὐτόθι ἐγκαταφυκμένη. Οἱ δὲ κέρνοι, οἱ αὐλοὶ, τὰ στεφανώματα καὶ τὰ ἐν τῷ θριγκῷ τοῦ πίνακος ὁμοιώματα τῆς σελήνης περὶ τὴν φάσιν τῆς πανσελήνου εὐρισκομένης δηλοῦσι τὴν ἐσοτὴν τῶν μεγάλων μυστηρίων (σελ. 23). Ἐκ τούτων πάντων εὐκολον εἶνε νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ ἡμέτερος πίναξ παριστᾷ τὴν ἐν τῷ Ὀμηρικῷ εἰς Δήμητρα ὕμνῳ στίχ. 384 ἕως 482 περιγραφομένην σκηρῆν, ἣτοι τὴν μετὰ τῆς Δήμητρος συνάντησιν τῆς ἐκ τοῦ Ἄδου ἀνεληθούσης Κόρης ἰηοῦ προπύρουθε θυώδεος καὶ τὴν κατοπιν ἴδρυσιν τῶν μεγάλων μυστηρίων, καίτοι δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ εἶχεν ὁ κεραμογράφος ὑπ' ὄψιν αὐτὸ τὸ καίμενον τοῦ ὕμνου, γινώσκων ἄλλοθεν τὴν αὐτὴν παράδοσιν. Ὁ ἡμέτερος κεραμογράφος, ἢ μᾶλλον ὁ γράψας τὸ ἀρχέτυπον αὐτοῦ, συνέπτυξε τὴν διεξοδικὴν περιγραφὴν τοῦ ποιητοῦ εἰς ἐνιαίαν σκηρῆν παριστῶσαν ταυτοχρόνως ἀμφοτέρω τὰ γεγονότα, τὴν συνάντησιν τῆς Κόρης μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τὴν ἴδρυσιν τῶν μυστηρίων, δὲν ἠκολούθησε δὲ τῷ ποιητῇ κατὰ πάντα, διότι παρέλιπε τὴν κάθοδον τῆς Ῥέας, ἵνα ἐπαναγάγῃ τὴν Δήμητρα εἰς τὸν Ὀλυμπον², καὶ ὡς δευτερεύοντα πρόσωπα ἐξέλεξεν ἐν μέρει ἄλλα ἢ τὰ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀναφερόμενα, προτιμήσας ἄλλας μικρὸν παραλλασσοῦσας μυθολογικὰς παραδόσεις. Ἀνάλογοι παραστάσεις εἶνε ἡ τοῦ κρατῆρος τοῦ Pourtalés ἢ εἰκονίζουσα τὴν ἴδρυσιν τῶν μυερῶν λεγομένων ἐν Ἀγρίας μυστηρίων, ἔνθα ἐμυήθησαν οἱ Διόσκουροι καὶ ὁ Ἡρακλῆς³, καὶ τὸ ἀνάγλυφον τῆς ἐν τῷ Bulletino della commiss. arch. comunale τῆς Νεαπόλεως VII πίν. II-III ἐκδοδομένης ὀστεοδόχου κάλπης, ἕπερ νομίζω ὅτι παριστᾷ τὴν πρώτην ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπι-

¹ Σκηπτρον κρατεῖ ἡ Περσεφόνη καὶ ἐν ἄλλοις μνημείοις (ἴδε Φίλιον ἐν Mittheil. Athen XX σελ. 253 ὑποσημ.), Furtwängler, Meisterwerke σελ. 562 ἐξ. Preller-Robert, Griech. Mythol. I σελ. 802 σημ. 1).

² Ἡ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀετώματος γυναικεῖα μορφή σπεύδουσα πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πίνακος, ἔνθα κάθηται ἡ Δημήτηρ, καὶ κρατοῦσα βᾶδρον ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἐκληθῆ ὡς ἄγγελος, ἀλλ' οὔτε ἡ μορφή αὐτῆς εἶνε οἷα τῆς Ῥέας, οὔτε ὁ κέρνος ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἀποστολὴν ἀγγέλου παρὰ τοῦ Διὸς ἐρχομένης.

³ Strube ἐν ἀν. σελ. 54, Overbeek Kunstmyth. III σελ. 669 ἐξ.

στασίαν τῶν μεγάλων Ἐλευσινίων θεαινῶν τελουμένην μύησιν¹. Ἀμφοτέρων ὁμοίως τούτων ὡς καὶ πάντων τῶν ἐκτενεῖς παραστάσεις φερόντων μνημείων τοῦ Ἐλευσινιακοῦ κύκλου ὑπερέχει ὁ ἡμέτερος πίναξ κατὰ τὴν ἐνότητά καὶ τὴν ἐνάργειαν τῆς συνθέσεως, διότι σχεδὸν εἶπεν ἅπαντα τὰ πρόσωπα αὐτοῦ εἶνε ἀμειψότερον συνημμένα πρὸς τὴν περισταμένην πρᾶξιν, ἐνῶ ἐν ἐκείνοις οὐκ ὀλίγα πρόσωπα καὶ ἐκ τῶν πρωτευόντων μάλιστα εἶνε μόνον ἀπλῶς συμπαρατεταγμένα μετὰ τῶν λοιπῶν. Τὸ πρότυπον λοιπὸν τοῦ ἡμετέρου κεραμογράφου ἦτο καλλιτέγνημα ὑπέροχον, ὅθεν καὶ ὁ ἡμέτερος πίναξ καίπερ κατὰ τὴν τέγνην τῆς ἐκτελέσεως ὑστερῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἄριστον ἅπαντων τῶν ὑπαρχόντων μνημείων τοῦ Ἐλευσινιακοῦ κύκλου.

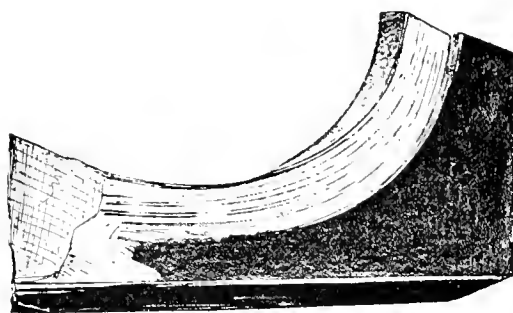
Πίναξ δεύτερος.

Ὁ δεύτερος πίναξ εἶνε ἐλλειπής, καὶ τὰ εὑρεθέντα τεμάχια αὐτοῦ δὲν συναρμόζονται πάντα πρὸς ἀλλήλα, περὶ τινῶν δὲ δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἀμφιβολία, ἂν ὄντως ἀνήκουσιν εἰς αὐτόν, ἢ εἶνε τεμάχια ἄλλου πίνακος². Τὸ μεγαλύτερον τμήμα αὐτοῦ εἶνε συγκεκολλημένον ἐκ δέκα τεμαχίων, σφίζεται δὲ μέχρι τοῦ ἄκρου μόνον κάτωθεν καὶ ἐν τῷ κατωτάτῳ μέρει τῆς πρὸς δεξιὰν πλευρᾶς. Τὸ πρὸς ἀριστερὰν ἥμισυ μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς εἶνε ὁμαλὸν καὶ δὲν ἀπολήγει εἰς ῥήγμα, φανερόν δὲ ὡς ἐλλειπτον αὐτόθι εἶνε μόνον λεπτὸν περιθώριον ἐπικεκολλημένον κατὰ τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τεμάχιον Δ τῆς δεξιᾶς γωνίας ἀετώματος ὄχι μόνον κατὰ τὴν τέγνην καὶ τὸ πάχος συμφωνεῖ πρὸς τὸν πίνακα, ἀλλὰ καὶ προσφανῶς ἦτο ἐπικεκολλημένον πού, μοῖ φαίνεται βέβαιον ὅτι ἄνωθεν ὁ πίναξ ἀπέληγεν εἰς ἀέτωμα ἰδιαιτέρως κατασκευασμένον καὶ ἐπικεκολλημένον εἰς αὐτόν, οὗ σφίζεται ἢ πρὸς δεξιὰν γωνία. Ἐν τῷ τεμαχίῳ Δ ὑποκάτω τοῦ ἀετώματος ὑπάρχει ζώνη ὅλως ἀνεπεξέργαστος, ἣτις

¹ Ὁ ἐκδοὺς τὸ ἀναγλύρον τοῦτο Lavatelli καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν νομίζουσιν ὅτι πρόκειται περὶ συνήθους μύησεως, ἐπομένως πολλὰ τῶν περισταμένων προσώπων νομίζουσιν ὡς θεητοῦς, ἀλλ' ἡ παρουσία τῆς Δήμητρος, τῆς Κόρης καὶ τοῦ Εὐβουλέως πείθει ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ πρόσωπα εἶνε μυσικά, οὐδέτις δὲ λόγος ὑπάρχει νὰ ὑποτεθῇ τὸ ἐναντίον.

² Ἐκ τρίτου τινὸς ἐρυθροκόρου πίνακος εὑρέθη ταυτοχρόνως μικρὸν καὶ ὅπως ἀσήμαντον τεμάχιον, ἔχον πάχος 0,01, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο οὐδὲν τῶν ἄλλων τεμαχίων ὁμοιάζει.

βεβαίως ἐκαλύπτετο ἔμπροσθεν ὑπὸ ἰδίας ἐπικεκολλημένης ταινίας, τὰ δὲ ἐν τῷ ἄνω μέρει τοῦ πίνακος σωζόμενα ἴχνη ἐπικολλήσεως (περὶ ὧν ἀνωτέρω) πρὸς στερέωσιν ταύτης τῆς ταινίας ἐχρησίμουν ὥστε μεταξὺ ἀετώματος καὶ πίνακος παρενέπιπτε ζώνη τις ὡς διάζωμα τρόπον τινὰ τοῦ πίνακος. Τὸ διάζωμα τοῦτο ἔφερε πιθανῶς καὶ διάκοσμον τινα ἀναγλύρον ἢ γραπτόν. Τὸ μέγιστον πλάτος τοῦ μεγάλου τεμαχίου εἶνε 0,27, τὸ ἐλάχιστον 0,15, τὸ ὕψος 0,30, τὸ δὲ πάχος περίπου 0,024. Τὸ αὐτὸ πάχος ἔχουσι πλὴν τοῦ ἀετώματος καὶ τὰ τεμάχια Β καὶ Γ προσέτι δὲ καὶ τὸ ἐν εἰκ. Β εἰς τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ μέγεθος

Εἰκ. 3.

ἀπεικονιζόμενον μικρὸν τεμάχιον ἐκ τοῦ περιθωρίου κυκλικῆς τινος ὀπῆς ἀρκετὰ μεγάλης. Καὶ ταῦτα λοιπὸν τὰ τεμάχια ἐξ ἅπαντος εἰς τὸν αὐτὸν πίνακα ἀνήκουσιν, ὄντα ἄλλως καὶ κατὰ τὴν τέγνην ὁμοιώτατα.

Ἐν τῷ ἀκροτάτῳ πρὸς δεξιὰν μέρει τοῦ τεμαχίου Δ ὑπάρχει ἐν τῇ ὑποκάτω τοῦ ἀετώματος ζώνη τμημά τι ἀποκεχωρισμένον, ἐν ᾧ ἀναμφιβόλως ὑπῆρχε προσκεκολλημένη ἐκτυπὸς τις κεφαλῆ, οἷα ἢ ἐν τῷ τεμαχίῳ Γ σωζομένη. Ἐν τῷ τεμαχίῳ Γ τὸ ὑπεράνω τῆς ἐκτύπου κεφαλῆς ὑπάρχον σωζόμενον μέρος τοῦ τυμπάνου τοῦ ἀετώματος ἔχει τοιοῦτον ὕψος, ὥστε ἀδύνατον εἶνε νὰ ἀνήκη εἰς γωνίαν ἀετώματος τὸ τεμάχιον τοῦτο, κατ' ἀνάγκην δὲ πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ τὴν κεφαλὴν ταύτην φέρον τεμάχιον ὑπῆρχεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πίνακος. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ πίναξ ἦτο μέγας καὶ διηρημένος εἰς δύο τμήματα καὶ δύο παραστάσεις ἠχοριζομένας ἴσως ἀπ' ἀλλήλων διὰ προεχούσης

¹ Ἀνάλογος εἶνε ἡ διάταξις τῆς παραστάσεως τοῦ ἀναγλύρου τοῦ Λακατείδου καὶ τοῦ τοῦ Αὐστμαχίδου (Ἰβήμ. Ἀρχ. 1886 πίν. 3,1)

παραστάδος είτε ἀπλῆς είτε ἀνθρωπομόρφου μετὰ τῆς ἐκτύπου κεφαλῆς ἀνωθεν· τὸ ἀέτωμα ὅμως αὐτοῦ ἦτο ἐνιαῖον καθ' ἅπαν τὸ πλάτος. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ φέροντι τὴν ὑπάρχουσαν ἐκτύπου κεφαλὴν τεμαχίῳ Γ ὄχι μόνον τὸ σωζόμενον τεμαχίον τοῦ γείσου τοῦ ἀετώματος ἔχει ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ πᾶχος πρὸς τὸ τεμαχίον Δ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑποκάτω διάζωμα μετὰ τῆς ἐκτύπου κεφαλῆς ἔχει τὸ αὐτὸ ὕψος (0,033). Τὸ μέγιστον πλάτος τοῦ τεμαχίου Δ εἶνε 0,213 τοῦ δὲ τεμαχίου Γ 0,05.

Ὁ πίναξ ἔχει προσέτι κάτωθεν καὶ δεξιόθεν περιθώριον προέχον 0,01-0,013 τῆς ἐπιφανείας τῆς προσόψεως αὐτοῦ, τὸ περιθώριον δὲ τοῦτο (το κάτωθεν τοῦλάχιστον) εἶνε φανερόν ὅτι ἐπεκολλήθη, ἐνῶ ὁ πίναξ ἦτο ἤδη ἑτοιμος καὶ βεβαμμένος, διότι μέρος τῆς βαφῆς διακρίνεται ὑποκάτω τεθραυσμένου μέρους τοῦ ἐπικεκολλημένου κάτω περιθωρίου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν πρὸς δεξιὸν περιθώριον εἶνε ἔμπροσθεν βεβαμμένον, τὸ δὲ πρὸς τὰ κάτω ἄβαρον, καὶ ἡ κάτωθεν στενὴ πλευρὰ εἶνε ἀνώμαλος, εἰκόζω ὅτι ὁ πίναξ εἶχε καὶ βάσιν τινὰ ἐξ ἐπικεκολλημένων τεμαχίων ἀπαριζομένην, καὶ ὅτι ταύτης μέρη εἶνε τὸ ἔχον τὴν κυκλικὴν ὀπὴν διαμέτρου 0,05 περίπου) τεμαχίον (εἰκ. 3) καὶ δύο ἄλλα ἀσήμαντα τεμαχία προσέτι, ἀλλὰ τὸ σχῆμα τῆς βάσεως ταύτης δὲν μοι εἶνε σαφές, εἰμὴ μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι εἶχε προσῆλόντα πρὸς τινὰ ἄκρα μετὰ ὀπῶν, δι' ὧν ὁ πίναξ προσῆλόντο πρὸς τινὰ τοῖχον. Το φέρον τὴν ἡμικυκλικὴν ὀπὴν τεμαχίον ἔχει ἐπὶ τῆς προσθίας μελανοβαφοῦς ἐπιφανείας¹ ἔχοντα ὅτι περίξ τῆς κυκλικῆς ὀπῆς ἤτό τι ἐπικεκολλημένον, ἴσως γελῶς τι κυματισοειδές. Ἐν τῇ πρὸς δεξιὸν παραστάσει, εἰς τὴν ἀνήκει καὶ τὸ σωζόμενον μεγαλύτερον τεμάχια Α, εἶνε βέβαιον ἔκ τε τῆς συμμετρίας καὶ ἐκ τοῦ παρὰ τὸν λαμὸν τῆς ἰσταμένης ὀρθίας γυναικείας μορφῆς μικροῦ τεμήματος κέρατος Ἀμαλθείας ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἄλλη μορφή, ὥστε αἱ δύο σωζόμεναι γυναικεῖαι μορφαὶ εὐρίσκοντο ἐν τῷ μέσῳ. Κατὰ ταῦτα τὸ ἔλον πλάτος τῆς πρὸς δεξιὸν παραστάσεως δύναται νὰ ὑπολογισθῇ εἰς 0,30 περίπου, τὸ δὲ ἔλον πλάτος τοῦ πίνακος εἰς 1 μ. περίπου. Τὸ ἔλικον ὕψος δ' αὐτοῦ (πλὴν τῆς προσ-

θετοῦ βάσεως, ἧτις δὲν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν σωζομένην γωνίαν τοῦ ἀετώματος θὰ ἦτο σχεδὸν 0,60, ἔξ ὧν 0,23 περίπου θὰ εἶχε τὸ τύμπανον τοῦ ἀετώματος. Ἐπερ ἀναμριδῶς θὰ ἐκοσμεῖτο ὑπὸ ἰδίας πολυπροσώπου παραστάσεως.

Τὸ τεμαχίον Β δὲν εἶνε ἀμέσως φανερόν ἐκ τίνος μέρους τοῦ πίνακος εἶνε ἀποκεκομμένον. ἀλλ' οὐδὲν ἦπτον ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ ἀσφαλῆ τεμαχίρια, ἀρκούντα νὰ δηλώσωσι τὴν θέσιν αὐτοῦ ἀναμριδῶς τήπως. Ἐν πρώτοις τὸ τεμαχίον τοῦτο ἀνωθεν τῆς πρὸς ἀριστερὰν ὑπαρχούσης κεφαλῆς ἀπολήγει εἰς εὐθύγραμμον τομὴν, ὑπεράνω τῆς ὁποίας ἦτο ἐπικεκολλημένον ἴδιον περιθώριον, ἔξ οὗ ὑπελείφθη ἔχοντα τι ἐκ τῆς ἐπικολλήσεως κατὰ τὴν προσθίαν πρόσοψιν. Ἡ εὐθεῖα αὕτη γραμμὴ ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῇ ὡς τὸ ἄνω πέρασ τοῦ πίνακος, ἐπομένως νὰ θεωρηθῇ τὸ τεμαχίον τοῦτο ὡς ἀνήκον πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἢ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ μεγάλου τεμαχίου Α, ἀλλ' ἂν τοῦτο νομισθῇ ὡς ἀληθές, ἡ ἐν αὐτῷ πρὸς δεξιὸν καθημένη μορφή, ἧς ἐλλείπει ἡ κεφαλὴ, ἀνατρέπεται, τὸ δὲ ἐδῶλιον ἐφ' οὗ αὕτη κἀθήται, παρίσταται ὡς ἀπολήγον ἄνω εἰς ὄξύ, καὶ ἡ ἄνω ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἀποκλίνει τοσοῦτον πρὸς τὰ ὀπίσω, ὥστε τὸ ἐπ' αὐτῆς κάθισμα νὰ εἶνε σχεδὸν εἰπεῖν ἠδύνατον· πλὴν τοῦτου δὲ καὶ αἱ πτυχαὶ τοῦ ἱματισμοῦ τῆς καθημένης μορφῆς ἰδίως πρὸς δεξιὸν φαίνονται ὅλως ἀσυμβίβαστοι πρὸς τοιαύτην στάσιν. Ἐὰν ὅμως ἡ καθημένη αὕτη μορφή τεθῇ εἰς τὴν ὀρθὴν στάσιν, ἡ γραμμὴ, εἰς τὴν ἀπολήγει τὸ τεμαχίον ὑπεράνω τῆς πρὸς ἀριστερὰν κεφαλῆς, ἀποκλίνει πολὺ ἀπὸ τῆς ὀριζοντίας διευθύνσεως, ὥστε καταφαίνεται ὅτι τὸ τεμαχίον τοῦτο ἀνήκεν εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ὑπεράνω τοῦ πίνακος ἀετώματος, πιθανῶς πρὸς ἀριστερὰν τοῦ τεμαχίου Γ. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐν αὐτῷ δύο μορφῶν εἶνε μικρότερον τῶν ἐν τῷ τεμαχίῳ Α.

ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τέχνης ὁ δεῦτερος οὗτος πίναξ εἶνε λεπτότερον καὶ ἐπιμελέστερον εἰργασμένος ἢ ὁ πρῶτος, ἀλλ' ὄχι καὶ μετὰ πολλῆς καλλιτεχνικῆς δεξιότητος, ὡς ἀρκεῖ νὰ δείξῃ ἀπλουστάτη σύγκρισις τῆς βαρείας καὶ ἀκόμψου περιδολῆς τῆς Κορῆς πρὸς τὴν χαριεστάτην μορφήν αὐτῆς ἐν τῷ γνωστῷ μεγάλῳ ἑλευσινιακῷ ἀναγλύφῳ. Δὲν ἐλλείπουσιν ὅμως καὶ ὅλως ἀμελῶς ἐξεργασμένα

¹ Ἡ ὀπίσθια ἐπιφάνεια αὐτοῦ εἶνε τὸ πλεῖστον ἄβαρον. Μῆκος τοῦ τεμαχίου τοῦτου 0,072, πλάτος 0,05, πᾶχος 0,024 (ὡς καὶ τοῦ πίνακος, ἴδε ἀνωτέρω).

μέρη, οἷον ἡ περωτὴ μορφή τοῦ ἀετώματος καὶ οἱ πόδες τοῦ κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον καθημένου Τριπτολέμου. Τὸ λευκὸν χρώμα μεταχειρίζεται ὁ κεραμογράφος τοῦ δευτέρου πίνακος μόνον ἐν τοῖς μικροῖς ἐπικοσμημασι τῶν μορφῶν, οἷον ψελλίοις, ἐνώπιαις ἔρμοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις, ἐνθα ἴσως ὑπῆρχε καὶ ἐπιχρύσωσης, προσέτι δὲ ἐν τῷ ὀμφαλῷ καὶ τῷ κέρατι τῆς Ἀμαλθείας. Μόνον ἐν τῷ τεμαχίῳ Β ἢ πρὸς δεξιὴν μορφή ἔχει διὰ λευκοῦ χρώματος δεδηλωμένα τὴν χεῖρα καὶ τὰ κατὰ τὸ στῆθος μέρη, ἦτοι τὸν περιβάλλοντα τὸν κορυμνὸν χιτῶνα, ὅχι βεβαίως αὐτὸ τὸ στῆθος γυμνόν. Ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τούτου μέρους ἕμως οὐδεμίαν ἐπιτεθειμένην δι' ἄλλου χρώματος γραμμὴν διεσώθη. Το κάτωθεν τοῦ δεξιοῦ πόδος τῆς Δήμητρος μικρὸν λευκὸν στίγμα μοι φαίνεται ὅτι ὀηλοῖ πλατυτέραν τινὰ βάσιν, οἷον αἰ κρηπίδωμα τοῦ ὀμφαλοῦ. Ὁ διὰ λευκοῦ χρώματος δεδηλωμένος ὀμφαλὸς φέρει τι ἐν τῇ κορυφῇ οἷον ἐπικάλυμμα διὰ ὑποξάνθου χρώματος, δι' οὗ εἶνε πεποιημένος καὶ ὁ περιβάλλων τὸν ὀμφαλὸν στέφανος ἐκ θαλλῶν πιθανῶς μύρτου καὶ ἄλλαι τινὲς γραμμαὶ διακοσμητικαὶ κατὰ τὴν βάσιν ταῦτα πάντα ἐδηλώθησαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀπεικονίσει διὰ μέλανος χρώματος. Ἀξία παρατηρήσεως τεχνικὴ λεπτομέρεια εἶνε ὅτι αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἐκτύπου κεφαλῆς εἶνε δεδηλωμέναι πλαστικῶς.

Ἡ παράστασις τοῦ δευτέρου πίνακος εἶνε πολὺ μᾶλλον τοῦ πρώτου εὐδιαγνωστοτέρα ὡς ἀνήκουσα τῷ ἐλευσινιακῷ κύκλῳ, διότι παραστάσεις Δήμητρος καθημένης καὶ Κόρης ἰσταμένης καὶ κρατούσης δῶδας εἶνε συγκαί¹, ἐπίσης δ' εὐδιάγνωστος καίπερ τὸ πλεῖστον ἐλλειπῆς εἶνε ἡ μορφή τοῦ Τριπτολέμου κατὰ τὸ πρὸς δεξιὸν ἄκρον τοῦ πίνακος. Τοιοῦτου πίνακος εὐαρμοστότατον κόσμημα εἶνε ὁ πολύκαρπος θαλλὸς μύρτου ἐν τῇ ὑποκάτω ταινίᾳ. Το κέντρον τῆς παραστάσεως ἀποτελοῦσι τρεῖς μορφαί, ἡ ἐν τῷ μέσῳ καθημένη Δήμητρος, ἡ δεξιόθεν αὐτῆς ἰσταμένη Κόρη κρατούσα δύο δῶδας, ὧν μόνον τὰ κάτω ἄκρα διεσώθησαν, καὶ ἡ ἀριστεροθεν τῆς Δήμητρος ἀνδρική μορφή, ἣς διεσώθησαν μόνον οἱ πόδες ὑψηλὰ ὑποδήματα (ἐνδρομίδα)

¹ Ἠρδλ. ἰδίως τὸ ἀνάγλυφον τοῦ εἰς Σμικροθίονα ψεφίσματος ἐν Mittheil. Athen XVII, σελ. 131, ἕτερον ἀνάγλυφον ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ XX πίν. V. Roscher, Mythol. Lex. I σελ. 1356.

φέροντες, ἐξ ὧν εὐκόλως ἀναγνωρίζεται ἡ μορφή τοῦ Ἰάκχου, περὶ ἣς διὰ μακρῶν διελάθωμεν ἐν τοῖς περὶ τοῦ πρώτου πίνακος. Αἱ τρεῖς αὗται μορφαὶ κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον παρίστανται ἐν τεμαχίῳ ἀναγλύφου ἐκδοδομένῳ ὑπὸ Kern ἐν Mittheil. Athen XVII σελ. 127 fig. 2, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος καὶ ἀνωτέρω (σελ. 32 ὑποσημ. 2). Ὁ ὀμφαλὸς ὀηλοῖ τὴν ἐν Ἐλευσίνι ἔδραν τοῦ παναρχαίου χθονίου θεοῦ, ὃν ὑποκατέστησεν ὁ Ἰάκχος κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα (σελ. 28 ἐξ.), ἀλλ' ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι αἱ μεγάλαι θεαὶ κατέχουσιν ἐγγυτέραν θέσιν πρὸς τὸν ὀμφαλὸν ἢ ὁ Ἰάκχος, διότι αὐταῖς κατ' ἐξοχὴν ἀνήκει ἡ Ἐλευσίς.

Ἡ Κόρη, ὡς ἐλέγχθη ἤδη καὶ ἀνωτέρω, ἔχει τὴν αὐτὴν περιβολὴν, ὡς ἐν τῷ περιφρήμῳ μεγάλῳ ἐλευσινιακῷ ἀναγλύφῳ, πρὸς τὸ ὅποιον ὁμοιάζει περισσότερον πάντων τῶν ἐμοὶ γνωστῶν ἀρχαίων μνημείων, ἐν οἷς ἡ Κόρη παρίσταται μετὰ τῆς αὐτῆς περιβολῆς¹. Ἡ ὁμοιότης τῆς περιβολῆς, ἡ κλίσις τῆς κεφαλῆς καὶ ἰδίως οἱ ἀτεχνότατα ὡς πλαδαροὶ ὄγκοι ἀπεικονιζόμενοι μαστοί, δι' ὧν ὁ ἡμέτερος κεραμογράφος ἐπειράθη νὰ παραστήσῃ τὸ ὑπερόχου πλαστικῶν κάλλους σφριγῶν νεανικὸν στῆθος τῆς ἐν τῷ μεγάλῳ ἐλευσινιακῷ ἀναγλύφῳ μορφῆς αὐτῆς ἀποδεικνύουσιν ἀναμφισβήτητως, ὡς νομίζω, ὅτι ἡ μορφή τῆς Κόρης τοῦ ἡμετέρου πίνακος εἶνε ἀντιγεγραμμένη εἴτε ἐξ αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἐλευσινιακοῦ ἀναγλύφου, εἴτε ἐξ ἄλλου, ἕπερ ἀπειμῆθη ὁ ποιήσας τὸ ἀνάγλυφον ἐκεῖνο. Ὁ ὄγκος τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου ἱματίου καὶ αἱ ἄνευ αἰτίας ὑπερμέτρως καὶ πρὸς τὸ δεξιὸν αὐτῆς πλευρὸν κεκλιμέναι δῶδες νομίζω ὅτι κάλλιστα ἐξηγοῦνται, ὅταν δεχθῶμεν ὅτι τὸ πρότυπον, ἕπερ ἀντέγραψεν ὁ ἡμέτερος κεραμογράφος, δὲν εἶχε τὴν κατ' ἐνώπιον στάσιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ πλευρὸν, αἱ δὲ εἰρημέναι ἀτέλειαι τοῦ ἡμετέρου πίνακος προῆλθον, διότι ὁ κεραμογράφος ἠθέλησε νὰ μετατρέψῃ τὴν πλευρικὴν στάσιν εἰς τὴν κατ' ἐνώπιον. Ὡσαύτως καὶ ὁ

¹ Overbeck, Kunstmyth. Atlas XIV, 6. XV, 23. Mittheil. Athen XVII σελ. 130 fig. 6. Ἐφηρ. Ἀρχαιολ. 1893 πίν. 8 (=Schöne, Griech. Rel. XI, 57). Ἠρδλ. Kekule von Stradonitz, Siebenundfünfzigstes Winkelmannsprogramm σελ. 26. R. von Schneider, Antike Bronzen (Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des allerh. Kaiserhauses XII σελ. 72 καὶ 137. Pallat, Jahrbuch d. d. arch. Inst. 1894 σελ. 3 σημ. 4. Furtwängler, Meisterwerke σελ. 39. Φιλολ. Mittheil. Athen XX σελ. 251 ff. Roscher, Myth. Lex. II, I σελ. 1351 ff.

ὄρμος καὶ τὰ ἐνώτια, ὧν ὑπολείπονται αἱ ὀπαὶ ἐν τῷ μεγάλῳ ἑλευσινιακῷ ἀναγλύφῳ, φαίνονται ὅτι πιστῶς ἀντεγράφησαν. Μόνον ἐν τῇ κομμώσει τῆς Κόρης ἑκαينوτόμησεν ὁ ἡμέτερος κεραμογράφος, διότι ἂν ἀπεμιμαίτο πιστῶς τὸ πρότυπον αὐτοῦ, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἐν τῇ ἀπλότητι θαυμασίαν χάριν αὐτοῦ, ἣ δὲ κόμμωσις τῆς ἐν τῷ πίνακι μορφῆς θὰ ἐφαίνετο ὡς ἄμορφος ἡμισφαιρικὸς ὄγκος· διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸν ἐν τῇ κορυφῇ κόσσυμβον. Ἀποῦ λοιπὸν ἡ μορφή τῆς Κόρης τοῦ μεγάλου ἑλευσινιακοῦ ἀναγλύφου ἀποδεικνύεται ὅτι ὑπῆρξε τὸ πρότυπον τοῦ ἡμετέρου κεραμογράφου, ὅστις σαφῶς παρέστησεν αὐτὴν ὡς τὴν Κόρη, δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπάρχῃ ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ τίς ἐκ τῶν δύο γυναικείων μορφῶν τοῦ μεγάλου ἑλευσινιακοῦ ἀναγλύφου εἶνε Δημήτηρ καὶ τίς Κόρη, περὶ οὗ καὶ μέχρις ἐσχάτων ὑπῆρχεν ἀμφιβολία¹.

Ἐσαύτως καὶ τῆς Δημήτρος ἡ μορφή μοι φαίνεται ὅτι ἀντεγράφη ἐκ προτύπου, ἐν ᾧ αὕτη εἶχε στάσιν πλευρικὴν, ὡς ἀποδεικνύουσιν οἱ ἐπίσης ὡς τῆς Κόρης ἄτεχναι μαστοὶ καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ παρὰ φύσιν θέσις τοῦ δεξιῦ σκέλους αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Δημήτηρ τοῦ ἡμετέρου πίνακος ἔχει μορφήν εὐαρμοστοτέραν τῇ τῆς Κόρης, ἐνῶ ἡ τοῦ μεγάλου ἑλευσινιακοῦ ἀναγλύφου Δημήτηρ παρίσταται ὑπὸ μορφήν ἀρχαιωτέραν καὶ ἱερατικωτέραν, πιστεύω ὅτι ἀμφότεραι αἱ θεαὶ τοῦ ἡμετέρου πίνακος ἀντεγράφησαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ προτύπου, ὅπερ ὁ ποιήσας τὸ μέγα ἀνάγλυφον ἀπεμιμήθη μόνον ὡς πρὸς τὴν μορφήν τῆς Κόρης, ὅχι δὲ καὶ ὡς πρὸς τὴν τῆς Δημήτρος, ἐν ἣ ἐξέλεξεν ἄλλο πρότυπον ἀρχαιωτέρον παριστῶν αὐτὴν ἰσταμένην. Συμφώνως πρὸς τὰ εἰρημένα τὸ πρότυπον, ἐξ οὗ ἀντεγράφησαν αἱ μορφαὶ τῶν δύο θεαινῶν τοῦ ἡμετέρου πίνακος καὶ ἡ τῆς Κόρης τοῦ μεγάλου ἑλευσινιακοῦ ἀναγλύφου πρέπει νὰ ὑποθεθῇ ὅτι παρίστα αὐτὰς ἀμφοτέρως ἐν πλευρικῇ στάσει, τὴν δὲ Κόρην κρατοῦσαν δύο ὀχθὰς. Ἴσως ὁμοῦ μετ' αὐτῶν παρίστατο καὶ ὁ Ἴακχος, ὡς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι (σελ. 44) τεμαχίῳ ἑλευσινιακοῦ ἀναγλύφου, καίτοι ἐκεῖνο διαφέρει κατὰ τοῦτο ὅτι παριστᾷ τὰ πρόσωπα ταῦτα βλέποντα πρὸς δεξιάν, ἐνῶ τὸ πρότυπον τοῦ ἡμετέρου

πίνακος βεβαίως παρίστα αὐτὰ ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς. Ἡ μορφή καὶ ἡ στολή τῆς Δημήτρος τοῦ ἡμετέρου πίνακος διαστέλλεται πρὸς τὴν τῆς Κόρης ὡς μᾶλλον ὠρίμῳ τὴν ἡλικίαν δεσποσύνη προσήκουσα, ἣ δὲ κόμη αὐτῆς κατέρχεται ἰσθμὸν ἐπὶ τῶν ὤμων συμφώνως πρὸς τὰς μυθολογικὰς παραδόσεις, καθ' ἃς ἐπιλόκομος (Ὀδύσ. Β. 125) καὶ ἠέκομος (Ὀμηρ. ὕμν. εἰς Δῆμ. 297. 313) ἐνομίζετο. Περὶ καὶ Ὀμηρ. ὕμν. εἰς Δῆμ. 279: *ἐαυθαὶ δὲ κόμαι κατενήθηθεν ὤμους*. Τῇ ἡλικίᾳ αὐτῆς προσήκει καὶ ὁ ἀπὸ τῶν ὤμων εἰς τὰ πλευρὰ καθειμένος καὶ ἔμπροσθεν τοῦ στήθους διασταυρωμένος τελαμών, ὅστις συνημμένος ὢν μετὰ τῆς χαλκῶς μόνον ἐσφιγμένης ζώνης ἐχρησίμευε νὰ παρακωλύῃ αὐτὴν τε καὶ τον χιτῶνα νὰ διολισθῆσσι πρὸς τὰ κάτω. Τὸ ἱμάτιον αὐτῆς περιβάλλει μόνον τὰ σκέλη ἀρειμενον ἐκ τοῦ κορμοῦ. Το ἕτερον ἱμάτιον τὸ δι' ἰδίων ποικιλμάτων διακρινόμενον καὶ ἐπικαλύπτει τὸ ἐδῶλιον, ἐφ' οὗ κάθεται ἡ Δημήτηρ, νομίζω ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς τὴν στολήν αὐτῆς, ἀλλ' εἶνε ἐξάρτημα αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐδῶλιου, ὅπερ ἀναμφιβόλως εἶνε ἡ ἐκ πλείστων ἑλευσινιακῶν μνημείων γνωστὴ μυστικὴ κίστη¹. Ὁμοίως δὲ ὀρίζοντιον στεφανῶν ἀνηρημένη παρίσταται ἡ μυστικὴ κίστη καὶ ἐν ἄλλοις μνημείοις, ὡς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Λυσιμαχίδου (ἴδε Φίλιον ἐν Mittheil. Athen XX σελ. 250, καὶ ἐν τῷ ἐπισημῶν καὶ παρὰ ταῖς κιστοφόροις τῶν Μικρῶν Προπυλαίων τοῦ ἐν Ἐλευσίνι ἱεροῦ, τοῦτο δὲ ὅχι διότι ὑποδιηρεῖτο εἰς χωριστὰ ἀπ' ἀλλήλων τεμαχία, ὡς φρονεῖ ὁ Furtwängler (Sammlung Sabouloff εἰς πίν. XXXII), ἀλλὰ διότι ἦτο πλεκτὴ, τοιοῦτον δὲ εἶνε ἐνίοτε τὸ εἶδος τοῦ πλέγματος². Ἀληθῶς ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι τὸ πλέγμα δὲν εἶνε σαφῶς δεδηλωμένον, διότι δὲν διασταυροῦνται οἱ

¹ Περὶ Jahn, Hermes III σελ. 317, Kern, Mittheil. Athen XVII σελ. 136 ἔξ. Furtwängler, Sammlung Sabouloff εἰς πίν. XXXII. Ἐπισημῶν Στεφανῶν ἐν λ. κίστη, Pauly-Wissowa, Real-encycl. III σελ. 2591 ἔξ. Περὶ τοῦ σχήματος τῆς κίστης δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ νῦν οὐδεμία ἀμφιβολία, ἀποῦ εὐρέθη ἡ κρατοῦσα τὴν κίστην χεὶρ τοῦ ἐν Λυκοσούρα ἀγάλματος τῆς Δεσποίνης τοῦ γνωστοῦ ἐκ τοῦ Πασαίου (VIII, 37, 4). Περὶ Cavvadias, Fouilles de Lycosoura σελ. 9.

² Πλεκτὴ, ἀλλὰ κατὰ τὸν συνηθέστερον τρόπον παρίσταται σαφῶς ἡ κίστη ἐν τῷ ἰταλιωτικῷ πηλίῳ ἀναγλύφῳ τῷ παρα Overbeek Kunstmyth. Atlas XVI, 10 ἐκδομένῳ ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τοῦ ἐν Λυκοσούρα ἀγάλματος, καίτοι αὕτη εἶνε λίαν ἐφθαμένη.

¹ Περὶ Pallat ἐν. ἀν. Φίλιον ἐν. ἀν.

ραβδόσκιον¹, ἀλλὰ παρ' ἀνθρώπου ἐμπεύρου τῆς τέχνης ἔμαθον ὅτι ὑπάρχει καὶ τοιοῦτον πλέγμα, ἐν ᾧ ἐν ἐκάστη ὀριζόντιᾳ ζώνῃ οἱ μὲν τὴν μίαν διεύθυνσιν ἔχοντες ραβδόσκιον φαίνονται ἅπαντες, κρυπτόνται δὲ ὀπίσθεν αὐτῶν ἐπίσης ἅπαντες οἱ πρὸς αὐτοὺς διασταυρούμενοι ραβδόσκιον, οὗτοι δὲ πάλιν ἀναφαίνονται ὡς προσθιοὶ ἐν τῇ ἄνω-τερα ζώνῃ, ἐνῶ κρυπτόνται οἱ ἐν τῇ κατωτέρᾳ ὄντες προσθιοὶ. Το εἶδος τοῦτο τοῦ πλέγματος ἀπαιτεῖ πάντοτε τετραγώνου σχήματος κάλαθον, οἷον δηλοῖ καὶ τὴν τοῦ ἡμετέρου πίνακος κίστιν ἢ γωνιαία παχέια ράβδος. Ἡ μυστικὴ κίστις λοιπὸν ἐν ἄλλοις μνημείοις παρίσταται φέρουσα ἴδιον ἐπι-κάλυμμα εἴτε δερμάτινον, ὡς παρὰ Overbeck, Kunstmyth. Atlas XVI. 10 καὶ ἐν Bulletino della commiss. arch. comunale VII. πίν. II-III, εἴτε ὑφαντόν, ὡς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ εἰς Σμικυθίωνα ψηφίσματος Mittheil. Athen XVII σελ. 131 fig. 7). Τοιοῦτον ἴδιον ἐπίβλημα τῆς μυστικῆς κίστης νομίζω ὅτι εἶνε τὸ πεποικλιμένον ἱμάτιον, ἐφ' οὗ κἀθήσεται ἡ Δήμητρα ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι².

Πῶς παρίστατο ὁ Ἴακχος ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι δὲν εἶνε σαφές, διότι ἠφανίσθη το πλείστον μέρος τοῦ σώματος αὐτοῦ. Τοσοῦτον μόνον εἶνε φανερόν, ὅτι ἐφόρει καὶ ἱμάτιον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ πίνακι, οὗ διεσώθησαν αἱ ἄκραι πτυχαί.

Κατὰ τὸ πρὸς ἀριστερὰν ἄκρον τοῦ πίνακος παρ' αὐτὸν τὸν πράγγλιον τῆς Κόρης διεσώθη μικρὸν τμήμα κέρατος τῆς Ἀμαλθείας, ὅπερ ἐκράτει ἄλλη μορφή ἀφανισθεῖσα. Ἡ μορφή αὕτη ἐξ ἅπαντος θὰ ἦτο ὁ πωγωνοφόρος ἀνὴρ ὁ μετὰ τοῦ κέρατος τῆς Ἀμαλθείας ἀπεικονισμένος ἐν παραστάσει ἀποστο-λῆς τοῦ Τριπολέμου ἐν Monum. dell'Inst. I, 4, ὃν ὁ μὲν Stephani (Compte-Rendu de la comm. imp. arch. 1839 σελ. 110) νομίζει ὡς τὸν Ἐπι-αυτόν, ὁ δὲ Strube (Studien σελ. 18) πολὺ πιθανώτερον ὡς τὸν Πλοῦτον³.

¹ Σχεματιστὸν ὅτι τοῦτο ὄναται ὄχι ἀπιθάνως νὰ ἀποδοθῇ καὶ εἰς ἄλλη ἀείθεον τοῦ κεραμογράφου.

² Ἀναλογηζόμενοι ὅτι ἡ κίστις ἐμπεριείχε πόπανα (Ἀριστοφ. Θεσμο. στ. 281 ἐξ. Περὶ Κῆρυ. Ἀλεξ. Προτρ. II, 21), δυνάμεθα ἔτιος ἔτι ὄντως ἀπιθάνως νὰ εἰκάζωμεν ὅτι τὸ ἐπίβλημα αὐτῆς ἦτο ἀρχαῖον ἔργον τῆς ἀριστοπόσεως, ἐπικάλυμμα δηλαδὴ τοῦ ἄρτου βοηθητικόν τῆς ζωότητος αὐτοῦ. Το ἀνωτέρω γράφιον τοῦ Ἀριστοφάνους ἀποδει-κνύει πλημμελῆ τῆς γνώσεως τινῶν, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐπίβλημα τῆς Δή-μητρος εἶνε μέτρον τῶν σιτηρῶν. Κομμαϊσσ.

³ Σχεματιστὸν ὅτι ὁ Πλοῦτος ὡς παις παρίσταται ἐν ἄλλοις ἑλευσι-

Κατὰ τὸ πρὸς δεξιὰν ἄκρον τοῦ πίνακος ἐσώθη τὸ κατώτατον μέρος τῆς μορφῆς τοῦ Τριπολέμου, εὐδιάγνωστον ἐκ τοῦ προσοῦ τοῦ ἄρματος καὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ δράκοντος. Τὸ μικρὸν διασωθὲν μέρος τοῦτο δεικνύει σαφῶς ὅτι ὁ Τριπολέμος παρίστατο βλέπων πρὸς δεξιὰν καὶ εἰς οὐδεμίαν ἄμεσον ἐπι-κοινωνίαν εὐρισκόμενος πρὸς τὰς μεγάλας θεάς. Ταῦτα ἀρκούσιν νὰ καταδείξωσι τὸν χαρακτήρα τῆς παραστάσεως τοῦ ἡμετέρου πίνακος, διότι φανερόν εἶνε ὅτι παρίστανται ἐν αὐτῷ πολλαὶ θεότητες, πᾶ-σαι ἑλευσινιακαί, ὑπὸ τὸν καθιερωμένον αὐτῶν τύ-πον, οὐδεμίαν πρᾶξιν τελούσαι οὐδ' εἰς ἄμεσον ἐπι-κοινωνίαν πρὸς ἀλλήλας εὐρισκόμεναι. Δὲν πα-ρίσταται λοιπὸν οὐδεμία ὠρισμένη μυθολογικὴ σκηνή ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι, ἀλλὰ μόνον ὁμιλος ἑλευσινιακῶν θεοτήτων, οἷος ὁ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Αὐσιμαγίδου¹, ὁ μόνον τὰς πρωτίστους τῶν θεοτήτων περιλαμβάνων, καὶ ὁ πολὺ ἐκτενέστερος τοῦ ἀναγλύφου τοῦ Λακκρατείδου², καίτοι ἐν αὐτῷ ἡ ὁμάς Δήμητρος, Κόρης καὶ Τριπολέμου παρί-σταται ὑπὸ τὸν συνηθῆ ὠρισμένη μυθολογικὴ σκηνῇ τύπον. Ὁμοίᾳ εἶνε καὶ ἡ παράστασις τῆς Κυμαίας ὑδρίας, ἀναμφιβόλως δὲ καὶ ἡ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τῆς πελίκης τοῦ Παντικαπαίου³. Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ εἰκαζόμενου μεγέθους καὶ τοῦ σχήματος (πρὸβλ. σελ. 41) τοῦ ἡμετέρου πίνακος, δυνάμεθα νὰ εἰκά-σωμεν ὅτι οὗτος ἦτο πλῆρες ἑλευσινιακῶν πᾶν-θειῶν διηρημένον εἰς δύο ὁμίλους θεοτήτων, ὡς τὸ τοῦ Λακκρατείδου. Ὁ ἡμέτερος πίναξ λοιπὸν δὲν εἶνε πρωτοφανὲς μνημεῖον τοῦ ἑλευσινιακοῦ κύ-κλου, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὰ ἐξ αὐτοῦ συναγόμενα συμπεράσματα περὶ τοῦ περιφήμου μεγάλου ἑλευ-

νιακοῦ μνημείου ὁμοίως κέρας Ἀμαλθείας φέρων. Strube ἐν. ἀν. σελ. 47). Ἀρτιγέννητον προσφέρει αὐτὸν τῇ Δήμητρὶ ἢ Γῇ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ σελ. I ὑποσημ. I μνημονουομένῳ ἐκ Ῥόδου ἄρμαρτι, ὅστις ἐνῶ ἦδη ἦτο τετυπωμένη ἡ ἀρχὴ τοῦ παρόντος ἄρθρου εἶδον ὅτι ἐδη-μοσιεύθη ἦδη ὑπὸ Sal. Reinach, ἐν Revue arch. τόμ. XXXVI σελ. 87 ἐξ.

² Ἐφημ. Ἀργ. 1886 πίν. 3 ἀριθ. 1.

³ Festschrift für O. Beudorf πίν. IV.

⁴ Περὶ τῆς παραστάσεως τῆς Κυμαίας ὑδρίας ὁρθότατα ἔκρινεν ὁ Heydemann (Marmorkopf Riccardi σελ. 15 ἐξ.): Meinem Da-fürhalten nach haben wir eine Versammlung von Göttern und Heroen vor uns, welche zu Demeter und Kore, den grossen Göttinnen, sei es im heiligen Cultus sei es in der geschäftigen Sage eine engere Beziehung haben, eine Versammlung, welche etwa den «sante conversazioni» der Renaissancekunst zu vergleichen ist. Ἴδε καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα ἐν τῷ ἐπι ὑπὸ τα πιστοχρία εὐρισκόμενῳ τεύχει τῶν Monuments Piot.

σινιακοῦ ἀναγλύφου καθιστῶσιν αὐτὸν οὐδὲν ἦπτον πολυτιμώτατον.

Περὶ τῆς ἐν τῷ ἀετώματι τοῦ δευτέρου πίνακος παραστάσεως οὐδὲν δύναται νὰ ρηθῇ ἀσφαλές, διότι τὸ διασωθὲν μέρος αὐτοῦ εἶνε ἐλάχιστον πρὸς τὸ ἔλρον. Ἐκ τοῦ τεμαχίου Δ δύναμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἐν ἑκατέρᾳ γωνίᾳ αὐτοῦ ὑπῆρχον πτερωταὶ μορφαί, ἀλλ' ἀόηλον τίνες ἴβρωτες; . Ἡ ἐν τῷ τεμαχίῳ Γ μορφή φαίνεται ὡς τρέχουσα ἢ πίπτουσα. Ἐν δὲ τῷ τεμαχίῳ Β ἢ μὲν πρὸς δεξιάν μορφή καθηται ἐπὶ τινος καλαθοειδοῦς ἐδωλίου, ἢ

δὲ πρὸς ἀριστεράν φαίνεται ἐκ τοῦ μικροτάτου σωζομένου ὑπὸ τον λαμῶν μέρους αὐτῆς ὅτι παρίστατο ἀναβαλλομένη τὸ ἱμάτιον. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀναβολῆς τοῦ ἱματίου ἀρμόζει εἰς γυναικας, γυναικεία δ' ὡσαύτως φαίνεται καὶ ἡ πρὸς δεξιάν μορφή ἕνεκα τοῦ λευκοῦ χιτῶνος. Πλείονα δὲν δύναται νὰ ρηθῶσι.

Μηνὶ Δεκεμβρίῳ 1900.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τὸ ἐν τῷ CIA. IV 2 ὑπ' ἀρ. 407 e καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῆς Sylloge τοῦ W. Dittenberger ὑπ' ἀρ. 481 ψήφισμα τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων ἔχει ὧδε:

εν

δ]ῆμος κ[α-
τῆ]ν ἐλευθερι[αν
-]μένων χρημα[των

5 ἐδά]νεισεν μετὰ τὰς
ἐπεδωκ]ε δὲ καὶ εἰς τὴν γῶσιν [των λιμένων
-]ν τὸ γενομενον ἀνάλωμ' α¹ ἀπο-
σταλεῖς] δὲ καὶ παρὰ τῆς πολεως τῆς Σ[ελευκῶν² πρὸς
τόν δῆμ]ον τὰ τε ἐξ ἀρχῆς οἰκειᾶ ὑπάρ[χοντα Σελευκ-
10 εὔσι]ν ἐκ προγόνων ἀνεπέσασατο καὶ σ[υνεπηύξη-
σε μ]ετὰ τῶν συμπρεσβευτῶν τὰ φιλι[άνθρωπα τὰ πρὸς
ἀ]λλήλητας ταῖς πόλειςιν· ἐφ' οἷς πάλι[ν ἐστεφάνωσεν
αὐ]τὸν ὁ δῆμος· καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις δ[ί]ε πᾶσιν³ διετελεῖ

¹ Ἐπειδὴ ἡ ἀσφαλὴς συμπλήρωσις τῶν πρώτων στίχων τούτων εἶνε ἀδύνατος, δὲν τολμῶ νὰ διορθώσω συμφώνως μετὰ τὴν γνώμην τοῦ Koehler καὶ τοῦ Dittenberger γε·ι νόμενον, ἀν καὶ συνηθεστάτη εἶνε ἡ φράσις ἐν τοῖς ψήφισμασι τὸ γε·ι νόμενον ἀνάλωμα. Περὶ δὲ τῆς γραφῆς τοῦ ι διὰ τοῦ εἰ ἐκτενεστερώς θά πραγματοποιῶ προσεχῶς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐν Λουσοῖς τῆς Ἀρκαδίας εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν.

² Τὸ μετὰ τὸ ἀρχικὸν γράμμα τοῦ ἑθνικοῦ ἔγνος ὀριζοντίας γραμμῆς, ὅπερ ἀντέγραψεν ὁ Lolling, δὲν ὑπάρχει πλέον ἐπὶ τοῦ λίθου.

³ καιροῖς Koehler καὶ Dittenberger.

φροντίζων τῆς πολεως ὡσανεὶ ὑπέ[ρ τῆς πατρίδος .
15 ὅπως ἂν οὖν κτλ.

21 [ἐπαινέσαι μὲν
Ἄριστοκρεοντα Ναυσικρά[τους Σελευκέα κτλ.
(ἔπονται 15 στίχοι)

Ἐκδόσεως καὶ συμπληρώσεως τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην κατ' ἀντίγραφον τοῦ κειμένου δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου H. G. Lolling, ἐξέφρασα καὶ ἐδικαιολόγησα καθ' ὑποβολὴν τοῦ U. von Wilamowitz-Moellendorff ἐν τῷ Hermes 1889 σ. 331 τὴν εἰκασίαν, ὅτι ὁ Ἀριστοκρέων οὗτος Ναυσικράτους Σε-, ἐν ὃ δῆμος ὁ Ἀθηναίων κατὰ τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐτίμησεν ἐπαίνῳ, θαλλοῦ στεφάνῳ, προξενίᾳ καὶ εὐεργεσίᾳ, οἰκίας καὶ γῆς ἐγκτήσῃ, εἶνε ὁ γνωστός ἡμῖν ἀνεψιὸς Χρυσίππου τοῦ φιλοσόφου. Ὁ Χρυσίππος οὗτος, γεννηθεὶς κατὰ Στράβωνα σ. 671 ἐν Σέλοις τῆς Κιλικίας, πατρὸς ὡν Ταρσέως ἐκεῖθεν μετοικήσαντος, ἐν Ἀθήναις ἦν μαθητῆς τοῦ Κλεάνθους, μετὰ δὲ τὸν τούτου θάνατον 233/2 πρὸ Χρ. ἤρθεθ' ἀνάδοχος αὐτοῦ, πολιτείας ὑπ' Ἀθηναίων ἀξιώθεὶς καὶ ἀνδριάντι ἐν Κερραμεικῷ τιμηθεὶς, ἔζησε δὲ *μὲν ἄριστος ἐχὼν πολλὰ*¹.

¹ Ἐπὶ τῆς μαρτυρίας παρὰ G. Susseml, Geschichte der griechischen Litteratur in der Alexandrinerzeit I σ. 75.

Μεταπεμφάμενος δὲ εἰς Ἀθήνας κατὰ Διογένην Λαέρτιον VII 183 Ἀριστοκρέοντα καὶ Φιλοκράτην, τοὺς τῆς ἀδελφῆς υἱούς, συντεκρότησεν· ἀνέθηκε δὲ τῷ Ἀριστοκρέοντι καὶ ἄλλα πλείστα ὅσα συγγράμματα ἀναφερόμενα ἐν τῷ παρὰ Διογένηι τῶν βιβλίων τοῦ Χρυσίππου καταλόγῳ καὶ δὴ τὰς δέκα περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἡδονῆς βιβλούς. Ὁ δὲ Ἀριστοκρέων κατὰ Πλούταρχον¹ μαθητὴς καὶ οἰκτιὸς τοῦ θεοῦ εἰκόνα χαλκῆν ἀναστηλώσας ἐπέγραψεν· εἶ τὸδε τὸ ἐλεγεῖον·

Τόνδε νεον Χρυσίππον Ἀριστοκρέων ἀνέθηκε
τῶν Ἀκαδημαϊκῶν στραγγαλίδων κοπιδᾶ·

ἔγραψε δὲ κατὰ Φιλόδημον² εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ τὰς Χρυσίππου ταράς· ἀμφίβολον ὅμως εἰ δικαίως ὑπὸ τινῶν ταυτίζεται ὁ Στωϊκὸς οὗτος φιλόσοφος Ἀριστοκρέοντι τῷ γεωγράφῳ³. Ὅτι δὲ Ἀριστοκρέων ὁ ἐν τῷ ψηφίσματι μνημονευόμενος Σελευκεὺς ἦν, ὁ δὲ Χρυσίππος Σολεὺς, οὐδαμῶς ἐναντιοῦται κατὰ τὴν ὁρθὴν τοῦ U. Koehler παρατήρησιν τῆς εἰκασίας ὅτι περὶ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ φιλοσόφου πρόκειται, διότι ὁ ἀνεψιὸς δὲν εἶνε ἀναγκαιῶς πολίτης τῆς αὐτῆς καὶ ὁ θεῖος πόλεως. Εὐτυχῶς ἐτέρου ψηφίσματος ἀπόσπασμα κατὰ τὰς τελευταίας κατὰ τὴν βόρειον κλιτὸν τῆς ἀκροπόλεως ἀνασκαφὰς εὑρέθη, ὅπερ τῆ εὐμενεῖ ἀδείᾳ τοῦ κ. Π. Καβαδία ἐμελέτησα καὶ ἀνακοινῶ νῦν τοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἀναγνώσταις, ἀποδεικνύει κατὰ τὴν γνώμην μου ὅτι τῷ ὄντι ἐκεῖνος ὁ ἐκ Σελευκείας Ἀριστοκρέων εἶνε ὁ γνωστὸς ἡμῖν ἀνεψιὸς τοῦ Χρυσίππου, οὗ ἡ ἀδελφῆ, κόρη πλουσίου τῶν Σόλων οἴκου, ἐγένετο σύζυγος Ναυσικράτους τινος πολίτου τῆς γείτονος πόλεως Σελευκείας.

Τοῦ δευτέρου τούτου ψηφίσματος σφίζεται μέρος μόνον ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ἀκροῦ στήλης Ἰμμητίου μαρμαῦρου μετ' ἀετώματος, πλ. 0,223, ὕψ. 0,40,

πάχ. 0,105· γραφὴ ὄχι ἡ στοιχηδὸν καλουμένη· ὕψος γραμμῶν 0,006, ἀπόστασις στίχων 0,011.

Ἐπὶ Χαρικλέους ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Ἐρεχθίδος ἔκτης πρυτανείας εἰ
Εὐαινέτου Ῥαμνούσιος ἐγγ[ραμμάτευεν]
Ποσιδεῶνος ἐμβολίμου ἐν[δεκάτηι, ἐνά-
5 τει καὶ εἰκοστῆι τῆς πρυτανείας· ἐκκλη-
σία ἐμ. Πειραιεῖ· τῶν προεδρ[ῶν ἐπεψήρι-
ζεν Ταυρίδας Δίωνος Ἀρχαφῆνιος καὶ συμ-
πρόεδροι· ἔδοξεν τεῖ βουλευεῖ καὶ τῶι δή-
μωι· Λαμπρίας Λαμπρί[ου] Θεοραϊεύς
10 εἶπεν· ἐπειδὴ Ἀριστοκρέων εὖνους ὦν δι-
ατελεῖ τῶι δήμωι καὶ χρεῖα[ς] παρεχόμενος
τοῖς ἀφικνουμένοις τῶν πολιτῶν εἰς Ἀν-
τιόχειαν, παραγεγονώς δὲ [καὶ εἰς τὴν πό-
λιν ἐπὶ σχολὴν τὴν ἀναστ[ροφὴν εὐσχημό-
15 νως πεπότηται, ἐπαγγέλλεται] δὲ καὶ εἰς τὸ λοι-
πὸν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν κεί τινος ἀγα-
θοῦ παραίτιος ἔσεσθαι καὶ ἰδίαι τοῖς ἀφικνου-
μενοῖς καὶ κοινῆ τῶι δήμωι· περὶ ὧν καὶ ἀπομε-
μαρτυρήκασιν αὐτῶι πλείους τῶν θεωρῶν
20 καὶ τῶν σπονδοφόρων· ὅπως[ἂν οὖν ἡ βουλὴ
καὶ ὁ δῆμος φαινηται τιμῶν τοὺς εὐεργέ-
τας καὶ χάριτας ἀξίας ἀποδ[ιδούς· ἀγαθεῖ τύ-
χ]ει δεδόχθαι τεῖ βουλευεῖ το[ύς] λαχόντας προ-
εδρ[ῶν] εἰς τὴν ἐπιούσαν ἐκκλησίαν χρημά-
25 τῆσαι περὶ] τούτω[ν, γνῶμην] δὲ συμβάλλεσθαι κτλ.

Ἐπιδὲ ὁ Ἀριστοκρέων οὗτος τῷ ὄντι εἶνε ὁ τοῦ Χρυσίππου ἀνεψιός, δηλοῦται ἐκ τούτου ὅτι ἐπὶ σχολῆν τοῦτ' ἔστιν ἐπὶ μελέτας εἰς Ἀθήνας παραγενέσθαι λέγεται. Μὴ ἀναφερομένης δὲ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἐν τῷ σφζομένῳ μέρει τοῦ ψηφίσματος, εἰκάζει τις δικαίως πως κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς ἐν στ. 12 φράσεως τοῦ ἀφικνουμένου εἰς Ἀντιόχειαν, ὅτι ἐξ Ἀντιοχείας κατάγεται ὁ τιμώμενος. Ἀδιστάκτως ὅμως παραδέχομαι τὴν ταυτότητα τοῦ Ἀριστοκρέωντος τούτου καὶ τοῦ ἐν τῷ ἐτέρῳ ψηφίσματι Σελευκεῶς λεγομένου, ἐννοῶν Σελευκέα Πιερίας⁴. Ἡ γὰρ ἐν Πιερίᾳ Σελευκεία, πόλις ἐν

¹ Περὶ Στωϊκῶν ἐναντιωμάτων σ. 1033 c.

² Πάπυρος ἐκδοθεῖς ὑπὸ D. Comparetti, Rivista di filologia III 1875 σ. 119, σ. XLIV, πρὸς. Susemihl I σ. 48¹³¹.

³ Susemihl σ. 81. U. v. Wilamowitz, Coniectanea (Ind. lect. Gotting. 1884) p. 15. Οἱ ἐσχυρισμοὶ τοῦ v. Wilamowitz: «Aristoerontem — cum fratre Philostrate per avunculum com-mendatum esse Ptolemaio III. in cuius aula ad studia geographica incubuit susceptaque usque in intima Aethiopiae itinera describit» προέρχονται ἐξ ἐσφαλμένης ἐρμηνείας τοῦ παρὰ Διογένηι χωρίου.

⁴ Πρὸς. Σελευκεὺς Πιερίας IGSI. 739. Μάγνης Σιπύλου IGSI 934. Ἐπιφανεὺς Κιλικίης Viestnik VI σ. 15. Ἀντιοχεῶς Κράχου Sterrett, Epigraphical Journey 86 (κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐκδότου Ἀντιόχου Σκράχου, ἦν διορθώσα ἐν Arch. epigr. Mitth. XX σ. 73). Ἀρεθούσιος τῆς Συρίας Ath. Mitth. 1899 σ. 177, ὅπου παρετήρησα ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐκ Δελφῶν ἐπιγραφῇ BCH. 1897 σ. 106 συμφώνως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑλλησιπτότων γραμμάτων γραπτέον Ἀρεθουσίαι[Χαλκι]δικῆς, καὶ οὐχὶ ἐκ Χαλκι]δικῆς.

λιαν ἐπικαιρῶ θέσει ἐπὶ θαλάσῃ καιμένη γείτων εἶνε καὶ ἐπίναιον τῆς ἐπ' Ὀρόντῃ ποταμῷ Ἀντιοχεῖας τῆς πρὸς Δάρνην προσαγορευομένης. Ἴσως οὖν πολίτης ὢν Σελευκεῖας ὁ Ἀριστοκρέων διετρίβει καὶ ἐν τῇ πλησίον μεγάλῃ πόλει, νέος ἤδη προεχούσης θέσεως ἀπολαύων καὶ φιλοτιμούμενος περὶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων ὕστερον δὲ ἐξακολουθῶν τὰς σπουδὰς Ἀθήνησι τῇ ὑψηλῆσει τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Χρυσίππου ἐπωφελεῖτο τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, ὅπως ἐπαγγελλόμενος ἄμα καὶ εἰς το λοιπὸν εὐχρηστος ἔσεται τῇ πόλει ἀπομαρτυρηθῆ¹ ὑπὸ τῶν εὐεργετημένων ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἀθηναίων καὶ τιμηθῆ ὑπὸ τοῦ δήμου. Ὅτι δὲ θεωροὶ καὶ σπονδοφοροὶ, οἱ κατ' Αἰσχίνην τὸν ῥήτορα II 133 τὰς μυστηριώτικας σπονδὰς ἐπαγγέλλοντες, εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ὑπὲρ Ἀριστοκρέοντος τοῦ Σελευκεῶς, ὡς πρὸς τοῦτο παρατηρῶ, ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δι' ὁμοίας εὐεργεσίας ἐτίμησαν ἐπανειλημμένως κατὰ τὸ ψήφισμα II 605 ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων καὶ τὰ γένη ἐξ ὧν οἱ σπονδοφόροι ἐκπέμπονται, οἱ Κήρυκες ὀηλαδῆ καὶ οἱ Εὐμολπίδαι², Φιλωνίδαν τὸν Λαοδικέα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐπίσης ἐκ Συρίας καταγομένους³.

Ἀναμφιβόλως το νῦν πρῶτον δημοσιευθὲν ψήφισμα εἶνε κατὰ τι ἀρχαιότερον τοῦ CIA IV 2, 407 ε' διότι τὸ μὲν πρῶτον ἀναφέρει ἐν συντόμῳ δικαιολογίᾳ γενικῶς τινὰς μόνον ὑπηρεσίας καὶ ἐπαγγελίας νέου ἀνδρὸς ἐπὶ σχολῇ εἰς Ἀθήνας παραγενομένου, τὸ δὲ δεύτερον ἐν ἐκτενεῖ ἀφηγγήσει μνη-

¹ Τοιαύτης μαρτυρίας γίνεται μνεῖα συχνάκις ἐν τοῖς Ἀττικαῖς τοῦ τρίτου καὶ δευτέρου πρὸ Χρ. αἰῶνος ψηφίσματι. Πρὸ. II 389, IV 2, 417 b, 418 b, 432 b, 432 ε' συμπληρωτέον δὲ καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 377 τοῦ CIA II ψηφίσματι ἐν στ. 4

καὶ περὶ τούτων ἀπομει[αρτύρηται αὐτοῖς ὑπὸ πλείονων πολιτ]ῶν

καὶ ἐν II 437, εἰς τὸ ὅποιον προσαρμωτέον κἀνωθεν τὸ II 428, ἐν στ. 15 ὑπέο

ῶν καὶ ἀπομειμαρ[τύρηται αὐτοῖς ὑπὸ πλείονων] παραγε[γόμενοι δὲ κτλ.

² Ἐν ἑτέρῳ ψηφίσματι CIA IV 2, 591 ε' (Dittenberger, Sylloge² 605) οἱ Κήρυκες καὶ Εὐμολπίδαι ἐπαινοῦσι καὶ στεφανοῦσι τὸν ἱεροφάντην Χαίρητιον ἐπειδὴ τοῖς ἀποδημοῦσιν ἐπὶ τὰς σπονδοφορίας διατελεῖ μετ' εὐνοίας ἀπογραφῶν τὴν ἐπαγγελίαν.

³ Βιογραφίαν τοῦ Φιλωνίδου τούτου, Ἐπικουρείου φιλοσόφου καὶ φίλου τῶν τῆς Συρίας βασιλέων, περιέχει ὁ νεωστὶ ὑπὸ W. Crönert ἐν Sitzungsberichte der Berliner Akademie 1900 σ. 942 ἐκδοθεὶς ἐξ Ἡρακλείου τῆς Κριματίας κάπυρος, πρὸ. U. Koehler, Sitzungsberichte 1900 σ. 999, H. Usener, Rhein. Mus. 1901 σ. 145.

μονεῖαι πραγματικῶς ἐκδουλεύσεις καθ' ὄρισμέναις περιστάσεσι, ταυτέστιν ἐπιδόσεις πλείονας καὶ πρεσβείαν, καὶ τὰς διὰ ταῦτα τὰς αἰτίας δις τοῦ ἀγχιττον γενομένης στεφανώσεως ὑπὸ τοῦ δήμου, τιμῆ δὲ τὸν Ἀριστοκρέοντα τῇ τε προξενίᾳ καὶ ἄλλοις προνομίαις. Το δεύτερον τοῦτο ψήφισμα χρονολογεῖται ἐκ τῆς μισίας τῆς ἐλευθερίας τῆς ὑπὸ τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων ἐν ἔσσι τοῦ ἔτους 229 πρὸ Χρ. ἀποκτηθείσης καὶ τῶν μετὰ ταύτην γενομένων ὀχυρωτικῶν ἔργων, ἃ τινὰ καὶ ἐν τῷ ὑπὲρ Εὐρυκλείδου τοῦ Κηριτιεῶς καὶ ἄλλῳ τιμῆ συγγρόνῳ ψηφίσματι ἀναφέρονται CIA II 379, 380. Ὅθεν ὁ ἐν τῷ ἑτέρῳ ψηφίσματι μνημονευόμενος μέχρι τοῦδε ἀγνωστος ἄρχων Χαριλῆς ἐξ ἄπαντος εἶνε ἀρχαιότερος τοῦ ἔτους 229 πρὸ Χρ. Εὐτυχῶς σφύζεται καίπερ ἐλλείποντος τοῦ ὀνόματος τὸ δημοτικὸν τοῦ τότε γραμματέως Ῥαμνοῦσιος ὢν τὸν δῆμον ἀνῆκεν οὗτος εἰς τὴν Αἰαντιῶδα τουτέστιν εἰς τὴν κατὰ τὴν ἐπίσημον σειράν ἐνάτην φυλῆν. Ὅτι δὲ οἱ ἐνιαύσιοι γραμματεῖς οἱ κατὰ πρυτανείαν ὀνομαζόμενοι διεδέχοντο ἀλλήλους καὶ ἐν τῷ τρίτῳ πρὸ Χρ. αἰῶνι ἐν γένει κατὰ τὴν ἐπίσημον τῶν φυλῶν σειράν, ἀπέδειξεν ὁ W. Scott Ferguson ἐν δύο ἀξιολόγοις διατριβαῖς: The Athenian Secretaries καὶ The Athenian Archons (Cornell Studies VII, X). Εὐκόλον λοιπὸν φαίνεται συμφώνως πρὸς τὴν τοῦ Ferguson ἀνακάλυψιν νᾶ ἐρίσσωμεν ἐκ τῆς γνωστῆς χρονολογίας ἄλλου ἄρχοντος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῆς φυλῆς τοῦ τότε γραμματέως καὶ τὸν ἐνιαυτὸν τοῦ Χαριλιέους. Δυστυχῶς καίπερ ἀναμφισβήτητου ὄντος, ὅτι ἐν γένει ἐπεκράτει ἢ ἐν λογῶν συνθημα ὅμως ἢ κατὰ φυλᾶς ἐκλογῇ τῶν γραμματεῶν ὑπέστη ποτὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τρίτου πρὸ Χρ. αἰῶνος ἐξ ἀγνωστων λόγων μεταβολὴς τινὰς, καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Ferguson καθ' ὑπόθεσιν ἀσαλεύτου τάξεως προτεινόμενος κατάλογος τῶν ἐν τῷ τελευταίῳ τρίτῳ τοῦ τρίτου αἰῶνος ἀρξάντων οὐκ ἀληθεύει, ὅπερ ἀποδεικνύει ὁ διὰ τινος ἐκ Μαγνησίας ἐπιγραφῆς ἄρτι ὑπὸ O. Kern (Inscriptionen von Magnesia 16) καὶ W. Dittenberger δημοσιευθείσης (Sylloge² 256) ὄρισμός τοῦ ἐν ἔτει 221/20 πρὸ Χρ. ἀρξάντος Θρασυρώντος, ὅστις δὲν συνάδει δι' ὅλου τοῖς τοῦ Ferguson καὶ δι' ἄλλους λόγους ἀπαρადέκτοις ὑπολογισμοῖς. Σητηριζόμενοι λοιπὸν ἐπὶ τοῦ νέου δεδομέ-

νου τούτου ἐξέθηκον ἄλλην χρονολογίαν τῶν ἀπὸ τοῦ 229/8 πρὸ Χρ. ἀρξάντων ὃ μὲν G. de Sanetis ἐν *Rivista di filologia* XXVIII σ. 6, ὃ δὲ J. E. Kirehmer ἐν *Göttingische gelehrte Anzeigen* 1900 σ. 446. Κατὰ δὲ ταύτην, ἀνηκόντος τοῦ ἐπὶ Θρασυφώντος ἀρχόντος ἐν ἔτει 221/20 γραμματέως εἰς τὴν Πανδιονίδα, τοῦτ' ἐστὶν τὴν πέμπτην τῶν τότε Ἀθηνησι δώδεκα φυλῶν, καὶ τοῦ ἐφ' Ἡλιοδώρου ἀρχόντος ἐν ἔτει 229/8 εἰς τὴν Κεκροπίδα, τοῦτ' ἐστὶ τὴν ἐνάτην φυλὴν, ἐκ τῆς Διαντιδῶς ἐνδεκάτης φυλῆς ἐξελέγη ὁ κατὰ πρυτανεῖαν γραμματεὺς, εἴπερ μηδεμίαν ἐν τῷ μεταξὺ ἐμεσολάβησε μεταβολή, ἐν ἔτει 239/8 πρὸ Χρ. Οὗτος λοιπὸν ὁ ἐνιαυτὸς ἴσως ἀποδοτέος τῷ Χαρικλεῖ ἀρχοντι. Πρὸς δὲ ἀσφαλῆ ὄρισμον ἀνάγκη νὰ γείνη ἰδιαιτέρα χρονολογικὴ μελέτη, ἣτις μέχρι τοῦδε ἐλλείπει, τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐμβολίμων ἐτῶν (ὡς συνήθως ταῦτα λέγονται, ἂν καὶ οὐχὶ ὀρθῶς), τῶν δηλαδὴ δέκα τρεῖς μῆνας ἐχόντων. Ὅτι δὲ ὁ ἐπὶ Χαρικλέους ἀρχόντος ἐνιαυτὸς δέκα τριῶν μηνῶν ἦτο, ἀποδεικνύει ἡ μναία τοῦ Ποσιδεῶνος ἐμβολίου· ἡ δὲ πιθανωτάτη συμπλήρωσις τῆς ἡμερομηνίας ἐνδεκάται, ἐνά]ται καὶ εἰκοστῆ τῆς (ἕκτης) πρυτανείας, τότε μόνον ὀρθῶς ἔχει, εἰ μία ἡμέρα πρὸ ταύτης προσετέθη¹.

Συμφωνεῖ δὲ τὸ ἄνω συμπέρασμα πληρέστατα πρὸς τοὺς ὑπολογισμοὺς τοὺς ἐκ τοῦ βίου τοῦ τε Χρυσίππου καὶ τοῦ Ἀριστοκρέοντος προκύπτοντας. Ὁ Χρυσίππος ἄτε ἀποθανὼν ἐν ἡλικίᾳ 73 ἐτῶν κατὰ τὴν 143 ὀλυμπιάδα (208 ἕως 204 πρὸ Χρ.) φαίνεται γεννηθεὶς ἐν τινὶ τῶν μεταξὺ 281 καὶ 277 ἐτῶν. Ὁ Ἀριστοκρέων βεβαίως κατὰ τι νεώτερος ἦν τοῦ Χρυσίππου τοῦ κατὰ Διογένην μεταπεμφμένου καὶ «συγκροτήσαντος» αὐτόν. Ἄς ὑποθέσωμεν π.χ. ὅτι ἐγεννήθη τῷ 263 περίπου· τῷ ὄντι ὅτε πρῶτον ἐπηνέθη καὶ ἐστεφανώθη ὑπ' Ἀθηναίων, περίπου τῷ 239/8, νέος μὲν ἦτο, ἀλλ' οὐχὶ παντελῶς, ἄτε προδιατρέψας ἐνῆλιξ χρόνον τινὰ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ πρὶν ἔλθῃ ἐπὶ σφοδρῶς εἰς Ἀθήνας· ὅτε δὲ ἐπιμήθη μετὰ τὸ 229/8 καὶ τῆ προξενία, ἦτο ἀνὴρ μέσης ἡλικίας ἄτε καὶ πρέσβειος ἀξίωμα ἤδη ἀναλαβών.

Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων πῶς δύναται ὁ Ἀριστοκρέων ἐν τῷ ἄνω ἀναφερομένῳ ἐπιγράμματι

κατὰ τὴν ἐν τοῖς χειρογράφοις καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ Πλουτάρχου ἀνάγνωσιν·

Τόνδε νέον Χρυσίππον Ἀριστοκρέων ἀνέθηκε

νὰ ὀνομάξῃ νέον τὸν Χρυσίππον; ὅστις κατὰ τὴν εἰς Ἀθήνας πρώτην ἀφίξιν τοῦ Ἀριστοκρέοντος ἦτο ἀνὴρ ὡς τεσσαράκοντα ἐτῶν, πιθανῶς δὲ ἐπὶ πλέον ἡλικιωμένος ὅτε ἡ εἰκὼν ἀνετέθη, διότι τίς ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Ἀριστοκρέων τὴν εἰκόνα ταύτην ἀνέθηκε μόλις ἀφικόμενος καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν μετὰ ταῦτα πολυχρόνιον ὡς φαίνεται ἐν Ἀθήναις διατριβῇ αὐτοῦ; Καὶ τίνα ἐξ ἅπαντος ἔχει λόγον ὁ ἀνεψιὸς νὰ ὀνομάξῃ τὸν θεῖον νέον; Οὕτε νέον κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ δύναται νὰ ἐννοήσῃ, οὔτε νέον τοῦτ' ἐστὶν ἄλλον Χρυσίππον, διότι τῶν Χρυσίππων πρῶτος ἐνδόξος ἐγένετο ὁ φιλόσοφος, οὔτε καινουργῆ εἰκόνα Χρυσίππου. Διορθωτέα οὖν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐπιγράμματος, καθὼς πρὸ ὀλίγου ἐν τῷ *Hermes* 1900 σ. 669 ἀπέδειξα, καὶ ἀντὶ τοῦ ΤΟΝΔΕΝΕΟΝ γραπτέον ΤΟΝ ΝΕΝΝΟΝ:

Τὸν νένον Χρυσίππον Ἀριστοκρέων ἀνέθηκε.

Νένιος γὰρ κατὰ Πολυδεύκην ὁ τῆς μητρὸς ἀδελφός· εὐρίσκεται δὲ ἡ λέξις αὕτη καὶ ἐν ἀνεκδότῳ ἔτι ἐπιγραφῇ, ἣντινα ἐν τῷ ἐπιμέτρῳ δημοσιεύω· τὸ δὲ θηλυκὸν νίννη (ἀντὶ νένην) κεῖται ἐν τῇ ἐξῆς ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ Θεσσαλονίκης CIG 1994 g:

Λούκιος Στρατονείκη τῆ μητρὶ καὶ Κλεοπάτρῃ τῆ νίννη ὁ ἔτους.

Ἐσφαλμένως ὅμως ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ Boeckh μάμμη ἢ πενθερά· σημαίνει γὰρ ἀναμφιβόλως θεῖαν¹.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Ἀριστοκρέοντος καὶ τοῦ νένου Χρυσίππου· ἐπιστρέφων δὲ τέλος εἰς τὸ τῶν Ἀθηναίων ψήφισμα περὶ τῆς πρώτης τοῦ Ἀριστοκρέοντος στεφανώσεως, παρατηρῶ ὅτι οἱ

¹ Πρὸς περὶ τοιούτων «Lallnamen» καὶ τῶν ὁμοίων κυρίων ὀνομάτων P. Kretschmer, *Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache* σ. 334, 354. Τὸ νίννη δὲν ἀναγράφεται ἐν τῇ τοῦ ἀειμνήστου Στ. Κουμνουδῆ Συναγωγῇ λέξεων ἀθηναϊστῶν.

¹ Διότι 3. 30 + 3. 29 + 11 = 188 καὶ 5. 32 + 9 = 189.

μὲν ἄλλοι ἄνδρες οἱ ἐν τῷ ψηφίσματι ἀναφερόμενοι δὲν εἶνε ἀλλαγθέν γνωστοί· ὁ δὲ ρήτωρ τοῦ ψηφίσματος Λαμπρίας Λαμπρίου Θοραιεὺς ἀπαντᾷ ὡς συμπρόεδρος ἐν τῷ ἐφ' Ἡλιοδώρου ἄρχοντος ψηφίσματι IV 2, 385 b (229/8 πρὸ Χρ.), ὡς δὲ θεσμοθέτης ἐπ' Ἐργογράφου ἄρχοντος (226/5) ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀρχόντων II 839 στ. 39· πιθανῶς δὲ υἱὸς τις αὐτοῦ ἐστὶν ὁ κατὰ 983 I 86 ἐφ' Ἐρμογένους ἄρχοντος (183/2 II) δέκα δραχμὰς ἐπιδούς¹.

ADOLF WILHELM.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Ἐν τῷ Ἐπιγραφικῷ Μουσείῳ ἀπόκειται ἀγορασθεῖσά ποτε ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας παρὰ Ζάννη Θεογαροπούλου μία πλάξ μαρμάρου φαιοῦ μετ' ἐρυθρῶν φλεβῶν, μόλις ἐξειργασμένη τὰ ἄκρα καὶ τὴν πρόσοψιν 0,305 πλ., 0,385 ὕψ., 0,11 πᾶχ., παριστάνουσα ἐν τῷ συνήθει σχηματι ἀλλὰ μετὰ ἀγροικιστάτης τέχνης ἄνδρα πωγωνοφόρον ἐπὶ κλίνης κείμενον καὶ τῇ δεξιᾷ χεῖρα ἐπιπέδον ἐκ

¹ J. E. Kirchner σ. 453. 458.

χειρὸς μικρῆς θορακίνας ἀριστερόθεν ἐστῆκεν· πρὸ δὲ τῆς κλίνης ἀπεικονίζεται τὸ γνωστὸν τρίπουν τραπέζιον μετ' ἐδωδύμων. Ἰπὸ τὸ ἀνάγλυφον ἐπι ὄλως ἀνεξεργάστου ἐπιφανείας εὐρίσκεται ἡ ἐξῆς δυσανάγνωστος ἐπιγραφή·

ΣΩΜΜΑ ΜΕΤΕΤΙΩΓΓΙ
ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΟΙΣΜΕΙ
ΝΟΝΙΑΜΟΝΗ ΑΦΗΡΟΥΖΑΙ

Μετὰ τὸν κείμενον ἀναμένεται κύριον ὄνομα πιθανῶς Ἰαμόν καὶ οὐχὶ Γάμον¹, διότι τοῦ πρώτου γράμματος μία μόνη γραμμὴ, κάθετος, ὑπάρχει.

Ἡ προέλευσις τοῦ ἀναγλύφου εἶνε ἀγνωστος· ἡ δὲ ὁμοιότης αὐτοῦ πρὸς τὰ γνωστὰ Θηραϊκὰ νεκρικὰ ἀνάγλυφα, ἃ τινα τελευταίως ὁ F. Hiller von Gärtringen, Thera I σ. 178 ἀπεικόνισε καὶ περιέγραψεν, εἶνε τοιαύτη καὶ τοσαύτη, ὥστε ἄνευ δισταγμοῦ καὶ τοῦτο ἀποδίδω εἰς τὴν Θήραν· προσθέτω δὲ τέλος ὅτι πραγματικῶς, κατὰ τὴν τοῦ v. Hiller γνωμοδότησιν, καὶ τὸ μάρμαρον εἶνε Θηραϊκόν.

Ἐν Ἡερσίοις.

ADOLF WILHELM.

¹ Τὸ ὄνομα τοῦτο εὐρίσκεται π. χ. IG Ins. I 652, III 339 στ. 17, CIA III 119. 1181 καὶ τρεῖς ἄλλαχόθεν.

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΞ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

(Μετὰ δύο παρενθέτων πινάκων I, 2, μετὰ τὴν σελ. 64).

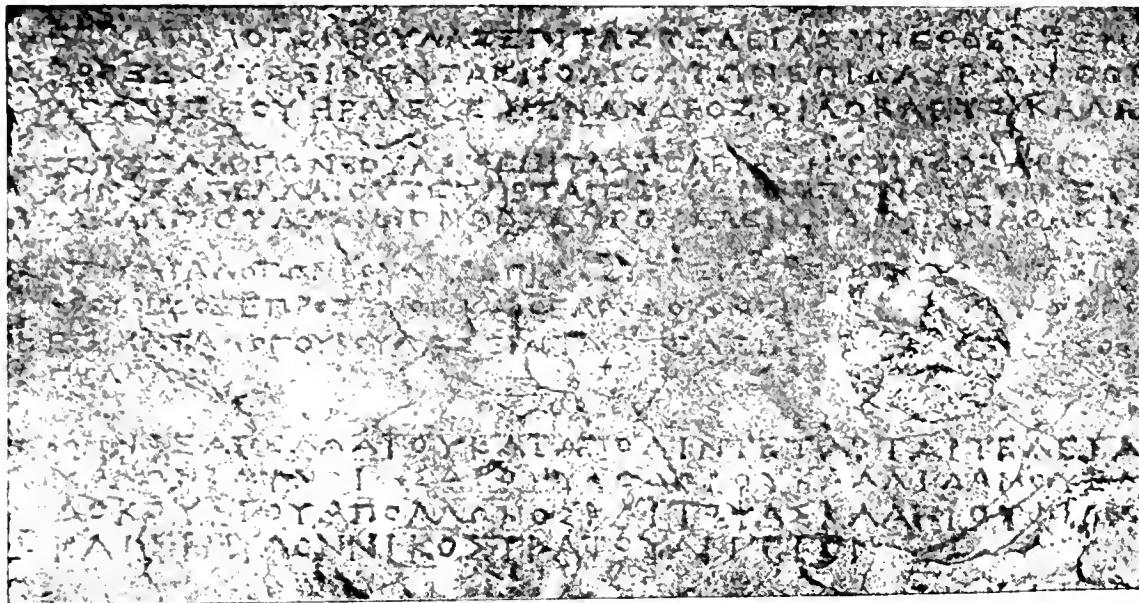
Ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη ἐπιγραφή, (ἐν ἐπιγραφικῷ μὲν κειμένῳ ἐν τοῖς μετὰ τὴν σελ. 64 I καὶ 2 παρενθέτοις πινάξιν, ἐν μεταγραφῇ δὲ ἐν σελ. 60 κέ.) εὐρέθη ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ ἐν Ἐπιδαυρίᾳ Ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐντὸς τῆς κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τούτου μέρους οἰκίας ῥωμαϊκῶν χρόνων¹. Εἶνε δὲ κεχαραγμένη ἐπὶ στήλης ἐκ τιτανολίθου

¹ Π. Καββαδίας. Τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ, 1900, τοπογραφικὸς πίναξ, P.

ἐχούσης ὕψος 1,52 (ὕψος μετὰ τῆς κάτω προεξοχῆς τοῦ λίθου, μετὰ τοῦ ἐμβόλου, πρὸς ἐνσφηνῶσιν τῆς στήλης ἐν τῷ βάθρῳ, 1,61), κάτω πλάτος 0,79, ἄνω πλάτος 0,76, πάχος 0,20. Διατηρεῖται δὲ ἐν κακίστῃ καταστάσει, διότι οἱ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς ὀκτώ στίχοι εἶνε ὄλως σχεδὸν κατεστραμμένοι, οἱ δὲ λοιποὶ 67 στίχοι εἶνε τὸ πλεῖστον ἐφθαρμένοι, ὅπερ λίαν δυσχερῆ καθίστησι τὴν ἀνάγνωσιν. Τὰ κάλλιον διατηρούμενα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ

γράμματα εἶνε τὰ ἐνταῦθα κατὰ φωτογραφικὸν ἀπεικόνισμα δημοσιευόμενα ἐκ τῆς ἀρχῆς τῶν στίχων 41 ἕως 54, ὅπως ἔ ἀναγνώστης τῆ βροθεία

τοῦ ἀπεικονίσματος τοῦτου συλλάβῃ ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς:

Σχῆμα τῶν γραμμάτων.

Τὰ γράμματα εἶνε στοιχηδὸν διατεταγμένα μέχρι τοῦ στ. 43 ἐξαιρουμένου τοῦ στ. 39 καὶ ἀπο τοῦ στ. 51 μέχρι τοῦ στ. 58. Ἀπο τοῦ στ. 39 τὰ γράμματα συμπυκνούνται ἐπὶ πλέον καὶ παύει ἐντελῶς ἢ στοιχηδὸν διάταξις. Ἀλλὰ καὶ ἡ στοιχηδὸν διάταξις δὲν ἔχει πανταχοῦ κανονικῶς, διότι τοῦ μὲν οἱ στίχοι ἔχουσι περισσότερα τοῦ δὲ ὀλι-

γώτερα γράμματα. Ὅστω μέχρι τοῦ στ. 27 ἕκαστος στίχος ἀποτελεῖται ἐκ γραμμάτων 66 περίπου, ἀπὸ τοῦ στ. 28 ἕως 32 ἐκ γραμμάτων 80 περίπου, ἀπὸ τοῦ στ. 33 ἕως 43 ἐκ γραμμάτων 75 (ἐξαιρουμένου τοῦ στ. 39), ὅστις ἀποτελεῖται ἐξ ὀλιγοτέρων γραμμάτων καὶ ἀπὸ τοῦ στ. 51 μέχρι 58 ἐκ γραμμάτων 71, ὡς φαίνεται.

Μεταγραφή

Μ[η]ν[ος] Ἄπελλ[α]ίου τετάρ[τ]αι [τελείαι ἐπὶ καταλόγων βουλῆς - - - - -
- - - - - καὶ αὐ
τῶν καὶ γεν[ε]σ[ε]σ[ι]ν [τοῦ] Ἀπολλ[ων]ος καὶ τοῦ Ἀσκ[λα]πι[οῦ] - - - - -
- - - - -
- - - - -
- - - - -

Μηνος Ἀπελλαίου τετάρται τελείται ἐπὶ καταλόγων βουλῆς. Σελεγεῖς, [Ἀνδ]ρ[ο]μένους
10 Ἐπικράτους, ἔδοξε βουλῆ καὶ δήμῳ τῶν Ἐπιδαυρίων προσέειπεν καὶ εὐ
εργέτας τῆς πόλιος τῶν Ἐπιδαυριῶν καὶ θεαροδόκους τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀσκλη

πιού Ἀγήσαρχον Ἀριστομένευσ Κ]υμαίων
 γένευσ Φαλασάρνιον [. Δ]αμονίκου
 νιον, πρόξενον Δαμάτριον Μεγα[κ]λείδα Ἀρ[γ]εῖον.

- 15 Μηνός Ἀπελλαίου τετάρται τελείαι ἐπὶ καταλόγων βουλῆς, Σελεγείς, Ἀνδρομενεύς,
 [. . .]ος, ἔδοξε βουλῆι καὶ δάμωι τῶν Ἐπιδαυρίων προξένους εἶμεν καὶ εὐεργετα[ς τῆς]
 πόλιος τῶν Ἐπιδαυρίων καὶ θεαροδόκους τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀσκλαπιῦ Ἀγ[ά]σιπ-
 πον Ἐρασίππου Αἰγιῆ, Ἀλκίμαχον Ἀλκιμαχοῦ Αἰγ[ι]εῖ.

Μηνός Ἀπελλαίου τετάρται τελείαι ἐπὶ καταλόγων βουλῆς Κολωναία[ς]

- 20 .ευσ, ἔδοξε βουλῆι καὶ δάμωι τῶν Ἐπιδαυρίων προξένους εἶμεν καὶ εὐεργέτας τῆς πό-
 λιος τῶν Ἐπιδαυρίων καὶ θεαροδόκους [τοῦ] Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀσκλαπι[οῦ] Ἀ.
 Ξεν[οφ]ώντος Βερωαῖον, Θέωνα Πολία Τεγεαταν, Ἀγ[ά]σιππον Ἐρα[σί]ππου Αἰγιῆ
 [Ἐρ]μόδημον Ἀθηναίου Ἀλεξανδ[ρ]ῆ [.]εὺς Ταυχόριον.

Πρόξενοι: Ἀριστεύς Ἀριστεύ[ς] Ἀργ[ε]ῖος, Νίκιππος Ἀριστωνύ[μο]υ Ἀργ[ε]ῖος, Ἀ[ρ]ιστ[ε]ύς[?]

- 25 [Λυ]σανορίδα Αἰγιεύς, Ἐξκλέ[σ]τας Ἴσ[σ]υ [Κ]νώσιος, Ξεναγόρας Ἴσου [Κ]νώσιος, εἶμεν δὲ
 αὐτοῖς καὶ ἐγγόνοις ἀτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν [καὶ ἐν]
 πολέμωι καὶ ἐν εἰρήναι καὶ αὐτοῖς καὶ χρήμασι.

Ἐπὶ καταλόγων βουλῆς μηνός Ἀ[π]ελλαίου ἐπὶ [τῆς τ]ε[λ]είας Ἐρι[λ]κίδος Κλ[.]ρῆνεος [- -

- . . .]ονος, ἔδοξε βουλῆι καὶ δάμωι τ[ῶν Ἐπιδα]υρ[ί]ων [προ]ξένους εἶμεν κα[ὶ θεα]ροδό[κ]ο[υ]ς τ[οῦ] Ἀ[πόλλ]ωνος]
 30 τοῦ [Μαλ]εάττα καὶ τοῦ Ἀσκλαπιῦ [Δ]αίμαχον Σωκλείδα Λακεδαιμόνιον [.]
 εἶμεν [δὲ] αὐτοῖς καὶ ἐγγόνοις ἀτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ κατὰ γ[ῆ]ν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ ἐν πολέμωι
 καὶ ἐν εἰρήναι καὶ αὐτοῖς καὶ χρήμα[σι].

Μηνός Ἀπελλαίου ἐπὶ καταλόγων βουλῆς τῆς τελείας Νυρκίδος Θιοφάνευσ, Ἰαροκλεῦς, θεα[ροδό]-
 κοι τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀσκλαπιῦ καὶ πρόξενοι τῆς πόλιος Ἀναξίδαμος Εὐ[στ]ράτου Μεγα[λο]-
 35 πολίτας, Θεόκτας Ἀρισταῖνου Ἡραεῦς, πρόξενος Σωτᾶδας Κρής.

Μηνός Ἀπελλαίου ἐπὶ καταλόγων β[ο]υλῆς τῆς [τ]ε[λ]είας Ἰσαρνίας Θιοτέλευσ, Ἀξιόχου, τετάρται [τ]ε-
 τελείαι, ἔδοξε πρ[ο]ξένον εἶμεν τῆς πόλιος τῶν Ἐπιδαυρίων Εὐβουλον Εὐάνδρου Κνώσιον.

- Μηνός Ἀπελλαίου ἐπὶ καταλόγων βουλῆς τῆς τελείας Ἰσαρνίας Θιοτέλευσ, Ἀξιόχου, [τε]τά[ρ]ται
 τελείαι, ἔδοξε πρόξενον εἶμεν τῆς πόλιος τῶν Ἐπιδαυρίων Νικᾶσιππον Εὐδάμου [Μεγαλο]-
 40 πολίταν.

Ἐπὶ καταλόγων βουλῆς ἐπὶ τῆς τελείας ὕπερθεν Ξενοκλεῦς, Φιλιστίδα, μηνός Ἀπελλαίου, [ἔ]δο[ξε]
 προξένους εἶμεν τῆς πόλιος τῶν Ἐπιδαυρίων Θορρύας Λαγορίδα Ὀρχομένιος, Ἀριστοκρά[τ]ης
 Ἀγωνίππου Ἡραεῦς, Μένανδρος Φιλοκλεῦς Καλαυρεάτας.

- Ἐπὶ καταλόγων βουλῆς ἐπὶ τῆς τελείας Μυσιάδος Ἀριστόλα <καὶ> (τοῦ) Δαμοκλεῦς καὶ Ἀριστόλα τοῦ Ἀριστο-
 45 μηνός Ἀπελλαίου τετάρται, ἔδο[ξε] [προ]ξένους εἶμεν τῆς πόλιος καὶ θεαροδοκους τοῦ Ἀπόλλωνος [καὶ τοῦ]
 Ἀσκλαπιῦ Λυσίβιον Θεωδώρου Ἀλείων, Τιμίαν Ἀθανίωνος Κλειτόριον.
 [κ]ρά[τ]ευσ],

Ἐπί καταλογῶν βουλᾶς ἐπί τᾶς τελείας Ἀζαντίων Παχασίνας Ἀριστάρχου Ξενοδόκου Ζευζία Ἀριστομήδους Ἀριστάνδρου. ἔδοξε πρόξενον καὶ θεαροδόκον εἶμεν Ἀπολλωνῶνος Γόργηπιπον Τυχανίδα Φεναάταν.

Ἐπί καταλογῶν βουλᾶς ἐπί τᾶς τελείας [. Κλεῖσιθένης, [ἔδοξε] πρόξενον εἶμεν Ἴπ[π]αρχον - - -

50 Πελλανῆ.

Μηνὸς Ἀπελλαίου, κατὰ πόλιν, τετάρται τελείαι ἐπ[ί] καταλόγων β[ου]λᾶς ἐπί τᾶς τελείας Δ[υ]μάνων Βουνοίς Διο[ν]υ[σ]σοδώρου. Καλλιδάμου, ἔδοξε προξένους εἶμεν τᾶς πόλιος [κ]αὶ θεαροδοκούς τοῦ Ἀπολλωνος καὶ τοῦ Ἀσκλαπιῦ Μ - - - - - ον - - - - - πον καὶ Σίμουλον Νικοστράτου Ἀργεῖον.

55 Μηνὸς Ἀπελλαίου ἐπί καταλόγων βουλᾶς - - - - - ἔδοξε προξένους] εἶμεν καὶ θεαροδόκους τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀσκλαπιῦ - - - - - α. σ. αριλι - - - - - προξενον εἶμεν τᾶς πόλιος - - - - -

Ἐπί καταλογῶν βουλᾶς ἐπί τᾶς τελείας Παχασίνας Ἀριστοκράτης τοῦ Ἀριστονοῦ[μου] ἔδοξε [προξένους εἶμεν] καὶ θεαρο-

60 δόκους τοῦ Ἀπολλωνος καὶ τοῦ Ἀσκλαπιῦ [- - - - - Περγαμηνόν Φιλ[ων]α Σωτηρίου Μεσσάνιον, Φάντι[α]ν Ἀ[.] Ἀρχίδαν Ἀλεξίλα [Δ]ερ[ι]ῆ.

[Μ]ηνὸς Ἀπελλαίου τετάρται τελείαι ἐπί καταλόγων βουλᾶς ἐπί [τᾶς τε]λείας]ατιος Ἀριστοκλεῦς, ἔδοξε προξένους [εἶμεν] καὶ θεαροδόκους τοῦ Ἀπολλωνος καὶ τοῦ Ἀσκλαπιῦ[.] Λακεδαιμόνιον, Φιλ[ων]α [Σω]τηρίου [Με]σσάν[ι]ον, Παυσανίαν [Ἀν]δρίωνος Πελλανῆ] Ἀρχίδαν Ἀλεξίλα

65 [Δ]εριῆ, ἀγγράψαι δὲ τοὺς ἀτ[έ]ρους ἐπί στάλιν ἐν τῷ ἰακῶ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀσκλαπιῶ. Μηνὸς Ἀπελλαίου τετάρται τελείαι ἐπί καταλογῶν βουλᾶς ἐπί τᾶς τελείας] Λυσιστράτου, ἔδοξε προξενί[αν] δοθῆμεν Κασσάνδρῳ Ἀρ - - - - -

Μεγαλοπολίται, [Διο]νυσσοδωρῶ Φιλοδάμου, Ἀριστονομῶ Σοφ[ι]ωνος, Κυπαρισσιεῦσιν, καὶ αὐτοῖς καὶ ἐνγόνοις, καθὼς καὶ τοῖς λοιποῖς προξένοις.

Μηνὸς Ἀπελλαίου τετάρται τελείαι ἐπί καταλόγων βουλᾶς ἐπί [τᾶς τε]λείας]ατιος Ἀριστοκράτης Λυσεία, ἔδοξε προξέ-

70 νους εἶμεν τᾶς πόλιος τῶν Ἐπιδαυρίων Ἀρίστων[α] Ἀριστοκράτης Λακεδαιμόνιον, Ἀριστῆ Φιλίππου Τεγεάταν, Κλεα[ί]ον Ἀριστο[μή]- δεος Φεναάταν.

Μηνὸς Ἀπελλαίου ἐπί καταλογῶν βουλᾶς ἐπί τᾶς τελείας Ἀζαντίων Μιλτιάδ[ος] Τιμάρχου Τιμοκράτης Ἀριστοκράτης, ἔδοξε τῆ βουλᾶ τῶν Ἐπιδαυρίων Εὐκλείδαν Τ / ΝΠΟΤΑΝ πρόξενον εἶμεν καὶ εὐεργέταν τᾶς πόλιος τῶν Ἐπιδαυρίων], καὶ αὐτὸν καὶ ἐνγόνους, εἶμεν δὲ αὐτῷ ἄσφαλειαν καὶ κατα γῆν καὶ κατα θάλασσαν καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα καὶ τοῖς

75 ἄλλοις προξένοις.

(Τὸ ἐπιγραφικὸν κείμενον ἴδε ἐν τοῖς ὄδε προσαρτωμένοις πίναξιν 1 καὶ 2)

11 Προσκαλεσθησιν βασις αρχισι δυνερχιστα εχρησασσονται ο ιδε εν εχ εν σεδ 59 μεταγραφε

81 ΜΗΝΟΣ ΑΡΕΛΛΑΙΟΥ ΤΕΤΑΡΤΑΙΤΕΛΕΙΑΙΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΣΕ ΕΙΣ Ρ
10 ΟΣΕΡΙΚΡΑΤΕΥΣΕΔΟΣΕΒ ΛΑΙΚΑΙΔΑΜΩΙΤΩΝΕΡΠΙΩΝΚΑΙΟΕΑΡΟΔΟ ΣΤΟΥΑΡΡΟΛΛΩΝ ΚΑ
ΕΡΓΕΤΑΣΤΑΣΡΟΛΙΟΣΤΩΝΕΡΠΙΔΑΥΡΙΩΝΚΑΙΟΕΑΡΟΔΟ ΚΟΥΣΤΟΥΑΡΡΟΛΛΩΝ ΚΑ
ΡΙΟΥΑΓΗΣΑΡΧΟΝΑΡΙΟΝΤΟΜΕΝΕΥ ΥΜΑΙΟΝ
ΓΕΝΕΥΣΦΑΛΑΣΑΡΝΙΟΝ ΑΜΟΝΙΚΟΙ
ΝΙΟΝΡΟΣΕΕΝΟΝΔΑΜΑΤΡΙΟΝΜΕΓΑΛΑΙΔΑΡ ΟΝ

15 ΜΗΝΟΣ ΑΡΕΛΛΑΙΟΥ ΤΕΤΑΡΤΑΙΤΕΛΕΙΑΙΕΡΙΚΑΤΑΛΟ ΟΥΛΑΣΣΕΛΕΓΕΙΣΑΝΔΡΟΜΕ
10 ΟΣΕΔΟΣΕΒΟΥΛΑΙΚΑΙΔΑΜΩΙΤΩΝΕΡΠΙΔΑΥΡΙΩΝΚΑΙΟΕΑΡΟΔΟΚΟΥΣΤΟΥΑΡΡΟΛΛΩΝ ΟΣΚΑΙΤΟΥΑΣΚΛΑΡΙΟΥΑ
ΡΟΝΕΡΑΣΙΡΡΟΥΑΙΓΙΗΑΛΚΙΜΑΧΟΝΑΛΚΙΜΑΧΟΥΑΙ Η

20 ΜΗΝΟΣ ΑΡΕΛΛΑΙΟΥ ΤΕΤΑΡΤΑΙΤΕΛΕΙΑΙΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΚΟΛΩΝΑΙΑ
10 ΕΥΣΕΔΟΣΕΒΟΥΛΑΙΚΑΙΔΑΜΩΙΤΩΝΕΡΠΙΔΑΥΡΙΩΝΚΑΙΟΕΑΡΟΔΟΚΟΥΣ ΜΕΝΚΑΙΕ
ΛΙΟΣΤΩΝΕΡΠΙΔΑΥΡΙΩΝΚΑΙΟΕΑΡΟΔΟΚΟΥΣ ΑΡΟΛΛΩΝ ΟΣΚΑΙΤΟΥΑΣΚΛΑΡΙΟΥΑ
ΩΝΤΟΣΒΕΡΩΑΙΟΝΟΕΩΝΑΡΟΛΙΑΤΕΓΕΑΤΑΝΑ ΟΝ ΤΟΥΑΣΚΛΑΡΙΟΥΑΙΓΙ

25 ΠΡΟΣΕΝΟΙΛΡΙΣΤΕΥΣΑΡΙΣΤΕΥ ΕΙΟΣΝΙΚΙΡΡΟΣΑΡΙΣΤΩΝΥ ΥΑΡΓΕΙΟΣΛΙΣ
10 ΟΔΗΜΟΝΑΘΗΝΑΙΟΥΑΛΕΞΑΝΔ Η ΥΣΤΑΥΧΟΡΙΟΝ
ΛΥΤΟΙΣΚΑΙΕΝΓΟΝΟΙΣΑΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΚΑΤΑΓΑΝΚΑΙΚΑΤΑΟΑΛΑΣΣΑΝ ΑΙ
ΡΟΛΕΜΩΙΚΑΙΕΝΕΙΡΑΝΑΙΚΑΙΑΥΤΟΙΣΚΑΙΧΡΗΜΑΣΙ

ΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΜΗΝΟΣΑ ΕΛΛΑΙΟΥΕΡΙ Ε ΛΑΙΔΟΣΚΛ ΦΑΝΕΟΣ
30 ΟΝΟΣΕΔΟΣΕΒΟΥΛΑΙΚΑΙΔΑΜΩΙΤ ΥΡ Ν ΞΕΝΟΥΣΕΙΜΕΝΚ ΡΟΔΟ Ο Ο ΡΟΛΛ
ΤΟΥ ΕΛΤΑΚΑΙΤΟΥΑΣΚΛΑΡΙΟΥ ΑΙΜΑΧΟΝΣΩΚΛΕΙΔΑΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΝ
ΕΙΜΕΝ ΑΥΤΟΙΣΚΑΙΕΝΓΟΝΟΙΣΑΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΚΑΤΑΓ ΝΚΑΙΚΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝΚΑΙ ΡΟ
ΚΑΙΕΝΕΙΡΑΝΑΙΚΑΙΑΥΤΟΙΣΚΑΙΧΡΗΜΑ

ΜΗΝΟΣ ΑΡΕΛΛΑΙΟΥ ΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΤΑΣΤΕΛΕΙΑΣΝΥΦΑΙΔΟΣΘΙΟΦΛΑΝΕΥΣΙΑΡΟΚΛΕΥΣΘΕΑ
35 ΚΟΙΤΟΥΑΡΟΛΛΩΝΟΣΚΑΙΤΟΥΑΣΚΛΑΡΙΟΥΚΑΙΡΡΟΣΕΝΟΙΤΑΣΡΟΛΙΟΣΑΝΑΞΙΔΑΜΟΣΕΥ ΡΑΤΟΥΜΕΓΑ
ΡΟΛΙΤΑΣΘΕΟΚΤΑΣΑΡΙΣΤΑΙΝΟΥΗΡΑΕΥΣΡΡΟΣΕΝΟΣΣΩΤΑΔΑΣΚΡΗΣ

ΜΗΝΟΣ ΑΡΕΛΛΑΙΟΥ ΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΤΑΣΤΕΛΕΙΑΣΙΣΑΡΝΙΑΣΘΙΟΤΕΛΕΥΣΑΞΙΟΧΟΥΤΕΤΑΡΤΑ
ΤΕΛΕΙΑΙΕΔΟΣΕΡΡ ΞΕΝΟΝΕΙΜΕΝΤΑΣΡΟΛΙΟΣΤΩΝΕΡΠΙΔΑΥΡΙΩΝΕΥΒΟΥΛΟΝΕΥΑΝΔΡΟΥΚΝΩΣ Ν

ΜΗΝΟΣ ΑΡΕΛΛΑΙΟΥ ΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΤΑΣΤΕΛΕΙΑΣΙΣΑΡΝΙΑΣΘΙΟΤΕΛΕΥΣΑΞΙΟΧΟΥ ΓΑ
40 ΤΕΛΕΙΑΙΕΔΟΣΕΡΡΡΟΣΕΝΟΝΕΙΜΕΝΤΑΣΡΟΛΙΟΣΤΩΝΕΡΠΙΔΑΥΡΙΩΝΝΙΚΑΣΙΡΡΟΝΕΥΔΑΜΟΥ
ΡΟΛΙΤΑΝ

ΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΕΡΙΤΑΣΤΕΛΕΙΑΣΥΡΕΡΡΟΞΕΝΟΚΛΕΥΣΦΙΛΙΣΤΙΔΑΜΗΝΟΣΑΡΕΛΛΑΙΟΥ ΔΟ

ΠΡΟΣΕΝΟΥΣΕΙΜΕΝΤΑΣΡΟΛΙΟΣΤΩΝΕΡΙΔΑΥΡΙΩΝΟΡΣΥΑΣΛΑΓΟΡΙΔΑΟΡΧΟΜΕΝΙΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤ...
ΑΓΩΝΙΠΡΟΥΗΡΑΙΕΥΣΜΕΝΑΝΔΡΟΣΦΙΛΟΚΛΕΥΣΚΑΛΛΑΥΡΕΑΤΑΣ

45 ΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΕΡΙΤΑΣΤΕΛΕΙΑΣΜΥΣΙΑΔΟΣΑΡΙΣΤΟΛΑΚΑΙΔΑΜΟΚΛΕΥΣΚΑΙΑΡΙΣΤΟΛΑΤΟΥΑΡΙΣΤΟΡΑ...
ΜΗΝΟΣΑΡΕΛΛΑΙΟΥΤΕΤΑΡΤΑΙΕΔΟΕΞΕΝΟΥΣΕΙΜΕΝΤΑΣΡΟΛΙΟΣΚΑΙΘΕΑΡΟΔΟΚΟΥΣΤΟΥΑΡΟΛΛΩΝΟΣ...
ΑΣΚΛΑΡΙΟΥΛΥΣΙΒΙΟΝΟΕΥΔΩΡΟΥΑΛΕΙΟΝΤΙΜΙΑΝΑΘΑΝΙΩΝΟΣΚΛΕΙΤΟΡΙΟΝ

50 ΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΕΡΙΤΑΣΤΕΛΕΙΑΣΑΙΑ ΑΓΑΣΙΝΑΣΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥΣΕΝΟΔΟΚΟΥΣΙΕΥΣΙΑΑΡΙΣΤΟΜΗΔΕΥΣΑΡ...
ΔΡΟΥΕΔΟΞΕΡΠΡΟΣΕΝΟΝΚΑΙΘΕΑΡΟΔΟΚΟΝΕΙ ΝΟΣΓΟΡΓΙΡΡΟΝΤΥΧΑΝΙΔΑΦΕΝΕΑΤΑΝ...
ΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΟΥΒΟΥΛΑΣΕΡΙΤΑΣΤΕΛΕΙΑΣ ΙΣΘΕΝΕΥΣ ΠΡΟΣΕΝΟΝΕΙΜΕΝΙΡΑΡΧΟΝ

ΜΗΝΟΣΑΡΕΛΛΑΙΟΥΚΑΤΑΡΟΛΙΝΤΕΤΑΡΤΑΙΤΕΛΕΙΑΙΕΡ... ΟΥΛΑΣΕΡΙΤΑΣΤΕΛΕΙΑΣΔ...
ΜΑΝΩΝΒΟΥΝΟΙΑΣΔΙΟΥΔΩΡΟΥΚΑΛΛΙΔΑΜΟΥΕΔΟ ΜΕΝΤΑΣΡΟΛΙΟΣΑΙΘΕΑΡΟ...
ΔΟΚΟΥΣΤΟΥΑΡΟΛΛΩΝΟΣΚΑΙΤΟΥΑΣΚΛΑΡΙΟΥΜ ΠΟΝ

55 ΜΗΝΟΣΑΡΕΛΛΑΙΟΥΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛ...
ΕΙΜΕΝΚΑΙΘΕΑΡΟΔΟΚΟΥΣΤΟΥΑΡΟ...
ΑΣ Τ Σ ΑΣΥΛΙΑ

60 ΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΕΡΙΤΑΣΤΕΛΕΙΑΣΡΑ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΕΟΣ ΕΔΟΞΕ ΚΑΙΘΕ...
ΔΟΚΟΥΣΤΟΥΑΡΟΛΛΩΝΟΣΚΑΙΤΟΥΑΣΚΛΑΡΙΟΥ ΑΡΧΙΔΑΝΑΛΕΞΙΛΑΙΕΡ

65 ΗΝΟΣΑΡΕΛΛΑΙΟΥΤΕΤΑΡΤΑΙΤΕΛΕΙΑΙΕΡΙΚΑΤΑΛΟ... ΑΣΕΡΙ Ε ΑΤΙΟΣΑΡΙ...
ΝΟΥΣ ΚΑ ΑΡΟΔΟΚΟΣΤΟΥΑΡΟΛΛΩΝΟΣΚΑΙΤΟΥΑΣΚΛΑΡΙΟΥ... ΥΣΕΔΟ...
ΜΟΝΙΟΝΑΝΑΤΗΡΙΧΟΥΣΣΑΝΟΝΡΑΥΣΑΝΙΑΝΔΡΙΩΝΟΣΡΕΛΛΑΝΗ ΑΡΧΙΔΑΝΑΛΕΞΙΛΑ...
ΕΡΙΗΑΓΓΡΑΥΑΙΔΕΤΟΥΣΑ ΟΣΕΡΙΣΤΑΛΑΝΕΝΤΩΙΑΡΩΙΤΟΥΑΡΟΛΛΩΝ ΟΥ

70 ΜΗΝΟΣΑΡΕΛΛΑΙΟΥΤΕΤΑΡ... ΕΙΑ... ΑΣΕΡΙΤ... ΛΥΣΙΣΤΡΑΤΟΥΕΔΟΞΕΡΠΡΟΣΕΝΙ...
ΔΟΧΗΜΕΝΚΑΣΣΑΝΔΡΩΙΑΡ... ΕΓΑΛΟΡΟΛΙΤΑΙ... ΝΥΣΟ...
ΔΩΡΩΙΦΙΛΟΔΑΜΟΥΑΡΙΣΤΟΝΙΚΩΙΣΘΟΩΝΟΣΚΥΡΑΡΙΣΣΙΕΥΣΙΝΚΑΙΑΥΤΟΙΣΚΑΙ... ΙΣΚΑΘΩΣΚΑΙΤΟΙΣΛΟΙΡΟΙΣΡΠΡΟΣΕΝΟΙΣ...
ΜΗΝΟΣΑΡΕΛΛΑΙΟΥΤΕΤΑΡ... ΑΙΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΕΡΙ... ΑΣ... ΑΤΙΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΕΟΣΛΥΣΕΑΕΔΟΞΕΡΠΡΟΣΕ...
70 ΝΟΥΣΕΙΜΕΝΤΑΣΡΟΛΙΟΣΤΩΝΕΡΙΔΑΥΡΙΩΝΑΡΙΣΤΩΝ... ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΕΟΣΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΝΑΡΙΣΤΗΦΙΛΙΡΡΟΥΤΕΓΕΑΤΑΝΚΛΕΑΘΝΑΡΙΣΤΟ...
ΔΕΟΣΦΕΝΕΑΤΑΝ

75 ΜΗΝΟΣΑΡΕΛΛΑΙΟΥΕΡΙΚΑΤΑΛΟΓΩΝΒΟΥΛΑΣΕΡΙΤΑΣΤΕΛ... ΑΣΑΙΑΝΤΙΩΝΜΙΛΤΙΑΔ... ΣΤΙΜΑΡΧΟΥΤΙΜΟΚΡΑΤΕΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΕΥΣ...
...ΤΑΙΒΟΥΛΑΙΤΩΝΕΡΙΔΑΥΡΙΩΝΕΥΚΛΕΙΔΑΝΤΟΝΡΟΤΑΝΡΠΡΟΣΕΝΟΝΕΙΜΕΝΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΝΤΑΣΡΟΛΙΟΣΤΩΝΕΡΙΔΑΥΡΙ...
...ΤΟΝΚΑΙΕΝΓΟΝΟΥΣΕΙΜΕΝΔΕΑΥΤΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΚΑΤΑ... ΑΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΣΣΑΝΚΑΙΤΑΛΟΙΡΑΟΣΑΚΑΙΤΟΙΣ...
...ΟΙΣΡΠΡΟΣΕΝΟΙΣ

Τὸν ἀριθμὸν τῶν τῆδε κἀκεῖσε ἐλλειπόντων γραμμῶν ἐπροσπάθησα νὰ ἐξακριβώσω ὅπου καὶ ἔστω ἤτο δυνατόν ἀσφαλῶς, ἀλλ' ὅμως δὲ τοῦτον ἐνιαχοῦ, ἐν τε τῇ δι' ἐπιγραφικῶν γραμμῶν δημοσιεύσει τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἐν τῇ μεταγραφῇ· ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι τὴν ἀγλωσσιν ταύτην δεῖν νὰ ἐκλαμβάνῃ τις ὡς κατὰ προσέγγισιν ἀκριβῆ, διότι καὶ ὅπου στοιχηδὸν εἶνε γεγραμμένα τὰ γράμματα, κατὰ τὸ τέλος τῶν στίχων ἰδίως δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐξευρίσκηται πάντοτε ἀκριβῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλλειπόντων γραμμῶν, ἀρ' οὐ ἄλλοι μὲν στίχοι ἐδύναντο νὰ ἔχωσιν ἐν τῇ δύο γράμματα περισσότερα, ἄλλοι δὲ ὀλιγώτερα, ἕνεκα τοῦ κανόνος ὃν τηρεῖ ὁ χαράκτης τοῦ νὰ μὴ ἀποχωρίζῃ τὰ γράμματα τῆς αὐτῆς συλλαβῆς μεταξύ τοῦ τέλους ἑνὸς στίχου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπομένου στίχου. Αὐτὴ δὲ ἡ χάραξις τῶν γραμμῶν εἶνε ἀνωμαλὸς· ποῦ μὲν τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν εἶνε κανονικὸν καὶ εὐρυθμὸν, ποῦ δὲ ἀκανόνιστον καὶ ἐπιπόλαιον· ἔπειτα καὶ τὰ γράμματα, ποῦ μὲν εἶνε ἀραιότερα, ποῦ δὲ πυκνότερα.

Πρὸς ταῖς ἀνωμαλίαις ταύταις παρατηρητέον ὅτι πολλαχοῦ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει καὶ κενὸς χώρος ἐνδὸς στίχου. Ταῦτα πάντα ἐξηγούνται ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις διὰ τοῦ ὅτι ἡ ἐπιγραφή δὲν ἐχαράχθη ὑπὸ ἑνὸς ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν λιθοσέων καὶ οὐχὶ συγχρονῶς ἀλλὰ κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα.

Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμῶν φαινεταὶ ὅτι ἡ ἐπιγραφή προέρχεται ἐκ τῶν ἀλεξανδρινῶν χρόνων. Ὅτι δὲ δὲν δύναται νὰ εἶνε προγενεστέρα τῶν χρόνων τούτων πιστοῦται ἐκ τῶν ἐν στ. 23, ἐνθα ἀναγράφεται πρόξενος καὶ θεαροδόκος Ἀλεξανδρεὺς τις.

Ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ ἀναγράφονται πρόξενος τῆς πόλεως τῶν Ἐπιδαυρίων καὶ θεαροδόκος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὅ ἐστι τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ λατρευομένων θεῶν ἐκλεγέντες ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἐπιδαυρίων¹. Δὲν

¹ Πρόξενος καὶ θεαροδόκος, ὀνόμαζον καὶ οἱ ἐν Δελφοῖς. Ἴδε τὴν ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Dittenberger, 319, (ἐκδ. Α) ἐπιγραφὴν: « Δελφοὶ ἀνενεώσαντο τὴν πατριον προξενίαν καὶ θεαροδοκίαν Τελεασίαι Στρατίωνος Οἰσυμαῖου καὶ ἔδωκαν αὐτῷ καὶ ἐκγόνοις προξενίαν, « θεαροδοκίαν » κτλ. Ἀναγραφὰς θεαροδόκων ἴδε ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀλυμπίας (Inscripfen von Olympia, ἀρ. 36 καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐξ Ἐρμῶνης (Bulletin de corr. hellén., 1889 σ. 194 ἀρ. 19-20).

συσταται δὲ ἡ ἀναγραφὴ εἰς τὴν ἀγλωσσιν μόνον τῶν ὀνομάτων τῶν ἐκλεγέντων, ὅπως ἴ. γ. ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν Fouilles d'Épidaure I, σ. 103 ἀρ. 243 ἀναγραφὴ θεαροδόκων τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οὐδ' εἰς τὴν ἀναγραφὴν ἐπολιτῶν τῶν ψηφισμάτων, οἷα εἶνε τὰ ἐν Fouilles d'Épidaure I, σ. 111 ἀρ. 273, 274, 275. Ἡ προκειμένη ἐπιγραφή ἴστανται μεταξύ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν, εἶνε ὁγλ. περίληψις τῶν ψηφισμάτων· κατὰ ταῦτα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς οὐσα οἰονεὶ περίληψις τῶν πρῶτικῶν τῆς Βουλῆς, τῶν περινομαστίας προξένων τῆς πόλεως καὶ θεαροδόκων τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Πάντες δὲ οἱ ἀναγραφόμενοι δὲν εἶνε πρόξενος καὶ θεαροδόκος, ἀλλὰ τινὲς εἶνε μόνον πρόξενος, οἷον ἐν στ. 14, 24, 37 κ.λ. Κατὰ ταῦτα ἄλλοι μὲν ὀνομάζοντο πρόξενος καὶ θεαροδόκος, ἄλλοι δὲ μόνον πρόξενος, οὐδεὶς δὲ μόνον θεαροδόκος, διότι πᾶς ὀνομαζόμενος θεαροδόκος ὀνομάζετο συγχρόνως καὶ πρόξενος¹.

Πάντα δὲ τὰ ψηφίσματα ἐξεδόθησαν κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα, ἤτοι κατὰ τὸν μῆνα Ἀπελλαίου· δὲν πρέπει ὅμως ἐκ τούτου νὰ νομισθῇ τις ὅτι ταῦτα ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Συνάγεται τοῦναντίον ὅτι ταῦτα ἐξεδόθησαν κατὰ διάφορα ἔτη, διότι οἱ πρὸς ἀγλωσσιν τῆς χρονολογίας ἀναγραφόμενοι ἐκάστοτε κατάλογοι τῆς Βουλῆς ἀλλιάστουσιν ἐν τοῖς διαφόροις ψηφίσμασιν, ἐν ᾧ, ἂν τὰ ψηφίσματα εἶχον ἐκδοθῆ κατὰ τὸν μῆνα Ἀπελλαίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, οἱ κατάλογοι τῆς Βουλῆς θὰ ἦσαν πανταχοῦ οἱ αὐτοί, διότι ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς περὶ τῶν δαπανῶν τῆς Θεῶν τοῦ Πολυκλείτου ἐμάθομεν ὅτι οἱ κατάλογοι τῆς Βουλῆς ἦσαν οἱ αὐτοὶ διαρκούντος ἑνὸς μηνὸς καὶ μόνον μετὰ τὴν λήξιν τοῦ μηνὸς ἡλίλασσον ἴδε Fouilles d'Épidaure I σ. 101 κ.λ. Μόνον ἐν τοῖς ψηφίσμασι τοῖς ἐν στ. 36-37 καὶ 38-40 ἀπαντῶσιν οἱ αὐτοὶ κατάλογοι, ἐξ οὗ ἀγλωσσεται ὅτι τὰ ψηφίσματα ταῦτα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξεδόθησαν· ὡσαύτως οἱ αὐτοί, ὡς φαινεταί, κατάλογοι

θεαροδόκοι καὶ πρόξενος ἀναγράφονται καὶ ἐν ψηφίσμασιν εὐρεθείσιν ἐν Λουσοῖς τῆς Ἀρκαδίας, ἐν ἀνασκαφαῖς τοῦ Ἀλτάρκου Ἰστίτου.

¹ Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὡς πρὸς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν ἐν Fouilles d'Épidaure I, σ. 103 ἀρ. 243, ἐπιγραφῇ, ὅτι οἱ ἐν ταύτῃ θεαροδόκοι ἦσαν καὶ πρόξενος, ἀναγράφοντες δὲ ἐν τῇ λίθῳ ὡς θεαροδόκοι μόνον, διότι τοῦτο ἤτο τὸ σπουδαιότερον καὶ τοῦτο ἐνδιέφερε κυρίως τοὺς ἐν τῷ Ἱερῷ, νὰ γνωρίζωσι, δηλ. τίνες οἱ θεαροδόκοι τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

ήσαν ἀναγεγραμμένοι ἐν τοῖς ψηφίσμασι τοῖς ἀπὸ στ. 9 μέχρι στ. 18. Τὰ λοιπὰ ἐν τῷ λίθῳ ἀναγεγραμμένα ψηφίσματα ἐξεδόθησαν κατὰ διάφορα ἔτη.

Κατὰ ταῦτα συνάγομεν ὅτι ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ ἀναγράφονται προξένοι καὶ θεαροδόκοι, καὶ ἐνίοτε μόνον προξένοι, ἐκλεγέντες κατ' ἔτος, ἐν χρονικῷ διαστήματι δέκα ἐπὶ δέκα ἐτῶν¹. Ἀναλύοντες οὕτω τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς ἐξάγομεν τὸν ἐξῆς κατάλογον τῶν ἀνὰ ἕκαστον ἔτος ἐκλεγέντων προξένων καὶ θεαροδόκων.

A ἔτος στ. 1-8 - - -

B ἔτος στ. 9-18 .

Προξένοι καὶ θεαροδόκοι . . . 1 Κυμαῖος, 2 Φαλασάριοι, 2 Αἰγίειοι, 1 πρόξενος Ἀργεῖος.

Γ ἔτος στ. 19-27 .

Προξένοι καὶ θεαροδόκοι 3 Βεροιαῖος, Τεγεάτας, Αἰγίειος, Ἀλεξανδρεὺς, Ταυχαρίος .

Προξένοι 3 (2 Ἀργεῖοι, 2 Κυώσιοι, 1 Αἰγίειος) .

Δ ἔτος στ. 28-32 .

Προξένοι καὶ θεαροδόκοι 2 (1 Λακεδαιμόνιος - - - - .

E ἔτος στ. 33-35 .

Προξένοι καὶ θεαροδόκοι 2 Μεγαλοπολίτας, Ἰπραιεύς .

Προξένος 1 Κρήσις .

Σ ἔτος στ. 36-40 .

Προξένοι 2 (Κυώσιος, Μεγαλοπολίτας) .

Z ἔτος στ. 41-43 .

Προξένοι 3 Ὀρχομένιος, Ἰπραιεύς, Καλαυρεάτας .

H ἔτος στ. 44-46 .

Προξένοι 2 Ἠλεῖος, Κλειτόριος).

Θ ἔτος στ. 47-48 .

Προξένος καὶ θεαροδόκος 1 (Φενεάτας).

¹ Ἐπισημαίνεται ὅτι σὺν ἀναμέτρῃ νὰ γνωρίζομεν ἂν ταῦτο τὸ δέκαεπταετὴς χρονικὸν διάστημα ἦτο ἀσφές, ἂν δηλ. κατ' ἕκαστον ἔτος οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἀνέβαινον προξένοι καὶ θεαροδόκοι, διότι δυνατόν νὰ παρέλθοι τὸ καί ετι, χωρίς νὰ προῦθῃσιν οὗτοι εἰς τοιαύτην ἐνέργειαν. Οὕτως, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει λιγ. ὅτι τὸ πρῶτον ἐν τῷ λίθῳ ἀναγεγραμμένον ψῆφος ἀπὸ ἐξέδοθη ἐν ἔτει 300 π. X, δὲν δυναμέθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ προκειμένη ἐπιγραφή περιεῖψεν ψηφίσματα ἐκδοθέντα ἀπὸ τοῦ 300 μέχρι τοῦ 283 π. X, διότι δυνατόν τὰ ψηφίσματα ταῦτα νὰ ἐξεδόθησαν μὲν ἡμετέρας περιόδου πάλαι καταστρέφει τοῦ 283 π. X.

I ἔτος στ. 49-50 .

Προξένος 1 Πελλανεύς .

IA ἔτος στ. 51-54 .

Προξένοι καὶ θεαροδόκοι 3 (- - - - - Ἀργεῖος) .

IB ἔτος στ. 55-58 .

Προξένοι καὶ θεαροδόκοι - - - - -

II ἔτος στ. 59-61 .

Προξένοι καὶ θεαροδόκοι 3 (- - - Περγαμηνός, Μεσσάνιος, [Δ; αριεύς - - -] .

IIA ἔτος στ. 62-65 .

Προξένοι καὶ θεαροδόκοι 6 (- - - Λακεδαιμόνιος, Μεσσάνιος, Πελλανεύς, [Δ;] αριεύς) .

IE ἔτος στ. 66-68 .

Προξένοι 3 (- - - - - 1 Μεγαλοπολίτας, 2 Κυπαρισσιεῖς) .

IΓ ἔτος στ. 69-71 .

Προξένοι 3 (Λακεδαιμόνιος, Τεγεάτας, Φενεάτας) .

IZ ἔτος στ. 72-75).

Προξένος 1. Εὐκλείδας - - -

Τοιοῦτου ὄντος τοῦ περιεχομένου τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς, εὐεξήγητος εἶνε ἢ ἐν αὐτῇ παρατηρούμενη ἀνωμαλία ὡς πρὸς τὴν στοιχηθὸν διάταξιν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν γραμμάτων τῶν στίχων, καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διατυπώσεως, διότι καὶ ἐν τούτῳ ὑπάρχουσι διαφοραί: Τὰ τῶν πρώτων τεσσάρων ἐτῶν ψηφίσματα ἄρχονται δηλ. διὰ τῶν: Μηρὸς Ἀπειλαιῶν τετάρται τελεῖαι ἐπὶ καταλόγων βουλιᾶς, ἀκολούθως μεταβάλλεται ἡ φράσις οὕτως: ἐπὶ καταλόγων βουλιᾶς μηρὸς Ἀπειλαιῶν ἐπὶ τῆς τελείας (ἔτος Δ' στ. 27), εἶτα Μηρὸς Ἀπειλαιῶν ἐπὶ καταλόγων βουλιᾶς τῆς τελείας κτλ. (ἔτος E', Γ', 33, 36, 38), ἐπὶ καταλόγων βουλιᾶς ἐπὶ τῆς τελείας μηρὸς Ἀπειλαιῶν (ἔτος Z' καὶ H', στ. 41, 44), μηρὸς Ἀπειλαιῶν κατὰ πόλιν τετάρται τελεῖαι ἐπὶ καταλόγων βουλιᾶς ἐπὶ τῆς τελείας (ἔτος IA', στ. 51) κτλ. Τούτοις προσθετέον ὅτι τὰ ψηφίσματα τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀποχωρίζονται ἀπὸ τῶν τοῦ προηγούμενου καὶ ἐπομένου ἔτους, καταλειπομένου συνήθως ἐν τῷ λίθῳ, μετὰξὺ τούτων, κενῶν χώρου ἑνὸς

στίχου¹. Πᾶσαι αἱ ἀνωμαλίαι καὶ διαφοραὶ αὐταὶ ἐξηγούνται διὰ τοῦ ὅτι δὲν ἐχαρῶχθησαν συγχρονῶς ἐπὶ τοῦ λίθου πάντα τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἀλλὰ κατὰ διαφορὰς ἐποχὰς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπο διαφορῶν λιθοξόων, καθ' ἕκαστον ἔτος, κατὰ τὴν ἐν μηνὶ Ἀπελλαίῳ ἐκδοσὶν τῶν ψηφισμάτων. Ἡ ἀναγραφή ἄρα τῶν προξένων ἐγένετο ἐν Ἐπιδαύρῳ ἅμα τῇ ἐκάστοτε ἐκλογῇ αὐτῶν, ὡς καὶ ἀλλοῦ, οἷον ἐν Ἀστυπαλαίᾳ, ὡς μακρόθυμον ἐκ τοῦ ἐκεῖ εὑρεθέντος ψηφίσματος Bulletin de corr. hellénique 1892 σ. 138) «... τοὺς προξένους ἀναγρα-
« φέτω καὶ εἰς τὸν τοῖχον κατὰ τὰ αὐτὰ προγράφων
« καὶ τὸν ὁμιερῶνον, ἐφ' οὗ ἕκαστος καθίσταται,
« Εἰ δὲ κα μὴ ἀναγράψῃ κατὰ τὰ προγεγραμμένα
« ὁ γραμματεὺς ἀεὶ ὁ ἐν ἀρχαῖς ὢν τοὺς καθιστα-
« νομένους μετὰ ὁμιερῶνον πρύτανιν, ἀποτεισάτω
« καθ' ἕκαστον προξένον, εἰ κα μὴ ἀναγράψῃ, ὅραχ-
« μὰς ἕκατον »².

Σημειώσεις ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον

Στ. 2-3. Το ἐν τοῖς στίχοις 2 καὶ 3 κενὸν θὰ εἶχεν οὕτω περίπου: — — ἐδόξε βουλῆται καὶ ὁμιον τῶν Ἐπιδαυρίων τὸν δῆνα προξένον εἶμεν καὶ εὐεργέταν τῆς πόλιος τῶν Ἐπιδαυρίων καὶ θεαροδόκον, καὶ αὐτὸν καὶ γένος κτλ.

Στ. 3-8. Ἐν τοῖς ἐφθαρμένοις τούτοις στίχοις θὰ ἦσαν, ὡς φαίνεται, ἀναγεγραμμένα ὀνόματα προξένων, ὡς λ. γ. ἐν τοῖς στίχοις 24 κ. εἰ.

Στ. 9. τελείαι: Ἠράγματα παρέχει ἢ ἐρμηνεῖα τῆς λέξεως ταύτης ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ, διότι δὲν ἀπαντᾷ μόνον ἀπαξ ἐν ἐκόντῳ ψηφίσματι ἀλλὰ πολλακίς οἷς, δὲν ἀπαντᾷ δὲλ. μόνον τετίθηται τελείαι ἀλλὰ καὶ, εὐθὺς μετ' ὀλίγον βουλῆαι τῆς τελείας ἢ ἐπὶ τῆς τελείας (πρῶ. στ. 36, 38, 31, 62, 66, 69).

Ἐν πρώτοις βεβαίως σκέπτεται τις νὰ δεχθῆ ὅτι τελείαι σημαίνει ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ ὅ,τι

¹ Δὲν ἀποχωρίζονται διὰ τοιοῦτου κενοῦ χώρου τὰ ψηφίσματα τῶν ἐτῶν Ζ' στ. 11, ΙΑ' στ. 51, ΙΓ' (στ. 58, ΙΔ' στ. 62, Τουναντίων ψηφίσματα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὡς φαίνεται, τοῦ ἔτους Δ' (στ. 28 ἕως 32, ἀποχωρίζονται. Ἐνίσταται τὰ διαφορῶν ἐτῶν ψηφίσματα ἀποχωρίζονται καὶ διὰ μιᾶς γραμμῆς.

² Τὴν ἐπὶ στήλης λιθίνης ἀναγραφὴν τῶν ὀνομάτων τῶν προξένων, τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς αὐτῶν καὶ τοῦ τῆς ἐαυτῶν πόλεως, ἐπέβαλλε καὶ νόμος ἐν Χαλκηδόνι. (Ide Arch. — Epigr. Mitth. aus Oesterreich. XVII (1894) σ. 63.

φαίνεται ὅτι σημαίνει « τελείαι τ. βουλῆ » ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μυακρῶν (Arch. Epigr. 1887 σ. 136, εἰς Ἀργούς¹, ἐκ Νεμεσῶν², καὶ ὅ,τι προφανῶς σημαίνει καὶ « ἀγορὰ τελείαι ἀπὸ βούλων τῆς κενόμοις » ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δεῖφου δὲλ. συνέλευσις πλήρης ἐν νομίμῳ ἀπαρτίᾳ βουλῆτων ἐν οἰομένῃ συνεδριάουσα. Τοιαύτη ὅμως ἐρμηνεῖα προσκρούει εἰς δυσχερείας, διότι ἢ λέξις ἐπαναλαμβάνεται, ὡς εἰπομέν, ἐν τῷ αὐτῷ ψηφίσματι, κατ' ἀκολουθίαν ἐπαναλαμβάνεται ἢ αὐτῇ ἔνοια, καὶ ὅ,τι παραλείπεται τὸ οὐσιαστικόν, ἢ λέξις δὲλ. τελείαι βουλῆαι τις ἀνάλογος, οἷον ἀνάδοχος βουλῆται. Δεῖν πρέπει ἄρα νὰ ἀρκεσθῆ τις εἰς τοιαύτην ἐρμηνεῖαν³.

¹ Wilhelm in Arch. — epigr. Mitth. aus Oesterreich XX σ. 89.

² Prellwitz-Collitz — Gr. Dial. Inschr. 3p. 3320.

³ Εἰς ἄλλην τινα ἐρμηνεῖαν τῆς προκειμένης λέξεως ἢ προσκρούουσα εἰς ἐπαναλήψιν τῆς αὐτῆς ἔνοιας, οὐδ' εἰς τὴν παραλήψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ, δυνάμεθα νὰ προσδώμεν συνδέοντα τὸ τελείαι μετὰ τοῦ τεταρταίου ἡμέρας δὲλ. καὶ ἀκριβέστερον ὡς εἴρηξ.

Τελείαι σημαίνει τι εἰς τέλος ἔργον, ὅ, οὐ γίνετα τὸ πῆρρον. Ἀλλ' ὅταν ὄσον τι θεωρηθῆ ὡς συμπέρινον ἐκ μέρους, τὸ τελευταῖον μέρος, οὕτως προστεθειμένου συμπλήρουται τὸ ὅσον εἰς τέλος, τὴ δυνάται νὰ καλεῖται τέλειον. Τέλειον ἄρα ὑπο τῆς ἔνοιας ταύτης δύναται νὰ καλεῖται καὶ τὸ τελευταῖον μέρος. Τοιαύτην σημασίαν συνάται νὰ εἴη ἢ λέξις ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ.

Ὁ μὲν διερεῖτο κατὰ Πολυδαίην εἰς τρεῖς δεκάδας, εἰς μὴ αἰσθημένον, μισθῶνα καὶ ὀλιγοντα. Κατὰ ταῦτα ἢ τελευταῖα οὐκ εἶναι, δι' ἧς συμπλήρουται ὁ ὅλος μὲν δύναται νὰ καλεῖται τέλειον καὶ αἰ ἡμέραι αὐτῆς τέλειαι, κατ' ἀντίθεσιν τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας ἢ μέρους δεκάδος. Οὕτως ἢ τοῦ Ἀπελλαίου τεταρτὴ τέλειαι δύναται νὰ εἶνε ἢ τεταρτὴ ἡμέρα τῆς τρίτης δεκάδος, ἢ κατὰ ἀστικὰς ἐπιγραφὰς τεταρτὴ φθινοπότης ἢ μετ' εἰκάδα.

Διὰ δὲ τῶν ἐπὶ τῆς τελείας βουλῆαι δὲλ. δυνάμεθα κατὰ ταῦτα νὰ εἰσαγομένον ὅτι δηλοῦται ἢ κατὰ τὴν διακοσίαν τοῦ ἔτους τελευταῖα βουλῆ, ἢ βουλῆ δὲλ. σὺν τῇ ὅσῃ λήξει τὸ ὅλον ἔτος, ἐφαρμόζον ἐκ τούτου ὅτι ἢ ἐν Ἐπιδαύρῳ βουλῆ πολλῶν καὶ τοῦ ἔτους ἐξελόμενος ὅ,τι δὲλ. ἢ βουλευτικῆ περιόδου διήρως μῆνας τινὰς ἢ μάλλον ὅτι διετρεῖται κατ' ἔτος εἰς τμήματα ἢ μερικὰ βουλῆαι, ὢν ἕκαστη ἐβουλεύετο ἐπὶ ἀναλογον χρονικῆν περιόδον τοῦ ἔτους. Ἡ κατὰ τὴν λήξιν τοῦ ἔτους βουλῆ ἠδύνατο οὕτω νὰ καλεῖται βουλῆ τέλειαι κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς προηγουμένας βουλῆαι, αἵτινες θὰ ἐκκλύοντο πρώτῃ, δευτέρῃ κτλ. Ἐνωστὸν ἄλλως εἶνε ὅτι καὶ ἐν Ἀργεὶ ὑπῆρχε μὴ βουλῆ καθ' ἕκαστον ἐξάμηνον, πρώτῃ καὶ δευτέρῃ βουλῆ (Dittenberger Sylloge, 128. Heberley - Wilhelm. Denkschriften der K. Akad. der Wissensch. in Wien. XLIV, 1896 σ. 112), ἐν ἐπιγραφῇ δὲ ἐκ Πέλας τῆς Σικελίας ἀπαντᾷ « βουλῆαι αἰαλαμα τῆς δευτέρας ἡμερας » (I. G. S. I. 3p. 256) καὶ ἐν ἐπιγραφῇ εἰς Ἀκραγαντος « αἰαλαμα ἑκτίας διμήνου » (I. G. S. I. 3p. 952). Ἄφ' οὗ ἄρα ὑπῆρχον βουλῆαι πρώτῃ, δευτέρῃ, τρίτῃ κτλ. ἢ τελευταῖα τοῦ ἔτους βουλῆ, οἷον ἢ μανημονεύετα βουλῆ ἕκτα διμήνου, ἐβουλεύετο ἔτος νὰ καλεῖται καὶ βουλῆ τέλειαι διμήνου.

Ἀλλ' εἴνα ἢ προστεθειτὰ ἐρμηνεῖα εἶνε πιθανή. Ἐνοεῖται ὅτι ὁ Ἀπελλαίος, καθ' ὅν συμπέριται ἢ τελευταῖα βουλῆ, δεῖον νὰ εἶνε τῶν τελευταίων μηνῶν τοῦ ἔτους. Ἀληθῶς δὲ ὁ μὲν οὕτος εἶνε ὁ τελευταῖος μὲν τοῦ Ἐπιδαυρίου ἔτους ὡς κατωτέρω ἀποδεικνύμεται.

Σημειωστὸν ὅτι καὶ ἐν τῇ λ. τελείαι βουλῆται νὰ ὕπονοησῶμεν ὡς οὐσιαστικόν τὴν λ. αἰαλαμα, δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσομεν

Στ. 12. *Κ* *ε* *μ* *α* *ι* *ο* *ν*: Έννοείται ότι θά εδύνατο τις να συμπληρώσει και Σ υμαίων το πρώτον όμως γράμμα της λέξεως δὲν φαίνεται ότι ἦτο Σ, κατὰ ἀμυδρῶς διακρινόμενα ἐπὶ τοῦ λίθου ἔγχη, ἀλλὰ μάλλον Κ.

Στ. 14. *π* *ρ* *ό* *ξ* *ε* *ν* *ο* *ι*: ἀναγράφεται ἡ λέξις ἐνταῦθα, διότι μόνον προξένος ὀνομάσθη ο περὶ οὗ ὁ λόγος, οὐχὶ προξένος καὶ θεαροδόκος Πρβ. καὶ στ. 24 ἔνθα πάλιν γέγραπται *π* *ρ* *ό* *ξ* *ε* *ν* *ο* *ι* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχοις, οἵτινες ὀνομάσθησαν προξένοι καὶ θεαροδόκοι. Ταῦτ' ὀρθῶν καὶ διὰ τὰ ἐν στίχῳ 33.

Στ. 16. [. . .] *ο* *ι*: Θά εδύναμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ἐνταῦθα καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ στ. 10 ὄνομά τι Ἄρις, *ι* *ο* *ς* λ. γ. Κατὰ τὰ σωζόμενα ἐπὶ τοῦ λίθου ἔγχη τὰ δύο τελευταῖα γράμματα εδύνατο ἀληθῶς νὰ εἶνε Ρ Ι, το πρώτον όμως δὲν φαίνεται ότι ἦτο Α.

Στ. 22. *Β* *ε* *ρ* *ο* *ῖ* *α* *ῖ* *ο* *ι*: ἀνάγνωσις τοῦ Ω βεβαία, ἀντὶ Βεροιαῖος, ὁ τῆς Μακεδονικῆς πόλεως Βεροίας καὶ Βεροῦς πολίτης.

Στ. 22. Ἐν τέλει τοῦ στίχου τούτου ἐπαναλαμβάνεται τὸ αὐτὸ ὄνομα, Ἀγάσιππος Ἐρασίππου Αἰρηεύς, ο καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ ψήφισματι, ἐν στ. 17-18. Ὁμοία ἐπαναλήψις παρατηρεῖται καὶ ἐν τοῖς στίχοις 61-62 64 καὶ 65. Μετὰ βεβαιότητος δὲν δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἐπαναλήψεως, ἀλλὰ περὶ ταυτοσημῶν ὀνομάτων δύο συγγενῶν. Ἐξ ἄλλου όμως τοιαῦτα ἐπαναλήψεις εἶνε ἀκατανόητοι. Ὑπῆρχεν ἄρα γε λόγος τις, δι' ὃν γενομένη τις ἐκλογὴ προξένου ἔδει μετὰ χρονικόν τι διάστημα νὰ ἀναθεωρηθῆ ἢ ἐκ νεοῦ κυρωθῆ:

Στ. 23. *Τ* *α* *υ* *χ* *ε* *ῖ* *ρ* *ι* *ο* *ν*: ἀντὶ Ταυχεῖριον καὶ Ταυχεῖριον, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς Κυρηναϊκῆς πόλεως «Ταύχειρα».

Στ. 23. *Ι* *α* *ω* *ν* [*Κ*] *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*: Τὸ ἐλλειπὸν γράμμα δύναται νὰ ἐκλήρθῃ, ὡς Ρ κατὰ τὰ ἐν τῷ λίθῳ ἔγχη, δὲν ἀποκλείεται όμως καὶ Κ.

Στ. 28. - - - *γ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*: Πρὸ τοῦ Φ διακρίνονται ἐν τῷ λίθῳ ἔγχη γραμμάτων, οἰοῦναι Σ Ι. Δυνάμεθα ἄρα νὰ συμπληρώσωμεν μετὰ τινος πιθανότητος Πασί φάνεος.

την *ν*. *τε* *λε* *ια* *δια* *του* *τε* *λευ* *τα* *ια*, *τε* *λευ* *τα* *ια* *συν* *ε* *ρ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*, *δ* *ε* *ρ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι* *ε* *ἰ* *ς* *π* *ρ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*, *δ* *ε* *υ* *τ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*, *τ* *ρ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι* *ν* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι* *δ* *ε* *ν* *ἦ* *το* *ἀ* *μ* *υ* *δ* *ρ* *ῶ* *ς* *π* *α* *ρ* *ὰ* *τ* *ο* *ῖ* *ς* *ἀ* *ρ* *χ* *ῖ* *ο* *ι* *ς*.

Στ. 33. *Ἡ* *ρ* *α* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*, ἐν στ. 43 Ἡραιεύς.

Στ. 36. *Ἰ* *α* *ρ* *ο* *ῖ* *α* *ῖ* *ο* *ι*, Γενική πτώσις, ἡ ὀνομαστική ἄρα Ἰαροῖα. Πρβ. τὸν ἐν σελ. 80 πίνακα.

Στ. 41. Ὑπερθεῖν: παρελείφθη τὸ τῆς φρατρίας ὄνομα. Κατὰ τὰ ἐν τῇ περὶ τῆς Θόλου ἐπιγραφῇ δύναμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν (Οἰσείας) ἐνερθεν. Οὕτως ἐννοοῦμεν ὅτι τὸ λάθος τοῦ χαρακτοῦ, παραλείφαντος τὴν λέξιν, ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ὁμοιοκαταληξίας, *τε* *λε* *ῖ* *α* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*, *Οἰσείας*.

Στ. 41. *Ἀ* *π* *σ* *κ* *λ* *α* *ῖ* *ο* *ν*, ἄνευ τοῦ *τε* *τ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι* ἐνταῦθα.

Στ. 42. *Θ* *ο* *ρ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι* - - Ἀριστοκράτης - - Μένανδρος. Ἄπαντα τὰ ὀνόματα ταῦτα κατ' ὀνομαστικὴν (! ὥσπερ μὴ προηγεῖτο *ἔ* *θ* *ο* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι* *ς* *εἶ* *μ* *ε* *ν* ἀλλὰ *π* *ρ* *ό* *ξ* *ε* *ν* *ο* *ι* *ς* κτλ. ὡς ἐν στ. 24, 34 κ.έ.

Στ. 44. Νομίζω ὅτι κατὰ λάθος ὁ χαρακτὴς ἔγραψεν Ἀριστόλα καὶ Λαμοκλεῖς ἀντὶ Ἀριστόλα τοῦ Λαμοκλεῖς, κατὰ πρόληψιν ἐκ τοῦ ἐπομένου καὶ Ἀριστόλα.

Στ. 45. Ἐνταῦθα τῆς ἐπιγραφῆς μόνον ἀπαντᾷ *τε* *τ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι* ἄνευ τοῦ *τε* *λε* *ῖ* *α* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*.

Στ. 46. *Τ* *ι* *μ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*: Βεβαία ἡ ἀνάγνωσις.

Στ. 47-50. Ἐν τούτοις τοῖς ψήφισμασι δὲν ἀναγράφεται ὁ μῆν.

Στ. 47. *Ἀ* *ζ* *ἠ* *ρ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*, οὕτως ἀναγνωστότερον κατὰ τὰ ἐν στ. 72. Πρβ. σημείωσιν ἐν στ. 51-52, ἐν λ. *Λ* *υ* *μ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*.

Στ. 49. Παρατηρητέον ὅτι ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν στ. 59, εἰς μόνον κατάλογος ἀναγράφεται.

Στ. 51. *κα* *τ* *ὰ* *π* *ό* *λ* *ι* *ν*: Μόνον ἐν τούτῳ τῷ ψήφισματι ἀπαντᾷ ἡ φράσις αὕτη, ἥτις δηλοῖ, ὡς φαίνεται, ὅτι τὸ προκειμένον ψήφισμα θά ἐξεδόθη ἐν τῇ πόλει τῆς Ἐπιδαύρου, ἐν ᾧ τὰ λοιπὰ, ἐν οἷς δὲν ἀπαντᾷ τοιαύτη φράσις, θά ἐξεδόθησαν ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ γνωστῷ. Τοιοῦτος τόπος εὐλόγως εδύνατο νὰ εἶνε τὸ Ἱερόν (ἴδε τὰ ἐν τοῖς ἐπομένοις, σελ. 81) καὶ εἰς τοῦτο θά ἀντιτίθεται ἡ φράσις «κατὰ πόλιν».

Στ. 51-52. *Δ* [*υ*] *μ* *ῖ* *ο* *ῖ* *ο* *ι*: Τοῦ Δ ἐλάχιστα ἔγχη διακρίνονται ἐν τῷ λίθῳ, ἡ ἀνάγνωσις όμως τῆς λέξεως εἶνε βεβαία. Πρόκειται ἄρα περὶ Δυμάνων, γνωστοῦ ὀνόματος παλαιᾶς δωρικῆς φυλῆς. Ἀλλὰ φυλὴ τῶν Ἐπιδαυρίων εἶνε καὶ οἱ Ἀζάντιοι (στ. 47, 72, ὡς τοῦτο δηλοῦται καὶ ἐξ ἄλλης ἐκ τοῦ Ἱεροῦ ἐπιγραφῆς, ἀνεκδότου, ἐν ᾗ ἀναγινώσκονται τάδε:

« Ἐπιστάταις τοῦ ἀναλόμματος τοῦ παρ' Ἀπολλωνίων Ἰσμιναίων Σωκλεῖ, Ἰλλέων Σωτηρίωνι, Δυμνίων Νικάνδρῳ, Ἀζαντίων Δαμοσιθεῖ - - - » (ὄνομα Παμφίλων δὲν φαίνεται ὅτι ἦτο γεγραμμένον ἐν ταύτῃ τῇ ἐφθαρμένῃ ἐπιγραφῇ. Κατὰ ταῦτα οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἦσαν διηρημένοι εἰς τέσσαρας, ὡς φαίνεται, φυλάς, εἰς τοὺς Ἰσμιναίους, Ἰλλεῖς, Δυμνίους καὶ Ἀζαντίους.

Μὴ οὕτως ἐξηκριβωμένης ἀσφαλῶς τῆς σημασίας τῆς λ. τελεία, ἄπορον εἶνε ἂν πρέπει τις νὰ συντάξῃ ἐπὶ τῆς τελείας Ἀζαντίων, Παγασίνας (στ. 47), ἐπὶ τῆς τελείας Δυμνίων, Βουνοίας (στ. 51), ἐπὶ τῆς τελείας Ἀζαντίων, Μιλτιάδους (στ. 72), ἢ ἂν πρέπει νὰ συντάξῃ ἐπὶ τῆς τελείας, Ἀζαντίων Παγασίνας, Δυμνίων Βουνοίας, Ἀζαντίων Μιλτιάδους. Ἡ πρώτη σύνταξις φαίνεται μοι προτιμητέα. Ἄπορον ὁμοίως εἶνε διαπὶ καὶ ἐν τοῖς στ. 28, 33, 36, 44 καὶ 39 μετὰ τοῦ τελείας δὲν ἀπαντᾷ ὄνομα φυλῆς.

Στ. 57. Δὲν πρέπει νὰ ἀναγνώσωμεν ἐν τῷ στ. τούτῳ: ἀσπ[ι]τ[ι]ων, ἀπ' οὗ ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ ἀπαντᾷ: προξένων εἶμην κτλ.

Στ. 59. Ἀριστοκράτες, ἐν στ. 72 Ἀριστοκράτες.

Στ. 59. Αρ[ιστ]ο[τι]μόμων, διὰ τοῦ Ο, οὗ ἢ ἀνάγνωσις βεβαία· ἐν στ. 24 διὰ τοῦ Ω.

Στ. 61-65. Μετὰ τοῦ ΑΛΕΞΙΛΑ διακρίνονται ἔγνη γράμματα, εἶτα ΕΡ. Ἀλλὰ τοιαυτὰ τινα γράμματα ὑπάρχουσι καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ στ. 65, ὥστε δυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν [Δ]εριεῖ. Κυρίως εἶπεῖν, κατὰ τὰ σωζόμενα ἐπὶ τοῦ λίθου ἔγνη, πιθανώτερον Β φαίνεται ὅτι ἦτο τὸ πρῶτον γράμμα, ἀλλὰ πόθεν ἔθνικόν [Β]εριεύς; Ἐπαναλαμβάνεται ἄρα ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ψηφίσμασι το αὐτό, ὡς φαίνεται, ὄνομα « Ἀρχίδαξ Ἀλεξίλα Δεριεύς »· καὶ ἄλλο δὲ ὄνομα, Φίλων Σωτηρίχου Μεσσάνιος, ἐπαναλαμβάνεται ἐν στ. 64.

65. τοῦς ἀτ[ε]ρ[ο]φ[ε]ς: Βεβαία ἢ ἀνάγνωσις καὶ ἀσφαλῆς ἢ συμπλήρωσις. Ἡ λ. ἄρα ἀτέρφους δὲν εἶνε ὑποκείμενον ἀλλὰ ἀντικείμενον τοῦ ἀγγράψαι, θὰ σημαίνῃ δὲ ἕκαστους, ἀνὰ ἕκαστον ἀπεφασίσθη δὲλ. ὅπως αἱ ἀρεδαῖαι ἀρχαὶ ἀναγράψωσιν ἐπὶ στήλης, ἀνὰ ἕκαστον χωρὶς, τοὺς ἐκλεγέντας προξένους.

Στ. 70. Κίλα[τ]ον, σχεδὸν βεβαία ἢ ἀνάγνωσις.

Μεταξὺ τοῦ Α καὶ Ο ὑπάρχει γῆρα· ἐν ᾧ δύναται νὰ ὑπόσχη, κατὰ σωζόμενα ἔγνη, Ι.

Στ. 72. Ἰζαντίων, δυσχερὲς καὶ οὐχὶ βεβαία εἶνε ἢ τῆς γέξεως ταύτης ἐνταῦθα ἀνάγνωσις ἢ ἀβεβαιότης συνίσταται ἰδίως ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν ΤΙ, γίνεταί ὁμοίως βεβαία αὕτη δι' ἀντιπαράβολῆς πρὸς τὰ ἐν στ. 47, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν ἐν τῇ περὶ τῶν στ. 51-52 σημειώσει μνημονευθεῖσαι ἀελοτότον ἐπιγραφῆν.

Στ. 73. Τ ΝΠΟΤΑΝ, εἶνε ἀρὰ γε συγκοπή τις ἀναγνωστέον δὲλ. τῶν ΠΟΤΑΝ αἰὼν Ι, ἢ μήπως ὑποκρύπτεται ἐνταῦθα παραμορφωθὲν ἕνεκα λάθους τοῦ χαρακτοῦ, ἔθνικον τι ἐκ τῶν πόλεων αἰτίας καλοῦνται « Γομφαί », « Γομφαί » ἢ ἄλλο τι: θὰ ἤθελέ τις ἰσως νὰ ἀναγνώσῃ Ἰτα ὑπολίταν· ἀλλὰ τὸ πρῶτον γράμμα εἶνε ἀσφαλῶς Τ ἢ ἰσως Γ, το δὲ δεύτερον γράμμα θὰ ἦτο Ο, κατὰ σωζόμενα ἐν τῷ λίθῳ ἔγνη, πάντως δὲ οὐχὶ Λ.

Γενικαὶ παρατηρήσεις

Μετὰ τὰς σημειώσεις ταύτας μεταβαίνομεν εἰς γενικὰς τινὰς παρατηρήσεις καὶ πορίσματα σχετιζόμενα πρὸς ζητήματα οἷα τὰ περὶ τῶν Καταλόγων τῆς βουλῆς, περὶ πολιτικῆς διαίρεσεως τῶν Ἐπιδαυρίων κατὰ φυλάς καὶ φατρίας, περὶ τῆς βουλῆς τῶν Ἐπιδαυρίων καὶ περὶ τῆς χρονολογίας τῆς ἐσοτῆς τῶν Ἀσκληπιδίων. Ἐν πρώτοις δὲ δεῖν νὰ ἐξετάσωμεν τίς ἢ σημασία καὶ ὁ προσρισμός τῶν κατὰ τὴν προκειμένην ἐπιγραφὴν θεαροδόκων τοῦ Ἀσκληπιδίου.

Περὶ τῶν θεαροδόκων τοῦ Ἀσκληπιδίου. Θεαροδόκοι ἐκαλοῦντο οἱ δεχόμενοι θεωροῖς, ἀντιπροσώπους δὲλ. ἢ ἀπεσταλμένους πολιεῶς τινος πεμπομένους πρὸς ἐκπλήρωσιν θρησκευτικῆς τινος ἐντολῆς, πρὸς ἀντιπροσώπευσιν τῆς πόλεως κατὰ τὴν τέλεσιν ἐσοτῶν καὶ ἀγώνων, πρὸς προσφοράν θυσίας ἢ ἀναθήματος, πρὸς ἀναγγελίαν μελλόντων νὰ τελεσθῶσιν ἐσοτῶν καὶ ἀγώνων κτλ. Οὕτω λ.γ. ὅτε οἱ κάτοικοι τῆς Ἀσινῆς ἐστείλαν πρεσβευτὰς εἰς Ἐρμιόνην πρὸς ἀνανέωσιν τῆς ὑπαρχούσης ἄλλοτε μεταξὺ τῶν δύο πόλεων ρήλιας καὶ πρὸς τέλεσιν θυσίας, οἱ Ἐρμιονεῖς ἐδεχθῆσαν τὴν προσφοράν καὶ ἀπεφάσισαν « καταστῆσαι καὶ θεαροδόκων

« ὅστις ὑποδέξεται τοὺς παραγινόμενους συνθύτας ἐπὶ τὴν θυσίαν τῶν Χθονείων »¹. Καὶ οἱ ἐν σελ. 76 στήμ. 2 μνημονευόμενοι Πάριοι καὶ Αἰτωλοὶ ἐξέλεξαν ὡσαύτως θεαροδόκους, ὅπως ὑποδέχονται τοὺς παραγινόμενους θεαροὺς πρὸς ἀναγγελίαν τῶν ἀγώνων. Κατὰ ταῦτα οἱ προκειμένοι θεαροδόκοι τοῦ Ἀσκληπιοῦ θὰ ὑπεδέχοντο βέβαια τοὺς θεαροὺς, οὓς τυγχόν ἔπειμον οἱ Ἐπιδαυριοὶ καὶ πρὸς ἄλλους σκοποὺς καὶ ἰδίως ὅπως προαγγέλλωσι τὰς μελλούσας νὰ τελῶνται ἐν τῷ Ἱερῷ ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις. Ἀλλ' ὁ κατ' ἐξοχὴν προσωρισμός αὐτῶν θὰ ἦτο ἄλλος τις.

Προξένοι ὄντες οὗτοι τῆς πόλεως τῶν Ἐπιδαυριῶν καὶ θεαροδόκοι τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦσαν, οὕτως εἶπεν, προξένοι τῆς πόλεως καὶ τοῦ Ἱεροῦ, ἀκριβῶς ὅπως οἱ τῆς Δελφῶν προξένοι λ. γ. ἦσαν προξένοι τοῦ τε Ἱεροῦ καὶ τῆς πόλεως². Ἐν ἄλλαις λέξεσιν οἱ προξένοι τῆς πόλεως, οἱ καὶ θεαροδόκοι τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἦσαν αὐτὸ τοῦτο ὅ,τι εἶνε σήμερον οἱ Numiti τοῦ Πάπα, ἦσαν δὲ λ. οἱ πολιτικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐπιδαύρου. Ὅπως ἄρα ἐφρόντιζον περὶ τῶν συμφερόντων τῆς τε πόλεως καὶ τῶν πολιτῶν, οὕτω θὰ ἐφρόντιζον καὶ περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ Ἱεροῦ, ὅ ἔστι θὰ ἐφρόντιζον περὶ τῆς ἐν τῇ ἑαυτῶν γῶρᾳ διαφημίσεως καὶ ἐξάρσεως τῆς ἐν τῷ Ἱερῷ λατρείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ περὶ ἐπαυξήσεως τῆς πελατείας τοῦ Ἱεροῦ ἐξάιροντες τὰ ἐν αὐτῷ τελούμενα καὶ τὰς γινόμενας θεραπείας τῶν ἀσθενῶν ἀνακινῶντες καὶ διαδίδοντες.

Ἐφ' ὅσον το ἀξίωμα τῶν προξένων καὶ θεαροδόκων τούτων δὲν ἦτο ἀπλῶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦσαν τιμητικόν, εἰς τοιαῦτα τινὰ θὰ περιστρέφετο ἡ ἐνέργεια αὐτῶν, ἥτις βεβαίως οὐχὶ ὀλίγον θὰ συνέτεινεν εἰς τὴν ἀνά τὸν ἀρχαῖον κόσμον διάδοσιν καὶ κραταίωσιν τῆς φήμης τοῦ Ἱεροῦ καὶ εἰς τὴν ἐκ τούτου ἐπελθούσαν ὀλικὴν καὶ ἡθικὴν αὐτοῦ ἀκμὴν.

Ἀλλὰ ποθεν λαμβάνοντες ἀφορμὴν οἱ Ἐπιδαυριοὶ ὠνομαζόν τοὺς ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ προξένους καὶ θεαροδόκους, πόθεν ἐγνώριζον τοὺς ξένους τούτους πολίτας καὶ πῶς ἐμάνθανον ὅτι οὗτοι ἐξήρτων ἢ ἀπεδέχοντο τὴν τιμὴν καὶ τὸ βῆρος

τούτοι· ὅτι ἢ ἀποδοχὴ προξενίας δὲν ἦτο μόνον τιμὴ ἀλλὰ καὶ βῆρος ἅτε συνεπαγομένη ὑποχρεώσεις τινὰς¹.

Ἦνα πόλις τις ὠνομάσῃ προξένον ἑαυτῆς πολίτην ἄλλης πόλεως ἔπρεπε νὰ γνωρίσῃ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τούτον. Οὕτω πλείστα τῶν περισωθέντων ἡμῖν προξενικῶν ψηφισμάτων διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι ξένοι πολῖται ὠνομάζοντο προξένοι ὑπὸ πόλεός τινος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐπισκέψεως τῆς πόλεως ταύτης, εἴτε οἱ ἰδιωτικὴν ὑπόθεσιν μετέβαινον οὗτοι ἐκεῖσε, εἴτε ἀπεστέλλοντο ὑπὸ τῆς ἑαυτῶν πόλεως πρὸς ἐκπλήρωσιν ἐντολῆς τινος ὡς πρεσβεύται ἢ ὡς θεωροί. Οὕτω λ. γ. ἡ πόλις τῆς Σαμοθράκης ὠνομάσατο προξένους ἑαυτῆς πολίτας διαφόρων πόλεων οἵτινες εἶχον μεταβῆ εἰς Σαμοθράκην ὡς θεωροί, ἐπ' εὐκαιρίᾳ, ἐννοεῖται, τῶν ἐκεῖ τελουμένων μυστηρίων².

Τούτων οὕτως ἐγόντων, εὐνόητον εἶνε ὅτι καὶ οἱ κατὰ τὴν προκειμένην ἐπιγραφὴν ὠνομαζόμενοι κατ' ἔτος, κατὰ τὸν μῆνα Ἀπελλάιον, ὑπὸ τῶν Ἐπιδαυριῶν προξένοι καὶ θεαροδόκοι, ἦσαν ἐκ τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Ἱεροῦ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀσκληπιείων καὶ πιθανῶς, οἱ πλείστοι τοῦλάχιστον, θεωροί, ἐπίσημοι δὲ λ. ἀντιπρόσωποι τῶν ἑαυτῶν πόλεων. Τούτους μεταβαίνοντας εἰς τὸ Ἱερόν ἐξένιζον καὶ περιεποιῶντο οἱ Ἐπιδαυριοὶ, θέλοντες δὲ ἐπὶ πλέον νὰ τιμησωσιν αὐτούς, ὠνομάζον αὐτούς κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν τῇ Ἐπιδαύρῳ διατριβῆς τῶν προξένων ἑαυτῶν καὶ θεαροδόκων τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐν ᾧ οὗτοι τὴν τιμὴν ταύτην εὐγνωμόνως ἀπεδέχοντο, προθύμως δ' ἔφερον τὰ ἐκ ταύτης βῆρος,

¹ Διὰ τοῦτο οἱ Κνίδιοι, προκειμένου νὰ ὠνομάσῃσι προξένον ἑαυτῶν πολίτην τινὰ τῆς Ἀδύου, ἠρώτησαν αὐτὸν ἂν δέχηται τὴν προξενίαν. — — « Ἀδουθὸν προξένον ἡμεῖν Κνιδίων, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὑποδέκεται ταμ. προξενίαν, μετὰ τοῦ ὑπάρχοντος προξένο τῆ πόλι ἐν Ἀδύῳ, καὶ ὑπάρχειν αὐτῷ καὶ ἐκγόνοισ » κτλ. (Dittenberger, II ἀρ. 175).

² Κατάλογοι προξένων εὐρεθέντες ἐν Σαμοθράκῃ ἄρχονται διὰ τῶν ἐξῆς: « Οἷδε προξένοι ἐγένοντο τῆς πόλεως θεωροὶ παραγινόμενοι ». Ἰδὲ Michel, Recueil d'Inscriptions ἀρ. 867, 868. Ὡσαύτως οἱ Πάριοι θεωροὺς ἐκ Μαγνησίας, πεμφθέντας εἰς Πάρον ὅπως ἀναγγέλωσι τοὺς ἐν Μαγνησίᾳ ἱδρυθέντας ἀγῶνας πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος Λευκοφρυηνῆς, ὠνόμασαν προξένους. Ἰδὲ O. Kern: Inschriften von Magnesia σ. 39 ἀρ. 50.

³ Ἐπίσης οἱ Αἰτωλοὶ θεωροὺς ἐκ Παργάμου, μεταβάντας εἰς Αἰτωλίαν πρὸς ἀναγγελίαν τῶν ἐν Παργάμῳ ἱδρυθέντων Νικηφορέων ἀγώνων, ἐξέλεξαν προξένους. Ἰδὲ Bull. d. corr. hellénique 1881 σελ. 372. Dittenberger, ἀρ. 295 (ἐκδ. Β'), Michel: Recueil d'Inscr., ἀρ. 291.

¹ C. I. G. 1133 Dittenberger, 389.

² Ἰδὲ Bull. de corr. hellénique 1891 σ. 359: ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ εἶναι Βοδάρη Δάικτ᾽ Αἰτωλῶν ἐκ Ναυπάκτου προξένον τοῦ τε Ἱεροῦ καὶ Δελφῶν.

τὸ νὰ ἐργασθῶσι δὴλ. ἐν τῇ ἑαυτῶν πατρίδι ὑπὲρ τῶν συμπερφόντων τῆς πόλεως καὶ τοῦ Ἱεροῦ, ἀνταποδίδοντες οὕτω τὰ ἴσα, ἀνθ' ἧς ἔτυχον φιλοξενίας καὶ τιμῆς. Οὕτως, ὡς ἀπλοῖ ἐπισκέπται ἢ ὡς θεορῶι μεταβαίνοντες οὗτοι εἰς τὸ Ἱερόν, ἀπήρχοντο ἐκεῖθεν ὄντες πρόξενοι τῆς πόλεως τῶν Ἐπιδαυρίων καὶ θεαροδόκοι τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καθ' ὃν τρόπον σήμερον ἄρχοντες καὶ ἐπίσημοι ἄνδρες ἐπισκεπτόμενοι ξένας χώρας ἀπέρχονται ἐκεῖθεν ἀποκομίζοντες τιμητικὰς θέσεις καὶ παράσημα.

Κατάλογοι τῆς Βουλῆς. Ἐν ψηφίσμασι τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος, ἃ ἐδημοσίευσεν ἐν Fouilles d'Épidaure I σ. 111 ἀρ. 273, 274, 275, ἀναγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ Κατάλογου τῆς βουλῆς πρὸς δῆλωσιν τῆς χρονολογίας ἀντιστοιχοῦν οὕτω πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ γραμματεῶς τῆς βουλῆς ἐν τοῖς ἀθηναικοῖς ψηφίσμασι. Το ὄνομα δὲ τοῦ κατὰ μῆνα ἀλλάσσοντος κατάλογου ἀναγράφεται καὶ ἐν τῇ περὶ τῶν δαπανῶν τῆς Θεόλου ἐπιγραφῇ οὐχὶ πλέον πρὸς δῆλωσιν τῆς χρονολογίας ἀλλ' ὡς ὄνομα ἀντιπροσώπου τῆς βουλῆς ἐπιβλέποντος εἰς τὴν ἐν τῷ Ἱερῷ χρηματικὴν διαχείρισιν. Ἐκ τούτων ἕρμώμενος συνήγαγον (Fouilles d'Épidaure, σ. 101) ὅτι οἱ κατάλογοι ἦσαν οἰονεὶ γραμματεῖς τῆς Βουλῆς καὶ λογισταὶ ἢ ἐλεγκταί. Ὅσπερ δὲ ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι ψηφίσμασιν, οὕτω καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ ἀναγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ κατάλογου πρὸς δῆλωσιν τῆς χρονολογίας. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ψηφίσμασιν ἐκεῖνοις καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς Θεόλου ἐπιγραφῇ ἀναγράφεται ἐκάστοτε τὸ ὄνομα ἐνὸς κατάλογου, ἐν τῇ προκειμένῃ ὁμοῦς ἐπιγραφῇ ἀναγράφονται δύο καὶ πλείονες κατὰ μῆνα κατάλογοι. Ἐκ τούτου προκύπτει τὸ ἐρώτημα μήπως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀνωτέρω ψηφισμάτων καὶ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς Θεόλου, κατὰ τὴν Δ' δὴλ. ἑκατονταετηρίδα, ὑπῆρχον πλείότεροι τοῦ ἐνὸς κατάλογοι, ἢ μήπως εἰς ἀληθῶς κατάλογος ὑπῆρχε τότε, οἱ λοιποὶ δὲ κατάλογοι προσετέθησαν ὑστερότερον (κατὰ τοὺς χρόνους δὴλ. ἐξ ὧν προέρχεται ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ) ; Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου θέλω πραγματευθῆ ἄλλοτε ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς δημοσιεύσεως καὶ ἄλλης ἢ μᾶλλον καὶ ἄλλων ἐκ τοῦ Ἱεροῦ ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς ἀναγράφονται κατάλογοι τῆς βουλῆς, διότι, ὅταν τις πάσας τὰς ἐπι-

γραφὰς ταύτας ἔχη ὑπ' ὄψει, συνάται ὀρισμένως πλέον νὰ ἀποφανθῆ περὶ τοῦ ζητήματος. Ἄπο τούτου σημαῖ ἐνταῦθα ὅτι καθ' ἣν ἔχω σχηματίσει γινώμην οἱ κατάλογοι ἦσαν ὅ,τι σχεδὸν οἱ ἐν Ἀθήναις πρυτάνεις καὶ οἱ ἐν Δελφοῖς βουλευόμενοι.

Τοῦ ὀνόματος δὲ τῶν κατάλογων ἀπαντῶντος ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ κατὰ γενικὴν πτώσιν, δύσκολον εἶνε νὰ ἀποφανθῆ τις ἀν' ἡ ἐπομένη γενικῇ εἶνε ὄνομα ἐτέρου κατάλογου ἢ τοῦ πατρὸς τοῦ προηγουμένου κατάλογου. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ περὶ τῆς Θεόλου ἀναγράφονται κατ' ὄνομα οἱ κατάλογοι διὰ μόνου τοῦ ὀνόματος τῶν, ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς τῶν, ἐν τῇ προκειμένῃ δὲ ἐπιγραφῇ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς κατάλογων ἐν στ. 44 καὶ 39, ἀναγράφεται μετὰ τοῦ ἄρθρου. Δυνάμεθα ἔρα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ οἱ κατάλογοι ἀναγράφοντο ἀπλῶς, ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς τῶν, ἐξαιρουμένων εἰδικῶν περιπτώσεων, οἷαι αἱ ἐν στ. 44 καὶ 39, ὅτε, πρὸς ἀποφυγὴν συνωνυμίας, ὡς φαίνεται, ἀναγράφεται καὶ τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα, διότι ἀν' ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς ἤτο τι σύνθεσι, δὲν ἤτο ἀνάγκη νὰ γράψῃ τις γ. γ. Ἀριστοκράτης τοῦ Ἀριστονόμου ἀλλὰ θὰ παρέλειπε τὸ ἄρθρον. Τούτου τεθέντος, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὰ κατὰ γενικὴν πτώσιν, ἄνευ τοῦ ἄρθρου, ἀπαντῶντα ὀνόματα ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ εἶνε ἅπαντα ὀνόματα κατάλογων. Κατὰ ταῦτα ὅτ' μὲν ὑπῆρχον, κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα, εἰς κατάλογος οἷον ἐν στ. 19, 49, 39 ὅτ' δύο οἷον ἐν στ. 13, 33, 36, 41, 44, 32, ὅτ' δὲ πλείότεροι οἷον ἐν στ. 28, 72 κ.έ.τ. καὶ δὴ πέντε, οἷον ἐν στ. 47.

Περὶ φυλῶν καὶ γρατρίων ἐν Ἐπιδαύρῳ. Ἐξ ὧν ἐσημείωσα ἐν σελ. 72 στ. 31 δὴλοῦται ὅτι οἱ Ἐπιδαυριοὶ διηροῦντο εἰς τέσσαρας φυλάς, εἰς Δυμῆνας καὶ Ὑλλεῖς καὶ εἰς Ἀζαντίους καὶ Ὑσμινάιους. Τῶν τριῶν παλαιῶν δωρικῶν φυλῶν δὲν ὑπῆρχεν ἢ τῶν Παμφίλων, ὡς φαίνεται ὅτι δὲ καὶ ἄλλαι φυλαί, πλὴν τῶν παλαιῶν τούτων ὑπῆρχον, δὲν ἔχει τι τὸ παράδοξον, διότι καὶ ἐν Ἀργεῖ ὑπῆρχε φυλὴ Ἰρναθίων, ἐν Μυκῆναις φυλὴ Δαιροντίς, ἐν Τροιζήνι Σχελιὰς κτλ.

Αὗται δὲ αἱ τέσσαρες ἐν Ἐπιδαύρῳ φυλαὶ θὰ διηροῦντο εἰς τὰς πολλὰς ἐκείνας ὑποδιαίρέσεις

τὰς δηλούμενας διὰ θηλυκῶν ὀνομάτων ληγοντων συνήθως εἰς *ω* καὶ *αι*, ὡς ἐν τῆς ἐπιγραφῆς περὶ τῆς Θελοῦ καὶ ἐκ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς μανθάνομεν.

Ἐν τῇ περὶ τῆς Θελοῦ ἐπιγραφῇ ἐν ἧ' ἀναγράφονται οἱ κατὰ μῆνα κατάλογοι τῆς Βουλῆς, τοῦ ὀνοματός ἐκάστου καταλόγου ἔπεται πάντοτε θηλυκὸν οὐσιαστικὸν ὄηλον προφανῶς τμημά τι, πολιτικὴν ὑποδιαίρεσιν τῶν Ἐπιδαυρίων, εἰς ἣν ἀνήκεν ὁ κατάλογος, *φρατρίαι*, ὡς ὀνομασεν αὐτὰς ὁ Bruno Keil¹.

Τοιαῦτα οὐσιαστικά συνοδεύουσι τὰ ὀνόματα τῶν καταλόγων καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ, δὲν ἔπονται ὁμοίως τῶν ὀνομάτων τῶν καταλόγων, ἀλλὰ προηγούνται αὐτῶν καὶ ἀπαντῶσι κατὰ γενικὴν πτώσιν², ἀπ' οὗ ἄλλως καὶ τὸ ὄνομα τῶν καταλόγων κατὰ γενικὴν πτώσιν ἀπαντᾷ³.

Τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ ἀπαντῶντων τοιαύτων ὀνομάτων, μόνον τὸ ὄνομα *Κολωναία* ἀπαντᾷ πρώτῃν φοράν τὰ λοιπὰ ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς Θελοῦ ἐπιγραφῇ. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ἐκ τοῦ Ἱεροῦ, ἀνεκδοταίς, ἀπαντῶσι νέα ὀνόματα φρατριῶν τὰ ἐξῆς: *Ναυπλιάς*, *Τανταλῆς*, *Τερμάς* (:), *Ἰσμιναία*⁴.

Πάσας τὰς μνημονευθείσας ἐπιγραφὰς λαμβάνοντες ὑπὸ ὄψιν συνάγομεν τὸν ἐξῆς κατάλογον τριάκοντα καὶ δύο φρατριῶν

- 1 Ἀλαμαίς
- 2 Ἀρυλωνία
- 3 Βουνοῖα, Βουνοία
- 4 Βρυάντινα
- 5 Δωριμαχίς
- 6 Δεξιελιάς
- 7 Ἐριλιάς
- 8 Ἰσαρνα
- 9 Κολωναία
- 10 Κολαίς
- 11 Λασιθίς

¹ Ath. Mittheilungen XX 1895 σ. 28 κ.ε.

² Μόνον ἐν στ. 9 καὶ 15 ἀπαντᾷ παραδόξως *Σελεργεία*.

³ Ἐν τῇ περὶ τῆς Θελοῦ ἐπιγραφῇ τὰ ὀνόματα τῶν καταλόγων ἀπαντῶσι πάντοτε κατ' ὀνομαστικὴν, τὰ δὲ τῶν φρατριῶν ὅτε μὲν κατ' ὀνομαστικὴν, ὅτε δὲ κατὰ γενικὴν.

⁴ Ἀπλῶς ὄηλ. Ἰσμιναία, ἐν ᾧ ἐν τῇ περὶ τῆς Θελοῦ ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ *Ἰσμινας* Ἰσμιναία. Σημειωτέον ὅτι καὶ φυλὴ Ἰσμιναία λαβόμεν ἐν Ἐπιδαυρῷ.

- 12 Μεσογαίς
- 13 Μελικιδῶν, Μιλκιδῶν
- 14 Μιλτιάς
- 15 Μυσιὰς
- 16 Ναυπλιάς
- 17 Ναυρεῖς, Ναυρηίς, Νυμφαίς, Νυφαίς
- 18 Οἰσειά (ἐνερθεν Οἰσειας
- 19 Οἰσειά (ὑπερθεν Οἰσειας
- 20 Παγάσινα, Παγασίς
- 21 Πιεριὰς
- 22 Πιεριάς Ἰσμιναία
- 23 Πολιτάς
- 24 Ρωπιταίς
- 25 Σελεργείς, Σελεργής
- 26 Σπραττίτις
- 27 Τανταλῆς
- 28 Τερμάς (:)
- 29 Τειχιὰς
- 30 Ἰσιθριάς
- 31 Ἰσμιναία (πρὸς Πιεριάς Ἰσμιναία)
- 32 Φραγιὰς

Εἰς τὰς φρατρίδας ταύτας ἀνήκον οἱ κατὰ μῆνα κατάλογοι τῆς Βουλῆς οἱ διεξάγοντες τὰς κοινὰς ὑποθέσεις.

Περὶ τῆς βουλῆς τῶν Ἐπιδαυρίων. Δεκτῆς γενομένης τῆς ἐν σημειώσει ἐν σελ. 72 στ. 31-32 προτεινομένης ἐρμηνείας τῆς λέξεως *τελεία*, συνάγεται ὅτι ἡ τῶν Ἐπιδαυρίων Βουλὴ δὲν ἐβουλευέτο ἐν ὅλομείει, ἀλλὰ διηρεῖτο κατὰ τμήματα, κατὰ φυλάς. Τεσσάρων δὲ οὐσῶν τῶν φυλῶν, ὡς φαίνεται, θὰ διηρεῖτο εἰς τέσσαρα τμήματα, ὧν ἕκαστον ἐβουλευέτο ἐπὶ τρίμηνον. Ἰπῆρογον ἄρα ἐν Ἐπιδαυρῷ τέσσαρες *φυλαὶ* προτινέονσαι, οὕτως εἶπεῖν.

Χρονολογία τῆς ἑορτῆς τῶν Ἀσκληπιείων. Ἐκ τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν καὶ ἄλλο τι σπουδαῖον πόρισμα ἀναρόμενον εἰς τὸ ζήτημα περὶ τῆς χρονολογίας τῆς ἐν τῷ Ἱερῷ τελουμένης ἑορτῆς τῶν Ἀσκληπιείων.

Πάντα τὰ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ ψηφίσματα δεκαεπτὰ ἐτῶν ἐξεδίδοντο κατ' ἔτος κατὰ τὸν αὐτὸν πάντοτε μῆνα, κατὰ τὸν μῆνα Ἀπελλαῖον, καὶ δὴ

κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν τετάρτην Ἀπελλαίου ἢ κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς τελευταίας δεκάδος τοῦ Ἀπελλαίου ἢ κατὰ τὴν ἐν μηνὶ Ἀπελλαίῳ γινομένην τετάρτην συνεδρίαν. Τοῦτο ἔμως δὲν δύναται νὰ εἶνε τυχαῖόν τι. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὸν μῆνα Ἀπελλαίου σπουδαῖόν τι καὶ ἐπίσημον ἐτελεῖτο ἐν Ἐπιδαύρῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐξεδίδοντο τότε ποιαῦτα τιμητικὰ ψηφίσματα, δι' ὃν λόγον καὶ σήμερον κατὰ τὰς ἐπισημοὺς ἐορτὰς ἀπονέμονται τιμητικοὶ τίτλοι καὶ παράσημα. Τὸ παράσημον τῆς Légion d'honneur λ.χ. ἀπονέμεται τῇ 1^ῃ τοῦ νέου ἔτους καὶ τῇ 14^ῃ Ἰουλίου. Ὁ μῆν Ἀπελλαῖος, ἐν ἄλλαις λέξεσι, θὰ ἦτο ἐπίσημος τις μῆν ἐν Ἐπιδαύρῳ, διότι θὰ συνέπιπτεν οὗτος πρὸς τὴν τέλειν μεγάλης τινὸς ἐορτῆς. Ἀλλὰ τίς ἄλλη ἐορτὴ θὰ ἦτο αὕτη ἢ ἡ μεγίστη καὶ ἐπισημοτάτη τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ ἐορτῶν, τὰ Ἀσκληπιεῖα; Σημειωτέον δὲ ὅτι εὐλόγως κατὰ τὸν μῆνα Ἀπελλαίου θὰ ἐτελοῦντο τὰ Ἀσκληπιεῖα, διότι ταῦτα ἦσαν ἐορτὴ ὄχι μόνον τοῦ Ἀσκληπιῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἦσαν Ἀπολλωνιεῖα καὶ Ἀσκληπιεῖα¹· καὶ ἐν Δελφοῖς δὲ ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐορτὴ κατὰ τὸν μῆνα Ἀπελλαίου ἐτελεῖτο.

Ὅτι δὲ καθ' ὃν χρόνον ἐξεδίδοντο τὰ προκείμενα ψηφίσματα, κατὰ τὸν μῆνα Ἀπελλαίου, θὰ ἐτελοῦντο ἐν τῷ Ἱερῷ τὰ Ἀσκληπιεῖα, προκύπτει καὶ ἐξ ὧσων ἀνωτέρω ἐξέθηκα ὅτι οἱ ὀνομαζόμενοι προξενοὶ καὶ θεαροδόχοι θὰ διέτριβον οἱ πλείστοι τοῦλάχιστον ἐν τῷ Ἱερῷ καθ' ὃν χρόνον ἐξεδίδοντο τὰ περὶ ὀνομασίας αὐτῶν ψηφίσματα, θὰ ἦσαν ὀφλ. προσκυνηταὶ καὶ ἰδίως θεωροὶ πεμφθέντες ὑπὸ τῶν

αὐτῶν πόλεων εἰς Ἐπιδαύρον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν τελομένων ἐκεῖ τότε Ἀσκληπιεῖων.

Τὸ ἐκ τῶν εἰρημένων συμπέρασμα συντελεῖ εἰς τὴν ἐπακρίβωσιν καὶ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐτελοῦντο ἐν Ἐπιδαύρῳ τὰ Ἀσκληπιεῖα, διότι καὶ μὲν γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Πινδάρου (Νέμ. Γ', 143) ὅτι ταῦτα ἐτελοῦντο ἐννέα ἡμέρας μετὰ τὰ Ἴσθμια, πότε ὁμοῦς ἐτελοῦντο τὰ Ἴσθμια δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς. Ὁ Unger (Philologus, XXXVII σ. 1 κ. ἑ.) ἰσχυρίζεται ὅτι ταῦτα ἐτελοῦντο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος (κατὰ μῆνα Μάρτιον), ἐν ᾧ ὁ Bruno Keil ἀποκρούει τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον καὶ ἀνάγει τὴν τέλειν τῶν Ἴσθμίων καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῶν Ἀσκληπιεῖων κατὰ τὸ θέρος (Athen. Mittheilungen, 1893 σ. 77).

Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ περὶ τῆς Θόλου ἐξάγεται ὅτι Ἀπελλαῖος τῶν Ἐπιδαυρίων ἦτο ὁ τελευταῖος μῆν τοῦ ἔτους. Ἀλλὰ τὸ ἔτος ἐν Ἐπιδαύρῳ ταυτίζεται τῷ Ἀττικῷ ἔτει, ἄρχεται ὀφλ. μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς, ὡσπερ καὶ ἐν Ἀττικῇ¹. Κατ' ἀκολουθίαν ὁ Ἀπελλαῖος τῶν Ἐπιδαυρίων ἀντιστοιχεῖ τῷ Σκιροφοριῶνι τῶν Ἀθηναίων, ἦτοι τῷ Ἰουνίῳ-Ἰουλίῳ. Τότε ἄρα ἐτελοῦντο τὰ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἀσκληπιεῖα².

II. KABBADIAS

¹ Ἴδε B. Keil ἐν Ath. Mittheilungen, 1893 σ. 77 σημ. 2 καὶ Birschhoff ἐν Griech. Studien für H. Lipsius σ. 1 κ. ἑ.

² Ταῦτα συμφωνοῦσι καὶ πρὸς ὅσα περὶ τοῦ ζητήματος τῆς χρονολογίας τῶν Ἀσκληπιεῖων συνεπέραναν ὁ B. Keil (ἴδε προηγουμένην σημείωσιν) ἄλλοθεν ὀρηκθεῖς λαθῶν ὀφλ. ἀφορμὴν ἐκ τοῦ χρόνου τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ Πλάτωνος περὶ τῶν μουσικῶν ἀγώνων τῶν τελομένων ἐν Ἐπιδαύρῳ κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ἀσκληπιεῖων.

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ἐν Πειραιεῖ παρὰ τὸν νῦν κοινῶς τοῦ Κουμουνοδούρου καλούμενον λιμενίσκον, ὅστις δικαίως ὑπὸ τῶν πλείστων τῶν συγχρόνων ἀρχαιολόγων ταυτίζεται τῷ τῆς Μουνηχίας λιμένι, κατὰ τὸ δυσμικὸν μέρος εὐρέθη πέρυσι τεμάχιον ἐνεπιγράφου στήλης λευκοῦ μαρμάρου, ἀριστερόθεν μόνον ἀκέραιον, καὶ ὀπισθεν τραχέως κατεξεσμένον, 0.325 ὕψη-

λόν, 0.075 πλατύ, 0.095 παχύ· τοῦτο σταλὲν ὑπὸ τοῦ κ. Ἡλία Ἀγγελουπόυλου εἰς Ἀθήνας νῦν ἀποκείται ἐν τῷ Ἐπιγραφικῷ μουσεῖῳ. Ἐπ' αὐτοῦ διασφύζονται τὰ ἐξῆς γράμματα ὕψος 0.01, ἀπόστασις τῶν στίχων 0.021, ἀνηκόντα εἰς τὸ δεῦτερον ἡμισυ τοῦ πέμπτου πρὸ Χρ. αἰῶνος.

Δ Ο
 Γ Α
 Δ Ο Κ Ι Λ
 Δ Α Ν Α
 5 Δ Ο Κ Ι Μ
 Π Α Λ Κ
 Δ Ο Κ Ι Μ
 Π Α Ρ Α
 Δ Ο Κ Ι Μ
 10 Θ Ε Α Λ
 Δ Ο Κ Ι Λ
 Κ Α
 Δ Ο Ρ
 Α Λ
 15 Δ Σ
 Π

Ἐσφαλῆ ἐξήγησιν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης παρέχει ἡμῖν ὁμοίου καταλόγου ἀπόσπασμα ὕπερ πρό ὀλιγου εἶδον ἐν Παρισίοις ἐν τῇ ἐπιγραφικῇ συλλογῇ τοῦ ἐξόχου ἀρχαιολόγου κ. W. Froehner. Ὁ κατάλογος οὗτος γέγραπται ἀττικαῖς ἐπίσης γράμμασιν ἐπὶ τῆς προσθίας πλευρῆς στήλης λευκοῦ μαρμάρου καὶ ἀναγράφει ἐν παντὶ μὲν δευτέρῳ στίχῳ τὸ ὄνομα νεῶς τινος, ἐν δὲ τῷ ἐκάστοτε ἐπομένῳ στίχῳ τὰς λέξεις *δόκιμος καὶ ἐντελής* ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρῆς ἀναγράφονται ὀνόματα πλοίων. Ὡστε τὰ ἐπὶ τοῦ ἐνταῦθα δημοσιευομένου τεμαχίου σφῆζόμενα γράμματα ἀναγνωστέα καὶ συμπληρωτέα ὡς ἐξῆς:

δόκιμος καὶ ἐντελής
 Ταυροπόλη
 δόκιμος καὶ ἐντελής
 Δανάη
 5 δόκιμος καὶ ἐντελής
 Παγκράτεια
 δόκιμος καὶ ἐντελής
 Παρα-
 δόκιμος καὶ ἐντελής

10 Θεαμία
 δόκιμος καὶ ἐντελής
 Καλλ-
 δόκιμος καὶ ἐντελής
 Ἄν-
 15 δόκιμος καὶ ἐντελής
 Π-

Τέσσαρα μόνον τριήρων ὀνόματα ἐπιδέχονται ἀσφαλῆ συμπλήρωσιν, Δανάη, Θείαμα, Παγκράτεια, Ταυροπόλη. Τούτων τὸ δεύτερον, γραφικώτατον πλοίου ὄνομα, καὶ τὸ Δανάη νῦν πρῶτον ἀπαντῶσιν· τριήρεις δὲ ἔχουσαι τὰ ὀνόματα Παγκράτεια καὶ Ταυροπόλη, ἀναφέρονται ἐν τοῖς τοῦ τετάρτου αἰῶνος ναυτικοῖς καταλόγοις τοῖς ὑπὸ τοῦ A. Boeckh ἐν *Urkunden uber das Seewesen des attischen Staates* 1840 καὶ ὑπὸ τοῦ U. Koehler ἐν *CIA II* 789-872, add. p. 513; IV 2 p. 194 ἐκδομένοις. Ἀμφίβολον δὲ ἂν πρέπη νὰ συμπληρωθῇ ἐν στ. 8 Παρα[για ἢ Παρα[ταξίς, καὶ ἐν στ. 12 Καλ[λιστὼ ἢ Καλ[λινίκη ἢ Καλ[λιξένη ἢ ἄλλο τι ὄνομα ἐκτὸς τῶν γνωστῶν τούτων. Μὴ ἔχων δὲ ὑπ' ὄψει ἀντίγραφον τῆς παρὰ τῷ κ. Froehner ἐπιγραφῆς ἀγνωσθῶ ἂν αὕτη συντελεῖ εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τῷ Ἀθήνησι καταλόγῳ ὀνομάτων εἴτε μὴ· τοῦτο μόνον εἶνε βέβαιον ὅτι το ἐν Παρισίοις τεμάχιον ὀπισθόγραφον ἔν καὶ διαφέρει τῆ τε γραφῆ καὶ τῷ πάχει εἰς ἄλλην ἀνήκει στήλην ἢ τὸ κομισθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Ἡλία Ἀγγελιοπούλου. Τοῦτο ἔμως, καίπερ οἰκτρῶς κεκολοβωμένον, εἶνε ἀξιοπεριεργον ὡς τὸ πρῶτον δημοσιευόμενον λείψανον καταλόγου περιέχοντος ἀπογραφὴν τῶν τριήρων τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐν τοῖς νεωσοϊκοῖς τοῦ Περαιῶς κειμένων καὶ ὄη, εἴπερ μὴ μετεφέρθη ἄλλοθεν ὁ λίθος, τῶν ἐν Μουνιχίᾳ κατατεταγμένων.

Ἐν Ἀθήναις.

ADOLF WILHELM.

ΛΙΘΙΝΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΚ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

(Πίναξ 5).

Ἐν Ἑλλάδι πολλάκις ἀνεκαλύφθησαν ἐργαλεῖα τῆς λιθίνης λεγομένης ἐποχῆς, πρὸ πάντων πελέκεις, ὀλιγίστων ὅμως εἶναι γνωστός ὁ ἀκριβὴς τόπος τῆς εὐρέσεως· περὶ τῶν πλείστων γνωρίζομεν μόνον ὅτι προέρχονται ἐκ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας, ἄλλοι δ' ἔχουσιν εὐρεθῆ ἢ ἀνασκαφαῖς ἀρχαίων, μυκηναϊκῶν ἰδίως, ἀκροπόλεων ὡς μειονομακρὰ λείψανα παλαιότερων χρόνων. Συνοικισμοὶ ὁπωσοῦν ἄξιαι λόγου ἀνήκοντες πιθανώτατα εἰς τὴν νεολιθίνην ἐποχὴν μόλις πρὸ ὀλίγου ἀνεκαλύφθησαν ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐν Μακρμαρίανῃ τὸ πρῶτον καὶ ὄλως ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Στάη παρὰ τὸ Διμίσι. Τάφοι ὅμως σύγχρονοι τῶν συνοικισμῶν τούτων ἀκόμη δὲν εἶναι γνωστοί.

Ἐνεκα τούτου, ὅταν πέρυσιν εὐρισκόμενος ἐν Μεγαλοπόλει ἤκουσα ὅτι εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας περίπου ὥρας μεσηθρινοανατολικῶς, παρὰ τὸ χωρίον Ἀνεμοδοῦρι, ποιμὴν τις εὔρε τέσσαρας λιθίνους πελέκεις ὁμοῦ, ἔσπευσα νὰ μεταβῶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐλπίζων ὅτι ἡ ἀνακάλυψις αὐτῶν ἐνεῖχεν ἰδίαν τινὰ σπουδαιότητα. Καὶ νομίζω ὅτι ἡ ἐλπίς μου δὲν διεψεύσθη. Τοὺς πελέκεις δὲν κατώρθωσα νὰ ἴδω τότε, ἐξήτασα ὅμως τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως καὶ συνέλεξα ὅσας ἠδυνήθην πληροφορίας. Κατ' αὐτάς εὐρέθησαν ἐπὶ ἐρήμου κλιτύος, εἰς τὰ ριζώματα τοῦ ὄρους, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὴν πεδιάδα τῆς Μεγαλοπολεως κατὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς πλευράν, μεταξὺ τῶν θέσεων Παλιόπύργου καὶ Κεφαλοβρύσου· ἐπὶ τῆς κλιτύος ταύτης ὑπάρχουσι διεσπαρμένοι πολλοὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ λίθοι κατακυλισθέντες ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν τοῦ ὄρους, ἐκεῖ δὲ σκάπτων ὁ ποιμὴν ὅπως ἰσπεδῶσῃ γῶρον τινα καὶ κατασκευάσῃ μάνδραν διὰ τὰ πρόβατά του, εὔρεν εἰς βάθος ὀλιγώτερον, ὡς μοι εἶπε, τοῦ ἑνὸς μέτρου, μεταξὺ λίθων πολλῶν προ-

ερχομένων ἐκ τῆς ἀποσαθρώσεως τοῦ ὄρους καὶ ἀναμειγμένων μετ' ἐρυθροῦ χρώματος, ἐν ἀγγεῖον πηλίνον, ἐν ᾧ ἔκειντο ἄνθρακες καὶ οἱ τέσσαρες πελέκεις (πίν. ὁ ἀρ. 1-4). Τὸ ἀγγεῖον μετὰ τῶν ἀνθράκων ἀπέριψεν ὁ ποιμὴν ὡς ἄχρηστον καὶ ἐγὼ οὐδὲ περιχρῖον εἶδον ἐξ αὐτοῦ, φαίνεται ὅμως κατὰ τὴν περιγραφὴν του ὅτι εἶχε σχῆμα τριγώνου. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας δὲ τοῦ ἐδάφους εὔρεν μικρὰ θραύσματα ἄλλων παλαιωτάτων πηλίνων ἀγγείων, καθὼς καὶ τεμάχια λεπίδων ὄψιανου. Κατόπιν ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐφρόντισα ὅπως ἀποσταλῶσιν οἱ πελέκεις εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, ἢ ὠραιότης δ' αὐτῶν, ἢ διατήρησις των καὶ τὰ περιστατικὰ τῆς εὐρέσεώς των μὴ ἔπεισαν ὅτι εἶναι ἄξιαι δημοσιεύσεως.

Ὁ ὑπ' ἀρ. 1, 1^a εἶναι ἐκ λίθου, ὃν οἱ ὀρυκτολόγοι καλοῦσι *διάθασιν*, καὶ ἔχει μῆκος 0,278 μ.¹, εἶναι δηλαδὴ, ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, τὸ μέγιστον πάντων τῶν μέχρι τούδε ἐν Ἑλλάδι ἀνεκαλυφθέντων λιθίνων ἐργαλείων τοῦ σχήματος τούτου· ἡ τομὴ του εἶναι ὄλως στρογγύλη, ἔχει δὲ τὸ μεγαλείτερον πᾶχος κατὰ τὸ μέσον καὶ μειοῦται πρὸς ἀμρότερα τὰ ἄκρα, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον πρὸς τὸν τρίχμηλον, ὅστις εἶναι κωνικός, πρὸς τὸ ἄλλο ἄκρον λεπτόνεται βαθμηδὸν καὶ σχηματίζει τὴν κόρυϊν. Ἡ λείανσις του εἶναι τελεία καὶ ἡ διατήρησις ἀρίστη· οὐδὲν λείψανον τῆς φυσικῆς ἐπιφανείας τοῦ λίθου φαίνεται, οὐδὲν θραῦσμα, οὐδὲν ἕχνος τῆς χρήσεως αὐτοῦ.

Ὁ ὑπ' ἀρ. 2, 2^a εἶναι λίθου ἰαδεδίτου καὶ ἔχει μῆκος 0,07 μ. Τὸ χρῶμά του εἶναι καθαρώτατον καὶ ὠραιότατον πράσινον, ἢ δ' ἐπιφάνεια λαμπρῶς

¹ Ἐπὶ τοῦ πίνακος αἱ εἰκόνες δὲν εἶναι ἐντελῶς σύμφοροι πρὸς τὴν σημειουμένην κλίμακα, δια τούτο παραθετῶ ἐν τῷ κειμένῳ παρ' ἑκάστου τα ἀκριβῆ μέτρα.

λειψασμένη και εστιλβωμένη¹ μόνον εις τόν τράχηλον ἔμειναν μικρά λείψανα τοῦ φυσικοῦ φλοιοῦ τοῦ λίθου. Σχῆμα ἔχει πλακωτόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀμφοτεράκι αἱ πλευραὶ αὐτοῦ κατὰ τόν αὐτὸν τρόπον ἐξεργασμέναι· ἢ μία εἶναι κυρτὴ καὶ σχεδὸν εὐθεῖα, ἢ ἄλλη ἐπίπεδος, ἀλλὰ καμπυλωμένη πρὸς τὴν κόψιν. Ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν δύο πλευρῶν δυνάμεθα ἴσως νὰ εικάσωμεν, ὅτι ὁ πέλεκυς οὗτος ἐχρησίμευε μᾶλλον ὡς σκέπαρον² παρατηρῶ δ' ὅτι το σχῆμα αὐτὸ εἶναι, ὡς φαίνεται, ἰκανῶς σπάνιον ἐν Ἑλλάδι.

Ἄρ. Β. Β² ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ προηγουμένου και εἶναι ἐξ ὁμοίου, ἀλλ' οὐχί τοσον καθαρῶ, λίθου ἐξεργασμένος· ἀρχικῶς εἶχε καὶ τὸ αὐτὸ περίπου μέγεθος, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὁ τράχηλος καὶ σημερινὸν εἶναι μόνον 0,065 μ. μακρὸς. Καὶ ἐπ' αὐτοῦ οὐδὲν ἔγχετο χρήσεως διακρίνω, ἕνεκα τούτου δὲ ὑποθέτω, ὅτι δὲν ἦτο ἀρχιόθεν κολοβός, ἀλλ' ὅτι ἐθραύσθη κατὰ τὴν εὑρεσίν του ὑπο τοῦ σκάπτουτος ποιμένος.

Ἄρ. Γ. Γ² εἶναι ἐκ λίθου πρασίνου μετὰ μελαινων κηλίδων πιθανῶς ἐπίπεδος και ἔχει μῆκος 0,059 μ. Αἱ δύο πλευραὶ αὐτῶν εἶναι κατὰ τόν αὐτὸν τρόπον ἐξεργασμέναι, ἔχει δηλαδὴ ὁ πέλεκυς οὗτος τὸ μᾶλλον σύνθετος σχῆμα τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνακαλυπτομένων λιθίνων σφηνοειδῶν πελέκεων. Ἡ διατηρησις του εἶναι, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν τριῶν, λαμπρά, ἄνευ ἔγχους χρήσεως, καὶ ἡ κόψις βεβυτάτη, ἢ δ' ἐπιφάνεια στιλπνοτάτη.

Τὰ τέσσαρα ταῦτα λίθινα ἐργαλεῖα εἶναι ἀναμφιδόλως τὰ ὠραιότατα τῶν μέχρι τούδε ἐν Ἑλλάδι ἀνακαλυφθέντων. Ἀλλὰ πῶς εὑρέθησαν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο κεχρωσμένα μετὰ τῶν λίθων; Ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποθεθῆ, ὅτι κατὰ τύχην ἀπωλέσθησαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ πηλίνου ἀργείου, εἴκασα κατ' ἀρχὰς ὅτι ἴσως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἀφείντα ποτὲ ἐκαλύφθησαν ὑπὸ αἰφνιδίως κατακυλισθέντων λίθων ἀπο τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν τοῦ ὄρους· ἀλλὰ καὶ ἡ εἰκασία αὕτη δὲν εἶναι πιθανή, διότι τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους τεμάχια ἀργείων καὶ ὄψιανου ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἀπο τῆς ἀπομειμακρυσμένης ἐκεῖνης ἐποχῆς μέχρι σήμερον τὸ περίεξ ἔδαφος δὲν ἀνυψώθη σημαντικῶς. Ἀπὸ δὲ ἡ τυχαία κατάχωση εἶναι, ὅπως καὶ ἡ τυχαία ἀπώλεια, ἀπίθανος, δὲν ὑπο-

λείπεται ἢ νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐπιτήδες ἔσκαψαν βόθρον καὶ ἔκρυψαν τοὺς πελέκεις ἐν αὐτῷ· ἐν ταύτῃ περιπτώσει ἡ πρώτη ἰδέα, ἣτις ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν, εἶναι ὅτι τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα ἦσαν κτερίσματα νεκροῦ. Ἀλλ' ἐξ ὅσων πληροφοριῶν ἔλαβον, οὐδεμίαν ἔνδειξιν προκύπτει, ὅτι ἐκεῖνο ἐντὸς τάφου· οὔτε πλάκες εὑρέθησαν ἀποτελοῦσαι τὰς πλευράς καὶ τὸ κάλυμμα τοῦ τάφου, οὔτε ὅστ' αἰ, ἐν γένει δὲ οὐδὲν σημεῖον παρετηρηθῆ ὀηλοῦν τὴν ὑπαρξίν τάφου· λίθοι, ὡς εἶπον, ἦσαν πολλοί, ἀλλ' ἐν σωφῶ κείμενοι.

Ἀποκλεισμένης οὕτω καὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ τάφου, πιθανώτατόν μοι φαίνεται, ὅτι οἱ πελέκεις κατετέθησαν εἰς τὸν βόθρον πρὸς ἱερόν τινα σκοπόν, δηλαδὴ ὡς ἀναθήματα. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐνισχύουσιν οἱ ἀνθρακες, οἵτινες προήρχοντο ἴσως ἐκ θυσίας τινὸς συνοδευούσης τὴν ἀφιέρωσιν¹· ἔπειτα τὸ μέγεθος τοῦ ὑπ' ἄρ. Γ πελέκεως, τὸ ἐκλεκτόν εἶδος τῶν λίθων, ἐξ ὧν εἶναι κατασκευασμένοι οἱ λοιποὶ τρεῖς, ἢ τελεία ἐργασία πάντων καὶ ἡ ἐξαιρέτος αὐτῶν διατήρησις, ἣτις ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν ἐχρησίμευσαν εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον. Ἀληθές εἶναι, ὅτι ἐν Ἑλλάδι δὲν ἔχομεν ἄλλα παραδείγματα τοιαύτης ἀφιέρωσεως· ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται ἴσως ἐκ τοῦ ὅτι ἐλάχιστα ἢ σχεδὸν οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ τῶν κατὰ τὴν λιθίνην ἐποχὴν ἐθίμων

¹ Ἴσως τις σκεπτόμενος ὅτι αἱ πληροφορίες περὶ τοῦ εἰρήματος προέρχονται ἐξ ἀνθρώπου, ὅστις βεβαίως δὲν ἔδοκε μεγάλην προσοχὴν εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς ἀνακαλύψεώς του, ὑποθέσῃ ὅτι τὸ πηλίνον ἀγγεῖον μετὰ τῶν ἀνθράκων ἦτο κλίπη περιέχουσα κεκαυμένα ὄστ' αἰ νεκροῦ. Τοιαύτη ὑπόθεσις θὰ ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Helbig, ὅστις φρονεῖ, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀρχικῶς ἔκαιον τοὺς νεκρούς των καὶ ὅτι « συγγρόνως μετὰ τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἔθιμον τῆς κατορύξεως τῶν νεκρῶν » (Zu den hom. Bestattungsgebräuchen, Sitzungsber. der bayer. Akad., philol.-philol. Cl., 1900 Heft II σ. 200)· θὰ ἦτο ὁμοῦ ἀναμφιδόλως ἐσφαλμένη, διότι τὸ ἀγγεῖον εἶχεν, ὡς εἶπον ἤδη, πιθανώτατα σχῆμα φιάλης ἢ πινακίου καὶ ὄστ' αἰ δὲν εὑρέθησαν, ὡς βεβυτάως μ' ἔδειξάντων. Ἐπειτα καὶ ἡ γνώμη τοῦ Helbig ἀντίκειται, νομίζω, πρὸς τὰ πράγματα· διότι ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου Ἀμοργῶ, Μήλω, Πάρω, Σέρω, Σύρω, ἐν Χαλκίδι, ἐν Βόιω τῆς Θεσσαλίας, ἐν Ἀφιδναῖς, ἐν Κορίνθῳ καὶ καθόλου πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἀνεσκάφησαν τάφοι προμυκηναϊκοί, ἐβεβαιώθη ἡ ἀπλὴ κατορύξις, ἣτις καὶ ἐν τῇ μυκηναϊκῇ ἐποχῇ ἐξακολουθεῖ μόνη ἐν χρήσει οὕσα· μόνη ἐξαιρέσις εἶναι ἡ ὑπὸ Σαῖᾶ ἀνασκαφεῖσα ἑλευσινιακὴ νεκρόπολις· ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης φρονῶ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ στηριχθῶσι γενικαί θεωρίαι· διότι, καὶ πραγματικῇ ἂν εἶναι ἡ ἐξαιρέσις, δὲν δυνάμεθα στηριχθῶμεν ἐπ' αὐτῆς καὶ μόνης καὶ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀρχικῶς ἔκαιον τοὺς νεκρούς των καὶ ὅτι μόλις κατὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν ἤρχισαν νὰ κατορύττωσιν αὐτούς.

καί ἰδεῶν. Ἐν ἄλλαις χώραις ὅμως εὐρήματα τοῦ εἶδους τούτου δὲν εἶναι σπάνια, ἐν Δανίᾳ δὲ ἀπαντῶσι συγγνώστα ὄχι μόνον ἐν τῇ λιθίνῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ γαλκῇ ἐποχῇ, καὶ παρουσιάζουσι περιέργους ὁμοιότητας πρὸς τὸ ἡμέτερον εὐρημα· τὰ συνηθέστερα τῶν ἀναθημάτων εἶναι ὄσο ἢ πρεῖς ἢ καὶ περισσότεροι πέλεκεις, ὅστινες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι νέοι καὶ ἀμυταγκίριστοι καὶ ἐκ τῶν μεγαλύτερων καὶ ὠραιότερων τοῦ εἶδους τῶν¹. Ὁ μέγιστος ἐν Δανίᾳ ἀνακαλυφθεὶς λιθίνος πέλεκυς ἐκ τοιοῦτου εὐρήματος προέρχεται, ὅπως ὁ ἐν πίν. Ὡ, 1 ἦτοι ὁ μέγιστος τῶν ἐν Ἑλλάδι εὐρεθέντων.

Ἐὰν ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι ὀρθή, τὸ εὐρημα τῆς Μεγαλοπόλεως ἔχει ἀληθῶς σημασίαν πολὺ μεγαλύτεραν τῆς ἀπλῆς ἀνακαλύψεως ἐνὸς ἢ πλειόνων λιθίνων ἐργαλείων· ἀκρις φωτὸς ἐκπεμπομένη ἐξ

αὐτοῦ διασχίζει τὸ ἀχνὸς σκότος, τὸ ὁποῖον περιβάλλει εἰσέτι τὴν λιθίνην ἐποχὴν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀποκαλύπτει ἡμῶν μίαν θρησκευτικὴν δοξασίαν τῶν χρόνων ἐκείνων.

Ἐν τέλει σημειῶ, ὅτι ὁ ἐν τῷ αὐτῷ πινάκι ὑπ' ἄρ. Ὡ εἰκονιζόμενος πέλεκυς ἀνεκαλύφθη ἐν θέσει καλουμένη « Ἀνάληψις » παρὰ τῆς ἀρχαίας Καρύας τῆς Λακωνίας, εἶναι δὲ ἐκ λίθου πρασίνου, διαβάσας ἴσως ἢ πρασινολίθου ἢ ἄλλου τινος ὁμοίου, ἔχει μῆκος 0,175 μ. καὶ φέρει πολλὰ σημεῖα ἀποδεικνύοντα, ὅτι ἔγινε χρῆσις αὐτοῦ ἰκανή· διότι ἡ κόψις του εἶναι ὄχι μόνον ἀμβλεῖα, ἀλλὰ καὶ ἀποκεκρουσμένη, ἐν τεμάχιον δ' ἀπεκρούσθη καὶ ἐκ τοῦ τραχήλου. Το σῆμα του εἶναι ἐντελῶς ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ὑπ' ἄρ. 1 καὶ ἔνεκα τούτου θεωρήσασθαι ἡμῶν ἀποδείξουσιν αὐτοῦ ὄχι ἄσκοπον.

¹ Sophus Müller, Nordische AlterthumsKunde, I σ. 435 ἐξ. καὶ Mémoires des antiquaires du Nord 1884-1889 σ 325 ἐξ.

Χρ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

1

. . . Ο Ν
 Σ Μ Ι Ο Ν Ι . . Σ Ω Φ Ι Ο Ι Ν Α Ι Ι Ο
 Ν Ο Ν Α Υ Τ Ο Υ Σ Π Ε Ρ Ι Π Α Ν Τ Ω Ν
 Ν Ο Μ Ω Ν Π Ρ Ο Ν Ο Ι Α Σ Ψ Η Φ Ι Σ Α Σ Θ Α Ι !
 Ὡ Τ Ε Τ Ε Ι Μ Η Σ Θ Α Ι Τ Ο Υ Σ Π Ρ Ο Γ Ε Γ Ρ Α Μ Μ Ε Ν Ο Υ Σ Α Ι Χ Ρ Υ
 Σ Ο Ι Σ Σ Τ Ε Φ Α Ν Ο Ι Σ Υ Π Α Ρ Χ Ε Ι Ν Δ Ε Α Υ Τ Ο Ι Σ Τ Ε Κ Α Ι !
 Κ Α Ι Ο Μ Ο Ι Α Π Α Σ Ι Ν Α Λ Α Β Α Ν Δ Ε Υ Σ Ι Ν Ε Ξ Ε Ι Ν Α Ι Δ Ε Α Υ Τ Ο Ι Σ Ε Ν
 Ε Π Ι Σ Η Μ Ω Τ Η Σ Π Ο Λ Ε Ω Σ Τ Ο Π Ω Κ Α Ι Ε Π Ι Γ Ρ Α Ψ Α Ι Α Υ Τ Ο Υ Σ
 Τ Ε Α Υ Τ Ο Υ Σ Υ Π Ο Τ Η Σ Β Ο Υ Λ Η Σ Κ Α Ι Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ Ο Π
 Ι Ι Υ Π Ο Τ Η Σ Β Ο Υ Λ Η Σ Κ Α Ι Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ Τ Ο Ι Σ Α Ν Δ Ρ Α Σ Ι Τ Ε Ι
 Μ Α Τ Ο Σ Σ Η Μ Α Ν Θ Ε Ν Τ Η Δ Η Μ Ο Σ Ι Α Σ Φ Ρ Α Γ Ι Δ Ι Ε Π Λ Η Ρ
 . . . ο ν
 σμιονι. . σφρισιναι. ο.
 νον αὐτοῦς περὶ πάντων.
 νόμων προνοίας ψηφισασθαι.
 Ὡ τετειμῆσθαι τοὺς προγεγραμμένους αἰ. χρυ-
 σοῖς στεφάνοις, ὑπάρχειν δὲ αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἐγγόνοις ἐπὶ τῇ ἴσῃ
 καὶ ὁμοίᾳ πᾶσιν Ἀλαβανθεῦσιν, ἐξεῖναι δὲ αὐτοῖς. ἔν
 ἐπισήμῳ τῆς πόλεως τοπῶ καὶ ἐπιγράψαι αὐτοῦς.
 τε αὐτοῦς ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ὀπ.
 Ι Ι ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τοῖς ἀνδράσι τει.
 ματος σημανθὲν τῇ δημοσίᾳ σφραγίδι ἐπληρ.

Το ψήφισμα τούτο κεχαραγμένον ἐπὶ μαρμαρίνης πλάκας μήκους 1,60 τοῦ μέτρου, πλάτους δὲ 0,70 εὑρέθη νῦν ἐν τῷ ἀστυνομικῷ οἰκηματι τῆς πρωτεύουσας τοῦ δήμου Μεσσαπίων *Μαυριῶν*. Ὡς παρὰ τοῦ δημάρχου κ. Ν. Γκανῶ ἐμάθομεν, εὑρέθη ἐν τινι κατηρειπωμένῳ ναῶ παρὰ τὴν *Σαραζιώτικην καμάραν* κειμένῳ. Ἡ πλάξ ἐν δεξιᾷ εἶνε ἀποκεκρουμένη, τῶν τεσσάρων δὲ πρώτων σειρῶν καὶ μάλιστα τῆς πρώτης τὰ γράμματα ἔχουσιν ἔξαιρηθῆ.

Ἐκ τοῦ ἐβδόμου στίχου μαθάνομεν ὅτι οἱ ὑπὲρ ὧν το ψήφισμα τούτο ἐγένετο ἦσαν Ἀλαβανδαῖς (Ἀλάβανδα δὲ πόλις ἦν τῆς Καρίας), οἷς παρείχοντο ἴσα καὶ ὅμοια τοῖς ἄλλοις αὐτῶν συμπολίταις δικαιοῦματα. Πῶς ὠνομάζοντο οἱ τιμηθέντες καὶ τίς ἦν ἡ τιμησασα αὐτοὺς πόλις, ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς δὲν γίνεται ὀφθαλμῶς ἔνεκα τῆς φθορᾶς αὐτῆς.

2

ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ Μητροδωρος

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ στήλης ἐπιτυμβίου ἐχούσης μήκος μὲν 0,70, πλάτος δὲ 0,29 καὶ ἀποκεκρουμένης ἄνωθεν τε καὶ κάτωθεν ἐν ἀριστερᾷ. Ἡ στήλη ἔχει ἀετωμάτιον, ἐν ᾧ ἀνθέμιον, κάτωθεν δὲ δύο βόδακας, μεθ' ἧς εἰκονίζονται γυνὴ καθημένη ἐπὶ σκύμποδος καὶ ἀποχαιρετίζουσά τινα.

3

ΑΦΡΟΔΕΙΣΙΟΣ Ἀφροδείσιος
ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ Ἀπολλωνίου

Αὕτη γεγραμμένη ἐπὶ στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον εἶνε ἀποκεκρουμένη κάτωθεν. Τὸ μήκος τῆς στήλης εἶνε 0,23 τοῦ μέτρου, τὸ δὲ πλάτος 0,24.

4

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ Οἰκονομία
ΑΔΡΟΣΘΕΝΟΥ Ἀδρροσθενου

Εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ἐχούσης ἄνωθεν μὲν ἀετωμάτιον ἀπολήγον ἐν τοῖς ἄκροις καὶ τῷ μέσῳ εἰς ἀκροκεράμους, ἐν δὲ τῷ μέσῳ βόδακα. Τὸ μὲν μήκος τῆς στήλης εἶνε 0,43, τὸ δὲ πλάτος 0,17 τοῦ μέτρου. Τὸ ἐνταῦθα τὸ

πρῶτον ἀπαντῶν ὄνομα Ἀδρροσθένης μὴ κακῶς ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἀντὶ τοῦ συνηθεστάτου Ἀδρροσθένης:

5

ΑΘΗΝΟΚΛΗΣ Ἀθηνοκλῆς
ΙΠΠΙΟΥ Ἰππίου

Καὶ αὕτη εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ στήλης μαρμαρίνης ἐχούσης ἀετωμάτιον ὅμοιον τῷ τῆς προηγούμενης. Τὸ μήκος τῆς στήλης εἶνε 0,72, τὸ δὲ πλάτος 0,34 τοῦ μέτρου.

6

ΣΩΣΙΑΣ Σωσίας
ΣΩΣΙΓΕΝΟΥ Σωσιγένου

Εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ στήλης μαρμάρου ἐχούσης μήκος μὲν 0,67, πλάτος δὲ 0,38, ἄνωθεν δὲ ἀετωμάτιον.

7

ΑΡΕΣΤΟΝ Ἀρεστόν
ΝΙΚΩΝΟΣ Νικωνός

Ἐπὶ στήλης μαρμάρου ἐχούσης ἀετωμάτιον ὅμοιον τῷ τῆς ἴσῃ ἐπιγραφῆς. Ἡ στήλη εἶνε ἀποκεκρουμένη κάτωθεν καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ ἀετωματίου, ἔχει δὲ μήκος μὲν 0,32, πλάτος δὲ 0,27 τοῦ μέτρου, κάτωθεν δὲ φέρει δύο βόδακας. Τὸ ὄνομα Ἀρεστόν νῦν τὸ πρῶτον μαθάνομεν.

Αἱ ὑπ' ἀριθμὸν 2, 3, 3, 4, 5, 6, 7 ἐνεπιγράφοι στήλαι εὑρέθησαν ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀρέθουσαν ἀγρῷ τοῦ κ. Νικολάου Δρόσου.

8

ΤΑΛΩΝ Τάλων
ΔΙΟΥ Δίου

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ στήλης λίθου ἀποκεκρουμένης ἐν ἀριστερᾷ καὶ ἐχούσης μήκος μὲν 0,60, πλάτος δὲ 0,36.

9

ΙΦΙΚΡΑΤΗΣ Ἰφικράτης
ΡΟΣΙΠΠΟΥ Ροσίππου
ΕΡΥΘΡΑΙΟΣ Ἐρυθραῖος

Αὕτη εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον. Τὸ ὄνομα *Πόσιππος* δὲν περιέχεται ἐν τῷ τοῦ Παπίου λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων.

10

Ε Π Ι	Ἐπι
Σ Ε Λ Ε Υ Κ Ω	Σελεύκω
Σ Ω Σ Ι Π Α Τ Ρ Ο Υ	Σωσιπάτρου

Ἐπὶ στήλης στρογγύλης, ἥς τὸ μὲν μῆκος 1,20 τοῦ μέτρου, ἢ δὲ περίμετρος 0,96.

11

Ν Ε Ω Ν Α Ρ Χ Ι Π Π Ο Υ
Χ Ρ Υ Σ Ι Λ Α Ο Σ Ν Ε Ω Ν Ο Σ
Μ Ο Υ Σ Α Υ Χ Ρ Υ Σ Ι Λ Α Ο Υ
Ἡ Κ Ε Κ Ω Κ Ρ Α Τ Η Σ Δ Ε Ω Τ Η Ρ ᾶ
Ω Κ Α Ι Ε Μ Ε Λ Η Σ Ε Ζ Ω Ν Τ Ι
Π Ε Ρ Ι Α Ι Α Υ Τ Ο Υ

Νέων Ἀρχίππου
Χρυσίλος Νέωνος
Μοῦσα Χρυσιλίου
Καὶ Σωκράτης Σωτηρᾶ
Ἡ ᾧ καὶ ἐμέλησε ζῶντι
περὶ ἑαυτοῦ

Ἐπὶ στήλης στρογγύλης τετραυσιμένης ἄνωθεν, ἥς τὸ μὲν μῆκος 0,75 μ. ἢ δὲ περίμετρος 0,86. Τὸ ὄνομα *Ληοσίλαος*, δὲν περιέχεται ἐν τῷ τοῦ Παπίου λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων. Παρατηρητέα τὰ τοῦ χαρακτοῦ ἀμαρτήματα ἐν τῷ πέμπτῳ (καὶ ἀντὶ τοῦ καὶ) καὶ τῷ ἕκτῳ στίχῳ καὶ τὴν ἑλλειψιν τῆς ὑπογραφῆς ἐν τῇ δοτικῇ ᾧ.

12

Α Ρ Ι Σ Τ Ο Δ Η Μ Ο Σ	Ἀριστόδημος
Π Α Ρ Α Μ Ο Ν Ο Υ	Παραμόνου

Ἡ στήλη, ἐφ' ἧς εἶνε κεχαραγμένη ἡ ἐπιγραφή αὕτη, ἔχει μῆκος μὲν μέτρου, πλάτος δὲ 0,27, φέρει δὲ ἀετωμάτιον μετ' ἀκροκεράμων εἰς τὴν κορυφὴν καὶ τὰ δύο ἄκρα αὐτοῦ.

Αἱ ἐπιγραφαὶ 8, 9, 10, 11 εὑρέθησαν ἐν τῷ παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν περιβολίῳ τοῦ Δημητρίου Τραχανιάρη.

13

Μ Ο Σ Χ Ο Σ	Μοσχος
Α Μ Φ Ι Λ Ο Χ Ο Υ	Ἀμφιλόχου

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ πλάκος μαρμάρου, ἥτις εἶνε ἐντεταγμένη ὀπίσθεν τοῦ ἱεροῦ τοῦ παρὰ τὴν Σουβάλλαν ἐν Δοκίῳ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος.

14

Δ Ω Ρ Ι Ω Ν	Δωρίων
Μ Ε Λ Α Ν Θ Ι Ο Υ	Μελανθίου

Ἐπὶ στήλης μαρμαρίνης μῆκ. 0,33, πλ. 0,40 ἐχούσης ἀετωμάτιον ἀπολήγον εἰς ἀκροκεράμους καὶ εἰκονίζούσης ἐν ἀναγλύφῳ νέον κρατοῦντα τῆ μὲν ἀριστερᾷ τόξον, τῆ δὲ δεξιᾷ ἀποχαιρεῖζοντα γυναῖκα ἐπὶ ἑδρας καθημένην καὶ πατοῦσαν ἐπὶ θρηνοῦς.

15

Α Ρ Ι Σ Τ Ι Ω Ν	Ἀριστίων
Π Α Μ Φ Ι Λ Ο Υ	Παμφίλου

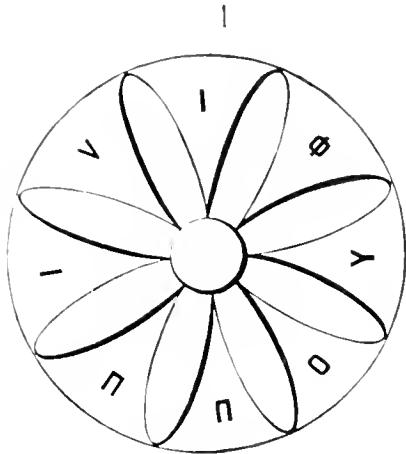
Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ στήλης μῆκ. 0,90 τοῦ μέτρου, πλάτους δὲ 0,39, ἐχούσης σχῆμα ναΐσκου καὶ ἄνωθεν ἀετωμάτιον. Ἐνδοῦ τοῦ ναΐσκου εἰκονίζεται ἐν δεξιᾷ μὲν τῷ ὄροντι ἑρῆβος ἀγένειος κρατῶν τῆ δεξιᾷ χειρὶ δόνα, ἣν προσδέλπει, ἔχων δὲ τὸ ἱμάτιον, οὗ ἄκρα πίπτει ἐπὶ τὸν ἀριστερόν ὄμων, περιειλημένον περὶ τὴν ἀριστεράν, ἥτις κρατεῖ τι, ἐν ἀριστερᾷ δὲ εἰκονίζεται ἕτερος ὄλως γυμνός, πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν, περιπαθῶς προσδέλπων τὸν κρατοῦντα τὴν χειρὶ δόνα ἑρῆβον, παρὰ δὲ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ κάτωθεν τῶν διασταυρωμένων χειρῶν, ὧν ἡ εὐώνυμος κρατεῖ σπλεγγίδα, καίται ἀμφορεύς. Ἡ τέχνη πολὺ καλὴ. Τὸ κάτω μέρος τῆς στήλης εἶνε ἀποκεκρουμένον.

Ἡ 14 καὶ 15 ἐπιγραφαὶ εὑρέθησαν ἐν τῷ παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν κτηματι τοῦ κ. Ι. Κιαπέκου, μετακομίσθησαν δὲ εἰς τὴν ἐν Χαλκιδὶ οἰκίαν αὐτοῦ, ἐνθα καὶ εἶδομεν αὐτάς.

16

Π Α Ν Τ Α Κ Λ Η Σ	Παντακλῆς
Δ Ι Ο Γ Ι Μ Ο Υ	Διοτίμου

Αυτή εἶνε κεχραγμένη ἐπὶ στηλῆς μαρμαρινῆς ἔχουσης ἀέτωμα, ἧς τὸ μὲν μήκος ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀετώματος μέχρι τῆς βύσεως 0,86 τοῦ μέτρου, τὸ δὲ πλάτος ἐπὶ μὲν τῆς βύσεως 0,38.

Φιλίππου

Αὗται αἱ κέραμοι εὐρέθησαν αἱ μὲν ἐν τῷ παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν ἀγρῷ τῆς γῆρας Τουλούμης, αἱ δὲ ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀρέθουσαν ἀγρῷ τοῦ κ. Ν. Δρό-

σθεν δὲ ἄρχεται το ἀέτωμα 0,34. Εὐρέθη ἐν ἀγρῷ τοῦ κ. Ν. Δρόσου παρὰ τὴν Μίνικαν.

Ἐπὶ ἐπιταρίων κεράμων εἶδομεν τετυπωμένα τάδε τὰ σημάτα καὶ γράμματα

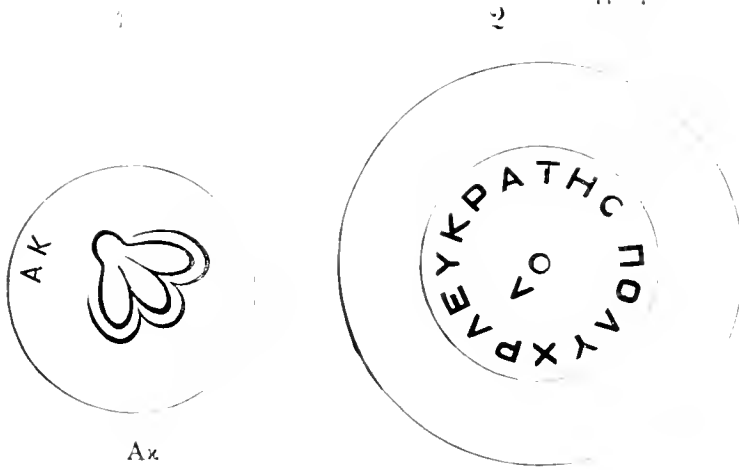
2
 X A ᾗ Λ A X } Χαλκιδέων
 ᾗ
 X A Λ K I Δ E Ω N }

Ἐπὶ μιᾶς δὲ

A Θ Ἀθηναίων

του. Τινὰς αὐτῶν παραλαβόντες ἐκομίσσαμεν εἰς τὸ ἐν Χαλκίδι μουσεῖον.

Ἐπὶ ὧτων ἀμφορέων ἀνέγνωμεν τάσδε τὰς ἐπιγραφὰς:

Ακ

Λευκράτης = Λεωκράτης
 Πολυχρ(ονίου ἢ ὕσου;)

Ὁ τύπος Λευκράτης ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Παπίου δὲν περιέχεται.

3

ΠΑΝΤΑΧΟΣ

Πανταχος

4

ΕΠΙΕΥΚΡΑ
 ΤΟΥΣΝΙΚΑ
 ΣΙΒΟΥΛΟΥ

Ἐπὶ Εὐκρά-
 τος Νικα-
 σιβούλου

5

ΕΥΚΝΑΜΟΥΜ
 ΕΝΕΣΘΕΩΣ

Εὐκνάμου Μ-
 ε[νεσθέ]ως

Ὁ Νικασίβουλος εὐρέθη καὶ ἐπὶ ἑτέρου ὠτὸς Κνιδίου ἀμφορέως, ἕπερ ὁ ἀοιδίμος Κουμανούδης ἐδημοσίευσεν.

6

ΕΠΙΘΑΛΙΝΒΟ
ΤΙΔΑΧΑΡΜΟ
ΚΡΑΤΟΥΣ

Ἐπι Θαλινβοτίδα
Χαρμοκράτους

7

ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ
ΚΝΙΔΙΟΣ

Ἀγαθοκλῆς
Κνιδίος

8

ΣΑΚΤ
ΚΑΡΙΝΘΙΟΥ

σακτ
Καρινθίου = Κηρινθίου

Τὸ ὄνομα *θαλινβοτίδας* τετυπωμένον *θαλινβοροτίδας* εὐρέθη ἐπὶ ὠτὸς ἀμφορέως κατακειμένου ἐν τῷ ἐνταῦθα Μουσεῖῳ, ἐδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Κουμανούδη. Τὸ Καρινθίος, ἕπερ τὸ πρῶτον νῦν γινώσκεται, εἶνε ἐθνικὸν τῆς ἐν Εὐβοίᾳ πόλεως Κηρίνθου πιθανῶς.

9

ΕΠΕΤΕΑΡΧΟΥΑΡ
ΧΟΝΤΟΣ=ΛΕΥ
ΠΡΑΤΟΣΚΝΙΔΙ

Ἐπ' Ἐπεάρχου [ἄρ]χοντος
Λεύπρατος (= Λεώπρατος)
Κνιδίος

10

ΑΓΟΡΑΝΟΜΟΣ
ΥΑΚΙΝΘΙΟΥ

Ἀγορανόμος
Υακινθίου

Τὸ ὄνομα *Λεύπρατος* νῦν τὸ πρῶτον γινώσκεται,

τὸ δὲ Ἰακινθός, ἕπερ ὁ Πάπιος ἀμφιβάλλων ἀναφέρει ὡς κύριον ὄνομα, νῦν αἶρει πᾶσαν ἀμφιβολίαν.

Πάντα τὰ ἐνεπίγραφα ταῦτα ὧτα εὐρέθησαν ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀρέθουσαν ἀγρῷ τοῦ κ. Ν. Δρόσου κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, ἃς ἐποιησάμεθα κατὰ τὸ παρελθὸν τοῦτο θέρος. Τὰ διὰ στιγμῶν γράμματα ὁλοῦσιν ὅτι συνεπληρώσαμεν ἡμεῖς ἅτε ἐξίτηλα ὑπὸ τοῦ χρόνου γενομένα ἢ οὐχὶ καλῶς τὸ πρῶτον τυπωθέντα. Πᾶσαι δὲ αἱ ἐνεπίγραφοι στῆλαι, οἱ κέραμοι καὶ τὰ τῶν ἀμφορέων ὧτα εὐρήνται νῦν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Χαλκίδος, ἐνθα κατετέθησαν ὑφ' ἡμῶν μετὰ τῶν ἄλλων ἐν ταῖς τάφαις εὐρεθέντων κτερισμάτων.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 15 Δεκεμβρίου 1900

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ο ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

(Ἴδε τὸν παρένθετον πίνακα).

Ὅσα περὶ τῆς ἐπιγραφῆς, τῆς χρονολογικῶς ἀνιστορούσης τὰ τῆς πρώτης ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ἐνιδρύσεως τοῦ Ἀσκληπιοῦ (CIA. II, 1649) ἐν περισπουδᾶστω πραγματεῖᾳ τελευταῖον ὁ κ. P. Foucart ἔγραψε¹, κατέστησαν ἐπίκαιρον τὴν ἀνακοίνωσιν ἐπεξεργασίας γενομένης ὑφ' ἡμῶν ἐν ἔτει 1896, τῆ βοηθείᾳ χαρτίνου ἐκτυπώματος, ἐπὶ τοῦ μερικῶς

¹ Les Grands Mystères d'Eleusis. Paris, 1900.

ὑπὸ A. Körte ἐπληρωμένου ἐν Mittheilungen des D. Arch. Inst. (XXI, σελ. 314 ἐπ.) ἐπιγραφικῶς κειμένου.

Ἄλλ' ἐν τῇ ἐπαναλήψει τὸ ἀρχικὸν ἔργον ἀπεδείχθη δεόμενον δευτέρας ἐπιστασίας, διότι, ὡς ὑπεδείχθη προφρόνως ὑπὸ τοῦ Β' Γραμματέως τῆς ἐνταῦθα Γερμ. Ἀρχαιολ. Σχολῆς κ. H. von Prell, ἔνεκεν ἀνεπαρκειᾶς τοῦ χαρτίνου ἀποτυπώματος

εις ἐξακρίβωσιν τῶν πραγμάτων, ἀναγκαίᾳ καθίστατο ἢ εἰς αὐτὸ τὸ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ κατακείμενον λίθινον πρωτότυπον προσφυγῆ. Κατὰ δὲ τὴν πρὸς μελέτην παράδοσιν τῶν τριῶν αὐτοῦ τμημάτων, τῶν συναποτελούντων τὸ σωζόμενον τῆς ἀρχαίας στῆλης μέρος, ὃ ἐπὶ τῶν ἐπιγραφικῶν μνημείων Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Β. Λεονάρδος ἔπειθεν ἡμᾶς, κατὰ τρόπον ἀναμνήριστον, περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς προσαρμογῆς τῶν τμημάτων β' καὶ γ' εἰς ὃ μέρος τὸ ἐν CIA. μεγαλογράμματον δημοσίευμα δεικνύει· τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, ἐγεννήατο ζήτημα περὶ τῆς ἐν τῇ στῆλῃ θέσεως τοῦ γ' τμηματος καὶ, κατ' ἀκολουθίαν, περὶ αὐτῆς τῆς συνεχείας καὶ τῆς ἐννοίας τοῦ κειμένου.

Καὶ τῷ ὄντι, ὃ ἐπιχειρῶν νὰ συνάψῃ τὰ δύο θραύσματα ὅπου ὁ πρῶτος τῆς ἐπιγραφῆς ἐκδότης ἔδειξεν, οὐ μόνον οὐδὲν σημεῖον προσαρμογῆς εὐρίσκει, ἀλλὰ καὶ, ἐπιμόνως δοκιμάζων, λαμβάνει ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπὶ τοῦ λίθου ἐγκεκαραγμένων γραμμάτων τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι, καίτοι, κατὰ σύμπτωσιν ὅλως ἔκτακτον, ἐπὶ τε τοῦ β' καὶ ἐπὶ τοῦ γ' θραύσματος, κατὰ τὸ ὑποδειχθέν σημεῖον, ἐν δυσὶ στίχοις εὐρίσκονται ἀντίστοιχα ἴχνη τῶν αὐτῶν γραμμάτων T καὶ N, — 11^{ον} καὶ 12^{ον} στίχου τοῦ β' τὸ τελευταῖον στοιχεῖον, 3^{ον} καὶ 6^{ον} τοῦ γ' τὸ πρῶτον, — τα ἀντίστοιχα ταῦτα ἴχνη εἰσὶν ἀληθῶς λαίψανα δύο ὅλως ἀπ' ἀλλήλων διακεκρυμένων καὶ ἐν ἰδίᾳ ἐκάστου θέσει ἀρχικῶς τεθειμένων στοιχείων T καὶ N.

Ἐπισταμένως δ' ἐξετάσαντες τὰ τῶν δύο τούτων τμημάτων τῆς στῆλης, εὐρομεν ὅτι ἡ θέσις τῆς συναρμογῆς καίτοι ἀλλαγῆ, καταφανῆ ἐπ' ἀμφοτέρων φέρουσα τὰ σημεῖα τῆς ἀντιστοιχίας, κατὰ τε τὸ σχῆμα τῶν ἐκατέρωθεν ὑπο τῆς διαφρήξεως παραχθέντων γειλέων καὶ κατὰ τοὺς στίχους καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς γράμματα.

Καὶ τῷ ὄντι, ὃ μετὰ προσοχῆς περιεργαζόμενος τὸ περιγραμμά τῶν δύο θραυσμάτων ἀνακαλύπτει ἀντίστοιχον μορφήν κατὰ γήματος κατὰ τὸ δεξιὸν κατωῦ ἄκρον τοῦ τμηματος β' καὶ τὸ ἀριστερὸν ἄνω τοῦ γ', μετ' ἀντιθέσεως εἰσοχῶν καὶ ἐξοχῶν, αἵτινες, καὶ μὴ κατὰ τὴν διάρρηξιν ὃ λίθος ἀπεκρούετο καὶ μὴ ἐξελπιζέτο ἐκεῖ στενὴ φολίς τῆς ἐπιφανείας τοῦ μαρμάρου, παραχθέντος τοιοῦτατρόπως ἐπιμακρῶς ὀρθήματος, ἤθελον ἐπιτρέψει ἀκριβέ-

στάτην τὴν συναρμογὴν τῶν δύο θραυσμάτων. Ἀλλὰ, καὶ ὡς ἔχρουσι νῦν κατὰ τὸ διπλοῦν ἄκρον ταῦτα, οὐ μόνον ἐκ τῶν γειλέων καταφανῆς ἡ ἀντιστοιχία, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων. Καὶ πρῶτον· ἅμα τοποθετούμενων, κατὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐνδειξιν, τῶν δύο τμημάτων ὀριζοντίως, ἀποκαλύπτεται παράλληλος μὲν ἀνάπτυξις τῶν ἐν ἀμφοτέροις στίχων ἐν τῇ αὐτῇ ἀπ' ἀλλήλων, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἄνω καὶ κάτω στίχοι, ἀποστάσει (3-4 γήμιστων), τελεία δ' ἀντιστοιχία τῶν ἐν ἀμφοτέροις γραμμάτων, τῶν τοῦ γ' θραύσματος στοιχηδόν ὑποκειμένων εἰς τὰ τοῦ β'. Ἐπειτα, — τὸ ἐνδεικτικώτατον τοῦτο, — κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τοῦ γ' θραύσματος, ἀκριβῶς πρὸ τῶν ἄνω μνημονευθέντων ἴχνων T καὶ N τοῦ 3^{ου} καὶ 6^{ου} στίχου, ὃ τε ὀρθαλμὸς καὶ ἡ ἀψὲ διακρίνουσιν ἀνέπαρον τὴν προσεγεστάτην εἰς τὰ γράμματα ταῦτα ἀκμὴν ἢ κόψιν τοῦ γωνιασμοῦ τῶν δύο τῆς στῆλης πλευρῶν (προσθίας καὶ πλαγίας, ἀριστερᾶ τῷ ἀναγινώσκοντι), ἦν κανὼν, εὐθυνόμενος πρὸς τὰ ἄνω καὶ προσφάτων τὴν κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἀκέραιον πλαγίαν πλευρὰν τοῦ β' τμήματος, ζυγοῖ κατ' ἀκριβείαν καθέτως, ὡς ἐν πλαισίῳ. Ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσιν, οὕτω γιγνομένης τῆς συναρμογῆς, ἢ, ὡς μετὰ μικρὸν δειχθήσεται, ἐπιτυγχανομένη συμπλήρωσις τῶν κενῶν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν τμημάτων ἀποφαίνει τοὺς στίχους ἀμφοτέρων ἀποληγόντας εἰς τὸ αὐτὸ κατὰ κάθετον ἄκρον καὶ πρὸς τὰριστερὰ καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ, μετὰ γραμμάτων ἅπαντας δεκαοκτώ, ἐν ᾧ, κατὰ τὴν ἐν CIA. προταθείσαν ἔνωσιν, ἐν ἑπτὰ στίχοις τῶν οὕτως ἀναρμοστῶς προσκολληθέντων τμημάτων, τὰ γράμματα ἠϋξάνοντο μέχρι καὶ εἰκοσιτριῶν, ὑπερβαίνοντα οὕτω παραδόξως τὰ ὅρια τοῦ ἐκ τῆς συμπληρώσεως τῶν τελευταίων στίχων τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἐπιγραφῆς (τμήμα α' καλῶς ὠρισμένου πλάτους τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῆς στῆλης.

Ἐν τοιαύτῃ θέσει πλησιαζομένων πρὸς ἀλλήλα τῶν δύο θραυσμάτων, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ καταφανὲς γίνεταί ὅτι, κατ' ἀγαθὴν συγκυρίαν, σωθέντος ἐκ μὲν τοῦ γ' θραύσματος τοῦ μέσου, ἐκ δὲ τοῦ β' τοῦ ἀριστεροῦ, καθ' ἑτέραν δ' ἀπροσοκῆτον τύχην, συμπεσούσης ἐνταῦθα, ἐξ ἀδελφείας τοῦ γαράκτου, ἐπαναλήψεως ἐξ ὅλων στίχων, — ἐπαναλήψεως ἐκ τῶν παρὰ τοῖς γραφεῦσι σήμερον συνη-

θεστάτων, — τὰ ἐν ἐκάστῳ τμήματι περισσθέντα
χρησιμεύουσιν εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τῷ ἑτέρῳ

ἐλλειπόντων, οὕτω δ' ἔχομεν το ἐπόμενον ἀποτέ-
λεσμα.

Τμήμα β'	1	. Γ	
		↓ Ε Κ Τ	
		. Ε Σ Κ	
		Τ Ο Υ Τ Ο Ι Ο	
	5	Π Ο Τ Ο Ξ Υ Λ Ο Γ \ [λ ι ο τ ε ι σ α	
		↓ Δ Ρ Ο Σ Ε Ρ Ι Τ Ο [υ τ ο ε π ε σ κ	
		Ε Υ Α Σ Θ Η Τ Α Ξ \ [λ ο π υ λ ι α κ	
		Α Ι Τ Α Λ Ο Ι Γ Α [τ ω ν ι ε ρ ω ν π	
		Ρ Ο Σ Ι Δ Ρ Υ Σ Α \ [ο κ λ ε ο κ ρ ι	
	10	Τ Ο Σ Ε Ρ Ι Τ Ο Υ [τ ο ε ρ υ τ ε υ θ	
		Η Κ Α Ι Κ Α Τ Ε Σ \ [η σ ε κ ο σ μ η	
		Ξ Α Σ Τ Ο Τ Ε Μ Ε \ [ο ς ξ π α ν τ ε	
	13	Λ Ε Ι Τ Ω Ι Ε Λ \ [τ ο [τ]	
Τμήμα γ'	1	α ξ υ λ ο π υ \ Ι Α Κ Α Ι Τ [α λ ο ι	
		π α τ ω ν ι] Ε Ρ Ω Ν Π Ρ Ο \ [ε δ ρ υ	
		θ η κ λ ε] Ο Κ Ρ Ι Τ Ο Σ Ε Ι [ι τ ο υ	
		τ ο] Ε Φ Υ Τ Ε Υ Σ Ε Κ Α Ι κ [α τ ε σ	
	5	Ι Η Σ Ε Κ Ο Σ Μ Η Σ Α Σ \ [ο τ ε μ ε	
		↓ Ο Σ Α Γ Α Ν Τ Ε Λ Ε : τ ω ι ε α υ	
		τ] Ο Κ Α Λ Λ Ι Α Σ Σ [κ α μ θ ω ν ι δ	
		η ς] Γ Ρ Ι Τ Ο Υ Τ [ο	
	9 Ρ /	

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγινώσκων τὴν ἀνωτέρω συμ-
πεπληρωμένην μεταγραφὴν, πᾶσαι μὲν αἱ ἀπὸ τοῦ
7^{ου} στίχου μέχρι τοῦ 13^{ου} τοῦ β' τμήματος συμ-
πληρώσεις ἐλήφθησαν ἐκ τῶν στίχων 1^{ου} μέχρις
6^{ου} τοῦ γ' τμήματος, πᾶσαι δ' αἱ τούτων συμ-
πληρώσεις ἐκ τῶν ἀνω μνησθέντων στίχων τοῦ β',
ἢ δ' ἐπανάληψις παραδόξως ἤρξατο ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ
β' τμήματι τελευταίου στίχου, μετὰ τὴν λέξιν
«ἐαυτῶ», ἔπου διὰ στιγμῶν διακρίνομεν τὰ ἐλλεί-
ποντα ἑπτὰ γράμματα· τούτων τὸ τελευταῖον ἦν
ἀναγκαίως Τ πρὸς ἀπάρτισιν τοῦ πᾶ, οὗ τὸ α εὐ-
ρηται ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ, ἐν δὲ τῇ κενῇ θέσει
τῶν λοιπῶν ἑξ γραμμάτων χωρεῖ μόνον τὸ δεύτε-
ρον μέρος τῆς λέξεως ἐπεσκεπασίθη, ληφθὲν ἐκ τῆς
ἀρχῆς τοῦ 7^{ου} στίχου τοῦ β' τμήματος ΕΥΑΣΘΗ.
Κατὰ τῆν τρόπον πλανηθεὶς περιέπεσεν εἰς τοιοῦτον
πταῖσμα ὁ χαρακτὴς ἢ ὁ γράψας τὸ πρὸς χάραξιν
υπόδειγμα οὐσκόλον νὰ εἴπη τις. Ἀλλ' ὅπως δῆποτε

τὸ ἀντιγραφικὸν πταῖσμα ὑπάρχει. Ἐκ δὲ τῶν προ-
εκτεθέντων συνάγεται ὅτι, ἀφ' οὗ ἐχρησίμευσαν εἰς
συμπλήρωσιν τῶν κολοθῶν στίχων τοῦ β' τμήμα-
τος, οἱ στίχοι 1^{ος} μέχρις 6^{ου} τοῦ γ' τμήματος, εἰ-
σὶν ἐφεξῆς ὅλως ἡμῶν ἄχρηστοι, τηρουμένης πρὸς
ἐξέτασιν μόνης τῆς τῶν τριῶν τελευταίων (7-9)
στίχων συνεχείας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ παρελθῶμεν ὀρι-
στικῶς αὐτούς, παρατηρητέον τὴν ἐν στίχοις 2-13
παραλλαγήν προσιδεῖσθαι, ἀντὶ τοῦ ἐν στ. 8-9 τοῦ
β' τμήματος προσιδεῖσθαι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς
το ἐν στ. 10-11 τοῦ β' ἐργεῖσθαι, ἀντὶ τοῦ ἐν στ.
4 τοῦ γ' ἐργεῖσθαι.

Εἰς τὸν ἐγκύπτοντα ἐπὶ τῆς στήλης εὐκολίαν
παρέχουσι το τε στοιχηδὸν τῆς χαράξεως¹ καὶ το

¹ Ἐν μόνις τοῖς στίχοις 1 καὶ 9 τοῦ α' τὰ γράμματα φαίνονται
παρατετραμμένα τῆς κατ' ἀκούθειαν τάξεως, τῶν ἐπακολουθῶν στί-
χων ὑποταχθέντων εἰς τὴν νεαν τάξιν. Ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμά-
των ἅπαντα χρόν ὁ αὐτός, δεκαοκτώ.

ἀρκούντως ἐπιμελές αὐτῆς, ἐπι δὲ καὶ τὸ κατὰ τὸ πλεῖστον μέτριον τῆς τριβῆς, ὧν πάντων ἕνεκα καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν περὶ τὴν ἀνάγνωσιν πταισμάτων καὶ ἡ συμπληρωσις τῶν κενῶν, βοηθεῖα τοῦ νοήματος, εὐχερής.

Ἐπὶ τοῦ α' τμήματος.

Ἐν στίχῳ 2^ο, ἀντὶ τοῦ ἀναγνωσθέντος *κ.Ιθών*, το προ τοῦ κ φανερον η̄ ὑπαγορεύει τὴν μεταγῆν *ἀκ.Ιθών*, περισσοτερον ἀρμόζουσαν εἰς τὸ νόημα. Τῶν δὲ δύο ἐπομένων γραμμῶν το δεύτερον εἶναι σαφές Ε. Ἀλλὰ τὸ πρὸ αὐτοῦ γράμμα κακῶς ἐξελήφθη ὡς τὸ κατω μέρος Δ. Ἀπανταχοῦ τῆς ἐπιγραφῆς τὰ σωζόμενα Δ ἔχουσι τὴν βᾶσιν εὐρυτέραν 13 περιπου χιλιστά, ἐν ᾧ ἡ ἐνταῦθα φαινόμενη κάτω ὀριζοντίας γραμμὴ μόλις ἐκτείνεται ἐπὶ 12-13 χιλιστά, ἡ δὲ σημειωθείσα ἐν CIA. γωνία, λογον ἔχουσα γραμμὴν τοῦ λίθου, οὐχὶ ἐκ χαράγματος, ἔχει το ἀνοιγμα τσον στενόν ὥστε προεκτεινομένη ἀδύνατον νὰ σχηματίσῃ Δ κανονικόν. Εἰς ἡμᾶς μετ' ἐπανειλημμένην ἐξέτασιν ἐγεννηθη ὑπονοια (ἦτι, διότι διακρίναμεν ἄνω ἀμυδρᾶν ὀριζοντίον κεραίαν παράλληλον τῇ κάτω' ἐκ τούτου δ' ἐπιστησαντες ἐπιμονωτέραν τὴν προσογῆν διέγνωμεν ἀμυδρᾶν καὶ τὴν κάθετον τὴν ζευγυρούσαν τὰς δύο ὀριζοντίας (οὕτω I). ὡς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ φωτοτυπῆματι διακρίνεται, ἀλλὰ πολὺ ἀμυδρότερον. Τούτων δ' οὕτως ἔχοντων, τῶν δ' ἐπομένων δύο γραμμάτων σαφῶς ὄντων ΕΟ καὶ τοῦ ἀμέσως ἐπακολουθοῦ ἔχοντος ἀνηκόντος εἰς στρογγύλον γράμμα, Θ, διὰ προσθήκης ἑνός Ε εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐκλιπόντος τελευταίου ἐν τῷ στίχῳ γράμματος ἔχομεν το πρωτοφανές τοπικόν ἐπίρρημα *Ζεόθε ἦτοι Ζεόθεν*, ἐκ Ζέας, ἑνός τῶν Παιραϊκῶν λιμένων¹. Ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς ἦλθεν ἀπὸ θαλάσσης.

Ἐν στ. 4^ο, ὁ λίθος δείκνυσι καθαρώς ΗΓΕΤΟ, οὐχὶ ὡς ἐν CIA. ἐσημειώθη ΙΓΕΤΟ, πλανηθέντος τοῦ πρώτου ἀντιγράφουτος ὑπὸ γραμμῆς τυχαίας ἐν τῷ λίθῳ. — ἦτις καὶ ἐπὶ τοῦ φωτοτυπῆματος διακρίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου στίχου ἀναβαινοῦσα μεχρι τῆς ἄκρας τῆς κεραίας τοῦ Γ, — μὴ

¹ Πρὸ Ἰακρία, Ἰακρυθῆν, Δεκέλεια, Δεκέλειθῆν, Κίκουνα, Κίκουνοῦθῆν. Ἡ προ τοῦ ἐπομένου μ ἐξάλειψις τοῦ κ εὐνόητος γνωστός δὲ ὁ ἄνω τοῦ κ τύπος, τηρήθη ἀπ.

διακρίναντος δὲ καὶ τὴν μέσσην γραμμὴν τοῦ πρώτου γράμματος, ἦτις καὶ ἐν τῷ φωτοτυπικῷ πίνακι ἀτυχῶς δὲν διακρίνεται, ὑπάρχει ὁμοῦς ἐπὶ τοῦ λίθου. Ἐχομεν ἄρα κατ' ἤρηστο, οὕτω συμπληρουμένων τῶν ἐν τῷ στίχῳ δεκαοκτὼ γραμμάτων.

Ἐπὶ τοῦ 5^ο στίχου, τὰ τρία πρὸ τοῦ τελευταίου γράμματα σαφῶς φαίνονται ΔΙΑ, οὐχὶ ΔΡΑ, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ κ. Foucart, εὐλόγως ἀμφιδάλλων διὰ τοῦτο περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἀναγνώσεως δριάκοιτα. Τὰ ὄντως ἐπὶ τοῦ λίθου κείμενα γράμματα ἄθικτα τηρήσαντες, ἀνέγνωμεν *διά[κοιου]*. Ἐχει δὲ ἡ λέξις ἄριστα πρὸς τὸ νόημα, ὅσον καὶ ἡ ἄλλη (*δριάκοιτα*), ἦτις ὁμοῦς προσκρούει εἰς τὰς γραμματικὰς τοῦ κειμένου ἐνδείξεις, ἐπὶ μεταβολῇ ἑνός γράμματος παρεισαχθεῖσα. Διότι ἔσον χρήσιμος καὶ ἀρμόζουσα τῷ ἔξ Ἐπιδαύρου θεῷ προς Ἴδρουσιν τοῦ ἐν Ἀθήναις ἱεροῦ ἡ μετάκλησις δράκοντος, τόσον προσήκουσα καὶ ἀπαραίτητος ἡ πρόσκλησις νεωκόρου, ὑπηρέτου καὶ φύλακος οὐ μόνον τοῦ ἱεροῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ δράκοντος, οὗ τινος πιθανώτατα μνεῖα ἐγένετο ἀνωτέρω, ἐν τῷ ἀπολεσθέντι τμήματι τῆς ἐπιγραφῆς. Νεωκόρος δὲ ὁ διάκονος¹. Ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἀναγνώσεως συνηγορεῖ καὶ κείμενον σπουδαϊότατον ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ τῶν Mittheilungen (σελ. 84 ἐπ.) ὑπὸ J. Zingerle κατακεχωρισμένον, τὸ λεθθηναῖον ἐπίγραμμα, ἐν ᾧ ἐπὶ παραπλησίαις ἐμφανίσεως τοῦ Ἀσκληπιοῦ λέγονται τάδε:

. πενψας δ' ὕπαρ αὐτὸς ὀδαγός
θεῖον ὄφιν, πᾶσιν θαῦμα βροτοῖσι μέγα,
τῷ Ἀριστωνύμφῳ υἱῷ, ἐπί κατὰ πάντα θεουδῆς
νακόρος εἰς ναὸν σαῖς μὸλ' ἐφημοσύναις,
Νῦν δὲ Σοάρχῳ αὐθι φανείς κατὰ πᾶν κλυτῷ υἱῷ
ὡσαύτως ὄσιον νακόρον ἀγάγαι.

Ἐν στίχοις 15^ο-16^ο ἀντὶ τοῦ ὑπὸ Körte παρὰ τὴν ἀρχικὴν γνώμην, — γνώμην καὶ τοῦ Wilamowitz, — τεθέντος *ἡμφρεσθ[ήτων τοῦ] χωρίου*, ὅπερ ἐπὶ τοῦ λίθου χωρεῖ μόνον ἂν δεχθῆ τις τὸν ἀπίθανον καταληκτικόν τύπον *ἡμφρεσθ[ήτων]*, διότι ἄλλως πλεονάζει ἐν γράμμα, ἔγραψα *ἡμφρεσθ[ήτησαν]* *χωρίο*. *Ἠμφρεσθήτησαν χωρίον* οὕτως ἀορίστως, ἄνευ ἄρθρου, ἡ φράσις ἐκφερομένη, δείκνυσιν ἄμ-

¹ Πολυδ. Α' 14 Ἠσῆχ. ἐν λ. ἀγκόρους, τόμουροι, ζάχορος, ὑποδάχορος. Σοῦδας ἐν λ. διάκονος καὶ κόρη ε.

φισθήτησιν μέροςσ τινας τοῦ χώρου, ἐν ᾧ ἐγκαθιδρύθη ὁ Ἀσκληπιός. Οἱ δεξιούμενοι αὐτὸν πῶς ἦτο δυνατόν ν' ἀμφισβητώσιν ἐκεῖνο ὅπερ παρεχώρουσιν;

Τοῦ δὲ ἀμφισβητουμένου μέρους ἡ ἐν τῷ ὄλῳ χώρῳ θέσις ὠρίζετο πιθανῶς ἐν ταῖς ἐπομένοις, ἅτινα (στίχοι 15-17), καὶ πρὶν ἢ ἐπὶ τοῦ λίθου διακρίνωμεν ἀμυδρὰ ἔγγραφοῦ Υ, συνεπληρώσαμεν οὕτω: καὶ ἐπικώλυσαν ποιῆσαι ἄν[ω].

Τὸ ἐπικώλυσαν ἴσον τῷ ἀπλῶ ἐκώλυσαν. Οὕτω καὶ Σοφοκλῆς ἐν *Φιλοκτήτῃ* (στ. 1240-1):

ΟΔ. Ἔστιν τις ὃς σε κωλύσει τὸ δρᾶν.

ΝΕ. Τί φῆς; τίς ἔσται μ' οὐπικώλυσων τάδε;

Οὕτω καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ (VI, 17): «καὶ τὰ ἐνθάδε οὐκ ἐπικωλύει».

Κατὰ τὴν ἡμετέραν συμπλήρωσιν, οἱ Κηρυκεῖς ἡμφεσβήτησαν τῷ οὕτως ἐν χώρῳ συνεχεῖ τῷ Ἐλευσινίῳ ἐκιδρυθέντι Ἀσκληπιῶ μέρους τι, θέσιν τινὰ καὶ ἐπικώλυσαν μόνην τὴν κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, πρὸς τὰ ἄνω, ἐκτέλεσιν ἔργων τινῶν (*ἐπικώλυσαν ποιῆσαι ἄνω*).

Τοιαύτη ἀμφισβήτησις καὶ ἐπικώλυσις εὐνόητος, εὐλόγως δὲ καὶ ἀναμένει τις ν' ἀναγνώσῃ ἐν τοῖς ἐπομένοις στίχοις τῆς στήλης τὴν περὶ λύσεως τῆς διαφορᾶς χρονολογικὴν εἰδῆσιν, ἣν καὶ τῷ ὄντι παρέχει ἡ περαιτέρω συμπλήρωσις τῶν στίχων 17-18: *Ἀντιφῶν* ἐπὶ τοῦτο εὐ[θέτησις].

Εὐθέτησις¹ κατάστασις, καλὴ διάθεσις, ἀγαθὴ λύσις, συμβίβασις, τακτοποιήσις, ὡς λέγομεν σημερινόν, καὶ διευθέτησις τῶν πραγμάτων ἢ τῆς διαφορᾶς, ἐκ τοῦ γνωστοῦ ῥήματος εὐθετέω. Ἐπειδὴ δὲ τοῦ ἀπτικώτατα ἐσχηματισμένου ῥήματος χρῆσιν ἐπὶ τοιαύτης μάλιστα ἐννοίας ἐποίησατο ὁ Ἀριστοφάνης¹, ἐπιτραπήτω νὰ μὴ συμφωνήσωμεν πρὸς τὴν γνώμην τῶν λεξικογράφων τῶν χαρακτηριζόντων τὴν λέξιν μεταγενεστέραν, διότι δὲν εὐρον παράδειγμα ἄλλο τῆς χρήσεως αὐτῆς ἢ παρ' Εὐσταθίου².

¹ Σενίδας¹ εὐθετῆσαι κομηται, συνθεῖναι² οὕτως ὁ Ἀριστοφάνης.

² Πολλὰ τὰ ξενίζοντα τοὺς περὶ τὰς σχολαστικὰς μελέτας διατριβόντας ἀποκαλύπτουσιν ἀπὸ τινος συγνά οἱ ἀναγινωσκόμενοι λίθοι, ἀνατρέποντες παραδεδομένους γραμματικούς κανόνας καὶ τοὺς περὶ τῆς γενέσεως τῶν λέξεων αὐθαίρετους ἐνίοτε χρονικούς προσδιορισμούς, ἰδίως δὲ ἐπιμόνους τινὰς περὶ ἀπτικισμοῦ γνώμας στήριγμα ἔχουσας τὰ τέως

Εἰς τὸ μετὰ τὴν λέξιν εὐθέτησις ὑπολειπόμενον ἐν τῷ 18^ῳ στίχῳ κενόν ἐπὶ τὰ γραμμάτων καλῶς εἰσάγεται *Εὐφρημος*, τὸ ὄνομα τοῦ διαδεξαμένου τὸν Ἀντιφῶντα ἄρχοντος, ὡς ἐπιμαρτυροῦσι τὰ ἐπὶ τοῦ λίθου ἐπακόλουθα γράμματα ΕΠΙΤ. Λείψανα τῆς τυπικῆς φράσεως ἐπὶ τοῦτον, μεθ' ἧς ἡ θραύσις τῆς στήλης παρεργαγε διακοπῇ τῆς συνεχείας.

Ἐπὶ τῶν ἠνωμένων τμημάτων β' καὶ γ'.

Τὸ ἠνω μέρος τοῦ θραύσματος β' παρέχει ἡμῖν λείψανα χαράγματος τοιαύτου, Γ, ἐν τῇ θέσει τοῦ δευτέρου ἐν τῷ στίχῳ γράμματος, μὴ σημειωθέντα ὑπο τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοτῶν τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐχομεν οὕτω νῦν στ. 1^ῳ τὸν περιέχοντα τὸ γράμμα τοῦτο, 2^ῳ δὲ τὸν τέως σημειούμενον πρῶτον. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ δευτέρῳ στίχῳ ἐσημειοῦντο ὡς σωζόμενα τρία μόνον γράμματα, — 2^ῳ, 3^ῳ καὶ 4^ῳ — εκτ. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ λίθου διακρίνεται καὶ μέρος τοῦ πρώτου γράμματος ν, ἀπαράλλακτον ὡς τὸ πρῶτον ἐν στίχῳ β' καὶ τὸ πρῶτον ἐν τῷ β' τοῦ γ'. Τὸν μεταξὺ τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ἔχοντος δευτέρου γράμματος καὶ τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ τεσσάρων χώρων συμπληροῦμεν δοκιμαστικῶς οὕτως: [ἐπὶ τοῦτο τὸν θρησκῶ] (ν) εκτῆσε. Τὸν δὲ μεταξὺ τῆς λέξεως εκτῆσε καὶ τῶν ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ 3^ῳ σωζόμενων ὑπὸ τὸ ΕΚΤ τριῶν ὠσαύτως γραμμάτων ΕΣΚ, ὧν φαίνεται προτεταγμένον ἔχοντος Τ, συμπληροῦμεν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον [καὶ τὸ εἶδος κα]τεσκῆσαισε]. Μεθ' οὗ τοῦ μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπομένου 4^ῳ στίχου τοῦτο κενόν ἀσφαλῶς πληροῦμεν οὕτως: [Χαρίαις ἐπὶ] τοῦτο.

Ἀλλ' ὅπως δυνηθῶμεν νὰ ὀψωμεν ἐξήγησιν τῶν λόγων, αἵτινες ἔπεισαν ἡμᾶς περὶ τοῦ πιθανοῦ τῶν προτεινομένων ἐν β' καὶ γ' συμπληρώσεων, ἀνάγκη πᾶσα διὰ τὴν σαφῆνειαν νὰ παρατεθῇ ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀναγινωστῶν ἐν ἀκολουθίᾳ τινὶ

ἡμῖν ἐν τοῖς συγγράμμασι παραδεδομένα. Ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα, καὶ αὐτὴ ἡ Ἀπτικὴ, δὲν ἔξῃ μόνον παρὰ τοῖς λογοποιῶσι, τοῖς ἔφηροις καὶ τοῖς ἄλλοις πεισῶσι συγγραφῶσι¹ τὸ δ' ὑπὸ τοῦτον μαρτυρηθέν, καὶ ἂν εἴη πάντες ἐσώζοντο, δὲν ἦτο καὶ τὸ μόνον λεγθῆναι καὶ λεγόμενον. Ἄν μὴ κατα τυχὴν ἐμαρτυρεῖτο ὅτι τὸν ε' π. Χ. αἰῶνα ὁ Ἀντιφῶν ἔγραψεν ἀπειθαρχία, τίς ἤθελε τολμήσει νὰ δελεῖσθῃ τῆς λέξεως ὡς δυνατόν καὶ ἐν τοῖς μετ' αὐτὸν εἴη καθαροῖς χρόνοις; Προκειμένων δ' ἰδίως ἰδιωτικῶν ἐπιγραφῶν, οἷα ἡ ἐνταῦθα ἐξεταζομένη, τα εἰς τὴν λέξιν χαραττόμενα ὄρια πάντως διαγραπτεῖα εἰσοῦτερα

κατατεταγμένον τὸ κείμενον ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ τε α' τμήματος καὶ τῶν εἰς ἐν ἡδὴ ἠνωμένων β' καὶ γ'.

Ἐχόντες ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου 1^{ον} τοῦ β' τμήματος τὰς λέξεις ἐπὶ τοῦτον, ἐκ τοῦ ἐπομένου ἐν στίχῳ 3^ῳ ὀνόματος ἀρχόντος ὀδηγοῦμεθα εἰς ὄρισμον τοῦ Ἑπωνύμου, οὗ τὸ ὄνομα προετέτακτο τῶν λέξεων ἐκείνων. Εἶναι δ' οὗτος ὁ τοῦ προτέρου ἔτους Ἀριμίμητος, δῆλονότι αὐτός ὁ ἄμεσος διάδοχος τοῦ Εὐφύμου, οὗ τὸ ὄνομα ἀσφαλῶς ἔκειτο ἐν τῷ πρὸ τῶν γραμμάτων ΕΠΙΤ κενῷ τοῦ 18^{ου} στίχου τοῦ α' τμήματος τῆς ἐπιγραφῆς.

Ἐκ τούτου δὲ προδήλου καθισταμένου ὅτι τὸ μεταξὺ τοῦ α' τμήματος καὶ τοῦ β' χάσμα περιεῖχε τὰ ἐπὶ ἑνὸς μόνου ἀρχόντος, τοῦ Εὐφύμου,

πραχθέντα, ὀδηγοῦμενοι ἔκ τε τῶν προηγουμένων καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων ἀναγραφῶν καὶ τῆς ἐν αὐταῖς παρατηρουμένης βραχυλογίας, δυνάμεθα μετὰ πιθανότητος νὰ εἰκάσωμεν κενὸν δύο ἕως τεσσάρων τὸ πολὺ στίχων. Διότι τῶν μὲν ἐπὶ Ἀρχέου γενομένων ἡ μνεία κατέχει 3 1/2 στίχους, τῶν δὲ ἐπὶ Ἀντιφώντος σχεδὸν 1 1/2, ἢ τῶν ἐπὶ Χαρίου ἦττον τῶν 2 1/2, ἢ τῶν ἐπὶ Τεισάνδρου σχεδὸν 4 καὶ ἡ τῶν ἐπὶ Κλεοκρίτου τέσσαρας.

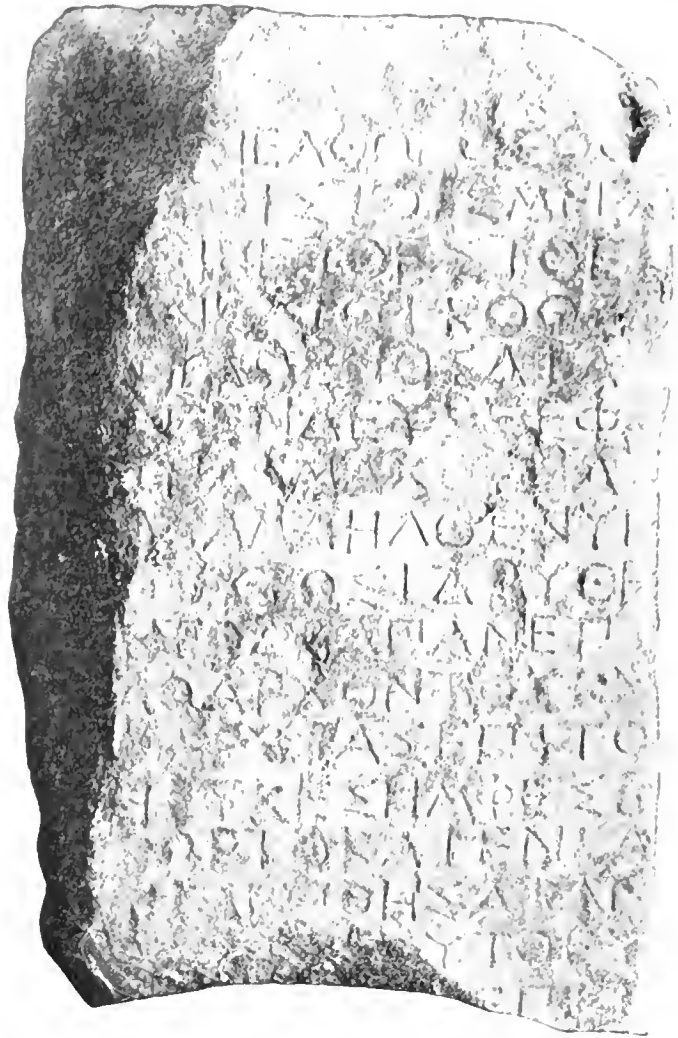
Ἐπὶ τούτοις, ὑποθεθείσης τυπικῶς ἐλλείψεως δύο ἡμισυ στίχων μόνου, ὅπως, συνδυάσαντες τὰ δύο μέρη τῆς ἐπιγραφῆς (α' καὶ β' γ'), δυνηθῶμεν ν' ἀριθμήσωμεν ἐν συνεχείᾳ τοὺς στίχους, διὰ τὸ σαφέστερον, ἀπελήξαμεν εἰς κατάρτισιν τῆς ἐπομένης μεταγραφῆς¹.

α'. 1	Ι Ι Ζ
	ἄ] ν ε λ θ ὦ ν (Ζ) ε ὀ (θ) [ε]
	[μ υ σ τ η ρ]	ί ο ι ς τ ο ῖ ς μ ε γ ἄ
	[λ ο ι ς κ α τ]	ή γ ε τ ο ε ς τ ο 'Ε (λ)
5	[ε υ σ ί ν ι]	ο ν κ α ἰ ο ῖ κ ο θ ε ν
	[μ ε τ α π ε μ']	ψ ἄ μ ε ν ο ς δ ι ἄ (κ)
	[ο ν ο ν ἦ γ]	α γ ε ν δ ε ὤ ρ ε ε φ' (ἄ)
	[ρ μ α τ] ο ς	Τ η λ ε μ ἄ χ ο [ἄ π] α (ν)
	[τ ἦ σ α ν τ]	ο ς ἄ μ α ἦ λ θ ε ν 'Υ (γ)
10	[ί ε ι α κ α]	ί ο ὦ τ ω ς ἰ δ ρ ὄ θ η
	[τ ὀ ἰ ε ρ ὶ]	ν τ ὀ δ ε ἄ π α ν ἐ π ἰ
	[Ἄ σ τ υ φ ῖ]	λ ο ῖ ρ χ ο ν τ ο ς Κ υ
	[δ α ν τ ἰ δ ο]	'Α ρ χ ἔ α ς' ἐ π ἰ τ ο
	[ύ τ ο ο ἰ Κ]	ἦ ρ υ κ ε ς ἦ μ φ ε σ θ
15	[η τ η σ α ν χ ω ρ ἰ ο κ α ἰ ἔ ν ι α	
	[ε π ε κ ὦ λ υ σ α ν π ο ἦ σ α ἰ ἄ ν	
	[ω 'Α ν τ ι ρ ὦ ν ἐ π ἰ τ ο]	ύ τ ο ε ὀ
	[θ ε τ η σ ι ς Ε ὕ φ η μ ο ς]	ἐ π ἰ τ
	ο ὀ τ ὶ]
20

6'. 1	ς] (έ) [π ἰ τ ο ὀ τ ο τ ο ν θ ρ ι γ κ ὶ]	
	ν ἔ κ τ ι σ ε κ χ ἰ τ ο ε δ ο ς κ α]	
25	τ ε σ κ ε υ α σ ε. Ν α ρ ἰ α ς' ἐ π ἰ]	
	τ ο υ τ ο (τ ο) [ν τ ο ἰ χ ο ν τ ὶ ν; ἄ]	

¹ Ἐν τῇ μεταγραφῇ, τὰ μὲν συμπληρώματα περιεκλείσθησαν ἐν [], αἱ δ' ἐπινοηθείσαι εἰς ἀκέραιον τινῶν τῶν τετριμμένων ἢ κολοῶν γραμμάτων ἐν (').

Τμήμα α'

Τμήμα β'

Τμήμα γ'

	5	π	ό	τ	ό	ξ	υ	λ	ο	π	υ	λ	ί	ο	Τ	ε	ι	σ	α		
		ν	δ	ρ	ο	ς	έ	π	ί	τ	ο	ύ	τ	ο	έ	π	ε	σ	α		
		ε	υ	ά	σ	θ	η	τ	ά	ξ	υ	λ	ο	π	υ	λ	ι	α	α		
	30	α	ι	τ	α	λ	ο	ι	π	α	τ	ω	ν	ί	ε	ρ	ω	ν	τ		
		ρ	ο	σ	ι	δ	ρ	ύ	σ	α	τ	ο	Κ	λ	ε	ύ	α	ρ	ι		
	10	τ	ο	ς	έ	π	ι	τ	ο	ύ	τ	ο	έ	φ	υ	τ	ε	υ	θ		
		η	κ	α	ί	α	α	τ	ε	σ	τ	η	σ	ε	κ	ο	σ	υ	ή		
		σ	α	ς	τ	ό	τ	ε	μ	ε	ν	ο	ς	ά	π	α	ν	τ	ε		
	35	λ	ε	ι	τ	ώ	ι	έ	α	υ	τ	ο	τ			
	γ'. 1		ά	ξ	υ	λ	ο	π	ύ		λ	ι	α	κ	α	ί	τ	α	λ	ο	ι
	(15)		π	α	τ	ώ	ν	ί	ε	ρ	ω	ν	π	ρ	ο	σ		ι	δ	ρ	ύ
			θ	η	Κ	λ	ε	ι	ο	κ	ρ	ι	τ	ο	ς	έ	π	ι	τ	ο	ύ
			τ	ο		έ	φ	υ	τ	ε	υ	σ	ε	α	α	ί	α	α	τ	ε	σ
	40	5	τ	η	σ	ε	κ	ο	σ	μ	ή	σ	α	ς	τ		ό	τ	ε	μ	ε
			ν	ο	ς	ά	π	α	ν	τ	ε	λ	ε	ι	τ	ώ	ι	έ	α	υ	
	(20)	[τ]	ς	Κ	α	λ	λ	ί	α	ς	Σ	α	α	μ	θ	ω	ν	ι	δ
			η	ς	Ε	π	ί	τ	ο	ύ	τ	ο	έ	α	ο	μ	ι	σ	θ	η	ς
	44	;	τ	ά	ί	ε'	(ρ	ξ)
	10

Εἶδομεν ἤδη, ἐξετάζοντες τὰ τοῦ πρώτου τμήματος τῆς στήλης, ὅτι ἐπὶ Ἀντιφώντος ἐγένετο ἡ λύσις τῆς περὶ μέρους τοῦ γηπέδου διαφορᾶς.

Μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων εὐθέτησιν ἐπὶ τῆ πρὸς τοὺς Κήρυκας ἐδαφικῆ διενέξει, ἥς ἕνεκα ἦσαν διακεκομμένα τινὰ τῶν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ χώρου γιγνομένων ἔργων (στίχοι 14-16), λογικὸν συμπέρασμα ἔρχεται ἢ ἐπανάληψις τῆς διακοπέως ἐργασίας. Καὶ ποῖον μὲν ἔργον ἀνεγράφετο ἐπὶ τῆς στήλης ὡς τελεσθὲν ἐπὶ Εὐφρήμου ἄρχοντος ἢ καὶ ἂν ἀπλῶς καὶ βραχυλογως, ὡς ἡ εὐθετήσις, ἐμνημονεύετο ἄλλο τι ἀρροῦμεν, ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τοῦ 19^{ου} στίχου ἢ καὶ ἄλλων ὡς εἰπομεν ἤδη. Ἀλλά, κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἐπὶ Ἀριμνήστου, οὗ τὸ ὄνομα φρονούμεν πεποιθότως ὅτι θέσιν εἶχεν ἐκεῖ ὅπου καὶ ἐτέθη, τὰ σωζόμενα λείψανα τῶν στίχων 23^{ου} καὶ 24^{ου} [β' σπ. 1-3], δεικνύουσι κατασκευὴν οἰκοδομημάτων.

Διακοπέντων τῶν ἔργων πρὸς τὰ ἄνω τοῦ χώρου ἕνεκεν ἐδαφικῆς ἀμειψιθῆτησεως καὶ ἐπελθούσης εὐθετήσεως (ἥτις συνεφέλκει ὑποθέτησιν καὶ ἀποτερματισμὸν), τί λογικώτερον παρὰ τὴν εἰκασίαν ὅτι πρῶτον κτίσμα συνετελεσθῆ ο Ἰουρικος, ὁ περιβόλος τοῦ ἱεροῦ;

Μετὰ δὲ τὸν περιβόλον ἤρχετο ἡ σειρὰ τοῦ ναοῦ.

Ἄλλ' ἐν ταῖς τῶν ἐπομένων στίχων ἀναγραφαῖς οὐδαμῶς βλέπομεν τῆ οἰκοδομησιν αὐτοῦ εἰδικῶς μνημονευομένην, καίτοι κατωτέρω ἀναφέρονται ἀπαιτῆ ἐπισημασίαι καὶ λέγεται ὅτι προσιδρύθησαν τὰ λοιπὰ τῶν ἱερῶν, καὶ ὅτι ἐπὶ τούτους ἐρυτεύθη καὶ εὐκόσμον κατεστήθη το πέμενος ἅπαν δαπάνῃ τοῦ Ἀσκαπέως Τηλεμάχου. Ἐχει ἄρα ἐν τῷ κενῷ τούτῳ θέσιν ἢ ἀνεγερσις τοῦ ἱεροῦ, ὑπερ ἰδρύθη μὲν ἐπὶ Ἀστυριλοῦ ἄρχοντος α' στίχοι 10-12, ἀλλ' οὐδαμῶς ἔπειτα μαρτυρεῖται ὅτι καὶ ἐκτίσθη. Ἄλλο ἱδρύσεισ καὶ ἄλλο κατασκευή. Ἰδρύσεισ ἢ καθιστώσις, καθιέρωσις, ἀφιέρωσις, διακρινομένη τῆς κατασκευῆς, οἰκοδομησεως, κτισεως'.

Οὕτως ἄρκεσα πιθανότης στηρίζει τὴν ἡμετέραν συμπλήρωσιν.

Κατὰ ταύτην ἔχομεν κατὰ σειρὰν μαρτυροῦ-

1) Ὡς περὶ τούτων ὅσα ἐν Ἀθηναῖς τὸμω Γ' σελ. 556-557 ἐπιχρησθὲν τῶν τοῦ Παρρυλίου Ὡδῆ ΓΑ' ἰδεύεται, παραπέμπεται εἰς Θεουλόγ. III, 58 τῶν ἐπισημασίων καὶ μεταγενέστων καὶ Πλουταρχου βρον Θ' ιστορίαισιν XII καὶ τῆς Ἀστυριδος ἱεροῦ εἰσημεριουσ, καὶ κατασκευασίαν ἐν Μεσσην, το μωμω. — Ἐν ἐν Οἴα II ἀρ. 1112 ἐπιγράμμα τοῦ αὐτοῦ, περὶ οὗ καὶ ἡ ἑξέταια στήλη, Τηλεμάχου καὶ τοῦ καλλίστου δέμα τῆς ἱεροσ καὶ τῆς ἰδρύσεως. «Τηλεμάχουσι τι μωμωσ Ἀσκήτησ ἡδὲ οἰδομωσ, πωμωσ ἰδρύσεμωσ μωσ α α, θεσίαισ ὑποθέσεισ». Ὡς αὐτοῦ δὲ καὶ ἡ αὐτοῦ σπ' ἀρ. 1650 ἐπιγραφή τοῦ αὐτοῦ, ἢ καὶ συμπλήρωσιν ὡσεὶ «Τηλεμάχουσ ἰδρύσετο τι μωμωσ καὶ τὸν βωμωσ τῷ Ἀσκήτησ πωμωσ καὶ [τικῶσ]σὶ τοῖσ Ἀσκήτησ, ἐρημωσιν α Ἀσκαπέουσ κτισῶσ.

μενα: Ἐν ἔτει 420/19, ἐπὶ Ἀστυρίλου ἄρχοντος, ἰδρύσιν, καθιέρωσιν τοῦ ἱεροῦ (ἐν τῇ γενικῇ ἐννοίᾳ). — Ἐν ἔτει 419/8, ἐπὶ Ἀρχέου, ἀμφισβήτησιν μέρους τοῦ χώρου τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐπικώλυσιν ἔργων τινῶν ἐν αὐτῷ ἄνω. — Ἐν ἔτει 418/7, ἐπὶ Ἀντιφῶντος εὐθέτησιν τῶν πραγμάτων. — Ἐν ἔτει 417/6, ἐπὶ Εὐφρήμου, ἄδηλον ὁποῖόν τι ἔργον. — Ἐν ἔτει 416/5, ἐπὶ Ἀριμνήστου, ἀνέγερσιν τοῦ θριγκοῦ, ἤτοι τοῦ ἱεροῦ περιβόλου, καὶ κατασκευὴν τοῦ ἔδους, ἤτοι τοῦ ναοῦ. — Ἐν ἔτει 415/4, ἐπὶ Χαρίου (ἄλλως Χαβρίου), ἔργα τινὰ ἄδηλα (τὸν τοῖχον τὸν; ἀπὸ τοῦ ξυλοπυλίου. — Ἐν ἔτει 414/3, ἐπὶ Τεισάνδρου, ἐπισκευὴν τῶν ξυλοπυλίων, πρὸς ἣ καὶ προσιδρύθησαν τὰ λοιπὰ τῶν ἱερῶν. — Ἐν ἔτει 413/2, ἐπὶ Κλεοκρίτου, φύτευσιν καὶ κατάστασιν εὐκωσμον τοῦ τεμένους ἅπαντος, οὕτω κατασταθέντος κατὰ πάντα ἐτοιμοῦ πρὸς τοὺς σκοπούς, δι' οὓς ὁ Ἀσκληπιὸς ἀνῆλθεν εἰς Ἀθήνας.

Κατὰ δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος 412/1, ἐπὶ τοῦ Σκαμβωνίδου Καλλίου, τί;

Ἐνταῦθα, εἰς ἀπόκρισιν ἐμφανίζονται μόνα δύο λείψανα γραμμάτων (ΡΑ) ἐν τῷ 9^ῳ στίχῳ τοῦ γ' τμήματος (44^ῳ κατὰ τὴν γενικὴν ἀρίθμησην), κατὰ τὸ ἐλάχιστον τοῦτο μέρος μόνον περισωθέντι.

Τοῦ περιβόλου καὶ τοῦ ναοῦ κατασκευασθέντων καὶ τοῦ ἔλου τεμένους διακοσμηθέντος καὶ τελειωθέντος, ἔχει τινὰ πιθανότητα ἢ σκέψις ὅτι τότε, μετὰ τὴν τοιαύτην τελείαν κατάστασιν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἤρξαντο αἱ ἐπίσημοι τελεταί.

Ἐκ δὲ τῆς περὶ τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας συγγραφῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ἔχομεν τὴν εἰδῆσιν (κεφάλ. 56) ὅτι ὁ ἐπώνυμος ἄρχων ἐπεμελεῖτο τῆς πομπῆς «τῆς τῷ Ἀσκληπιῷ γιγνομένης ὅταν

οἰκουρῶσι μύσται», πομπῆς ἐπιθέτου, ἐπὶ τῇ εἰς Ἀθήνας εἰσόδῳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐξ Ἐπιδαύρου καὶ διὰ τοῦτο Ἐπιδαύρια ὀνομασθείσης. «Ὅτι κατὰ τὰ Ἐπιδαύρια τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐφέρετο εἰς τὸ Ἐλευσίνιον εἰς μνημόσυνον τῆς δεξιώσεως, ἧς ὁ θεὸς ἀνελθὼν εἰς Ἀθήνας ἔτυγεν ἐν αὐτῷ, οὐ μόνον δυνατὸν, ἀλλὰ καὶ πιθανώτατον μάλιστα φαίνεται. Ἀλλ' ἡ φράσις «τῆς πομπῆς τῷ Ἀσκληπιῷ γιγνομένης» δεικνύσιν ὅτι ἡ πομπὴ ἐγίνετο εἰς τιμὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ: εἰς τούτου ἄρα τὸν ναὸν ἐπορεύετο, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀρχοντος, πρὸς τε ἐπίκλησιν τῆς θείας προστασίας καὶ πρὸς θυσίαν. . . Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τὰ ἀγάλματα τῆς ἐλευσινιακῆς δυάδος ἐφέροντο εἰς τὸ Ἀσκληπιεῖον». Ταῦτα λέγει ὁ Foucart (ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 119-120), μνημονεύων δὲ κείμενόν τι ἐπιγραφικὸν καὶ ἐξετάζων γλυπτὴν τινα εἰκόνα, ἀμφότερα ἀνακαλυφθέντα ἐν ταῖς περὶ τὸ Ἀσκληπιεῖον ἀνασκαφαῖς, ἐπάγεται ἐν συμπεράσματι. «Ὁ Ἀσκληπιὸς ὑπεδέχετο τὰς δύο θεάς ἐν τῷ ἰδίῳ ἱερῷ, ποιούμενος αὐτὰς κοινωνοὺς τῶν εἰς αὐτὸν ἀπονειμομένων τιμῶν».

Κατ' ἀναφορὰν πρὸς ταῦτα, ἐπιστήσαντες τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν δύο μόνων ὑπολοίπων στοιχείων ΡΑ τοῦ τελευταίου στίχου, θέσαμεν τὸ ἐρώτημα: μήπως οἱ πομπεύοντες τῷ Ἀσκληπιῷ συνεισῆγον εἰς τὸ τέμενος αὐτοῦ καὶ «τὰ ἱερά»; — Καὶ ἐδοκιμάσαμεν τὴν κατὰ γράμμα ἀκριβῶς πληρώσασαν τὸ κενὸν ἀνάγνωσιν: [ἐκομίσθη τὰ ἱε]ρά.

Ἐπὶ ἄρχοντος Καλλίου Σκαμβωνίδου, ἐν ἔτει 412/1, ἐκομίσθη τὰ ἱερά (; ;)

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 23 Ἰουλίου 1901.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΞ ΑΙΓΙΝΗΣ

(Πίν. 6)

Τὸ ἐν τῷ πίνακι 6 ἀπεικονισμένον ἀναθημα-
τικὸν ἀνάγλυφον εὑρέθη τῇ 19 Ἰουλίου ἐ. ἔ. ὑπο-
τοῦ Παναγ. Γ. Πρωτονοταρίου ἐν τῷ ἀγρῷ του
κειμένῳ ἐν τῇ Παλαιᾷ Χώρα τῆς Αἰγίνης καὶ μετε-
φέρθη ἐκεῖθεν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Μουσεῖον.

Δὲν διατηρεῖται ἀκέραιον τὸ ἀνάγλυφον, καθόσον
εἶνε ἀριστερὰ ἀποκεκρουμένον καὶ τετραυσιμένον εἰς
δύο προσαρμόττοντα τεμάχια· καὶ ἡ ἐπιφάνεια εἶνε
ὀλίγον ἀποτετριμμένη, ἰδίως τὰ πρόσωπα τῶν μορ-
φῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶνε πιθανόν, ἕνεκα λόγων οὓς
μέλλω νὰ ἀναπτύξω κατωτέρω, ὅτι τὸ πρὸς ἀρι-
στερὰ ἐλλείπον μέρος ἦτο μέγα. Τὸ ἀνάγλυφον, ἐκ
πεντελησίου μαρμάρου πεποιημένον, ἔχει μῆκος
σωζόμενον 64, ὕψος 46 καὶ πλάτος 6 ἑκατοστό-
μετρα. Λήγει ἄνω εἰς γείτον.

Παρίσταται ἐν τῷ ἀναγλύφῳ πομπὴ πρὸς θυ-
σίαν, βαινούσα πρὸς τὸν ἀριστερὰ ἀπεικονισμένον
βωμόν. Ὁ βωμὸς κείμενος ἐπὶ τεσσάρων βαθμίδων
ἔχει σχῆμα ἀρκετὰ περίεργον, καθόσον τὸ ἄνω μέ-
ρος αὐτοῦ εἶνε κοίλον, τῶν πλευρῶν ἀνερχομένων
ἐκατέρωθεν δίχην κεράτων. Ἀπέναντι αὐτοῦ, δε-
ξιόθεν, ἴστανται δύο ἄνδρες ἐνδοδεδυμένοι βραχῶν
χιτῶνα, ἐξωσμένον περὶ τὴν ὀσφύν. Ὁ μὲν εἰς ἐξ
αὐτῶν, μικρόν τι κύπτων, κρατεῖ δι' ἀμφοτέρων τῶν
χειρῶν ὄρνιθα, πιθανῶς χῆνα, ὁ δὲ ἕτερος ἴσταται
ὄρθος, κρατῶν τῇ δεξιᾷ φιάλην, ἔχουσαν ἐν τῷ
μέσῳ ὀμφαλόν, ἐξ ἧς φαίνεται σπένδων ἐπὶ τῆς
σφραγισθησομένης ὄρνιθος.

Τούτοις ἔπονται τέσσαρες μορφαί, πᾶσαι, ὡς
φαίνεται, γυναικεῖαι, διαφόρου μεγέθους. Φοροῦσι
δὲ ἱμάτιον καταλίπον γυμνὰς τὰς δεξιὰς χει-
ρας ἀνατεινομένας κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον τῶν
δεομένων. Ἡ μὲν πρώτη ἄγει τῇ ἀριστερᾷ πρὸς
τὸν βωμόν ὡς θυμὰ ἔλαφον, ἡ δὲ τρίτη, ἡ μεί-

ζων παστῶν, κρατεῖ ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὀπωρικόν τι,
ἴσως καρπὸν βόειας.

Ὅπισθεν τοῦ πρώτου ἀνδρός, ὅστις κύπτων
πρὸσω κρατεῖ τὴν χῆνα, ἴσταται, ἐν ταπεινοτάτῃ
ἀναγλυφῇ κεχαραγμένη, ὄρθια γυνή, οὕσα κατα-
φρανῶς, ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους, θεά, ἥτις φορεῖ χι-
τῶνα δωρικόν μετ' ἐπιπτύγματος καὶ κρατεῖ ἐν
ἐκατέρῃ χειρὶ δᾶδα. Ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἠδύ-
νατό τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι αὕτη διὰ τῆς ἀριστερᾶς
κρατεῖ ξίφος, ἀλλὰ μετὰ μείζονος προσοχῆς ἐξε-
τάζων διακρίνει ὅτι τὸ ἐν τῇ χειρὶ κρατούμενον
ἀντικείμενον δηλοῦται καὶ κάτωθεν τοῦ ἀγκῶνος
διὰ γραμμῶν ἐγκεχαραγμένων. Πιθανῶς αἱ δύο
δᾶδες ἀρχικῶς ἦσαν κεχρωματισμέναι καὶ ἐπο-
μένως διεκρίνοντο σαφέστερον.

Ἄξιον περιεργίας εἶνε, ὅτι ἡ θεὰ ἐξεικονίζεται
διὰ τοσοῦτον ταπεινῆς ἀναγλυφῆς, οἰοῦναι ὡς σικιά,
ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ λοιπὰ πρόσωπα. Τὸ τοιοῦ-
τον συμβαίνει σπανίως ἐπὶ τῶν ἀναθηματικῶν
ἀναγλύφων· τὸ δὲ γνωστότερον ἀνάλογον παρά-
δειγμα εἶνε ἡ κεφαλή τοῦ Ἀγγελῶνος ἐν τισιν ἀνα-
γλύφοις τῷ Ἑρμῇ καὶ ταῖς Νύμφαις ἀφιερωμέ-
νοις. Ἐξηγεῖται δ' ἱκανῶς, φρονῶ, ἡ τοιαύτη ἐν-
ταῦθα παράστασις, ἂν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ὁ τε-
χνίτης ἀνέγλυψε πρῶτον τὰς διαφόρους ἀνθρω-
πίνας μορφάς, εἶτα δ' ἀνευρών ὅτι δὲν ὑπῆρχεν
ικανὸς χώρος πρὸς παράστασιν τῆς θεᾶς, ἠναγκά-
σθη ν' ἀπεικονίσῃ αὐτὴν τοιοῦτοτρόπως. Δι' αὐτὸν
δ' ἀκριβῶς τὸν λόγον πέποιθα, ὅτι τὸ πρὸς ἀριστε-
ρὰν τεμάχιον δὲν ἐξετείνετο κατὰ πολὺ περαιτέρω.

Ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῆς τέχνης τῶν εἰκονιζομένων
προσώπων, καὶ ἰδίως τῆς θεᾶς, συμπεραίνω, ὅτι
τὸ παρὸν ἀνάγλυφον ἀνήκει εἰς τὴν ἀττικὴν σχολήν
τὴν ἐξαρτωμένην ἀπὸ τοῦ Φαιδίου, καὶ ἐπο-

μένως θὰ ἐποιήθη κατὰ το δευτερον ἡμισυ τῆς Ε' προ Χρ. ἑκατονταετηρίδος, μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ ἐπιδράσις τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος ἦτοι τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος καὶ τῆς ζωοφόρου ἐμφανίζεται ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ συνθέσει. Ὅπως ἐν ἐκείναις οὕτω καὶ ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι ἡ παρισταμένη σκηνὴ ἐξαικονίζεται ἐν τῇ τελευτῇ αὐτῆς· οἱ μὲν ἄνδρες φθάσαντες ἤδη εἰς τὸν βωμὸν παρασκευάζουσι τὴν θυσίαν, αἱ δὲ γυναῖκες ἀκολουθοῦσι κατοπιν προσερχομεναι εἰς τὸν βωμὸν βραδέως. Ἴσως ἐν τῷ συμπλέγματι τῆς θεᾶς μετὰ τῶν δύο ἀνδρῶν, ὧν ὁ εἰς κύπτει πρὸς τὸ θῦμα, δυνάμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἀναλόγησαν τινὰ πρὸς τὸ γνωστὸν ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Ἀκατερανοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀναγλύφον τῶν Πελοπόννησων.

Ἰδιορρυθμὸν εἶνε τὸ ἀνωτέρω περιγραφὴν σχῆμα τοῦ βωμοῦ, πρῶτον μὲν ἕνεκα τῶν πολλῶν βαθμίδων, αἵτινες φαίνεται ὅτι περιβάλλουσι τὸν βωμὸν καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς αὐτοῦ, ἴσως δὲ δὲν ἀνευρίσκονται ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ γνωστῷ σχήματι βωμοῦ, καίτοι ἀνάλογοι φαίνονται οἱ ἐκ φυσικοῦ βράχου βωμοὶ τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἡνυκὸς καὶ οἱ ἐν Φρυγίᾳ¹· ἔπειτα δὲ τὸ σχῆμα τοῦ βωμοῦ εἶνε λίαν ἀξιοπαρατηρητὸν ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῶς κολπουμένης ἐπιφανείας καὶ τῶν δίκην κεράτων προσεχουσῶν πλευρῶν². Κολπουμένη κατὰ τι ἡ ἄνω ἐπιφανεία τῶν βωμῶν εὐρίσκεται συχνοτάτα ἐπὶ ἀπτικῶν ἀρχαιογραφικῶν τοῦ Γ' καὶ τοῦ Ε' αἰῶνος, ἀλλὰ τόσον μεγάλη κοίλανσις ἴσως δὲν ἔχει οὐδὲν το ἀντίστοιχον ἐν ταῖς σωζομένοις μνημείοις. Τὰ κερματοειδῶς ἀνυψωμένα ταῦτα πλευρὰ ἐσκοποῦν πιθανῶς νὰ παρέχουσι σκέπην κατὰ τοῦ ἀνέμου. Ἀνάλογα παραδείγματα εὐρίσκονται ἐπὶ κορινθιαζόντος ἀπτικοῦ ἀρχαίου (Archäol. Jahrbuch 1890 σελ. 247 καὶ ἐπὶ τινος ἐν Βυρτσβούργῳ ἀρχαίου τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' αἰῶνος μετὰ μιᾶς ἑλικῆς Röm. Mitteil. III 108).

Τίς εἶνε ἡ παρισταμένη θεὰ ἀναγνωρίζεται εὐ-

¹ Hrd. Perrot-Chipiez, Hist. de l'art. V 118 ff. Παραβλήθησαν ὡσαύτως τὸ κληματοῦν κτίσμα τοῦ ὑπὸ Στάη ἐν Βουρβᾷ εὐραβειῶς ἐπιτύχουσι μνημείου. Δελτ. ἀρχ. 1860 πιν. Γ' 1, σελ. 111 ff. καὶ τὸ ἐν Ἀρχαίτραις εὐραβῆ ἐπιτύχουσι μνημείου, Athen. Mittheil. XII 195 ff.

² Ἐν τῷ ἀναγλύφῳ σφίζεται μόνον μία τοιαύτη κερματοειδῆς προεξοχή, ἀλλ' ἔλασσω ὅτι ὑπάρχει καὶ ἑτέρα. Ἀλλ' ὅμως αἱ ἀνωτέρω ἐμφανίαι ἐπὶ ἀρχαιογραφικῶν ἀναλόγηται δὲ συνηγεροῦσιν ὑπὲρ τῆς ὑπαρξέσης καὶ ἑτέρας θυσίας πτωροῦ.

κόλως ἐκ τῆς ἐλάφου, ἥτις προσάγεται ὡς θῦμα. Ἡ σχέσις τῆς Ἀρτέμιδος πρὸς τὴν ἔλαφον εἶνε τόσον γνωστὴ, ὥστε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐνδιαπρίψωμεν ἐν τούτῳ ἐπὶ πολὺ. Ὡς θῦμα ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς Ἀρτέμιδος ἐμφανίζεται ἡ ἔλαφος ἐν τῷ μύθῳ τῆς θυσίας τῆς Πριγενείας, ἐν δὲ τῇ ἑορτῇ τῶν Ἐλαφιοβολίων ἐν Ἀγραις παρὰ τὰς Ἀθῆνας προσεφέροντο τῇ Ἀρτέμιδι καὶ ἔλαφοι καὶ πλακούντες ἐν σχήματι ἐλάφου¹. Ἐν τῇ κατ' ἔτος ἀγομῆνῃ ἐν Πάτραις ἑορτῇ τῆς Λαφρῆας Ἀρτέμιδος ἐθύετο μετ' ἄλλων ἱερῶν καὶ ἔλαφος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην θυσία σχετίζεται καὶ πρὸς τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀναγλύφῳ παρισταμένην, καλὸν νομίζω νὰ παρατεθῇ τὸ περὶ τῆς θυσίας ἐκείνης χωρίον τοῦ Παυσανίου VII, 18, 12: Ἐσθάλλουσι γὰρ ζῶντας ἐς τὸν βωμὸν ὄρνιθας τε τοὺς ἐδωδίμους καὶ ἱερῆα ὁμοίως ἅπαντα, ἔτι δὲ ἕς ἀγχιόους καὶ ἐλάφους τε καὶ δορκάδας, οἱ δὲ καὶ ἄλεκων καὶ ἄρκτων σαίμινους, οἱ δὲ καὶ τὰ τέλεια τῶν θηρίων· κατατιθέασιν δὲ ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ δένδρων καρπὸν τῶν ἡμέρων. Καίτοι ἡ ἐν Πάτραις θυσία ἦτο πλουσιωτέρα καὶ ποικιλωτέρα, ὅμως ἡ παρὰ Παυσανίαν περιγραφὴ ἀρμόζει πῶς καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀναγλύφῳ παρισταμένην ἀγροτικὴν θυσίαν τὴν προσφερομένην τῇ Ἀρτέμιδι. Ὡς ἐκεῖ οὕτω καὶ ἐνταῦθα προσφέρονται πλὴν τῆς ἐλάφου καὶ πτηνῶν καὶ καρπῶν. Χῆν ὡς ἱερῆον τῇ Ἀρτέμιδι δὲν ἀναφέρεται ῥητῶς, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἀλλ' ἐμμέσως βεβαιούται τοῦτο ἐκ τῆς παρατεθειμένης ἀνωτέρω μαρτυρίας τοῦ Παυσανίου. Ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ καρποῦ τῆς ροιᾶς προσφερομένου τῇ Ἀρτέμιδι δὲν γνωρίζω οὐδὲν μαρτύριον. Ἀλλ' ὅμως εἶνε γνωστὸν ὅτι προσφέροντο τῇ Ἀρτέμιδι θυσίαι κατὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν, καὶ ὁ ἡδη παρ' Ὀμήρῳ, ἔνθα ἡ θεὰ αὐτῇ ἀξιοῖ τοιαύτην θυσίαν καὶ ὀργίζεται μὴ τυγχάνουσα αὐτῆς². Ὡσαύτως καὶ ὁ Ξενοφῶν προσέ-

¹ Bekker, Anecd. I 249 Ἀθῆν. XIV 616 E. Ἡδὲ, τὸ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας Παναχίας τῆς Κορυνητικῆς ἐντετυχημένον ἀναγλύφον τοῦ ἀρχαίου ἡμερολογίου, ἐν ᾧ ἐν μηνί Ἐλαφιοβολίῳ εἰκονίζεται ἡ Ἀρτεμις μετ' ἔλαφου. Μεθῆς Ἐσθῆς τῆς νομισμ. ἀρχαιολογίας, 1899, πιν. Β' - Γ'.

² Ὀμ. Ἦλ. I 533 ff.:

καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος Ἀρτεμις ὄρσεν,
γνωσμένη ὅ οἱ οὐτι θαλύσια γονῶν ἀλοῆς
Οἰνέως δὲ βεβ'· ἄλλοι δὲ θεοὶ δαίνυνθ' ἑκατόμβαις,
οἷη δ' οὐκ ἔρεζε Διὸς κόρη, μεγάλῃσι.

φερε τῇ Ἀρτέμιδι ἐν Σκιλλοῦντι δεκάτην ἀπο τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων¹. Τὰ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ ὅμως παριστάμενα ὠορήματα προσφέρονται τῇ Ἀρτέμιδι ὡς θεᾷ τῆς ρύσεως καθόλου, ὡς τῇ θεᾷ τοῦ ζωικοῦ κόσμου, τῆς καρποφορίας καὶ τῆς παιδοποιίας, τῇ παντοδυνάμῳ θεότητι τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς εὐφορίας. Τοιοῦτος πιθανῶς ἦτο ὁ ἀρχαῖος χαρακτήρ τῆς Ἀρτέμιδος, διατηρηθεὶς διὰ παντός ἐν ταῖς ἀγροτικαῖς λατρείαις καὶ συμβολιζόμενος οὕτω παραστατικῶς διὰ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου.

Ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀναγλύφῳ παρισταμένη ἑορτὴ εἶνε πιθανῶς μᾶλλον φθινοπωρινή ἢ ἑαρινή. Γνωρίζομεν ἀληθῶς ὅτι ἡ θεὰ αὕτη εἶχε μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὸ ἔαρ καὶ ὅτι ἐν Ἀθῆναις τὰ Ἐλατημβόλια ἤγοντο κατὰ τὸ ἔαρ. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀναγλύφῳ παρισταμένη θυσία φαίνεται πολὺ μᾶλλον ὡς ἐπὶ τῇ συγκομιδῇ τῶν καρπῶν ὑπὸ τῶν ἀγροτῶν προσφερομένη τῇ Ἀρτέμιδι, ὅπως τὰ παρ' Ὀμήρῳ *θαλάσια* (Ἰλ. I 333 ἐξ.) καὶ ἡ τοῦ Ξενοφῶντος θυσία (Ἀναβ. V, 3, 9) ἤγοντο βεβαίως κατὰ τὸ φθινόπωρον.

Διὰ τοῦ παρόντος ἀναγλύφου καθίσταται ἡμῖν γνωστὸν νέον ἄγαλμα λατρείας ἐκ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ Ε' αἰῶνος, ἐν ᾧ παρίσταται ἡ Ἀρτεμις ὀρθία ἰσταμένη καὶ δῶδα ἐν ταῖς χερσὶ κρατοῦσα, τοῦτο δὲ ἀναμφιβόλως εἶνε τὸ ἄγαλμα τὸ ὑπάρχον ἐν τῷ ἱερῷ, ἐν ᾧ ἀνετέθη τὸ ἀνάγλυφον. Βεβαίως δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ τεχνίτης, ἀπτικὸς ἀνὴρ ἀναμφιβόλως ὢν, ἐξέλεξεν ὡς πρότυπον πρὸς παράστασιν τῆς θεᾶς ἀπτικόν τι ἄγαλμα λατρείας, πιθανώτερον ὅμως εἶνε ὅτι οἱ ἀναθέσαντες τὸ ἀνάγλυφον ἤξιωσαν νὰ ἀπεικονισθῇ ἐν αὐτῷ ἡ ἰδία ἑαυτῶν θεὰ. Δυνατὸν μάλιστα εἶνε ἀκριβῶς τοῦτου ἕνεκα νὰ ἐπέξισεν ἔπειτα τὴν θεὰν ὁ τεχνίτης ἐν τῷ ἀναγλύφῳ, ἥτοι ὅτι τὸ μὲν λοιπὸν μέρος ἐξέπλησεν ἐν Ἀθῆναις, ἀλλὰ τὴν μορφήν τῆς θεᾶς προσέθηκε κατόπιν ἐν Αἰγίνῃ ἀποβλέπων εἰς αὐτὸ τὸ ἄγαλμα ἐκεῖνης.

¹ Ξενοφ. Ἀναβ. V, 3, 9, «Ἐποίησε δὲ καὶ βωμόν καὶ ναὸν ἀπο τοῦ ἱεροῦ ἀργυρίου, καὶ τὸ λοιπὸν δὲ κεί, δεκατεῦσιν τὰ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὠραία, θυσίαν ἐποίησε τῇ θεᾷ, καὶ πάντες οἱ πόλιται καὶ οἱ πρόσχωροι ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετέλθον τῆς ἑορτῆς. Παρεῖχε δὲ ἡ θεὰς τοῖς σκηνοῦσιν ἔλκετα, ἄρτους, οἶνον, τραγήματα, καὶ τῶν θυσιῶν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λάχος, καὶ τῶν θηροισομένων δέ». — Ἐτέρας μαρτυρίας ἴδὲ παρὰ Wernicke, ἐν ἄρθρῳ Artemis, Pauly-Wissowa Realencyclop. des kl. Alt. II 1313.

Μέχρι τοῦδε δὲν ἐπετεύχθη ἡ ἀνεύρεσις τοῦ τύπου τοῦτου τῆς Ἀρτέμιδος ἐν τῇ ἀπτικῇ τέχνῃ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ Ε' αἰῶνος. Ἐπὶ χαλκῶν νομισμάτων τῶν χρόνων τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου παρίσταται θεὰ φέρουσα ποδερῆ χιτῶνα καὶ δῶδα ἐν ἑκατέρῃ χερσὶ, ἀλλ' εἶνε δύσκολον νὰ διακριθῇ ἂν εἶνε Δημητῆρ ἢ Ἀρτεμις¹, οὐδ' εἶνε γνωστὸν, εἰς τίνας χρόνους ἐποίηθησαν τὰ ἐν αὐτοῖς ἀπεικονιζόμενα ἄγαλματα². Παρὶ τοῦ Στρογγυλίου λέγεται ὅτι ἐποίησεν ἄγαλμα Ἀρτέμιδος Σωτείρας ἐν Μεγάρῳις Παιυσ. I, 40, 3, οὗ ἀντιτύπον ὑπῆρχεν ἐν Παγαῖς Παιυσ. I, 44, 4, τοιοῦτος δὲ τύπος θεᾶς εὐρίσκεται ἐπὶ νομισμάτων τῶν Μεγάρων καὶ τῶν Παγῶν³. Ἐν τούτοις παρίσταται ἡ Ἀρτεμις ἐν βραχεῖ χιτῶνι σπεύδουσα μετὰ δῶδων ἐν ταῖς χερσὶ ἐν θέσει λίαν κεκλιμένη, σρόδρα διαφερούση τῆς ἡρέμου στάσεως τῆς θεᾶς ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀναγλύφῳ. Ἄξιον μνείας δὲ εἶνε ὅτι συνὲς τῶν λογίων, ὡς ὁ Flasch καὶ ὁ Wernicke⁴, ἀνευρίσκουσιν ἐν τῇ δαδουχοῦσῃ θεᾷ τῆς ἑφοφοροῦ τοῦ Παρθενῶνος τὴν Ἀρτεμιν, ὅπερ ὄχι ἀδύνατον, ἀλλὰ λίαν δυσἀπόδεικτον. Ἴσως δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ ἐν τῷ αἰγινητικῷ ἀναγλύφῳ ἄγαλμα λατρείας ἐνέχει ἐπίδρασίν τινα ἀπὸ τοῦ ἄγαλματος τῆς Ἐκάτης τοῦ Ἀλκιμαμένους.

Ἐπιτηδὲς ἀπέφυγον νὰ σχετίσω τὸ ἀνάγλυφον πρὸς τὴν αἰγινητικὴν θεὰν Ἀγαίαν, παρὶ τῆς ἐπ' ἐσχάτων ἐπραγματεύθη ἐκτενῶς ὁ Furtwängler⁵. Ὁ τόπος ἐν ᾧ, κατὰ τὰς ὁδοδείκας μοι ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ πληροφοροῦμαι, εὐρέθη τὸ ἀνάγλυφον, ἥτοι ἡ Παλαιὰ Νῶρα κεῖται ἀρκετὰ μακρὰν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρφαίας, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἡ μεσαιωνικὴ πόλις τῆς Αἰγίνης, δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ μετακομίσθῃ ἐκεῖσε ἐκ τοῦ εἰρημένου ναοῦ τῆς Ἀρφαίας. Παρὶ τοῦτου ἴσως θὰ παράσχωσι βεβαίαν ἀπόδειξιν ἔρευναί ἐν τῷ μέλλοντι παρὰ τὴν Πα-

¹ Περὶ Imhoof-Blumer-Gardner, Numism. Commentary on Pausanias σελ. 139 ἐξ.

² Ἐπίσης δὲν γνωρίζομεν ἂν ἡ ἀμοιβήτος Ἀρτεμις τοῦ Σωρακλέους (Τραχ. 214, πρὸς Οἶδ. Τύρ. 205 ἐξ.) ἀναφέρεται εἰς τι ἄγαλμα λατρείας.

³ Imhoof-Blumer-Gardner ἐν. ἀλ. πίν. A. 1.

⁴ Flasch, Zum Parthenonfries σελ. 48 ἐξ. Wernicke ἐν ἔρθρῳ Artemis, Pauly-Wissowa, Realencyclop. II 1420.

⁵ Furtwängler, Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen auf Aegina (Sitzungs.-Ber. der philol.-philol. und der hist. Classe der Bayr. Ak. der Wissensch. 1901 τμήχ. III).

λαϊκὸν Χώρον. Ἐπὶ τοῦ παρόντος πρέπει νὰ θεωρωμεν τὴν ἐν τῷ ἀναγλύφῳ θεῶν ὡς γνησίαν ἑλληνικὴν Ἄρτεμιν, ὅπως μαρτυρεῖ ὄχι μόνον ἡ ὄψις αὐτῆς ἀλλὰ καὶ ἡ παριστανομένη θυσία.

Παρὰ Παυσανίᾳ (II, 30. I) φέρεται, ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Αἰγίνῃ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ δὴ πλησιέστατα τῶν ἱερῶν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Διονύσου. Ὁ ναὸς ὅμως οὗτος ἔκειτο, καθὰ φαίνεται, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει τῆς Αἰγίνης, ὥστε μοι φαίνεται πιθανώτερον ὅτι τὸ ἀνάγλυφον ἐκεῖθεν μετηνέχθη εἰς το μέρος ἐνθα εὑρέθη¹.

¹ Ἐγένετο ἐκτυπωθῆ ἤδη τὸ παρὸν ἄρθρον, ὅτε ἐπὶ τῆ εὐκαιρίας ἐπι-

Ἐτερον ἱερὸν τῆς Ἀρτεμιδος ἐν Αἰγίνῃ ἀναφέρει ὁ Antoninus Liberalis κεφάλ. 40 ἐν τῷ περὶ Ἀρφαίας μύθῳ, ὑποθέτω δὲ ὅτι ἡ ἐκεῖ ἀναφερομένη ὀνομασία «ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος» προῆλθεν ἐκ τῆς ἐν μεταγενεστέρους χρόνοις γενομένης ἀπομοιώσεως τῆς Ἀρφαίας πρὸς τὴν Ἀρτεμιν.

SAM WIDE

σκέψασθε μου εἰς Αἰγίναν ἐπληροφόρηθη, ὅτι τὸ ἀνάγλυφον ἡμῶν δὲν ἀνευρέθη ἐν τῇ ὑψηλῇ κειμένη μετακωνικῇ πόλει, ἀλλὰ κάτω ἐν ἀρχαίᾳ τῆσι κειμένη ὀχλὶ μακρὰν τῆς ὁδοῦ. ἦτις ἄρει ἀπὸ τῆς νέας πόλεως Αἰγίνης εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρφαίας καὶ δὴ ἐντεταχισμένου ἐν κτιρίῳ τινί.

ΑΤΤΙΚΑ ΜΟΛΥΒΔΙΝΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

(Πίν. 7.)

Τὰ ἐνταῦθα τὸ πρῶτον δημοσιευόμενα ἀττικὰ μολύβδινα σύμβολα εὑρέθησαν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1898¹ σεσωρευμένα ἐν τοῖς χώμασι τοῦ ἐδάφους τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου αὐτῆς ὀματίου. Πάντα τὰ σύμβολα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς χρόνους μεταγενεστέρους καὶ δὴ εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς Ῥωμαϊκοὺς, ὅντα τὰ νεώτατα πάντων τῶν γνωστῶν τῆς μεγάλης ταύτης κατηγορίας, τῆς ἀπὸ τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος ἀρχομένης· εἶναι δὲ πάντα χυτὰ.

Δημοσιεύομεν νῦν ἀπλῆν μόνον περιγραφὴν αὐτῶν μετ' ἀπεικονίσεως ἀκριβοῦς, φιλοτεχνηθείσης εἰς τὸ πραγματικὸν αὐτῶν μέγεθος ὑπὸ τοῦ κ. Gillieron, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ πραγματευθῶμεν κατόπιν τὴν ἐξήγησιν τῶν ἐπ' αὐτῶν παραστάσεων καὶ τὴν ἀναγωγὴν αὐτῶν εἰς τὰς οἰκείας κατηγορίας, ἐξ οὗ θέλομεν λάβει ἀπορρήν κατ' ἀνάγκην νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ἄλλα συγγενῆ ζήτηματα.

¹ Περὶ τῶν νέων ἀνασκαφῶν τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου βλέπε Ηρακλ. Ἀρχ. Ἐπιγραφικῆς 1898, σελ. 65-68 1899, σελ. 70-75, καὶ 1900 σελ. 31-35.

Ἄριθ. 1. Ἐπὶ γραμμῆς σχηματιζούσης ἔξεργον τρεῖς βωμοί. ἐφ' ὧν τρεῖς θεατρικαὶ προσωπίδες· ἄνω αὐτῶν ΘΕΟΦΟΡΟΥ, ἐν δὲ τῷ ἔξεργῳ ΜΕΝΗ ἦτοι Θεοφορουμένη· οὕτως ἀναγνωστέον, διότι τὸ μὲν τελευταῖον γράμμα εἶναι Η, οὐχὶ Α, μετὰ δὲ τὸ Η οὐδὲν λείψανον Ν καὶ Δ ὑπάρχει ὅπως ὑπέλαθεν ὁ Ποστολάκας, ἐκδοὺς παρόμοιον σύμβολον ἐν *Annali dell Instituto* 1868 σελ. 310 (=Benndorf Beiträge zur Kenntniss des attischen Theaters σελ. 78, ἀριθ. 23, καὶ διὰ τοῦτο ἀνεγνώσε Θεοφορου[μένη] Μεγάδ[ρου].

Ἔσ. ὅμοια.

Ἄριθ. 2. Κράνος μετὰ λόφου καὶ παραγναθίδος πρὸς δ. Πρὸ αὐτοῦ γλαυξ· τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Ἔσ. Ταῦρος ἰστάμενος πρὸς ἀρ. Ἐννέα ὅμοια.

Ἄριθ. 3. Ἀσκληπιὸς ἰστάμενος πρὸς ἀρ. στηρίζεται ἐπὶ τοῦ βάκτρου αὐτοῦ, ἐναντίου Ἰγία, ἔχουσα ὄσιν ἐν τῇ δεξιᾷ· ἐν μέσῳ αὐτῶν κάτω μὲν Τελεσφόρος· ἄνω δὲ ἀπροσδιόριστόν τι ἀντικείμενον· ἐν δὲ τῷ ἔξεργῳ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πάντοτε θέσεως ὑπερέστημον κυκλικὸν περιέχον ἀλέκτορα.

"Οπ. ἄσημον. Ὀκτώ ἕμοια.

Ἄριθ. 4. Θεὰ ἱσταμένη πρὸς ἄρ. κρατούσα κέρας Ἀμαλθείας ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ δυσδιάκριτόν τι, ἴσως στήχυν, ἐν τῇ δεξιᾷ.

"Οπ. ἄσημον ἢ κεφαλή κατεστραμμένη. Ἐν.

ΣΗΜ. Παρεμφερές τούτω τὸ τοῦ Δουκικοῦ νομισματικοῦ Μουσείου τῆς Gotha, ἔνθα παρίσταται ἡ Τύχη μετὰ κέρατος Ἀμαλθείας καὶ πεδάλιον· ὀπισθεν δὲ μόδιος μετὰ τριῶν σταχυῶν, πρὸς βλ. Benndorf, ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 77 ἀριθ. 4, πρὸς δὲ πρὸς βλ. καὶ τὸ ὑπο τοῦ Arthur Engel ἐκδοθὲν ἐν BCH, 1884 σελ. 14 ἀριθ. 117, ἔνθα παρίσταται ἡ Δήμητρα ἱσταμένη πρὸς ἄρ., κρατούσα δὲ κέρας Ἀμαλθείας καὶ ὄνιν ἀρότρου.

Ἄριθ. 3. Ὁ Ἥλιος ἱστάμενος κατ' ἐνώπιον ἐπὶ τεθρίππου σπέρει τὴν κεφαλὴν πρὸς δ., κρατεῖ δὲ τῇ μὲν δεξιᾷ μαστίγιον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὰ ἦνία τῶν ἵππων, ὧν δύο μὲν ὀρμῶσι πρὸς ἄρ., δύο δὲ πρὸς δ. Τὸ ἔλρον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

"Οπ. Ἡ Σελήνη φέρουσα μῆνην (?) περὶ τοὺς ὤμους καὶ κρατούσα δᾶδα ἐν τῇ ὑψουμένη δεξιᾷ ἐφ' ἄρματος, συρριμένου ὑπὸ δύο ταύρων καλπαζόντων, ὧν ἔμπροσθεν ἄνω μὲν εἷς, κάτωθεν δὲ δύο ἀσπέρεις. Τὸ ἔλρον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Εἴκοσιν ἕμοια, ὧν τὸ ἐν ἔλως ἐφθαρμένον.

ΣΗΜ. Παρόμοιον, ἀλλὰ κατωτέρας τεχνολογίας, εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Arthur Engel ἐκδοθὲν ἐν BCH, 1884 Πίν. 2 ἀριθ. 33. Τὴν ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει ὑφ' ἡμῶν ὡς Σελήνην ἐκληφθεῖσαν ἐκλαμβάνει ὁ Engel ὡς Ἄρτεμιν.

Ἄρ. 6 Νίκη; βαδίζουσα ἐπὶ δ. πρὸς Ἀθηναῖν ἱσταμένην πρὸς ἄρ., ὀπισθεν τῆς Νίκης τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 3 ὑστερόσημον, ἀλέκτωρ.

"Οπ. ἄσημον. Ἐν.

Ἄρ. 7. Κεφαλή Ἡρακλέους ἢ Ποσειδῶνος; πρὸς δ. ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Ὑστερόσημον, τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἐν τῷ προηγουμένῳ.

"Οπ. ἄσημον. Δύο ἕμοια.

Ἄρ. 8. Κεφαλή Ἄρεως; μετὰ πώγωνος καὶ κρόνου πρὸς ἄρ. Πρὸ αὐτοῦ γλαυᾶ.

Οπ. δύο μορφαὶ ἀπροσδιόριστοι, ἱστάμεναι ἐν πλῶν. Ἐν.

Ἄρ. 9. Θεὰ τις καθήμενη ἐπὶ θρόνου πρὸς δ. Δύο ὑστερόσημα ἕμοια τοῖς ἀνωτέρω, ἀλέκτωρες.

"Οπ. ἄσημον. Πέντε ἕμοια.

Ἄρ. 10. Ἐρως ἐφ' ἄρματος πρέχοντος πρὸς ἄρ. ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Οπ. Θεὸς τις Ζεὺς; καθήμενος ἐπὶ θρόνου πρὸς ἄρ. στηριζόμενος ἐπὶ σκήπτρου τῇ ἀριστερᾷ, κρατῶν δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ δυσδιάκριτόν τι, πιθανῶς Νίκην. Κύκλῳ σφαιριδία. Ὅμοια ἑνδεκα, ὧν τὸ ἐν τεθραυσμένον.

Ἄρ. 11. Ἐὐδὰξ πέντε πετάλων. Ὑστερόσημον στρογγύλον, ἐν ᾧ ἀλέκτωρ, φέρων ἐν τῷ ῥήματι μῦν ἐκ τῆς οὐράς. Ἄνευ σφαιριδίων κύκλῳ.

"Οπ. Θεὸς τις ἱστάμενος πρὸς ἄρ. κύκλῳ σφαιριδία. Ὅμοια ἑπτὰ.

Ἄρ. 12. Ποσειδῶν ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ βράχου καὶ κρατῶν ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ πρίαιναι, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ δελφίνα. Κύκλῳ σφαιριδία.

"Οπ. Θεὸς τις (Σέραπις;) φέρων μόδιον ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ἱστάμενος πρὸς ἄρ. ἀνέχει τὴν δεξιάν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ σκήπτρον ἢ θύρσον; Πρὸ αὐτοῦ πρὸς ἄρ. κάτω ἀκροστόλιον μέγα, δεξιὰ δὲ ὄφεις συνεσπειραμένους πρὸς δ. Κύκλῳ σφαιριδία. Ὅμοια δέκα.

Ἄρ. 13. Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ, φέρων ὅμως ἐπὶ πλέον ὑστερόσημον καὶ ἐπὶ τῶν δύο ὄψεων, ἐπὶ μὲν τῆς ἐμπροσθίας ἐν κάτω τῆς παραστάσεως, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας δύο, ὧν τὸ ἐν κάτω τῆς παραστάσεως, τὸ δ' ἕτερον πλάγιως πρὸς δ.

Ὅμοια τεσσαράκοντα τέσσαρα, ἀλλ' ἄνευ ὑστερόσημων, ὧν τέσσαρα τεθραυσμένα.

Ἄρ. 14. Κεφαλή ἀμυδρῶς σωζομένη πρὸς δ. ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Ὅμοια δύο.

Ἠλὴν τούτων εὐρέθησαν περὶ τὰ εἴκοσι πέντε ἕτερα διαφόρων τύπων τῶν ἀνωτέρω, ἀλλ' ἐντελῶς κατεστραμμένα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1901

Κ. Δ. ΜΥΛΩΝΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

.....ΧΟ.
.....ΑΡΕΙΣ
...ΝΛΑΡΙΣΗΙΑ.ΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗΝ
...ΩΠΙΕΡΩΙΤΟΥΑΠΟΛΛΩΝΟΣΤΟΥΚΕ.
5 ...ΥΟΥΚΑΙΛΑΔΙΚΟΣΟΑΣΚΥΡΙΕΥΣΕΜΑΡ
...ΥΡΗΣΕΝΜΑΡΤΥΡΙ.ΝΤΗΝΔΕΜΑΡΤ.
...ΡΕΙΛΑΔΙΚΟΣΑΡΜ...ΙΟΥΑΣΚΥΡΙΕΥΣ
...ΟΝΔΑΙΕΥΣΙΝΕΠ...ΤΑΜΑ.ΤΗΝΧΩΡΑ.
...ΙΝΚΑΙΠΑΡΩΝΕΝΛΦΑΝΙΪΟΝΤΟΙΣΚΡ.
10 ΤΑΙΣΑΠΟΤΗΣΚΟΡΥΦΗΣΤΟΥΝ.ΣΣΙΟ.
...ΑΤΑΒΑΙΝΩΝΤΟΝΡ...ΟΝΠΡΟΣΗΜΑ.
...ΟΠΟΝΑΧΡΙΤΗ.ΦΑΡΑΓΓΟΣΗΣΚΑΙΚΟΝ...
...ΙΣΕΠΕ.ΕΙΥ.ΥΟΝΤΟΙΣΚΡΙΤΑΙΣΚ...
...ΤΩΝΠΡΕ.ΒΥΤΕΡ.ΝΗΚΟΥΟΝΠΡΟΣΧΟ...
15 ...ΟΝΔΑΙΕΥΣΙΚΑΤΑΤΟ.ΤΟΝΤΟΝΤΟΠΟΝΚ...
...ΤΟΣΕΠΙΣΤΑΜΑΙΝΟ.ΕΥΩΝΕΝΤΗΙΧΩΡΑ.
...ΠΛΕΙΩΧΡΟΝΟΝΚΑΙ.ΟΝ.ΑΕΙΣΤΗΡΟΥΝΤΑ.
...ΤΟΠΑΡΑΓΩΓΙΟΝΕΝΤΟΥΤΩΙΤΩΙΤΩΠΩ.
...ΠΑΡΕΙΧΟΝΤΟΔΕΚΑΙΜΟΥΥΕΙΑΤΩΝΜΑ.
20 ...ΤΥΡΙΑΣΕΙ.ΤΗΝΚΑΤΩΧΩΡΑΝΗΝΕΜ...
...ΤΥΡΗΣΕΝΑΝΤ/ΙΟΣΚΛΕΟΥΡΟΥΛΟ...
...ΥΕΙΑΤΗ...
.../ΙΟΧΟΡΙΩΙΙ.Ι...Ο...Σ.ΟΝ...
...ΥΣΙΝΔΙΑΤΟΥΠΡΟΤΑΜΟΥΑΡΞΑΜΕΝΟ...
25 ...ΟΤΩΝΣΥΝΒΟΛΩΝΤΟΥΡΗΝΕΙΟΥΚΑΙΤΟ.
...ΕΥΡΩΠΟΥΑΧΡΙΤΗΣΚΕΛΕΤΡΑΣΚΑΙΤΗ.
...ΦΑΡΑΓΓΟΣΤΗΣΑΠΟΡΧΕΙΟΥΑΓΟΥΣΗΣΚΑ.
...ΙΔΑΓΕΩΡΓΟΥΝΤΑΣΚΟΝΔΑΕΙΣΚΑΙΝΕΜΟ
...ΜΕΝΟΥΣΤΑΠΕΡΙΤΟΝΠΥΡΓΟΝΤΟΝΥΠΟΚ.
30 ...ΤΩΤΗΙΣΜΙΝΥΗΣΕΜΑΡΤΥΡΗΣΕΝΔΕΚ...
...ΘΕΟΔΩΡΟΣΒΡΑΧΥΛΛΟΥΣΩΚΡΑΤΗΣΣΙ
...ΑΑΙΧΜΩΝΦΙΛΟΞΕΝΙΔΟΥΜΟΥΕΙΣΚΟΝΔ...
...ΣΙΝΟΙΤΗΝΚΕΛΕΤΡΑΝΚΕΚΤΗΜΕΝΟΙΤΗΝ.
...ΟΚΑΤΩΤΗΣΚΡΟΝΕΙΑΔΟΣΠΛΗΣ.ΟΧΟΡ...
35 ...ΤΗΝΚΕΛΕΤΡΑΝΤΗΝΑΥΤΩΝΤΗΚΕ...
...ΤΩΝΚΟΝΔΑΙΕΩΝΤΗΙΥΠΟΚΑΤΩ.
...ΟΣΠΑΡ...ΝΤΟΛΕΚΟ...
...Τ.Ε.Δ.ΚΟ...

Ὁ λίθος υπογλαυκίζων, ἀποκεκρουμένος δὲ ἀνωθεν καὶ κάτωθεν ἔχει μῆκος μὲν 0,46, πλάτος δὲ 0,33 καὶ πῆχος 0,11. Εὐρέθη πρὸ δλίγου χρόνου ἐν τῷ γηπέδῳ τοῦ ποδηλατικοῦ γυμναστηρίου ἱστοπεδουμένων καὶ ἀνήκοντι τῷ ἱατρῷ Ἀστεριάδῃ, καίται δὲ τοῦτο ἐγγὺς τοῦ ξενοδοχείου τῆς Γαλιτίας. Ἦχει δὲ ἡ ἐπιγραφή αὕτη μαρτυρία οὕτα ὡδε:

. ἄχρ
 κρεισ
 . . . [ἐν Λαρίσῃ ἀνα]γεγραμμενῃ
 [ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπολλωνος τοῦ κειρ-
 5 [δῶ]μου καὶ Λάδικος ὁ Ἀσκυριεύς ἐμαρ-
 [τ]ύρησεν μαρτυρίαν τήνδε· μαρτ[υ-]
 [ρ]εὶ Λάδικος Ἀρυ[ον]ίου Ἀσκυριεύς
 [Κ]ονδαιεύσιν· ἐπ[ίσ]ταμ[α]ι τὴν χώραν,
 [ἦ]ν καὶ παρῶν ἐν[ε]φανίζον τοῖς κρι-
 10 ταῖς ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ν[υ]σίου ὑ
 [κ]αταβαίνων τὸν [βατ]ὸν πρὸς ἡμ[ε]ς
 [τ]όπον ἄχρι τῆ[ς] φάραγγος, ἧς καὶ Κον[δαι]-
 [εῖ]ς ἐπε[δ]εικν[υ]ον τοῖς κριταῖς, καὶ
 τῶν πρε[σ]βυτέρ[ω]ν ἤκουον προσχ[ο]ρῶν.
 15 [Κ]ονδαιεῦσι κατὰ το[ῦ]τον τὸν τόπον καὶ α-
 ὑ[π]ὸς ἐπισταμ[α]ι νο[μ]εύων ἐν τῇ χώρῃ
 πλείω χρόνον καὶ [Κ]ον[δ]αεῖς τηροῦντα[ς]
 [τ]ὸ παραγωγίον ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ.
 παρείχοντο δὲ καὶ Μοψειατῶν μαρ-
 20 [τ]υρίας εἰ[ς] τὴν κάτω χώραν, ἦν ἐμαρ-
 τύρησεν Ἀντ[α]ίος Κλε[οβ]ούλο υἱο Μο-
 ψειάτη[ς]. [πλη-]
 [σ]ιοχοριο [Κ]ον[δαι]-
 [εῦ]σιν διὰ τοῦ ποταμοῦ ἀρξάμενο[ς] ἀ-
 25 πὸ τῶν συνβολῶν τοῦ Πηνειοῦ καὶ τοῦ
 [Ε]ύρωποῦ ἄχρι τῆς κελέτρας καὶ τῆ[ς]
 [φ]άραγγος τῆς ἀπ' Ὁ[ρ]χείου ἀγούσης καὶ
 [οἰ]δα γεωργοῦντας [Κ]ονδαιεῖς καὶ νεμο-
 [μ]ένους τὰ περὶ τὸν πύργον τὸν ὑποκ[α]-
 30 τω τῆ[ς] Μινύης· ἐμαρτύρησεν δὲ [καὶ]
 [Θ]εόδωρος Βραχυλλοῦ, Σωκράτης Σι. .
 . α, Αἴχμων Φιλοξενίδου Μοψ[ει]εῖς Κονδ[αι]-
 [εῦ]σιν οἱ τὴν κελέτραν κεκτημένοι τὴν ὑ-
 [π]οκάτω τῆς Κρο[ν]ειάδος πλησ[ι]οχόρου
 35 . . . τὴν κελέτραν τὴν αὐτῶν τῆ κελέ-
 [τρ]ῶν Κονδαιέων τῆ ὑποκάτω . . .

Εἶνε δὲ παρατηρητέα περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης τὰ ἑξῆς: 1 Πόλις Ἀσκούριον ἢ Ἀσκυρία,

ἔξ ἧς γίνεταί το ἐθνικόν Ἀσκούριεα, στίχ. 5 καὶ 7, εἶνε ἄγνωστος. Γνωστὴ μόνον εἶνε ἡ πόλις τοῦ Νεζερου ἢ λεγομένη Ἀσκούρια, οὐδότω δὲ ἀπίθανον ὅτι ὑπάρχει τι κοινόν μεταξύ τῶν λέξεων τούτων. 2 Τὸ Νόσιον ὄρος στίχ. 17, εἶνε ἄγνωστον. Παρ' Ἠσυχίῳ μόνον ἀναφέρεται τὸ Νούσιον καὶ ὡς ὄρος τῆς Θεσσαλίας. Πιθανῶς δὲ Νόσιον ὄρος εἶνε τὸ πρὸς δυσμὰς τοῦ Τυρνάβου, ἔξ οὔ τις καταβαίνων φθάνει μέχρι τῆς φάραγγος στίχ. 11, ἧτις πιθανῶς εἶνε τὸ λεγομένον Μποργιά τοῦ Τυρνάβου· 3 τὸ Κονδαιεῖς στίχ. 8, 15, 36 καὶ Κονδαιεῖς στίχ. 17 καὶ 28 ἄδηλον εἶνε, τίνα πόλιν ἄγνωστον προουποτίθησι, Κόνδαια ἢ ἡ πόλις Μοψείων (οὕτω δὲ γραπτέον καὶ οὐχὶ Μοψείων εἶνε γνωστὸν ὡς Καρατασίον καὶ ἔχει ἐθνικὸν Μοψείατης στίχ. 19 καὶ 22 καὶ Μοψείατος, ὁ ἐν τῷ πληθ. ἔσως κακῶς ἐγράφηκε ὁ χαρακτῆρς Μοψεία στίχ. 32) ἀντὶ τοῦ Μοψείατος ἀπατηθεὶς ἐκ τοῦ διπλοῦ ΕΙ. 5 Ἐγρωπὸς στίχ. 26 εἶνε ὁ Τιταρήσιος ὡς Ξηριάς, αὐτὸ δὲ συμβόλαιον τοῦ Πηνειοῦ καὶ τοῦ Τιταρησίου ὡς γίνονται μεταξύ τοῦ Σατόμπασι καὶ Βερνέξ· 6 Ἄγνωστος τί εἶνε ἡ κελέτρα, ἧτις φαίνεται διπλή, μία μὲν, ἣν ἐπέκτηντο οἱ Μοψεῖαται Θεόδωρος ὁ Βραχυλλοῦ, Σωκράτης ὁ Σιμίς καὶ Αἴχμων ὁ Φιλοξενίδου, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν Κονδαιέων· παρ' Ἠσυχίῳ φέρεται μόνον ἡ κελέτρα: ὅ τούτ' ἐχθρὰς θηρώσιν ἐν τοῖς ποταμοῖς» (ἐν λ., ἀνθ' οὗ ὁ Σμιδίτιος θέλει νὰ γραφῆ «κελέτρον»: 7 Ἄγνωστος εἶνε καὶ τὸ Ἐγρωπῶν στίχ. 27, ὅπερ φαίνεται ὅτι εἶνε εἰς τὸ ἐνδοτερον τῆς φάραγγος· 8 ἡ Μινύη εἶνε γνωστὴ ὡς πόλις Θεσσαλίας, πρότερον καλουμένη Ἀθμωνία κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, ὡς δὲ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ὀρίζεται ἀκριβέστερον ὁ τόπος, ἐν ᾧ τις ὀρεῖται ν' ἀναζητήσῃ ταύτην. Διότι πᾶσαι αἱ εἰρημέναι θέσεις ἀναγκαιῶς ἔχει ν' ἀναζητηθῶσιν ἐν τῷ μεταξύ τοῦ Πηνειοῦ καὶ τοῦ Τιταρησίου τόπῳ καὶ τῆς φάραγγος τοῦ Τυρνάβου· 9 Πληρημελῶς ὁ χαρακτῆρς ἐν στίχ. 30 ἐγράφηκε τῆς ἀντὶ τοῦ τῆς· 10 Ἄγνωστος εἶνε καὶ ἡ Κρονεῖα στίχ. 34, ἧς εἶνε περιέργως καὶ ἡ διὰ τοῦ ΕΙ γραφῆ· 11 ἐν στίχ. 14 φέρεται διὰ τοῦ Ὁ πρόσχορον καὶ στίχ. 34 πλησιοχόρου (πρόβλ. καὶ στίχ. 23 ἀντὶ τῆς ἐκφορῆς αὐτῶν διὰ τοῦ Ω, φέρεται δὲ καὶ παρ' Ἠσυχίῳ «ἐξοχόροος Μεκα-

Δησίος» Γλ. Β, 498, «εὐρόχορος Ἑλλάς» Γλ. Γ, 478, Ἥλιος Ὀδ. Δ, 633, Ἰπερείη Ὀδ. Ζ, 4, Ἰαωλκός Ὀδ. Α, 236) καὶ «Ἰανοπέδης καλλιχορος» Ὀδ. Α, 381 καὶ «Θῆβαι καλλιχοροι» Ὀμηρ. Ὑμν. 14, 2) καὶ κύριον Καλλιχορον προέαυτι παρὰ τὴν Ἐλευσίνα ἐν Ὑμν. Δῆμητρ. 273, πρὸβλ. καὶ Πανυτανίαν Ἀ' λη' 6). Ἴσως δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐν στίχῳ 34 εἶνε κύριον, ὡς δύναται νὰ εἰκάζη τις ἐκ τοῦ ἐν στίχῳ 23 ἔθνικου Πλησιοχόριος. Ἢ δὲ λέξις χορός πάλαι ἐσήμαινε καὶ τόπον πρὸς χορόν, οὗ ἕνεκα ἰσούται τῷ χῶρος, πρὸβλ. «λείτην δὲ χορόν, καλὸν δ' εὐρυταν ἀγῶνα» (Ὀδυσ. θ, 260), πρὸβλ. καὶ Ὀδυσ. Δ, 318 καὶ Γλ. Σ, 390). 12) Τὸ ἐν στίχ. 4-5 ἐπιθετον τοῦ Ἀπόλλωνος εἶνε κερδοῦχος, ἕπερ ἀποδίδοται τῷ Ἀπόλλωνι καὶ ὑπὸ τοῦ Λυκόφρονος (στίχ. 208). Φαίνεται δ' ἐλάχιστον

μέρος τοῦ Ω, ὅπερ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ γράσσεται ὑψηλότερον τῆς γραμμῆς τῶν ἄλλων γραμμάτων.

2

Α	Ρ	Ι	Σ	Τ	Ο	Φ	λ[ίσκο]υ υ[ίος]
Α	Ρ	Ι	Σ	Τ	Ο	Φ	'Αριστορ...
				Η	Ρ	Ω	ἥρωσ
Α	Τ	Α	Τ	Ο	Ν	Τ	[κ]ατὰ τὸν τῶν
Υ	Ν	Ε	Δ	Ρ	Ω	Ι	[σ]υνεδρῶ[ν ὑπο-]
Ι	Ν	Η	Μ	Α	Τ	Ι	[μ]νηματισ[μὸν]
				Α	Τ	Α	[καὶ κ]ατὰ τὸ

Ὁ λίθος λευκός, εὐρεθεὶς δὲ ἐν τῇ νέῃ ἀγορᾷ τῇ κληθείσῃ Βικτωρία μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ἔχει μῆκος 0,36 καὶ πλάτος 0,33 καὶ πάχος 0,08. Εἶνε δὲ ἀποκακερούμενος ὁ λίθος ἄνωθεν, δεξιόθεν καὶ κάτωθεν.

3

						Π		
						Σ	Κ	Α
						Ρ	Α	Τ
						Ω	Ο	Ν
						Α	Σ	Ε
						Ο	Δ	Ο
						Υ	Σ	Α
						Ο	Ν	Κ
						Η	Γ	Ι
						Δ	Α	Μ
						Σ	Χ	Ε
						Ο	Ι	Σ
						Π	Ρ	Ο
						Μ	Ε	Σ
						Ο	Ν	Ε
						Τ	Ο	Ι
						Φ	Θ	Ι
						Ε	Γ	Ω
						Τ	Ω	Ν
						Α	Τ	Η
						Ε	Ι	Σ
						Τ	Ω	Ν
						Α	Ρ	Ι
						Τ	Α	Ν
						Π	Ρ	Ο
						Ι	Τ	Ω
						Λ	Ε	Ω
						Α	Υ	Α
						Ν	Ο	Χ
						Κ	Α	Ι

5
10
15
20
25

.....ΥΕΤΕΤΕΛΕΥΤΗΚΕΙ ΔΕ ΚΤΗΝ ΠΑΡΑΓΡΑΨΑΜΕ
ΟΚΡΑΤΗΣΙ ΠΟΛΕΩΣ ΕΜΕ ΤΟΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥΝ
 ΙΛΛΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ ΑΠΟ ΔΙΚΗΣ Δ
 ΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΣΕΓΔΟΝΤΑΣ ΑΥΤΩ ΙΤΟΥ
 ΣΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΓΕΓΟΝΕΤΑ ΗΥ
 . ΕΠΙ ΤΟΝ ΤΟ ΠΟΝ ΚΑ . . . ΕΑ

30

.....π
ς και ύ-
ράτους φα-
ω ὄντος θε-
 5 [άτρον]. τ' ἄς εἰσοδους α-
ο κκε χορτοπαγή[ν].
ηγία τ. δαμόθει[ν].
σχές [τ' οἷς χόρτοις και τ.
ο μένων πρὸς τὸ θέατρο[ν]
 10 μεσου χόρτου ἐξαίρεθέντο[ς]
ω]ν εἰς τὸ μέρος τὸ πρὸς τὸ θέατρον
 τὸ ἱερόν τοῦ Διονύσου ἐπὶ ταυ-
 Φθιώτης Νκουσιμάχου ἀλλατι . . .
 ἐγὼ παρὰ Σωστράτου και Ἄργειο-
 15 [υ] τῶν πλίνθων τῶν πρὸς τὴν παρφοκο-
 [δομημένην κονια;] τὴν ἀνδρείαν εἰσοδον και καταλίπομε-
 [ν. εἰς τὸν χορτον τὸν νῦν ὄντα κατὰ τὸ προσκή-
 [νιον. ἦ] ἀποσκαφία ἢ γενομένη ὑπ' ἡμῶν ἐσώτερον τ.
 τῶν ἀριστερὰν χειρὸς εἰσπορευομένων εἰς τὸ θέα τ-
 20 [ρον]ταν εἰσοδον, προσηνέκατο δὲ και ὑπογραφήν ε-
ρα τε και τάδε Εὐπίππος Αἰσχίνου Σώστρατον Εὐστρά-
 [του]. τῷ θύῳ γυμνασιάρχ[ο] ὄντος Εὐρόζου ἀποδόμε-
 [νος] λεως τὸ χωρίον Ἰπποκράτει τῷ Δημοκράτους και π-
 γρ]αφωμένου δίκην Ἀριστοκλείῳ Νικωνίδου περιγε-
 25 [γονῶς ... ἐξενή]νοχεν [Π]ίδυτον ἐκ τοῦ χωρίου, οὐ ἠγόρασεν παρὰ . .
 και κατακεχρῆσθαι εἰς τὴν χώσιν τοῦ θεάτρον .
 οἱ ἐτετελευτήκει δ' ἕκτην παραγραψαμε . . .
 ο Κρατησιπολεως ἐμέ τὸν κληρονομον . . .
 ἰλλατων και Ἀριστοκλέους ἀπὸ δίκης α-
 30 μένου τοὺς ἐγδόντας αὐτῷ του-
 σην και ἀπόφασις γέγονε τὰ κυ-
 ἐπὶ τὸν τόπον

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εὑρεθεῖσα ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ « Βικτωρία » μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, εἶνε δὲ λίθος λευκὸς και ἀποκεκρουμένος ἀπανταχόθεν πλὴν τῶν δεξιῶν, ἀλλὰ και ἐνταῦθα γράμματά τινα εἶνε βεβλαμμένα, ἔχει δὲ μῆκ. (0,33) και πλάτος

κατὰ τὸ μείζον μέρος τοῦ λίθου (0,33) και πᾶχος 0,109. Πρόκειται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ περὶ δίκης, ὡς φαίνεται. Δυστυχῶς δὲ ἐλάχιστον μέρος διεσώθη αὐτῆς, ἥτις ἦτο μεγίστη, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ λίθου μικρὰ και εὐδιάκριτα τὰ γράμματά ἔχοντος.

Ίδια παρατηρούμεν ἐν στίχ. 6) τὴν λέξιν γυρο-
 τωμένην καὶ ἐν στίχ. 18 ἀποσκαθίῳ ἃς δὲν
 εὐρίσκουμεν ἀλλοχρῶ. ἀλλοχρῶ δὲ ἐν στίχῳ 19)
 εὐρίσκουμεν ἀσυνήθη φράσιν « τῶν ἀριστερόν χει-
 ρῶν εἰσπερευομένων ».

4

... ΕΤΙ ΠΑΙΣ ΔΙ...
 ... ΤΝ ΔΕΥΩΝ...
 ... ΖΕΤΕΛΕΣΣ...
 ... ΠΑΤΡΑΣ...

Λίθος λευκὸς ἀπανταχρῶθεν ἀποκεκρουμένος, εἶνε
 δ' ἑμμετρὸς ἐπιγραφῆς, ἥτις εὐρέθη ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ
 « Βικτωρίᾳ », ἔχει δὲ μῆκος 0,23 καὶ πλάτος
 0,31 καὶ πάχος 0,13.

5

... ΚΑΙΑΝΤΩ...
 ... ΑΝΓΛΥΚ'...
 ... ΑΤΕΡ...
 ... ΜΝΗ...
 ... Ο...
 ... [χ]αὶ Ἄντω-
 ... αν γλυκ[ύ]-
 [τατον μου π]ατέρ[α]
 ... [μ]νημης

Λίθος λευκὸς εὐρέθεις ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ, ἀποκε-
 κρουμένος δὲ δεξιόθεν, κάτωθεν καὶ ἀριστερόθεν,
 ἔχει μῆκος 0,44, πλάτος 0,32 καὶ πάχος 0,10.
 Ἦτο πίναξ, τὰ δὲ γράμματα εἶνε κεχαραγμένα
 ἐν τῷ βαθύσκατι αὐτοῦ. Ἐλλείπει περισσώτερον
 τοῦ ἡμίσεος, ὡς δὴλοῖ τὸ σχῆμα τοῦ πίνακος.

6

ΕΙΟΥΛΙΣΝ

Λίθος λευκὸς εὐρέθεις ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ, ἀποκε-
 κρουμένος δὲ κάτωθεν καὶ δεξιόθεν, ἔχει δὲ μῆκος
 0,37 καὶ πλάτος 0,31 καὶ πάχος 0,11, ἄνωθεν
 δὲ ἔχει ἀνθέμιον.

7

ΕΥΤΡΟ Εὐτρο-
 ΠΙΑΣ πίας
 ΟΙΚΧ οἴκου
 ΚΕΦΦ

Λίθος πορφώδης εὐρέθεις παρὰ τὴν νέαν ἀγορᾶν
 καὶ ἔχων μῆκος 0,70 καὶ πλάτος 0,23 καὶ πάχος
 0,37. Ὑπεράνω τῶν γραμμῶν ἔχει κόσμημα ἐν
 σχῆματι τοῦ γράμματος Ο. Ὁ λίθος δὲν εἶνε ἀπο-
 κεκρουμένος, οὐδὲ ἄλλα γράμματα ἔχει.

8

... ΕΙΟΥΥΙΟΥΛΙ...
 ... ΙΤΟΙΣΚΑΙΕΣΓΟ...
 ΚΑΙΕΝΤΑΣΙΝΚΑΙΑΣ...
 ΕΙΑΝΚΑΙΕΠΙΝΟΜΙΑΝ...
 5 ΠΟΛΕΜΟΙΟΚΑΙΡΑΝ...
 ΟΝΠΑΝΤΑΧΡΟΝΟΝΟ...
 ΕΡΚΑΙΤΟΙΣΛΟΙΠΟΙΣΕ...
 ΓΕΤΑΙΣΤΑΓΕΥΟΝΤΟΥ...
 ΡΟΜΕΝΙΟΣΛΑΜΟΥΝ...
 10 ΜΑΡΣΥΑΘΑΝΑΞΙΠΡΟ...
 ΠΕΙΘΟΛΑΟΙΑΣΟΥΝ...
 ΕΝΠΕΤΔΙΟΥΝΟΣΜ...
 ΛΧΕΙΟΙΟΜΙΜΝ...
 ΑΣΤΟΦΑΝΕΙ...
 15 ΧΕΝΤΟΥΝ...
 ΛΑΙΕΙΟΙΟΙ...
 ΛΟΥΝ...
 ΟΕΥΦ...
 ΟΥ...
 ...

αὐ]τοῖς καὶ ἐσγό[νοισ]
 καὶ ἐν-τασιν καὶ ἀσ[φάλ-]
 ε]ιαν καὶ ἐπινομιά[ν καὶ
 5 πολέμοιο καὶ ἱράν[ας τ-
 ὄν πάντα χρόνον ὄν π-
 ερ καὶ τοῖς λοιποῖς ε[ὐερ-]
 γέταις, ταγευόντου[ν . . .
 ρομένιος Λάμου[νος,
 10 Μαρσύο ἀναξίππο[ιο],
 Πειθόλαο Ἰάσου[ος],
 Ἐνπετδίου[νος Μ.

Λίθος λευκός αποκεκρουμένος άνωθεν, δεξιθεν και κάτωθεν. Εύρεθη εν τῇ νέῃ αγορά Βιτωρίας, ἔχει δὲ μήκος 0,30, πλάτος δὲ 0,22 καὶ πάχος 0,08. Ἐν τῷ στίχῳ 3 φέρεται «ἐπιτασι» οὕτως δὲ «ἐγκτασι», ἴσως δ' ὁ χαρακτῆς ἔγραψε κακῶς ἀντὶ τοῦ ἐπιτασι, ἐν δὲ τῷ στίχῳ 12 φέρεται Ἐμπειδίουτος καθαρώτατα. Γνωστον δ' εἶναι το Ἐμπειδίων, -ώτος. Ὁ λίθος οὗτος νῦν κείται ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

9)

ΔΩΡΟΣΛΕΟΝ
 Ι ΟΛΥΚΟΥΑΣΤΕΙ
 ΟΝΤΟΝΥΙΟΝ
 ΨΗΦΙΣΑΜΕΝΟΥ
 Δ ΤΟΥΔΗΜΟΥ

[Διό;]δωρος Λεον-
 [τ]ολύκου Ἄστει-
 ον τὸν υἱὸν
 ψηφισαμένου
 τοῦ [δῆ]μου.

Λίθος λευκός εὐρεθεὶς παρὰ τὴν νέαν ἀγορὰν ἐν τῷ ξενοδοχείῳ «Ὀλύμπω» τοῦ Ἀθανασίου Συλλοπούλου. Ἐχει μήκος 0,47, πλάτος δὲ 0,37 καὶ πάχος 0,23, εἶναι δὲ αποκεκρουμένος μικρον ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Ὄνομα Λεοντόδωκος δὲν φέρεται ἐν τῷ Λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pape-Benseler. Τὸ Υ πανταχοῦ γράφεται ἀηρημένον εἰς δύο ὧδε: Υ. Ὑπεράνω δὲ τῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται γεῖσον, δι' οὗ δηλοῦται ὅτι ἄλλα γράμματα δὲν ὑπῆρχον. Ὁ λίθος νῦν εἶναι ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

10)

ΝΤΟΜΕΝΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣ
 ΑΤΗΝ ΛΕΟΝΤΟΜΕΝΟΥΣ
 ΑΥΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

[Λεον]τομένης Ἐπικρά[τ]ους
 [Ἐπικρ]άτην Λεοντομένουσ
 [τὸν ἐ]αυτοῦ πατέρα.

Λίθος ἐνωκοδομημένος ἐν σιδηρουργείῳ Ἀτημπεῖ κατὰ τὴν ὁδὸν Κούμα καὶ Ἀσκληπιοῦ, εἶναι δὲ αποκεκρουμένος ἀριστεροθεν. Ἡ ἐπιγραφὴ φέ-

ρεται ἐν τῇ πλείρῃ τῇ ἀριστερῇ τῇ πύλῃ. Ὁ λίθος ἔχει μήκος 0,71, πλάτος δὲ 0,44 καὶ πάχος 0,14.

11

Ο Σ Ε Λ Λ Ι
 = Α Π Ε Σ Τ Ε Ι
 = Υ Τ Ο Ι Α Ν Γ Ρ Ε Σ Ι Ο Σ
 = Π Α Ι Ν Ε Ι Σ Ε Ι Ν Μ Α
 5 . Ε Ι Ν Θ Ε Ο Γ Ε Ι Ν Ε Ι Ο Ν
 Υ Θ Υ Φ Ρ Ο Ν Ο Σ Δ Ι Ο Σ Σ
 = Ι Σ Α Ν Δ Ρ Ο Ν Μ Ε Ν Ο Υ
 Δ Α Μ Ι Α Ν Π Ε Π Ο Ε Ι .
 10 Ν Ο Σ Κ Α Ι Π Α Ρ Ε Κ Α Λ Ε
 Α Υ Τ Ο Σ Ε Υ Ν Ο Ι Α Ν Δ Ρ Ε
 Ν Δ . Μ Ο Ν Τ Ο Ν Ρ Ο Δ Ι .
 Α Ρ Χ Ο Ν Τ Α Δ Ε Δ Ο Σ Θ Ε
 Ι Σ Κ Α Ι Ε Σ Γ Ο Υ Ο Ι Σ
 Α Υ Γ Α

.....ος ἑλλ
 ἐξ ἀπεστειλ
 αυτοι ἀγγεῖσιοι
 ἐπαινέσειν μᾶ
 ἐν Θεογενεῖον
 Ἐθύφρωνος Διοσ...
 Τῆσάνδρον Μενού-
 νειον ταν ἐπί δαμίαν πεποι
 λος και πικρακαλε
 αὐτος, εἶνοι ἄνδρες-
 ῆς περὶ τὸν δ ἤμον τον Ἰοδίων
 ὑπάρχοντα δεδοσθε
 αὐτοῖς και ἐσθόν οἰς...

Ὁ λίθος λευκός καὶ αποκεκρουμένος ἀπανταχοθεν πλὴν τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, ἀλλὰ ἀνταρῶς εἶναι βεβλαμμένα τὰ τῶν γραμμάτων. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ψηφισμα οὕτω εὐρέθη ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς ἀρτίως κτισθείσης οἰκίας τοῦ κ. Κ. Παπασταύρου. ἔχει δὲ μήκος 0,27 καὶ πλάτος 0,17 καὶ πάχος 0,09. Νῦν μετενεχθεῖσα ἡ ἐπιγραφὴ ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκαλείῳ. Σημειωτέα ἡ λεξις κατὰ γωνικὴν ἀγγρεσίως, ἧτις φαίνεται καλῶς ἐν τῷ λίθῳ.

12

ΟΝΤΟΝ Ι Π Ι Α
 ΚΥΜΑΤΟΕΝΤΙΠΟΡΩ

ΝΕΠΙΤΡΙΧΑΠΟΤΝΙΑΔ
ΟΥ.ΩΤΟΣΑΓΑΛΜΑΕΜΟΛΛ
Δ ΤΕΚΑΗΣΟΜΟΘΕΝΟΥΛΑΣΕ/
ΙΟΥΘΥΡΣΑΣΤΕΘΗ...ΑΛΛΑ/

Ὁ λίθος λευκός ὀγκώδης καὶ σχεδὸν τετράγωνος, εἶνε δὲ ἀποκεκρουμένος ἀριστερόθεν καὶ δεξιόθεν καὶ ἄνωθεν παρὰ τὰ γράμματα. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη φαίνεται ὅτι εἶνε ἕμμετρος, δυστυχῶς δὲ λείπει σχεδὸν τὸ ἡμισυ μέρος ἀριστερόθεν. Ἔχει μῆκος 0,89 καὶ πλάτος 0,87 καὶ πάχος 0,30. Ἡ ἐπιγραφή ὑπάρχει ἐπὶ μιᾶς πλευρῆς ἀποτελούσης τὸ πάχος. Εὐρέθη ἐν τινὶ νέᾳ ὁδῷ βυμοτομηθείσῃ παρὰ τὴν πλατείαν τῶν ἀνακτόρων τῆς Λαρίσης, ἐξ ἧς μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλείον.

13

Θ Ι
... ΕΘΡΑΙΑΣΝΕΜ
... ΤΑΠΕΛΕΘΡΑΙΑΣ
... ΑΙΚΑΤΙΕΝΝΕ/ .
Δ ΣΔΙΚΑΙΟΣΚΡ
ΤΕΜΠΕΣ
... ΤΡΑΣΑ
... . Μ

Λίθος ὑπογλαυκίζων Ἀτταρχίνος καὶ ἀποκεκρουμένος ἀπανταχόθεν, ἔχων δὲ μῆκος 0,20 καὶ πλάτος 0,13 καὶ πάχος 0,05. Εὐρέθη κελωσμένος ἐν τινὶ ὁδῷ παρὰ τὸ πολιτικὸν νοσοκομεῖον Λαρίσης, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλείον.

14

Λ Π
ΤΟΥΒ
ΡΑΤΗΓΟ
ΝΟΜΑΤΙΣΙ
ΩΚΟΤΩΝΣ .
ΣΧΑΝΟΡΙ . . .
ΞΟΣΤΟΥΑΠΙ . . .
ΝΟΥΥΠΟΙΣΑ . . .
ΟΦΥΛΟΥΤΩ . . .
ΤΙΗΟΙ

τοῦ Β
..... σφραγισ-

..... [ὀνόματι σι-
..... [δεδ]ωκότων σ.
σχανορι . .
ξος τοῦ ἀπι . .
νου ὑπὸ ἰσα . .
[ὄμ]ορῦλου τω . .
.....

Ὁ λίθος γλαυκός καὶ ἀπανταχόθεν ἀποκεκρουμένος εἶνε, εὐρέθη δ' ἐν τῇ ἐνταῦθα ἀγορᾷ τῇ καλουμένῃ «Βικτωρία» παρὰ τὴν ἀκρόπολιν, ἔχει δὲ μῆκος 0,19 καὶ πλάτος 0,17 καὶ πάχος 0,05. Νῦν εὐρίσκεται ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

15

Δ Ε Ι C

Λίθος ὀγκώδης λευκός ἔχων μῆκος 0,77, πλάτος 0,50 καὶ πάχος 0,31, ἀριστερόθεν δὲ τῶν γραμμῶν βεβλαμμένος. Ἔχει τρία γείσα τὸ μέτωπον, ἐπὶ δὲ τοῦ ἄνω γείσου ἡ ἐπιγραφή, ἧς τὰ γράμματα εἶνε μείζονα τῶν συνήθων (0,10 τοῦ μέτρου). Εὐρέθη ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ «Βικτωρία», νῦν δὲ ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

16

Α Δ Ι
ΛΣΥΛΟΧΟΥΑΝΕ.
ΚΑΙΤΑΠΡΟΣΟΝΤ.
ΕΡΙΤΑΣΤΑΦΑΣ/
Δ ΜΗΚΟΝΤΑΤΕΣΣΑ

Ο Ν Ε Κ Τ Ω Ν Δ Ι
Ο Χ Ω Ρ Ι Ο Ν Κ Λ
Ι Ν Ι Α Ι Α Ν

Ὁ λίθος ὑπογλαυκίζων καὶ ἔχων μῆκος 0,29 καὶ πλάτος 0,28 καὶ πάχος 0,10. Εἶνε δ' ἀποκεκρουμένος ὁ λίθος ἀριστερόθεν καὶ εὐρέθη ἐν τινὶ οἰκοπέδῳ παρὰ τὸν ἅγιον Κωνσταντῖνον. Ἐν τῷ λίθῳ σφίζονται ἔτι τοῦ χαρακτοῦ αἱ γραμμαί, ὧν ἐντὸς ἐγράφηε τὰ γράμματα. Εὐρίσκεται νῦν ὁ λίθος ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

17

ΟΔΗΜΟΣΟΛΑΡΙΣΑΙΩΝ
ΜΕΝΕΔΗΜΟΝΚΕΒΡΟΥ
ΑΡΕΤΗΣΕΝΕΚΑ

Ὁ δῆμος ὁ Λαρισαίων
Μενεδημον, Κέβρου
ἀρετῆς ἕνεκα.

Λίθος ὀγκώδης λευκός. Ἡ ἐπιγραφή εἶνε κεχα-
ραγμένη ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τῆς ἀποτελούσης τὸ πλά-
χος αὐτοῦ. Ἔχει μῆκος 0,80 καὶ πλάτος 0,37
καὶ πάχος 0,32. Εὐρέθη ἐν τῷ καταστήματι τοῦ
Χαίμ. Ἰσαὰκ Ἀλχανάτ, ἀλλ' εἰς αὐτὸ μετεκομίσθη
ἐκ τοῦ τόπου τοῦ ὄντος παρὰ τὴν καλούμενα ἡμαθί-
τικα πρὸ 30 ἐτῶν. Ὁ χαράκτης τὸ τέταρτον γράμμα
τοῦ ὀνόματος Κέβρου κακῶς ἐγράφηεν ὡς Β, ἔχει
δ' εὐθεῖαν τὴν κάτω κυκλικήν, κατὰ τὸ Ῥωμαί-
κόν R δὲ τὴν πλάγιαν. Ὁ λίθος νῦν εὐρίσκεται ἐν
τῷ Διδασκαλείῳ.

18

Δ Η Μ Η
Τ Ρ Ι Φ Υ Λ Α
Κ Α Κ Α Ι Δ Ι
Ο Ν Υ Σ Ω
5 Κ Α Ρ Π Ι Ω
Ο Λ Υ Μ Π Ι
Α Μ Ε Ν Ω
Ν Ο Κ Κ Α Τ Α
Θ Υ Γ Ι Τ Ρ Ο
10 Π Ο Ι Ι Α Ν Δ
Ο Λ Υ Μ Π Ι
Χ Ο Υ Κ Α Ι
Μ Ε Ν Ι Π Π Ο Υ
Σ Ε Β Α Σ Τ Η
15 Δ Ι Ε Ρ Η Τ Ε
Σ Α Σ Α

Δήμη-
τρι φυλά-
κη καὶ Δι-
ονύσω
καρπίῳ
Ὁλυμπί-
χῳ Μένω-
νος, κατὰ
θυ[α]τρο-
ποιάν δ'
Ὁλυμπί-
χου καὶ
Μενίππου.
Σεβάστη-
α ἱερῆτε[ύ]-
ασα.

Ὁ λίθος λευκός ἔχων μῆκος 1,21 καὶ πλάτος
0,30 καὶ πάχος 0,12. Εὐρέθη ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ
τῆς Λαρίσης « Βακτωρία », ἔθεν μετηνέχθη εἰς τὸ
Διδασκαλεῖον. Καθ' ὅσον μοι γνωστόν, ἐνταῦθα
πρῶτον φέρεται τοιοῦτον ἐπίθετον τῆς Δήμητρος,
ὅπερ κατ' ὀνομαστικὴν ἢ φυλίαν (φυλάκη, πρὸβλ.

καὶ τὸ κύριον ὄνομα Φυλίαν καὶ Φυλίαν. Το
ὄνομα δὲ *θηγατροποιία* φέρεται ἐν ἑπιγράμ. Κωδ. Απι-
ni de l'Associat. etc. IX σ. 319 ὅρα Στερ. Κου-
μαν. Συναγ. Ἀθῆν. 7 ἔξ. σ. 139, καὶ σημαίνει
τὴν εἰσποίησιν θυγατρὸς, τῆς θυγατροθεσίας πρὸβλ.
νόθεσιαν. Ἐν δὲ τῷ στίχῳ ἐβδόμῳ ἡ ὕπο το Ὀ
φανοῦται ἐλάχιστα ἔγγη γράμματος καὶ ἴσως ἡ
κορυφή τοῦ Α, ὅπερ κατὰ γόθος ἐπακλιαδῶν ὁ
χαράκτης ἐξήλειψεν ἢ ὁ χρόνος ἠφάνισεν. Ἐάν
δ' ὑποτεθῆ τοῦτο, θὴ εἶνε τότε « *θηγατρία ἢ Μι-
τωρία* », ὅπερ οὐχὶ πιθανόν, τῆς ἐπιγραφῆς οὗσης
μεταγενεστέρως. Σημειωτέον δὲ καὶ τὸ ἱεροτελεῖον
αὐτοῦ τοῦ ἱεροτελεῖου.

19

ΕΥΣΑΜΕΝΟ
ΜΙΛΙΧΙΩΣΕΝΟΛΑΟΣΘΕΣΣΑΛΟΥ

..... εὐξάμενος
Μιλίχιῳ Ξενόλαος Θεσσαλοῦ

Ὁ λίθος εἶνε λευκός καὶ ἀναθηματικὸς τῷ Μι-
λιχίῳ Διὶ πίναξ μετὰ βαθύσματος τετραγώνου καὶ
ἀετώματος ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ μετὰ παραστα-
των ἑκατέρωθεν ἑχόντων καὶ κιονόκρανα ἐν τῇ κο-
ρυφῇ. Ἡ ἐπιγραφή εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ τοῦ γεί-
σου, ὑπεράνω δ' αὐτῆς δεξιᾷ ἐπὶ ἐτέρου γείσου
ὑπερκειμένου φαίνεται ἡ λέξις *εὐξάμενος* μικρο-
τεροῖς γράμμασι καὶ πιθανῶς ἐν νεωτέροις χρόνοις,
ὡς τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων δηλοῖ, κεχαραγμένη.
Κάτωθεν ἦν καὶ ἔμβολον πρὸς ἐνηγορωσιν, ὅπερ εἶνε
νῦν κατεστραμμένον καὶ ἐλάχιστον αὐτοῦ μέρος σώ-
ζεται. Ἐν τῷ ἀετώματι ὑπάρχει ἀνάγλυφον ἑμοιάζον
πρὸς τὸ γράμμα Ο. Εἶνε ἀποκεκορυσμένος ὁ λίθος
ἐν τῇ πρὸς τᾶριστερὰ γωνίᾳ, δι' ἣ δὲν σώζεται καὶ
πλήρες τὸ Μ. Εὐρέθη ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἑλένης Γ.
Ἠλία κειμένη παρὰ τὸν ἅγιον Νικόλαον. Πρὸ τοῦ
« *εὐξάμενος* » φαίνεται ὅτι ἦσαν καὶ ἄλλαι λέξεις
ἐξαφανισθεῖσαι, ὡς δηλοῦσιν ἐλάχιστα ἔγγη γραμ-
μάτων τῆδε κάκεισε ἀμαυρότατα ὄντα καὶ ἐν τῇ
αὐτῇ γραμμῇ φερόμενα. Ὁ λίθος νῦν εὐρίσκεται ἐν
τῷ Διδασκαλείῳ ἔχων ὕψος 0,33 καὶ μῆκος 0,41
καὶ πάχος 0,08.

20

Π Ε Ι Ο Ψ Ι Α Λ Ο Ο . . . Κ Ρ Η Σ Τ Η

Πίναξ λευκός αναθηματικός ὁμοίος τῷ προτέρῳ καθ' ὅλα τὰ μέρη. Ἔχει δὲ ὕψος 0,60 καὶ μῆκος 0,36 καὶ πλάτος 0,09. Ὁ λίθος εἰς αναθηματικοῦ πίνακος μεταποιήθη εἰς ἐπιτύμβιον, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἄνω ἡμιστίου. Εὐρέθη δ' ἐν τῷ καταστρηματι παρὰ τὴν πλατείαν τῆς Θέρμδος. Νὰ εἶναι «*Ἡσίθουσα Φ...*... Ἐπιτύμβιον». Ἀλλὰ τοιοῦτον ὄνομα *Ἡσίθουσα* εἶνε ἄγνωστον. Ὑπάρχει δὲ μόνον τὸ *Ἡσίθουσα*.

21

BOYKOΛIOYNT
TOYIOYEPMIOY
KEΠONTIANHC
THC IOYΔEAC

Βουκολίου
τοῦ οἰοῦ Ἐρμίου
καὶ Ποντιανῆς
τῆς Ἰουδαίας.

Ω

Λίθος λευκὸς στρογγύλος εὐρέθεις ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ «*Βικτωρία*», ὅστις κάτωθεν εἶνε ἀποκεκρουμένος. ἔχει δὲ μῆκος 0,31 καὶ περίμετρον 0,93. Τὸ ὄνομα *Βουκολίου* περιέργως εἶνε Θεσσαλικῶς ἐσχηματισμένον. Ἔχει δὲ δεινὴς ἀνορθογραφίας ἢ ἐπιγραφῆς, οἰοῦ οἰοῦ, καὶ (καὶ), Ἰουδαίας Ἰουδαίας. Νῦν δ' ὁ λίθος εὐρίσκεται ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

22

... ..CΠPOCΔE.THC
EΦCΙΑΔATHNEAYTOYΓYNAI HP
KA
XPHCTHX
WC
PE

... .. Προσδέ(κ)τικῆς
[Ἐρ]σιάδα τὴν ἑαυτοῦ γυναί- ἦρ-
κα
χρηστέ χ-
ως
(αἰ)ρε

Λίθος Ἀτρακτίνος ἔχων μῆκος 0,71, πλάτος δὲ 0,63 καὶ πλάτος 0,11. Τῆς πρώτης γραμμῆς αἱ πρὸς τὰριστερά ἐλλείπουσαι λέξεις εἶνε ἐξ ἀλληλιμμένοι διὰ τῆς σφύρας. Ὑπο τὴν ἐπιγραφὴν ὑπάρχει στρογγύλον βάλυσμα. εἶνε δ' ὁ λίθος ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Εὐρέθη παρὰ τὴν νέαν ἀγορὰν.

23

MOYCA B A P B A
P O N T O N E A Y
A N Δ P A M N E
A C X A P I N H P W
X P H C T E X A

Μούσα Βάρβαρον τὸν ἑαυτῆς] ἄνδρα μνε[ι]-
ας χάριν ἤρω[ς]
χρηστέ χα[ίρει].

Ὁ λίθος ὑπογλαυκίζων μετ' ἀνωθεν ἄνωθεν, κάτωθεν δὲ ἀποκεκρουμένος καὶ δεξιόθεν, εὐρέθη δὲ καὶ οὗτος ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ «*Βικτωρία*», ἔχει δὲ μῆκος 0,68 καὶ πλάτος 0,46 καὶ πλάτος 0,10. Τὸ ὄνομα *Βάρβαρος* εἶνε κύριον, κατὰ τοῦτο δ' εἶνε καὶ τὸ ἐκκλησιαστικόν ὄνομα τῆς ἁγίας *Βαρβάρας* ἐσχηματισμένον. Ὁ λίθος νῦν εὐρίσκεται ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

24

CΩTHPIXOCYΓIAN
THNIDIANMHTEPAN
EKTONEAΥTHCΩNIAC
XAPINHPOCXPHCTE
XEP EΩ

Σωτήριχος Ὑγιάν
τὴν ἰδίαν μητέρα
ἐκ τῶν ἑαυτῆς μνε[ι]τας
χάριν ἤρω[ς] χρηστέ
χ[ίρει].

Ὁ λίθος λευκὸς ἔχων μῆκος 1,27 καὶ πλάτος 0,43 καὶ πλάτος 0,20. Εὐρέθη δὲ ὡς κάλυμμα μετὰ τῶν γραμμάτων ἐστραμμένον πρὸς τὰ κάτω τὰφου χριστιανικοῦ ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ «*Βικτωρία*». Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει γρόνιός Ἐρμῆς. Ὁ χαρακτὴς κατὰ συνήθειαν ἐγράψεν ἀντὶ τοῦ «*χρηστέ*» τὸ «*χρηστέ*», καὶ ὀρθότερον τὸ ὅλον θὰ ἦτο «*ἠρωὶ χρηστέ*». Νῦν ὁ λίθος ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

25

HE.
NEIKC
YIΓYNHHTIT
ΠΟΥΠΙΟΥΠΡ
TOΓEHOYΣ
PΩIXPHCTHX
PE

[Πολυ]νέικο[υς]
[κα]ι γονή Τιτ[ου]
[Π]ουπίου Πρω-
τογένους [ἦ]-
ρωὶ χρηστέ[ῃ] χα[ίρει].

Ὁ λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,24 καὶ πλάτος 0,20 καὶ πάχος 0,09 καὶ ὄν ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν, δεξιόθεν καὶ κάτω. Εὐρέθη ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ « Βικτωρίᾳ », νῦν δὲ κεῖται ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

26

ΛΕΙΤΗΚΛΕΟΜΑΧΙΔΟ
ΧΡΗΣΤΗΧΑΙΡΕ
ΕΡΝΙΟΝΗΤΕΒΕΡΙΟΥ
ΓΥΝΗΚΑΙΑΠΛΛΕΙΟΥ
ΡΑΧΡΗΣΤΗΧΑΙΡΕ

Λειτή Κλεομαχίδου
χρηστή χαίρει.
Ἐρ[μίου] γυνὴ Τεθερίου
γυνὴ καὶ ἀπ[ε]λευθε-
ρα χρηστή χαίρει.

Λίθος υπογλαυκίζων καὶ εἰς δύο τετραυμένους, ἔνθα καὶ τὰ γράμματα εἶνε βεβλαμμένα, ἔχει δὲ μῆκος 1,10 καὶ πλάτος 0,43 καὶ πάχος 0,07, κάτω δ' ἔχει καὶ ἔμβολον. Εὐρέθη ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ « Βικτωρίᾳ ».

27

ΜΟΓΕΝΗΕΡΜΟΓΕ [Ἐρμ]ογένη Ἐρμογι-
ΥΣΗΡΩΣΧΡΗΣΤΕ [νου]ς ἤρωσ χρηστέ
ΙΡΕ [χαί]ρει.

Ὁ λίθος λευκός, ὅστις ἄνωθεν εἶνε ἀποκεκρου-
μένος καὶ ἀριστερόθεν καὶ κάτω, ἔχει δὲ μῆκος
0,81 καὶ πλάτος 0,37 καὶ πάχος 0,09. Ἰπὸ τὴν
ἐπιγραφὴν ὑπάρχει γόβνιος Ἐρμοῆς. Εὐρέθη δ' ὁ
λίθος ἐν τῇ κρημνισθείσῃ οἰκίᾳ τοῦ ὀθωμανοῦ
Φερχμῆ ἐφέντη, νῦν δ' ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

28

ΙΑΥΣΤΑΛΞΝΟΑΙΟ... [Φ]ύστα...
ΧΡΗ.ΤΗΧΑΙΡ. χρε[σ]τὴ χαίρ[ε].

Ὁ λίθος υπογλαυκίζων καὶ ἔχων μῆκος 0,72
καὶ πλάτος 0,32 καὶ πάχος 0,11. Εἶνε ἀποκε-
κρουμένος πλαγιόθεν ἐκ δεξιῶν καὶ κάτω, εὐρέθη

δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆ νεώσσι κτισθείσῃ Κ. Παπασταύ-
ρου, νῦν δ' ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

29

ΟΥΕΝΝΙΑΓΑΙΟΥ Οὐένια Γαίου
ΧΑΙΡΕ χαίρει.

Ὁ λίθος λευκός ἔχων μῆκος 0,73 καὶ πλάτος 0,40 καὶ πάχος 0,13. Ἰπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει γέισον λήρον ἄνω εἰς τρίγωνον. Το τρί-
γωνον ἔχει μῆκος 0,32 καὶ εἶνε βεβαθυσμένον, ἐν
ᾧ ἦν κεφαλὴ περιαιρετὴ μὴ ὑπάρχουσαν. ὑπάρ-
χει δὲ μόνον το στήθος ἐκ λίθου τοῦ αὐτοῦ πε-
ποιημένον. Εὐρέθη ἐν τῇ αὐτῇ τῆς οἰκίας τοῦ
Δημητρίου Παπαντωνίου, καιμένης ἐν τῇ συνοικίᾳ
Μασούβλου Λαρίσης. Ὁ λίθος νῦν εὐρίσκεται ἐν
τῷ Διδασκαλείῳ.

30

ΕΡΜΗΣ Ἐρμοῆς
ΕΠΙΜΕΛΕ Ἐπιμέλε-
ΝΤΗΝ [α]ντὴν

Λίθος λευκός καὶ στρογγύλος ἔχων μῆκος 0,69
καὶ περίμετρον 0,88. Εἶνε ἀποκεκρουμένος ὑπὸ τὰ
γράμματα, εὐρέθη δὲ κεκρωμένος ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ
Δημητριάδου τῆ καιμένη παρὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ
Ἰγγα τοῦ Φεραίου, ὅθεν μετενήχθη εἰς το Διδά-
σκαλεῖον.

31

ΖΩΛΙΜΗΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝΑ
ΤΟΝΕΑΥΤΗΓΑΝΔΡΑΜΝΕΙ
ΑΞΧΑ ΡΙΝ

ΗΡΩΣΧΡΗΣΤΕΧΑΙΡΕ

[Ζ]ω[σ]ίμη Ἐλευθερίωνα
τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα, μνη-
ας χὰ ριν.

ἤρωσ χρηστέ χαίρει.

Πλάξ λευκοῦ λίθου ἔχουσα σχῆμα ὀρθογώ-
νιον παραλληλόγραμμον. Ἰπεράνω δὲ συνέχε-

ται τριγώνου ἔχον μῆκος 0,40, τὸ δ' ὄλον μῆκος εἶνε 1,20, πλάτος δὲ ἐν μὲν τῇ κάτω βῆσει 0,60, ἐν δὲ τῷ μεσῷ καὶ τῇ ἄνω βῆσει 0,35 καὶ πλάτος 0,12. Ἐκ τοῦ μεσῷ ἀκριβῶς τῆς ἄνω βῆσεως τοῦ παραλληλόγραμμου ἀνερχεται κληματίς, ἣτις ἀφικνουμένη μεχοὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τριγώνου φέρει τρία φύλλα ἐπαλλάσσοντα καὶ σταφυλᾶς δύο, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ γωνίᾳ τοῦ τριγώνου ἵσταται πτηνὸν τι ἀπενίζον εἰς τὰς σταφυλᾶς. Μεταξὺ τῆς λεξιῶς ΧΑΡΙΝ ὑπάρχει ἡ κεφαλὴ ἵππέως, ὅστις ἔχει ὕψος 0,25 καὶ τὴν μὲν δεξιάν χεῖρα ἔχει ὀπισθεν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κρατεῖ τὰς ἡνίας, ὀπισθεν δ' αὐτοῦ εἶνε ἐξηνευωμένη ἡ γλαμύς. Ὑπο τοὺς πόδας δὲ τοῦ ἵππου εἶνε αἱ

λεξιῶς « ἦρωσ ἀρημιστὲ χαῖρος ». Τὸ ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, ἐν ᾧ ὁ ἵππεὺς καὶ αἱ ἐπιγραφαί, πλαισιοῦται εἰς πλάσιον ὑπερέχον τοῦ ἄλλου λίθου κατὰ 0,025· ἐξώθεν δὲ τοῦ πλάσιου καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν βῆσιν ὑπάρχει κεφαλὴ ἵππος γυναικῶς βλέπουσα πρὸς τᾶριστερά, ἔνθα εἶνε καὶ ὁ ἵππεὺς. Ὁ λίθος εὗρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Γ. Πλατσᾶ καί μιν ἐν τῇ Ἀθανάτῃ, χωρίῳ τῆς Ἀγυῖας, εἶνε δὲ τετραυσιμένος εἰς δύο. Ὁ λίθος νῦν ὑπάρχει ἐν Ἀθανάτῃ.

Ἐν Ἀκρῖσι ἀρχομένου Μαρτίου 1901

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΖΗΚΙΑΔΗΣ

ΑΤΤΙΚΗ ΜΑΡΜΑΡΙΝΗ ΚΕΦΑΛΗ

(Πιν. 8).

Ὅτε τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1878 εἰδικώτερον κατέβηκα εἰς τὸ πρόβλημα τῶν γλυπτῶν τῆς Ὀλυμπίας, τὰ ὅποια τότε ἀκριβῶς εἶχον ἐξέλθει εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀλπεως, ἰδιαιτέρην μοι ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν τὸ ὅτι μεγάλως ταῦτα ἀφίσταντο ἀπο πάντων τῶν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς προερχομένων. Ἐνῶ δὲ μετὰ πολλοῦ ζήλου ἀνεξήτητον ἔγχευ τυχὸν ὁμοίας ἐν Ἀθήναις τέχνης, πρὸς μεγάλην μου χαρὰν ἀνεκάλυψα ἡμέραν τινα ἐν τῇ ἀποθήκῃ τοῦ τότε ἐν τῷ Βαρβακείῳ μουσείου εὐμορφῶν μικρῶν κεφαλῶν ἀναγλύφου ἐξέχοντος, σημειωμένην ὡς: λίθ. ἀρ. 2765, ἣτις μοι ἐνθουμῶσε πολὺ τὰ γλυπτὰ τῆς Ὀλυμπίας καὶ ἰδίως τῶν μετωπῶν τῆς κεφαλῆς. Καὶ τότε μὲν ἐν διατριβῇ μου δημοσιουθείσῃ ἐν ταῖς Mittheilungen τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἰνστιτούτου τοῦ 1880 σελ. 40 παρέπεμψα εἰς τὴν κεφαλὴν ταύτην, ὡς εἰς ἀττικὸν γλυπτὸν συγγενεῦσον πρὸς τὰ τῆς Ὀλυμπίας¹.

¹ Ἐπισημῶς μοι αὐτῆς ἀνέερα καὶ ἄλλην μικρὰν ἐκ Βραυρωνῶν κεφαλὴν, ἀλλ' ἐξ ἀκριβοῦς ἀναμνηστῆος. Ἐν ἐκ Βραυρωνῶν

Ἄλλ' οὐδεὶς, ὡς φαίνεται, ἔκτοτε ἐπρόσεξεν εἰς αὐτήν. Ἐπιθεωρῶν δὲ μετὰ πολλὰ κατόπιν ἔτη, τὸ 1894, τὰ γλυπτὰ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ μεγάλου Ἑθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου, ἀνεύρον εὐτυχῶς τὴν ἐν λόγῳ κεφαλὴν, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῶ τότε νὰ λάβω φωτογραφίαν αὐτῆς, καὶ τὸ εὐρημά μου ἐξηφανίσθη πάλιν εἰς τὸ πλῆθος τῶν γλυπτῶν συντηρημάτων τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ τρίτον αὐτῆς τέλος ἐν ἔτει 1901 τῇ φιλικῇ βοήθειᾳ τοῦ κ. Καστριώτου ἐξήγαγον αὐτήν ἐκ τῶν ἐν τῷ πλουσίῳ τούτῳ μουσείῳ σεσωρευμένων λειψάνων καὶ νῦν κατ' αἰτήσιν τῆς συντάξεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος, ἐφ' ᾧ καὶ χάριτας αὐτῇ δημολογῶ, παραδίδω αὐτήν μετὰ τῆς εἰκόνας εἰς τὴν δημοσιότητά.

Εἶνε ἐκ πεντελησιῶν μαρμάρου καὶ προέρχεται ἐξ ἀναγλύφου ἐξέχοντος. Ὑψος ἔχει 0,16, τὸ μῆ-

ταύτην κεφαλὴν, ἣτις εἶνε πολὺ νεωτέρα, ἠδυνήθη κατόπιν νὰ δημοσιουθεῖται ἐν *Archaeologische Studien*, II. Brunn dargestellt, 1893, Tafel 3, σελ. 88 ἑ.

κος δὲ τοῦ προσώπου εἶνε 0,093 μ. Τὸ ἔδαφος τοῦ ἀναγλύφου εἶνε ἐντελῶς ἀποκεκρουμένον. Ἡ ἐργασία εἶνε πολὺ ἐπιμελῆς καὶ ὠραία. Ἡ συγγένεια πρὸς τὰς ἀρίστας τῶν μεταπῶν τῆς Ὀλυμπίας εἶνε προφανής, ἀλλὰ καὶ αἱ διαφοραὶ ὁμοίως ἢ ἀπτική κεφαλὴ δεικνύει ὄχι μόνον ἄλλου εἶδους ἐπιμέλειαν, κομψότητα καὶ λεπτότητα περὶ τὴν ἐκτέλεσιν, ἀλλ' ἔχει καὶ τὰς μορφὰς πάσας κάπως μᾶλλον συνεσταλμένας. Τοῦτο βλέπει τις προ πάντων εἰς τὸ στόμα· διότι αἱ κεφαλαὶ τῆς Ὀλυμπίας ἔχουσιν οὐσιαστικῶς μεστότερον στομα, ἐντομῆν δὲ κατὰ τὸ μέσον τοῦ κάτω χεῖλους. Ἡ ἐντομὴ αὕτη λείπει ἐκτῶν ἀπτικῶν ἔργων, τῶν ὁποίων τὰ χεῖλη ἔχουσιν ἰσχυρότεραν καὶ αὐστηροτέρα τὴν διάπλασιν.

Δὲν σφίζεται δυστυχῶς τὸ ὀπίσθεν μέρος τῆς κεφαλῆς. Ἡ κόμη κατέπιπτε πιθανῶς μακρὰ καὶ εἶνε κυματοειδῆς πῶς ἄνω, κατὰ τὸ εἶδος δὲ πᾶσαι αἱ τρίχες ἐκφύονται ἐκ τῆς κεφαλῆς περιτταίνουμαι ὑπὸ διπλῆς ταινίας· ὑπὸ ταινίας περιέχονται καὶ οἱ πρό τῶν ὠτων κατερχόμενοι βόστρυχοι. Ἐκ τῆς χωρίστρας φέρεται τὸ πρόσθιον τῆς κομῆς ἐπὶ θάτερα κατὰ γραμμὰς κυματοειδεῖς. Αὕτη δὲ τῆς κομῆς ἢ ἀνάδεις παρέχει τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ κεφαλὴ εἶνε γυναικεία. Ἄλλο παράδειγμα ὁμοίας διατάξεως τῆς κομῆς δὲν μοι εἶνε γνωστόν· πάντως ἡ τοιαύτη ἀνάδεις αὐτῆς εἶνε ἐκ τῶν ἰδιαιτάτων ἅμα καὶ ἐκφραστικωτάτων τῆς αὐστηροῦς τεχνολογίας.

Πολὺ ἐπιμελῆς καὶ συγγενῆς αὐτῆς πρὸς τὰ γλυπτὰ τῆς Ὀλυμπίας εἶνε ἡ ἐργασία τοῦ πάνυ δυστυχῶς βεβλαμμένου ὠτός. Οἱ ὀφθαλμοὶ μὲ τὰ ἰσχυρὰ προέχοντα βλέφαρα, ὧν τὸ ἄνω δὲν προβάλλει ὑπὲρ τὸ κάτω, ὁμοιάζουσιν ἐντελῶς πρὸς τοὺς τῶν κεφαλῶν τῆς Ὀλυμπίας.

Ἡ κεφαλὴ αὕτη ἐποιήθη πάντως περὶ τὰ 470-

460 πρὸ Χριστοῦ. Εἶνε λυπηροτάτη ὅτι ἐκ τοῦ ἀναγλύφου, εἰς οὗ το λείψανον τοῦτο ἀνήκει, οὐδὲν πλέον αὐτοῦ διασώθη. Βεβαίως ἦτο ἔξοχον τι καὶ ὠραῖον ἔργον, ἀλλ' οὐχὶ ἀρχιτεκτονικῆς χρησεως, διότι πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἡ ἐργασία εἶνε σχεδὸν ὑπὲρ το δέον λεπτή καὶ κομψή· δὲν εἶνε ὁμοίως καὶ ἀδύνατον νὰ ἦτο καὶ μεταστῆ. Ἡ μορφή εἶχε ἰκανῶς τὸ ἥμισυ φυσικοῦ μεγέθους. Πιθανώτερον ἄρα εἶνε ὅτι ἀνήκει μᾶλλον εἰς ἀναθηματικὸν τι ἀνάγλυφον.

Κατὰ τὸ 1878 ἡ κεφαλὴ αὕτη ἦτο τὸ μόνον ἐν Ἀθῆναις πρωτοτύπον γλυπτῶν, ὑπερ ἐφαίνετο ὅτι ἐπλησίαζεν εἰς τὴν τεχνολογίαν τὰ γλυπτὰ τῆς Ὀλυμπίας. Ἀλλὰ σήμερον τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως. Διότι σήμερον ἔχομεν προ πάντων τὴν ἰαμπρὰν τῆς Ἀκροπόλεως κεφαλῆν, ἣτις πολὺ ὁμοιάζει πρὸς τὸν Ἀπολλῶνα τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος, ἂν καὶ εἶνε ἀρχαιότερα αὐτοῦ¹, πρὸς δὲ τούτοις ἔχομεν καὶ τὸ ἐξαιρετικὸν τῆς Ἀθῆνᾶς ἀνάγλυφον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως². Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν λεπτοτητα περὶ τὴν ἐκτέλεσιν εἶνε συγγενὲς πρὸς τὸ ἡμετέρον λείψανον.

Τὰ κύρια λοιπὸν γνωρίσματα τῆς τέχνης τῶν γλυπτῶν τῆς Ὀλυμπίας εὐρίσκονται καὶ ἐν Ἀπτική· ἀλλ' ἔπου καὶ ἂν προβάλλωσι, πανταχοῦ ἐμφανίζονται ὑπο μορφήν μᾶλλον συνεσταλμένην, ἀκριβεστέραν καὶ λεπτοτέραν.

A. FURTWENGLER.

¹ Ἐργμ. ἀρχαιολ. 1888 πιν. 2. Πρὸ. 50tes Berlin. Winkelmannsprogramm σ. 141. 148. 151. 144. Archäolog. Studien II. Brunn dargebracht, σ. 84 κί.

² Monuments et mémoires Piot III pl. 1. σ. 5 ἔ. Lechat). Πρὸ. ἐν τοῖς ἐμοῖς Meisterwerke σ. 36 ἔ. 40. Ἡ χρονολογία τοῦ Lechat (περὶ τὰ 425-400!) δὲν εἶνε ἄξιον ἀνακευθῆς.

ΔΥΟ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ

Εσφαλμένως υποτίθεται ότι το ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος σ. 90 ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Α. Παπαβασιλείου δημοσιευθὲν τεμάχιον ψήφισματος ἀναφέρεται εἰς Ἀλαβανδέας οἷς παρέχοντο ἴσα καὶ ὅμοια τοῖς ἄλλοις αὐτῶν συμπολίταις δικαιώματα. Κατὰ τοὺς κοινούς τύπους τῶν περὶ πολιτογραφίας ψήφισμάτων ἢ ἐν στίχῳ ὁ φράσις ὑπάρχειν δὲ αὐτοῖς καὶ [— ἐπ' ἰσῆ] καὶ ὅμοια πᾶσιν Ἀλαβανδέων δὲν ἔχει τοπον εἰ μὴ ἐν ψήφισματι διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ἀλαβανδέες ἀπονέμουν ξένοις τὰ πολιτικὰ δικαιώματα· ἀρκεῖ περὶ τούτων νὰ παραπέμψω τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς τὴν τοῦ E. Szanto μελέτην: Das griechische Bürgerrecht σ. 131. Ἐπειδὴ δὲ το τεμάχιον τοῦτο εὐρέθη ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Χαλκίδος ἐπιτεταγισμένον εἰς ἐρημοκλήσιον, εὐλογως εἰκάζεται (εἴπερ μὴ μετηνέχθη ἄλλοθεν, ὅπερ ἐξ ἀπαντος χρήζει ἀποδείξεως), ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο τῶν Ἀλαβανδέων, κατοίκων τῆς Καρίας, ἦτο ποτε ἀναγεγραμμένον ἐν Χαλκίδι. Τοῦτο δὲ δὲν εἶνε διόλου παράδοξον ἐν ἡ περιπτώσει οἱ δὲ αὐτοῦ πεπολιτογραφημένοι ἄνδρες ἦσαν Χαλκιδεῖς ἢ τοὐλάχιστον Εὐβοεῖς, διότι συνήθως τὰ τιμητικὰ ψήφισματα καὶ ἐν τῇ πατρίδι τῶν τιμημένων ἀνεγράφοντο καὶ μάλιστα τὰ γενόμενα εἰς τιμὴν ἀνδρῶν δημοσίᾳ ἀποσταλέντων ὡς π. γ. πρέσβειων ἢ δικαστῶν. Ὅτι δὲ πράγματι καὶ τὸ ψήφισμα τοῦ ὁποίου τεμάχιον ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Παπαβασιλείου ἀνεφέρετο εἰς δικαστὰς ἐκ Χαλκίδος εἰς Ἀλαβανδα ἀποσταλέντας καὶ μετὰ τὴν δικαστείαν ὑπο τῶν μεταπεμψαμένων ταῖς μεγίσταις τιμαῖς, δηλαδὴ τῇ πολιτείᾳ, τιμηθέντας, οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐν στίχῳ 4 λέξεων νόμων προνοίας προ-

κύπτει, ἀλλ' ἀναμφισβήτητως ἀποδεικνύεται ἐξ ἐτέρας ἐπιγραφῆς ἐπίσης ἐν Εὐβοίᾳ εὐρεθείσης, ἣτις ὁμοίας τιμὰς δικαστῆς ἐκ Καρύστου πεμψθεῖσιν ὑπὸ Ἀλαβανδέων δεδομένας περιέχει. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εὐρέθη ὑπὸ von Prokesch ἐν Καρύστῳ ἐν τοῖς κήποις, ἐδημοσιεύθη δὲ κατὰ τὸ ἀντίγραφον αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Boeckh ἐν CIG II p. 1018, 2152^b καὶ ἐν Kleine Schriften IV σ. 319, ὁ δὲ LeBas. Hes 1609 ἀνεδημοσίευσεν ἀπλῶς τὸ ἐν τῷ Corpus κείμενον. Κοινῶς δὲ ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἔθεωρεῖτο καὶ θεωρεῖται εἰσέτι καὶ ὑπὸ τοῦ V. Béraud (De arbitrio inter liberas Graecorum civitates σ. 42 ὡς ψήφισμα Ἀλεξανδρέων (τῆς Τρωάδος· τὰ γὰρ ἐν στ. 4 κατὰ Prokesch OTENA... ANΔΡΩΝΤ. ΙΒΟΥ. ΗΚΛΑ... ΙΟ οὕτω ἠρμήνευσεν ὁ Boeckh: "Eδ]ο[ξ]ειν Ἀ[λεξ]ανδρο[ε]ων τ[ῆ] βοιω[τ]ῆ καὶ τῷ δήμῳ". Ὅτι δὲ πιθανῶς ἄλλης πόλεως εἶνε ψήφισμα, ἐπειδὴ μεταξὺ Καρυστίων καὶ Ἀλεξανδρέων τὰ ἐν στ. 9 μνημονευόμενα συνηθικὰ δίκαια καθ' ὅσον γνωρίζομεν δὲν ὑπάρχουσιν, ὁξύτατα ἤδη παρετήρησεν ὁ v. Wilamowitz-Moellendorf ἐν τῇ τοῦ E. Sonne διατριβῇ: De arbitris externis quos Graeci adhibuerunt etc. diss. Gotting 1888 p. 23. Πράγματι δὲ δὲν εἶνε Ἀλεξανδρέων, ἀλλ' Ἀλαβανδέων τὸ ψήφισμα· τοῦτο ἀποδεικνύει πληρέστερον ἀντίγραφον νῦν ἀποκείμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν ἐν Βερολίῳ βασιλικῶν Μουσείων, ληρθὲν ὑπὸ τοῦ περιηγηθέντος τὴν Εὐβοίαν τῷ 1847 Γερμανοῦ ἀρχιτέκτονος Ed. Schaubert. Τὸ ἀντίγραφον τοῦτο μεταγραφὴν μικροῖς γράμμασι μετὰ τινων ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε εὐστόχων συμπληρώσεων ἐδημοσίευσεν ὁ F. Koerr ἐν Archäologischer Anzeiger 1890 σ. 141· πρὸ ὀλίγου δὲ ἐξήτασα αὐτὸ ἰδίως ὁμμασιν ἐν Βερολίῳ. Στηριζόμενος λοιπὸν ἐπὶ τῶν δύο τούτων τοῦ Prokesch καὶ τοῦ Schaubert ἀντιγράφων ἀναγνώσκω τὸ ψήφισμα ὡς ἐξῆς:

¹ Ἀνεστηρίωντες εἶνε διὰ τοὺς τύπους το προ ὀλίγου ἐν Bull. de com. hell. 1899 σ. 188 δημοσιευθὲν περὶ πολιτογραφίας ψήφισμα ἐκ Διόφυον γραφῆς ὄντι· Διόφυοι ἔδοσαν Ἀριστοφροσίδαι καὶ αὐτοῖς καὶ ἄλλοις ἀρεξάνται, πολιτείας ἴσων καὶ ὁμοίων κτλ.

'Carysti in hortis, tabula marmorea valde detrita, ad dextram mutila' Boeckh κατά Prokesch:

'Inschrift aus Palaeochora bei Carysto auf gemeinem Marmor' Schaubert.

Ἄλ α θ ανδεων.

"Ἐδ|οξεν Ἀ[λαβ|ανδ|έων τῆ βουλῆ καὶ τῶ δήμῳ εἰς ἀγκυρα μείνων τῆν γνώμην Διονυσίου ἀετοῦ τοῦ Βι-
του δεινα τοῦ δεινοῦ:

. . . ἐπ' ἠψηρισμένου δὲ Μενίσκου τοῦ . . . γνώμη ἄρχον τῶν ἐπεὶ Ἀγαθοπούς τοῦ δεινοῦ καὶ ὁ δεινα τοῦ δεινοῦ καὶ Λαμπρῆς Ἰλάρου γραμματεὺς Κάρυστιοὶ ἄνδρες ἄνεργοι καὶ ὑπερβαλλούσης συνέσει κεκοσμημένοι μεταπειρο-
5 θε[ντες] δικασταὶ δεδίκασσι παρ' ἡμεῖν καλῶς καὶ ἀκολούθως τοῖς νόμοις πάντα πεποιηκασιν ἀνεργῶς
τοῦ [τῆς πατρι-

δ]ος ἀξιώματος καὶ τοῦ τῆς πόλεως ἡμῶν μεγέθους· ἀνενεώσαντο δὲ καὶ ἐν τῆ βουλῆ καὶ τῶ δήμῳ καὶ ἐδι-
δραξαν τῆα ἀρχὴθεν ὑπονοχόντα

ταῖς πόλεσιν πρὸς ἀλλήλας συγγενικά δικαία· ἐποίησαν τὸ δὲ καὶ τὴν ἐν τῆ [πολ]εῖ ἡμῶν ἐπιδικασίαν κοσμίαν καὶ
σώφρονα καὶ πρεπούσαν τῶ τῆς

δικαστείας ἀξιώματι, ὥστε τὸν δῆμον ἡμῶν ἀποδείξασθαι αὐτοὺς ἠψηρισθῆναι καὶ καθ' ἑαυτοὺς τιμαὶς· δε-
δοχθαι τῆ βουλῆ καὶ τῶ δήμῳ

τε[τειμη]σ[θαι] πάλιν τὴν τε πόλιν καὶ τοὺς προγεγραμμένους ἄνδρας ταῖς ἀμοιβούσαις καὶ προσκοπούσαις τιμαῖς
καὶ ἐσπερανῶσθαι

10 χρυσεῖς πτεφάνους· ὑπάρχειν δὲ αὐτοῖς καὶ τεκνοῖς καὶ ἐκγόνοις αὐτῶν καὶ πολιτείαν ἐπ' ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ πᾶσιν
Ἄλαβανδεῶσιν·

ἐξείναι δὲ αὐτοῖς ἀναθῆναι καὶ ἀνδριάντας ἐν τῶ ἐπιφανεστάτῳ τῆς πόλεως ἡμῶν τοπῷ καὶ ἐπιγραφῆ καὶ τῆς
προγεγραμμέναις τει-

μαῖς· ὅπως δὲ καὶ ἡ πατρίς αὐτῶν ἐπιγνώσῃ τὰ ἠψηρισμένα ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τοῖς ἀνδράσι· τειμαὶ
ἀποσταλῆναι εἰς Κάρυστον ἀντι-

γράφρον τοῦδε τοῦ ἠψηρίσματος σημανθὲν τῆ δημοσίᾳ σφραγίδι.

Τῆς ἐν μέσῳ τοῦ στίχου μεγαληπέροις γράμμασιν ὑπεργεγραμμένης ἐπιγραφῆς: Ἄ[λαβ]αν-
δέων καὶ τῶν κάτωθεν αὐτῆς σφίζονται τάδε ἐν τῶ
τοῦ Schaubert ἀπογράφῳ:

A A N Δ E Ω N
M N . . . Γ Ν Ω Μ Η Ν
Τ Ω Ν

ὀλιγώτερα δὲ ἐν τῶ ἐν γένει ἀνακριβεστέρῳ ἀπο-
γράφῳ τοῦ von Prokesch κατὰ τὸ ἐν CIG κει-
μενον:

I Δ E Ω N
Δ I O N I Σ Κ Λ E Ω T O I B

Τὸ δὲ ἠψηρίσμα ἐξαιρουμένων τῶν δύο πρώτων
στίχων ἔπου κύρια τινὰ ὀνόματα καθ' ὀλοκληρίαν
ἢ ἐν μέρει ἐλλείπουσιν νῦν εὐκόλως ἀποκαθίστα-
ται. Ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ὀλίγα ἀπαιτούσι δικαιο-

λογίαν ἢ ἐξήγησιν τῶν δὲ διασπορῶν τοῦ Prokesch
καὶ Schaubert ἀναγνώσεων μόνον αἱ κυριώτεραι
ἀπαιτούσι μνείαν παραλειπομένων τῶν ἐλλειπῶν καὶ
ἐσφαλμένων ἀναγνώσεων τοῦ Prokesch ἔπου κατὰ
τὸ τοῦ Schaubert ἀπογράφρον ἢ κατ' ἀσφαλῆ διορ-
θῶσιν ἢ συμπλήρωσιν αὐτοῦ ἀμυβόλια περι τοῦ
κειμένου δὲν ὑπάρχει.

Στ. 2. ΛΟΞΕΝΛΛ ΑΝΑΣΩΝ Seh. ΕΙΣΤ
. . . M N . . . κενόν ὡς τριῶν ἢ το πολὺ τεσσάρων
γράμμάτων Γ Ν Ω Μ Η Ν Α Ι Ο Ν Υ Σ . Λ Η . . . Τ Α Τ Ο Υ Β
Seh. Ἐν τῇ λέξει εἰσηρησάμε[ν]των ὁ λίθος ἀντι-
M N βεβαίως εἶχεν M E N, ἴσως δὲ καὶ ἐν ἀρχῇ
Σ Η Η. Διοτι πολλάκις κατὰ τὰ τοῦ Schaubert
καὶ τοῦ Prokesch ἀπογράφα ἦσαν ἠνωμένα ἐν
τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ δύο ἢ καὶ τρία γράμματα.
ἐνίοτε δὲ κατὰ συγγνωστον σφάλμα ὁ Prokesch καὶ
ὁ Schaubert τὰς παρενθέτους ἐνωτικὰς γραμμάς
δὲν ἀνεγνώριζον καὶ παρέλειπον αὐτὰς ἐν τοῖς ἀπο-
γράφοις. Ὅπως ἐν στ. 11 εὐρίσκομεν παθῆμ[ε]ν,

πῶν τῶν ἐν στ. 6 ἤσ πῶς ἠμῶν ΜΕΤέθουε
Sch. ἠΝΕΝΕώσαντο, ἐΝΗ, ἐν στ. 7 σηνΓε-
νωκά' προφανῶς δὲ καὶ ἐν ἐπιούρῳ τὰ Ν καὶ
Τ ἔσαν ἠνωμένα διὰ τὸ τοῦ Sch. ἀπογραφὸν ἔχει
εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως ταύτης μόνον Ν ὡς ἐν τῷ
αὐτῷ στίχῳ ΗΜΩΝ ΠΙΔΗΜΙΑ ΚΟΣΜΙΟΝ Κ,
ἐν οἷς ὁ Schaubert ἐξ ἄπικτος παρέλιπε τὸ μετὰ
τοῦ Ν πρὸ τοῦ πιδημίαν ἠνωμένον Ε, ὡς ὁ τε
χωρὸς δεικνύει καὶ τὸ τοῦ von Prokesch ἀπογρα-
φὸν οὕτως ἔχον ΜΩΙΕ ΠΙ' λείπει ὁδηλαδὴ ἡ λῶξή
γραμμῆ τοῦ Ν' ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ στίχου συνε-
πληρώσα τὰ ὑπὸ τοῦ Sch. ἀναγνωσθέντα: ΚΑΙ ΠΕ
καὶ π[ρ]ο[σ]φ[ου]σῶν εἰκάζων ὅτι ὁ λίθος εἶχεν
ΠΕ. Ἐν στ. 8 ΔΗΜΟΝΗΜΩΙ, ΗΒου. ΗΚ' ἐν στ.
9 ΠΑΛΙΝΗΝΕ, ἐν στ. 10 ἠΗΚ.

Ἐκ τοῦ μεγάλου τῶν ἐπομένων στίχων συμπε-
ραίνω ὅτι ἐν στ. 2 ἡ δύο ὀνομάζοντο ἄνδρες οἱ
εἰσηγησάμενοι τὸ ψήφισμα ἢ ὅτι ὁ εἰς ὁ εἰσηγη-
σάμενος ἐχαρκτηρίσθη καὶ διὰ καταλλήλου ἐπι-
θέτου ὡς εἰς τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως. Δυστυ-
χῶς ἄλλο ψήφισμα Ἀλαβανδέων ἐλακλήρον δὲν
σφάζεται τῷ γὰρ ἐν Bull. de corr. hell. X p. 299
ὑπο Ch. Diehl ἐκδοθέντος, μελετηθέντος δὲ ὑπὸ
M. Holleaux ἐν Revue des études grecques XI
p. 258 καὶ ὑπο H. Willrich ἐν Hermes XXXIV
σ. 303 ἡ ἀρχὴ ἐλλείπει ὥστε ἀγνοοῦμεν καθ' ὃν
τρόπον τὰ λεγόμενα praescripta τῶν ψηφισμάτων
τῶν Ἀλαβανδέων συνετάσσοντο. Τὸ ὄνομα τοῦ
πρώτου ἢ καὶ μόνου εἰσηγησαμένου τὸ ψήφισμα
δὲν συμπληροῦται μετ' ἀσφαλείας. Τὸ ἀπόγραφον
τοῦ von Prokesch ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ πληρέστε-
ρον τοῦ ἀπογράφου τοῦ Schaubert ὑπάρχον ἔχει
ΛΙΟΝ. ΣΚΛΕΩ. . . ΤΟΙΒ, τὸ δὲ τούτου ΑΙΟ
ΝΥΣ. ΔΗ. . . ΤΑ ΤΟΥ Β, τοῦτέστιν κατὰ Koerpp
Διογενῶν Δη. . . ἄτον Β-. Πιθανώτερον ἴσως
ὅτι ἔτο Διογεν[ε]λέ[ου] τοῦ Β-, εἰ καὶ τὰ ἐν τέ-
λει ΤΑ τοῦ Schaubert δὲν συμφωνοῦσιν. Ἐν ἀρχῇ
τοῦ στίχου Β ὁ Prokesch ἔχει ΛΑΡΠ. ΑΣΙΜΡΟΥ,
ἐρμηνευθὲν ὑπο τοῦ Boeckh [Τ]αυ[τῶ]ν [Τ]αυ[τῶ]-
ων ὁ δὲ Schaubert ΛΑΜΠΡΑΣ' ἐπειδὴ δὲ τὸ
ὄνομα τοῦτο εἶνε ὡς φαίνεται ἀγνωστον εἰκάζει τις
ὅτι μᾶλλον θὰ ἔτο Λαμπρ[ο]ύας ὅμως, ἐπειδὴ καὶ
Λαμπρ[ο]ύ Athen. Mitth. IV σ. 356 καὶ Λαμπρ[ο]ν
εὑρίσκονται, καὶ ὁ τύπος Λαμπρ[ο]ύ οὐδόλως εἶνε
ἀπίθανος. Τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου Β ἔχουσιν ὡδε

κατὰ Prokesch ΘΕΝ. . ΚΑΣ ΑΙ, κατὰ δὲ Schau-
bert ΘΕΠ. ΔΙΚΑΣΤΑΙ' ἴσως καὶ ἐν ταύτῃ ἡ ἐνω-
σις τῶν γραμμάτων ΝΤΕ ἐδυσχέραινε τὴν ἀνά-
γνωσιν. Τὰ ἐν τέλει τοῦ στ. 3 ὡδε ἔχει ὁ Schaubert:
Α. Λ. . ΤΟΣ ΤΟΥ. Ἐξ ἄπικτος ἐσφαλμένη
εἶνε ἡ ἀνάγνωσις ἣν ὁ R. Muenzel προέτεινε τῷ
Koerpp ἄ. Δ. Δ[ι]α π[ρ]ο[σ]φ[ου]σῶν τοῦ [τῆς πατρίδος] ἀξιώ-
ματος ἐξετάσας αὐτὸς τὸ τοῦ Schaubert ἀντίγρα-
φον νῦν ἀδιστακτικῶς συμπληρῶ ἀ[ν]ταξίω[τα] ἀντὶ
ἀξίως ἔπερ ἐμάντευτα ἐν Arch. epigr. Mitth.
XX σ. 91. Τὰ ἐν τέλει τοῦ στ. 6 κατὰ Schaubert
ἔχουσιν ὡδε: ΕΔΙΔΑ' ΜΑΡΧΗ, τοῦτ' ἔστι,
νομίζω, ἐδίδα[ξα] Ν ἠ ἀρχῇ [θε]ρ ὑπάρχοντα ταῖς
πόλεσι πρὸς ἀλλήλους συγγενικὰ δίκαια: πρβ.
τὸ παρὰ Διοδώρῳ XVIII 10, 3 ψήφισμα Ἀθη-
ναίων ἐκπέμψαι δὲ καὶ πρὸςθεῖς τοῖς ἐπελευ-
σομένοις τὰς Ἑλληρίδας πόλεις καὶ διδάξοντας
ὅτι κτλ. Τίνα δὲ τὰ μετὰ Χαλκιδέων καὶ Ἀλα-
βανδέων συγγενικὰ δίκαια ἀλλαχέθεν δὲν εἶνε
γνωστόν. Ὑποδεικνύω ἐν τούτοις ὅτι Ἀθῆναι
οἵ ποτε κατὰ Χαλκίδα καὶ Ἐρέτριαν οἰκοῦντες
Ἀθῆναι δὲ ἐξ Ἐδβοίας, κατὰ Ἡρόδοτον I 146,
Ἰώνων τῶν ἐν Ἀσίᾳ εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, καὶ
ὅτι κατὰ Παυσανίαν VII 4, 9 εἰς Χίον τὴν νῆσον
ἠρχόντο καὶ Κάρων καὶ Ἀθῆναι ἐξ Ἐδβοίας
καὶ ὅτι Ἐκτωρ ἀπὸ Ἀμφίπολι (τοῦ ἐξ Ἰστυαίας
τῆς ἐν Ἐδβοίᾳ κατὰ μάντευμα εἰς Χίον ἐλθόντος)
τετάρτη γενεῇ βασιλευῶν τῆς νήσου ἐπολέμησεν
Ἀθῆναι καὶ Κάρων τοῖς οἰκοῦσιν ἐν τῇ νήσῳ
καὶ τοῖς μὲν ἀπέκτεινεν ἐν ταῖς μάχαις, τοῖς δὲ
ἀπέθεσεν ἠγάγεσεν ὑποσπόδιος¹. Δυνατὸν εἶνε
ὅτι ἐκ σχέσεων τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἀθῆναι καὶ τῶν ἐν
Ἀλαβανδέοις Κάρων προήρχοντο τὰ μετὰ Χάλ-
κιδέων καὶ Ἀλαβανδέων συγγενικὰ δίκαια ἢ ἔλ-
λειψις ὅμως ἄλλων παραδόσεων καθιστάνει πᾶσαν
περὶ τούτων εἰκασίαν παρὰ πολὺ δύσκολον καὶ
τολμηράν.

Ἀξιοσημειώτον εἶνε ὅτι κατὰ τὰ ἐν στ. 8 ὁ δῆ-
μος ἀποδεξάμενος αὐτοῖς (πρβ. τὸ ἐν Revue des
études grecques X σ. 299 ψήφισμα στ. 24) ἐψηφί-
σατο ἡδὴ τὰς καθηκούσας τιμὰς, καὶ ὅτι ἡ ἐν στ.
9 προτασις τοῦ ψηφίσματος ἀρχεται ὡς ἐξῆς: δε-
δόχθαι τῇ βοο. λῆ καὶ τῷ δήμῳ τετευμησθαι πάλιν
τῇ τε πόλι καὶ τοῖς προσηγραμμένοις ἄνδρα

¹ Πρβ. F. Dümmler, Kleine Schriften II σ. 244

κτλ. Τοῦτο νομίζω οὕτω πως ἐξηγητέον. Ἐν προηγουμένη ἐκκλησίᾳ ὁ δῆμος τῶν Ἀλαβανδέων ἐψηφίσαστο ψήφισμα περὶ τῶν τιμῶν τῶν τῆ πόλει τῶν Χαλκιδῶν καὶ τοῖς δικασταῖς ὀφειλομένων, προσέταξεν δὲ καὶ τῆ βουλῆ καὶ τοῖς ἄρχουσι νὰ ὑποβάλωσιν ἐν ὑστέρᾳ τινὶ ἐκκλησίᾳ τῷ δήμῳ δόγμα περὶ πολιτογραφίας τῶν ἀνδρῶν συμφώνως τοῖς περὶ ταύτης ἰσχύουσι νόμοις. Οὕτω π. γ., γράφει τὸ τῶν Ἰασέων ὑπὲρ δικαστῶν ἐκ Ηριήνης ψήφισμα Inscr. Brit. Mus. 420 (Michel, *Recueil* 468 στ. 27 μετὰ πρότασιν ἐπαίνων καὶ στεφάνων καὶ προξενίας· περὶ πολιτείας δὲ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἐκτόνοις αὐτῶν προηγήσασθαι τοὺς προστάτας ἐν τοῖς ἐντόμοις χρόνοις· καὶ το Μυτιληναίων ὑπὲρ δικαστῶν ἐξ Ἐρυθρῶν ψήφισμα Michel, *Recueil* 357 στ. 38 εἰσηγήσασθαι δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς ἐν τῷ νόμῳ καὶ τοῖς στρατηγῶς ὅπως ἐπάροξην αὐτοῖσι προξενία καὶ πολιτεία· πρὸς Szanto, Das griechische Bürgerrecht σ. 50. Το δεύτερον λοιπὸν τὸ ἐπὶ τῆ βῆσει τῆς σχετικῆς εἰσηγήσεως τῶν ἀρχόντων ἐν ὑστέρᾳ τινὶ ἐκκλησίᾳ γενόμενον ψήφισμα σφίζεται· ἐπαναλαμβάνει δὲ πρῶτον πᾶς ὑπὸ τοῦ δήμου ἐψηφισμένος ἢ δὲ τιμᾶς, ἐξακολουθεῖ δὲ· ἐπάροξεν δὲ αὐτοῖς κτλ. καὶ πολιτείας. Τὸ δὲ ἐν Bull. de corr. Hell. X σ. 299 ψήφισμα στ. 1-38 φαίνεται ὅτι εἶνε εἰσηγήσις ἢ ἐν τῆ βουλῇ ἢ ἐν τῆ ἐκκλησίᾳ γενομένη, προταθεῖσα ὑστερον ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐν ἄλλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ ψηφοφορίας νομίμου ἐπικυρωθεῖσα· οὕτως ἐξηγεῖται ἢ ἐν στ. 40 φράσις οἴόμεθα [δεῖν τὴν βου]λῆν μνημόσασθαι· στεφανοῦσθαι κτλ. καὶ τὰ ἐν τέλει τοῦ σφισμένου τεμαχίου· εἶδοξε τῆ βουλῆ καὶ τῶι δήμῳ κ - - - αὐ ἐψηφοφορήθη κατὰ [τὸν νόμον.

Ἐν τῷ στίχῳ 9 ἔχει ὁ λίθος κατὰ τὰ τοῦ Prokesch καὶ Schaubert ἀπόγραφα· καθΗκοῦσας· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ καὶ οἱ δύο καθαρώς ἀναγινώσκουσιν προσΗκοῦσας καὶ ἡ γραφὴ τοῦ 1 ἀντὶ τοῦ Η ἔτι ἐν τῷ δευτέρῳ μ. Χ. αἰῶνι πολὺ σπανίως ἀπαντᾷ, εἰκάζω ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὁ λίθος εἶχεν ἠνωμένα γράμματα· καθΗκοῦσας. Ἰσως δὲ καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ λέξει τιμαῖς εἶχεν ἠνωμένα τὰ γράμματα

¹ Πρὸς LeBas, Hes II 1799. "Ἄνδρου" — 2059 (Μακρόν) στ. 10 καὶ οἴόμεθα διαλαθεῖν κτλ. δοκεῖ τῆ βουλῆ.

ΤΕ, καίπερ ἄπλουν το Τ ἀναγράφουσι· ο Prokesch καὶ ὁ Schaubert, διότι πιθανώτατον εἶνε ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἢ ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς χρόνοις συνήθης ὀρθογραφία φυλάσσεται. Ἐν τέλει τοῦ στίχου ὁ Sch. ἔχει· ΤΒΟΥΛΗΚΤΕ· ἐν ἀρχῇ τοῦ στ. 10 ὁ μὲν Sch. ΤΕΠ. .ΡΙΣΟΝ, ὁ δὲ Prokesch ΤΑ. . . . ΖΟΝ ἀντὶ τῆ τε τιμῆ σ θαι. Ἐν τέλει τοῦ στ. 10 ὁ Schaubert ἔχει μόνον ΟΜΟΙΑΙ. 1· βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ νόου ὑπὸ τοῦ κ. Παπαδάσι εἰς δημοσιευθέντος ψήφισματος ἐλλαμβάνω το Τ ὡς δεύτερον ἤμισυ ἑνὸς Π καὶ συμπληρῶ πᾶσιν Ἀλαβανδέων, ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ R. Muenzel παρὰ Koerpp προταθέντος ἀ τ κ λ ως.

Ἐν στ. 10 ἀντὶ αὐτοῖς το τοῦ Schaubert ἀπόγραφον ἔχει ΑΗΤΟΙΣΚΑΙΑΝΑΘΕΙΝΑΚΑΙ ΑΝΔΡΑΝΤΑΣ, ὁρθῶς δὲ ἔχει ἐν πᾶσι τοῦτοις το τοῦ Prokesch. Ἐν τέλει τοῦ στίχου τοῦτου ΠΡΟΠΕΡ Prokesch. ΠΡΟΓΕΓΩ Schaubert.

Ἐν τέλει τοῦ στ. 11 ΑΠΟΣΤΑΛΛΩΝ Schaubert. Μετὰ τὴν τελευταίαν λέξιν τοῦ ψήφισματος εὐρίσκεται μικρον φύλλον.

Καὶ κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν καὶ διὰ τὴν πολλὰχοῦ γρησιν ἠνωμένων γραμμάτων ἢ ἐκ Καρύστου ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Ῥωμαίων αυτοκρατόρων· ἢ πολλὰχοῦ γρησιν ἠνωμένων γραμμάτων θεωρεῖται μάλιστα ὑπὸ τοῦ W. Dittenberger CIGSept. I 2423 πρὸς καὶ I 2413 τοῦ ἔτους 439 μ. Χ. καὶ τὴν μεγάλην ἐξ Ἐφέσου ἐπιγραφὴν περὶ τῶν δωρεῶν τοῦ C. Vibius Salutaris Inscr. Brit. Mus. 480 τοῦ ἔτους 104 μ. Χ. ὡς μὴ συνήθης πρὸ τοῦ δευτέρου μ. Χ. αἰῶνος. Ὅτι δὲ τὸ ἐκ Χαλκίδος ψήφισμα τῆς αὐτῆς περίπου ἐποχῆς εἶνε, ἀποδεικνύει καὶ ἡ ὅλη σύνταξις καὶ φρασολογία αὐτοῦ καὶ ἡ ὀρθογραφία αἵτινες καταπληκτικῶς μετὰ τοῦ ἐκ Καρύστου ψήφισματος συμφωνοῦσι· μόνον διὰ τὴν μὴ γενομένην γρησιν ἠνωμένων γραμμάτων καὶ τὴν γραφὴν σφραγιθῆ ἀντὶ σφραγιθῆ φαίνεται τοῦ ἑτέρου ἀρχαιότερον· ἐν τοῦτοις ἀσφαλέστερος ὄρισμος τῶν χρόνων, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ δύο ἐπιγραφαὶ ἀνήκουσι τῷ μὴ ἰδόντι τοὺς λίθους ἀλλ' ἐκ τετυπωμένων ἀντιγράφων μόνον κρίνονται δὲν ἐπιτρέπεται.

Ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Παπαδάσι εἰς δημοσιευθεῖσα ἐπιγραφὴ πρέπει νομίζω νὰ συμπληρωθῆ ὡς ἑξῆς·

- 10
 σμιον καὶ σωφροσίνην καὶ
 ἵπποισαντο δὲ καὶ τὴν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν ἐπιδημίαν κο-
 ῶστε τὸν δῆμον ἀποδεξάμε-
 νον αὐτοὺς περὶ πάντων τῶν κατὰ τὰς δικὰς ἐπιμελείαν πεποιτημένους μετὰ πάσης περὶ τῶν
 νομῶν προνοίας ψηφισθῆναι τὰς καθηκούσας τειμαῖς· δεδῶχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ
 5 τεταρτάθην τοὺς προγεγραμμένους ἄνδρας τὰς προσήκουσας τειμαῖς καὶ ἐστεφανώσθαι χρυ-
 σοῖς στεφανοῖς· ὑπάρχειν δὲ αὐτοῖς τε καὶ τέκνοις καὶ ἐγγονοῖς αὐτῶν καὶ πολιτείαν ἐπ' ἴση
 καὶ ὁμοίᾳ πᾶσιν Ἀλαβανδέουσιν· ἐξεῖναι δὲ αὐτοῖς ἀναθεῖναι καὶ ἀνδριάντας ἐν εὐκαίρῳ καὶ
 ἐπιστημῷ τῆς πόλεως τόπῳ καὶ ἐπιγράψαι αὐτοὺς [τὰς προγεγραμμένους τειμαῖς προπεμφθῆναι·
 τε αὐτοὺς ὑπο τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ὁπῶς δὲ καὶ ἡ πατρίς αὐτῶν ἐπιγνῶ τὰ ἐψηφισμένα
 10 ὑπο τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τοῖς ἀνδράσι τειμῆς ἀποσταλῆναι ἀντίγραφον τοῦδε τοῦ ψηφισ-
 ματος σκαμνῆν τῇ δημοσίᾳ σφραγίδι· ἐπληρωθῆναι

Ο δεύτερος στίχος θὰ συνεπληρωτο ἄριστα διὰ τῶν ἐν τῷ ἐκ Καρύστου ψηφίσματι ἐν στ. 7 λέξεων· ἐποιήσαντο δὲ καὶ τὴν - ἐπιδημίαν κο-
 σμιον καὶ σωφροσίνην καὶ πρότερον τῷ τῆς δι-
 καστείας ἀξιώματι, ἀλλὰ τὰ δύο τελευταῖα τοῦ
 στίχου γράμματα κατὰ τὸ ἀπογγραφοῦ τοῦ κ. Πα-
 παδάσιλειου ΣΜΙΟΝΙ ΣΩΦΡΟΙΝΑΙΗΘ δὲν ἦσαν
 ΚΑ, ἀλλ' ἴσως ΠΟ ποιησάμενοι: Ἐν δὲ τοῖς ἐπο-
 μέναις ὡς δαικνύουσιν αἱ λέξεις περὶ πάντων καὶ
 νόμων προνοίας, αἵτινες ἐν τῷ ἐκ Καρύστου ψη-
 φίσματι δὲν ὑπάρχουσιν, ἡ δικαιολογία τοῦ ἐκ
 Χαλκίδος ψηφίσματος ἦτο ἐκτενέστερον συντε-
 ταχμένη· ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἀσφαλῆς συμπληρωσις
 τοῦ τρίτου στίχου εἶνε ἀδύνατος καὶ ὅτι τὰ ἄνω
 μόνον χάριν παραδείγματος προτείνω. Ὡς πρὸς τὸ
 περὶ πάντων τῶν κατὰ τὰς δικὰς πρβ. τὸ ἐκ
 Ηριθῆνης Λαοδικέων ψηφίσμα Michel, *Recueil* 543
 (*Gott. gel. Anzeigen* 1900 σ. 96) στ. 4 ἐπιδημι-
 αίων μάστιγα προσθήσασθαι τῶν κατὰ τὰς δι-
 κάς αὐτῶν ἢ πάντων: τὸς παρὰ Ηριθῆων ἀπο-
 σταλυσμένους δικαστὰς, καὶ το ἐξ Ἀσσοῦ Στρα-
 τονικέων ψηφίσμα Michel, *Recueil* 477 στ. 7 ἐν
 τοῖς ἄλλοις δὲ τοῖς κατὰ τὴν δικαστείαν ἕπασιν.

Ἐν στίχῳ 5 λείπει τὸ ἐν τῷ ἐτέρῳ ψηφίσματι
 πόλιν· ἀντὶ δὲ ταῖς ὁμοιοφώναις καὶ προσηκού-
 σαις τειμαῖς ὁ χώρος μόνον ἐν ἐπίθετον π.χ. ταῖς
 προσηκούσαις ἐπιδέχεται. Ἐν στ. 6 γράφεται χρυ-
 σοῖς στεφανοῖς, ἐκεῖ δὲ χρυσόις πρβ. P. Kretschmer,
Die Entstehung der Koine, Sitzungsbe-
 richte der Wiener Akademie 1900 σελ. 23· ἐν δὲ
 στ. 8 ἐν ἐπιδήμῳ τῆς πόλεως τόπῳ ἀντὶ ἐν τῷ ἐπι-
 δημιαίῳ τῆς πόλεως ἡμῶν τόπῳ τὸ δὲ ἀνα-
 θεῖναι καὶ ἀνδριάντας ἐν ἐπιδήμῳ κτλ. δὲν πλη-

ροῖ τὸν στίχον· διὰ τοῦτο γράσω ἐν εὐκαίρῳ καὶ
 ἐπιστήμῳ τῆς πόλεως τόπῳ πρβ. τὸ τῶν Θηραίων
 ψηφίσμα IGtus.III 322 ἀποθ. ἔξαι τόποις τὸν ἐπι-
 δημιαίῳ καὶ ἐπιφανέστατον· περιττὸν ὅμως
 νὰ εἶπω ὅτι καὶ ἄλλαι συμπληρώσεις εἶνε δυναταί.
 Ὅμοίως δὲ καὶ αἱ ἐν στίχῳ 9 λέξεις τε αὐτοῖς ἐπὶ
 τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἐλλείπουσιν ἐν τῷ ἐκ
 Καρύστου ψηφίσματι· μετὰ πάσης ἐπιφυλάξεως
 εικάζω νὰ συμπληρωθῆ ἡ φράσις διὰ προπεμ-
 θῆναι.

Ἡ τελευταία φράσις τοῦ ψηφίσματος φαίνεται
 ὅτι τελειώνει διὰ τῶν λέξεων· σκαμνῆν τῇ δη-
 μοσίᾳ σφραγίδι. Ἐπιτετα προσθήκη τῆς ὁποίας
 δυστυχῶς δὲν σφύζονται ἐπὶ τοῦ λίθου εἰ μὴ πέντε
 γράμματα, κατὰ τὸ ἀπογγραφοῦ τοῦ κ. Παπαδά-
 σιλειοῦ ΕΠΛΗΡ, οὐδεμίαν, ἐκ πρώτης ὄψεως
 τοῦλάχιστον, πιθανὴν ἐξήγησιν ἐπιτρέποντα. Ἐν
 τέλει τῶν περὶ πολιτογραφίας ψηφισμάτων ἐνίοτε
 ἀναγράφεται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπὶ φυλῆν κτλ.
 ἐπικληρώσεως τοῦ νέου πολίτου, ὡς π.χ. ἐν ψη-
 φίσματι Καλυμνίων Michel, *Recueil* 478· ἐπεκλα-
 ρώθη ἐπὶ φυλῶν καὶ δῆμον· ἔλαχε φυλῆς Κε-
 δημειῶν, δῆμον Ἀμφιπετρῶν· τοιαύτη δὲ ἐπι-
 κλήρωσις καὶ ἐν ἄλλοις ψηφίσμασι, π.χ. τῶν Σα-
 μίων (Michel, *Recueil* 369 ἐπ.), Ἀμοργίων (*Re-
 cueil* 383), Ἐρесьίων (*Recueil* 488 ἐπ.), Μαγνή-
 των τῶν ἐπὶ Μζιάνδρῳ O. Kern, *Inchriften von
 Magnesia* 2 ἐπ.), Τροζηνίων (*Recueil* 176) μνη-
 μονεύεται. Ἡρόδοτος λοιπὸν ἡ εἰκασία ὅτι καὶ τὸ
 ἐκ Χαλκίδος ψηφίσμα ὁμοίαν εἶχε προσθήκην καὶ
 ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀνιγματοῦδους ἐπ.ληρ πρέπει νὰ ἀνα-
 γνωσθῆ ἐπ. εκ.ληρ ὄθησαν κτλ.

Δυσκόλως ὅμως παραδέχεται τις ἐρμηγείαν στη-

ρίζομένην ἐπὶ ὑποτιθεμένου σφάλματος τοῦ γα-
ράκτου. Εὐτυχῶς ἄλλην πιθανοτέραν ἐξεργασίαν
ὑποδεικνύει ἡ ἐξ "Ανόρου ἐν CIG II p. 1063,
2349 b καὶ παρὰ Le Bas, Hes 1802 ἐπιγραφή.
Ὁ λίθος οὗτος περιέχει τρία ψήφισματα τῶν Ἀ-
δραμυτηνῶν ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀναφέρεται γενι-
κῶς εἰς τὰς τιμὰς τὰς ἀπονειμητέας τοῖς τότε ἀπὸ
τῆς ἐξέτης παραγενομένοις δικασταῖς· τὸ δὲ δεύ-
τερον καὶ τὸ τρίτον ἰδιαιτέρως εἰς τιμὰς δικαστοῦ
καὶ γραμματέως ἐξ "Ανόρου ἀποσταλέντων. Το
πρῶτον λοιπὸν ψήφισμα γράφει ἐν στ. 12 ὡδε·
*κληθῆναι δὲ αὐτοῖς καὶ ἐπὶ ξενισμῶν εἰς τὸ
πρωτανεῖον ἐπὶ τῆν βουλαίαν ἐστίαν μερίσσαντος
Ἀρχέου τοῦ ταμίου εἰς τῆν ἐγδοχὴν αὐτῶν ὅσον
ἀν τῶι δήμῳ δόξῃ· πέμψαι δὲ τὸν Ἰρχέον
καὶ ἐκάστῳ τῶν δικαστῶν καὶ γραμματέων ἐξ-
νια τὰ ἐκ τοῦ νόμου· καὶ μετὰ το τέλος τοῦ ψή-
φισματος ἐν στ. 22 Ἔδοξεν καὶ ἐδόθησαν δραχ-
μαὶ χίλιαι ἐπιτακόσμιαι. Περὶ τοιαύτης δόσεως χρη-
μάτων ἴσως γίνεται λόγος καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 3398
ἐν CIG. Ἰλιέων ψήφισματι. Εἰκόζω λοιπὸν ὅτι τῷ*

*ἐδόθησαν ἰσοδυναμεῖ ἐν τῷ ψήφισματι τῶν Ἀθα-
λασίδων το ἐπιτακόν, ὅτι ἀπὸ αὐτῆς ἐσημασθή ποσο-
τι ὡς μισθὸς καὶ πορεῖα· ἐπιτακόν δόθησαν δραχμαὶ
τόσα· ἡ καὶ δημόσια τόσα. Ὁῦτως το ἐπιτακόν ἐν
ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ ἔχει τὴν σημερινὴν τῆς λέξεως
σημασίαν· ὅτι δὲ αὕτη ἡ σημασία ἔτο συνηθὴς ἔδει
κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἀποδεικνύου-
σιν, ἐν καὶ τὰ λέξικά δὲν ἀναφέρουσι παραδείγ-
ματα, τὰ ἐξ Αἰγύπτου ἐπὶ παπύρου καὶ ὀστράκων
ἐπιγραφαί. Ὁῦτως π.χ. πάπυρος ἐν Βερολίῳ ἀπο-
κείμενος (Griechische Urkunden aus den Kgl. Mu-
seen II 395, κατὰ Fr. Krebs τοῦ 70 ἕως 80 μετὰ
Χρ. ἐν στ. 19 ἔχει ὡδε· ἐπιτακόντων ἐπὶ ἀθα-
λασίδῃ δραχμῶν ἑκατόν)· ἄλλος πάπυρος Oxyrhynchus
Papyri 114 τοῦ δευτέρου ἢ τρίτου μ. Χρ.
αἰῶνος στ. 3 ἐπιτακόντων τῶν τόκων· καὶ ὀστρά-
κόν τι ἐκ Θηβῶν τοῦ ἔτους 86 μ. Χρ. U Wilcken,
Griechische Ostraka II σ. 131 ἀρ. 464 Ἄρται
δραχμαὶ δύο 1FB εἰς ἐπιτακόντων.*

ADOLF WILHELM.

ΦΡΑΤΡΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ

Στηλή μαρμαρίνη, πεντελησιῦ μαρμάρου, ἀπο-
κεκρουμένην ἔχουσα τὴν δεξιὰν κάτω ἄκρην, ὕψ.
0,92, πλάτ. 0,39, πάχ. 0,09, ἐπ' ἧς ἀναγρά-
φονται εἰκοσιν Ἀττικοὶ φράστερες. Ἡ ἐπιγραφή
ἀπόκειται ἐν τῷ ἐπιγραφικῷ μουσεῖῳ ὑπ' ἀρ. 207.

Ὅπισθεν ἡ στηλή εἶνε ἀνωμάλως λελαξευμένη,
ὡς ἐρειδομένη πιθανῶς πρὸς τοῖχόν τινα. Ἡ στηλή
αὕτη εὑρέθη τυχαίως ὑπὸ τοῦ χωρικοῦ Χρ. Πέ-
τρου Γκίκα σκάπτοντος τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ ἐν ἔτει
1899 κατὰ τὴν θέσιν «Καψοσπίτι», κειμένην με-
ταξὺ τοῦ χωρίου Λιόπεσι (ἀρχαίου δήμου Παιανίας
καὶ τῶν ὑπῳρειῶν τοῦ Ὑμηττοῦ, ἐπὶ λόφου εὐ-
συνοπτοῦ, ἐνθα φαίνονται καὶ ἐγκατεσπαρμένα ἱγνη
ἀρχαίου συνοικισμοῦ. Διὰ τινος ἀνασκαφῆς δύνα-

ται νὰ ἀνακαλυφθῇ εἰς τίνα ἀρχαῖον συνοικισμὸν
ἀνηκουσι ταῦτα, ἴσως δὲ καὶ εὑρεθῇ το ἱερόν ἐν ᾧ
ἡ στηλή αὕτη ἦτο ἰδρυμένη.

Τὰ γράμματα εἶνε λίαν ἐπιμελῶς κεχαραγμένα,
τεταγμένα δὲ στοιχηθόν, ἀλλ' ἡ τάξις αὕτη δὲν
τηρεῖται ἐν τῷ Πφ στίχῳ, ἐν ᾧ το πρῶτον I τοῦ
ὀνόματος *Μνησικλιδίης* δὲν κεῖται ἀκριβῶς κά-
τωθεν τοῦ ὑπερκειμένου ἀντιστοίχου γράμματος,
ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῷ ὀνόματι *Φιλόδημος* τοῦ 18^{ου}
στίχου. Τὰ γράμματα ἔχουσιν ὕψος 0,008· τὰ δὲ
ἐπὶ τοῦ ἐπιγράνου καὶ τὰ τοῦ καθετοῦ τῆς στη-
λης γεγραμμένου στίχου εἶνε μεγαλειτέρα τῶν
ἄλλων (ὕψ. 0,010). Κατὰ το σχῆμα τῶν γραμ-
μάτων ἡ στηλή φαίνεται ἀνηκουσα εἰς τὰς ἀρ-
χὰς τοῦ Δ' αἰῶνος.

Δ Ι Ο Ξ : Φ Ρ Α Τ Ρ Ι Ο : Α Θ Η Ν Α Ξ : Φ Ρ Α Τ
 Ο Ι Δ Ε Φ Ρ Α Τ Ε Ρ Ε Ξ
 Ρ Ο Ξ Ε Ι Δ Ι Ρ Ρ Ο Ξ : Ξ Ε Ν Ο Τ Ι Μ Ο
 Μ Ν Η Ξ Α Ρ Χ Ο Ξ : Μ Ν Η Ξ Ι Κ Λ Ε Ι Δ Ο
 5 Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ο Λ Ι Δ Ο Ξ
 Μ Ν Η Ξ Ι Θ Ε Ο Ξ : Μ Ν Η Ξ Ι Φ Ι Λ Ο
 Ε Π Ι Χ Α Ρ Η Ξ : Μ Ν Η Ξ Ι Κ Λ Ε Ι Δ Ο
 Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ε Τ Ρ Α Τ Ο
 Μ Ν Η Ξ Ο Ξ : Μ Ν Η Ξ Ι Φ Ι Λ Ο
 10 Μ Ε Ν Ε Κ Λ Ε Ι Δ Η Ξ : Ξ Ε Ν Ο Κ Λ Ε Ι Δ Ο
 Μ Ν Η Ξ Ι Κ Λ Ε Ι Δ Η Ξ : Μ Ν Η Ξ Α Ρ Χ Ο
 Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ο Λ Ι Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο
 Μ Ν Η Ξ Ι Γ Ε Ν Η Ξ : Μ Ν Η Ξ Ι Γ Ε Ν Ο Ξ
 Ξ Ε Ν Ο Τ Ι Μ Ο Ξ : Ρ Ο Ξ Ε Ι Δ Ι Ρ Ρ Ο
 15 Ξ Ω Ξ Ι Ε Τ Ρ Α Τ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο
 Ξ Ω Ξ Τ Ρ Α Τ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο
 Λ Υ Ξ Ι Α Ξ : Ρ Ο Ξ Ε Ι Δ Ι Ρ Ρ Ο
 Φ Ι Λ Ο Δ Η Μ Ο Ξ : Φ Ι Λ Ο Δ Η Μ Ο
 Μ Ν Η Ξ Ι Κ Λ Ε Ι Δ Η Ξ : Ε Π Ι Χ Α Ρ Ο Ξ
 20 Φ Ι Λ Ω Ν : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο
 Μ Ν Η Ξ Ι Θ Ε Ι Δ Η Ξ : Ε Π Ι Χ Α Ρ Ο Ξ
 Μ Ν Η Ξ Ι Φ Ι Λ Ο Ξ : Μ Ν Η Ξ Ι Θ Ε Ο

Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ο Λ Ι Δ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ε Τ Ρ Α Τ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ο Λ Ι Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Γ Ε Ν Η Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Γ Ε Ν Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ε Τ Ρ Α Τ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Τ Ρ Α Τ Ο Ξ : Ξ Ω Ξ Ι Ρ Ρ Ο Ξ : Λ Υ Ξ Ι Α Ξ : Φ Ι Λ Ο Δ Η Μ Ο Ξ : Φ Ι Λ Ο Δ Η Μ Ο Ξ : Μ Ν Η Ξ Ι Κ Λ Ε Ι Δ Η Ξ : Ε Π Ι Χ Α Ρ Ο Ξ : Μ Ν Η Ξ Ι Φ Ι Λ Ο Ξ : Μ Ν Η Ξ Ι Θ Ε Ο

- Διος : Φρατρίος : 'Αθηνῶς : Φρα[τρίας]
- Οἶδε φράττερες
- Ποσειδίππος : Ξενοτίμος
- Μνησαρχος : Μνησικλειδῶς
- 5 Σωσιππος : Σωσιπολιδῶς
- Μνησιθεός : Μνησιφιλοῦ
- 'Επιχάρης : Μνησικλειδῶς
- Σωσιππος : Σωσιστράτος
- Μνησας : Μνησιφιλοῦ
- 10 Μενεκλειδῶς : Ξενοκλειδῶς
- Μνησικλειδῶς : Μνησαρχοῦ
- Σωσιπολις : Σωσιπποῦ
- Μνησιγενής : Μνησιγενοῦ
- Ξενοτίμος : Ποσειδίππο
- 15 Σωσιστράτος : Σωσιπποῦ
- Σωστράτος : Σωσιπποῦ
- Λυσίας : Ποσειδίππο
- Φιλοδημος : Φιλοδήμο
- Μνησικλειδῶς : 'Επιχάρου
- 20 Φιλῶν : Σωσιπποῦ
- Μνησιθείδης : 'Επιχάρου
- Μνησιφιλοῦ : Μνησιθεοῦ

Σωσιππος ... Σωσιπό[λι]δῶς ... ἀνέτρο[φ]εν

Δι τρεῖς στιγμαὶ (:) αἱ μετὰ τὰ κύρια ὀνόματα, πρὸ τῶν πατρωνυμικῶν, εἶνε χαρακτηριστικὸν τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Ε' αἰῶνος, ἀλλὰ παρατηροῦνται καὶ ἐν ταῖς τῶν ἀρχῶν τοῦ Δ'¹. Ἐπίσης καὶ ἡ κατάληξις τῆς γενικῆς: εἰς ο ἀντί ου ὡς γνωστὸν ἀπαντᾷ ἐνίστη καὶ μέχρι τοῦ πρώτου τρίτου τοῦ Γ' αἰῶνος. Ἡ δὲ νῦν δημοσιευομένη ἐπιγραφή ἐνεγραφήθη πιθανῶς, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος.

Ἡμεῖς μεγίστην σπουδαιότητα ἀποδίδομεν εἰς τὴν νῦν τὸ πρῶτον δημοσιευομένην τοιαύτην ἐπιγραφὴν διότι ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς ἐν CIA. I. 4.53 ἐπιγραφῆς²), ἐν ἧ πολλὰ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ κυρίων ἢ πατρωνυμικῶν ἀπαντῶσι, παρέχει μεγίστην συμβολὴν εἰς τὰ κατὰ τὴν φρατρίαν, ἐξ ἧς ἐλαμβάνοντο οἱ τὴν τιμὴν τῆς πατρὸς

1 Meisterhans, Gramm. der att. Inscr. ³ 7.

2 Ἡ ἐπιγραφή 433 εὐρέθη ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Κεραμεικῷ, ἐν ᾧ, ὡς γνωστὸν, ἀνέκειντο οἱ τάφοι καὶ αἱ στήλαι τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων καὶ καθ' ὅλην τὴν μέγιστον Ἀκαδημαίαν λεωφόρον. Σήμερον ἐναπόκειται ἐν Παρισίοις.

δος υπερασπίζοντες, ἐν γένει μὲν Ἀττικοί, ἰδίῳ δ' Ἀθηναῖοι ¹.

Εἶνε γνωστόν, ὅτι ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ὡς ἐπὶ Κλεισθένης ἐδημιουργήθη αὐτῇ, ἕκαστος πολίτης ὄφειλε νὰ ἔχη τρεῖς πολιτικὰς ιδιότητες, α' νὰ ἀνήκη εἰς φυλὴν, β' εἰς δῆμον καὶ γ' εἰς φρατρίαν. Καὶ περὶ μὲν τῶν δύο πρώτων ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστῆμη κατέχει ὠρισμένην καὶ συγκεκριμένην τὴν γνώσιν ², περὶ δὲ τῆς φρατρίας, μεθ' ὅλα τὰ περὶ αὐτῆς γραφέντα, οὐδὲν ὠρισμένον ἐγίνωσκε μέχρι τοῦ 1883, πάντες δὲ ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἄλλου ἄλλα πρὸςθεύοντος καὶ ἐνίοτε συγκεκριμένης ὅπως εἰδήσεις παρέχοντος, ἔγραψαν περὶ φρατρίας ἐπιεικαστῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰς θεωρίας αὐτῶν ἰδρύοντες. ³:

Ἡ ἐν ἔτει 1883 ἐν Δελφείοις εὑρεθεῖσα περίφημος φρατρικὴ ἐπιγραφή, δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον μὲν ὑπὸ Στ. Κουμανούδη ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι (1883 σελ. 69) καὶ ἐφεξῆς καὶ εἴτα ὑπὸ τοῦ Köhler ἐν τοῖς Adidend. τοῦ Β' μέρους τῶν Ἀστικῶν ἐπιγραφῶν ἀριθ. 841⁶, εἵπειτα δὲ πλήρης, ἦτοι περιλαμβάνουσα καὶ τὸ ὑπὸ Γ. Πανταζίδου Ἐφημ. Ἀρχ. 1888 σελ. 1-20 καὶ Lolling ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ τοῦ 1888 σελ. 139 ἔξ. τὸ πρῶτον δημοσιευθὲν μέρος, ἐκδόθη ἔτι ἐν CIA. IV, ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ γραφῶσιν ἱκαναὶ περὶ φρατρίας πραγματεῖαι ὑπὸ ἀρχαιολογῶν, οἷα τοῦ Szanto ἐν τῷ Rhein. Mus 1883

σελ. 306-320, τοῦ Busolt ἐν τῷ Handb. d. Kl. Alt. IV σελ. 144 καὶ ἔξ. τοῦ Gilbert ἐν Jahrbucher für Philologie 1887 σελ. 23-28, Sauppe, de phratris Atticis (Göttingen, 1886-7. Ausgewählte Schriften) καὶ τοῦ F. B. Tarbell ἐν Papers of the American School of Classical Studies at Athens Tom. E' 1892 σελ. 170-188.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων καὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς ἀφορμῇ λαβόντες, συλοβίζομεν τὰ κατὰ τὴν φρατρίαν ὅδε: Ἡ γένεξις φρατρίας φρατρία ὄηται ἀδελφότητα, ἦτοι κοινωνία ἀδελφικῶν, ἢ συγγενικῶν οἰκογενειῶν, πρὸς θεραπείαν τοῦ συγγενικοῦ ἱεροῦ συνεργουμένου, ὡς συνειθίζετο ἐν τοῖς παναρχαίοις χρόνοις ὅτε ἐκαστὴ οἰκογένεια εἶχεν ἴδιον ἱερόν, οὐτιμὸς, τοῦ πατρὸς ἀποθησακτικόν, ἐπεμελόντο αὐτὸ διάφοροι οἰκογενεῖαι τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν αὐτῶν κληθεῖσαν φρατρίαν ¹.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον αἱ φρατρίαι ἦσαν ἐλάχισται, ὅσοι δὴ ἀδελφοὶ καὶ οἱ πρῶτοι γενάρχαι, ἄλλα βραδύτερον ὁ νομοθέτης ἐκانونισεν εἰδικώτερον τὸν τρόπον καὶ τοὺς ἔρους τῆς εἰς τὴν φρατρίαν ἐπιγραφῆς καὶ γράττοις δὲ ἱδρυμα ὑπῆρχεν ἐν Ἀθηναῖς, ἐν ᾧ συνεργοντο αἱ φρατρίαι Πολυδ. Γ' 32, ἐκαστὴ δὲ φρατρία οὐσα μίᾳ τῶν τριῶν διαιρέσεων ἐκαστῆς τῶν τεσσάρων φυλῶν, εἶχε τὸν ἴδιον ἐκαστῆς γρατρίαρχον Δημοσθ. π. Εὐβουλ. Ε' 7. Πασῶν δὲ τῶν φρατριῶν προστάτης ἦτο ὁ Φρατρίαρχος Ζῆτος καὶ ἡ Φρατρία Ἀθηναῖα πρὸς Δημοσθ. π. Μακάρι. 1034, 10 ὡς ἐμφανίζεται τοῦτο καὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς.

II. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

¹ Ἐπιπέθην συναγομένῳ ὅτι οἱ παλαιὰ ὀνόματα ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς φέροντες ταχάλοισι συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους καὶ δὴ πατέρες, οἷοι κτλ., ὁ δὲ κατὰ μέγος τῆς ἐπιγραφῆς ἀναφερόμενος Σωσιππος Σωσιπόλιδος εἶνε ὁ πραγματεὺς ὁ ἀναγράφας καὶ ἐν τῷ ἱερῷ καταταξάμενος τὴν ἐπιγραφὴν.

Καὶ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Μουσείῳ ὅτι ἀριθμ. 1071 ἀναγνωσκονταί ἐπι ἀνακρίτου ἐπιταμίου τα αὐτὰ ὀνόματα Σωσιππος καὶ Σωστράτος.

¹ Οὐδὲν ἀσύνηθες ὄνομα ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὁμοίως: ὅτι Σωστράτος Σωσιπποῦ ἐγένετο ἄρχων ἐν Ὀλυμπ. 81, 2 (455/4 π. Χρ.) ἐπίσης ὅτι τὰ ὀνόματα Μησαγενεῖς Ξενότιμος Κοπριεύς, Φιλόδημος Παικιεύς, ἀπαντῶσιν ἄλλοιχοῦ καὶ δὴ ὡς ὀνόματα πεσόντων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μνημονευθειῶν μαχῶν (ἐν Κύπρῳ Αἰγύπτῳ, Φοινίκῃ, Ἀλιεθίν, Αἰγίνῃ, Μεγαροῖς (CIA. II. 914) πρὸς δὲ: ὅτι μνημονεύεται καὶ ὁ Μηρικλείδης CIA I. 432) ὁ Φίλων ἐκ φυλῆς Ἰπποθωνίδος (ἀριθ. 447 Σωσιππος (ἀριθ. 447) καὶ Ποσειδίππος (ἀριθ. 447).

² Ἴδε G. Gilbert. Handbuch der griechischen Staatsalterthümer, Leipzig 1881 σελ. 290-302 καὶ 305-308.

³ Gilbert ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 303-304.

ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΑ

ΤΩΝ

ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΩΝ ΚΕΡΑΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Ὅτε ἐδημοσίευσον ἀνωτέρω σ. 1 ἐξ. τὸ περὶ τῶν Ἐλευσινιακῶν κεραμογραφικῶν ἄρθρον, προέβλεπον μὲν βεβαίως ὅτι ἐμελλόν νὰ εὐρεθῶσι τινες διαφω- νοῦντες πρὸς ἐμέ, ἐπειδὴ καὶ ἄλλων ἐπιστήμων μνημείων τοῦ Ἐλευσινιακοῦ κύκλου οἷον τῆς Κυμαίας ὑδρίας, τῆς πελίκης τοῦ Παντικαπαίου καὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ Pourtalés, δὲν εὐρέθη εἰσέτι ἐρμηνεία παρὰ πάντων ἀποδεκτὴ, καίτοι ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν παρήλθεν ἤδη ἡ πλησιάζει νὰ παρέλθῃ ὀλόκληρος πεντηκονταετία καὶ πλεί- στοι ἐμελέτησαν αὐτά. Ἀντιρρητικὸν ὅμως ἄρθρον οὕτω γεγραμμένον, ὡς τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Ν. Σβο- ρῶνου δημοσιευθὲν ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδόσασθαι *Διηγεῖσθε Ἐργημερίδι τῆς Νομισματικῆς Ἀρχαιο- λογίας* Δ' (1901) σελ. 169 ἐξῆς, μὴ ἦτο ἀπροσ- δόκητον. Ἀλλὰ καὶ πάλιν, ἐπειδὴ βλέπω ὅτι ὁ κ. Σβορῶνος πλανηθεὶς ἐβεβαίωσε, καὶ μετὰ τινος στομφώδους ἀθεντίας μάλιστα, γεγονότα μὴ ἀλη- θῆ δυνάμενα νὰ πλανήσωσι καὶ ἄλλους, ἐνόμισα ἐπάναγκας νὰ ἀνασκευάσω διὰ βραχέων τινὰς τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ ἐκείνῳ ἰσχυρισμῶν, ἐλπίζων ὅτι ὁ ἀναγνώστης ὁ μέλλον νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων θὰ ἔχη τὴν πρόνοιαν νὰ ὑπο- βάλῃ εἰς τὸν προσήκοντα ἔλεγχον καὶ ἐκεῖνα, ὧν ἐνόμισα περιττὴν τὴν ἀναίρεσιν.

Ὁ κ. Σβορῶνος πιστεύει ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ κε- ραμογραφίᾳ (πίν. I) δὲν ὑπάρχει μία μόνον ἐνιαία παρύστασις, ἀλλὰ τρεῖς ἀλληπαλλήλοι αὐτοτελεῖς, τοπικῶς καὶ καλλιτεχνικῶς πλήρεις (σελ. 187) καὶ χροικῶς διήγησι (σελ. 187) ἦτοι μία ἐν τῷ ἀετώματι, ἑτέρα κατὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ πί- νاکος καὶ τρίτη ὑποκάτω. Πιστεύει δὲ ἀδιωσί- κτως, ὅτι θὰ πείσῃ περὶ τούτου τὸν ἀναγνώστην σελ. 184 προσβάλλον τρία κυρίως τεκμηρία.

A'. Ὁ κ. Σβορῶνος βεβαίως ἐπι «ὡς εἰ ὁ πι- νακογράφος ἤθελε νὰ ὀδηγήσῃ τὸν θεώμενον ὅτι περὶ αὐτοτελεῖς καὶ ἀνεξαρτήτων σκηνῆς πρόκειται, ἀπεχώρισε τὰ πέντε ταῦτα πρόσωπα ἀπὸ τῶν κάτω καὶ ἄνω διὰ λευκῆς γραμμῆς¹, τὸ ἔδαφος ὡς γνωστὸν δηλοῦσης, ἀρχομένης κάτωθι τῶν ποδῶν τῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐν τῇ ἄνω δεξιᾷ γωνίᾳ τοῦ πίνακος καθομιμένης θεᾶς καὶ βαινομένης συνεχῶς ἐπὶ τοῖς πόδας τῶν πέντε μορφῶν τῆς ἄνω ομάδος μέχρι τοῦ ποδῆς τοῦ κίονος, ἀφ' οὗ πάλιν ἀποτόμως ἀνερχομένη ἐπὶ τὴν βῆσιν τοῦ ἀετώματος ἀποχωρίζει οὕτω τὰ πρόσωπα ταῦτα ἀπὸ τῶν ἑτέρων πέντε» (σελ. 186). Κατωτέρω δὲ προσθέτει ὁ κ. Σβορῶνος ὅτι «ἄρτις ἤθελεν ἀποχωρίσει καὶ τὰς τρεῖς σκηνὰς διὰ ψαλίδος ἀκολουθοῦσης κατὰ τὴν τομὴν τὰς λευκῆς γραμμῆς, δι' ὧν ὁ πινακογράφος διεχώ- ρισεν αὐτὰς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον θέλει διασπάσει τὴν αὐτοτέλειαν καὶ τὸ τοπικῶς καὶ καλλιτεχνι- κῶς πλήρες πασῶν τῶν τριῶν σκηνῶν» (σελ. 187). Ἀλλ' ὅμως ἢ εἰς δύο ἢ τρεῖς ἐπαλλήλους σειράς, κεχωρισμένας διὰ γραμμῆς δηλοῦσης τὸ ἔδαφος, διάταξις τῶν μορφῶν παραστάσεώς τινος δὲν εἶναι τι νέον ἐν ταῖς ἐρυθρομόρφους κεραμογραφίαις οὐδὲ χαρακτηριστικὸν μόνον τοῦ ἡμετέρου πίνα- κος, διότι ὑπάρχουσι καὶ πολλαὶ ἄλλαι ὅμοιαι κε- ραμογραφίαι, ἐν αἷς ὁ διὰ ψαλίδος χωρισμὸς τῶν ἐπαλλήλων ομάδων εἶνε εὐχερέστατος, ἀλλ' οὐδὲν ἦτον αἱ παραστάσεις εἶνε ἐνιαῖαι. Ἀρκοῦσι τὰ ἐπομένα παραδείγματα, καίτοι δύνανται νὰ προσ- τεθῶσι καὶ ἄλλα: Monum. dell' Inst. VI tav. 38 ἸΚενταυρομαχία. Monum. XII tav. 16 (ἀρπαγῆ

¹ Δηλαδή τα πέντε πρόσωπα τῆς ἄνω σειράς, ἀπὸ τῶν ἐν τῇ κάτω σειρά καὶ τῶν ἐν τῷ ἀετώματι.

των Λευκιπιδών). Monum. IX tav. 30-31 (Δαρεῖος). Monum. XI tav. 38-40 (φόνος των Νισθιδών). Monum. VIII tav. 32-33 (ταφή του Πατρόκλου). Αὐτόθι tav. 38 Περσεύς και Ἄνδρομέδα). Furtwängler-Reichhold, Gr. Vasenmalerei Lief. 4 πίν. 8 (άρπαγή των Λευκιπιδών). Αὐτόθι πίν. 10 (ὁ Ἄϊδης). Archäol. Zeitung 1847 πίν. III (Μήδεια). Ὁ Robert, Annali dell' Inst. 1882 σελ. 274 παραθέτει καὶ ἄλλα παραδείγματα. Καὶ ἡμεῖς δὲ παρετηρήσαμεν ἀνωτέρω σελ. 7-8 ὅτι ἐπὶ ἱκανόν χρόνον οἱ ἀρχαῖοι εἶχον συνθηεῖαν νὰ ἀναπληρώσι καὶ ἐν τῇ κεραμογραφίᾳ καὶ ἐν τῇ γλυπτικῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὴν προσοπικὴν. Καὶ ἂν λοιπὸν εἴη ἡτο ἀληθὲς ὅτι αἱ ἐπάλληλοι ὁμάδες τοῦ ἡμετέρου πίνακος δύνανται νὰ χωρισθῶσι διὰ ψαλίδος, οὐδαμῶς θὰ ἀπεδεικνύετο ὅτι ἡ παράστασις αὐτοῦ δὲν εἶνε ἐνιαία, ἀφοῦ ὑπάρχουσι τοσαῦτα παραδείγματα βεβαιούντα τὸ ἐναντίον, ἐνῶ ὁ κ. Σβορώνος οὐδὲν παράδειγμα σύμφωνον πρὸς τὴν γνώμην αὐτοῦ παρέθεσεν. Ἄν ἀληθῶς ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι ἐχωρίζοντο κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἀπ' ἀλλήλων σκηναὶ διάφοροι κατὰ τόπον καὶ χρόνον, τοῦτο θὰ ἀπετέλει ἐξάίρεσιν τοῦ κανονος τῆς συνθηεῖας των ἀρχαίων τεχνιτῶν, ἀπαιτοῦνται δὲ ἄλλα τεκμηρία, ἵνα βεβαιωθῇ ἡ ἐξαιρέσις αὕτη. Αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ εἰς ἐπάλληλους ὁμάδας χωρισμὸς οὐδαμῶς ἀποτελεῖ τοιοῦτον τεκμηριον.

Ἄλλ' οὐδ' ἀληθὲς εἶνε ὅτι αἱ ἐπάλληλοι ὁμάδες των μορφῶν εἶνε κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων, ὡς βεβαίωσ' ὁ κ. Σβορώνος, διότι ἐκτὸς των ὑπὸ τοὺς ποδας των μορφῶν λευκῶν γραμμῶν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ὅμοιαι γραμμαὶ εἰς ὕψος φερόμεναι, αἵτινες ἐνοῦσι πᾶσας τὰς ἐπάλληλους ὁμάδας των μορφῶν ὑποδηλοῦσι δ' αὐτὰς ὡς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους εὑρισκομένας. Τοιαῦται γραμμαὶ εἶνε α' ἢ ὀπισθεν καὶ κάτωθεν τῆς ἐν τῇ κάτω ὁμάδι καθημένης θεᾶς ἐνοῦσα τὸ ὑπὸ τὸ ἔδρανον τῆς ἄνω καθημένης ἑδάφος πρὸς τὸ ὑπὸ τοὺς ποδας τῆς ἑταρας, β' ἢ παρὰ τὸν δεξιὸν βραχίονα τῆς αὐτῆς θεᾶς φερομένη ἀπο των ποδῶν τῆς ἄνω θεᾶς πρὸς τὰ κάτω, γ' καὶ δ' αἱ δύο κάτωθεν τῆς ἐν τῇ κάτω ὁμάδι κερνοφόρου ἐνοῦσαι τὸ ὑπὸ τοὺς ποδας αὐτῆς ἑδάφος πρὸς τὸ ὑπὸ τοὺς ποδας των παρισταμένων ἀνδρῶν μορφῶν, ε' ἢ ἀπο των ποδῶν τοῦ ἀδουχοῦντος νεανίσκου πρὸς τὸν ὀμφραλὸν φερομένη,

ε' ἢ μικρὰ καμπύλη παρὰ τὸ ἕτερον ὄκρον τοῦ ὀμφραλοῦ πρὸς τοὺς ποδας τῆς κάτω καθημένης θεᾶς φερομένη, ζ' ἢ παρὰ τὰ πόδια τοῦ ἀδουχοῦντος νεανίσκου ἐνοῦσα τὸ ὑπὸ τοὺς ποδας τοῦ παιδος καὶ ὑπὸ τὸν ἀριστερὸν ποδᾶ τοῦ πωγωνοφόρου τῆς ἄνω ὁμάδος ἑδάφος πρὸς τὸ ὑπὸ τοὺς ποδας τῆς κερνοφόρου τῆς αὐτῆς ὁμάδος καὶ ἡ ἢ παρὰ τὸν κίονα, ἣτις κατ' ἐμὴν γνώμην οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ ὅτι καὶ αἱ ἐν τῷ ἀετώματι μορφαί, καίπερ διὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς κατασκευῆς τοῦ πίνακος κεχωρισμέναι, νοῦνται εὑρισκόμεναι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους πρὸς τὰς λοιπὰς. Τὰς γραμμάς ταύτας ἐμνημόνευσα καὶ ἐξήγησα ἀνωτέρω σελ. 8-9, ὁ δὲ κ. Σβορώνος ἐν μὲν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ἣτοι ἐκεῖ ἔνθα ἐβεβαίωσεν τὸν διὰ ψαλίδος χωρισμὸν, οὐδὲν εἶπε περὶ αὐτῶν, μᾶλλον δὲ κατωτέρω, ἐνῦθ δυσκόλως ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ, ἐμνημόνευσε μόνον δύο ἐξ αὐτῶν, ἣτοι τὴν πρώτην (σελ. 189) καὶ τὴν τελευταίαν (σελ. 184 ὑποσημ. 2 καὶ σελ. 186). Πᾶσας τὰς λοιπὰς ἐνωτικὰς γραμμάς παρήλθεν ἐν σιγῇ, ἐνῶ ὄφειλε, νομίζω, νὰ διαλάβῃ συγχρότως περὶ πασῶν καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ἐξηγῶν διὰ τί δὲν δέχεται αὐτὰς ὡς ἐνωτικὰς. Παραλειπομένης ὁμοῦ τῆς τοιαύτης ἐξετάσεως τίθεται ἐκποδῶν σπουδαιότατον τεκμηριον, ὀχληρὸν μὲν ἴσως διὰ τὸν ὑποστηρίζοντα τὴν διαίρεσιν τῆς παραστάσεως τοῦ ἡμετέρου πίνακος, ἀλλ' ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ.

Τὰς δύο εἰρημέναις γραμμάς, ας μόναις ἤξιωσε μναίαις, θεωρεῖ χωριστικὰς, καὶ δὴ περὶ μὲν τῆς ὀπισθεν καὶ ὑποκάτω τῆς καθημένης θεᾶς τῆς κάτω ὁμάδος ὑπαρχούσης γραμμῆς πιστεύει ὅτι δι' αὐτῆς ὁ πίνακογράφος «ἐφρόντισεν νὰ χωρίσῃ ἐπιπέδως τὴν Κάθηρ ἀπὸ τοῦ κάτωθεν ἔδρανου καὶ οὕτω δηλώσῃ ἡμῖν σαφῶς ὅτι ὁ παρακείμενος καὶ οὐχὶ ὑποκείμενος τῇ Κάθηρ θεᾶς οὕτως εἶναι κεινὸς εἰς ἄλλαν θεᾶν ἀνέμων καὶ δὴ προφανῶς τὴν Δήμητρα» (σελ. 189). Παρατηρητέον ὁμοῦ ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς γραμμῆς ταύτης δὲν κείται μεταξύ τῆς θεᾶς καὶ τοῦ ἔδρανου, καὶ δὲν δύναται νὰ δηλώσῃ τοιοῦτον χωρισμὸν¹.

¹ Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Strube (σελ. 17), ὅστις ἐκ των ὑπο τοῦ κ. Σβορώνου αὐτόθι γραφομένων δύναται νὰ νομισθῇ συμμετῶν πρὸς αὐτόν, ἀποδίδει τὸ ἐν τῷ ἄγγέλῳ Poutrales ἔδρανον εἰς τὴν παρα-

Επειτα έπρεπε νά εξηγηθώσιν ως χωριστικά και πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἄνωτέρω καταλεχθεῖσαι γραμμααί, περι ὧν ὁ κ. Σβορώνος ἐσιώπησε, καθ' ἃ και ἄνωτέρω παρατηρήθη. Περὶ δὲ τῆς παρὰ τὸν κίονα γραμμῆς πιστεύει ὅτι «δηλοῖ ἀκριβῶς τὸ ἐπιπέδον τῆς ἐνώσεως δηλαδὴ, ἀποχωρίζοντα τοιαύτως μετὰ τῆς γραμμῆς τοῦ ἀστώματος τὰς μορφὰς τῆς ἄνω ομάδος τοῦ πίνακος ἀπ' ἐκείνων τοῦ ἀστώματος». Εἰς ταῦτα ἀντιπαρατηρῶ ὅτι τοιαύτη διαχωριστικὴ γραμμὴ ἦτο ἔλωσ περιττὴ, ἀποῦ αἱ ἐν τῷ ἀστώματι μορφαί εἶνε ἰκανῶς ἀποκαχωρισμένα διὰ τοῦ θριγκώματος τοῦ πίνακος και προσέτι διὰ τῆς ὑποκάτω τοῦ θριγκώματος ὑπαρχούσης βαθείας ἐγγαράκτου ἀύλακος (ἴδε ἄνωτ. σελ. 15). Καὶ ἂν ὅμως ἤθελεν ὑποτεθῆ ὅτι ἐχρειάζετο και τρίτον χωρίσμα διὰ λευκῆς γραμμῆς, αὕτη δὲν θά ἦτο ἀποτόμως ἀνυψωμένη πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλ' ὀριζόντια. Παραδοξότατον δὲ εἶνε ὅτι ὁ κ. Σβορώνος καιτοι θεωρεῖ τὴν παρὰ τὸν κίονα γραμμὴν ως διαχωριστικὴν, ὅμως τὸν δι' αὐτῆς ἀποπασῶν τῶν μορφῶν τῆς ἄνω ομάδος ἀποχωρίζομενον κίονα θεωρεῖ ως ἀνήκοντα εἰς τὴν σκηνὴν τῆς ἄνω ομάδος! Πῶς δύναται νά ἐξηγηθῆ ἡ τοιαύτη ἀντίρρασις, ἀδύηλον.

Β'. Ἐτερον τεκμήριον, ἐξ οὗ κατὰ τὸν κ. Σβορώνον πρέπει νά ἀφορηθῆ ἡ ἐρμηγεία τοῦ ἡμετέρου πίνακος, εἶνε «**πρᾶγμα ὕπερ παραδόξως διεφύγε τὴν προσοχὴν πάντων τῶν ἐρμηγευτῶν**», ἦτοι αἱ τρεῖς πρὸς ἀριστερὰν μορφαί τῆς ἄνω ομάδος και τῆς κάτω «εἰκονίζονται ὑπὸ τοῦ πινακογράφου εἰς μέγεθος **κατὰ πολὺ μικρότερον** τῶν δύο θεαινῶν τῆς ἄνω ομάδος και τῆς

πλευρῶς ἱσταμένην Κόρην. Κενόν δὲ ἔδρανον δηλοῦν ἀποῦσαν θεῖαν και τοῦτο ὄχι ως ἀντικείμενον λατρείας, ἀλλ' ἐν παραστάσει ἀπεικονίζουση τακτὴν, ἐν ἣ ἀρίσταται ἑτέρα θεῖα, εἶνε πρωτάκουστον, καθ' ὅσον γνωρίζω. Ἐν ταῦτοις ὁ κ. Σβορώνος σελ. 187 κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἱσχυρίζεται ὅτι και ὁ νεανίσκος τῆς ἄνω ομάδος ὑπονοεῖται ὑπάρχων και ἐν τῇ κάτω ομάδι, «δὲν ἀπεικονίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ πινακογράφου ἐν τῇ κάτω σκηνῇ προφανῶς μόνον και μόνον δι' ἑλλειψίν χώρου, ἕνεκα τοῦ πολλοῦ ἴσπου, ὃν κατέλαβεν ἐν αὐτῷ ὁ ὄμφαλος και οἱ βᾶχχοι, σύμβολα ὧν ἡ παρουσία ἦτο ἐπιταῦθα, ως θα ἴδωμεν, πολὺ μᾶλλον ἀπαραίτητος και οὐσιώδης τῆς παρουσίας τοῦ νεανίσκου, ὃν ὁ γνωρίζων τὴν ἔννοιαν τῆς παραστάσεως εὐετόλως ἠδύνατο νά φαντασθῆ ως ἀκολοθοῦντα τῷ ἀνδρὶ και ἐν τῇ κάτω σκηνῇ, ἐν ἣ περιέπου σίτασι παρίσταται και ἐν τῇ ἄνω, παραλειφθέντα δὲ μόνον ἕνεκα τῆς φανερῆς ἑλλείψεως χώρου πρὸς ἀπεικόνισιν αὐτοῦ». (σελ. 187)». Satis.

¹ Πρὸσλ. σελ. 186: «Αὐτός ὁ ἐν τῇ σκηνῇ ταύτῃ κίων».

ἐν τῇ κάτω σκηνῇ». Τοῦτο ὁ κ. Σβορώνος νομίζει ως ἀποδεικνύον ἀναμφισβητήτως ὅτι αἱ μικρότεροι ἐκεῖνα μορφαί παριστώσι θνητούς, ἐνῶ αἱ ἄλλαι, ἦτοι αἱ δύο καθήμεναι γυναῖκες και ἡ ἐν τῇ ἄνω ομάδι δαδουχούσα, εἶνε θεαί (σελ. 185, πρὸσλ. και σελ. 186 ἐν τέλει). Τίς ὅμως ἠδύνατο νά πιστεύσῃ ὅτι τὸ μετὰ τοσαύτης ἀθθεντίας βεβαιούμενον γεγονός τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές; Τοῦλάχιστον ὁ δαδουχῶν νεανίσκος, ὃν ὁ κ. Σβορώνος θεωρεῖ θνητὸν και μικρότερον¹, ὄχι μόνον μικρότερος δὲν εἶνε, ἀλλὰ και μεγαλύτερος τῆς ἐν τῇ ἄνω ομάδι δαδουχούσης θεᾶς! Ὁ βουλούμενος δύναται νά καταμετρήσῃ. Καὶ τῶν ἄλλων δὲ προσώπων τὸ μέγεθος ἐλάχιστα διαφέρει, πολὺ ἀριστάμενον τῆς μεγίστης δυσαναλογίας τοῦ μεγέθους τῶν ἐν τοῖς ἀναθηματικῶς ἀναγλύφοις ἱκετῶν. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς διενσήθη νά συγκρίνῃ τὸν ἡμέτερον πίνακα πρὸς τὰ ἀναθηματικὰ ἀνάγλυφα, δὲν ἔπρεπε δὲ νά ἀπορῆ ὁ κ. Σβορώνος ὅτι ἄλλοι δὲν παρατήρησαν τὰ ἀνύπαρκα².

Γ'. Τρίτον τεκμήριον «**σπουδαιότατον** διὰ τὴν ἐρμηγεῖαν τοῦ πίνακος και σαφέστατα καταδεικνύον ὅτι περὶ τριῶν και χροικῶς διαφόρων σκηνῶν πρόκειται, ἀπαντῆ ἐπὶ τοῦ πίνακος, ὑπὸ οὐδετέρως και τοῦτο παραδόξως, τῶν ἐρμηγευτῶν παρατηρηθῆν (πῶς γὰρ οὐ;). **Ἡ αὕτη** γυνή, δηλαδὴ ἡ κερνοφόρος, και ὁ αὐτός ἀνήρ, ὁ ἀκολουθῶν αὐτῇ, συμμετέχουσι και τῶν τριῶν σκηνῶν τοῦ πίνακος! Ἀπλῆ ἀλλὰ προσεκτικὴ ἐξέτασις τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν μορφῶν και τῆς περιβολῆς αὐτῶν δύναται νά πείσῃ ἀμέσως, φροῦῶ, τὸν ἀπροκατάληπτον ἀναγνώστην περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς μεγίστης σπουδαιότητος διὰ τὴν ἐρμηγεῖαν τοῦ πίνακος παρατηρήσεως ταύτης». Ταιαῦτα βεβαιῶ ὁ κ. Σβορώνος (σελ. 187), ἀλλ' ὁ ἀπροκατάληπτος ἀναγνώστης εὐκόλως δύναται νά παρατηρήσῃ ὅτι ἡ κερνοφόρος τῆς ἄνω ομάδος φρεῖ γιγῶνα ἀχειρίδωτον και στικτόν, ἐνῶ ἡ ἑτέρα

¹ Σελ. 186: «Ἐπὸ ἀνδρὸς δαδούχου θνητοῦ, ως τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἐν στίσει πρὸς τὰ τῶν θεαινῶν τοῦ πίνακος ἀποδεικνύει».

² Σελ. 185 «Περὶ μὲν δὲ μοῖ φαίνεται ὅτι οἱ ἐρμηγεῖται τοῦ πίνακος ἡμῶν δὲν παρετήρησαν ὅτι αἱ παραστάσεις τοῦ πίνακος οἰκτιῶς συγγενέουσι πρὸς τὰ ζηθέντα ἀναθηματικὰ ἀνάγλυφα και οὐχὶ πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν ἀγγείων εἰκόνας (;), ὅτι ἐπομένως παραλληλισμὸς ὀυμότερον ἦτο νά ζητήσωμεν ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῶν ἀγγειογραφῶν».

κερνοφόρος φέρει χιτώνα χειριδωτόν και ἄστικτον, προσέτι δὲ ὅτι ὁ χιτῶν τῆς πρώτης εἶνε βαρύς, ἐνῶ τῆς ἐτέρας εἶνε λεπτός, ὥστε νὰ ὑποφαινεται τὸ σκέλος, τοῦ δὲ κρασπέδου ἢ διακόσμησις διαφωρωτάτη¹. Ἡ δὲ ἐν τῷ ἀετώματι κερνοφόρος φέρει ἱμάτιον λευκόν, ὄχι ἐρυθρόν ὡς αἱ ἄλλαι, ἢ δὲ κόμη αὐτῆς εἶνε διατεταγμένη εἰς βοστρύχους κατερχομένους μέχρι τῆς ῥύχως, ἐνῶ τῶν ἄλλων εἶνε ἀναδεδεμένη εἰς κόσσυμβόν. Ἡ περὶ ὁμοιότητος λοιπὸν τῆς περιβολῆς τῶν τριῶν τούτων γυναικῶν διαθεβαίωσις τοῦ κ. Σβορώνου οὐδαμῶς ἀποδεικνύεται ἀληθής. Τῶν δὲ τριῶν ἀνδρῶν ἢ περιβολὴ δὲν ἔχει μὲν τινα διαφορὰν προφανῆ, ἀλλ' οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ἔχη, ἀφοῦ πάντες εἶνε ἀπλοῦστατα δι' ἐνὸς μόνου ἱματίου ἐνδεδεδυμένοι, πρὸς τοὺς τρεῖς δὲ τούτους ἀνδρας ὁμοιάτατα εἶνε ἐνδεδεδυμένοι και ὁ παῖς τῆς ἄνω ομάδος.

Περὶ δὲ τῆς ὁμοιότητος τῶν **χαρακτηριστικῶν τῶν μορφῶν**, ἐξ ἧς κατὰ τὸν κ. Σβορώνου σαφέστατα και ἀμέσως (ἴδε ἀνωτέρω) καταφαίνεται ὅτι τὸ αὐτὸ ἄτομον ἦτοι τὴν Νύκτιον (σελ. 190) παριστῶσιν αἱ εἰρημέναι τρεῖς γυναικεῖαι μορφαί, ὡσαύτως δὲ και αἱ τρεῖς πωγωνοφόροι μορφαί τὸν αὐτὸν ἀνδρα, τί ἂν εἶποι τις; Ὅχι μόνον ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι, οὐ ἢ τέχνη δὲν διακρίνεται ἐπὶ ἀκριβεῖα και ἐπιμελεῖα, ἀλλ' ἐν οὐδεμιᾷ ἀρχαῖα κεραμογραφία αἱ μορφαί φέρουσι σαφῆ ἀτομικὰ χαρακτηριστικά, ὥστε ἐξ αὐτῶν νὰ βεβαιωθῆ ταυτότης προσώπων. Τὰ χαρακτηριστικά τῶν μορφῶν ἔτι και τῶν ἀρίστων κεραμογραφιῶν εἶνε γενικὰ και τυπικά, συχνότατα ὁμοιάζοντα πρὸς ἄλληλα, ὡς κατὰ τὸ αὐτὸ σχῆμα πεπονημένα. Πρόχειρον παράδειγμα παρέχει ἢ τεχνικῶς πολὺ ὑπερέτερα τοῦ ἡμετέρου πίνακος Κυμαῖα ὕδρια, ἐν ἧ ὑπάρχουσι πλείονα τοῦ ἐνὸς πρόσωπα, ὧν ἀμφισβητεῖται τὸ φύλον. Καθ' ἔσον δ' ἡμεῖς τοῦλάχιστον γνωρίζομεν, πρώτην ἤδη φορὰν εὐρέθη ἀρχαιολόγος ἰσχυρίζομενος σοβαρῶς ὅτι ἀναγνωρίζει ἐν κεραμογραφίᾳ ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τὴν προσωπογραφίαν (portrait) ὠρισμένου προσώπου. Σημειωτέον ἔμως ὅτι και ἐν ἑλλῆ αὐτῆς τῆ ἀτελείᾳ ἢ παράστασις τοῦ ἡμετέρου πίνακος δὲν ἐπιτρέ-

πει τοιοῦτον ἰσχυρισμόν, διότι τοσοῦτον τοῦλάχιστον εἶνε σαφές, ὅτι τὸ πρόσωπον τῆς ἐν τῷ αετώματι κερνοφόρου εἶνε οὐδὲ, τῶν δὲ ἄλλων μάλ-λον προγγύλον, ἢ δὲ ἕως ἐκείνης μὲν κῆτος, τῶν δὲ ἄλλων ἱκανῶς ἀνάμυος. Δι' οὗ τρεῖς πωγωνοφόροι μορφαί τοσοῦτον ἀμείλιως και αὐτοσχέδιως εἶνε γεγραμμένα, ὥστε μόλις δηλοῦται δι' αὐτῶν τὸ γενικὸν σχῆμα τῆς μορφῆς ἀνδρῶν πωγωνοφόρων, περὶ δὲ ἀτομικῶν χαρακτηριστικῶν οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γινῆ. Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ ἐν τῷ αετώματι πωγωνοφόρου εἶνε και λίαν παραμειομορφωμένον ἐκ μεταγενεστέρων χαραγμάτων¹, εἰς ἄκρον δὲ θαυμαστόν εἶνε πῶς ὁ κ. Σβορώνος ὁ μελετήσας και ἐρμητεύσας τὸν ἡμέτερον πίνακα ἐκ τοῦ πρωτοτύπου πρὶν ἢ ἀπεικονισθῆ και ἐκδοθῆ ὑπ' ἐμοῦ (σελ. 183)² δὲν παρετήρησεν ὅτι τούτου τοῦλάχιστον τοῦ πωγωνοφόρου τὸ πρόσωπον δὲν δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς τὰ τῶν ἄλλων καθὼ σχεδὸν κατεστραμμένον.

Μετὰ τῆς αὐτῆς αὐθεντίας ὁ κ. Σβορώνος βεβαίως ὅτι «ὁ ἐπόμενος αὐτοῖς»³, ἦτοι τῆ κερνοφόρου και τῷ πωγωνοφόρῳ ἀνδρὶ, *κεντήσκος* τῆς ἄνω ομάδος ἀπαντᾷ «ἀπαρὰ κλίμακος τὴν τε μορφὴν και τὴν ἀναβολὴν πρῶτον μὲν ἐν τῇ ἀετώματι (κατακεῖμενος) δεῦτερον δὲ ἐν τῇ ἀνω σκιμῇ τοῦ κυρίου πίνακος (ἀπολοῦσθῶν τῇ κερνοφόρῳ)» (σελ. 187). Ἀλλὰ πῶς δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀπαρὰ κλίμακος ὁμοία ἢ ὀξύτατη δίκην ῥυγχούς πτηνοῦ ἕως τῆς ἐν τῷ αετώματι μορφῆς ἐν ἄκρῳ ἀντιθέσει εὐρισκομένη πρὸς τὴν σκιμῆν βίνα τῆς ἐτέρας; Σχετικῶς ὁμοιότερα εἶνε ἢ κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον τοῦ αετώματος κεφαλῆ, νομίζω δ' ὅτι ὁ κ. Σβορώνος ὤφειλε νὰ ἐξηγήσῃ, διὰ τί μόνον ἐν τῇ πρώτῃ μορφῇ ἀνευρίσκει τὴν ὁμοιότητα και ὄχι ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῇ σχετικῶς ὀλιγώτερον ἄνομοία.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁμοιότητος τῶν χαρακτηριστικῶν, οὐσης κατ' αὐτὸν *πάντε φανεροῦς* (σελ. 188), στηριζόμενος ἰσχυρίζεται ὅτι ἢ δαδουχοῦσα γυνὴ τῆς ἄνω ομάδος εἶνε ἢ αὐτὴ πρὸς τὴν καθημένην

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 3—4.

¹ Παραλείπω τὸν ὄρμον, ὃν φέρει μόνον ἢ πρώτη κερνοφόρος, διότι δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι τῆς δευτέρας ὁ βραχίλιον ἀποκόπτει τὸν λαιμὸν αὐτῆς.

² Καὶ οἱ ἔπαινοι, οὗς ὁ κ. Σβορώνος ἀρετῶς (καίπερ δικαίως ἄλλως) ἀπονέμει εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ κ. Gillieron, (σελ. 170 καὶ 180) προσηθέτουσι βεβαίως ἀντιπαρολὴν πρὸς τὸ πρωτότυπον.

³ Πραγματικὴ δὲν ἐπιτετα αὐτοῖς οὔτε ἐν τῇ ἄνω ὁμαδί οὔτε ἐν τῷ αετώματι.

θεάν τῆς κάτω, ἤτοι ἡ Κόρη. Ἄλλ' ὅμως ἡ ἐπισημονική ἀκριβεία νομίζω ὅτι δὲν ἐπέτρεπε νὰ καταλίπη ἀμνημόνευτον ὅτι καὶ ἡ ἐνδυμασία τῶν δύο τούτων μορφῶν καὶ ἡ κόμμωσις εἶνε διαφορωτάτη, ὥστε ἡ ταυτοτης μόνον ἐκ τῆς ὄψθεν πάνυ φανερῶς οὕσης ὁμοιότητος τῶν χαρακτηριστικῶν ἐξάγεται.

Τοιαῦτα εἶνε τὰ τεκμηρία, δι' ὧν ὁ κ. Σβορώνος ἠθέλησε νὰ υποστηρίξῃ τὴν τριχοτομησιν τῆς παραστάσεως τοῦ ἡμετέρου πίνακος. Ὅχι ὀλιγωτέρων παράδοξα εἶνε καὶ ἄλλα τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων. Μοῦ καταγινώσκαι ἀντίφασιν, ὅτι ἐνῶ ἐρμηνεύω τὴν παράστασιν ὡς πρόσοδον, *αἴφνης*¹ λέγω ὅτι εἶνε εὐκόλον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ πίναξ παριστᾷ τὴν ἐν τῷ Ὀμηρικῷ εἰς Δῆμητρα ὕμνῳ στιχ. 384 ἕως 482² περιγραφομένην σκηνὴν ἣτοι τὴν μετὰ τῆς Δῆμητρος συνάντησιν τῆς ἐκ τοῦ Ἄδου ἀνεληθούσης Κόρης καὶ τὴν κατοπιν ἰδρύσιν τῶν μεγάλων μυστηρίων. Παρκατηρεῖ δὲ ὅτι ταῦτα δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὸν Ὀμηρικὸν ὕμνον, ὅστις παριστᾷ τὰς θεὰς μετὰ ποθοῦ ἀμφαγαταζομένης ἀλλήλας μετὰ τὴν συνάντησιν, ἐνῶ ἐν τῷ πίνακι αἱ θεαὶ παρίστανται καθήμεναι ἡρέμα καὶ μακρὰν ἀλλήλων ἐν πληρῇ πρὸς ἀλλήλας ἀδιαφορίᾳ (σελ. 174). Ἰσχυρίζεται δὲ προσετι ὅτι ἀτόπως θεωρῶ μὲν τὴν παράστασιν ὡς ἐνιαίαν, « οὐχ ἥττον ὅμως ἀναγνωρίζω αὐτὴν α) ὡς πρόσοδον *Δαιτρείας*, β) ὡς συνάντησιν *Δῆμητρος καὶ Κόρης*, γ) ὡς ἰδρύσιν τῶν μεγάλων μυστηρίων, δ) ὡς ἐγκαθίδρυσιν τῶν θεῶν ἐν Ἐλευσίνι καὶ τέλος ε) ὡς ἐορτὴν τῶν μεγάλων μυστηρίων, τοῦθ' ὅπερ νομίζω ὅτι ἀποτελεῖ ἄρα κατὰ παράδοξον καὶ πρωτοφανῆ κατὰ σύμπτειξιν ἐρημητικὴν σκηνῆς ἐνιαίας » (σελ. 175). Ταῦτα βεβαίως θὰ ἦσαν ἀτοπώτατα, ἂν ἦσαν ἀληθῆ, ἀλλ' ὁ ἀναγνώστης, νομίζω, ἀναγινώσκων τὰ ἀνωτέρω (σελ. 37-38) ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα εὐκόλως δύναται νὰ ἰδῇ ὅτι οὐδεμία ἀντίφασις ὑπάρχει οὔτε πρὸς τὸν Ὀμηρικὸν ὕμνον οὔτε πρὸς τὸ ἐνιαίον τῆς παραστάσεως. Ἐν τῷ πίνακι παρίστανται αἱ θεαὶ μόνις πρὸ μικροῦ ἐγκαθιδρυμένοι ἐν Ἐλευσίνι, ἄρα κατοπιν τῆς συναντήσεως καὶ τῆς ἐπακολούθησάσης αὐτῆν συγκαθητικῆς σκηνῆς, ἥδη δὲ ἐγκαθιδρυμένοι δέ-

χονται τὴν λατρείαν τῶν ἐγγχωρίων δαιμόνων καὶ ἡρώων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ γεγονός τοῦτο τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῶν θεῶν ἐν Ἐλευσίνι ἐγένετο ἀρετηρία τῆς τελετῆς τῶν μυστηρίων, προσετέθησαν εἰς τὴν παράστασιν πολλὰ σύμβολα δηλοῦντα τὴν τελετὴν ταύτην. Ἡ σκηνὴ λοιπὸν εἶνε ἐνιαία, ἣτοι πρόσοδος, ἀλλ' αὕτη ὡς ἐκ τῶν μετεχόντων αὐτῆς προσώπων ἀναμιμνήσκει καὶ τὸ προγενέστερον γεγονός τῆς συναντήσεως Δῆμητρος καὶ Κόρης καὶ τὸ μεταγενέστερον τῆς τελετῆς τῶν μυστηρίων. Ὁ Ὀμηρικὸς ὕμνος περιγράφει ταῦτα δι' 98 στίχων, εἰς οὓς παραπέμπω, ἀλλ' ὁ πινακογράφος μὴ δυνάμενος νὰ παραστήσῃ πάντα ταῦτα ἐν ἀλληλουχίᾳ ἐξέλεξεν ἐκ τῆς ὅλης διηγήσεως μίαν σκηνὴν, τὴν τῆς πρόσοδου¹, καὶ κατώρθωσε διὰ τῆς συνθέσεως αὐτῆς νὰ ὑποδηλώσῃ ἐν συνόψει ἅπαντα τὸν μῦθον. Ἰδοῦ ἡ σύμπτειξις, ἣν εὐρίσκει παράδοξον καὶ πρωτοφανῆ ὁ κ. Σβορώνος. Ἐπραξε δηλαδὴ ὁ πινακογράφος ὅ,τι οἱ ζωγράφοι οἱ ἐπιχειροῦντες νὰ ἀπεικονίσωσι δραματικὴν τινα ὑπόθεσιν καὶ πρὸς τοῦτο ἐκλέγοντες ἐξ αὐτῆς μίαν μόνον σκηνὴν ὑποδηλοῦντες δὲ διὰ τῆς συνθέσεως τῆς σκηνῆς ταύτης τὴν ὅλην ὑπόθεσιν².

Τὴν αὐτὴν μέθοδον ἀκολουθῶν ὁ κ. Σβορώνος οὐδαμῶς ὀκνεῖ νὰ μοι ἀποδώσῃ ἄγνοιαν αὐτοῦ τοῦ εἰς Δῆμητρα ὕμνου λέγων ὅτι δεχόμενος τὸν ἐν τῇ ἄνω ὁμάδῃ παῖδα ὡς τὸν Δημάρωντα ἄγνωσθ' ὅτι οὗτος κατὰ τὴν εἰς Ἐλευσίνα ἀφίξιν τῆς Δῆμητρος « καὶ κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς *Δαιτρείας* αὐτῆς ἐν Ἐλευσίνι ἦτο νεογνὸν (στιχ. 141) ὑπὸ τὸν κόλπον φερόμενον νέον θάλασσαν (στιχ. 186),

¹ Τὴν πρόσοδον ταύτην περιγράφει ὁ Ὀμηρικὸς ὕμνος μόνον διὰ τριῶν στίχων (138—440):

τῆσιν δ' ἐγγύθεν ἦλθ' Ἐκάτη λιπαροκρήδεμος
πολλὰ δ' ἄρ' ἀμφαγάπησε κόρην Δημήτερος ἄγνην
ἐκ τοῦ οἱ πρόπολος καὶ ὀπίων ἔπλετ' ἄνασσα.

² Ὁ πινακογράφος προσθέσας πλὴν τῆς Ἐκάτης καὶ ἄλλα πρόσωπα κατέστησε τὴν σκηνὴν παραστατικωτέραν.

³ Τοιοῦτόν τι ἐπραξε καὶ ὁ καλλιτέχνης τῶν γνωστῶν ἐκ Μαντινείας ἀναγλύφων τῶν ἀποδιδόμενων τῷ Πραξιτέλει. Ἐν τῷ ἀναγλύφῳ δηλαδὴ, τῷ παριστῶντι τὸν μουσικὸν ἀγῶνα τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Μαρσύον, ὁ Μαρσύος εἰκονίζεται εἰσέτι ἀλλῶν, ἀλλὰ πλησίον ἵσταται ὁ Σάββος κρατῶν τὴν μάχικρον, δι' ἧς ἐξέδικρεν αὐτὸν ἔπειτα Ὁ τεργίτης λοιπὸν παρίστανται οὕτως ὁλόκληρον τὸν περὶ τοῦ Μαρσύου μῦθον, καίτοι ἀπεικόνισε μόνον μίαν σκηνὴν ἐξ αὐτοῦ.

¹ Ἄλλα πῶς αἰῶνα, σου ἐπιτίθενται προσηγορίαις οἱ λόγοι,
ἐξ ὧν ἐκρίθη τὸ συμπερασμα τοῦτο.

ὅπερ ἡ Δημήτηρ δεχθεῖσα ἐν τῷ θεώδει κόλπῳ αὐτῆς (στίχ. 231) ἔτρεφεν ὡς γήπιον», ἐνῶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι ἡ μορφή παριστᾷ ἔφηβοι ἀγκυδὸν νεανίσκου (σελ. 177 ἐξ.). Ἐλησμονήσεν ὁμοῦς ὁ κ. Σβορώνος ἐπι κατὰ τὸν εἰς Δήμητρα ὕμνον μεταξὺ τῆς εἰς Ἐλευσίνα ἀφιξεως τῆς Δήμητρος καὶ τῆς ἀνόδου τῆς Κόρης καὶ τῆς ἐν Ἐλευσίῃ ἐγκαταστάσεως αὐτῆς, ἣν παριστᾷ ὁ ἡμέτερος πίναξ, συνετελέσθη ἡ οἰκοδομή τοῦ ναοῦ (Ἦμν. εἰς Δήμ. στίχ. 293 ἐξ.), ἀπεστέλλη ἡ Ἴρις ὑπὸ τοῦ Διὸς πρὸς τὴν ἐν τῷ ἤδη ἀνφοδομημένῳ ναῷ καθυμένην Δήμητρα (στίχ. 319) καὶ ἀκολούθως ἀνῆλθεν ἐκ τοῦ Ἄδου ἡ Κόρη. Ὅτι δὲ το χρονικὸν τοῦτο διάστημα δὲν ὑποτίθεται μικρὸν, μαρτυρεῖ πάλιν αὐτὸς ὁ ποιητὴς τοῦ ὕμνου λέγων ὅτι ἡ Δημήτηρ ἐποίησεν ἐπὶ τῆς γῆς αἰνότατοι ἐνιαυτὸν (στίχ. 305), καὶ μόλις μετὰ τὴν ἀνοδὸν τῆς Κόρης ἐπέτρεψε νὰ ἀναδώσῃ ἡ γῆ νέαν βλάστησιν (στ. 471), ἣν δηλοῦσιν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πίνακος τὰ ἐγκατεσπαρμένα ἄλθη. Ἐννοεῖται ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ὁ Δημοφῶν ἀνεπτύχθη ὀπωσθήποτε, ὥστε ἠδύνατο ὡς παιδίον νὰ μετάσχῃ τῆς πρὸς τὰς θεὰς λατρείας. Γνωστὸν δ' ἄλλως εἶνε ὅτι ἐν τοῖς τοιοῦτοις οὔτε οἱ κεραμογράφοι οὔτε οἱ ποιηταὶ εἶνε πολὺ ἀκριβεῖς. Πρόχειρον παράδειγμα εἶνε ἡ ἐν Arch. Zeitung 1847 πίν. III παράστασις τοῦ μύθου τῆς Μηδείας, ἐν ἣ τὰ τέκνα αὐτῆς, καίτοι βεβαίως δὲν ἦσαν ἔφηβοι ἀγκυδὸν νεανίσκοι, ὁμοῦς παρίστανται εἰς τὴν αὐτὴν ἀναλογία, ὡς ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι.

Ἐν σελ. 178 ἐξ. πάλιν ἀπορῶν πῶς νομιζῶ τὰς κατὰ τὰς γωνίας τοῦ ἀετώματος νεανικὰς μορφαὺς ὡς τοπικούς τινας δαίμονας κατὰ τὴν γνωστὴν συνήθειαν τῶν ἐν τοῖς ἀετώμασι συνταγμάτων, ἐρωτᾷ «κατὰ τίνα τρόπον δύναται ἡ σενιθήθεια τῶν ἐν τοῖς ἀετώμασι συνταγμάτων νὰ εἰσαγάγῃ εἰς ὄρισημένην ἐνιαίαν μυθολογικὴν παράστασιν πρῶσωπα οὐδὲν ὡς πρὸς αὐτὴν σχετιζόμενα». Ἄλλ' ὁμοῦς οἱ ἐπιχώριοι δαίμονες οὐδ' ἀμῶς εἶνε ἄσχετοι

πρὸς γεγονὸς τελούμενον ἐν πλησιεστάτῃ πρὸς αὐτοὺς γειτονείᾳ, ἔπειτα δὲ καὶ αἱ ἀνωτέρω καταλεχθεῖσαι ἔκτενεῖς κεραμογραφαὶ παρέχουσιν ἰκανὰ παραδείγματα θεῶν καὶ ἄλλων ἰθακικῶν προσώπων παρισταμένων κατὰ τὰ ἄκρα τῆς παραστάσεως, ἀλλὰ μὴ μετεχόντων ἀμέσως τῆς ἀπεικονιζομένης πράξεως. Πρὸβλ. τὴν εἰρημένην παράστασιν τῆς Μηδείας, τὴν τοῦ Δαρείου, τὴν ἐν Monum. XII ἀρπαγὴν τῶν Λευκιππίδων, τὸν τύπον τοῦ Πατροκλου καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς Ἀνδρομέδας. Το πρᾶγμα εἶνε συνηθέστατον, ὥστε ἄπορον εἶνε πῶς ἠγνοήθη.

Ἐύκολον θὰ ἦτο νὰ ἐλεγχθῶσιν ὁμοῦς καὶ ἄλλα τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Σβορώνου γεγραμμένων, ἀλλὰ καὶ τὰ παρόντα νομιζῶ πλέον ἢ ἐπαρκῆ¹.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

¹ Ἦσαν ἤδη ἔτοιμα πρὸς ἐκτύπωσιν τὰ ἀνωτέρω, ὅτε ἐδημοσιεύθη νέον ὀγκώδες τεύχος τοῦ περιοδικοῦ τοῦ κ. Σβορώνου, ἐνῶ δια μακρῶν διαλαμβάνει περὶ τοῦ ἡμετέρου πίνακος καὶ ἄλλων πολλῶν. Περὶ τῶν ἐν τῷ τεύχει τοῦτω γεγραμμένων περιττοὺν εἶνε νὰ βῆθῃσι πολλὰ, ἀλλὰ βραχέαι τιναε παρατηρήσεις φαίνονται ἀπαραίτητοι.

Ἀδίκως ὑπόπτευσα ἀνωτέρω (σελ. 179) ὅτι ὁ κ. Σβορώνος εἴλε λησμονήσει ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ ἐν τῷ ἀετώματι πωγωνοσφῆρου εἶνε λίαν ἐμφαμένον δι' ὑπερίων χαραγμάτων. Ἐκ τοῦ νέου τεύχους ἀποδεικνύεται ὅτι γινώσκει τοῦτο καλῶς, ἀπεικονίζει δὲ καὶ αὐτὸ τὸ πρόσωπον τῆς εἰρημένης μορφῆς μετὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ χαραγμάτων (σελ. 268 εἰκ. 6). Ἡ ἀπεικόνισις αὐτῆ θα εἶνε ἀληθῶς χεῖριστος δια τοὺς ἀναγνώστους. Ὅτε ἐγὼ ἔγραψα τὰ ἀνωτέρω, δὲν προσεδόκουν ὅτι ὄχι μόνον τὸ ὅλως αὐτοσχεδὸν τῆς τέχνης ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ ἡ παρούσα κατάστασις τῆς εἰρημένης μορφῆς δὲν θα ἐκόλλουν τοῦ κ. Σβορώνου νὰ ἐξαγάγῃ ἀθένητικὰ συμπεράσματα περὶ τῆς ταυτότητος τῆς μορφῆς ταύτης ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῆς.

Τὸ ἐν σελ. 256 γεγραμμένον ὅτι μόνος ἐγὼ παραδόξως δὲν θέλω νὰ δεχθῶ τὴν γνώμην τοῦ κ. v. Fritze ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι παρίσταται ὄρχησις, δὲν εἶνε ἀληθές, διότι καὶ πρὸ ἔμου ὁ Rubensohn (Mitth. XXIII σελ. 294) ἐξέλαβε τὴν παράστασιν ὡς Puteosion, ἣτοι πρόσδον.

Ἐπιτόμως δὲν εἶνε ἀληθές ὅτι ἐν Ηρακλείδι τῆς Ἀρχ. Ἐταίρ. 1897 σελ. 75 ἔγραψα Παναγία Περσίτη, ὡς βεβαίως ὁ κ. Σβορώνος σελ. 244 ὑποσχρ. 4, διότι ὑπ' ἔμου ἔγραψι ὄρχ. Περσίτη, ἀλλὰ σελ. Περσίτη». Ἐπομένως ἡ παρατηρησις γρ. Περσίτη καλ. εἶνε ἄτοπος.

ΕΡΕΤΡΙΚΟΙ ΑΜΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΕΚΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ

(Πιν. 9-12).

Τὰ δύο ἀρ. 2 καὶ 3) τῶν ἐνταῦθα δημοσιευομένων τριῶν ἀγγείων εὐρέθησαν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς, ἅς ὁ κ. Κουρουניώτης ἐπεχείρησε κατὰ τὸ 1898 ἐν τῇ Ἑρετρικῇ νεκροπόλει (Ἐθν. Μουσ. 12073, 12076, τὸ τρίτον ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ αὐτῷ τοπῷ το 1889 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Μουσεῖον ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα ἀρ. 1004· πρὸβλ. Δελτίον 1890 σ. 50, 1).

Ὁ κύριος Κουρουניώτης μοι ἐπέτρεψε φιλοφρόνως νὰ δημοσιεύσω τὴν σειρὰν ταύτην τῶν ἀγγείων ἐν τῇ Ἀρχ. Εφημερίδι. Παρακαλῶ τοῦτον νὰ δεχθῆ τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας ἐπὶ τούτῳ.

Ἰδοὺ ἐν πρώτοις ἡ περιγραφή τῶν ἀγγείων τούτων κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τεταγμένων.

1.—Ἀρ. 1004. Μέγας ἀμφορεύς ἔχων κωνικὸν ποδᾶ, ὑψηλὸν λαιμὸν καὶ πῶμα. Ὁ ὄμος τοῦ ἀγγείου εἶνε κεκυρτωμένος, ἡ κοιλία φσειδῆς, αἱ διπλαῖ λαβαὶ εἶνε τοποθετημέναι ἐπὶ τοῦ κυρτώματος τοῦ ὄμου. Ὑψ. ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τοῦ κατώματος 0,90.

Κοιλίαι. Δύο ζῶναι κοσμημάτων ὧν ἡ μὲν σύγκειται ἐξ ἀκτινοειδῶν ἀκανθῶν ἡ δὲ ἐκ πλέγματος καλύκων καὶ ἀνθῶν λωτού.

Λαιμός. Ἐπι τοῦ ἀκροτάτου γαίλους ζητσειδῆς κόσμημα. Κατώτερω σειρὰ πτηνῶν πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος ἐστραμμένων.

Τὴν κυρίαν εἰκόνα τοῦ λαιμοῦ ἀποτελεῖ σκηνὴ ἐκ τῆς « κρίσεως τοῦ Πάριδος ». Τῶν τριῶν θεαινῶν, ὧν ἡ πρώτη φέρει ἐν χερσὶ σκῆπτρον καὶ στέφανον, αἱ δὲ δύο μετ' αὐτὴν στεφάνους, ἡγείται κηρυκαιοφόρος Ἑρμῆς γενειῶν. Ὄρθιος πρὸς ταύτας ἀπενίξων ἵσταται πρὸ αὐτῶν ὁ Πάρις γενειῶν ὠσαύτως καὶ ἔχων πρὸ αὐτοῦ τὸ δόρυ. Ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου τοῦ λαιμοῦ δύο ἀντῶποι λέοντες.

Ὄμος. Ἐπι τοῦ μεταξύ τῶν δύο λαβῶν διαστημάτος ὑπάρχει ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς

σειρὰ φυλλοειδῶν κοσμημάτων καὶ ὀλίγον κατωτέρω πλέγμα ἐκ διπλῶν ἀνθεμίων καὶ σπειρῶν, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας σειρὰ πτηνῶν πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος ἐστραμμένων.

Κοιλία. Ἐπὶ ταύτης παρίσταται ὁ γάμος τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας. Ἐπὶ ἄρματος τεθρίππου οἱ δύο σύζυγοι, ὁ Ζεὺς κρατῶν τὰ ἦνία καὶ παρ' αὐτὸν ἡ Ἥρα κεκαλυμμένη διὰ πέπλου. Οἱ ἵπποι εἶνε ἀνὰ δύο ἐξευγμένοι καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸ βάθος ὑψοῦσι τὴν κεφαλὴν, ἐνῶ οἱ δύο ἄλλοι ἔχουσι ταύτην πρὸς τὰ κάτω κεκλιμένην. Ὄπισθεν τοῦ ὀχήματος ἀκολουθοῦσιν ὁ Διονυσος κισσῷ ἐστεμμένος καὶ μετ' αὐτὸν γυνὴ ἀναμριβόλως, ἡ Ἀφροδίτη. Παρὰ τὰ ὀπίσθια τῶν ἵππων αὐλητρίαι, καὶ μετ' αὐτὴν τρεῖς γυναῖκες ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς, πιθανώτατα αἱ Ὀραι. Πρὸ τῆς κεφαλῆς τῶν ἵππων ἡ Ἄρτεμις φέρουσα τὰς δάδας τοῦ Ὑμεναίου. Μικρὰ Σειρὴν ἵπταται εἰς ἔνδειξιν καλοῦ οἴωνου.

Κατωτέρω τῆς κυρίας ταύτης σκηνῆς εὐρίσκειται σειρὰ βοῶν ἐχόντων τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν. Τὸ ὀπίσθιον τῆς κοιλίας κοσμεῖ Σειρὴν ἔχουσα τὰς πτέρυγας ἀναπεπταμένας· ἐκατέρωθεν ταύτης πρὸς τὸ κατώτερον ἄκρον τῆς ἐπιφανείας ἵσταται φύλλον κισσοῦ ὄρθιον ἐπὶ τοῦ μίσχου του. Τὸ κατώτατον τῆς κοιλίας κοσμεῖται ὑπὸ ἀκτίνων περιβαλλουσῶν κύκλῳ ταύτην.

Ὁ ποδᾶς κοσμεῖται μόνον κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος ὑπὸ δύο ζωνῶν ζῶν' α') μεταξύ δύο λεόντων ἐχόντων τὰς κεφαλὰς κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν ἐστραμμένας δύο Σειρῆνας ἀντῶποι ἐκατέρωθεν φύλλου κισσοῦ· β') πλέγμα μεταξύ δύο ἀντῶπων κάπρων. Φύλλον κισσοῦ ὄρθιον ὡς ἀνωτέρω.

Ἐρυθρὸν χροῖμα χρησιμεύει πρὸς δῆλωσιν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν γυναικῶν, μερῶν τινῶν τῆς ἐσθῆτος, τοῦ σώματος τῶν ζῶν, καὶ λεπτομερειῶν

τινων ἐν τῇ διακοσμῇσει. Τὸ λευκὸν τεθειμένον ἐπὶ τοῦ μέλανος διακρίνει τὰ γυμνά τῶν γυναικῶν, πρόσωπα, βραχιόνας καὶ πόδας, καὶ ἐνδύματά τινα ὡς π.χ. τὸν χιτῶνα τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τοῦ Διονύσου. Ἐχρησιμοποιήθη πρὸς τούτοις λευκὸν χρῶμα ἐπὶ τοῦ σώματος τῶν ζώων, τοῦ λαιμοῦ τῶν βοῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς Σειρήνος ὡς καὶ τῆς χαιτήης τῶν λεόντων ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου, πρὸς τούτοις δὲ καὶ εἰς τὴν διακόσμησιν καὶ εἰς τὰ φύλλα τῶν ταινιῶν.

2. — Ἄρ. 12073. Μέγας ἀμφορεὺς σχήματος ὁμοίου πρὸς τὸν προηγούμενον. Ἐντὸς αὐτοῦ εὐρέθη ὁ σκελετὸς μικροῦ παιδίου, δύο μικρὰ μελανόμορφα λευκίθια καὶ δύο κυαθίσκοι. Ὑψ. ἀπὸ τοῦ ποδὸς μέχρι τοῦ πώματος 0,89.

Κάλυμμα. Ἡ αὐτὴ πρὸς τὸ ὑπ' ἄρ. 1 διακόσμησις.

Δαιμό. Ἐπὶ τοῦ χεῖλους αἱ αὐταὶ ὡς ἀνωτέρω τεθλασμέναι γραμμαί, κατωτέρω δὲ τέθριππον κατ' ἐνώπιον, ἐφ' οὗ ἐπιβαίνει μορφή ἔχουσα πῖλον κωνικὸν καὶ ἐν τῇ χειρὶ τὸ κέντρον. Οἱ ἵπποι εἰκονίζονται συμμετρικῶς, αἱ κεφαλαὶ τῶν μὲν δύο ἐν τῷ μέσῳ εἶνε προσηγγισμέναι ἀλλήλας, τῶν δὲ δύο ἄκρων διευθύνονται ἀντιθέτως. Δεξιόθεν τῶν ἵππων παρίσταται μορφή ἔχουσα πρὸ αὐτῆς ὄρθιον τὸ δόρυ, ἀριστερόθεν δὲ ἀνὴρ ἔχων κεκλιμένον τὸ δόρυ καὶ ὀπισθεν αὐτοῦ ἑτέρα λογχοφόρος μορφή.

Ὅπισθεν τῶν λαβῶν εἰκονίζονται α') πτηνὸν καὶ ῥόδαξ ἐν στιγμαῖς β') πτηνὸν καὶ ἰδίας ὅλως φύσεως ἀνθεμιοειδὲς ἐλικωτὸν κόσμημα. Ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου τοῦ λαιμοῦ ὑπάρχουσι δύο λέοντες ἀντωποὶ χωριζόμενοι διὰ διπλοῦ κάλυκος λωτοῦ ἢ ῥόδου.

Ἔμμος. Μεταξὺ τῶν λαβῶν εὐρίσκονται ἔμπροσθεν μὲν δύο κοσμηματικαὶ ζῶναι, ἔχουσαι κόσμημα ἐκ φυλλοειδῶν ἀντικειμένων ἢ δὲ ταινίαν συγχειμένην ἐξ ἀνθεμιῶν ἐπὶ πλέγματος σπειροειδοῦς, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς δύο κριοὶ ἀντωποὶ καὶ μεταξὺ τούτων ἐπὶ τοῦ κατωτάτου ἄκρου τῆς ζώνης κάλυξ ῥόδου ἐπὶ τοῦ μίσχου του.

Κοιλία. Ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς παρίστανται ὁ Ἡρακλῆς καὶ Ἴόλαος καταβάλλοντες τὴν Λερναίαν Ὑδραν. Ὁ Ἡρακλῆς ὀπλισμένος διὰ τῆς ὀρθᾶς τοῦ λέοντος ἀρπάζει μίαν τῶν κεφαλῶν τοῦ τέρατος καὶ διευθύνει κατ' αὐτῆς τὸ ξίφος του. Ὅπισθεν τούτου ἴσταται ἡ Ἀθηνᾶ ἀσκε-

πῆς, ἔχουσα κλάδον, καὶ μετ' αὐτὴν ὁ Ἑρμοῦς κρατῶν τὸ κηρύκειον. Ἄνωθεν λωτοῦ κρέμαται ὀπισθεν τοῦ Ἑρμοῦ ἐκ τοῦ ἀνωτέρου ἄκρου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς εἰκόνος. Ὁ Ἴόλαος ἔχων κράνος καὶ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ δι' ἀλυσιδωτοῦ τελαμῶνος ἐξηρητημένον τὸν κόλπον τοῦ ξίφους μάχεται ἐκ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς κατὰ τῆς Ὑδρας ἐν τῇ αὐτῇ καὶ ὁ Ἡρακλῆς στάσει ὀπισθεν τούτου εὐρίσκονται τρεῖς γυναικῆς περιβεβλημέναι διὰ τοῦ κωνοῦ τῶν.

Τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν πῖν. II κοσμοῦσι λέων καὶ βοὸς ἀντωποὶ, καὶ ἐν τῷ πεδίῳ ῥόδαξ. Ὑπὸ τὰς λαβὰς ἐκατέρωθεν μεγάλη Σειρὴν ἔχουσα ἀναπεπταμένης τὰς πτέρυγας. Κάτωθεν τῆς κυρίας εἰκόνος περιβάλλει τὸ ἀγγεῖον ζώνη διαφόρων ζώων, οἷον βοῶν, λεόντων, κριῶν, ἔχουσα ὡς κόσμημα πλαγίαν γραμμὴν ἐκ στιγμῶν.

Ποῖα. Ταινία ἐκ πλέγματος λωτῶν ὡς ἐπὶ τοῦ καλύμματος τοῦ ἄρ. 1 καὶ ζώνη ζώων, ἐν ἧ ὑπάρχουσι σειρήνες, βόες, λέοντες, καὶ εἰς ὄρις. Μεταξὺ τῶν ζώων ἴστανται φύλλα λωτοῦ ἐπὶ τῶν μίσχων αὐτῶν ὡς ἀνωτέρω εἰκ. 1.

Τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα διακρίνεται ἀκόμη ἐν τοῖς κοσμήμασι καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος τῶν ζώων ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, καὶ ἐπὶ τῆς ἐσθῆτος τῶν μορφῶν καὶ τῶν ὄπλων τῶν δύο ἡρώων. Τὸ λευκὸν χρῶμα ὅπερ ἦτο καθάπερ καὶ τὸ ἐρυθρὸν τεθειμένον ἐπὶ τοῦ μέλανος γανώματος ἐξηλείφθη κατὰ τὸν καθαρισμόν τοῦ ἀγγείου, ὅστις ὡς ἐκ τοῦ ἐπικεκολλημένου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ στερεοτάτου κρυσταλλώδους στρώματος ἐγένετο κατ' ἀνάγκην διὰ διαλύσεως ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, μένουσιν ἐν τούτοις ἔγχη εὐσπτα ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν δύο μεγάλων ὑπὸ τὰς λαβὰς τεθειμένων Σειρήνων, καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐσθῆτος τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ χιτῶνος τοῦ ἡνιόχου ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ. Φαίνονται πρὸς τούτοις ἔγχη τινὰ ἐπὶ τῆς κοσμηματικῆς ζώνης τοῦ ὄμου τοῦ ἀγγείου καὶ ἐπὶ τῶν ζώων τοῦ ποδός. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου μέρους δὲν ὑπάρχουσιν ἐγκαρσάξεις, ὀλίγα δὲ τοιαῦτα μόνον ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου τοῦ ἀγγείου.

3. — Ἀμφορεὺς ἔχων λίαν ἐξωγκωμένην κοιλίαν καὶ πολὺ εὐρὸν λαιμόν. Ὑψος μέχρι πώματος 0,80.

Αἱ λαβαί, διπλαῖ ὡς καὶ ἐν τοῖς προηγούμενοις δύο ἀγγείοις, εἶνε συνηνωμέναι διὰ μικροῦ τεμα-

χιου πηλίου. Ως και ὁ ὑπ' ἀρ. 2 ἀμφορεύς περιείχε και αὐτός τον σκελετόν μικροῦ παιδίου παρ' ὃ εὐρέθη εν μικρὸν λευκόνιον. Ὑπεράνω δὲ τοῦ ἀμφορέως τούτου εὐρίσκατο μικρὸς πύθος νεωτέρων χρόνων, ἐν ᾧ ἦτο ἐπίσης τεθλασμένον μικρὸν παιδίον.

Τοῦ ποδὸς μικρὸν μόνον μέρος σώζεται, φαίνεται δ' ὅτι ἦτο ἤδη οὗτος τεθραυσμένος ὅταν ἐχρησιμοποιήθη προς ταρῆν τὸ ἀγγεῖον, διότι ὁ κ. Κουρουνιώτης δὲν κατώρθωσε νὰ ἀναύρη το ὑπολοιπὸν αὐτοῦ, μολοντι ἐπιμονῶς ἠρευνήσῃ προς τούτο.

Κοιλίωμα. Δύο ζώναι ἀκτίνες και σειρὰ ζώνων, λεοντες, κριοί, Σειρήνες με ἀναπεπταμένους πτέρυγας.

Μορφὴ. Ἐπὶ τοῦ χείλους τεθλασμένοι γραμμὰ και κατωτέρω ὀκτὼ ἀνδρικοὶ και γυναικεῖαι μορφαί, αἵτινες κατὰ τέσσαρας ἀντιτίθενται ἀλλήλικαι. Ἐν τῷ πεδίῳ τῆς εἰκόνος κρέμανται ταινίαι.

Ὄμοια. Κοσμηματα ὅμοια περίπου τῷ ὑπ' ἀρ. 1.

Κοιλία. Γάμος τοῦ Πηλέως και τῆς Θέτιδος. Ἐπὶ τεθρίπου ἄρματος παρίσταται ὁ Πηλεὺς κρατῶν τὰ ἦλια και τὸ κέντρον και παρ' αὐτὸν ἡ Θετις πεπλοφοροῦσα. Παρὰ τὰς μορφαὶς ταύτας ὑπάρχουσι και ἐπιγραφὰί κατεστραμμένοι ἐκ θραύσματος τοῦ ἀγγείου ΠΕΝ και κατωτέρω ΘΕ. Παρὰ τὸ νῶτον τῶν ἵππων ἵσταται μορφή ἀνδρική, ἧς ἡ κεφαλὴ ἀπωλέσθη σχεδὸν ὀλόκληρος μετὰ τοῦ ἐλλείποντος τεμαχίου τοῦ ἀγγείου· ταύτης σώζεται μόνον ἡ ἄκρα τοῦ γενείου και μέρος τῆς κόμης. Ἡ μορφή αὕτη στρέφεται προς τοὺς συζύγους ὑφούσα τὴν δεξιὰν χεῖρα· ἐπιγραφὴ ἑλλειπῆς διέσωσε το τέλος τοῦ ὀνόματος ταύτης ΓΕΝΣ¹.

Μετὰ ταῦτα ἀκολουθοῦσι δύο νεάνιδες φέρουσαι ἐπὶ κεφαλῆς τὰ γαμικὰ ἀγγεῖα. Πρὸ τῶν ἵππων ὑπάρχει γυνή, ἧτις ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοῦ χώρου παρεστάθη λίαν μικρὰ και ἄνευ τινὸς χαρακτηριστικοῦ γνωοίσματος. Οἱ ἵπποι εἶνε ἐξευγμένοι ὅπως και ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἀρ. 1 (κοιλία). Πρὸ τούτων ὑπάρχει πτηνὸν ὡς σύμβολον καλοῦ οἰωνοῦ.

Το κάτω μέρος τῆς κοιλίας κοσμεῖται ὑπὸ ἀκτινῶν.

¹ Δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναρῶ το πρόσωπον εἰς ὃ ἀρμόζει ἡ θέσις αὕτη ἐν τῇ πορτῇ, και οὕτως το ὄνομα τέλειτα ὅτι τῶν διατρηθέντων γραμμάτων. Ἦτος πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι το πρώτον γράμμα εἶνε ἑλλειπῆς Α· και Ρ και ὅτι ἡ μορφή εἶνε ἴσως ὁ πατήρ τῆς Θετιδος ὁ Νηλεὺς.

Μορφ. Φαίνεται ὅτι διακρίνεται ἐπὶ τοῦ λίαν μικροῦ σφζόμενου μέρους τοῦ ἐμπροσθίου αὐτοῦ ἴχνος χρώματος. Θὰ ἦτο λοιπὸν και ὁ πύθος κεκοσμημένος ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ ἐμπροσθεν μέρος (εἰκ. 2).

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι και ἐνταῦθα ὡς και ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀγγεῖῳ τὸ λευκὸν χρῶμα ἐξηφανίσθη κατὰ τον καθαρισμόν. Διακρίνεται τούτο εἰσέτι ἐπὶ τοῦ σκιαγραφηματος τοῦ προσώπου τῶν γυναικῶν τοῦ λαίμου τοῦ ἀγγείου, ἐντεῦθεν δὲ προσέριχεται και το ὅτι τὰ πρόσωπα ταῦτα δὲν φέρουσιν ἐγχαράξεις, ἐνῶ τὰ τῶν παρ' αὐταῖς ἀνδρῶν ἔχουσι τοιαύτας.

Πιθκὸν εἶνε ὅτι διὰ λευκοῦ χρώματος διακρίνοντο και ἐπὶ τῆς κυρίας παραστάσεως τὰ πρόσωπα τῶν γυναικῶν, ἅτινα μόνον ἐλαφρῶς εἶνε κεχρωματισμένα· ἦτο ἴσως τὸ λευκὸν χρῶμα ἐπιτεθειμένον και ἐπὶ μερῶν τινῶν τῆς ἐσθῆτος, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἴχνος αὐτοῦ σώζεται. Τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα ὑπῆρχεν ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων και ἐπὶ τῶν ἐξαρτημάτων τῶν ἵππων. Φαίνονται δὲ εἰσέτι ἴχνη τινὰ και ἐπὶ τῶν νώτων τῶν τελευταίων τούτων.

Ἡ ὠραία σειρὰ τῶν ἀμφορέων γεωμετρικοῦ και ἀνατολικοῦ ῥυθμοῦ, οὗς ὁ κ. Κουρουνιώτης ἀνεκάλυψεν ἐν Ἐρετρίᾳ φαίνεται ὅτι ἀποδεικνύει ὅτι ἐν Ἐρετρίᾳ ὑπῆρχε κατὰ τὸν ἑβδόμον και ὄγδοον αἰῶνα ἴδιον ἐργαστηριὸν ἀγγειογραφικῆς.

Βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως ἑνὸς ἀγγείου δὲν εἶνε πάντοτε και ὁ τόπος τῆς κατασκευῆς του, πρέπει δ' ὡς ἐκ τούτου νὰ εἶνέ τις πολὺ προσεκτικὸς. Ἐν τούτοις θὰ ἦτο ἐσφαλμένον και τὸ νὰ διστάζῃ τις ὑπερβολικά, και ἐπειδὴ ὁ κ. Κουρουνιώτης προτίθεται νὰ δημοσιεύσῃ ὅσον οὕπω ὀλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν ἀρχαϊκῶν τούτων ἀμφορέων, περιορίζομαι μόνον νὰ ἀναφέρω τοὺς δύο κυρίους λογους, αἵτινες καθιστῶσι λίαν πιθανὴν τὴν ὑπόθεσιν τῆς ὑπάρξεως κεραμικοῦ ἐργαστηρίου ἐν Ἐρετρίᾳ κατὰ τὸν 7^{ον} και 8^{ον} αἰῶνα.

1^{ον}) Ἀγγεῖα ὅμοια τὸ σχῆμα δὲν εὐρέθησαν εἰμὴ μόνον ἐν Βοιωτίᾳ και Μελῳ, ἀλλ' ἡ ὁμοιότης αὕτη δὲν δεικνύει ὅτι τὰ κέντρα ταῦτα παρέλαβον ἢ ἀπεμιμήθησαν παρ' ἀλλήλων τὸ σχῆμα τοῦτο, τούναντίον δὲ ἐξηγεῖται διὰ τῆς ἀπομιμήσεως κοινῦ προτύπου, ἧτοι ἀγγείων τινῶν τοῦ Διπύλου (ἴδ. κατωτέρω *Μορφή*).

2^{ου}) Ἡ διακόσμησις αὐτῶν, ἥτις, ὡς ἐκ πολυκαρίθμων λεπτομερειῶν δεικνύεται, ἀπετέλει ἑθῆ, ἐξ ἀπομιμήσεως διαφόρων προστύπων εὐκόλως καθοριζομένων, μαρτυρεῖ, καὶ δι' αὐτῆς ἐστὶ τῆς ἀσχημίας αὐτῆς, τὴν ἐγγώριον κατασκευὴν. Κοσμηματὰ τινὰ μὴ ἀπαντῶντα ἐν τοῖς συγχρόνοις ἐργαστηρίοις ὡς ἐπὶ παραδείγματι τοῦ ἐκ σχημάτων ὀκτωειδῶν πλέγμα τοῦ ὀπισθίου τῶν ἀγγείων καὶ αἱ κυματοειδεῖς κάθετοι γραμμαὶ τοῦ λαίμου, εἶνε σημεῖα τοῦ ἐγγωρίου τούτου ἐργαστηρίου.

Τὸ σχῆμα τῶν τριῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων ἀγγείων εἶνε ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν ἀρχαϊκῶν ἀμφορέων, ἀρά γε δὲν πρέπει τις νὰ συμπεράνη ὅτι καὶ ταῦτα ἐπλάσθησαν ἐν ᾧ καὶ οἱ ἀμφορεῖς ἐργαστηρίῳ; Ἀφ' ἑτέρου ὅμως τὸ σύστημα τῆς διακόσμησεως αὐτῶν συγγενεῖται πρὸς τὸ διαφορῶν ἄλλων ἀγγείων, οἷα τὰ Ἀττικὰ, ὧν τὸ κάλλιστον ὑπόδειγμα εἶνε τὸ ἀγγεῖον François, τὰ Ἴωνικὰ καὶ κορινθιακὰ μετὰ μυθολογικῶν παραστάσεων, καὶ τὰ ἀγγεῖα τῆς Χαλκίδος.

Ἐν τοῖς ἐξῆς λοιπὸν ἐν συνόλῳ ζητήμασι θὰ περιστραφῆ ἡ ἔρευνα ἡμῶν. Ἰψίσταται ἐν Ἑρετρῷ περὶ τὰ μέσα τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἐργαστηρίον γραπτῶν ἀγγείων, ὅποιον ἀναμφιβόλως ὑπῆρχεν ἕνα αἰῶνα πρότερον; Τὸ ἐργαστήριον τοῦτο ἔχει ἀκόμη ἴδιον ῥυθμὸν, καὶ ἂν τοῦτο βεβαιωθῆ, τίνας ἐπιδράσεις ὑπέστη ὁ ῥυθμὸς οὗτος;

Ὅπως ἀπαντήσωμεν εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα θὰ ἐξετάσωμεν κατὰ σειρὰν τὴν μορφήν τῶν ἀγγείων ἡμῶν, τὴν τεχνικὴν αὐτῶν ἐπιξεργασίαν, τὴν διακόσμησιν αὐτῶν, καὶ τέλος τὴν ἐκλογὴν τῶν εἰκόνων.

Μορφή. Οἱ ἐρετρικοὶ ἀμφορεῖς ἔχουσι λίαν χαρακτηριστικὴν μορφήν τῆς ὁποίας ὁ Couve ἐν τῇ Ἑφημ. Ἀρχ. 1897 σ. 70 καὶ βραδύτερον ἐν τῷ Bull. de Corr. Hell. XXII σ. 92 περιέγραψεν ἤδη ἐν ὀλίγοις τὴν ἱστορίαν. Ἡ ἀρχὴ αὐτῆς εὑρίσκειται ἤδη ἐν τισὶ νεκρικοῖς ἀγγείοις τοῦ Διπύλου (Rayet et Collignon πίν. 1. Athen. Mitth. 1893, σ. 92)· ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ὕψος τοῦ ποδὸς ἐλαττοῦται, ἡ κοιλία καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον στρογγυλή, τὸ ἀνοιγμα τοῦ στομίου στενεύεται ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἐν τῷ Βοιωτικῷ ἀγγεῖῳ (Couve. Ἑφ. Ἀρ. σ. 92), τέλος προστίθεται ὁ λαίμος, καὶ κατασκευάζεται ἡ μορφή ἢ ὑπὸ τῶν κεραμέων τῆς

Μήλου καὶ τῆς Ἑρετρίας παραλήφθηται πρὸς Jahrbuch 1897 σ. 193.

Πάντα ταῦτα τὰ ἀγγεῖα συνίστανται ὁμοίως ἐκ τριῶν μερῶν· ἐκ λαίμου μᾶλλον ἢ ἡπτῶν ὑψηλῶν καὶ εὐρέος, ἐκ κοιλίας ἐγούσης τὸ ἀνώτατον μέρος ὀλίγον ἐξωγκωμένον καὶ ἐν συνόλῳ σχῆμα ὄσειδες, καὶ ἐκ ποδὸς κωνικοῦ πρὸς Couve ἔ.ἀ. σ. 279 εἰκ. 2 καὶ 3. Ἡ μορφή αὐτῆ ἀνευ οὐσιώδους τινος μεταβολῆς εὐρίσκεται ἐν τοῖς ἐρετρικοῖς ἀμφορεῦσι τοῦ 6^{ου} αἰῶνος.

Ὁ ἀρχαιότερος τούτων ἀρ. 1 φαίνεται κομψότερος. Ὁ ποὺς καὶ ὁ λαίμος ἔχουσι σχεδὸν τὸ αὐτὸ ὕψος 0,18, 0,19, ἡ δὲ κοιλία ἔς τὸ ἄνω μέρος μόνον μετρίως εἶνε ἐξωγκωμένον ἔχει διπλάσιον τούτων ὕψος, οὕτως ὥστε δύναται τὸ ἀγγεῖον νὰ διαιρεθῆ ὡς ἐξῆς: λαίμος = 1, κοιλία = 2, ποὺς = 1. Τὸ λίαν ὀξὺ πῶμα μετὰ τῆς ὑψηλῆς λαβῆς του κατὰ τὴν κορυφὴν, καὶ αἱ διπλαῖ κάθετοι ἐπὶ τοῦ ὤμου λαβαὶ τοῦ ἀγγείου συντελοῦσιν ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸ νὰ δώσωσιν εἰς τὸ ἀγγεῖον χαρακτηριστικὰ πραγματικῆς ἐλαφρότητος καὶ κομψότητος.

Ὁ ὑπ' ἀρ. 2 ἀμφορεὺς δὲν ἔχει πλέον τὰς ὠραίας ταύτας ἀναλογίας· ὁ λαίμος εἶνε ἀρκετὰ εὐρύτερος καὶ χαμηλότερος, ὁ ὤμος λίαν ἐξωγκωμένος φέρει δύο λαβὰς αἵτινες ἐγγρίζουσι σχεδὸν εἰς τὸν λαίμον τῶν ἀγγείων, ἡ κοιλία στρογγυλοῦται ἐπὶ μᾶλλον, τὸ δὲ πῶμα εἶνε σχεδὸν ἐπίπεδον. Τὸ ἀγγεῖον δὲν ἔχει πλέον τὴν κομψότητα τοῦ προηγούμενου, ἀλλὰ φαίνεται τούναντιον βαρὺ. Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 3 ἀμφορεῖ ἡ κατ' ὄγκον ἀξῆσις τοῦ ἀγγείου παρατηρεῖται ἐπὶ μᾶλλον ἰδίως τὸ πλάτος τῆς κοιλίας ὑπερβάλλει κατὰ πολὺ τὸ ὕψος αὐτῆς, τοῦθ' ὅπερ καθιστᾷ δύσμορφον ἐλόκληρον τὸ ἀγγεῖον¹.

Ὡς συγγενευούσας τὸ σχῆμα πρὸς τοὺς ἐρετρικοὺς ἀμφορεῖς παρεδέχθησαν ἄττικὰς τινὰς λουτροφόρους ἐχούσας χαμηλὸν λαίμον, λίαν στρογγυλὴν κοιλίαν καὶ πολὺ ὑψηλὸν πόδα (Couve ἔ.ἀ. ἄλλ' ὅμως βεβαίως δὲν πρέπει τις νὰ συμπεράνη, ὅτι ἐκ τῆς ἐρετρικῆς μορφῆς προῆλθεν ἡ μορφή τούτων. Ἐὰν οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς παρελάθον παρ' ἀλλοδαπῶν κεραμέων τὰ στοιχεῖα τῆς λου-

¹ Συμφώνως πρὸς τὴν ἱερίαν ταύτην τοῦ σχήματος τῶν ἀγγείων καθόρισα τὴν χρονολογικὴν αὐτῶν ταξίν ἐν τούτοις καθ' ὅσα τα φαινόμενα ἢ ἀπόστασις τοῦ πρώτου τῶν ἀμφορέων ἡμῶν ἀπὸ τοῦ τελευταίου εἶνε λίαν ὀλιγοχρόνος.

τροφορου, μετεβάλλον όμως και εκάλλυναν ταύτα εις βαθμὸν ὥστε νὰ κατασκευάσωσι νέον ἔλως και ἰδιον ἀγγεῖον. Οὕτω οἱ μεθ' ὑψηλοῦ λαιμοῦ και κωνικοῦ ποδὸς ἀμφορεῖς μόνον ἐν Ἐρετρίᾳ διατήρησαν μέχρις ἐσχάτων τὴν μορφήν τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων. Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀκροπόλεως οὐδὲν ἀγγεῖον ἀπεκάλυψαν ἔχον μορφήν προσεγγίζουσαν ἐπιστηθῶς τὴν τῶν ἐρετρικῶν ἀμφορέων, ὁμοίως δὲ οὐδ' ἡ Κόρινθος ἢ ἡ Χαλκίς, ἢ Ἰταλία ἢ ἡ Μικρὰ Ἀσία. Τὸν κεντῶν ἢ Ἐρετρία ἤ τις ἰδιοποιηθῆ τὴν μορφήν ταύτην ἀπὸ τῶν γεωμετρικῶν χρόνων παρέσχεν ἡμῖν τὰ τρία ἀγγεῖα τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἔχοντα τὴν μορφήν ταύτην μόλις μεταποιηθεῖσαν. Τοῦτο ἐπικυροῖ ἐξαιρέτως τὴν ὑπαρξίν κεραμικοῦ ἐργαστηρίου ἐν Ἐρετρίᾳ.

Ἐξάγεται τῷ ὄντι ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης, ὅτι πάντες οἱ ἐν Ἐρετρίᾳ εὐρεθέντες ἀμφορεῖς ἀποτελοῦσι σειράν ἀγγείων κατασκευασθέντων ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Ἄλλ' ἐξ ὧν γνωρίζομεν περὶ τῶν κεραμικῶν ἐργαστηρίων τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κορίνθου, και τῆς Βοιωτίας δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἐκ τινος τούτων προήλθον οἱ ἐρετρικοὶ ἀμφορεῖς. Ὑπολείπεται ἡ Χαλκίς, ἧς τον πρὸ τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ῥυθμὸν ἀγνοοῦμεν και εἰς τὴν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποδοθῶσιν οὗτοι, ἀλλ' ὅσα ἐν τοῖς ἐξῆς θὰ ἀναφέρωμεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ θὰ καταδείξωσιν ὅτι ταῦτο εἶνε λίαν ἀπίθανον.

Τεχνικὴ ἀπεργασία. Ὁ πηλὸς εἶνε ῥοδόχρους και καλύπτεται ὑπὸ ἐρυθροῦ γανώματος ὀλίγον ἀμαυροῦ ἐν τῷ ἄρ. 1 και λίαν στυλιννοῦ ἐν τῷ ἄρ. 2. Ἄξια μελέτης εἶνε πρὸ πάντων ἡ χρῆσις τῶν χρωμάτων και τῶν ἐγγαράξεων. Το λευκὸν χρῶμα ἐπιτιθέμενον ἐπὶ τοῦ μέλανος ἐχρησίμευεν και ἐν Ἀθῆναις και Χαλκίδι (ἰδ. Pottier, Catal. σ. 446 εἰς διάκρισιν τῶν προσώπων τῶν γυναικῶν, ἐτίθετο πρὸς τούτοις ἐπὶ τινων μερῶν τῶν σωματῶν τῶν ζώων και ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων ὡς και ἐπὶ τινων κοσμημάτων· αἱ δὲ σκοτεινοῦ χρώματος γραμμὰ ἐπὶ φωτεινοῦ ἐδάφους ἤρουντο ἐν τῇ χρήσει πρὸς τὰς ἐπὶ σκοτεινοῦ ἐδάφους ἐγγραφτομένας γραμμὰς. Το ἐρυθρὸν χρῶμα τιθέμενον ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ μέλανος ἐχρησίμευε πρὸς τελειοτέραν ἐξαικόνισιν ἐν τε ταῖς μυθολογικαῖς παραστάσεσι και ἐν ταῖς ζώωναις των ζώων και τῶν κο-

σμημάτων. Τοῦτο ἀναβιδάζει ἡμᾶς εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ τέχνη τῶν μελανομόρφων ἀγγείων, ἀν και ἦτο ἤδη ἐν χρήσει, δὲν εἶχεν ὅμως ἀκόμη εἰσαχθῆ πανταχοῦ.

Οἱ ἐν Ἰταλίᾳ εὐρεθέντες ἀττικο-κορινθιακοὶ ἀμφορεῖς (Pottier, Vases du Louvre II πίν. 59), και ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι τὸ ἀγγεῖον François μεταχειρίζονται ἀκόμη τὴν πολυχρωμίαν· ὀλίγον ὅμως μετὰ ταῦτα, οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τοῖς μετὰ περιορισμένου πεδίου τῆς εἰκόνος ἀμφορεῦσιν αὐτῶν ἐγκατέλιπον τὴν πολυχρωμίαν (Masner, Wien. Museum. p. XV και ἐξ. εἰκ. 14), ἧτις ἀποκαθίσταται πάλιν μόνον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Νικοσθένους. Ἡ Κόρινθος ἔμεινε πιστὴ εἰς τὴν ἰωνικὴν πολυχρωμίαν και ἀπὸ παρεδέχθη τὴν διακόσμησιν διὰ περιορισμένου πεδίου τῆς εἰκόνος. Ἡ Χαλκίς ἀπώλεσε, φαίνεται, τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῆς ἰδιοφυίαν πρὶν ἢ συντελεσθῆ ἢ μεταβολὴ αὐτῆς τῆς τεχνικῆς ἐπεξεργασίας, ἢ δὲ Ἐρετρία, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ποιεῖται ἀφειδῶς χρῆσιν τῆς πολυχρωμίας, ἰδιοποιεῖται ἀφ' ἑτέρου τὸ περιορισμένον πεδῖον τῆς εἰκόνος. Διὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι αὕτη ἀπομακρυνομένη τῶν Ἀθηνῶν παραμένει ὡς και ἡ Κόρινθος πιστὴ εἰς τὴν ἰωνικὴν ἐργασίαν.

Οἱ κεραμεῖς τῆς Ἐρετρίας ἤσκουν ἤδη τὴν ἐγγράφαξιν ἐν τοῖς ἀνατολικοῦ ῥυθμοῦ ἀμφορεῦσιν αὐτῶν, θὰ φανῆ λοιπὸν ἴσως περιέργον, ὅτι ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀμφορεῦσιν ἐπανευρίσκειται ἡ σκιαγραφικὴ τεχνολογία ἐν ἣ μέρη τῶν εἰκόνων ἐκτελοῦνται διὰ ἐπιθέσεως ἄλλου χρώματος ἀνευ χαράξεων.

Εἶδομεν τῷ ὄντι, ὅτι αἱ ἐγγαράξεις ἀπαντῶσι μὲν ἐν μεγάλῳ ἀριθμῷ ἐπὶ τῶν κυρίων παραστάσεων τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου, ὑπάρχουσι δ' ὅμως μόλις ἐπὶ τῶν δευτερευόντων μερῶν τοῦ ἀγγείου (ἄρ. 1 μετόπη τοῦ λαιμοῦ, ζῶναι ζῶων και εἰκόνες τοῦ ὀπισθίου), ἢ και ἐξαφανίζονται ἐξ ὀλοκλήρου (ἄρ. 1 πούς και ὀπίσθιον ἄρ. 2 πούς). Ἄρὰ γε δέον νὰ δεχθῶμεν ὅψιμόν τινα ἀγῶνα μεταξὺ τῶν δύο διακοσμητικῶν συστημάτων και ὅτι ἡ ἐγγράφαξ ὄφειλεν ἀκόμη νὰ ἀγωνίζηται κατὰ τῶν παλαιῶν συνθηθειῶν ὅπως ἐπικρατήσῃ παρὰ τοῖς κεραμεῦσιν; Ἡ ὄφειλεται μᾶλλον ἢ διπτῇ αὕτῃ τεχνολογίᾳ εἰς λόγους οἰκονομίας, αἵτινες παρεκίνουν τὸν κεραμέα νὰ θυσιάζῃ τὰ δευτερεύοντα μέρη τοῦ ἀγγείου:

Τὰ ἄνευ ἐγγαράξεων μέρη τοῦ ἀγγείου, ὁ ποὺς καὶ τὸ ὀπίσθιον, ἀπήτουν παρὰ τοῦ ἐργάτου ὀλιγωτέραν ἐπιδεξιότητα καὶ ὀλιγώτερον χρόνον καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑπεβίβαζον τὴν τιμὴν τοῦ ἔργου του.

Ἡ τελευταία αὕτη ὑπόθεσις θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῆ, ἂν τὰ ἀγγεῖα ἡμῶν ἦσαν προωρισμένα νὰ κοσμήσωσιν ἀγγειοθήκην τινὰ ἐν τινι αἰθούσῃ. Ἄν ὅμως ἀναλογισθῆ τις ὅτι ταῦτα ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς σαρκοφάγοι καὶ ἦσαν προωρισμένα νὰ ταφῶσιν ἐν τῇ γῆ, πρέπει ἀδιστακτικῶς νὰ παραδεχθῆ ὅτι ἡ περιορισμένη χρῆσις τῶν ἐγγαράξεων ἐν Ἐρετρῖα μαρτυρεῖ τὴν ἐπίμονον ἐπίδρασιν τῆς ἰωνικῆς τεχνολογίας. Ἡ Κορινθιακὴ ἢ Ἀττικὴ ἐργασία δι' ἐγγαράξεων (Pottier, Catal. II, 439) διεδόθη λίαν ἐνωρὶς ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῆς κυρίως Ἑλλάδος· ἐν Κορίνθῳ, Ἀθήναις καὶ Χαλκιδίῳ μετεχειρίζοντο ταύτην πανταχοῦ καὶ πάντοτε· καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἐρετρῖα τὰ κύρια μέρη τοῦ ἀγγείου εἶνε μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐγκεχαραγμένα. Τοῦτο βεβαίως ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ ἐν Ἐρετρῖα, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, αἱ ἐγγαράξεις συνετέλουν τὴν ὠραιότητα τοῦ ἀγγείου καὶ τῷ ἀπέδιδον μέγα μέρος τῆς ἀξίας του. Ἐξάγεται λοιπὸν ὅτι κατὰ τὰ μέσα τοῦ 6ου αἰῶνος μόνον τὸ ἐργαστήριον τῆς Ἐρετρίας ποιεῖται ἀκόμη χρῆσιν τῆς σκιαγραφικῆς τεχνολογίας ἄνευ ἐγγαράξεων. Περιορίζουσι βεβαίως ταύτην εἰς τὰ δευτερεύοντα μέρη τοῦ ἀγγείου, ἀλλ' ὅμως δὲν τὴν ἀποφεύγουσιν. Ἡ χρῆσις τῆς πολυχρωμίας καὶ ἡ μετὰ περιορισμοῦ ἐξάσκησις τοῦ συστήματος τῶν ἐγγαράξεων ἐν τοῖς ἐρετρικαῖς ἀμφορεῦσιν μοι φαίνεται ὅτι μαρτυροῦσιν τὴν πιστὴν ἐμμονὴν εἰς τὴν ἰωνικὴν τεχνολογίαν.

Διακόσμησις. Ἐν τοῖς ἀμφορεῦσιν ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 3 ὀλόκληρος ἡ διακόσμησις, ἐξαιρέσει τῆς κοσμηματικῆς πρὸς τὴν βᾶσιν τῆς κοιλίας ζώνης, ἀποτελεῖται ἐκ περιορισμένων πεδίων. Αἱ σειραὶ τῶν κοσμημάτων, αἱ ζῶναι τῶν ζώων καὶ αἱ μετ' ἀνθρωπίνων μορφῶν παραστάσεις εἶνε τοποθετημέναι ἐπὶ τετραγώνων περιβαλλομένων ὑπὸ μέλανος γανώματος προσομοιάζουσαι οὕτω πρὸς πίνακας προσκολληθέντας ἐπὶ τοῦ ἀγγείου. Ἡ τοιαύτη ἐργασία δὲν εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ἁμοιότροπος ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 2 ἀγγεῖῳ. Ὁ ποὺς τούτου εἶνε κεκοσμημέ-

νος ὑπὸ δύο σειρῶν ζώων περιθεουσῶν ἐν ὄλῃ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ, ὁμοίως καὶ ἡ ζώνη τῶν ζώων περιβάλλει κύκλῳ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ.

Βεβαίως ὑφίσταται ἐνταῦθα ἀνάμνησις τοῦ ἀρχαίου διακοσμητικοῦ συστήματος, ἣν δὲν δύναται τις νὰ μὴ ὁμολογήσῃ. Ἐν τῷ αὐτῷ ἐπειδὴ αἱ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῆς κοιλίας καὶ τοῦ λαμποῦ παραστάσεις χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ σειρῶν ἢ πτηνῶν γεγραμμένων ἐκατέρωθεν ἐπὶ τῶν πλάγιων πλευρῶν τοῦ ἀγγείου, ὀφείλει τις νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ κεραμεὺς ἠθέλησε καὶ ἐνταῦθα νὰ μεταχειρισθῆ ὁμοίαν τεχνολογίαν πρὸς τὰ ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 3 ἀγγεῖα ἣτοι τὴν ἐν περιορισμένοις πεδίοις καὶ ἐπομένως κεχωρισμένως ἀπ' ἀλλήλων παράστασιν καὶ σύνθεσιν τῶν διαφόρων εἰκόνων.

Δύσκολον εἶνε νὰ εἴπῃ τις ποῦ ἤρχισεν ἡ νέα αὕτη τεχνολογία νὰ ἀντικαθιστῆ τὴν παλαιὰν διὰ κυκλικῶν ζωνῶν διακόσμησιν, δὲν γνωρίζομεν δ' ἂν τοῦτο ἐγένετο ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Κορίνθῳ (πρὸς Masner, ἔ.ἀ. σ. XVI). Βεβαίον εἶνε ὅτι ἡ πρώτη τῶν δύο τούτων πόλεων ἐν τοῖς μεγάλοις αὐτῆς ἀγγείοις μετεχειρίσθη πάντοτε τὸ σύστημα τῆς διὰ ζωνῶν κυκλικῶν διακόσμησεως (πρὸς Pottier, Catal. σ. 451· Vases du Louvre πίν. 4 καὶ ἐξ.), καὶ ὅτι ἡ νέα τεχνολογία εἰσαχθεῖσα εἰς Ἀθήνας ὀλιγον μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἀγγείου François ἐτελειοποιήθη παρὰ τοῖς Ἀττικαῖς κεραμεῦσι μέχρι τοῦ τελευταίου αὐτῆς σταδίου.

Οἱ κεραμεῖς τῆς Ἐρετρίας ἰδιοποιούμενοι τὴν νέαν διὰ περιορισμένων πεδίων τεχνολογίαν εἰς τὰ προϊόντα αὐτῶν ἀναμφιβόλως ἠκολούθησαν τὴν ἐπιλοθούσαν γενικὴν ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου μεταβολὴν, ἣς ὅμως ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ κέντρον ἦσαν αἱ Ἀθηναί.

Τὴν νέαν ταύτην μεταβολὴν ἀπεδεχθῆσαν οἱ Ἐρετριεῖς μετὰ τοσοῦτω μεγαλειτέρας εὐκολίας, καθόσον παρόμοιον διακοσμητικὸν σύστημα ὑπῆρχεν ἤδη παλαιῶθεν παραδεδομένον ἐν τῇ πόλει αὐτῶν. Διότι πολλοὶ τῶν ἀρχαίων ἀμφορέων κοσμοῦνται διὰ παραστάσεων ἀνθρωπίνων μορφῶν ἢ καὶ διὰ κοσμηματικῶν ταινιῶν μόνον ἐπὶ τῆς ἐτέρας αὐτῶν πλευρᾶς, ὅταν δ' ἂν ἐτέρου καὶ αἱ δύο πλευραὶ καλύπτονται ὑπὸ παραστάσεων, αὗται εἶνε ὅπως καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 2 ἀμφορεῖ ἡμῶν, ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων· ὁ δὲ λαϊκὸς τούτων φέρει

μίαν η δύο γραφές περικεκλεισμένες πάντοτε ώςτι εν μεταπή.

Μεταξύ των αρχαϊκῶν τούτων ἀμφορέων καί ἐκείνων, περί ὧν πραγματευομεθα ἐνταῦθα, ὑπάρχει ἀρκετὴ χρονικὴ ἀπόστασις, εἰς αἶων περίπου.

Βεβαίως καί τὸ Ἐρετρικὸν ἐργαστήριον παρέλαβεν ὅπως καί ἡ Χαλκίς ἢ Κορινθος καί αἱ Ἀθήναι τὴν εἰς διακοσμητικὰς ζώνας διαίρεσιν τοῦ ἀγγείου, διότι ἐγγὴ ταύτης καταφανῆ ὑπάρχουσιν ἐπι τῶν ἀμφορέων ἡμῶν.

Ὅπως ἐν τῇ σειρά τῶν βαινοντιῶν βῶων ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἀρ. 1, τοῦ τελευταίου πρὸς τὰ ἀριστερὰ ζῶφον παρίσταται μόνον τὸ πρόσθιον ἥμισυ ἐπι τοῦ ἄκρου τοῦ περιορισμένου πεδίου τῆς εἰκόνας. Τοῦτο δεικνύει, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅτι τὸ ἀγγεῖον ὅπερ ἐπιμνήθησαν οἱ κεραμαεῖς τῆς Ἐρετρίας ἔφεραν ἐπὶ τῆς κοιλίας ὀλοκληρὸν κυκλωτερῆ ζώνην βῶων. Ἦτο ἀρὰ γε παλαιότερόν τι ἔρετρικὸν ἀγγεῖον πο χρησιμεύσαν ὡς ὑποδειγμα, ἢ προήρχετο ἐκ ξένου τινος ἐργαστηρίου. Δύσκολον εἶνε νὰ τὸ εἴπῃ τις, ἐν τούτοις ἐγὼ κλίνω νὰ παραδεχθῶ τὴν πρώτην ὑπόθεσιν. Ἡ διακόσμησις τῶν ἔρετρικῶν ἀγγείων κατὰ τούτους τοὺς χρόνους θὰ ὁμοιάζε προς τὴν τῶν Χαλκιδικῶν.

Προς ἐπικύρωσιν τῆς γνώμης μου ταύτης ἀναφέρω τὰς δύο κοσμηματικὰς σειρὰς, αἵτινες καλύπτουσι τὸν λαιμὸν τῶν ἀμφορέων καί ἀναγκάζουσι τὴν κυρίαν εἰκόνα νὰ κατέλθῃ μέχρι τοῦ μέσου σχεδὸν τῆς κοιλίας, διότι τοιοῦτόν τι παρουσιάζουσι καί πάντα σχεδὸν τὰ χαλκιδικὰ ἀγγεῖα, οὕτως, ὥστε χρησιμεύει τούτο προς χαρακτηρισμὸν τῶν προϊοντιῶν τοῦ χαλκιδικοῦ ἐργασταίου. Ἀληθὲς εἶνε ὅτι ὑπάρχει σειρά τις ἀμφορέων χαλκιδικῶν κεκοσμημένων διὰ τοῦ συστήματος τῶν περιορισμένων πεδίων, ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τῶν ὁμοίων μόνον ἀπλήρῃ σειρά φύλλων παρατηρεῖται.¹ ἀλλ' οὗτοι εἶνε ἀγγεῖα ὑστερώτερα ποιηθέντα ἐν οἷς χρόνοις ἢ Χαλκίς εἶχεν ἤδη ἀπολέσει πᾶν ὅ,τι ἀπετέλει τὴν ἀγγειογραφικὴν αὐτῆς ἰδιοφυίαν. Ἐλλείπουσιν ἐν τούτοις αἱ σειραὶ τῶν κοσμημάτων τῆς κοιλίας, αἱ ζῶναι τῶν ζῶφον ὡς καί αἱ ἐπιγραφαί. Ἐν τοῖς χρό-

νοῖς τούτοις ἢ Χαλκίς ὑφίσταται, ὅπως καί τὰ λοιπὰ ἐργαστήρια τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιδράσιν.

Ἐν Ἐρετρίᾳ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο γνώρισμα, ὅπερ δύναται τις νὰ παρατηρησῇ ἤδη ἐπὶ τινων ἀρχαϊκῶν ἀμφορέων, ἐπανευρίσκεται καί ἐν τοῖς ἀμφορέοις τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, δύναται τις ἐπομένως ἄνευ δισταγμοῦ νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι οἱ ἔρετρικοὶ κεραμαεῖς, οἵτινες λίαν εὐκόλως ἀπεμιμοῦντο καί ἦσαν συγχρόνως λίαν συντηρητικοί, ἐνωρὶς ἐδανείσθησαν τοῦτο παρὰ τῶν γειτόνων αὐτῶν Χαλκιδέων καί οὐδέποτε ἐγκατέλειψαν τοῦτο. Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο γνώρισμα μετὰ τῆς μορφῆς, ἣν ἤδη γνωρίζομεν, εὐκόλως διακρίνει τὰ ἔρετρικὰ ἀγγεῖα τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἀπὸ πάντων τῶν ἄλλων συγχρόνων ἀγγείων.

Ὡς γνώρισμα ἴδια εἰς τὸ ἔρετρικὸν ἐργαστήριον δεόν προσέτι νὰ θεωρηθῶσι καί τὰ ἐξῆς: οἱ βηματίζοντες βῶες ἐστραμμένοι πάντες πρὸς τὸ αὐτό, τὸ ἐπὶ τοῦ μισχοῖδίου αὐτοῦ ἰστάμενον ὄρθιον μόνον φύλλον κισσοῦ, ὁ κάλυξ τοῦ ῥόδου ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ κάτω ἄκρου ἢ κρεμάμενος ἀπὸ τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ περιορισμένου πεδίου, καί ἡ διπλῆ ἑλιξ, ἅτινα πάντα ἐξ ἰωνικῶν προτύπων¹ παραληφθέντα ὑπὸ πάντων τῶν ἐργαστηρίων τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἔλαβον μορφήν καί σχηματισμὸν ὅπως ἴδιον ἐν ἐκάστῳ τούτων.

Ὅπως, τὸ φύλλον τοῦ κισσοῦ μόνον καί ὄρθιον ἐπὶ τοῦ μίσχου τοῦ ὡς καί ἡ ὀπισθεν τῆς λαβῆς τοῦ ἀρ. 2 εἰκονιζομένη ἑλιξ μόνον ἐν Ἐρετρίᾳ εὐρίσκονται. Ὁ κάλυξ τοῦ λωτοῦ ἢ τοῦ ῥόδου κρεμάμενος ἐν τῷ πεδίῳ τῆς εἰκόνας εὐρίσκεται ἐν Χαλκίδι (Vases du Louvre, II E 799 καί Ἀθήναις (αὐτόθ. E 723): δύναται τις δ' ἐπίσης νὰ παραβῆλθῃ πρὸς τούτον τὸ κρεμάμενον ἀνθέμιον ἐπὶ τινων ἀγγείων τῆς Ἀκροπόλεως.

Πάντες οὗτοι οἱ τύποι τῶν κοσμημάτων, εἴτε ἀπαντῶσιν ἀποκλειστικῶς ἐν Ἐρετρίᾳ ἢ καί μόνον ἂν ἔχωσιν ἐν τοῖς Ἐρετρικοῖς ἀμφορέοις ἰδιάζοντα σχηματισμὸν, ἀποτελοῦσι τὰ στοιχεῖα τοῦ ἔρετρικοῦ φυθμοῦ.

¹ Πρόκειται περὶ τῶν ἐκ Κορινθοῦ ἀμφορέων τῶν ὁμοίων ὁ κ. Καίτοι εἶνε τὴν καλύτερην κα μοι ἀνακοινῶσα τὰς φωτογραφίας, δι' ὅ καί τὸ ἔκγραφο ἐνταῦθα τὰς θερμὰς μου ἐλθαρσίας. "Id. ἐπίσης καί Pottier, Vases du Louvre II, E 799.

¹ Πλάγμα ἐκ φύλλων μοναδικῶν κισσοῦ ἀπαντᾷ ἐπὶ τῆς φιάλης ἐκ Ῥόδου, *J. of H. St. album* πίν. XLIII. Φύλλον ἀμπέλου μοναδικὸν ὄρθιον ἐν *Att. Mitt.*, 1900 σ. 55 εἰκ. 14. Κάλυξ λωτοῦ: ἐν ἰωνιαῖς φιάλαις ἐν *Rom. Mitt.* 1888 πίν. IV: ἀγγεῖα ἄττινο-ἰωνικὰ *J. of H. St.* IV σ. 5 εἰκ. 5. Gerhard, *Auserl. Vas.* III, 209.

Οι βόδακες του όπισθίου των άγγείων είνε λείψανα του φυτικού βύθου των Κορινθίων. Τά λοιπά κοσμηματα ή είνε κοινά εις άπαντα τά έργαστήρια τής κυρίας Ελλάδος, ως αι τεθλασμέναι γραμμαί επί του χείλους του λαίμου, και αι άκτινες επί τής βάσειως τής κοιλίας, ή είνε καθαρώς άττικα ως τά πλεγματα, άτινα άποτελουν τήν δευτέραν κοσμηματικήν σειράν του ώμου, και τό πλεγματοδες κοσμημα άπερ καταλήγει εις έλικας και εύρίσκεται μεταξύ δύο άνωτων ζώνων². Έν Χαλκίδι τό τελευταίον τουτο κοσμημα καταλήγει εις φύλλα κισσού.

Ένταυθα λοιπόν αναφαιίνεται κατά τρόπον άναμφισβήτητον ή μίμησις άττικων προτύπων. Θά αποδειχθῆ δ' επίσης αυτη καταφανώς αν εξετάσωμεν τους τύπους των ζώνων και των προσώπων.

Είνε τῆ αλήθεια πολύ δύσκολον επιθεωρῶν τις τας ζώνας των ζώνων νά αναγνωρίσῃ τόν τρόπον τής κατασκευῆς άγγείου τινός, διότι λίαν ένωρίς οι διάφοροι τύποι ήνοποιήθησαν και άρωμοιώθησαν προς άλλήλους, έν τούτοις αν τις εξετάσῃ σημαντικόν τινα αριθμόν άγγείων, ών ή προέλευσις είνε βεβαία, δύναται νά αναγνωρίσῃ τας ιδιορρυθμίας εκάστου έργαστηρίου, έν τοις τύποις των ζώνων, έν τῆ κατατάξει αυτών και έν ταις διαφόροις τούτων στάσεσιν. Ουδείς δύναται τῶ ὄντι επί παραδείγματι νά άρνηθῆ, ότι τό πτηνον ή ή σειράν με άναπεπταμένας τας πτέρυγας, ὁ κριός με τήν κεφαλήν κεκλιμένην, ὡσανεί ήτο έτοιμος προς μάχην, ὁ λέων ιστάμενος υπερηφάνως με χαινον τό στόμα, δέν είνε τύποι οὖς συναντᾷ τις έν τῆ άττικῆ πρό πάντων κεραμεία. Άπαντῶσι συγγακίς έν τῆ σειρά τών μικρών έν Ιταλίᾳ εύρεθέντων άμφορέων, οἵτινες κοσμουνται διά ζωνών ζώνων και εις οὖς ὁ κ. Pottier λίαν ὀρθῶς απέδωκε τό ὄνομα των Άττικο-Κορινθιακῶν. Αν παραβάλλῃ τις προς τά εκει παριστανόμενα ζῶα τά των έρετρικῶν άμφορέων θά καταπλαγῆ εκ τής απολύτου αυτών ὁμοιότητος, διότι αν εξαιρέσωμεν τόν ὄρθιον ὄφιν, ὄν οὐδαμοῦ άλλαχοῦ άνεύρον, δέν υπάρχει οὐδείς τύπος ζῶου, οὐδεμία σκάσις, οὐδεμία κίνησις διάφορος έν τῆ έτέρα σειρά των άγγείων.

Τά κατά σειράν τεταχμένα πτηνά άναμιμνη-

σκουσιν ακόμη τά των άγγείων του Βουρβᾶ. Τά τέθριππα άρματα κατ' ένώπιον άνευρίσκονται πανταχοῦ κατ' αυτους τους χρόνους, άλλ. έν Κορινθῶ και Χαλκίδι, εις ή δύο ήπποι εικονίζονται πάντοτε διά λευκου χρώματος τούνατίον έν Αθήναις. ως και επί του ήμετέρου ὄπ' άρ. Β άμφορέως, είνε και οι τέσσαρες ήπποι συνήθως διά μελανος χρώματος εικονισμένοι. Συγκρινων τις προς τούτοις τους σύροντας το νυμφικον άρμα του Ηγλέως και τής Θετιδος άρ. Β ήππους προς τους του νυμφικου άρματος Διος και Ηρας επί του άγγείου Francois, θά παρατηρήσῃ, ότι ὄχι μόνον είνε οὗτοι έξευγμενοι και συνδεδεμένοι κατά τον αυτον τρόπον, άλλ. ότι και αι ελάχισται λεπτομερειαι τής στολῆς και του έξαρτισμου αυτών είνε επί άμφοτέρων απολύτως ὅμοιαι. φθάνει δ' ή ὁμοιοτης αυτη και μέχρι λεπτομερειών, οἶαι είνε αι διά συνδέσεως των τριχῶν τής χαιτης σχηματισθεῖσαι επ' άμφοτέρων μικρά λοσιὰ επί τής κορυφῆς τής κεφαλῆς των ήππων και οι ὀφθαλμοί δ' αυτων είνε ακριβῶς διά των αυτών γραμμῶν κεχαραγμένοι.

Αι μορφαί, ὅπως και παρὰ τοις Αττικοις κεραμεισιν, είνε μικρά και επιμήκεις, θά τας επίστευε δέ τις εύκόλως έσχεδιασμένας έν Αθήναις, αν απ' αυτών εἰλειπέ τι τό άδέξιον και ήμιτελές, δι' ὃν μαρτυρεῖται ή επαρχιακή των έργων προέλευσις.

Υπολείπεται μοι ἤδη νά εξετάσω τας επί του λαίμου και τής κοιλίας των ήμετέρων άμφορέων παραστάσεις.

Αι παραστάσεις. Γενικῶς δυνάμεθα νά εἰπωμεν ότι τά αντικείμενα των παραστάσεων των ήμετέρων άμφορέων είνε Αττικά.

Μυθολογικὰς σακῆς ως τήν « κρίσιν του Ηάριδος » και « τους γάμους του Διος και τής Ηρας » δύναται τις βεβαίως νά άνεύρη και έν άλλαις κεραμογραφίαις, ως επί παραδείγματι τής Κορίνθου (Vases du Louvre I 637, άλλ. οι Αττικοί μετεποίησαν τήν σύνθεσιν και εκτέλεσιν των αντικειμένων τούτων έν τοις μετὰ περιωρισμένου πεδίου τής εικονος άμφορεῦσιν αυτών. Ηλάττωσαν οὗτοι τον αριθμόν των παριστανόμενων προσώπων, τά σώματα αυτών έμεικλουν και κατέστησαν συμμετρικωτέρων τήν εικονα, διά του τρόπου δέ τούτου ιδιοποιήθησαν τας παραστάσεις ταύτας και κατώρθωσαν νά τας επιβάλλωσιν εις τας ξένας κεραμογραφίας συγ-

² Gardner, Fitz William Mus. πιν. VII, X; Masner ἑ. ζ. σ. 27 εικ. 15 και πρό πάντων Pottier, Vases du Louvre II πιν. 50.

χρονως μετα τῶν τεχνικῶν αὐτῶν ιδιοτήτων¹.

Ὁ λαιμὸς τοῦ ὑπ' ἀρ. I ἀμφορέως παριστᾷ σκηνὴν ἐκ τῆς « κρίσεως τοῦ Πάριδος ». Ἡ Ἥρα, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ Ἀφροδίτη ἀκολουθοῦσιν ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης τῷ Ἑρμοῦ, ὅστις ἄγει ταύτας πρὸς τὸν Πάριν ἱστάμενον μετὰ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς ταύτας, καὶ ἔχοντα ἔμπροσθεν του ὑψωμένην τὴν λόγχην. Ἡ Miss Harrisson, ἥτις ἐξήτασε τὴν ἀρχικὴν ἐν τῇ κεραμογραφίᾳ προσέλευσιν τῶν παραστάσεων τούτων (J. of H. St. 1886 σ. 196), διακρίνει ταύτας εἰς τέσσαρας ομάδας, ὧν αἱ δύο πρῶται χαρακτηρίζονται διὰ τοῦ τύπου τῆς πομπῆς, ὃν ἔχει ἡ εἰκὼν, ἰδιάζουσιν ἐν τοῖς μελανομορφοῖς ἀγγείοις.

Διακρίνονται δὲ καὶ αἱ δύο αὐταὶ ομάδες ὡς ἐξῆς ἀπ' ἀλλήλων· ἐν τῇ πρώτῃ παρίστανται αἱ θεαὶ ὁδηγούμεναι ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ ἀλλὰ λείπει ὁ Πάρις, ἐνῶ ἐν τῇ δευτέρᾳ παρίσταται καὶ ὁ Πάρις ὄρθιος ἔμπροσθεν τῆς πομπῆς τῶν θεῶν, ἄλλοτε μὲν ἤσυχος, ἄλλοτε δὲ περобиτισμένος καὶ ζητῶν νὰ ἀπορῦγη τοὺς θεοὺς. Αἱ δύο ἄλλαι ομάδες, ἃς τις μόνον ἐν ἐρυθρομορφοῖς ἀγγείοις ἀπαντᾷ, παρουσιάζουσι πολυπλοκώτερα καὶ ποικιλώτερα συμπλέγματα.

Ἡ σκηνὴ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου ἀνήκει φανερώς εἰς τὴν δευτέραν ομάδα τῶν παραστάσεων.

Ἡ Miss Harrisson παραβάλλει πρὸς τὴν ὑπὸ πομπικὴν μορφήν παράστασιν τῆς « κρίσεως τοῦ Πάριδος » τάξιν τινὰ ἀναγλύφων (ἔ.ἀ. σ. 214) παριστῶντων τὸν Ἑρμοῦν ὁδηγῶντα πρὸς τὸν Πᾶνα νόμφρας. Τὰ ἀναγλύφα εἶνε μὲν πολὺ ὑστερωτέρων χρόνων, ἀλλ' ὅμως φαίνεται ὅτι ὁ τύπος αὐτῶν εἶνε παλαιότερος, καὶ ἐκ τούτου προῆλθε κατὰ τὴν Miss Harrisson ἡ παράστασις τῶν θεαινῶν ὁδηγούμενων ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ πρὸς τὸν Πάριν. Ἡ ἐξήγησις αὐτῆ ἦτο ἴσως ἀνωφελής, διότι, ὡς κατέδειξεν ὁ ὑπὸ τῆς Miss Harrisson ἀναφερόμενος Lückebach. (Verhältniss der griech. Vasenb. 392), τὸ πᾶν ἐξηγεῖται διὰ τῆς προτιμῆσεως, ἣν εἶχον οἱ ἀρχαιστατοὶ ἀγγειογράφοι πρὸς τὰς παραστάσεις πομπῶν καὶ μακρῶν ἀκολουθιῶν. Ἐπειδὴ οὗτοι

¹ Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἀμφορέων ἡμῶν δὲν αὐδοκουσί τι περὶ τῆς προσέλευσεως τῶν ἀγγείων, οὗτε τὸ μόνον χαρακτηριστικὸν γράμμα τὸ ν. μετὰ τῆς γονίας πρὸς τα κατω ἀπαντᾷ ἐν τοῖς ἀναγλύτοις Ἑρετριᾶς, Χαλκίδος, Ἀθηναίων καὶ Βασιλείας· πρὸς. Roehl, *Inscr. gr. antiqu.* 373, 374. Ἑρετρ. Ἀρχαιολ. 1897 σ. 151.

ἐδυσκολεύοντο νὰ παριστῶσι πολλὰ πρόσωπα κατὰ βῆθος, καὶ ἐπειδὴ ἀφ' ἑτέρου τὸ πρὸς διακόσμησιν μέρος εἶχε συχνὰ μικρὸν ὕψος, παρέλαβον κατ' ἀρχὰς τὰς σκηνὰς τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, αἵτινες κάλλιον ἡρμόζοντο εἰς τὴν κατὰ σειρὰν κατάταξιν τῶν προσώπων. Ἐντεῦθεν αἱ μακραὶ αὐταὶ ἀκολουθίαι καὶ πομπαί, αἵτινες τοσοῦτον συχνὰ παριστῶνται ἐπὶ τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων, κοσμοῦσι δὲ καὶ τὸν λαιμὸν τῶν ἀρχαϊκῶν ἐξ Ἑρετρίας ἀμφορέων. Βραδύτερον, ὅτε ἤρχισεν ἡ διακόσμησις τῶν ἀγγείων διὰ μυθολογικῶν παραστάσεων, ἐξέλεγον φυσικῶ τῷ λογῶ τοιαύτας, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ἀπεικονίζονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Οὕτω δ' ἐξηγεῖται ἡ παράστασις τῆς « κρίσεως τοῦ Πάριδος » ἐν τῇ μελανομορφῶ ἀγγειογραφίᾳ. Ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ὑπ' ἀρ. I ἀμφορέως ἀντικατέστησεν αὐτὴ τὸν χορὸν τῶν γυναικῶν χωρὶς νὰ φέρῃ ἀξιοσημείωτον παραλλαγὴν εἰς τὴν διακόσμησιν. Τῶ ὄντι δὲ ἀντὶ τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων γυναικῶν, ὧν ἡ τελευταία ἀντιμετωπίζει τὰς ἄλλας, ἔχει τις πέντε μορφαί, ὧν ἡ τελευταία εἶνε ἐστραμμένη πρὸς τὰς τέσσαρας ἄλλας βηματίζούσας πρὸς αὐτήν. Ἡ μετόπη ἀφ' ἑαυτῆς προὐκάλεσε τὴν σύνθεσιν ταύτην. Οὐδὲν παρηλλάχθη.

Εἰς χρόνους νεωτέρους ὁ Πάρις ἐνίοτε ἀφανίζεται ἐκ τῆς σκηνῆς, ἀλλ' ὅμως ἡ παράστασις ἦτο γνωστὴ. Πάντες ἀνεγνώριζον τὸν Ἑρμοῦν καὶ τὰς ἀντιζήλους θεὰς πορευομένας πρὸς συνάντησιν τοῦ Πάριδος.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. B ἀμφορεῖ ἐπαναβλέπομεν πάλιν συμμετρικὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ληρθεῖσαν ἀναμφιδόλως ἐκ τινος θρησκευτικῆς τελετῆς.

Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι μετεχειρίζοντο κατὰ προτίμησιν πρὸς διακόσμησιν τῆς μετόπης τοῦ λαιμοῦ τὴν μακρὰν ἀκολουθίαν τῶν κατὰ σειρὰν τεταγμένων προσώπων, ἥτις βραδύτερον ἀντικατεστάθη διὰ τῆς μυθολογικῆς παραστάσεως τῆς « κρίσεως τοῦ Πάριδος », ἀποδεικνύει πρὸς τούτοις σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι οἱ Ἑρετρικοὶ ἀμφορεῖς τοῦ 6^{ου} ἔπως καὶ τοῦ 8^{ου} αἰῶνος προέρχονται ἐξ ἐνὸς ἐργαστηρίου συντηρητικοῦ, ἐνθα διετηροῦντο ἀπαρᾶλλάκτως οἱ αὐτοὶ τύποι τῶν ἀγγείων, τὰ αὐτὰ πρὸς διακόσμησιν μέσα.

Οἱ γάμοι τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, τοῦ Πηλείους

καὶ τῆς Θέτιδος δὲν εἶνε τῶ ὄντι ἢ μία καὶ ἡ αὐτὴ παρὰστασις ὑπὸ διάφορα μόνον ὀνόματα. Καὶ τῆ ἀληθείᾳ, ἂν ἀφαιρέσωμεν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν Θεῶν ἐν τῶ ἄρ. 1 καὶ τὰς ἐπιγραφὰς ἐν τῶ ἄρ. 2, θὰ εἶνε ἄδύνατον νὰ εἴπωμεν ποῦ εἶνε ὁ ἱερός γάμος καὶ ποῦ ἡ γαμικὴ πομπὴ τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος.

Ἡ αἰτία τούτου εἶνε ἀπλῆ¹· δῆλα δὲ, αἱ ἱστορικαὶ καὶ μυθολογικαὶ παραστάσεις ἐξετελέσθησαν, ὡς εἶπον ἄνωτέρω, συχνὰ κατ' ἀπομίμησιν θεμάτων συνήθων τοῦ καθ' ἡμέραν βίου. Οἱ γάμοι τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος παρεστάθησαν ὡς θὰ παρίσταντο οἱ γάμοι τυράννου τινὸς τῆς Κορίνθου ἢ τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Περικλοῦ ἢ τοῦ Πεισιστράτου.

Ἀλλὰ δύναται τις νὰ παραδεχθῆ, ὅτι ἄνδρες πνευματώδεις καὶ διαφόρως πεπρωκισμένοι ὑπὸ τῆς φύσεως θὰ ἠδύνατο νὰ παραγάγῃσι τοσοῦτον ὁμοιομόρφους παραστάσεις ἀντικειμένου τινος ἐκ τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεως τῆς φύσεως; Ἡ ἀντίληψις τῆς φύσεως παράγει τὴν ποικιλίαν καὶ ὄχι τὴν μονοτονίαν τῶν καλλιτεχνικῶν παραστάσεων καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ κεραμεῖς παρέλαβον τὸ ὑπόδειγμα αὐτῶν ἐκ τῆς φύσεως, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν πῶς ἐπανελάβον τὸ αὐτὸ τοσάκις καὶ μετὰ τοσαύτης ἀκριθείας. Αἱ τεχνικαὶ ἐλλείψεις καὶ ἡ ἀδεξιότης τῶν κεραμῶν εἶνε αἰτία οὐκ εὐκαταφρόνητα, ἐν τούτοις δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω, ὅτι ἐδέσμευσαν ταῦτα μέχρι τοσοῦτον τὴν χεῖρα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν κεραμῶν ἐν ταῖς μεγάλαις μυθολογικαῖς παραστάσει. Θεωρῶ μᾶλλον βέβαιον, συμφώνως πρὸς τὰ διδάγματα τοῦ κ. Pottier (Catal. II, σ. 580), ὅτι αἱ τοῦ πραγματικοῦ βίου σκηναὶ μετὰ τῶν διαφόρων αὐτῶν τύπων ἀναπαρεστάθησαν τὸ πρῶτον ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν ζωγράφων ὡς τοῦ Κλεάνθους ἐκ Κορίνθου ἢ τοῦ Ἀθηναίου Εὐμάρου, οἵτινες τὰς προσήρμοσαν εἰς τοὺς ἥρωας καὶ τοὺς Θεοὺς. Οἱ ἀγγειογράφοι ἐπανελάβον αὐτὰς μᾶλλον ἢ ἤττον πιστῶς προσαρμύζοντες ταῦτα εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς διακοσμῆσεως τῶν κεραμεικῶν ἔργων. Οἱ ἀγγειογράφοι τῆς Ἐρετρίας μετεχειρίσθησαν βεβαίως τὰ ἐξ Ἀθηνῶν ἐρχόμενα ἀγγεῖα, ἀλλ' ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἤντησαν οἱ διδάσκαλοι αὐτῶν ἤτο ἢ καθ' αὐτὸ γραφικῆ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον¹ ἠδύνατο τις νὰ ἐξηγήσῃ καὶ τὰς παραστάσεις τῆς μάχης τοῦ Ἡρακλέους πρὸς τὴν Λερναίαν Ὕδραν². Ἐνταῦθα θὰ ἄρκεσθω μόνον εἰς ὀλίγας λεπτομερείας.

Αἱ παραστάσεις τῆς σκηνῆς ταύτης διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας ἀναλόγως τῆς θέσεω. τοῦ Ἰολίου, ἢ ὀφθα δὴ οὗτος εἶνε ὄρθιος ἐπὶ τοῦ ἄρματος τοῦ ἢ μάχεται ταυτόχρονως μετὰ τοῦ Ἡρακλέους. Ἡ Ἀθηνᾶ εὐρίσκεται ὀπίσθεν τοῦ ἥρωος ἀσκεπῆς κρατοῦσα ἐν χεירὶ κλύδον Archäol. Ztg 1839, πίν. XXVI. Gerhard. Aus. Vas. 94, 95. Ὁ συμμαχος τῆ Ὕδρα κακῶς λείπει. Τὸ πέος αὐτοῦ ἔχει ἀκόμη τὴν πρωτότυπον ἀταποδοειδῆ μορφήν του (Tümpel, Festschrift für Overbeck σ. 144. Δὲν εἶνε μέγας εἰς ὄξυ ἀπολήγων κυλινδρικός ὄφρις, ἀλλὰ στρογγύλον ἐλαστικὸν σῶμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἴστανται οἱ ὄφεις ἢ μᾶλλον πλοκαμοὶ ἔχοντες ἀπειλητικὰς κεφαλὰς ὄφρων.

Ἐκ τῆς μελέτης ταύτης ἐξάγεται ὅτι τὰ ἐν Ἐρετρίᾳ εὐρεθέντα ἀγγεῖα τοῦ 6^{ου} αἰῶνος κατασκευάσθησαν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. Τοῦτο ἀποδεικνύεται διὰ τοῦ σχήματος αὐτῶν, τὸ ὅποιον διατηρήθη ἐν Ἐρετρίᾳ ἀπὸ τοῦ 8^{ου} αἰῶνος (γεωμετρικοὶ ἀμφορεῖς) μέχρι τῶν χρόνων τῶν μελανομόρφων ἀγγείων, καὶ ὅπερ οὐδαμῶς ἀλλαγῆ ἐκτὸς τῆς Ἐρετρίας εὐρίσκει τις μετὰ τὸν 7^{ον} αἰῶνα ἀγγεῖα τῆς Μήλου³· διὰ τῆς συνεχοῦς παραστάσεως ἀντικειμένων τινῶν ἐπὶ τῶν αὐτῶν μερῶν τοῦ ἀγγείου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Τὸ ἐρετρικὸν ἐργαστήριον λαμβάνει μέρος τι τῶν κοσμηματικῶν αὐτοῦ τύπων ἐξ Ἰωνίας, ἀλλ' εἰς τούτους προσοῖδα ἴδιον χαρακτήρα· ὡς καὶ τὸ Κορινθιακὸν ἐργαστήριον διατηρεῖ τὴν πολυχρωμίαν, καὶ μόνον ἴσως ἐκ τῶν ἐργαστηρίων τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐξακολουθεῖ καὶ κατὰ τὸν 6^{ον} αἰῶνα νὰ ἐφαρμύξῃ ἐπὶ τῶν ἀγγείων τὴν σκιαγραφικὴν ἀνευ ἐγγαράξεων ἀπεργασίαν.

Ἡ ἐκ Χαλκίδος ἐπίδρασις ἀποδεικνύεται ἐν τοῖς ἀμφορεῦσι τοῦ 6^{ου} αἰῶνος διὰ τῶν κοσμηματικῶν τῶν ὁμων κοσμηματικῶν σειρῶν.

¹ Ἔσχον ἄλλοτε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποδείξω ὅτι καθ' ὅμοιον τρόπον προήλθεν ἡ παράστασις τοῦ δικαπέλου κεικλυμένου Ἀχιλλέως ἐν τοῖς ἐρυθρομόρφοις ἀγγείοις Rev. Archéol. 1898, II, 168.

² Ἡ παράστασις αὕτη ἦτο συνήθης ἐν τῇ γραφικῇ. Τὸ πολύχρωμον πῶρινον λείωμα τῆς Ἀκροπόλεως εἶνε ἢ εἰς ἀνάγκην μεταποιήσις ζωγραφικῆς συνθέσεως.

Τούτο καθιστά πιθανόν, ότι ἡ Χαλκίς εἶχεν ἀπὸ τοῦ 7^{ου} αἰῶνος κεραμεικὸν ἐργαστήριον ὡς καὶ ἴδιον προπὸν διακοσμήσεως, ὃν ἐπωφελήθη ἀναμφισβήτως ἡ γείτων Ἐρετρία. Θὰ ἦτο ἴσως τολμηρὸν νὰ ὑποθεσῆ τις, ὅτι ὁ ἀνατολικὸς ρυθμὸς τῆς Ἐρετρίας εἶνε κακὴ ἀντιγραφή τοῦ τῆς Χαλκίδος. Νεῖαι ἀνασκαφαὶ θὰ ἐπιβεβαιώσωσιν ἴσως τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, ἡ Κορινθὸς καὶ ἡ Χαλκίς ἀπώλεσαν μετὰ τῆς ἐμπορικῆς αὐτῶν ἰσχύος καὶ τὴν πελατεῖαν, ἣτις ἐνίσχυε τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν. Αἱ Ἀθηναὶ ἤρχισαν νὰ κατακλύζωσι ὀλοκλήρου τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν προϊόντων αὐτῶν. Αὗται δὲν ἐδανείζοντο πλέον ἐκ τῶν ἀντιζήλων ἐργαστηρίων, ἀλλὰ μετέβαλλον μετὰ πάσης ἀνεξαρτησίας τὰς ἀρχαίας τεχνουργίας. Υἱοθέτησαν τὴν ἐν περιορισμένοις πεδίοις κατανομήν τῆς κοσμήσεως τοῦ ἀγγείου καὶ ἀπέβαλον τὴν

πολυχρωμίαν, καταρτίσασαι οὕτω ἐνιαῖον τύπον διακοσμήσεως, ὅστις μικρὸν κατὰ μικρὸν διεδόθη ὡς εἶδος τι κοινῆς εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἐλληνικὰς κεραμογραφίας παρ' ὄλων εὐνοσούμενος· εἶνε δὲ ὁ τύπος οὗτος ὁ τῶν μελανόμορφων ἀγγείων.

Οἱ κεραμεῖς τῆς Ἐρετρίας δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποφύγωσι ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἰσχυρὰν ἤδη ἐξ Ἀθηνῶν ἐπίδρασιν. Εἰ καὶ ἐν πολλοῖς ἀντέστησαν κατὰ τῆς ἐπιδράσεως ταύτης, ἐδανείσθησαν ὅμως, ὡς μοι φαίνεται, παρὰ τῶν Ἀθηναίων τοὺς τύπους τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μορφῶν, τὰς μυθολογικὰς παραστάσεις, καὶ πολλὰ ὑποδείγματα κοσμημάτων.

Ἐν ἀπάσαις ταῖς περιόδοις παρελάμβανον, ὅ,τι τοῖς ἐφαίνετο καλόν, ὅπουθεν ἂν εὔρισκον τοῦτο, ἐδείχθησαν δ' ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἡμετέρων ἀμφορέων ἀκριτὰ ἐπιδέξιοι τεχνῖται.

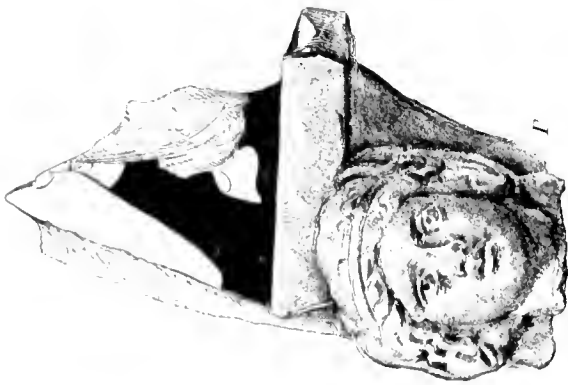
MARCEL LAURENT

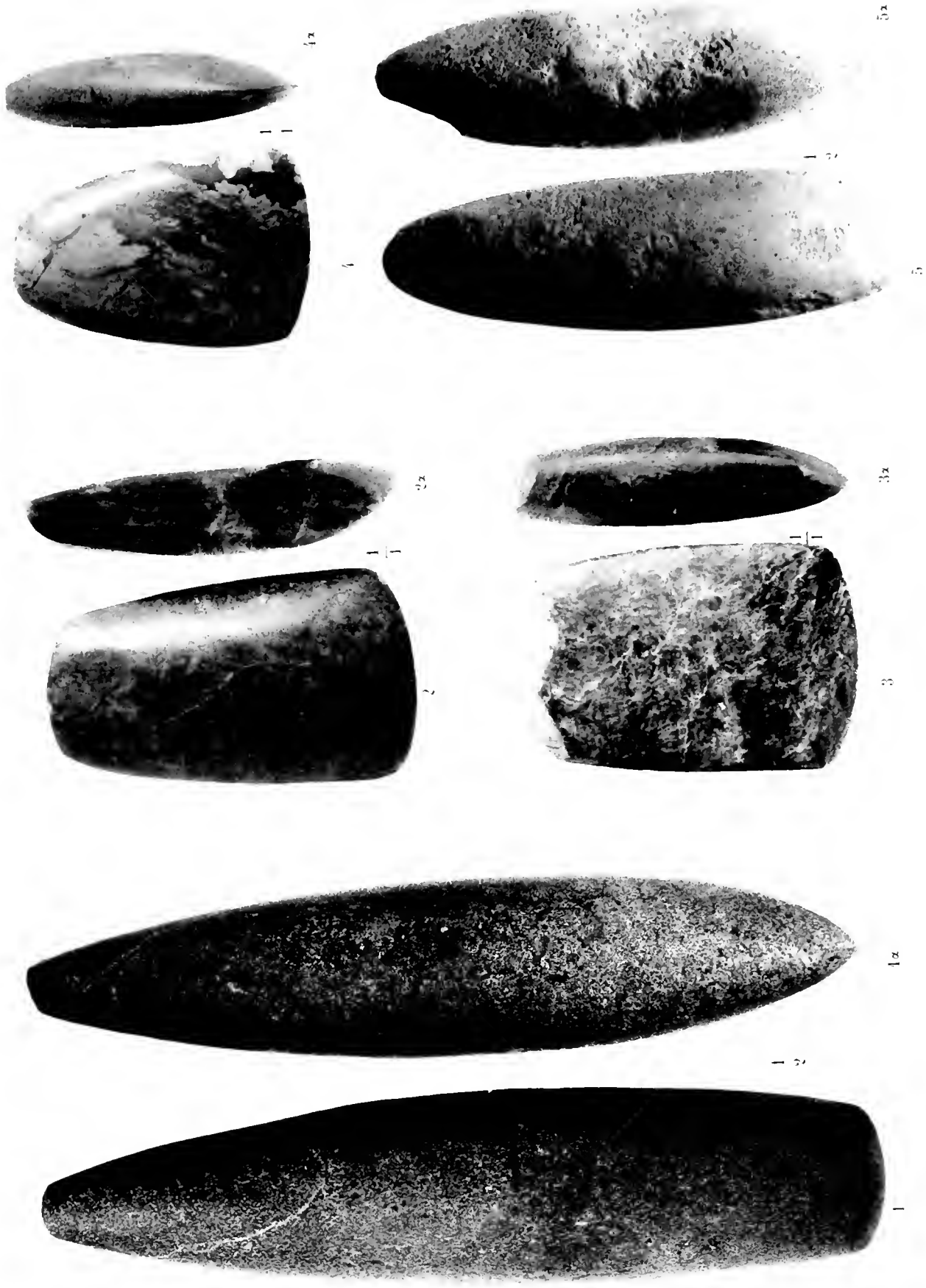

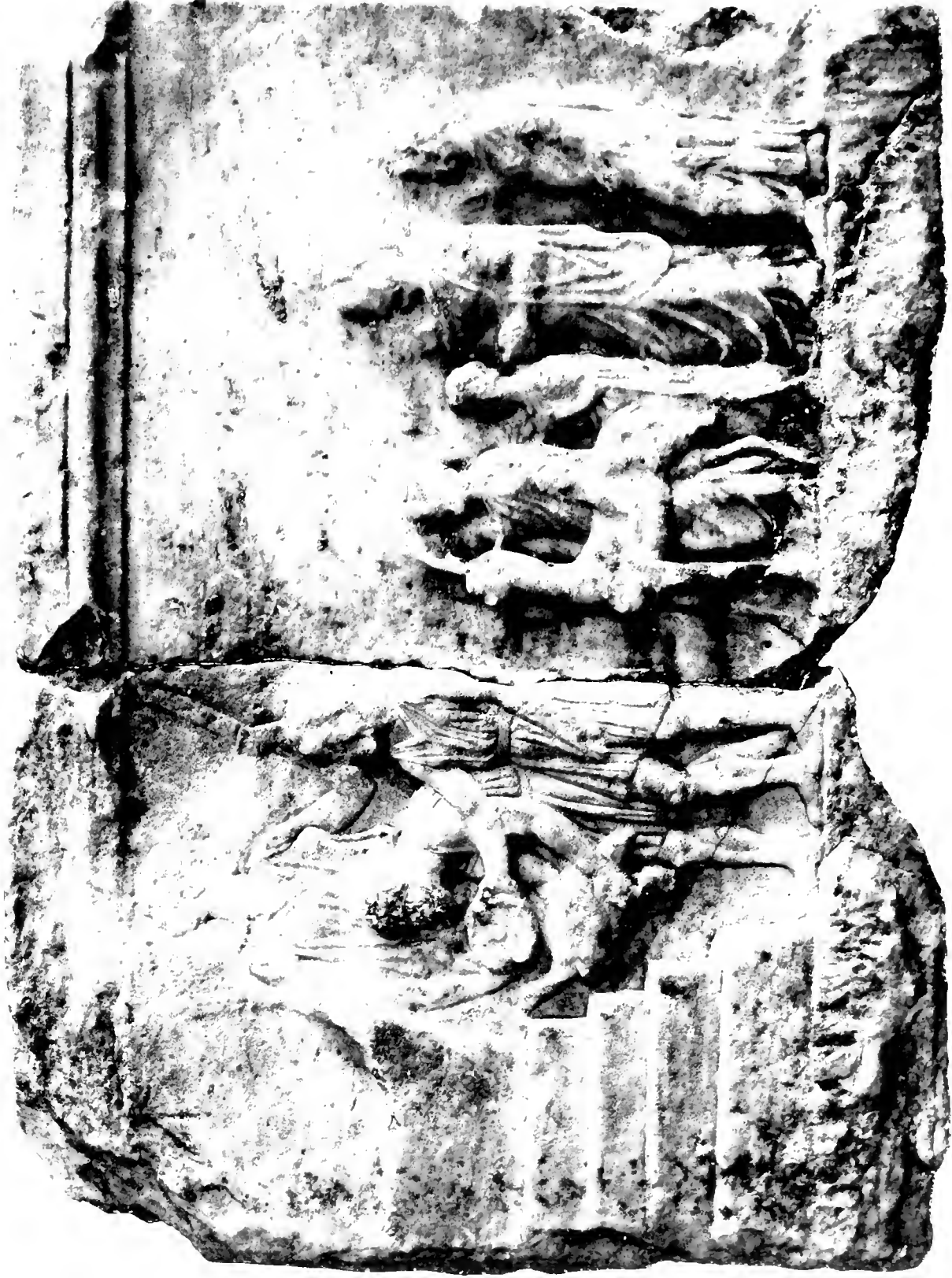

ΚΕΡΑΜΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΗ

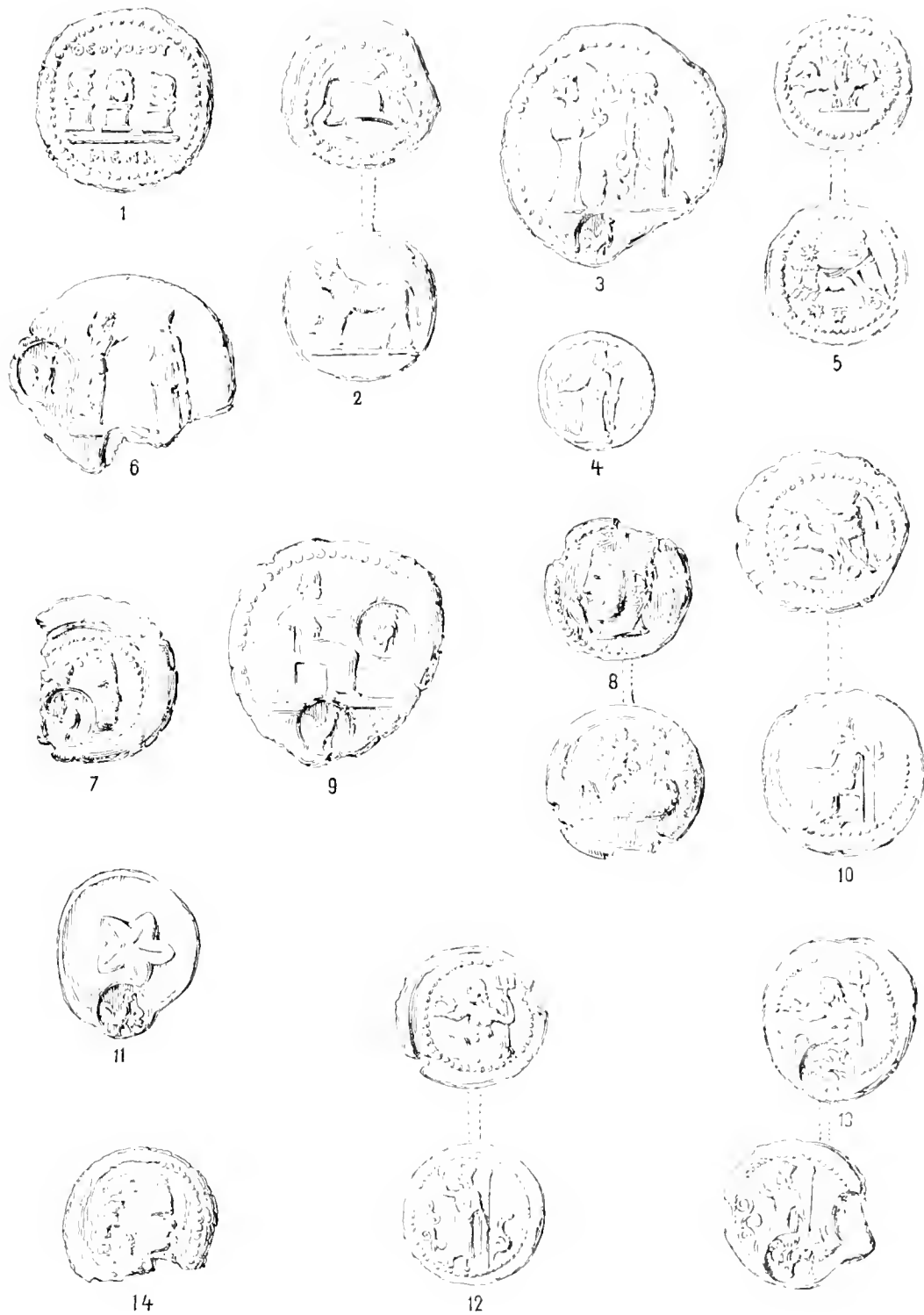

ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΞ ΑΙΓΙΝΗΣ

ΑΤΤΙΚΑ ΜΟΛΥΒΔΙΝΑ ΣΥΜΒΟΛΑ.

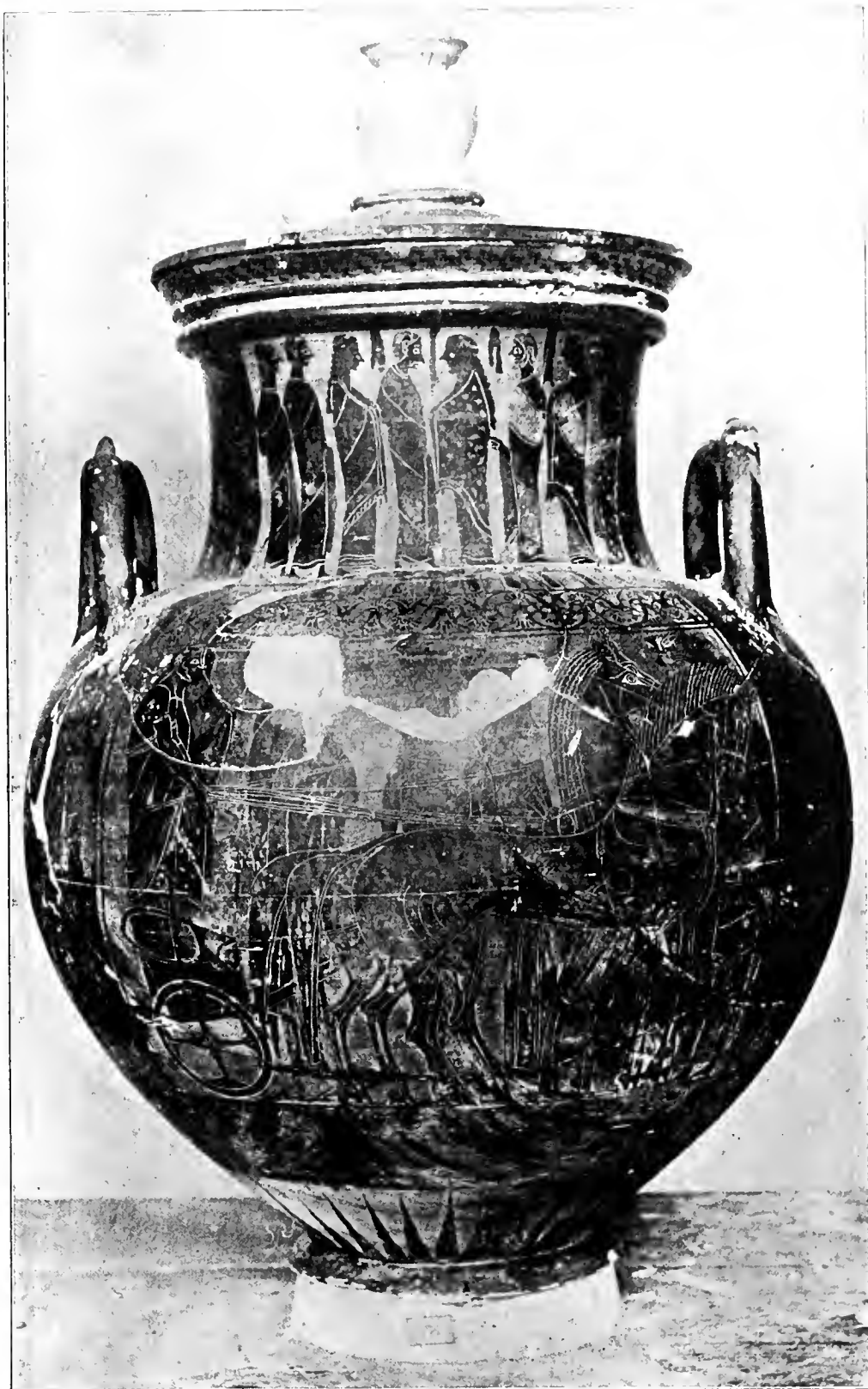
ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΕΡΕΤΡΙΚΟΣ Ἄριθ. 1

ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΕΡΕΤΡΙΚΟΣ Ἄριθ. 2

ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΕΡΕΤΡΙΚΟΣ Ἄριθ. 2 (πλευρὰ ὀπισθία)

ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΕΡΕΤΡΙΚΟΣ 'Αριθ. 3

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

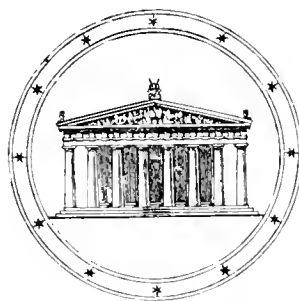
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1902

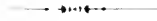

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1902

Ἐξεδόθη εὔρετήριον (Register) τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῶν ἐτῶν 1883-1887 καὶ πωλεῖται παρὰ τῷ Ταμίᾳ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀντὶ Δραχ. 30.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
Ἀντικυθήρων εὐρήματα.	143
BRADLEY FRANKLIN, SUSAN. Ἐπιτύμβιος κιονίσκος ἱερειας.	143
ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ, Π. Ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα ἐξ Ἀττικῆς.	43
ΜΑΛΤΕΖΟΣ, Κ. Ἡ κλεψύδρα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις	17
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Γ. Α. Ἐπιγραφαὶ ἐκ Χαλκίδος	29
— Ἐὐβοϊκαὶ ἐπιγραφαὶ	88
PARIBENI, R. Ἀθηναϊκὸν τεμάχιον τοῦ διατάγματος τοῦ Διοκλητιανοῦ.	11
ΣΚΙΑΣ, Α. Ν. Τύμβος προϊστορικός ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν	123
ΣΤΑΗΣ, Β. Πυξίς ἐξ Ἐρετρίας.	129
ΣΤΡΥΓΟΦΣΚΗΣ, Ι. Καισαριανὴ	51
ΤΣΟΥΝΤΑΣ, Χ. Κεφαλὴ ἐκ Μυκηνῶν.	1
WILHELM, A. Ἀττικὴ ἐπιγραφή ἐκ Χαλκίδος.	135

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Πίναξ 1- 2 Κεφαλή εκ Μυκηνῶν.

— 3- 4 Ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα ἐξ Ἀττικῆς.

— 3- 6 Πυξίς ἐξ Ἐρετρίας.

— 7-12 Χαλκοὺν ἄγαλμα νεανίου ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 13 Χαλκῆ κεφαλή ἀνδρὸς βαθυπώγωνος ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 14 καὶ 16 Χαλκοὺν ἀγαλμάτιον ἐφήβου ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 17 Χαλκοὺν ἀγαλμάτιον γυμνοῦ ἐφήβου ἐξ Ἀντικυθήρων.

Παρένθετος πίναξ σελ. 93-93 Διάγραμμα τῆς κατανομῆς τῶν εἰκόνων τῆς ἐν Καισαριανῇ ἐκκλησίας.

Παρένθετοι πίνακες Α-Ζ Μαρμαρίνα ἀγάλματα ἐξ Ἀντικυθήρων

— — Π Θ Ἀγγεῖα καὶ σκευὴ ἐξ Ἀντικυθήρων.

Σελ. 3 Χρυσὸς δακτυλὸς ἐκ Μυκηνῶν

— 29-30 Ἐπιγραφή ἐκ Χαλκίδος.

— 40 Ἐπιγραφή ἐκ Χαλκίδος.

— 46 Διάγραμμα ἀρχαίου νεκροτάφειου Ἀττικῆς.

— 51-95 Τριάκοντα διάφοροι ἀποψεῖς καὶ κοσμηματα τῆς ἐν Καισαριανῇ ἐκκλησίας.

— 113 Πανομοίωτον Εὐβοικῆς ἐπιγραφῆς.

— 123-125 Τύμβος προϊστορικὸς ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν.

— 128 Αἰγυμὰ βελῶν λίθιναι.

— 130 Λάγυνος πηλίνης.

— 143 Ὀμοίωμα κλειδός.

— 147-155 Τεμάχια χαλκῶν ἀγαλμάτων ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 160 Πλήθος μαρμαρίνου ἀγάλματος ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 161 Ἐπιγραφαι πηλίνων ἀγγείων ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 162 Ἐρωτισθεὺς χρυσὸς ἐνωτίου ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 163-164 Τεμάχιον χαλκῆς κλίνης ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 165 Χαλκοὺν μηχανήμα ἐνεπιγραφον ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 167-168 Ξύλα ναυαγρησαντος πλοίου ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 169 Σφραγὶς πηλίνης κεραμίδος ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 169 Μολύβδινα ἀντικείμενα ἐξ Ἀντικυθήρων.

— 171 Ἄγκυρα πλοίου ἐξ Ἀντικυθήρων.

ΚΕΦΑΛΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

Πιν. 1-2).

Τὸ 1896 ἀνεκαλύφθη ἐντὸς τῆς ἀκροπολεως τῶν Μυκηνῶν, ἐν τοῖς ἐρειπίοις οἰκήματος κειμένου ὀλίγον νοτιώτερον τοῦ ἐκ πολυγωνικῶν λίθων πύργου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ τείχους, ἡ ἐν τρισὶν πίναξιν, ἐνὶ φωτοτυπικῷ καὶ δύο ἐγχρωμίαις, εἰκονιζομένη κεφαλὴ, ἣς ἡ δημοσίευσις ἀνεβλήθη μέχρι σήμερον, διότι ἔμελλε νὰ ἐκδοθῆ ἐν τοῖς πρὸ καιροῦ ἀγγελθεῖσιν «Μνημείοις τῆς Ἑλλάδος». Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἔργον ἐκεῖνο θὰ βραδύνη ἴσως νὰ ἴδῃ τὸ φῶς, δὲν ἐκρίθη καλὸν νὰ μὲνη ἐπὶ πολὺ ἔτι ἄγνωστον ἐν τῶν ἀξιολογωτάτων μνημείων τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης.

Ἡ κεφαλὴ ἔχει ὕψος ἀπὸ τοῦ κρανίου ἄνωθι τοῦ διαδῆματος μέχρι τοῦ ἄκρου ἀνθεραῶνος 0.168 μ., εἶναι δὲ κατασκευασμένη ἐξ ἀσβεστοκονιάματος, ἐν ᾧ ἀνεμίχθησαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς συνδέσεως καὶ λεπτόταται ἴνες ἀμιάντου, ὅπως εἰς τὰ πηλίνα ἀγγεῖα τῆς Σύρου¹. Ἡ ἐπιφάνεια ὅμως εἶναι κεχρισμένη διὰ λεπτοῦ στρώματος καθαρωτέρας ἀσβέστου χρώματος ὑπώχρου, πολλαχού δὲ εἶναι καταφανῆ τὰ ἴχνη τῆς σπαθίδος, δι' ἣς ἐπέχρισαν τὸ χρῶμα. Ἐπ' αὐτοῦ εἶναι γεγραμμένοι διὰ τριῶν χρωμάτων, μέλανος, κυανοῦ καὶ ἐρυθροῦ, διάφο-

ροι λεπτομέρειαί τῆς κεφαλῆς ἢ κοσμηματα καὶ ποικίλματα αὐτῆς. Αἱ ὀφρύες, τὰ βλέφαρα καὶ ἡ ἴρις τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι μέλαιναί, τὰ δὲ χεῖλη ἐρυθρὰ. Ὡσαύτως ἐρυθρὰ εἶναι τὰ τέσσαρα ποικίλματα τὰ ἐπὶ τῶν παρειῶν, ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθεραῶνος, ὧν ἕκαστον ἀποτελεῖται ἐκ κηλίδος στρογγύλης, περὶ τῆς ὁποίας κεῖνται ἐννέα στιγμαί¹. Ἡ κόρη τῶν ὀφθαλμῶν δὲν εἶναι δεδηλωμένη, οἱ δὲ ῥώθωνες τῆς ῥινὸς ἔχουσι σχῆμα δύο μικρῶν στρογγύλων κοιλότητων, τέλος οἱ κοιλίαι τῶν ὠτων δηλοῦνται δι' ἐλίγων χρώματος ἐρυθροῦ.

Περὶ τοὺς κροτάρους φορεῖ ἡ κεφαλὴ ταινίαν ἐρυθράν, κάτωθεν τῆς ὁποίας ἐπὶ μὲν τοῦ μετώπου προκύπτουσι μικροὶ βόστρυχοι, ὧν τὰ κερατοειδῆ ἄκρα εἶναι συμμετρικῶς διατεταγμένα, ἐπὶ δὲ τοῦ ὀπίσω μέρους τοῦ κρανίου δηλοῦται πίπτουσα ἡ κόμη συμπαγῆς. Το χρῶμα αὐτῆς εἶναι μέλαν. Ἄνωθι τῆς ἐρυθρᾶς ταινίας προέχει στρογγύλη κυανῆ σπεῖρα, ἐφ' ἣς εἶναι γεγραμμένοι διὰ τοῦ χρώματος τῆς κόμης, ἤτοι μέλανος, γραμμαὶ κάθετοι, καὶ δὴ δύο λεπταὶ καὶ μία πολὺ παχεῖα ἐναλλάξ. Ἐμπρὸς ἡ σπεῖρα εἶναι βεβλαμμένη, ἐπὶ τῆς πλάγριας ὄψεως ὅμως διακρίνονται σαφῶς αἱ παχεῖαι καὶ λεπταὶ γραμμαὶ (ἴδε ἐγχρωμον πίνακα, κἀλλιον δ' ἔτι διατηροῦνται ὀπίσω). Ἡ σπεῖρα αὕτη εἶναι ἀναμφιβόλως διάδημα, περὶ δὲ τῶν καθέτων γραμμῶν δύο τινὰ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἢ ὅτι ἦσαν ποικίλματα αὐτοῦ ἢ ὅτι παριστώσι βόστρυχους τῆς κόμης, παχεῖς καὶ λεπτοὺς ἐναλλάξ, κειμένους ἐπὶ τοῦ διαδῆματος, τοὺς αὐτοὺς δηλονότι βόστρυ-

¹ Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1899 σ. 122. Ὁ Wolters (Athen. Mitth. 1896 σ. 216) ἀναφέρει τὴν κεφαλὴν ἀμέσως μετὰ τὴν εὑρεσὶν τῆς λέγει κατα λάθος ὅτι εἶνε πυρίνη. Ὁ καθηγητῆς τῆς χημείας κ. Α. Δαυδέρης ἀναλύσας ἐν τεμάχιον αὐτῆς εὑρεν ὅτι σύγκειται ἐξ

ἀσβέστου.....	49.465
μαγνησίας.....	1.316
ὀξειδίου τοῦ σιδήρου καὶ ἀργιλίου.....	0.016
ἀνθρακικοῦ ὀξέος.....	40.360
πυριτικοῦ ὀξέος.....	6.729
	97.916

² Ὡς πληροφοροῦμαι δὲ παρὰ τοῦ κ. Gillieron, ἐξ ἀσβέστου εἶναι καὶ τινὰ τῶν ἐν Κνωσῷ τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ Evans ἀνακαλυφθέντων τεμαχίων ἀναγλύφων. Ἴδε καὶ Evans, The palace of Knossos (Annual of the Br. School 1899-1900) σ. 52.

¹ Τόσαι εἶναι αἱ στιγμαὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθεραῶνος καὶ τόσαι ἦσαν αἱ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς παρειᾶς ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ παρειᾶς καὶ τοῦ μετώπου ὁ χώρος πάλιν ἐννέα στιγμάς φαίνεται ὅτι ἀπαιτεῖ.

χους, ὧν τὰ κερατοειδῆ ἄκρα ἀναφαίνονται ὑπὸ τὴν ἐρυθρὰν ταινίαν, ἀν καὶ ταῦτα εἶναι πάντα ἰσοπαχῆ. Ἡ πρώτη ὑπόθεσις εἶνε ἡ ἀπλουστερά καὶ πιθανωτέρα, ὑπὲρ τῆς δευτέρας ὅμως φαίνεται νὰ συνηγορή ἡ παρατήρησις, ὅτι τὸ πρὸς τὰ ἄνω περιγραμμά του διαδήματος δὲν εἶναι ὀρατόν, ἀλλὰ καλύπτεται ἐν μέρει ὑπὸ τῆς κομῆς, ὡς νὰ κεῖται οὐχὶ ἐπ' αὐτῆς, ἀλλὰ μεταξύ τῶν τριχῶν. Ἴσως ὅμως τοῦτο δὲν ἔχει τοιαύτην σημασίαν.

Τὴν ταινίαν καὶ τὸ διάδημα εὐρίσκωμεν καὶ ἐπὶ πολυπληθῶν πηλίνων εἰδωλίων τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, ὧν τὰ μὲν ἀνεκαλύφθησαν ἐν Μυκῆναις, ἀλλὰ δ' ἐν Τίρυνθι, Ναυπλίῳ καὶ ἄλλαχοῦ· διότι καὶ ταῦτα φεροῦσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα ἢ στεφάνην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν διακρίνεται σαφῶς ταινία περιβάλλουσα τοὺς κροτάφους· κάτωθι δὲ τῆς ταινίας προκύπτουσι συγχὰ μικρὰ καὶ ἄθετοι γραμμά¹ δηλοῦσαι ἀναμφιβόλως βοστρύχους, ὅπως εἶναι οἱ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς ἐξ ἀσθέστου κεφαλῆς, πλὴν ὅτι τὰ ἄκρα αὐτῶν δὲν εἶναι κερατοειδῶς κεκαμμένα. Τὰ διαδήματα τῶν εἰδωλίων τούτων κοσμοῦνται πολλὰκις κατὰ το πρὸς τὰ ἄνω ἡμισυ διὰ σειρᾶς συνεχῶν τῶν², ἄλλοτε δὲ φέρουσι γραμμὰς καθέτους ἢ λοξὰς ἢ κυματοειδεῖς³. Ἐκ τοῦ μέσου δὲ τῆς κεφαλῆς τῶν εἰδωλίων ἐκρύβεται μακρὸς πλόκαμος, ὅστις πίπτει ὑπεράνω τοῦ διαδήματος—σπανίως κάτωθεν αὐτοῦ—ὀπίσω ἐπὶ τῶν νώτων⁴.

Ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι ὅμως, τοὺς δύο τούτους δεσμούς τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς ἀπαντῶμεν καὶ παρ' Ὀμηρῳ. παρ' ᾧ (Ἰλ. X 468 ἐξ.) ἡ Ἀνδρομάχη φερεῖ, πλὴν τοῦ κρηδέμενου καὶ τοῦ κεκρυφάλου, ἄμπτυκα καὶ πλεκτὴν ἀναδέσμην⁵

τῆλε δ' ἀπο κρατὸς βαλε δέσματα σιγαλόεντα
ἄμπτυκα κεκρυφάλοιο τε ἰδὲ πλεκτὴν ἀναδέσμην
κρηδέμενόν θ', ὃ ῥά οἱ ἔδωκε χρυσῆν Ἀφροδίτην.

Τὰ ἀρχαῖα σχέδια ἐξηγοῦσι τὴν ἄμπτυκα ὡς διάδημα πρὸς ἀνάδεσιν τῶν τριχῶν, τὴν δὲ ἀναδέσμην ὡς σειρὰν ἢ κέκλιον περὶ τοὺς κροτάφους ἀναδοῦνται. Ὁ Helbig ὅμως εὐρίσκει τὴν

¹ Schliemann, *Tiryns* πίν. XXV 1, h, i. Mycenes eis. 104, 105, 108.

² Schliemann, ἰ. ἄ.

³ Schliemann, *Tiryns* πίν. XXV g. *Αρχαιολ. Ἐφηρ.* 1888 πίν. 9, 10.

⁴ *Αρχαιολ. Ἐφηρ.* 1888 σ. 168.

ἐρμηναίαν ταύτην τῆς ἀναδέσμης ἄριστον καὶ εἰκάζει ὁ ἴδιος, κρίνων ἐκ τινῶν ἀρχαϊκῶν ἐπρουστικῶν μνημείων, ὅτι ἦτο ταινία περιβάλλουσα οὐχὶ τοὺς κροτάφους, ἀλλὰ τὸ μέσον περίπου ὑψηλοῦ κωνικοῦ κεκρυφάλου, ἐνῶ κατωτέρω αὐτῆς ἔκειτο ἡ ἄμπτυξ¹. Ἐκ τῶν στίχων τῆς Ἰλιάδος ἀληθῶς δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ὀρισθῇ μετ' ἀκριβείας, ποίου εἶδους ἦτο ἡ ὀμηρικὴ ἀναδέσμη καὶ πῶς ἐφόρου αὐτὴν· βεβαίως ὅμως δὲν ἐξάγεται ἐξ αὐτῶν ὅτι περιέβαλλε τὸν κεκρυφάλοιο, ἀρ' ἐτέρου δὲ ἡ ἐρμηναία τοῦ σχολιαστοῦ, ἥτις μοι φαίνεται ἰκανῶς σαφῆς, ἐφαρμόζεται ἄριστα καὶ ἐπὶ τῆς ἐξ ἀσθέστου κεφαλῆς καὶ ἐπὶ τῶν πηλίνων εἰδωλίων, ἐνθα ἡ ταινία εἶναι ἀναδεδομένη περὶ τοὺς κροτάφους. Καὶ ἐπειδὴ προκειμένου περὶ τῆς ἐρμηναίας πραγμάτων τῆς ὀμηρικῆς ἐποχῆς ἀναμφιβόλως ὀρθότερον εἶναι νὰ προσπεύγωμεν μᾶλλον εἰς μυκηναϊκὰ ἢ ἐπρουστικὰ μνημεῖα, εἰκάζω ὅτι ἡ ἐρυθρὰ ταινία τῆς ἐξ ἀσθέστου κεφαλῆς εἶναι ἡ ὀμηρικὴ ἀναδέσμη, τὸ δὲ διάδημα ἡ ὀμηρικὴ ἄμπτυξ, καὶ ὅτι ἡ Ἀνδρομάχη ἐφέρει αὐτὰ ὅπως βλέπομεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἡ ἐτυμολογία τῆς ἀναδέσμης δὲν ἐναντιοῦται πρὸς τὴν εἰκασίαν ταύτην, διότι τῶ ὄντι ἡ ταινία ἀναδέει τοὺς βοστρύχους εἰς τὸ ὕψος τῶν κροτάφων καὶ δὲν ἀφίνει αὐτοὺς νὰ γυθῶσιν ἐπὶ τοῦ προσώπου. Καλεῖ δὲ ὁ Ὀμηρὸς τὴν ἀναδέσμην πλεκτὴν οὐχὶ διότι ἦτο συνεχστραμμένη, ὅπως ἐπὶ τῶν ἐπρουστικῶν μνημείων, ἀλλὰ διότι δὲν ἦτο ὑφαντὴ, ἦτο δηλαδὴ πεπλεγμένη, καὶ τοῦτο ἀναμφιβόλως ἐννοεῖ καὶ ὁ σχολιαστὴς ὀνομάζων αὐτὴν σειρὰν.

Ἡ ἄμπτυξ ἦτο, συγχὰ τοῦλάχιστον, χρυσῆ· ἐπὶ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἔχει χροῶμα κυανοῦν, δὲν γνωρίζω δὲ ἐὰν διὰ τοῦτου ἤθελῃσεν ὁ τεχνίτης νὰ δηλώσῃ τὴν ὕλην αὐτῆς, π. γ. ὑάλωσιν κυανῆν.

Περὶ τὸν λαιμὸν ἐφέρει ἡ μορφή, εἰς τὴν ἀνῆκεν ἡ κεφαλὴ, διπλοῦν περιδέριον ἐκ ψήφων ἀμυγδαλοειδῶν, ἐρυθρῶν καὶ κυανῶν ἐναλλάξ, συνειρμένων περὶ κλωστὴν ἐρυθράν. Τοῦ σχήματος τούτου αἱ ψῆφοι εἶναι συνηθεις ἐν τοῖς μυκηναϊκοῖς τάφροις, εὐρίσκονται δὲ χρυσαῖ, λίθιναι καὶ, αἱ πλεῖ-

¹ Helbig, *Homertisches Epos*² σ. 219 ἐξ. Τὴν γνώμην τοῦ Helbig παρεῖλθε, πλὴν ἄλλου, καὶ ὁ Perrot (*Hist. de l'art VII* σ. 270, 271), ὅστις παρατηρεῖ μόνον, ὅτι τὸν κεκρυφάλοιο δὲν ἐφόρου πᾶσαι αἱ Ἑλληνίδες, ἀλλ' ἔστις εἰς χιθῶνας μόνον.

σται, ἐξ ὑαλώδους μάζης· ἐνταῦθα αἱ κυαναῖ προφανῶς ὑποτίθενται οὔσαι ἐξ ὑαλώδους μάζης, αἱ δὲ ἐρυθραὶ εἶναι ἴσως λίθιναι.

Ἐκ τοῦ κορμοῦ τῆς μορφῆς οὐδὲν ἀνεκαλύφθη διότι πιθανώτατα ἡ ἀρχικὴ θέσις αὐτῆς δὲν ἦτο ἐκεῖ ὅπου εὐρέθη ἡ κεφαλή· ἀληθῶς δὲ ὑπῆρχον εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τόσα θραύσματα πηλίνων ἀγγείων καὶ τόσα ὀστᾶ ζώων, ὥστε ὑποθέτω ὅτι μετηνέχθησαν ταῦτα ἐκεῖ ἐξ ἄλλου μέρους τῆς ἀκροπόλεως ὡς ἀπορρίμματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τυχαίως ἦτο καὶ ἡ κεφαλή ἄνευ ἄλλων τεμαχίων τῆς μορφῆς. Ὅτι ὅμως πραγματικῶς αὕτη ἔκειτο ἐπὶ κορμοῦ, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου, ὅτι φέρει εἰς τὸ μέσον τῆς ἐκ τῆς θραύσεως σχηματισθείσης ἐπιφανείας τοῦ λαιμοῦ τρῆμα κάθετον διαμέτρου 0,013 μ. περίπου, ὅπερ σήμερον ἔχει βάθος μόνον 0,093 μ., πρὶν θραυσθῆ ὅμως ὁ λαιμὸς βεβαίως ἦτο βαθύτερον. Τὸ τρῆμα ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ κεφαλή ἦτο χωριστὰ εἰργασμένη καὶ ἐπιτεθειμένη ἐπὶ τοῦ κορμοῦ, μεθ' οὗ συνεδέετο διὰ γόμφου ξυλίνου πιθανῶς.

Περὶ τῆς εἰκονίζομένης μορφῆς μόνον εἰκασίας δυνάμεθα νὰ κάμωμεν· ἡ κεφαλή πιθανώτατα εἶναι

γυναικεία, δύσκολον ὅμως μοὶ φαίνεται νὰ δεθῶμεν, ὅτι παριστάνει θηγετὴν γυναῖκα. Ἀλλὰ καὶ εἰς θεᾶς ἀγάλμα δὲν ἀνῆκε, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καὶ ἐφθαρμένη ἐὰν ἦτο καὶ ἀπεσπασμένη τοῦ κορμοῦ, πάλιν δὲν θ' ἀπερρίπτετο, ὑποθέτω, οὕτως ἀμελῶς μετὰ τῶν λοιπῶν ἀπορριμμάτων, ἀλλὰ θὰ ἐκρύπτετο ἴσως πού μετὰ πλείονος εὐλαθείας. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ἡ μορφή ἦτο κοσμηματικὴ, ἴσως δὲ παρίστανε σφίγγα. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐνισχύει, νομίζω, καὶ τούτο, ὅτι, ὡς διακρίνεται ἀκόμη καλῶς ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου, ὁ ἀνθερεὼν σχεδὸν δὲν προεῖχε τοῦ λαιμοῦ πλέον τῶν 0,013 μ., ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ σφίγξ ἐκάθητο ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ το

σπῆθος αὐτῆς ἦτο προτεταμένον, ἡ δὲ κεφαλή ὀλίγον ἀνακεκλιμένη — ὅπως δηλαδὴ περίπου δεικνύει ἡ παρακειμένη εἰκὼν, ἣτις εἶναι γεγλυμμένη ἐπὶ χρυσοῦ δακτυλίου ἐπίσης ἐν Μυκῆναις ἀνακαλύφθέντος καὶ ἀπεικονισθέντος ἐνταῦθα εἰς μέγεθος μεγαλύτερον τοῦ πραγματικοῦ κατὰ τὸ διπλάσιον καὶ τι πλέον¹.

Αἱ ἐπὶ τοῦ δακτυλίου σφίγγες φοροῦσι διάδημα παρεμφερὲς πρὸς τὸ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς, δηλαδὴ στρογγύλον καὶ ποικιλλόμενον διὰ πυκνῶν καθέτων γραμμῶν· καθέλου δ' ἐν τῇ μυκηναϊκῇ τέχνῃ αἱ σφίγγες παριστάνονται σχεδὸν πάντοτε φοροῦσαι διάδημα, καὶ φοροῦσιν αὐτο οὕτω, ὥστε τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς τῶν φαίνεται ἐπίπεδον· ἐκ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ κρανίου ἀμέσως ἢ (ὅπως ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ δακτυλίου) ἐκ τινος ρυτογενεοῦς κοσμηματος, ὅπερ ἐξέρχεται ἐκ τῆς κορυφῆς, ἐκφύεται λόφος μακρὸς κυματίζων μετέωρος πρὸς τὰ ὀπίσω. Ὁ λόφος οὗτος τῶν σφίγγων εἶναι κατὰ τον Furtwängler² βασιλικόν τι σημεῖον, ὅπερ αὐταὶ φοροῦσι, ἄλλοι δὲ³ φρονοῦσιν, ὅτι εἰς τὰς σφίγγας μετηνέχθη ὁ λόφος ἀπὸ τῶν γρυπῶν, οἵτινες συγγὰ εἰκονίζονται ἐπὶ Χεταίων μνημείων φέροντες αὐτόν⁴. Τοῦτο εἶναι πιθανόν, ἀλλ' ὀρεῖλω νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἐν τῇ μυκηναϊκῇ τέχνῃ οἱ γρυπες, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς σφίγγας, δὲν παριστάνονται μετὰ λόφου, ἐνῶ ἐπ' αὐτῶν πρὸ πάντων ἔπρεπε ν' ἀπαντᾷ οὗτος, ἐὰν ἀληθῶς ἔλκη τὴν καταγωγὴν του ἐκ τῶν γρυπῶν τῶν Χεταίων μνημείων. Ἐνεκα τούτου δὲν μοὶ φαίνεται ἀπίθανον, ὅτι ἀρχικῶς οἱ λόφοι οὗτοι οὐδὲν ἄλλο παρίστανον ἢ πλοκάμιους τῆς κόμης, ὅπως εἶναι οἱ ἐκ τοῦ μέσου τῆς κεφαλῆς τῶν πηλίνων εἰδωλίων ἐξερχομενοὶ καὶ ὑπεράνω τῆς στεφάνης ἐπὶ τῶν νώτων καταπίπτοντες (ὁ. ἀνωτ. σ. 3), καὶ ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ρυτογενῆ κοσμήματα, ἐκ τῶν ὁποίων πολλάκις ἐκφύονται, εἶναι μετεσχηματισμένοι μικροὶ βόστρυχοι· τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω ἀπεικονισθέντος χρυσοῦ δακτυλίου τὸ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν σφίγγων κο-

¹ Ὁ δακτύλιος οὗτος ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ Α. Evans, Journal of hell. studies 1901 σ. 155 εἰκ. 33, εἰς τὴν εἰκόνα δ' αὐτοῦ παραπέμπομεν ἀποτυπώσεως τῆς ἡμετέρας.

² Antike Gemmen σ. 43.

³ Jilberg, Sphinx σ. 3.

⁴ Furtwängler, Roscher's Lex. Myth. 1 σ. 1751, ὅστις λέγει ὅτι τὸ ὑπόδειγμα παρέσθον πηρὰ τινα ἔχοντα τοιοῦτον λόφον.

συγκμα ἁμοιῶζει προς τὸ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν σχῆμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελοῦσι προσανῶς τὴν ἐλικσειδῶς συνεσπειραμένα ἄκρα τῶν συνήθων ἐν τῇ θέσει ταύτῃ βοστρύχων.

Ἐπὶ τῆς εἰς ἀσβέστου κεφαλῆς, ἐὰν τῷ ὄντι ἀνηκῆ αὕτη εἰς σφιγγα, ὁ τεχνίτης ἴσως παρέλειψε τὸν λόφον, διότι δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ πλάσῃ αὐτόν, ὅπως ἦτο συνειθισμένος νὰ τὸν βλέπῃ, ἦτοι ἐλευθέρως πρὸς τὰ ὀπίσω κυματίζοντα. Ἐπὶ ἐνὸς ἄλλου ὀλογλύφου μυκηναϊκοῦ ἔργου, τῆς ἐλευφαντίνης σφιγγῆς ἐκ τῆς ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν¹, ἡ δυσκολία αὕτη παρεκλήθη ἐπιδεξιῶς, τοῦ λόφου ἐνωθέντος μετὰ τοῦ ἄκρου τῶν περυγῶν καὶ σχηματίσαντος οὕτω εἶδος κρῖκου. Ἄλλως δὲ ὁ λόφος ἀπαντᾷ μὲν συχνά, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἀναγκαῖον γνωρισμα τῶν σφιγγῶν τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης καὶ δύναται νὰ παραλειφθῇ².

Ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἄξια εἶναι τὰ ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ μετώπου καὶ τοῦ ἀνθερεῶνος γραπτὰ ποικίλματα. Οἱ ταῦτα τεκμηριοῦσι τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἔθιμου τοῦ στίξεν ἢ ζωγραφεῖν τὸ πρόσωπον, εἶναι φανερόν· ἴσως ὅμως ἐπιτρέπεται ἀμφιβολία, ἂν το ἔθιμον ἐσώζετο καὶ ἐν τῷ πραγματικῷ βίῳ μέχρι τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐποιήθη ἡ κεφαλὴ· διότι ἀπίθανον δὲν εἶναι, ὅτι ἡ τέχνη διετήρησεν αὐτὸ κατὰ παράδοσιν ἐπὶ μακροτερον χρόνον καὶ τὸ μετεχειρίζετο, μάλιστα ἐπὶ κοσμηματικῶν μορφῶν, ἐνῶ ἐν τῷ βίῳ εἶχεν ἐκλείψει ἐντελῶς ἢ σχεδὸν ἐντελῶς. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ ποιήσει οὐδὲν ἔγνος τοῦ ἔθιμου τούτου ἀνευρίσκειται, καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ μυκηναϊκῇ τέχνῃ ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο βέβαιον παράδειγμα στίξεως ἢ ζωγραφῆσεως τοῦ προσώπου γνωρίζω· ὁ Maximilian Meyer³ νομίζει ὅτι ἐν εἰδωλίῳ ἐκ Μυκηνῶν⁴ παριστᾷ ἀνδρικήν μορφήν ἔχουσαν ἐστιγμένον το πρόσωπον· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀπίθανον ἢ τοῦλάχιστον λίαν ἀμφίβολον ἕνεκα τῆς μικροτητος τοῦ εἰδωλίου καὶ τοῦ ἀμελοῦς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, ἀσφαλῶς δὲ δύναται νὰ ῥηθῇ μόνον ὅτι ὁ ἀνὴρ εἰκονίζεται γενειοφόρον. Περὶ τῆς προμυκηναϊκῆς ἐποχῆς τῶν γῆσων ὅμως εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ στίξις ἢ ὁ χρωματισμός τοῦ προσώπου

ἦτο συνήθης⁵. Μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν δὲ καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐποχὴν ἀπαντῶμεν πάλιν ὁμοίον τι ἐπὶ ἀρχαϊκῶν βουιωτικῶν πηλίνων εἰδωλίων, ἅτινα φέρουσιν ἐπὶ ἑκατέρας τῶν παρειῶν κηλῖδα μέλαιναν⁶· ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν αἱ κηλῖδες ὀλογοῦσι χρωματισμὸν ἀποτελοῦντα αὐτοτελὲς ποικίλμα τοῦ προσώπου, ἢ ἁπλῶς χρῶμα ἐπιτιθέμενον πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φυσικῆς ἐρυθρότητος τῶν μῆλων τῶν παρειῶν· διότι ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τὸ χρῶμα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν μετὰ τοῦ ψιμουθίου, ὅπερ αἱ Ἑλληνίδες πάντοτε μετεχειρίζοντο.

Ὡς αὐτοτελὲς ποικίλμα εὐρίσκειται ἡ ἐρυθρὰ κηλὶς ἐπὶ τῆς παρειᾶς γυναικὸς εἰκονιζομένης ἐπὶ ἰωνικῆς κύλικος⁷, ἀλλὰ καὶ αὕτη δὲν δύναται νὰ παραδῆλθῇ πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς μυκηναϊκῆς κεφαλῆς ποικίλματα, διότι ἡ ἐπὶ τῆς κύλικος κηλὶς ἀπομιμῆται, ὡς φαίνεται, φυσικὸν φακὸν τοῦ προσώπου⁸.

Πολὺ μεγαλυτέραν ὁμοίότητα ἔχουσι τὰ ποικίλματα περιέργου πηλίνου εἰδωλίου, περὶ τοῦ ὁποῖου λέγεται ὅτι εὐρέθη ἐν Ἑλλάδι⁹· τὸ εἰδωλίον τοῦτο εἶναι γυμνόν καὶ ἡ ἔβη δηλοῦται διὰ μεγάλου τριγώνου, ἐπὶ δὲ τῶν μαστῶν, τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ὀσφύος φέρει ἐγγάρακτα κοσμήματα ἀποτελοῦντα κίρκλους ἐκ στιγμῶν μετὰ μιᾶς ἄλλης στιγμῆς ἐν τῷ κέντρῳ. Δυστυχῶς ὅμως οὔτε ἡ πληροφορία, ὅτι τὸ εἰδωλίον τοῦτο προέρχεται ἐξ Ἑλλάδος, δύναται νὰ θεωρηθῇ βεβαία, οὔτε ἡ ἡλικία αὐτοῦ εἶνε ὠρισμένη.

Ὡς πρὸς τὴν τέχνην, καταφανὲς εἶναι ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ὁ ποιήσας τὴν κεφαλὴν οὐδεμίαν ἐπίδρασιν γνωστῆς ξένης τέχνης, αἰγυπτιακῆς ἢ ἀσιατικῆς, ὑπέστη· καὶ ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ νομίζω ὅτι οὐδὲ ἐργαστηρίου τινὸς ἐπίδρασις ἄξια λόγου διαφαίνεται. Ἡ καθόλου ἐντύπωσις ἐκ τῆς

¹ Athen. Mith. 1891 σ. 58 (Wolters). Blinkenberg, Antiquités prémycéniennes. ἐν Mém. des antiquaires du Nord, 1896, σ. 45 ἔξ. Ἐργμ. Ἀρχαιολ. 1898 σ. 195 ἔξ. (Πουόντας). Annual of the Br. School at Athens III σ. 66 (Bosanquet). Ἰδίως ἄξιον σημειώσεως εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Blinkenberg ἔ. ἀ. σ. 48 εἰκ. 13 δημοσιευόμενον μαρμαρίνον εἰδωλίον, τὸ ὁποῖον φέρει ἐπὶ τοῦ μετώπου, τῶν παρειῶν καὶ τοῦ ἀνθερεῶνος στιγμὰς εἰς στοίχους διατεταγμένας.

² Collignon, Hist. de la sculpture I σ. 109 εἰκ. 55.

³ Athen. Mith. 1900 σ. 50 εἰκ. 10 (Bochlaui).

⁴ Bochlaui ἔ. ἀ. σ. 52.

⁵ Revue archéolog. XXXIV (1899) σ. 10 εἰκ. 7 (Pottier).

⁶ Αρχαιολ. Ἐργμ. 1887 πῶ. 13, B.

⁷ Πέτ. κ. γ. Kuppelgrab von Menidi, πῶ. V, 45 καὶ VII, 1.

⁸ Jahrbuch d. arch. Inst. 1892 σ. 195.

⁹ Schliemann Mycenes εἰκ. 113.

κεφαλῆς εἶναι, ὅτι ἡ τέγνη εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τὰς πρώτας βαθμίδας τῆς ἀναπτύξεως καὶ τὰς πρώτας ἀποπείρας, καὶ ὅτι δὲν ἐμορφώθησαν ἀκόμη τὰ κατὰ συνθήκην ἐκεῖνα σχήματα, ἅτινα ἀπομακρύνουσι μὲν τὸν τεχνίτην ἀπὸ τῆς φύσεως, προσδίδουσιν ὅμως εἰς τὴν τέγνην αὐτοῦ ἀσφάλειάν τινα καὶ ἀκρίθειαν σύμφωνον πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ ἐργαστηρίου, καὶ περ μὴ σύμφωνον πάντοτε πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἐνταῦθα ἡ τέγνη ψήλαρεῖ ἀναζητούσα τὴν καταλληλοτέραν μορφήν, ἣν δὲν εὐρίσκει πάντοτε. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι μεγάλοι καὶ λοξῶς τεθειμένοι. Τὰ ὄτια κεῖνται πολὺ ὑψηλὰ καὶ ἡ πλαστικὴ αὐτῶν διαμόρφωσις εἶνε ἀτελεστάτη· παριστώσιν ἑλλειψοειδῆ περίπου πλήρη διακάρια ἐπικεκολλημένα ἐπὶ τοῦ οἰκείου μέρους τῆς κεφαλῆς, μία δὲ γραπτὴ διπλῆ ἑλιξ συμπληροῖ τὴν εἰκόνα. Ἡ ῥίς εἶναι δυστυχῶς ἐφθααρμένη, διακρίνεται ὅμως σαφῶς, ὅτι τὸ πρὸς τὸ στόμα ἄκρον αὐτῆς ἐπερατοῦτο εἰς εὐθεῖαν κάθετον ἐπιφάνειαν, ὡσεὶ ἀπετμήθη διὰ πρίονος. Τὸ στόμα εἶναι πολὺ μικρὸν καὶ παριστᾷ ἐντομήν, ἥς το μὲν ἄνω χεῖλος οὐδόλως προέχει, τὸ δὲ κάτω πολὺ ὀλίγον· αἱ δύο γωνίαι, εἰς ἃς συμπίπτουσι τὰ χεῖλη, εἶναι ἐλαφρῶς πρὸς τὰ κάτω κεκλιμένα. Ὅπως δὲ τὸ στόμα εἶναι πολὺ μικρὸν, οὕτω καὶ ὁ ἀνθερεῶν, ἐν παραβολῇ πρὸς τὰ ἄλλα μέρη τοῦ προσώπου, εἶναι ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένον· τὸ ἀπὸ τοῦ στόματος μέχρι τοῦ ἄκρου ἀνθερεῶνος διάστημα εἶναι 0,031 μ. μόνον, ἐνῶ τὸ ἀπὸ τῆς ῥίνος μέχρι τοῦ στόματος εἶναι 0,016 μ. καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ μέχρι τῆς ἄκρας ῥίνος εἶναι 0,049 μ.

Ἡ ἀπὸ τῶν παρειῶν πρὸς τὸ στόμα μετάβασις δὲν εἶναι βαθμιαία, ἀλλ' ἱκανῶς ἀπότομος, διότι ἡ κυρτὴ ἐπιφάνεια τῶν παρειῶν γίνεται περὶ τὸ στόμα ἐντελῶς ἐπίπεδος ἢ καὶ ὀλίγον κοίλη. Μᾶλλον δὲ κοῖλον εἶναι τὸ πρόσωπον ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἕνεκα τούτου τὰ μῆλα τῶν παρειῶν φαίνονται ἐξέχοντα περισσότερον ἴσως τοῦ δέοντος, ἐνῶ κεῖνται εἰς τὴν αὐτὴν περίπου ἐπιφάνειαν μετὰ τοῦ μετωποῦ. Καθόλου δὲ δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι, ἐξαιρουμένης τῆς ῥίνος, τὸ πρόσωπον παρουσιάζει κυρ-

τὴν ἐπιφάνειαν, οἷα ἡ τοῦ κορμοῦ δένδρου περίπου, ἐν ἣ ἐκοιλάνθησαν μόνον τὰ περι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στομα μέρος· ἐκ τούτου φαίνεται, ὅτι ὁ τεχνίτης δὲν ἤτο κυρίως εἰπεῖν *πλάστης*, ἀλλὰ *γυλιόπτης*, καὶ ἴσως εἶχεν ἀσκηθῆ πρότερον εἰς ἄλλας ὕλας. Ἡ κάθετος τομὴ τοῦ ἄκρου τῆς ῥίνος εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἄγει.

Ἡ ἑλλειψις τῶν κατὰ συνθήκην σχημάτων καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ἀμέσου κατὰ φύσιν διαπλάσεως τῶν καθ' ἕκαστα μορφῶν προσδίδουσιν εἰς τὴν κεφαλὴν ἰδ' αὖ τινα χάριν. Μόνον ἡ συμμετρικὴ διάταξις τῶν ἐπὶ τοῦ μετώπου βοστρούχων μαρτυροῖ τὴν ὑπαρξίν ὑποδειγμάτων. Ἐκ τῶν πηλίνων δὲ εἰδωλίων, ἐφ' ὧν, ὡς εἶδομεν, ἡ αὐτὴ διάταξις ὑπάρχει, ἐξάγεται ὅτι οὕτω ἐφόρουσιν συνήθως τὴν κόμην αἱ Μυκηναῖαι γυναῖκες, καὶ ἐπειδὴ εἶναι πιθανώτατον, ὅτι καὶ ἐπὶ ἄλλων μυημείων ἀναγλύφων, τοιχογραφιῶν παριστάνετο αὕτη καθ' ὅμοιον τρόπον, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὡς πρὸς τὴν κόμην εἶχε μορφωθῆ τυπικὸν σχῆμα, ἕπερ καὶ ὁ τεχνίτης τῆς κεφαλῆς ἀπεμιμήθη.

Ὅτι ὁ τεχνίτης οὗτος ἦτο ἐντόπιος καὶ ἐν Ἑλλάδι εἰργάζετο, μοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι περιττόν καὶ νὰ εἴπω· ἄλλως τὸ πρᾶγμα ἐπιβεβαιουῖται καὶ ὑπὸ τῶν κρητικῶν ἀναγλύφων τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης πεποιημένων. Ἐκ πάντων δὲ τῶν ἀναγλύφων πλαστικῶν ἔργων τῆς μυκηναϊκῆς τέγνης, ἅτινα δὲν εἶναι πολλὰ, τὴν μεγαλυτέραν ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐξ ἀσθέστου κεφαλῆν, κατὰ τὴν κρίσιν μου, ἔχει ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐκ Κάμπου μολυβδίνου ἀγάλματι· ἐν ἀμφοτέραις τὸ πρόσωπον οὔτε λίαν σαρκῶδες οὔτε λιπόσαρκον εἶναι, ἀλλὰ συνεσφιγμένον πως· αἱ τῶν ὀφθαλμῶν κοιλότητες καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκ Κάμπου ἀγάλματι εἶναι μεγάλαι, ὡσαύτως δὲ παραπλησίαι εἶναι καὶ ἡ διαμόρφωσις τῶν περὶ τὸ στομα μερῶν. Καθόλου, ἂν καὶ ἕνεκα τῆς σμικρότητος τοῦ μολυβδίνου ἀγάλματι ἢ σύγκρισις δὲν εἶναι ἀσφαλῆς, ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας μοὶ φαίνεται ὁ αὐτός, ἡ τέγνη ὅμως ἐν τῷ μετάλλῳ εἶναι καὶ ἐνταῦθα πολὺ περισσότερον προωδευμένη.

Χρ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΤΕΜΑΧΙΟΝ

ΤΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΥ

Μεταξὺ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ἐν Ἀθήναις ὑπάρχει τὸ ὑπ' ἀριθ. εὐρ. Ἀκροπόλεως 2078 τεμάχιον μεγάλης πλακῶς. Τὸ τεμάχιον ἔχει ὀρθογώνιον σχῆμα καὶ κατ' οὐδεμίαν τῶν τεσσάρων πλευρῶν εἶνε σῶον. Ἰγνη ἀσθέστου διαμειναντα ἐνιαχοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιγεγραμμένης πλευρᾶς, καὶ τὸ σχεδὸν κανονικὸν σχῆμα, τοῦ τεμαχίου παρέχουσι τὸ ἐνδόσιμον, ὅτι ἡ πλάξ συντριβείσα ἐχρησιμοποιήθη εἰς μεταγενεστέραν οἰκοδομίαν. Τὸ μέγιστον μῆκος τῆς πλακῶς εἶνε μ. 0,45, τὸ μέγιστον πλάτος 0,30, τὸ πάχος 0,103. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταύτης περιέχονται εἴκοσι ἑννέα στίχοι, ὧν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διακρίνονται μόνον τὰ μεσαῖα γράμματα, καθότι τὰ ἄκρα τῆς πλακῶς εἶνε πολὺ ἐφθαρμένα, καὶ πρὸ πάντων τὸ ἄνω μέρος. Τὰ γράμματα εἶνε μικρὰ καὶ πυκνά· τὸ ὕψος ποικίλλει μεταξὺ ἐπτὰ καὶ ἑννέα χιλιοστ., ἡ δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἀπόστασις δὲν εἶνε κανονικὴ, πανταχοῦ δ' ὅμως μικροτέρα ἑκατοστομέτρου. Τὸ Ρ εἶνε ὑψηλότερον τῶν ἄλλων γραμμμάτων, ἐνιαχοῦ καὶ τὸ Ι καὶ τὸ Φ. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμμάτων εἶνε τὸ ἐν χρήσει κατὰ τὴν τελευταίαν Ῥωμαικὴν περίοδον Ε, Μ, Π, Ρ, Σ, Ω.

Ἡ ἐπιγραφὴ περιέχει τεμάχιον τοῦ διατάγματος τοῦ Διοκλητιανοῦ de rebus venalibus. Προσθετέον εἰς τὰ τεσσαράκοντα ἤδη γνωστὰ (33 δημοσιευθέντα ἐν τῷ C. I. L. III Supplementa 1893, δύο εὐρεθέντα ἐν Μυλάσις τῆς Καρίας Bull. de Corr. Hell. 1898, 387, τρίτον ἐν Δελφοῖς αὐτ. 1898, 403, καὶ δύο ἄλλα εὐρεθέντα ἐν Αἰγαίρᾳ τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐκδοδομένα ὑπὸ τοῦ κ. Στάη ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι 1899 σελ. 147).

Τὸ περιεχόμενον δὲν εἶνε νέον, ἀπ' ἐναντίας δὲ σφύζεται ὀλόκληρον ἢ ἐν μέρει ἐν πολλοῖς τῶν ἤδη γνωστῶν τεμαχίων, δηλαδὴ ἐν τῇ λατινικῇ ἐκδόσει ἐν τῷ τεμαχίῳ τῆς Στρατονικείας, ἐν μέρει δὲ ἐν τῷ Αἰζαντικῷ, ἐν δὲ τῇ Ἑλληνικῇ μεταφράσει μόνον ἐν μέρει ἐν τοῖς τεμαχίοις τῶν Γερωνθρῶν Α', Μεγάρων Α' καὶ Λεβαδείας Γ'. Οἱ τελευταῖοι πέντε στίχοι τῆς παρούσης πλακῶς εἶνε νέοι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐκδόσει. Κατὰ τὸ παρὰ Blumner - Mommsen (Maximaltarif des Diocletian, Berlin, Reimer 1893) ἀποκατασταθὲν καίμενον τὸ νέον τοῦτο τεμάχιον ἀντιστοιχεῖ εἰς τοὺς στίχους IX-δ-X I. α. Τὸ εὐρημα αὐτοῦ δὲν εἶνε λοιπὸν τόσον σπουδαῖον, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐκληφθῇ, ἐλπίζω, ὡς ἐντελῶς ἄσημον, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ πιθανώτατη προέλευσις τοῦ τεμαχίου.

Οὐδὲν γινώσκωμεν ἀσφαλῶς περὶ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως· ἡ πλάξ ἀνήκει εἰς τὸ Μουσεῖον ἀπὸ πολλοῦ. Ἐχει δὲ ἀπογραφῇ καὶ ἐναριθμηθῇ, ὡς εἴρηται, ἐν εὐρετηρίῳ τῶν τῆς Ἀκροπόλεως ἐπιγραφῶν. Πιθανῶς λοιπὸν ἔχομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ τεμάχιον τοῦ Ἀθηναικοῦ ἀντιτύπου τοῦ διατάγματος. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐνισχύεται ἔτι ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ μαρμάρου, ὅπερ ἀσφαλῶς εἶνε Πεντελεικόν, δηλαδὴ τὸ μᾶλλον χρησιμοποιούμενον ἐν Ἀθήναις ἢ ἄλλαχοῦ. Φυσικῶς ἢ ἀρχικῆ τοποθέτησις τοῦ διατάγματος δὲν θὰ ἐγένετο ἐν τῇ Ἀκροπόλει, πιθανώτερον δὲ φρονοῦμεν, ὅτι εἶχεν ἀρχικῶς τοποθετηθῆ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅθεν μετενεχθὲν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐχρησιμοποιήθη ἐν τινι τῶν μεσαιωνικῶν ἢ τουρκικῶν οἰκοδομῶν.

Εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως τὸν κ. Βίλχελμ, γραμματέα τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ὅστις προσεῖλκε τὴν προσοχὴν μου ἐπὶ ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν.

ι
 ΩΝ ΠΡΩΤ
 ΟΙ ΟΥΛΙΩΝΙΚ
 ΚΑΛΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤ
 5 ΚΩΝ
 ΛΤΙΟΙΣ ΤΡΑΤΗΓΙ
 ΤΙΩΝ ΣΥΝΚΛΗΤΙ
 ΤΙΩΝ ΙΠΠΙΚΩΝ
 ΚΩΝ ΓΥΝΑΙΚΙΩΝ
 10 Α ΙΑΓΩΝΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩ
 ΟΙΩ ΣΣΑΝΔΑΛΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΧΑΔΩ
 ΤΟΧΑΔΩΝ ΑΝΔΡΕΙΩΝ ΡΟΙ
 ΤΡΟΧΑΔΩΝ ΑΝΔΡΕΙΩΝ ΜΟΝ
 ΤΡΟΧΑΔΩΝ ΚΟΥΡΣΟΡΩΝ
 15 ΔΑΛΩΝ ΗΤΟΙ ΡΟΧΑΔ
 ΔΙΠΕΛΜΩΝ
 ΟΝΟΠΕΛΜΩΝ ΓΥΝΑΙ
 ΩΣ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ ΒΑΒΥΛ
 ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ ΦΟΙΝΕΙΚΩΝ Ι
 20 ΟΔΗΜΑΤΩΝ ΛΕΥΚΩΝ
 ΩΣ ΣΟΚΚΩΝ ΗΤΟΙ ΦΟΥΡΜ
 ΚΩΝ ΑΝΔΡΕΙΩΝ ΠΡΩΤΗΣ
 ΩΝ ΓΥΝΑΙΚΙΩΝ ΠΡΩΤ
 25 ΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΙΚΩΝ ΛΙΤ
 ΩΣ ΣΟΛΙΩΝ ΕΠΙΚΕΧΡΥ
 ΙΝΩΝ ΑΛΛΩΤΩΝ
 ΣΛΩΡΑΜΕΝΤΩΝ
 ΕΡΤΗΣ ΦΟΡΜΗΣ ΠΡΩΤΗΣ

Τῇ συνδρομῇ τῶν λοιπῶν ἀντιτύπων δυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν ὡς ἑξῆς:

[Περὶ τῶν καλ]ί[κων;
 [καλί]κων πρώτ[ης φόρμης
 [ἀγροίκων ἤ]τοι [μ]ουλιωνικ[ῶν
 καλίκων στρα[τιωτικῶν

5 κων
 καλ]τιοι στρατηγικοὶ
 καλ]τίων συναλητικῶν
 καλ]τίων ἰππικῶν
 καλ]ίκων γυναικίων
 10 κ α μ π[αγῶνων στρατιω]τικῶν
 ὁμοίως σανδάλων καὶ τροχάδων
 τ[ροχά]δων ἀνδρείων ἀγροίκων
 τροχάδων ἀνδρείων μονοπέλων
 τροχάδων κουρσορων
 15 [σαν]δάλων ἤτοι [τ]ροχάδων
 [γυναικείων] διπέλων
 μονοπέλων γυναικείων
 ὁμοίως ὑποδημάτων Βαβυλωνικῶν
 ὑποδημάτων Φοινει(κι)κῶν
 20 [ὑπ]οδημάτων λευκῶν
 ὁμοίως σόκων ἤτοι ΦΟΥΡΜ
 [σόκων ἀνδρείων πρώτ]ης φόρμης
 [σόκων γυναικίων πρώτης [φόρμης
 [σόκων διαχρῦτων
 25 [σόκων Βαβυλωνικῶν ΛΙΤ
 ὁμοίως σολίων ἐπικεχυ[τωμένων
 [ταυρε]ίων [μ]αλλωτῶν
 ὁμοίως λωραμέντων
 ἄβ[έρτης φόρμης πρώτης

Ἀπαντῶσιν ἐνιαχοῦ διαφοραὶ ἄξιαι λόγου ἐν παραβολῇ πρὸς τὰ ἄλλα κείμενα. Βῆνε παραδεδογμένον γενικῶς, ὅτι τὸ διάταγμα ἐδημοσιεύθη λατινιστὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γραφείου, καὶ ὅτι ἐκάστη τῶν διαφορῶν πόλεων ἰδιαιτέρως ἐμερίμνησε περὶ τῆς μεταφράσεως. Ἐκ τούτου αἱ παρατηρούμεναι διαφοραὶ. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκάστη γραμμὴ περιέχει ἀνὰ ἓνα στίχον ὀλόκληρον, ὡς παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ τῆς Στρατονικείας τεμαχίῳ ἐνίοτε ὁμοῦς εἰς στίχος καταλαμβάνει πλείονας τῆς μιᾶς γραμμῆς, ὡς συμβαίνει συνήθως ἐν τῷ τῶν Γερουθρῶν α'. Θὰ συγκρίνω νῦν τὰς γραμμὰς ἐν αἷς ἀπαντῶσιν αἱ διαφοραὶ μετὰ τῶν ἀντιστοιχῶν γραμμῶν τῶν ἤδη γνωστῶν ἀντιτύπων, ἐφαρμόζων τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν καταριθμησιν τὴν ἐν χρήσει παρὰ Blinmer-Mommisen.

Στ. 2-3 = IX - 52. Λατινιστὶ *caligae primae*

formae mulonicae sive rusticae. Ἑλληνιστὶ κα-
 λῶν μουλιωνικῶν πρώτης φόρμης ἤτοι ἰδιω-
 τικῶν. Φρονῶ ὅτι ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἀναγνώσωμεν
 ἀγροίκων ἢ τοὺ μολιωνικῶν, διότι οὕτω με-
 τεφράσθη το *rusticae* ἐν τῷ 12 στίχῳ, καὶ διότι
 λογοι γῶρου ἐπιβάλλουσι λέξιν βραχυτέραν
 τοῦ «ἰδιωτικῶν».

Στ. 6. *καλῖτοι στρατηγικοὶ* ἀνταποκρίνεται εἰς
 τὴν IX 7 γραμμὴν *καλῖτων πατρικιῶτων*. Ἐν τῷ
 ἡμετέρῳ τεμαχίῳ ὅμως ἐν πρώτοις ἢ πτώσις ἐν
 ἀντιθέσει πρὸς τὰς λοιπὰς γραμμὰς δὲν εἶνε ἡ γε-
 νικῆ. Τοιαῦτα ἀπότομοι μεταβολαὶ τῆς πτώσεως,
 ἀνευ ἀπογεῶντος λογοῦ, ἀπαντῶσιν ἐνιαχοῦ ἐν τῷ
 διατάγματι, παραδείγματος χάριν ἐν αὐτῷ τούτῳ
 τῷ κεφαλαίῳ ἐν τῷ τεμαχίῳ τῶν Γερουθηρῶν καὶ
 τῷ Μεγαρικῷ ἔχομεν ἐν τοῖς στίχοις 11 - 16 τὴν
 ὀνομαστικὴν ἐν ᾧ ἐν τοῖς λοιποῖς καὶ πρότερον
 καὶ ἔπειτα ἀπαντᾷ ἡ γενικῆ. Κατὰ δεύτερον λό-
 γον το λατινικὸν *patriciati* μετεφράσθη στρα-
 τηγικῶ παράδοξος μετάφρασις, διότι οὐδέποτε
 παρετηρήσα μεταξύ τῶν διαφορῶν σημασιῶν τῆς
 λέξεως στρατηγῶς τὴν σημασίαν τοῦ λατινικοῦ
patricius.

Στ. 11. = IX - 12. Τὰ ἄλλα τεμάχια μεταφρά-
 ζουσι το ἀρχικόν *de* τῆς λατινικῆς ἐκδόσεως διὰ
 τῆς πρόθεσεως *περί*, ἐνῶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ εὐρίσκο-
 μεν ὁμοίως, καὶ ἡ γενικῆ πτώσις *σανθάτων* καὶ
τροχιάτων προϋποτίθησι τὴν πρόθεσιν *περί*. Ἐν-
 ταῦθα καὶ ἐν τῷ 12 καὶ 14 στίχῳ ἀσφαλῶς ἀνα-
 γνῶσκειται *τροχιάτων* καὶ οὐχὶ *τροχιάτων*, ὡς ἐν
 τῷ τῶν Γερουθηρῶν καὶ ἐν τῷ Μεγαρικῷ.

Στ. 12. *τροχιάτων ἀνδρείων* [ἀγροί(κων)]
 = IX - 12. α. Καὶ ἐνταῦθα τὸ λατινικὸν *rusticanae*

μετεφράσθη ἐν τοῖς λοιποῖς τεμαχίοις ἰδιωτικῶν,
 ἐν τῷ ἡμετέρῳ δὲ ἀκριβέστερον ἀγροίκων.

Στ. 13 - 16. *σανθάτων* ἤτοι [τροχιάτων]
γεναικείων] *διπέλων* = IX 13 *σανθάτων* ἀντι-
ταρδείων ὡς ἀναγνῶσκειται ἐν τοῖς τῶν Γερου-
 θρῶν καὶ Μεγάρων τεμαχίοις ἀνταποκρίνεται ὀρ-
 θότερον τῆς γραφῆς *σανθάτων* καὶ *τροχιάτων* τοῦ
 στ. 11 = IX - 12.

Στ. 18 = IX - 17 α. Ὁ στίχος 17 τοῦ Blümner
 - Mommsen *περὶ ἐποδημάτων Βαβυλωνικῶν καὶ*
Φοινικῶν καὶ Λυκῶν καὶ πορφυρῶν λείπει ἐν
 τῷ ἡμετέρῳ τεμαχίῳ.

Στ. 21. [ὁμοίως *σόλων* ἤτοι ΦΟΥΡΝ. . . .
 Ὁ ἀνάλογος στίχος παρὰ Blümner - Mommsen ἑλ-
 ληνιστὶ εἶνε *περιγορήτων οὐκαί . . .* πρώτης φόρ-
 μης, λατινιστὶ δὲ *socci biriles*, ἀντιστοιχεῖ δὲ εἰς
 τὸν 22 τοῦ ἡμετέρου τεμαχίου, καὶ φαίνεται ὅτι
 λείπει ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κειμένῳ τοῦ Blümner -
 Mommsen.

Στ. 24 = IX - 22. Διὰ τοῦτου τοῦ στίχου πε-
 ρατοῦται το τεμάχιον Γερουθηρῶν α'. καὶ μετ' αὐ-
 τοῦ τὸ μέχρι τοῦδε διατηρούμενον μέρος τῆς Ἑλ-
 ληνικῆς μετάφρασεως τοῦ κεφαλαίου τούτου τοῦ
 διατάγματος.

Στ. 26. ὁμοίως *σολίων ἐπικεχρῶ* [σωμείων] =
 IX 24 *taurinae inauratae* *σολίων* εἶνε πιθανῶς ἡ
 μετάφρασις τοῦ λατινικοῦ *soleae*.

Ἐν οὐδενὶ τῶν στίχων διατηροῦνται αἱ τιμαί.
 Περὶ σχολίων παραπέμπω τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν
 ἐκδόσιν Blümner - Mommsen, ἔπου ἐκτενῶς σχολιά-
 ζεται τὸ διάταγμα.

ROBERTO PARIBENI

Η ΚΛΕΨΥΔΡΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

I. Αρχαιολογικά των εὐρήματα

Ἐν τῇ *Revue Archéologique* (1899 I σελ. 7) ὁ Pottier ἐδημοσίευσεν εἰκόνα καὶ περιγραφὴν περιέργου τινός ὠσειδούς ἀγγείου, πηλίνου, τοῦ VI αἰῶνος π. Χ. εὐρεθέντος ἐν Βοιωτίᾳ, ἤδη δὲ εὐρισκόμενου ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Λούβρου καὶ φέροντος παραστάσεις τοῦ Ἡρακλέους φρονούντος τον λέοντα τῆς Νεμέας. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, ὕψους 22 ὑψμ., εἶνε ἐντελῶς κλειστὸν ἄνωθεν, ἔχει πυθμένα ἐπίπεδον φέροντα πολλὰ στυπήματα (ἡθμοειδῆ), καὶ κέκμηται λαβὴν κοίλην κυκλικὴν αὐλὸν καμπύλον) συγκοινωνούσαν μετὰ δύο σημείων τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτοῦ, τετρυπημένην δὲ κατὰ το ἄνω ἄκρον αὐτῆς εἰς μίαν μικρὰν ὀπήν. Ὁ Pottier ὑπέθεσεν ὅτι ἦτο ἀγγεῖον χρησιμὸν πρὸς καταιονήσεις ἢ πρὸς κατάβρεγμα.

Ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ (σελ. 323-328) ὁ Clermont-Ganneau ἔδωκε τὴν ἀληθῆ θεωρίαν τῆς πληρώσεως τοῦ ἀγγείου, (βυθιζομένου ἐν τινι ὑγρῷ καὶ πληρουμένου κάτωθεν, κλειομένης δὲ κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὑγροῦ τῆς ἄνωθι ὀπῆς διὰ τοῦ δακτύλου), συμπεραίνει δ' ὡς πιθανωτέραν τὴν χρῆσιν αὐτοῦ πρὸς καταιονήσεις.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ Bulle ἐδημοσίευσεν ἐν *Mittheilungen des K. D. Arch. Instituts* (1897 σελ. 387) μελέτην περὶ τεμαχίων ἀγγείου ἀνευρεθέντος ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἐλευσίνας καὶ εὐρισκόμενου ἐν τῷ αὐτῷ Μουσεῖῳ, φέρουσαν τίτλον «Midas und Silen» ἐκ τῆς μιᾶς τῶν παραστάσεων τῶν ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τούτου εἰκονιζομένων. Ὁ δὲ Zahn (*Zur Midasvase aus Eleusis*, ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ (1899 σελ. 339), ὁρθῶς θεωρεῖ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ὅμοιον πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Pottier περιγραφέν.

Ὅμοιον, μεθ' ὁμοίων παραστάσεων, περιγραφέν ὑπὸ τοῦ Kieseritzky (ἐν *Arch. Anzeiger* 1899, σελ. 57), εὐρέθη ἐν ἀρχαίῳ τάφῳ ἐν τῷ Κουκάσῳ.

Ὁ Zahn οὐδετέραν τῶν ὑποθέσεων τοῦ Pottier παραδέχεται, ἔνεκα τῆς σμικρότητος τοῦ δοχείου,

ὀδηρούμενος δὲ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Πρωτος ὁρθῶς συμπεραίνει ὅτι τὰ δοχεῖα ταῦτα ἐχρησίμευσαν πρὸς ἀντίλησιν οἴνου, στηριζόμενα ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἐφ' ἧς καὶ ἡ σημερινὴ οἴνηρσις *ripette*. Οὐ μόνον δ' ὡς ἀντίλια ἐχρησίμευσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς στραγγιστήρια ἀποχωρίζοντα τον οἶνον τῆς τρυγῆς, ἔνεκα τοῦ ἡθμοειδούς τοῦ πυθμενος αὐτῶν.

Ὁ Zahn περιγράφει καὶ ἕτερον ἀγγεῖον πηλίνον, ἄνευ παραστάσεων, ἐκ Τανάγρας. Ὅμοιον ἀγγεῖον πηλίνον, ἐπίσης ἄνευ παραστάσεων, εὐρεθὲν ἐν Βοιωτίᾳ, πιθανῶς αὐτοῦ τοῦτο τοῦ Zahn, εἶδον παρὰ τῷ ἐνταῦθα ἀρχαιοπόλῃ κ. Παπαδόρμῳ. Τοῦ ὕψους αὐτοῦ εἶνε 9,4 ὑψμ., μετὰ δὲ τοῦ αὐλοῦ 12,6 ὑψμ. Ἡ δὲ χωρητικότης τῆς κωδύας εἶνε 230 κ. ὑψμ.

Τέλος ὁ Zahn περιγράφει καὶ ἕτερον ἀγγεῖον, χαλκοῦν, διαφέρον πῶς τὸ σχῆμα. εὐρεθὲν ἐν Γαλαξειδίῳ, καὶ εὐρισκόμενον ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσεῖῳ. Τοῦ ἀγγείου τοῦτο, ὅπερ ἐξητάσαμεν καὶ ἡμεῖς, χάρις εἰς τὴν καλωσύνην τοῦ Ἐρῆρου κ. Τσουντα, ἔχει σχῆμα ὡσὺ, μήκους 5,5 ὑψμ., εἰς τὸ ἔξῃ τοῦ ὀποίου ὑπάρχουσι αἱ μικραὶ ὀπαί, ἐν ᾧ εἰς τὸ ἀντίθετον τούτων μέρος ὑπάρχει μεγάλη ὀπή, κλειομένη ἐρμητικῶς διὰ δίσκου φέροντος ἐθῆν αὐλοῦ, δεκαχώνου τομῆς, μήκους 25 ὑψμ. Περὶ δὲ τὸ ἄκρον τοῦ αὐλοῦ ὑπάρχουσι δύο πτερυγία χρησιμεύοντα ὡς λαβαί, καὶ πρὸς ἀνάρτησιν τοῦ ὄργανου. Ἡ χωρητικότης τοῦ ὡσὺ εἶνε 73 κ. ὑψμ., τοῦ δὲ αὐλοῦ 4 κ. ὑψμ. Ἄξιον παρατηρησεως εἰς τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶνε ὅτι ἀπεδίδεν ὀσμὴν τινα τρυγῆς ἢ ἐλαίου ταχικοῦ.

Πάντα τὰ ἀγγεῖα ταῦτα στηρίζονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, πάντα δ' ἐχρησίμευσαν ὡς οἴνηρσίσεως κατὰ τον Zahn. Ὁ Ἡρων, περιγράφων τοιαῦτα ἀγγεῖα, δὲν δίδει ἴδιον ὄνομα αὐτοῖς, ἀλλὰ λέγει κατασκευασμάτιον πρὸς το οἴνηρσεῖν χρησιμὸν ἔκδοσις Schmidt, 1899, ὁ δὲ Φύλων ὁ Βυζάντιος οὐδὲν μὲν ὄνομα δίδει εἰς ὁμοίας κατασκευῆς ἀγγεῖον, ἕτερον δὲ, παρεμφερές πρὸς τὴν σημερινὴν

οίνου, καλεῖται γινώσκων οἴνου, ὅπερ κατὰ Πολυδεύκην εὐρεῖται καὶ παρ' Ἀριστοτέλει (ἐν Πρωσί· ὡς ἀγγεῖον δι' οὗ ἀρύονται τὸν οἶνον.

Ἡ φύσις τῶν τοιούτων ἀγγείων, τῶν λειτουργούντων διὰ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως, μὲ παρεκίνησεν ὅπως ζητήσω νὰ παρακολουθήσω κατὰ τὸ ἐφικτὸν τὴν ἄγνωστον ἱστορίαν αὐτῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι.

II. Ἡ ἀρχαία κλεψύδρα

Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Ἀριστοτέλους δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνη, ὅτι πόντα τὰ ἀγγεῖα ταῦτα εἶνε κλεψύδραι. Καὶ ὅντως, ἐν τοῖς περὶ ἀνατομῆς τῶν ζώων, ὁ Ἀριστοτέλης μεταφέρει τὴν ἐξῆς περιγραφὴν τοῦ Ἐμπεδοκλέους:

« Ἐνθεν ἔπειθ' ὁπόταν μὲν ἀπαίξῃ τερεν αἷμα, αἰθὴρ παρλάζων καταβήσεται αἰδματι μάρκῳ, εὔτε δ' ἀναθρώσκει, πάλιν ἐκπνεῖ, ὡσπερ ὅταν παῖς κλεψύδρην παίξῃσι δι' εὐπετεος χαλκοῖο. εὔτε μὲν αὐλοῦ πορθμὸν ἐπ' εὐειδεῖ χειρὶ θέσασ εἰς ὕδατος βάπτῃσι τερεν δεμας ἀργυρέσιο, οὐδ' ὅγ' ἐς ἀγγοςδ' ὕμβρος εἰσέρχεται, ἀλλὰ μιν εἰργεῖ ἀέρας ὄγκος ἔσωθε πεσών ἐπὶ τρήματα πυκνά, εἰσόκ' ἀποστεγάσῃ πυκινὸν βόον' αὐτὰρ ἔπειτα πνεύματος ἐλλείποντος εἰσέρχεται αἰσίμον ὕδωρ. Ὡς δ' αἰτῶς ὅθ' ὕδωρ μὲν ἔχει κατὰ βένθηα χαλκοῦ, πορθμοῦ χωσθέντος βροτεῷ χειρὶ ἡδὲ πόροισι, αἰθὴρ δ' ἐκτός ἔσω λευιτημένος ὕμβρον ἐρκει ἄμφι πύλας ἰσθμοῖο δυσχερὸς, ἄκρα κρατύνων, εἰσόκε χειρὶ μεθ'· τότε δ' αὖ πάλιν, ἔμπαλιν ἢ πρὶν, πνεύματος ἐμπύπτοντος ὑπεκβηεῖ αἰσίμον ὕδωρ».

Ἡ περιγραφὴ αὕτη τῆς χαλκῆς κλεψύδρας εἶνε ἡ τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθέντων ἀγγείων. Ἄξια δὲ παρατηρήσεως προκύπτουσιν 1^α ὅτι ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἀποδίδωσι τὴν ἐπισχεσιν τοῦ ὕδατος καὶ τὴν ροὴν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα καὶ 2^α ὅτι ἡ κλεψύδρα αὕτη ἐγγραμμειε καὶ ὡς παιδιὰ ἢ μᾶλλον παίγνιον τῶν παιδίσκων καὶ ἐν γένει ἀναμφιβόλως τῶν μικρῶν παιδίων.

Ἐπιστημονικώτερον καὶ λεπτομερεστέραν ἐρευνᾶ τῆς κλεψύδρας ταύτης εὐρισκόμεν παρ' αὐτῷ τῷ Ἀριστοτέλει, ἐν τοῖς προβλημάσιν αὐτοῦ « ὅσα περὶ τὰ ψύχα ἔχουσιν οὕτως:

Τῶν περὶ τῆς κλεψύδρας συμβαίνοντων το μὲν

ὄλον εἰοικεν εἶναι αἰτίον καθάπερ Ἀναξαγόρας λέγει· ὁ γὰρ ἀήρ ἐστίν αἰτίος ἐναπολαμβανόμενος ἐν αὐτῇ, τοῦ μὴ εἰσιέναι τὸ ὕδωρ ἐπιληφθέντος τοῦ αὐλοῦ¹. Οὐ μὲν ἀπλῶς γε αἰτίος· κἂν γάρ τις αὐτὴν πλάγιαν ἐνῆ εἰς τὸ ὕδωρ, ἐπιλαβὼν τὸν αὐλον, εἴσεισι τὸ ὕδωρ· ὁιοπερ οὐ λέγεται ὑπ' αὐτοῦ ἰκανῶς ἢ αἰτίον ἐστίν· ἐστὶ δ' αἰτίον μὲν, καθάπερ εἴρηται, ὁ ἀήρ· οὗτος δ' ὠθούμενος τε καὶ καθ' ἑαυτὸν φερόμενος καὶ μὴ βιαζόμενος ἐπ' εὐθείας πεφυκε φέρεσθαι, καθάπερ καὶ ἄλλα στοιχεῖα. Πλαγίως μὲν οὖν βαρεῖσθαι τῆς κλεψύδρας, διὰ τῶν ἐναντίων τοῖς ἐν τῷ ὕδατι τρυπημάτων ἐπ' εὐθείας μένων ὑπο τοῦ ὕδατος ἐξέρχεται, ὑποχωροῦντος δ' αὐτοῦ τὸ ὕδωρ εἰσέρχεται· ὀρθῆς δ' εἰς τὸ ὕδωρ βαρεῖσθαι τῆς κλεψύδρας, οὐ δυνάμενος πρὸς ὀρθὴν ὑποχωρεῖν διὰ το πορθῆσθαι τὰ ἄνω, μένει περὶ τὰ πρότα τρυπηματα· ἄπτεσθαι γὰρ εἰς αὐτὸν οὐ πέφυκεν. Σημαῖον δ' ἐστὶ τοῦ εἰργεῖν δύνασθαι τὸ ὕδωρ ἀκίνητίζοντα τὸν ἀέρα το ἐπ' αὐτῆς γινόμενον τῆς κλεψύδρας· ἐάν γάρ τις αὐτῆς αὐτὴν τὴν κωδῦαν ἐμπλησας ὕδατος, ἐπιλαβὼν τὸν αὐλὸν καταστρέψῃ ἐπὶ τὸν αὐλον, οὐ φέρεται τὸ ὕδωρ διὰ τοῦ αὐλοῦ ἐπὶ στόμα· ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ στόματος οὐκ εὐθὺς ἐκρεῖ κατὰ τὸν αὐλον, ἀλλὰ μικρότερον ὕστερον, ὡς οὐκ ὄν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ αὐλοῦ, ἀλλ' ὕστερον διὰ τούτου φερόμενον ἀνοιχθέντος. Πληρὸς τε καὶ ὀρθῆς οὕσης τῆς κλεψύδρας, ἀνοιχθέντος τοῦ αὐλοῦ εὐθὺς φεῖ διὰ τοῦ ἡθμοῦ, διὰ τὸ ἐκείνου μὲν ἄπτεσθαι, τῶν δὲ ἄκρων τοῦ αὐλοῦ μὴ ἄπτεσθαι. . . . »²

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη πρότως ὁ Ἀναξαγόρας³ ἔδωκε προσεγγίζουσιν ἐξηγήσιν τοῦ φαινομένου τῆς κλεψύδρας, αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης συνεπλήρωσεν αὐτὴν κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἐν ἐκείνοισι τοῖς χρόνοις. Ἀγνωστος ὁμοῦς τυγχάνει ὁ

¹ Τὸ αἰερίον ἔχει κατὰ παραφθορὰν τοῦ ἄλλου.

² Σύμφωνα πρὸς τὴν ἀνωτέρω περιγραφὴν εἶνε καὶ τὰ ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2^α τῶν περὶ τὸν ἰδρωτὰ προβλημάτων τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁμοῦς δὲ καὶ ἡ ἐξῆς περιγραφή τοῦ Θεοφράστου, ἐκ τοῦ περὶ Πιπηνῶν. «Καὶ ἡ καθέξαι δὲ τοῦ πνεύματος πληροῖ τας φλέδας, ὡστε κωλύει εἰσιέναι, καθάπερ τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τῶν κλεψυδρῶν ὅταν πληροῖται οὕτως τις ἐπιλάσῃ· ὅταν δ' ὀρθῆ, τότε ἐξέρχεται μηδένος ἐμπαρτέοντος».

³ Κατὰ τὸν Θεμώπιον Περὶ ἀρχαῖς Ἀριστοτέλους, ὁ Ἀναξαγόρας ἐμελέτησε τὴν κλεψύδραν· νὰ ἀποδείξῃ τὴν μὴ ἐπαρῆν τοῦ κενῆ «καὶ τας κλεψύδρας οὐκ εἰσδεχομένας τὸ ὕδωρ, εἰ μὴ τις ἔξωδον τῷ ἀέρι συγχωρήσειεν». Ἐγένετο δὲ καὶ ἡ μελέτη αὕτη πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐναντίας σχολῆς τῶν Ἀιολίων τοῦ Διμοκρίτου.

έφευρέτης τῆς κλεψύδρας. Παρατηρητέον μόνον ὅτι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ὡσοῦ αὐτῆς (κωδύας) καὶ τὸ σχῆμα τῆς κωδύας τῶν πηλίνων δηλοῦσιν ὅτι ἐκ τῆς μηχανικῆς ἐλήφθησαν ταῦτα.

Ἐπιτρέπεται ὁμῶς ἢ μᾶλλον ἐπιβάλλεται νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τῆς ἐφευρέσεως τῆς κλεψύδρας προηγήθη πολὺ πρὶν ἢ ἐφευρέσεις τῶν σιφώνων εὐθέων καὶ καμπύλων, καὶ ὅτι τροποποιήσεις τῶν εὐθέων τοιούτων ὑπῆρξεν ἢ ἀρχαία κλεψύδρα.

Ἐγνωστὸν τυγχάνει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι τοὺς εὐθεῖς σωλῆνας οἱ ὧν ἀνερόρων ὑγρόν τι, καὶ ἰδίως οἶνον, ἐκάλουν σίφωνα. Ἐν Ἑρωῶνι ἀπαντῶμεν «τρυπήσαντι δεῖ σίφωνα καθεῖναι χαλκοῦν». Παρὰ δὲ Πολυδεύκει εὐρήται ἐκ τοῦ Ἰππώνακτος «σίφωνα λεπτῷ τοῦπίθημα τετρηνας» καὶ κατωτέρω «ὧ δὲ δεῖ ἀρύεσθαι τὸν οἶνον . . . ἔστι δ' ἐν τούτοις καὶ ὁ σίφων»¹. Ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς Θεσιμοφοριαζούσαις τοῦ Ἀριστοφάνους, ὁ Μνησίλοχος κατηγορῶν τὰς γυναῖκας λέγει «ἐπεὶ τοδ' οὐκ εἰρηχ', ὀρθῆς, ὡς σπλιγγίδας λαβοῦσαι, ἔπειτα σιφωοῖσιν τὸν οἶνον», ἔθεν φαίνεται ὅτι ἡ ῥόφησις τοῦ οἴνου διὰ σίφωνος ἦτο ἀρκούντως συνήθης, ὥστε ὁ ποιητὴς ποιεῖται χρῆσιν ταύτης μεταφορικῶς καὶ διὰ τὴν κρυφίαν ῥόφησιν τοῦ οἴνου ὑπὸ τῶν γυναικῶν οἱ ὄργανοι εἰς τὴν κόμμωσιν ἢ τὴν περιποίησιν τοῦ σώματος χρησίμου, οὐδεμίαν δὲ σχέσιν ἔχοντος πρὸς τὸν σίφωνα.

Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ παραστάσεων ἀρχαίων τινῶν ἀγγείων ἀπαντῶσι οἱ εὐθεῖς σίφωνες. Ὁ Pernice, ἐν ἄρθρῳ ὑπὸ τὸν τίτλον *Siphon* (ἐν *Jahrbuch des K. Arch. Inst.* 1893), ἐρευνᾷ τὰς παραστάσεις ἀγγείου τοῦ Museo Tarquinese, ὧν ἡ μία παριστᾷ πώλησιν ἐλαίου, ἢ δ' ἑτέρα πώλησιν οἴνου, εἰς ἀμφοτέρας δὲ ζωγραφοῦνται ὡς ἀρυστήρες σίφωνες. Καθ' ὅσον δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, οἱ σίφωνες οὗτοι ἀπέθανον, τὸ πλεῖστον, κωνικοὶ κατὰ τὰ ἄκρα, οὕτως ὥστε αἱ ὀπαὶ αὐτῶν ἦσαν μικρότεραι τῆς κυρίας αὐτῶν τομῆς².

Ἐν δὲ σελ. 28 ὁ Ἑρωῶν «στοιχείου ἐνεκα» γράφει καὶ περὶ τῶν καμπύλων σιφώνων, «εἰς πολλὰ γὰρ τῶν πνευματικῶν εὐχρηστοὶ τυγχάνουσιν».

¹ Ὅρα καὶ Ἑρωῶν, σελ. 36.

² Αἱ σημεριναὶ οἰνηρῶσεις προσεγγίζουσι μᾶλλον πρὸς τοὺς σίφωνα, ὡς περιέγραφα αὐτοὺς ἑνταῦθα, καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν χωρητικότητα ἢ πρὸς τὰς κλεψύδρας. Ἐπιτυχῶς ἄρα καλοῦνται αὐταὶ ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν χημικῶν *σιφώνια*.

Οὗτοι ἦσαν γνωστοὶ ἐπίσης ἐν ἀπωτάτῃ ἐποχῇ. Ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ René Ménard «Le travail dans l'antiquité» εὐρίσκουμεν πίνακα εὐρεθέντα ἐν ταῖς Αἰγυπτιακαῖς Θηβαῖς, τῆς 17^{ῆς} ἑκατονταετηρίδος π. Χ, ἐν ᾧ παρίσταται μετ' ἀκριβοῦς ὕψους διὰ καμπύλων σιφώνων.

III. Χρήσεις καὶ μορφαὶ τῆς ἀρχαίας κλεψύδρας

Ἐλθόμεν ἤδη εἰς τὰ τῆς χρήσεως τῆς κλεψύδρας. Εἶδομεν ὅτι ὁ Ἑμπεδοκλῆς ἀναφέρει τὴν κλεψύδραν χρησιμεύουσαν ὡς παίριον. Εἶνε δὲ βέβαιον, ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας τῶν ἀγγείων τῶν φερόντων παραστάσεις, καὶ εὐρεθέντων μέχρι σήμερον, ὅτι ἕκαστε κατασκευάζοντο τοιαῦτα ἀγγεῖα πρὸς διαφόρους ἄλλας χρήσεις, ἰδίως δ' ὡς οἰνηρῶσαι.

Ὅσον ὁμῶς ἀφορᾷ τὸ περιγραφέν χαλκοῦν, εἶχον σχηματιστὴν τὴν πεποιθήσιν, καὶ ἕνεκα τῆς μικροτητος καὶ ἕνεκα τῶν περυγίων αὐτοῦ, ὅτι μᾶλλον ὡς μαγειρικὸν σκεῦος ἐχρησίμευεν. Διὸ ἀπέξεσα τὴν ὀλίγην ἐντὸς τοῦ ὡσοῦ ἐπικειμένην σκωρία, ἣτις ἐρευνηθεῖσα χημικῶς, ἐν τῷ χημειῷ τοῦ ἐργαστηρίου τῆς φυσικῆς, ἔδειξεν ὅτι ἡ ὀξειδῶσις τοῦ χαλκοῦ προήλθεν ἐξ ἐλαίου καὶ οὐχὶ ἐξ οἴνου¹. Ἦτο λοιπὸν *ἐλαιήρως* καὶ *οἰνηρως*.

Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶνε, ὡς φρονῶ, ἡ *ἐλαιήρως* ἐπίχυσσις. Καὶ ἔντως ἀναγνωσκόμεν ἐν Πολυδεύκει (σελ. 424) «καὶ τὴν ἐλαιήρῶν ἐπίχυσιν ἣν Εὐπόλις μακρὸν χαλκοῖσι ὠνόμασεν. Καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνέσιν εἶρη

κατάχει σύ, παῖ, τοῦλαιον ἐκ τοῦ χαλκοῦ»

καὶ κατωτέρω σελ. 429) «καὶ μὴν καὶ ἐπίχυσσις χαλκοῖσι ἐν τῶν μαγειρῶν σκευῶν».

¹ Ἐντὸς τῆς μικρᾶς ποσότητος τῆς συλλεγεῖσθαι κόνας ὑπῆρχον ἐκτὸς τῶν ἄλλων, προϊόντων ὀξειδῶσεως τοῦ χαλκοῦ, ἀποθεματικῶν ἀνθρακικοῦ ἀσβεστοῦ κλπ., καὶ τεμαχίδια βητινῶδη, ἀπετρογγυλωμένα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. Ἡ συλλεγεῖσα ποσότης τούτων ἀποτελεῖ μολίς $\frac{1}{10}$ τοῦ γραμμικίου, ὥστε ἐπισταμένη ἐρευνα τούτων ἦτο λίαν δυσχερῆς, ἂν μὴ ἀδύνατος.

Μέρος τῆς διαφανοῦς ταύτης οὐσίας, θερμανθὲν καταλλήλως, ἀέθωκεν ἄτμους ὡς ἀπο κλιμένου ἐλαίου, ἐν οἷς διακρίνεται ἡ ὀσμὴ τῆς τῆς ἀερολεῖνης. Ἐτερον δὲ μέρος αὐτῆς θερμανθὲν ἐν κλειστῇ σωληνίσκῳ κορυφῷ, παρέσχε διὰ τῆς ξηρᾶς ἀποστάξεως σταγονίδια ἐλαϊώδη, ὄζοντα ὡς ἡ ἀερολεῖνη, ὑπενθυμίζοντα ἐπίσης τὴν ὀσμὴν τὴν παραγομένην κατὰ τὴν ἀτελεῖ καύσιν τοῦ ἐλαίου.

Τὸ ἐλαϊστον ὑπολειφθὲν μέρος τῶν βητινῶδων σωματικῶν εὐδαίεται κατ' ἐμοί.

Ἐν ταῖς διαφοραῖς μορφαῖς τῆς ἀρχαίας κλεψύδρας δυνάμεθα, ὡς φρονῶ, νὰ κατὰλέξωμεν καὶ τὴν χώνη. καθόσον αὕτη ἐχρησιμοποιεῖται ὡς ἀρροστήρ¹ τοῦτο δὲ διότι ἡ ἀπλή χώνη δὲν εἶνε κατ'ἀλλήλους συσκευὴ πρὸς ἄρυσιν οἴνου, ἀκομη δ' ὀλιγωτερον ἐλαίου κυρίως ὁμοῦς ἕνεκα τοῦ ἐξῆς. Εἰς τὸν ἀμφορέα τοῦ Γρηγοριανοῦ Μουσείου, τὸν ἐξηγήθηντα ὑπὸ τοῦ Ritschl (Monumenti del' Instituto, tom. II, πινάξ 44), παρίσταται πωλητῆς ὕγρον πιθανῶς ἐλαίου, ὅστις ἀφ' οὗ ἤρπλησεν ἐξ ἀγγείου ὕγρον διὰ χώνης, ἀρρῆει νὰ χυθῆ τοῦτο ἐντος μικρῆς λεκάνου, φαίνεται δὲ τὸ ὕγρον ἐκρέον τῆς χώνης. Τὴν χώνην κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός, ἥς ὁ ἀντίχειρ εὐρίσκεται τοποθετημένος ἀνωθεν τῆς χώνης καὶ ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὥστε δύνανται τινε ἀσφαλῶς νὰ συμπεράτῃ ὅτι εἶνε ἐτοιμος νὰ κλείσῃ ὀπήν, ἵνα παύσῃ τὴν περραιτέρω ἐν τῇ ἀρροσθῇ ροὴν τοῦ ὕγρου. Ὅστε ἡ χώνη τοῦ Γρηγοριανοῦ ἀμφορέως θὰ ἦτο, κατ' ἐμὲ, κλειστή ἀνωθεν φερούσα μόνον ὀπήν τινα πρὸς ἐπισχεσιν τῆς ροῆς διὰ τοῦ δακτυλοῦ.

Τοσαῦτα εἶνε αἱ μορφαὶ τῆς ἀρχαίας κλεψύδρας, καθ' ὅσον ἠδυνήθην νὰ ἀνεύρω. Τὰ ἀρρῆια ταῦτα βραδύτερον δὲν διετηρήσαν τὸ ὄνομα τῆς κλεψύδρας, βεβαίως δὲ τὰ πλείστα ἐξ αὐτῶν οὐδ' ἄμα τῇ ἐφευρεσει αὐτῶν ὀνομάσθησαν οὕτως· τοῦτο δὲ προῆλθε το μὲν ἐκ τοῦ ὅτι ἕκαστον εἶδος αὐτῶν, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ἐφαρμογαὶ τῆς κλεψύδρας, ἔλαβον ἰδίον ὄνομα, κατὰ τὸ σχῆμα ἢ τὴν χρῆσιν δι' ἣν προωρίζοντο², το δὲ διότι τὸ ὄνομα τῆς κλεψύδρας μετέπεσεν εἰς ἰδίαις χρήσεως ἀρρῆια, περὶ ὧν διάλαμβάνομεν ἀμέσως κατωτέρω.

IV. Ἡ κλεψύδρα ὡς δικαστικὸν σκεῦος

Ὁ χρόνος τῆς ἐκκενώσεως τῶν τοιούτων ἀγ-

¹ Τοιαύτη χρῆσις τῆς χώνης δι' οἴνου ἀναφέρεται λ. γ. ὑπὸ τοῦ Πολυδέμου, σελ. 119.

² Ἐν τοῦτοις παρ' Ἀθηναίῳ ἀπαντῶμεν γινώσκοντινα τῶν ἀφοριστικῶν τῆς ἀρχαίας κλεψύδρας. Καὶ οὕτως ἐν τοῖς Πνευματικαῖς τοῦ Πλάτωνος ἐπιπέτοις ἡ περιγραφή τοῦ ἑδρακτικῆς ἀρροσθῆος ὕδρακτιος ἐφευρεθέντος ὑπὸ τοῦ Κτησιδίου, εἶδος φουσητηρίου μετ' αὐτῶν, τοῦ σφραγιστοῦ καλούμενου Ὀργάνου (organo). Το ὄργανον τοῦτο εἶ, ἐν ἑντος ὕδατος ρυθισμένου ἡμισφαιρίου καύου, καλούμενον πεγρεῖα, καὶ περιεχόμενον τρυπημάτων, συγκολλημένου δ' ἀνωθεν αὐ' ἐλῆς μετὰ πυξιδος, ἵνα τὸ ὕδωρον ἵερωθεν διὰ πρὸς ἀλλού, ὥστε ὁμοιωθεῖ πρὸς κλεψύδραν. Πᾶρα δὲ Ἀθηναίῳ ἐφεῖται περιγραφή τις αὐτοῦ λέγει ὅτι περὶ τοῦτου οὐ ἐν τοῖς Δειπνοπορισταῖς ρουτικαῖς Ἀλκιβιάδης ὁ Ἀλεξανδρέως ἤκα τὸ ὀδαιτικὸν δι' ὄργανον δοκεῖ κλεψύδρα εἶναίαι.

γείων (λ. γ. τοῦ ἀνευ παρκατάσεων πηλίνου καὶ τοῦ γαλικοῦ) εἶνε ἐλάχιστος, δύναται ὁμοῦς νὰ ἀποθῆ ἀρκούντως μέγας¹, ἂν ἡ ὀπή τοῦ αὐλοῦ γίνῃ ἐλάχιστη, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ γίνῃ καὶ νὰ διατηρηθῆ. Ὅς ἐκ τοῦτου, πρὸς μέτρησιν μεγάλου χρονικοῦ διαστήματος, ἔχομεν ἀνάγκην τοιούτου ἀγγείου μεγάλων σχετικῶς διαστάσεων. Φαίνεται δ' ὅτι, ὅταν καθιέρωσαν χρονικὸν τι ὄριον διὰ τοὺς λόγους τῶν διαδίκων ἐν ταῖς πλείσταις τῶν δικῶν, δὲν μεταχειρίσθησαν ἀπλῶς δοχεῖον ἀνοικτον ἀνωθεν φέρον ὀπήν εἰς τὸν πυθμένα, ἀλλὰ τοιαῦτα ἀρρῆια, ἀγνωστον πόθεν λαβόντες τὴν τοιαύτην χρῆσιν, καὶ τοσον ἐσυνηθίσαν πρὸς ταύτην, ὥστε αὐτὸ τὸ δικαστηρίον καὶ κλεψύδρα ἐκαλεῖτο ὄρα καὶ Ἡσύχιον).

Ὅτι δὲ ἡ δικαστικὴ κλεψύδρα ἦτο ὁμοίας φύσεως πρὸς τὴν προηγουμένως περιγραφεῖσάν, συμπαραίνομεν ἐκ τῆς ταυτοτητος τοῦ ὀνόματος παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει. Διότι, ἂν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τοῖς προβλημᾶσιν ἐρευνηθεῖσα κλεψύδρα διεφερον οὐσιωδῶς τῆς δικαστικῆς, ἀναμφιδέλωτος οὕτως θὰ ἀντιδιέστελλε ταύτην τῆς ἐτέρας. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφέρει τὴν δικαστικὴν κλεψύδραν ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ἐκ τῆς πληρεστερας ἐκδόσεως τῆς ὁποίας, γενομένης ὑπὸ τῶν Kaibel καὶ de Willamowitz (1898) ἀποσπῶμεν το κάτωθι μέρος.

«Ἐἰσι δὲ κλεψύδραι αὐλίσκους ἔχουσαι ἕκρους, ἐς ας τὸ ὕδωρ ἐνχέουσι πρὸς ο δεῖ λέγειν τὰς δίκας. Διδ[ο]σ[τα]ι <δὲ δεκάχους [τ]αῖς ὑπὲρ πεντακισχιλίας δραχμὰς καὶ τρίχ[ο]υς τῷ [ὑστερον] λογῷ, ἐπτάχους δὲ ταῖς μέγροι πεντακισχιλίων δραχμῶν καὶ δίχους, [π]εντάχους δὲ τα[ῖς] ἐν [μηνοῖς] καὶ δίχους, ἐξάχους δὲ ταῖς διαδικασί[α]ις αἰς > [ὑστ]ερον λόγος οὐκ ἔστι. Ὁ δὲ [ἐφ' ὕδωρ] ἐν τῷ πρ[ό]τ[ε]ρον λογῷ ἐπιλαμβάνει τὸν αὐλίσκον, ὅταν φηρισμα ἦ νομον ἢ μαρτυρίαν ἢ σύμβολον ὁ γραμμᾶτεὺς ἀναγιγνώσκῃ. Ὅταν δὲ ὁ ἀγὼν πρὸς διαμμετρῆ μὲνην τὴν ἡμέραν γίγνηται, [τοτ]ε δὲ οὐκ ἐπιλαμβάνει τὸν αὐλίσκον, οἰδοσται δὲ τὸ ἴ[σο]ν

¹ Ἡμισὴ μίαν ὀπήν εἰς τὸν πυθμένα δελίνης σιαλῆς, 730 κ. ὕψι, χωρητικότητος, ἐστῆρησα δὲ τὸ ἐπίπετον αὐτῆς δι' δελίνου σωλήνος ἐπιτορικῆς διαμέτρου ἐνός χιλιοστομέτρου, ὅτε ὁ χρόνος τῆς ἐκκενώσεως ἦτο 6 1/2 λεπτῶν, τῆς θερμοκρασίας οὐραῖς 14°. Ὅταν δὲ ὁ δικτροπὸν το πῶμα δελίνου σωλῆν εἶχε διάμετρον 0,1 τοῦ χιλ. μ, ὁ χρόνος τῆς ἐκκενώσεως ἦτο 50 ὅλων λεπτῶν.

ὕδωρ τῷ τε κα[τηγοροῦντι καὶ τῷ ἀπο]λο[γισ]μ[έν]ω, διαμετ[ρο]ύμενον πρὸς τὰς ἡμέ[ρας] [τ]οῦ Ποσιδεῶνος . . . ».

Ἡ δικαστικὴ κλεψύδρα δὲν ἐβυθίζετο ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἐπληροῦτο ἐργυνομένου ἐν αὐτῇ ὕδατος, ἀπᾶς δι' ἕκαστον λόγον¹. Ἐνταῦθα ὅμως παρουσιάζεται ἡ πρώτη δυσχέρεια περὶ τὴν κατανόησιν τῆς λειτουργίας τῆς δικαστικῆς κλεψύδρας. Ἡ ἀρχαιότερα κλεψύδρα ἀδύνατον γὰρ πληρωθῆναι δι' ἐργυρώσεως ὕδατος διὰ τῆς ἀνωθεν ὀπῆς (τοῦ ἀνωθεν). Ἀπ' ἐτέρου ἐν τῷ ἀνωτέρω ἀποσπάσματι τοῦ Ἀριστοτέλους ἀναφέρεται ὅτι ἡ κλεψύδρα εἶχεν ἀδύνατον ἔχειν, τουτέστιν ἀνομοιότητά τινα πρὸς τὴν ἀρχαιότεραν δηλ. πρὸς τὰ εὐρεθέντα ἀγγεῖα.

Ἦνα ἄρωμεν τὴν δυσχέρειαν ταύτην καὶ συμβιβάζωμεν τὰ κείμενα, δυνάμεθα γὰρ ποιήσωμεν μίαν τῶν ἐξῆς δύο ὑποθέσεων.

α') Ὅτι ἡ κλεψύδρα ἐν τοῖς Δικαστηρίοις ἦτο ἀνεστραμμένη, τουτέστιν εἶχεν εὐρέα τρυπήματα ἀνωθεν καὶ τὸν αὐτὸν κάτωθεν, ὅτε ἡ κλεψύδρα φυσικῶς εἶχε τοῦτο ἔχειν. Καὶ οὕτως ὅμως θὰ ἐξεγύνατο μέγα μέρος τοῦ ὕδατος κατὰ τὴν πληρωσιν, ὅπερ δὲν φαίνεται καθόλου πιθανόν ὅτι συνέβαινε. Πρέπει ἄρα γὰρ δεχθῶμεν ὅτι ἡ περὶ τὸν ἠθμὸν βάσις, ἢ εἰς τὰ πῆλινα ἀγγεῖα ἀπαντῶσα, ἦτο βαθυτέρα καὶ ἐσχημάτιζεν εἰδὸς τι ἀνωτέρου ἀγγείου ἢ γώνυς. Ὅστε ἡ δικαστικὴ κλεψύδρα κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἦτο ἀγγεῖον, φέρον κάτωθεν αὐλίσκον καὶ κλειόμενον ἀνωθεν δι' ἠθμοειδοῦς ἀγγείου, ἀποτελοῦντος σῶμα μετ' αὐτοῦ, ὁμοίου πρὸς τὸν ἠθμὸν ἐν μετεχειρίζοντο πολλάκις κατὰ τὴν ἐπίγυσιν οἴνου ἐν κύλικι.

ἢ β') Ὅτι ἡ κλεψύδρα εἶχεν ἀνωθεν αὐλόν, ὡς ἡ κοινὴ τιαύτη, κάτωθεν δὲ ἀδύνατον ἔχειν ἀντὶ ἠθμοῦ ἔχειν, ἠδύνατο δὲ γὰρ πληρῶται δι' ἰδίας εὐρείας ὀπῆς κλειομένης εἴτα διὰ πώματος. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ μορφῇ, ὁ ἐφ' ὕδωρ ἐπιλαμβάνει οὐχὶ τὸν ἔχειν ἀδύνατον ἀλλὰ τὸν ἀνωτέρου πρὸς ἐπίγυσιν τοῦ ὕδατος διὰ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως. Ἡ δευτέρα αὕτη ὑπόθεσις μοι φαίνεται προτιμωτέρα καὶ ὡς μᾶλλον σύμφωνος πρὸς τὸ σφζό-

¹ Τοῦτο ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἀνω ἀποσπάσματος καὶ ἐξ ὁμοίων ἐτέρων συγγραμμάτων. Ὅρα λ. γ. Λουκιανὸς « Ἀλιεῖα » καὶ « Δίς κατηγορούμενον ».

μενον μέρος τοῦ κειμένου τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας καὶ πρὸς τὴν κοινὴν κλεψύδραν, ὅτε τῆς ἐπίγυσσεως γινομένης διὰ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως.

Βραδύτερον ἢ δικαστικὴ κλεψύδρα ἔλαβε τὴν ἀπλουστάτην αὐτῆς μορφήν, συγκεκριμένη ἀπλῶς ἐξ ἀγγείου ἀνοικτοῦ, φέροντος ὀπήν εἰς τὸν πυθμένα. Καὶ οὕτως ὁ μὲν Ἡρώων πλέον τῶν δύο αἰώνων βραδύτερον, ἐν ᾧ προκειμένου περὶ τῶν ἀγγείων τῶν στηριζομένων ἐπὶ τῆς ἀρχαίας κλεψύδρας, δὲν ἀναφέρει, ὡς εἶπομεν, τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἀναφέρει ἀπᾶς τὴν κλεψύδραν ἐν τῷ κεφ. XXVII) ὡς ἀγγεῖον ἀνοικτὸν ἀνωθεν φέρον ὀπήν ἐν τῷ πυθμένι. Φαίνεται δὲ πιθανόν ὅτι πολὺ πρὸ τοῦ Ἡρώων ἐγενετο ἡ ἀπλοποίησις αὐτῆ. Καὶ οὕτως παρὰ τῷ Ἡρώων, ἀκμάσαντι μίαν ἀκριβῶς ἑκατονταετηρίδα μετὰ τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀπαντῶμεν, ἐν τῷ μίμῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ *Ποροποδοκός* τὸ ἐξῆς χωρίον: « Καίτοι λαβὼν μοι, γραμματεῦ, τῆς αἰκίης τὸν νόμον, ἔειπε, καὶ σὺ τὴν ὀπήν βύσον τῆς κλεψύδρας, βέλτιστε, μέχρις οὗ εἶπη », ἐν ᾧ ἡ περιγραφὴ εἶνε μᾶλλον σύμφωνος πρὸς τὴν ἀπλουστέρην μορφήν τῆς κλεψύδρας. Ὁ δὲ Ἡρόκληος ὀρίζει τὴν κλεψύδραν καὶ ὡς « ἀγγεῖον ἔχον μικροτάτην ὀπήν περὶ τὸν πυθμένα, ὅπερ ἐν τῷ δικαστηρίῳ μεστον ὕδατος ἐπιθετο, πρὸς ὃ ἔλεγον οἱ ῥήτορες ».

Οἱ ῥήτορες εἶχον δικαίωμα γὰρ λέγωσι μέχρι τῆς τελείας ἔκροθς τῆς ἐκάστοτε παρεχομένης ποσότητος ὕδατος. Αἱ σωζόμεναι μαρτυρικαὶ παρέχουσιν ἡμῖν καὶ τὴν διάρκειαν τῆς ἔκροθς; Φρονῶ ὅτι δυνάμεθα γὰρ συμπεράνωμεν αὐτὴν κατὰ προσέγγισιν.

Ἐν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Ἀριστοτέλους γίνεται μνεία καὶ περὶ τῆς διαμετρούμενης ἡμέρας, ἣτις θεωρεῖται μέτρον ὕδατος πρὸς μεμετρούμενον ἡμέρας διάστημα φέον, διαμετρούμενον πρὸς τὰς ἡμέρας τοῦ Ποσιδεῶνος μήκος. Ἀπ' ἐτέρου γνωστὸν τυγχάνει ὅτι αἱ δίκαι τυπικῶς ἤρχίζοντο ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, τὸ δὲ ὄριον τῆς διάρκειας ἦτο ἡ δύσις τοῦ ἡλίου. Ὅστε δυνάμεθα γὰρ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ὀριτικὴ διάρκεια τῶν μεγάλων τούτων δικῶν ἦτο μία ἡμέρα τοῦ Ποσιδεῶνος μήκος, ἣτις 12 ὥραι τοῦ Ποσιδεῶνος. Ἀλλ' ὁ Ποσιδεῶν διάρκειαι ἀπὸ 30 Νοεμβρίου/13 Δεκεμβρίου ἕως 29 Δεκεμβρίου/11 Ἰανουαρίου ἦτο δηλ. ὁ παρ' ἡμῶν Δεκέμβριος μῆν. Ἐν Ἀττικῇ ἡ διάρκεια τῶν 12 τού-

των ὥρων ἰσοῦται πρὸς 9 ὥρας καὶ 29 λεπτά περίπου¹.

Ἄρ' ἑτέρου ὁ Λίσιγίνης ἐν τῷ «περὶ Παρκαπρεσβείας» λογιῶ αὐτοῦ προτείνει τοῖς δικάζουσιν, ἂν κλεψύσει, νὰ βασανισθῶσι πρὸς μαρτυριᾶν οἱ οἰκέται, καθόσον «ἐνδελεχταί τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἡμέρας ταῦτα πρᾶξιαι. Πρὸς ἐνδεκα γὰρ ἡμφορέας, ἐν διαμεμετρημένῃ τῇ ἡμέρᾳ κρίνομαι». Ὁ ἡμφορεύς ἰσοδυναμεῖ πρὸς 39 λίτρας περίπου, ἐκενοῦντο δὲ 11 τοιοῦτοι διαδοχικῶς. Ὁ ἀνώτερος ἔσται χρόνος τῆς πλήρους κενώσεως ἑνὸς ἡμφορέως ἤτοι, ὡς λαμβανόμενου ὑπὸ ὄψιν τοῦ χρόνου καθ' ὃν ὁ ἥλιος ἐκρύπτετο ὑπο τῶν ὀρέων², περὶ τὰ 31 λεπτά τῆς ὥρας.

Ὁ Δημοσθένης εἰς ἄλλου ἐν τῷ πρὸς Μακάρτατον λόγιαι «τῷ ἄρχοντι ἡμφορέα ἐκάστω ἐγγράμει τῷ ἡμφορῆστῶντων, καὶ τρεῖς γράσας τῷ ὑπέρω λογιῶ». Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης γράφει, ὡς εἶδομεν, «Δίδοται δὲ δεικλῶς τῆς ὑπὲρ πεντακισχίλιας δραχμῆς καὶ τριῶ ὅς τῷ ὑπέρω λογιῶ». Ἡ γραφὴ δὲ δεικνύει ὅτι οἱ ἐκδοταί θεωροῦσι τὸν σύνδεσμον περίπτον. Ἴνα συμβιβάζωμεν τὰ δύο ταῦτα χωρία, νομίζομεν ὅτι δυνάμεθα νὰ προτείνωμεν τὴν γραφὴν δια, ὅτε ἀντὶ δέκα γράων ἔχομεν δώδεκα γράσας, ἤτοι ἑνα ἡμφορέα. Ἐχομεν λοιπὸν οὕτως ὡς ἀνώτερον ἔσται κενώσεως τῆς κλεψύδρας, χωρὸς τῆς ἡμφορέας, τουτέστι διαρκείας λογιῶ τῶν ῥητόρων ἐν ταῖς τοιαύταις δίκαις, τὰ 31 λεπτά μὴ συμπεριλαμβανόμενου, ἐννοεῖται, τοῦ χρόνου τῆς ἀναγνώσεως τῶν μαρτυριῶν, νόμων καὶ τῶν τοιούτων.

Τὸ τοιοῦτον ἐπιβεβαιούται πως ἐκ τῶν σφριζόμενων λόγιων, οἵτινες καίτοι μὴ ὄντες αὐτοὶ οὗτοι ἀκριβῶς οἱ ἀπαγγελλθέντες, δὲν πρέπει νὰ εἶνε πολὺ διάφοροι το μῆκος τῶν πραγματικῶν. Οὕτω λ. γ. ἐν ταῖς τοιαύταις δίκαις ὁ κατ' Ἀριστογείτονος πρότερος λόγιος τοῦ Δημοσθένους, ἀπαγγελλόμενος ταχέως, διαρκεῖ 48 λεπτά, ὁ δὲ ὑπὲρ Φορμίωνος, ομοίως, διαρκεῖ 28 λεπτά, περισσεύει δὲ καὶ ὕδωρ ἐν τῇ κλεψύδρᾳ, διότι ὁ ῥητωρ διατάσσει ἐν τέλει νὰ ἐξερᾶσθωσι ἐγκύσωσι τὸ ὕδωρ.

Ὁ δὲ κατ' Ἀριστογείτονος σφριζόμενος ὑπέρω λόγιος, ἀπαγγελλθείς ομοίως, ὡς καὶ ὁ πρότερος,

διαρκεῖ 12 λεπτά ἤτοι τὸ 1/4 τοῦ πρότερου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ποσὸν τοῦ διδομένου ὕδατος 3 γράσας εἶνε τὸ 1/4 τοῦ ἡμφορέως, θὰ ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνη, ὅτι ἐν τῇ κλεψύδρᾳ ἔχοντο τὸ 1/4 τοῦ ὕδατος διὰ τὸν ὑπέρω λόγιον, ἢ δὲ ῥοή διήρκει ἀκριβῶς τὸ 1/4 τῆς διαρκείας τοῦ πρότερου. Τὸ τοιοῦτον ὁμοίως εἶνε ἐσφαλιμένον, ὑποτιθεμένης τῆς κλεψύδρας πρισματικῆς ἢ κυλινδρικήσ· διότι ὁ χρόνος τῆς ἐκκενώσεως αὐτῆς, μὴ λαμβανόμενου ὑπὸ ὄψιν τοῦ τριχοειδοῦς, δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου.

$$T = \frac{E}{K\epsilon} \sqrt{\frac{2H}{g}}, \text{ μετὰ } H = E \cdot H$$

ἐνθα E παριστᾷ τὸ ἐμβαδὸν τῆς τομῆς τοῦ ἀγγείου, ϵ τὸ ἐμβαδὸν τῆς ὀπῆς, H τὸ ἀρχικὸν ὕψος τοῦ ὕδατος ὑπὲρ τὸν πυθμένα, g τὴν ἐπιτάχυνσιν τὴν ὀφειλομένην εἰς τὴν βαρύτητα, Π τὸ ἔλκον ποσὸν τοῦ ἐκκενομένου ὕδατος (μέχρι τῆς πλήρους ἐκκενώσεως), καὶ K συντελεστήν, ἰσοῦμενον μὲν πρὸς 0,62, ἂν ἡ ῥοή γίνεταί δι' ὀπῆς λεπτοπαρείου, πρὸς 0,82 δὲ, ἂν γίνεταί διὰ βραχέος κυλινδρικοῦ αὐλοῦ. Ἀν δ' ὑποθέσωμεν τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος τὸ 1/4 τοῦ ἀρχικοῦ, ὁ χρόνος τῆς ἐκκενώσεως γίνεταί ὁ ἡμιστός τοῦ ἀρχικοῦ καὶ οὕχ' ἰσοῦται τὸ τέταρτον αὐτοῦ.

Ἀν λοιπὸν ὁ ὑπέρω λόγιος διήρκει μόνον τὸ 1/4 τοῦ πρότερου, ὅπερ καθόλου βέβαιον δὲν εἶνε, ἢ ἂν ὀφείλοισθα θὰ ἤρτο εἶτε ἂν δεχθῶμεν ὅτι ἡ κλεψύδρα εἶχεν ἕτερον τι κατάλληλον σχῆμα, ὥστε ἡ ὀρικὴ διάρκεια τοῦ ὑπέρω λογιῶ νὰ εἶνε τὸ 1/4 περίπτον τῆς ὀρικῆς τοῦ πρότερου, εἶτε ἂν δεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρχον δύο κλεψύδραι, διαφόρου τομῆς ἢ καὶ τομῆς αὐλίσκου ἔκρου, ἢ μὲν διὰ τὸν πρότερον λόγιον ἢ δὲ διὰ τὸν ὑπέρω, ὅπερ δὲν ἀντιτίθεται ποσῶς πρὸς τὰ ὑπο τοῦ Ἀριστοτέλους γραφόμενα.

V. Ἡ κλεψύδρα ὡς ὠρολόγιον

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β^{ου} π.Χ. αἰῶνος πιθανῶς, ἀνεκαλύφθη ὁ τρόπος τῆς ἰσοταχοῦς ῥοῆς διὰ τῆς κλεψύδρας, ἢ γενικώτερον ἀγγείου, τηρουμένης τῆς στάθμης τῆς ἐλευθέρως ἐπιφανείας σταθεράς, δι' ἐπιρρύτου ὕδατος ἔρα fragm. ἐκ τοῦ Πάππου in Theonis in Ptolem. magn. constr. comment. V) καὶ συλλεγομένου ἐν κατάλληλῳ συσκευῇ τοῦ

¹ Διαρκεῖα κατὰ τὴν 30 Νοεμβρίου ὥρ. 9 λ. 30 τὴν 8 Δεκεμβρίου ὥρ. 9 λ. 24 τὴν 29 Δεκεμβρίου ὥρ. 9 λ. 10

ούτω βέροντος ύδατος. Ένεκα δὲ τῆς ἀνισότητος τῆς διαρκείας τῶν ὥρων, συμφώνως τῇ ἀνίστῃ διαρκείᾳ τῆς ἡμέρας, ἐφευρέθησαν τροποποιήσεις, περὶ ὧν, ὡς λίαν γνωστῶν, οὐδένα ποιῆσαι λόγον ἐν τῇ ἐρεύῃ ταύτῃ. Τοῦτο μόνον μοι ὑπολείπεται νὰ προσθέσω, ὅτι αἱ τροποποιήσεις αὗται τῆς ἀπλοσύτης κλεψύδρας, ἢ κἀλλίον το σύνολον ταύτης καὶ τοῦ ὑποδοχέως, ἐκαλοῦντο ὑπο μὲν τοῦ Ἡρω-

νος, καθόσον δύναται τις νὰ εἰπάσῃ, ὅθεν ἡ ὠροσκοπεῖα¹ καὶ βραδύτερον, παρὰ μὲν τοῦ Ἀθηναίου εὐρηγται κατὰ συνακδοχὴν ὡς γινόμενα, παρὰ δὲ τοῦ Βιτρουβίου ὡς ὠρολόγια δὲ ὕδατος ἢ ὕδρανδικά¹.

Κ ΜΑΑΤΕΖΟΣ

¹ Τα περὶ τῶν ὑδραλικῶν ὠρολογίων βρα ἐν Darernberg et Soglio. Dictionnaire des Antiquites, ἔθρον τοῦ Audailion

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

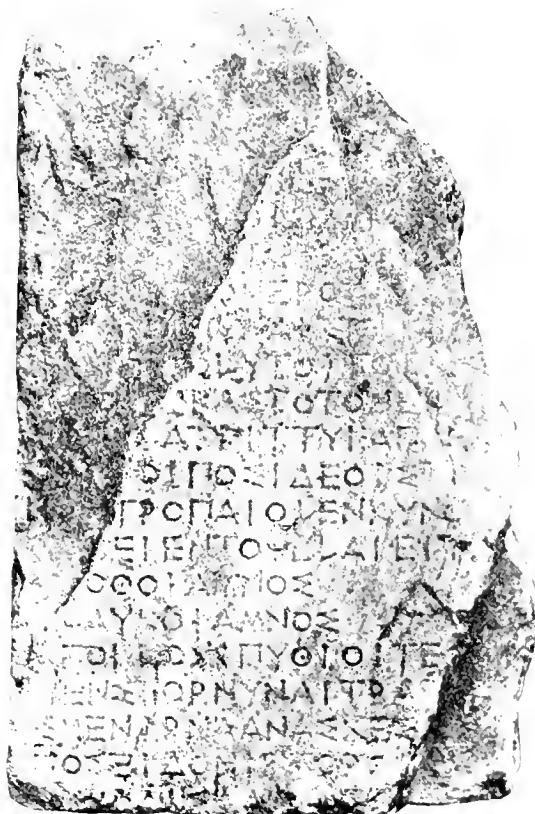
I.

Ἱερὸς Νόμος

Οὗτος γεγραμμένος ἀμφότερῳθι μαρμαρίνης πλακῶς ἀποκεκρουμένης, ἐγούσης πάχος 0,073, ὕψος 0,30, πλάτος ἄνωθεν μὲν 0,10, κάτωθεν δὲ 0,20 εὐρέθη ἐντετοιχισμένος τῷ τοίχῳ τῷ διαχωρίζοντι τὸν κήπον τοῦ Δημητρίου Ἀνυφαντῆ ἀπὸ τοῦ κήπου τοῦ Α. Λιμπερίου, ἐν ᾧ το γυμνάσιον, περὶ οὗ ἐπισησάμεθα λόγον ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ 1900^{ου} ἔτους.

Καὶ ἐν μὲν τῇ μιᾷ τῶν πλευρῶν, ἣτις εἶνε μᾶλλον τῆς ἐτέρας πανταχόθεν ἀποκεκρουμένη, ἦν γε-

γραμμένη ἡ ἐπιγραφή ἣν δηλοῦμεν διὰ τοῦ γράμματος Α. Ἐν ταύτῃ ὀρίζεται ὁ τρόπος καὶ ὁ χρόνος καὶ τὰ θύματα τὰ θυόμενα ἐκάστῳ τῶν ἐν Χαλκίδι λατρευομένων θεῶν ἢ ἡρώων. Ἐν δὲ τῇ ἐτέρα τῶν πλευρῶν, ἣς το ἐν δεξιᾷ μέρος εἶνε σχεδὸν ἀκέραιον εἶνε κεγραμμένη ἡ διὰ τοῦ γράμματος Β δηλοῦμένη ἐπιγραφή. Ἐν αὐτῇ ὀρίζονται τὰ ἱερῶσυνα, αἱ ἀφ' ἐκάστης δηλονότι θυσίας ἀποφοραὶ ἢ ὡς νῦν λέγομεν τὰ δικαιώματα τῶν ἱερέων. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιγραφαι αὗται εἶνε στοιχηδὸν γεγραμμεναι, ὡς πᾶς τις καὶ ἐκ τοῦ πανομοιότυπου, ὅπερ χάριν ἀκριβείας ὡς παρατίθεμεν, δύναται νὰ ἰδῇ.

A.

. Α ε τ ο ϊ σ ο υ ν
 Α ρ τ ε μ ε δ ι β ο ο υ ν
 ε ρ ε φ ο ν Ε ρ ο τ
 ε ν σ τ ο ρ ν ο υ ν α ι τ ρ α π ε ζ χ ν
 5 Η ι π π ο λ ο υ τ ο ι τ ο ϊ
 Η ε κ α σ τ ο τ ο υ ν ε
 α τ ρ ι τ τ ο υ ι Α π ο λ λ ο ν ι Δ ε λ φ ι ν ι ο ι σ ο υ ν Γ
 λ α ο κ ο ι Π ο σ ι δ ε ο ι σ τ ρ α π ε ζ α ν ε ν σ τ ο ρ ν ο υ ν α ι
 Δ ι τ ο ο π χ ι ο ι ε ν κ ο υ ν ο [ς κ ε φ α λ ε ι κ ρ ι ο ν Α φ ρ ο
 10 δ ι τ ε ι ε ν τ ο ϊ ε λ α ι ε ι τ ρ] κ γ ο ν
 X σ ο θ ο ι α μ ν ο ς
 Γ λ α ο κ ο ι α μ ν ο ς A
 Α π ο λ λ ο ν ι Η υ θ ι ο ι τ ε [λ ε ο ν ο ι ν
 ε ν σ τ ο ρ ν ο υ ν α ι τ ρ α π ε ζ χ ν Η Η θ ε ο ϊ ς χ θ ο ν ι ο ι
 15 ς μ ε ν α ρ ν α ν α σ χ ε σ ε ι ς μ ε λ α ν α ε τ ε σ ι ο ν Η Η Η
 Π ο σ ε ι δ ο ν ι Η τ ο ρ θ ι ο ι δ ε τ α ο ρ ο ν κ ρ ι τ ο ν Δ Δ
 ι σ ι α ι

B.

. [Δ ι ο ς τ ρ ο π-
 α ι ο Η ι ε ρ ε ο υ ς ε ν μ ε ν ο ι ε ς θ ο ο ν] τ α ι ο ϊ ο ν δ α ρ [τ-
 ο ν δ ο ο μ ο ι ρ α ς κ α ι Η ε ν δ ε β ο ο ς β ο ο ς π ε ν τ ε μ ο-
 ι ρ α ς λ α μ β α ν ε τ ο δ ο κ ο ο υ ν δ ε τ ι ν ι σ τ ε ρ [ν ο] φ ο ρ-
 ε ι τ ο σ κ ε λ ο ς δ ε τ ο ϊ α ρ χ ε γ ε τ ε ι τ α ς μ ε ρ ι δ α ς
 5 τ α ς α ο τ α ς Η υ θ ι ο Η ι ε ρ ε ο υ ς λ α μ β α ν ε τ ο κ α θ' ε κ-
 α σ τ ο ν δ' Η ι ε ρ ο ν τ ο ν δ α ρ τ ο ν τ α δ ε ρ μ α τ α π α ρ ε-
 χ ο ν τ ο ν α ρ χ ο ν τ ε ς γ λ ο τ τ α ν δ ε τ ο ϊ α ρ χ ε γ ε τ ε-
 ι Η ι ε ρ ε ι α Α ρ τ ε μ ε δ ο ς Ν ι σ α ι α ς κ α θ' α π ε ρ ο τ ο ε-
 ρ ο τ ο ς Η ο τ α ν ε π ο λ ι ς θ ο υ ε τ α ι ε ς α π ο μ ε τ ρ α δ ι-
 10 κ ρ ε α ς λ α μ β α ν ε τ ο Α θ ε ν α ι α ς Η ι ε ρ ε ι α λ α μ β α-
 ν ε τ ο π ρ ο ς τ ε ι τ ρ α π ε ζ ε ι κ] α ι Η κ α τ α τ ο Η ι ε ρ ο-
 ν Η ε κ α σ τ ο ν ε ι π ε ρ τ α ο υ τ' ε ν δ ε ρ ο ς θ ο ο ε τ α ι σ α ρ-
 κ ο ν δ' ε ι μ ε ε ν δ ε ρ ο ς π α ρ ε χ ε ν δ ε τ ε ι Η ι ε ρ ε ι α-
 ι μ ε ρ ι δ α ς μ ε ν π ε ν τ ε τ ο ν ι δ ι ο ν τ ο ν δ α ρ τ ο ν δ-
 15 ε μ ο σ ι ο ν δ ε τ ο ν δ α ρ τ ο ν σ κ ε λ ο ς Α ρ τ ε μ ε δ ο ς Η-
 ι ε ρ ε ι α ι α π ο μ ε ν δ' ε μ ο σ ι ο ν τ ο ν δ α ρ τ ο ν δ ε ρ μ ο-
 α τ α κ α ι Η κ α τ α τ ο Η ι ε ρ ο ν Η ε κ α σ τ ο ν α π ο δ ε τ ο ν
 ι δ ι ο ν τ ο ν δ α ρ τ ο ν σ κ ε λ ο ς τ ο ν δ ε μ ε δ α ρ τ ο ν τ-
 ρ α π ε ζ α ν Η τ ε λ α μ β α ν ε τ ο Κ α θ' α π ε ρ ε τ ε ς Α ρ τ ε-
 20 ρ ι δ ο ς χ ε Α ε τ ο ο ς λ α μ β α ν ε τ ο τ ο ν δ ε μ ο σ ι ο ν Η-
 ι ε ρ ο ν ο ε ρ μ α τ α τ ε κ α ι Η κ α τ α τ ο Η ι ε ρ ο ν ε κ α σ-
 τ ο ν

Ἐπειδὴ ἐλλείπει ἢ ἀρχὴ ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν τούτων δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ κρίνωμεν ἀκριβῶς, ποτε ὁ νομος οὗτος ἐγένετο, δυνάμεθα δ' ὅμως ἀσφαλίστατα νὰ εἰκόσωμεν ἐκ τοῦ ὅτι εἶνε γραμμικὸς γράμμασι τοῦ νεωτέρου Ἀπτικῶ ἀλφάβητου, ὅτι οὔτε πρὸ τοῦ 446 π. Χ. ἐγένετο, διότι ἐλλείπει το τρικέλευς δ, οὔτε μετὰ το 401 π. Χ. διότι τότε εἰσηχθῆ ὁ Ἰωνικὸς ἀλφάβητος.

Τεκμηριώμενοι ἐκ τῶν στίχων 13^{ον}, 16^{ον} 18^{ον} τῆς τῶ στοιχείου Β φερούσης ἐπιγραφῆς, οἵτινες πιθανώτερον πως δύνανται νὰ συμπληρωθῶσιν, φρονοῦμεν, ὅτι ἕκαστος στίχος τῆς ἐπιγραφῆς περιεῖχε 34 γράμματα, εἰ καὶ ἐν δυσὶ στίχοις, τῶ 8^{ον}, 19, πολὺ πιθανόν ὅτι ὑπῆρχον 35, ὡς σαφῶς ἐκ τοῦ 8^{ον} στίχου γινεται ὀφλόν, ἐν ᾧ ὁ χαράξας τὴν ἐπιγραφὴν μετὰ το 31^{ον} γράμμα ἐχάραξε το ἄρθρον ὁ πολὺ μικρὸν μεταξύ τῶν κεραιωντοῦ Ρ καὶ Τ.

Καὶ ἐκ μὲν τῆς Α ἐπιγραφῆς γνωσκόμεν, ὅτι ἐν Χαλκιδίῳ ἐλατρεύοντο θεοὶ μὲν ὁ Ζεὺς τὴν Ἀπόλλων ὁ Πύθιος, ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Γλαῦκος, ἤρωες δὲ ὁ Ἴππολύτος καὶ ὁ Ἰσθός ἢ Κοβος, καὶ ὅτι ἐτελοῦντο καὶ *Ποσειδία*, ἐκ δὲ τῆς Β ὅτι ἐλατρεύετο καὶ ἡ Ἄρτεμις. Καὶ ταῦτα μὲν καθόλου λέγομεν, περὶ δὲ τῶν καθ' ἕναστων κρίνομεν ἄξια παρατηρήσεως τάδε.

Α.

Στ. 1. Μολὶς διὰ τοῦ φακοῦ διακρίνομεν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ τὰ γράμματα *αιων*, ἅτινα πιθανῶς συμπληρωτέον Δετ]οἱ σὺ[ν, διότι, ἐν αἷς Εὐβοικαῖς ἐπιγραφαῖς μνημονεύεται ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις, συναναφέρεται καὶ ἡ Λητώ.

Στ. 3. Τῶν μὲν πρώτων σφζομένων γραμμάτων ἴσως προετάσσοντο τὰ γράμματα, δι' ὧν συνεπληρώσαμεν, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀπίθανον τὸ θῦμα νὰ μὴ ἦτο ἔριφος ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι τῶν ζῴων οἶον ταῦρος ἢ χοῖρος, τὴν δὲ τελευταίαν λέξιν, ἐπειδὴ τοῦ τελευταίου γράμματος το ἤμισυ φαίνεται καθαρώς καὶ διὰ τοῦ φακοῦ ὅτι εἶνε τὸ Τ, συνεπληρώσαμεν γράψαντες ἔροτ]ι.

Στ. 4. Ἐκ τοῦ 14^{ον} στίχου ὀρμηθέντες συνεπληρώσαμεν ἐνστορ]νύναι τρά]πέζαν.

Στ. 7. Τὰ τελευταῖα γράμματα συνεπληρώ-

σαμεν Ἀπ οἵωνι ἔχοντι ἐπώνυμον οὐχὶ *Ποσειδ*, ὡς ἐν στ. 13^{ον}, ἀλλὰ *Δελφίνιον*, διότι γνωσκόμεν ἐκ τοῦ Πλουτάρχου *Τίτ. 16*, ὅτι ἐν Χαλκιδεῖς ὑπῆρχε ναὸς καλούμενος *Δελφίνιον*, οὗ οἱ Χαλκιδεῖς σωθέντες ἀπο τῆς ὀργῆς τοῦ Μανίου ταῖς δεήσεσι τοῦ Τίτου καθιέρωσαν τῷ Τίτῳ. *Αναμνηστικῶς* δὲ ὁ ναὸς ἐπωνομάζετο οὕτω ἀπο τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἐκαλεῖτο *Δελφίνιος* πρὸς Ὁμ. Ὑμν. 2, 317. Ἄρθ. Πλυν. 6, 278, 3. Στρ. 4 σελ. 179. Ὅτι δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ οἱ αὐτοὶ θεοὶ ἔχοντες ἄλλα ἐπώνυμα ἀναφέρονται παράλιξι, ἰδὲ ἐν Μυκονίᾳ ἐπιγραφῇ *Bull. corr. Hell. 12* σελ. 459, ἐν ᾗ ὁ Ποσειδῶν ἐπωνομάζεται *Ταμειτίης* καὶ *Φόκιος*, ὁ Ζεὺς *Βουκίης* καὶ *Χθόνιος*. *Πρὸς* καὶ Ἀπτικὴν ἐπιγραφὴν δημοσιευθεῖσαν ὑπο *Ἐυχαρδῶνος* ἐν Ἄμερ. Ἀρχ. Ἐφημερίδι X 209. Περὶ δὲ τῆς τριττοῦ σημειούμεθα τάδε παραλαμβάνοντες ἐξ ὧν ὁ Βυστάθιος λέγει ἐν *Οἰ. λ. στίχ. 130-131*. « Ἰστέον δὲ ὅτι τρίττωσαν ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὴν ἐκ τριῶν ζῴων οἶον ἐκ δύο μετῶν καὶ βόας, ὡς *Ἐπίχαμος*, ἡ βόας καὶ αἰγὸς καὶ προβάτου ἢ κάπρου καὶ κροῦ καὶ ταύρου Ἡ δὲ τοιαύτη καὶ βουόπρωρος, φασίν, ἐλέγετο διὰ το προηγείσθαι αὐτῆς οἶον ναὸς πρῶρον τὸν βόον ». Τίς εἶνε ὁ θεός, ᾧ ἐθύετο ἢ τριττός, ἕνεκα τῆς φθορᾶς τοῦ λίθου δὲν γνωσκόμεν, ὅτι ὁ ὅμως το τριττός συναπτέον τοῖς ἡγουμένοις καὶ οὐχὶ τοῖς ἐπομένοις δεικνύουσιν αἰ μετὰ τὴν λέξιν ταύτην καὶ γυμνῷ ὀφθαλμῷ διακρινόμεναι τρεῖς στιγμαί. Ἐξ ἐπιγραφῆς εὐρεθείσης ἐν Ἐλευσίῃ καὶ ὑπο *Πιπτάκη* δημοσιευθείσης ἐν Ἀρχ. Ἐφημερίδι 3798) γνωσκόμεν ὅτι ἡ τριττός τρίττω βραχὺς καλούμενη] ἐθύετο τοῖσι θεοῖσι ἐν τῇ ἑορτῇ. Ἐκ δὲ ψηφισματός τῶν Δελφῶν *Dittemb. SIG Ins. Graec. 207*) μάθονομεν ὅτι *ἐκατόμβη βουόπρωρος* ἐθύετο τῷ θεῷ, *δοδεκαίς* δὲ *βουόπρωρος* τῇ Ἀθηνᾷ πρὸς καὶ *Ditt. SIG. 13*. Ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ τὸ ὄνομα τῆς Ἀθηνᾶς οὐδαμῶς φαίνεται, οἱ δὲ Χαλκιδεῖς ὡς ἄποικοι τῶν Ἀθηναίων πάντως ἐτίμων τὴν Ἀθηνᾶν, οὐδόλως ἀπίθανον εἶνε νὰ υποθέσωμεν, ὅτι ἡ τριττός τῇ Ἀθηνᾷ ἐθύετο. Παρατηρητέον καὶ τοδεῖ ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ὁμοειδέσιν ἐπιγραφαῖς τὸ μὲν ὄνομα τοῦ θεοῦ ἢ τοῦ ἤρωος κεῖται κατὰ ὁστικὴν, το τοῦ θύματος κατὰ ὀνομαστικὴν ἢ αἰτιατικὴν ὡς ἀπατεῖ τὸ βῆμα εἰς ὁ ἀναφέ-

ρεται. ἐνταῦθα δὲ ἢ τὰ θύματα δηλοῦσα λέξις δὲν κεῖται κατ' αἰτιατικὴν, ὡς ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς θεῶν τρίτοαν βραχὺν Ἐρ. Ἀρχ. 3798 ἢ δῶδε καὶ δα βούπρωρον SIG. 207 Ditt ἢ τρίτοαν δὲ βραχὺν χρυσοκερων τοῖς θεῶν Ditt. SIG. 13) ἀλλὰ κατὰ δοτικὴν τούτου ἕνεκα τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς ἢ τοῦ θεοῦ νοητέον κατ' ὀνομαστικὴν, ὅποτε ὡς ῥήμα πρέπει νὰ νοηθῇ το τιμιάσθω ἢ τι τοιοῦτον (πρβ. Ὁμ. Π. 12, 310, 9, 38 Πλ. Νόμ. 933 d.).

Στ. 8. Εἰ καὶ ὁ Γλαῦκος μνημονεύεται καὶ ἐν στ. 12^ο, συνεπληρώσαμεν τὰ σφῆζόμενα γράμματα ... οἱ, οὕτω, διότι ὁ Γλαῦκος κατὰ τὰ Ποσειδία, τὴν ἑορτὴν τοῦ Ποσειδῶνος, ἀναμνηστικῶς συνετιμᾶτο τῷ πατρί. Ἐντεῦθεν τὸ πρῶτον γίνεται γνωστὴ ἢ τῶν Ποσειδίων ἑορτὴ, ἣτις ἄγνωστον πότε ἐτελείτο. Μετὰ τὸ τελευταῖον γράμμα T συνεπληρώσαμεν τραπεζαρ ἐνοστορέται, τοῦτο μὲν διότι τὸ κάτω μέρος τῆς κεραίας τοῦ P ὑποφαίνεται πως, τοῦτο δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες τὸν 14^ο στίχον.

Στ. 9. Τὸν στίχον τοῦτον ἐνομίσαμεν κατὰ πρῶτον ὅτι πρέπει νὰ συμπληρώσωμεν γράφοντες Δι[τροπαῖοι ἐν κυνῶ] ἐπιτολαῖς ἀναμνησθέντες ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς ἐπονομάζεται τροπαῖος (ιδ. Εὐρ. Ἡρ. 937. Σοφ. Ἄντ. 143. Τραγ. 303. καὶ CIA 467, 27, 462, 17, 471, 28 καὶ ἡ μεγάλη ἑορτὴ αὐτοῦ, τὰ Ὀλύμπια, ἤγετο ἐν κυνὸς ἐπιτολαῖς, τὴν πρώτην δηλονότι πανσέληνον μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς. Ἐπειδὴ δ' ἔμως τὸ ἐν τῷ ἐπιόντι στίχῳ ἐν τῷ εἰλαιῷ δὲν δύναται νὰ δηλοῖ χρονολογίαν ἀλλὰ τόπον, ἐκρίναμεν καλὸν νὰ συμπληρώσωμεν, Δι[τροπαῖοι ἐν κυνῶ] κεφαλή. Κυνὸς δὲ κεφαλὴ πιθανῶς ἐκαλεῖτο ἢ καὶ νῦν *κακοκεφαλή* καλουμένη ἄκρα, ἣς πλησίον πρὸ δύο περιπόου ἐτῶν εὐρέθη περίβολος οἰκοδομήματος ἐκ μεγάλων λίθων, ὅστις οὐχὶ ἔρθως ὑπελήφθη ὑπὸ τινῶν ὡς τείχους μέρος. Σημειώτεον ὅτι ἡ ἄκρα αὕτη ὄντως ἑμοιάζει κυνὸς κεφαλή. Ὅτι δὲ τῷ Διῖ ἐθύετο κυνὸς καὶ ἐκ τοῦ Ὁμήρου γνωστὸν (ιδ. Ὀδ. ι. στίχ. 352). Μετὰ τὴν λέξιν κυνὸς, ὅπως ὁ στίχος ἀποτελεσθῆ ἐκ 34 γραμμάτων καὶ συμπληρωθῶσι τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ 10^ο στίχου σφῆζόμενα γράμματα δι' ἑὶ ἐγράψαμεν Ἀγρο προ διανοίας λαβόντες, ὅτι ἔπου ὁ ἔρωσ ἐτιμᾶτο ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ συντιμᾶται καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἡ φιλομειδῆς Ἀφροδίτη.

Στ. 10. ἐν τῷ εἰλαιῷ, τόπῳ φύονται ἐλαίας, τῷ

ἄλλως δηλονότι εἰλαιῶνι καλουμένῳ. Περὶ τῆς σημασίας τῆς καταλήξεως—εἰς πρβ. τὸ δονακέος, κοπτεός, φειδέος. Περὶ δὲ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου εἰλαιῶς τοῦτο μόνον σημειούμεθα, ὅτι παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀγροῦσαν εἰς Πεί καὶ Δοκὸν ὑπάρχει καὶ νῦν ναὸς ἐπ' ὀνόματι παναγίας τῆς Ἐλαιόσης. Μὴ ὁ τῶν Χριστιανῶν ναὸς ἀντικατέστησε τὸν ἐν τῷ εἰλαιῷ πάλαι ποτὲ ὑπάρξαντα ἐθνικὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης;

Στ. 11. Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου τοῦτου, ὡς ὁ γῶρος μαρτυρεῖ, δύο γράμματα ἀλλεῖπουνσιν. Ἐπειδὴ ἡμεῖς τοῦλάχιστον οὐδὲν ἄλλο ὄνομα θεοῦ ἢ ἥρωος ἔχον σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης γνωσκόμεν ἢ τὸ τοῦ Ξούθου, τοῦ πατρὸς τοῦ Αἰάλου καὶ Κόθου, οἵτινες ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος (αἰτ. Ἑλλην. 22) εἰς Εὐβοίαν ἤκον οἰκήσοιτες, Αἰολέων τότε τὰ πλεῖστα τῆς νήσου κατεχόντων, συμπληροῦμεν γράφοντες Κ]όθου. Τὴν νόθον δίφθογγον ο ἀντὶ τῆς ου ἰδὲ καὶ ἐν στ. 6^ο ἐν λέξει με]κάστο. Δὲν εἶνε δ' ἔμως ἀπίθανον τὸ ἐλλεῖπον πρῶτον γράμμα τοῦ στίχου τοῦτου νὰ εἶνε τὸ τελευταῖον γράμμα τῆς τελευταίας λέξεως τοῦ προηγούμενου στίχου, ὅποτε πρέπει νὰ συμπληρωθῆ Κ]όθου. Τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα μᾶλλον εὐαρμυστεῖ ἐνταῦθα, διότι, ὡς ὁ Στράβων λέγει (447), ὁ Κόθος μετὰ τὰ Τρωικὰ ἔρμηθεις ἐξ Ἀθηνῶν ὤκισε τὴν Χαλκίδα, οἱ δὲ οἰκισταὶ ἐτιμῶντο ὡς ἥρωες.

Στ. 12. Συμπληροῦμεν Γ]λακῶνι. Ὁ πόντιος Γλαῦκος, ὁ τῆς Ἀθηδόνος οἰκιστῆς ἐτιμᾶτο ἐν Χαλκίδι ὡς υἱὸς τῆς Εὐβοίας (ιδ. Austri. Lexicon W. H. Roscher ἐν λέξει). Τῷ γράμματι A, ὅπερ κεῖται ἀντικρὺ τοῦ 11^ο καὶ 12^ο στίχου, ἴσως εἶποντο ἄλλα γράμματα δηλοῦντα τὴν τιμὴν τῶν θυομένων ἀμῶν τῷ Ξούθῳ (ἢ Κόθῳ) καὶ Γλαύκῳ. Ἐκ τούτου δὲ εἰκάζομεν ὅτι καὶ τῶν ἄλλων θυμάτων τῶν τοῖς ἄλλοις θεοῖς θυομένων, ὡς καὶ τῆς τραπέζης ἢ τιμῆ θὰ ὀρίζετο, ὡς βλέπομεν, καὶ ἐν τῇ ὑπὸ Ῥιχαρδῶνος ἐν τῷ Ἀμερικανικῷ περιοδικῷ (X. 209) δημοσιευθεῖσῃ Ἀστικῇ ἐπιγραφῇ. Ἀλλὰ τί τὸ γράμμα τοῦτο σημαίνει; Ἡμεῖς τοῦλάχιστον οὐδαμῶς ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν ἕμοῖον τι διὰ τοῦτο ἀπλήρῃ εἰκασίαν προτείνομεν λέγοντες ὅτι τὸ A ἴσως σημαίνει, ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἀμῶν ἔδει νὰ ὑπολογίζηται εἰς δραχμὰς οὐχὶ Εὐ-

βοικᾶς ἀλλ' Ἀττικᾶς. Γνωστὸν εἶνε ὅτι ἡ Εὐβοία ὑποταχθεῖσα τοῖς Ἀθηναίοις τῷ 443 π. Χ. ἀπώλεσε τὴν αὐτονομίαν, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν ἴδιον νόμισμα (ἰδ. ἱστ. Νομ. Σβορώνου σελ. 448). Πιθανὸν λοιπὸν, ὅτι ἐν τοῖς δημοσίοις νόμοις, οἷος καὶ οὗτος, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐγγράφοις τοῖς μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς αὐτονομίας συνταχθεῖσιν ἔδει νὰ σημειῶται τὸ ἀττικὸν νόμισμα πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἐγγυρίου, ὅπερ βεβαίως δὲν ἦτο δυνατὸν πάραυτα νὰ καταργηθῆ ἢ νὰ παύσῃται ὄν ἐν χρῆσει.

Στ. 13. *A]πόλλοι Ηεθίοι* τ[λειον οἶν. Ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἐκαλεῖτο Πόθιος οὐ μόνον ἐκ τῶν ποιητῶν γινώσκουμεν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν (Kaibel. ἐπ. 1038 VI. 1037, 2. 1040, 7). Ὅτι δὲ καὶ οἷς αὐτῷ ἐθύετο ἰδ. Ἀρχαιολ. Ἐφημερ. Ἀμερικ. X, 209.

Στ. 14. Το πρῶτον ἐλλείπον γραμμα τοῦ στίχου τούτου, εἶνε τὸ τελευταῖον τῆς τελευταίας λέξεως τοῦ προηγουμένου στίχου. Ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ προσέθεμεν μετὰ τὰ ἐλλείποντα γράμματα τῆς λέξεως *τράπεζαι* τὴν τιμὴν αὐτῆς, ὡς καὶ ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῇ ὑπὸ Ῥιχαρδῶνος δημοσιευθεῖσῃ ἐν τῷ Ἀμερικ. Ἀρχαιολογικῷ (X. 209) ὑπάρχει σεσημειωμένη. Τοῦτ' αὐτὸ ἐπράξαμεν καὶ ἐν τοῖς δυοῖς κατόπιν στίχοις. Ὡς δὲ συνεπληρώσαμεν τοὺς στίχους 14, 15, 16, πάντες ἀποτελοῦνται ἐκ 34 γραμμάτων.

Στ. 15. Τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου τούτου σαφῶς διακρινόμενον Σ ἔχει κάτωθεν γραμμὴν. Τί σημαίνει αὕτη ἡ γραμμὴ, ἀγνοοῦμεν. Ὅτι τοῖς χθονίοις θεοῖς ἐθύοντο ἱερεῖα μέλανα, γνωστὸν πολλαχῶθεν.

Στ. 16. *Ποσειδῶνι Πορθί[οι*. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο τοῦ Ποσειδῶνος, ὅπερ νῦν τὸ πρῶτον ἐντεῦθεν γίνεται γνωστὸν, ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ (IGIMA. I. 905) *φυσάλμιος*. Παρατηρητέον ὅτι ἐν ᾧ ἐν στ. 8^ο τὸ *Ποσειδῶνι* γράφεται διὰ τοῦ ι, ἐνταῦθα τὸ *Ποσειδῶνι* γράφεται διὰ τῆς διρθόγγου ει. Ὅτι τῷ Ποσειδῶνι συνήθως ταῦρος ἐθύετο, περιττὸν νὰ εἰπωμεν.

Στ. 17. Ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ μάλιστα διακρίνονται τὰ γράμματα Ι:Σι, ΑΙ, διότι ὁ λίθος εἶνε ἀποκεκρουμένος καὶ κάτωθεν.

Β.

Στ. 1. Οὕτω συνεπληρώσαμεν ἠρηθῆντες ἐκ τοῦ ἐνάτου στίχου τῆς Α ἐπιγραφῆς. Περὶ τῆς λέξεως *δαρτίον*, ὅπερ καὶ *δαρτίον* καὶ *ἐνδοσον* λέγεται, ἰδὲ ἐπιγ. Bull. corr. Hell. 12 σελ. 439. Paton Oxfordt 1891 ἀριθ. 37-4 καὶ 38. πρβ. καὶ Ἰσχύιον ἐν λέξει *ἐνδοσατα*.

Στ. 2. Περὶ τῆς γνησίας διρθόγγου οἶν ἐν τῇ λέξει *βοδα*, *δοκαοδν* καὶ *λετοδα* ἐν στ. 20^ο ἀντὶ τῆς νοθου οἶδ. Βάσανον Ἑλλ. προσφ. Θ. Παπαδημητρακοπούλου.

Στ. 3. Τῆς λέξεως *στερτογοροῖτο* τὰ ἐν τῷ μέσῳ δύο γράμματα το εἶνε ἀρθαρμένα, μόλις δὲ διακρίνεται μία τῶν κερατιῶν τοῦ Ν καὶ μικρὸν μέρος τοῦ Ο. Το *στερτογοροῖτο*, ὡς ἡμεῖς τοὐλάχιστον γινώσκουμεν, οὐδαμοῦ ἀλλάχου εὐρέθη, εἶνε δὲ συνώνυμον τοῦ τὸ *στήθος ἢ στέρον λαμβάνειν* πρβ. Paton Inscrip. 38 καὶ SIG. 379. Στήθος δὲ καθ' Ἰσχύιον λέγεται καὶ τὸ ὑπὸ τοῖς ποδῶν *δαρτίον* στηθῆτιον.

Στ. 4. Ἀρχιγῆτης ἐνταῦθα λέγεται καθ' ἡμέας ὁ ἄρχων τοῦ τοποῦ, ὅστις ἐν ἄλλαις Χαλκιδικαῖς ἐπιγραφαῖς νεωτέρων χρόνων λέγεται ἡγεμῶν.

Στ. 5. συνεπληρώσαμεν *Ποθίο* πρὸ ὀρθαλμῶν λαβόντες τὸ ἐν στ. 13^ο τῆς ἐπιγραφῆς Α *Απόλλοι Ηεθίοι*.

Στ. 6. *παρεχόντων ἀρχοντες*. Οὕτω συνεπληρώσαμεν πρὸ διανοίας λαβόντες τὸ ἐν τῇ Μυκονίᾳ ἐπιγραφῇ *ἀρχοντες διδοόντων* Bull. corr. Hell. 12 σελ. 439).

Στ. 8. Τὰ σαφῶς ἐν τῷ λίθῳ φαινόμενα γράμματα . . . *σαίαι*, μικρὸν δὲ πως καὶ τὴν κερατιᾶν τοῦ προηγουμένου (ἢ Ἰ) συνεπληρώσαμεν οὕτω ἀναμνησθέντες τῶν ἐν Ἀντιγόνη Σφοκλέους σ. 1131) Νηυσταίων ὀρέων, ἅτινα ἀπὸ τῆς Εὐβοικῆς Νηυσίης ὠνομάσθησαν. Ἐντεῦθεν ἴσως καὶ ἡ Ἀρταμῖς ἐπωνομάσθη *Νι(ν)σαία*. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ τὸ μετὰ τὸ *καθάπερ* ἄρθρον ὀλησμονήσας ὁ χαρακτῆς ἐγράφεε κατόπιν πολὺ μικρὸν μεταξὺ τῶν δύο κερατιῶν τοῦ Ρ καὶ Τ. Παρατηρητέον πρὸς τούτους, ὅτι ἐν ᾧ συνήθως πρὸ τῶν δασυνομένων λέξεων *ἱερεῖα*, *ἱερόν*, ἕκαστον τὸ σημεῖον τῆς δασείας Η ὑπάρχει, ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν στ. 19^ο ἐν τῷ ἄρθρῳ εἰ καὶ ἐν στ. 21 ἐν τῇ λέξει ἕκαστον ἐλλείπει.

Στ. 9. Το ἔχρατον ἐγραψάμεν προ ὀφθαλμῶν ἔχοντες τὸ ἐν στίχῳ 3^ῳ τῆς Α ἐπιγραφῆς, ἢ ἀπόμνημα. Καὶ ἡ λέξις ἀπόμνημα = ἐν προσθηκῆς μερεῖ, ἐπίδομα προσθετον, ὡς λεγομεν νῦν το πρῶτον ἐντεῦθεν γνωσκαται.

Στ. 10. Συνεπληρώσαμεν Ἀθηναίως, εἰ καὶ το περισσῶθεν μέρος τῆς ἐπιγραφῆς Α, ἐν ᾗ ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν δὲν περιέχει τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς καύτης, διότι καὶ ἐξ ἐπιγραφῆς, ἣν ἔχομεν δημοσιεύσῃ ἐν τῇ Ἀθηναίᾳ τομ. Β σ. 612 καὶ ἐκ τοῦ Αἰλιακοῦ γνωσκαμεν ἐπι τῇ Ἀθηναίᾳ πολλὰ περιεργὴ ἐκτετατο ἐν Χαλκίδι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀλωσὴν τῆς Εὐβοίας Αἰλ. Γ' 1. Περὶ τῆς λέξεως δίκρεως = μερεῖς δίκρεως, διμοιρία Πρύχ. ἰδὲ Κῶν ἐπιγραφῆν ὑπὸ Paton Oxford 1891 37-4 δημοσιευθεῖσαν.

Στ. 12. Ἐνδορα. Ἡ λέξις αὕτη τὸ πρῶτον νῦν ἀπαντᾷ. Ὅτι οὕτω πρέπει ἡ λέξις αὕτη νὰ ἀναγνωσθῇ, ἡμεῖς οὐδόπως ἀμφιβάλλομεν, εἰ καὶ ἡ κεραία τοῦ Ρ εἶνε ἐφθαρμένη, σαφῶς δὲ μόνον διακρίνεται το καμπύλον τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ἀλλὰ τι σημαίνει ἡ λέξις αὕτη; Καθ' ἡμᾶς κρίνοντες ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κῶ (Paton Oxford 1891 ἀριθ. 37-4 καὶ 40), καθ' ἃς ἔνδορα ἐνδορεται καὶ θέσται ἐν ἐστίαι τὰ ἐνδορα — γῆρη τοῦ βῶσι τῷ ἱερῷ δῆγμα καὶ σκέλος δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι σημαίνει, ὅτι τὸ θυσιμενον θυμα ἐκδάρην ἐθέστω ὄλον, διότι βλέπομεν, ὅτι τὸ σκέλος τοῦ θυσιμένου ὡς καὶ τὸ δέρμα λαμβάνει ὁ ἱερεὺς, οὐδὲ ὅτι ἄδαρτον τὸ θυμα μετὰ τοῦ δερματος συνεκρίετο, διότι τότε δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ γίνῃ κατωτέρω διάκρισις στ. 18 τῶν δαρτῶν ἀπο τῶν μη δαρτῶν. Φρονούμεν λοιπον ὅτι τοῦ θυματος ἡ κεφαλή σὺν τοῖς ποσίᾳ πρὸς Πρύχ. ἐν λέξει ἐνδοραται περιτυλισσομένη ἐντος τοῦ δερματος ἐκρίετο ἐπι τοῦ βῶμου καὶ ὅτι τοῦτο δηλοῖ τὸ ἐνδορα. Διὰ δὲ τοῦ σαρκῶν, νομίζομεν, δηλοῦται ὅτι ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς διὰ τοῦ κρῶν πρὸς Paton Oxford 1891 ἀριθ. 37-4 καὶ 40.

Στ. 14. Το μερίδια πάντα συνεπληρώσαμεν κατὰ τὰ ἐν στ. 2 καὶ ὁ πέντε μοῖρας — τὰς μερίδας. Ἰδια μὲν δαρτὰ πρὸς, θερτὰ καὶ θρατὰ λεγοῦνται ἐνταῦθα τὰ θυματα τὰ θυόμενα ὑπὸ τῶν ἰδίων, σημαντικὰ δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ δήμου ἢ τῆς πόλεως κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ μη δαρτὰ, τὰ ὀλοκαυτῶματα ὀρίονσι τὴ μολοκαῖα. Ἐκ τῆσδε τῆς

ἐπιγραφῆς, ὡς γινεται ὄλλον ἐκ τῆς ἀντιθέσεως, καταδείκνυται, ὅτι ὀρθῶς ὁ κ. Καββάδιος ἐν ὁμοίᾳ ὑπὸ τὴν ἀκροπολιν εὐρεθεῖσα ἐπιγραφῆ (Βοημ. Ἀρχαιολ. 1897 σελ. 187 ἀνεγνω τῶν δημοσίων καὶ οὐχὶ τῶν δημοσίων, ὡς ὁ Βιλιαμοδίτσιος προέπεινεν. Παρατηρητέον καὶ τοδε, ὅτι ἡ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερεῖα ἀπο μὲν τῶν δημοσίων θυμάτων ἐλάμβανε δέρματα, ἀπο δὲ τῶν ἰδίων σκέλος, ἡ δὲ τῆς Ἀθηναῖς, ὡς ἡμεῖς συνεπληρώσαμεν, ἀπο μὲν τῶν ἰδίων ἐλάμβανε κρέα, ἀπο δὲ τῶν δημοσίων σκέλος.

Στ. 16. Τῇ δοτικῇ ἱερῶν ἐνοσητέον ἐκ τῶν ἡγουμένων το παρόχου.

Στ. 17. Ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθημεν τὸν στίχον τοῦτον νὰ συμπληρώσωμεν οὕτως, ὥστε νὰ ἔχη 34 τὸ ὄλον γράμματα, ὑπεθέσαμεν ὅτι το ο τοῦ ἄρθρου τὸ τοῦ προ τοῦ ἱερῶν ἦτο γειραμμένον πολὺ μικρον, ὡς ἐν στίχ. 8^ῳ. Ὅμοίως προτιμῶμεν καὶ ὁ 19 στίχος νὰ ἔχη 33 γράμματα καὶ νὰ συμπληρωθῇ καὶ ἱε, διότι ὁμοίως ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ εὐρηται, παρὰ νὰ συμπληρωθῇ ἱε τε, ὡς συνεπληρώσαμεν κατ' ἀνάγκην, ἐνα μὴ ὑπερβῶμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν 34 γραμμάτων καθ' ἕκαστον στίχον.

Στ. 20. Συνεπληρώσαμεν γράψαντες γέ. Αιστοθε, προ ὀφθαλμῶν ἔχοντες τὰ ἐν τῷ 1^ῳ στίχῳ τῆς Α ἐπιγραφῆς.

Θεοσις
 το ε Ισι δι
 ο κ
 ε

 Μάρκος
 κον. ι. ιρας
 Έρμουγενος
 λι
 Θεοδώρου

Καί ἡ ἐπιγραφή αὐτή εὐρέθη ἐντετοιχισμένη ἔνθα καί ἡ προηγουμένη. Ἦνε γραμμική ἐπι μαρμαρινῆς στῆλης ἀποκεκρουμένης ἄνωθεν καί κάτωθεν, ἐγούσης δὲ πῶχος 0,11, ὕψος 0,44, πλάτος 0,31 τοῦ μέτρου.

Ὡς εἰκάζομεν ἐκ τοῦ δευτέρου στίχου, ὁ λίθος οὗτος ἦν ἀνάθηματικός, χαριστήριον ἰσως τῆ Ἰσιδι, ἧς ὄνομα ἔκειτο ἐκεῖ πλησίον μεταξύ τῆς Ἀρεθούσης καί τοῦ Ἑνετικῆς ὑδραγωγείου¹ μετηγήθη δ' ἐκεῖθεν, παθὼν οὐκ ὀλίγην φθοράν, ὡς δαίλουσι τὰ ἐν τῷ μέσῳ ξέσματα, τὰς οὐδὲ τίνας ἔνεκα.

3.

ΑΡΤΕΜΙΔΙΕΙΛΕΙΘΥΛΔΙΚΑΙΡΕΤΑΕΥΛΑΕΙΑΕΥΞΑΜΕΝΑ

Ἀρτέμιδι Εἰλειθία Δικαιρέτα Εὐλαεῖα εὐξαμένα

Ἡ ἐπιγραφή αὐτή εἶνε κεχαρτισμένη ἐν ἐνὶ στίχῳ ἐπὶ τοῦ γαισίου πλάκος πῶχ. 0,7, ὕψ. 0,31, πλάτ. 0,63, ἦν περιθετοί πλάσιον ἐξέχον τοῦ μέσου, ἐν ᾧ ἀκατεργάστῳ ὄντι ἦν ἐντεθειμένη εἰκὼν ἀνάγλυφος παιδίου, ἦν ἡ Δικαιρέτα ἐκπληροῦσα εὐχὴν ἐπὶ τῷ αἰσίῳ τοκετῷ ἀνέθηκε τῇ Εἰλειθίᾳ Ἀρτέμιδι. Εὐρέθη ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ παρὰ τὴν Ἀρεθούσαν οἰκοδομηθέντος χημικῆς ἐργοστασίου τοῦ Β. Σακελλάρᾳκη, ἔνθα καὶ ἄλλοι πολλοὶ μεγάλαι λίθοι θεμελίαι εὐρέθησαν, οἵτινες ἰσως ἀνηκουσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Εἰλειθίας Ἀρτέμιδος, εἰς ὃν καὶ τὸ ἀνάθημα ἐγένετο.

Ἡ ἀνευ ὑπογραφῆς δοτικῆ Εἰλειθία δὲν εἶνε τι ἀσύνηθες ἐν ἐπιγραφαῖς, σπανία εἶνε μόνον ἡ γραφή Εἰλειθία ἀντὶ τοῦ Εἰλειθια. Τὰ ὀνόματα Δικαιρέτα καὶ Εὐλαεῖα νῦν το πρῶτον γνωσκόνται. Ὁ τύπος εἰς -α τοῦ ὀνόματος Δικαιρέτα καὶ τῆς μετοχῆς εὐξαμένα καὶ ἡ μὴ προπῆ τοῦ κ εἰς χ μετὰ τὴν σύνθεσιν ἐν τῷ ὀνοματι Δικαιρέτα² (δίκη-αίρέομαι, μάλιστα δὲ τὸ πατρωνυμικὸν Εὐ-

λαεῖα¹ ἀντὶ τῆς γενικῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς Εὐλαίου μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ τὸ ἀνάθημα τοῦτο τῇ Ἀρτέμιδι ποιησαμένη ἦν Αἰολίς.

4

ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ
 ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ
 ΧΑΙΡΕ

Ἡ ἐπιγραφή αὐτή γραμμικὴ ἐπι ἀποκεκρουμένης μαρμαρινῆς στῆλης ἐγούσης ἀετωματίου ἀπολήγον ἐἰς ἀκροκεράμους εἶνε ἐντετοιχισμένη ὑπὲρ τὴν κρήνην τὴν ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀρεθούσαν βυρσοδεφείῳ τοῦ κ. Έμμ. Ἀναστασίου. Το ὕψος τοῦ σφῆζομένου μέρους τῆς στῆλης εἶνε 0,17, τὸ πλάτος 0,35, τοῦ ἀετωματίου τὸ ὕψος 0,20 τὸ δὲ πῶχος 0,08.

Αἱ δύο τελευταῖαι ἐπιγραφαὶ ἀπεστάλησάν μοι ὑπο τοῦ Σχολάρχου καὶ ἐπιμελήτου τοῦ ἐν Νάλκιδι μουσαίου κ. Γεωργίου Δερβένη.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

¹ Περὶ τοῦ ναοῦ τούτου ἴδ. Ἐθνικὸς τομ. 6 σελ. 476.
² Πρὸς Ἀπολλωνίου περὶ συνταξίως 38, 27. «Οἱ μὲν ἄλλοι Ἑλληνες δασύουσι τὰ ἐν τῇ λέξει φωνήεντα. Αἰολεῖς δὲ μόνον ὑλάουσι». Ἰδ. καὶ Ἡρ.-δ. 2, 825, 25.

¹ Πρὸς ἐπιγρ. ἐν Mitteil. des arch. Inst. XV 316 n° 47. καὶ Bull. de com. Hell. XIII, 384 n° 3.

ΑΡΧΑΪΚΟΝ ΑΓΑΛΜΑ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ

(Πρὸς πίνακας 3, 4)

Εἰς τὰ ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἡμῶν Μουσεῖῳ κείμενα, μετὰ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς σωζόμενα, εἰς ἀρχαῖκὰ ἀγάλματα γυμνοῦ νεανίου τοῦ τύπου τῶν καλουμένων ἀγαλμάτων Ἀπόλλωνος, ἦτοι εἰς τὰ ἐκ Θήρας¹, ἐκ Νάξου², ἐκ Μήλου³, ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας⁴, ἐκ Πύλου⁵ καὶ ἐκ Κερατέας Ἀττικῆς⁶, εἰς ταῦτα, λέγω, τὰ εἰς ἀγάλματα προσετέθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1900 καὶ ἑβδόμον ἀγαλμα, τὸ ἐνταῦθα ἐν τοῖς φωτοτυπικοῖς πίναξι 3, 4 ἀπεικονιζόμενον, ὅπερ φέρει ἀριθμὸν 1906 τοῦ Ἐυφρητίου τῶν γλυπτῶν. Τὸ ἀγαλμα τοῦτο εὑρέθη διὰ λαθραίων ἀνασκαφῶν, τεθραυσμένον εἰς τεμάχια, παρὰ τὰ Κουβαρᾶ-Καλύβια Ἀττικῆς, ἐν θέσει Βολομάνδρα, ὑποκλαπέν δὲ καὶ εἰς Ἀθήνας κομιζόμενον κατεσχέθη ὑπὸ τῆς Ἀστυνομίας, ματαιωθείσης οὕτω τῆς φυγαδεύσεως αὐτοῦ. Ἐσώθη δὲ οὕτω τὸ ἀγαλμα ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Μουσείου, οὗ εἶνε ἀποκλειστικὸν κτῆμα, καὶ ἐπιφανῆ κατέχει ἐν αὐτῷ θέσιν διακρινόμενον καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας καὶ διὰ τὴν διατηρησιν αὐτοῦ καλλίστην οὔσαν, ἀπ' οὗ καὶ ἡ ρῖς αὐτοῦ ὅλως σώα εἶνε.

Το μάρμαρον εἰς οὗ το ἀγαλμα εἶνε πεποιημένον φαίνεται ὅν Πάριον. Τὸ ὄλον δὲ ὕψος αὐτοῦ εἶνε 1,79⁷.

¹ Π. Καβδαχίας: Γλυπτὰ τοῦ Ἐθν. Μουσείου, ἀρ. 8.

² Καβδαχίας: Γλυπτὰ τοῦ Ἐθν. Μουσείου, ἀρ. 14.

³ Bulletin de corr. hellénique 1892 σ. 79 πιν. XVII (Holleaux).

⁴ Καβδαχίας: Γλυπτὰ τοῦ Ἐθν. Μουσείου, 9.

⁵ Καβδαχίας: Γλυπτὰ, ἀρ. 40. Bulletin de corr. hellénique 1886 σ. 66 πιν. IV (Holleaux).

⁶ Δελφ. Ἐφημερίς 1885 σ. 76 πιν. 6 (B. Λεονάρδος).

⁷ Δὲ καὶ ἑκαστὰ διαστάσεις τοῦ ἀγάλματος ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

0,75	ὕψος ἀπὸ κορυφῆς ἕως ὀμφαλοῦ
0,41	» » ὀμφαλοῦ ἕως ῥίζης τοῦ πῆους
0,57	» » » ἕως μέσου γόνατος

Ἄμα τῇ κατασχέσει καὶ καταθέσει τοῦ ἀγάλματος ἐν τῷ Μουσεῖῳ, ἐγένετο ἀνασκαφὴ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιτηρησιν ἐμοῦ, ὕστερον δὲ καὶ τοῦ κ. Τσουντα, ἐν ᾧ τόπῳ ἐλέγετο ὅτι εὑρέθη τὸ ἀγαλμα. Ἐβεβαιώθη δὲ διὰ τῆς σκαφῆς ταύτης, εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, ὅτι ἐκεῖ ὄντως εὑρέθη, διότι, ἐμοῦ παρόντος, εὑρέθησαν πέντε μικρὰ τεμάχια, εἰς τὸ αὐτὸ ἀγαλμα ἀνήκοντα, ἅτινα προσαρμολθέντα συνεπλήρωσαν ἱκανῶς τοῦτο, κατὰ τε τὰς χειρὰς καὶ τοὺς πόδας. Ἀκριβῶς δὲ πληρίον τῶν τεμαχίων τούτων ἀνεφάνησαν σετυλημένοι τάφοι καὶ εὑρέθησαν τεμάχια πηλίνων ἀγγείων τοῦ παλαιοῦ ἀττικοῦ ρυθμοῦ καὶ τινὰ τεμάχια μελανόμορφων ἀγγείων. Ἐκταθεῖσα δὲ ἡ ἀνασκαφὴ περαιτέρω, ἔνθεν μὲν βορειοανατολικῶς, ἔνθεν δὲ νοτιοδυτικῶς, ἤνεγκεν εἰς φῶς καὶ ἄλλους τάφους,

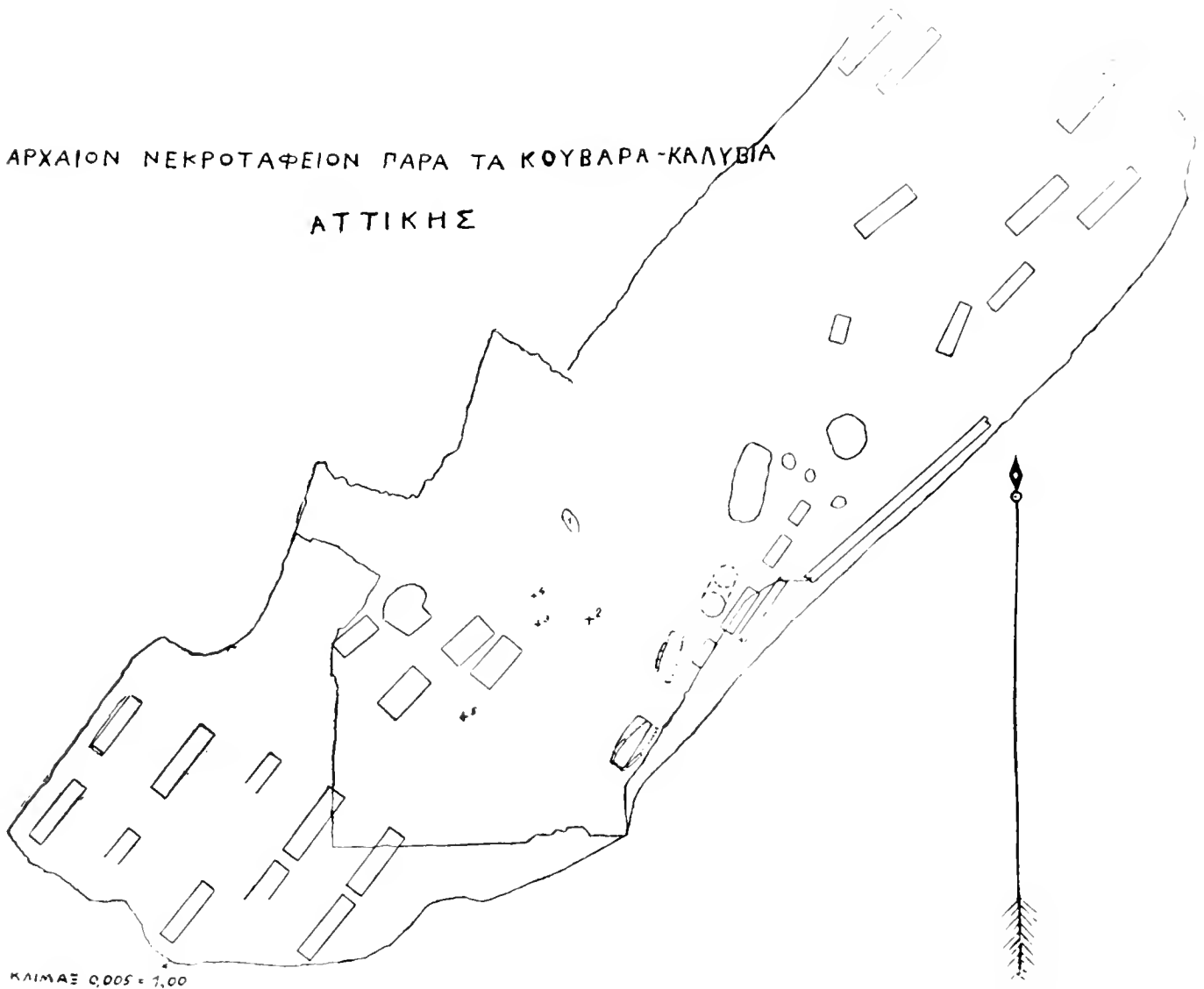
0,255	ὕψος κεφαλῆς (μέχρι σιαγονίου).
0,07	» ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ἄρχῆς μετώπου
0,05	» μετώπου μέχρι ὄφρυον.
0,075	» ἀπὸ ὄφρυον μέχρι ἄκρου ῥινός.
0,04	» » ὄφρυος μέχρι κάτω βλέφαρου.
0,04	» » ἐσωτερικοῦ κανθοῦ μέχρι ἄκρου ῥινός.
0,055	» » ἄκρου ῥινός ἕως σιαγονίου.
0,017	» » » ἕως μέσου στόματος.
0,065	ὕψος λατοῦ.
0,155	πλάτος προσώπου (εὐθὺς) ἀπὸ ὠτός εἰς οὖς.
0,03	» ἀπὸ ἐσωτερικοῦ κανθοῦ εἰς ἐσωτερικὸν κανθόν.
0,037	» βολβοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ.
0,017	ὕψος » » »
0,075	πλάτος ἀπὸ ἐξωτερικοῦ κανθοῦ ἕως προσθίου ἄκρου (τράγου) τοῦ δεξιοῦ ὠτός.
0,085	ὠστατώως ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ.
0,05	πλάτος στόματος.
0,07	ὕψος ὠτιων.
0,10	πλάτος λατοῦ ἐν μέσῳ.
0,49	πλάτος ἀπὸ ὤμου εἰς ὤμον (μέγιστον).
0,315	πλάτος θώρακος μεταξύ μασχαλῶν.
0,245	πλάτος (= διάμετρος ἐκ πλαγίου εἰς πλαγιον) τῆς ὀσφύος.
0,185	πῆγος (= διάμετρος ἐκ τῶν πρῶσω πρὸς τὰ ὀπίσω) τῆς ὀσφύος.

ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ὁποίων εὐρέθησαν ἀγγεῖα γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ. Ἀπεκαλύφθη ἄρα διὰ τῆς σκαφῆς ταύτης παλαιὸν νεκροταφεῖον, ἕπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἦτο ἐν χρήσει, ὡς δύναται τις νὰ συναγάγῃ ἐκ τῶν μνημονευθέντων εὐρημάτων.

Ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη εἰκὼν παριστᾷ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος νεκροταφεῖον. Ἐν τῷ χώρῳ τῷ

δηλουμένῳ διὰ τοῦ ἀρ. 1 ὑπῆρχε μέγας λάκκος καὶ ἐκεῖ εἶχεν εὐρεθῆ τὸ ἀγάλμα, καθ' ἃ εἶχεν ἐξακριβωθῆ τὸ αὐτὸ ὑπὸ τῆς ἀνακριτικῆς ἀρχῆς. Προχωρήσασα ἡ σκαφή ὀλίγον ἤνεγκεν εἰς φῶς, ἐν τόπῳ μὴ ἐσκαμμένῳ, τῷ δηλουμένῳ διὰ τῶν ἀριθμῶν 2, 3, 4, τεμάγια χειρῶν καὶ ποδῶν τοῦ ἀγάλματος προσαρμοσθέντα αὐτῷ· ἄλλα δύο τεμάγια

ΑΡΧΑΙΟΝ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ ΠΑΡΑ ΤΑ ΚΟΥΒΑΡΑ-ΚΑΛΥΒΙΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

εὐρέθησαν περαιτέρω, ἐν τόπῳ ἐσκαμμένῳ, δηλουμένῳ διὰ τοῦ ἀρ. 5. Οὕτως ἐβεβαιώθη ὅτι τὸ ἀγάλμα ἦτο ἐπιτύμβιον, ὅτι δηλ. ἦτο ἰδρυμένον ἐπὶ τινος τῶν ἐκεῖ τάφων.

Τὸ πολλαχόθεν ἄρα λεγόμενον καὶ ἐπὶ τῇ βᾶσει ἐνδείξεων τινων ὑποστηριζόμενον ὅτι ἀγάλματα τοῦ προκειμένου τύπου ἐχρησίμευον ὡς ἐπιτύμβια ἀ-

γάλματα, ἐβεβαιώθη διὰ τῆς ἡμετέρας σκαφῆς καὶ ἀναμφισβήτητον ἐγένετο. Ἄλλα τοιοῦτου τύπου ἀγάλματα ἐχρησίμευον καὶ ὡς εἰκονικοὶ ἀνδριάντες, ὡς γνωστὸν εἶνε ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Πausανίου VIII, 40, 1) περιγραφῆς τοῦ ἐν Φιγαλῖα ἰδρυμένου ἀνδριάντος τοῦ παγκρατιαστοῦ Ἀρραγίωνος. Καὶ εἰς θεοὺς δέ, εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἰδίως, προσεφέροντο

ταυτα ἀγάλματα ως ἀνάθημα, ως ἐμφαίνεται ἐκ ταιούτων ἀγάλματων ευρέθεντων ἐν ἱεροῖς τοῦ Ἀπολλωνος, οἷον ἐν Ἠπόφῳ τῆς Βοιωτίας, ἐν Δήλῳ κ. ἄ. Δὲν ἔπεται ὁμοίως ἐκ τούτου, ὅτι τὰ ἀγάλματα ταῦτα παριστάνον τον Ἀπολλωνα, οὐδ' ὅτι ἀπεικονίζον τεθνεώτας ἢ ἀθλητάς, διότι οὐδὲν διακριτικὸν προσωπικὸν γνώρισμα εἶχον ἢ συμβόλον ἔφερον. Ἀντικειμενικῶς ἐξετάζομένου τοῦ πράγματος, τὰ ἀγάλματα ταῦτα οὐδὲν ἄλλο εἶνε, κατ' ἐπαρῆ γνώμην, ἢ καθολικὸς τύπος τοῦ ἀνδρικοῦ γένους, οὐ αἱ τότε ἄνθρωποι μεταχειρίζοντο κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἑαυτῶν γυμνάσις. Ὅταν τις ἤθελε νὰ ἔχη ὑπομνημα ἀποθανόντος μέλους τῆς οἰκογενείας του, ἰδρουν ἐπὶ τοῦ πάρου ταιούτου ἀγάλμα, ἔπερ μόνον συμβολικῶς, οὕτως εἶπειν, καὶ ὑποκειμενικῶς, ἐν σχεσει πρὸς τον ἰδρουντα τὸ ἀγάλμα, ἐδύνατο νὰ εἰκονίζῃ τον ἀποθανοντα ὡσαύτως ὡς εἰκονιστικὸς ἀνδρὶς ἐδύνατο ταιούτου ἀγάλμα νὰ ἐκλησθῆ μόνον διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ βάλου ἐπιγραφῆς Ὅταν δὲ τις εἶχεν ἀνάγκην νὰ προσφέρῃ ἀνάθημα τι εἰς το θεῖον, προσεφερον ὡσαύτως ταιούτου ἀγάλμα, ἔπερ, ἐρ' ὅσον δὲν ἐχαρακτηρίζετο τυχόν ὑπὸ τοῦ ἀναθετοῦ δι' ἐπιγραφῆς ὡς παριστῶν αὐτον τον θεόν, ἢ ὁσάκις δὲν ἔφερε σύμβολον ἰδιάζον τῷ θεῷ τούτῳ, δὲν ἦτο ἄλλο τι ἢ κυριολεκτικῶς ἀγάλμα, πρᾶγμα δηλ. ἐρ' ὅ θεὸς ἠγάλλετο. Κατὰ τον αὐτον τροπον, ὁσάκις ἤθελέ τις νὰ προσφέρῃ ἀνάθημα εἰς θεῖον τινα, εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, λ. γ. εἰς τὴν Ἄρτεμιν, εἰς τὴν Διμητέρα κτλ., προσεφερον ἀγάλμα τοῦ γυναικειοῦ τύπου, οἷα εἶνε τὰ πολλὰ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Ἀκροπόλεως γυναικεῖα ἀρχαῖα ἀγάλματα. Διὰ τούτο μάτην ζητεῖ τις νὰ ἐξακριβώσῃ, φρονῶ, τί παριστῶσι πάντα τὰ τελευταῖα ταυτα ἀγάλματα, ἂν παριστῶσι δηλ. τὴν Ἀθηνᾶν, ἢ ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς, ἢ ἄλλο τι. Ὅστε ταῦτα τὰ γυναικεῖα, ὅσα δὲν ἔχουσι σύμβολόν τι ἢ ὅσα δὲν προσελάμβανον ὑποκειμενικὸν χαρακτῆρα δι' ἐπιγραφῆς, οὔτε ἐκεῖνα τὰ ἀνδρικὰ ἀγάλματα, ἀπεικονίζουσιν ὄρισμένον τι, ἀλλ' εἶνε καθολικοὶ τυποὶ οὐδὲν παριστῶντες, εἶνε δηλ. ἀπλῶς ἀνρίματα προσνεγθέντα τοῖς θεοῖς καθ' ὃν τρόπον καὶ παντοῖα ἄλλα ἀνάθημα αὐτοῖς προσεφέροντο, οἷον διάφορα ζῶα, μικρὰ εἰδῶλια, ἱερὰ σκευῆ καὶ ἄλλα πράγματα.

Ὡς πρὸς σε τον τροπον τῆς ἐργασίας τοῦ προκει-

μένου ἀγάλματος παρατηρητέον ὅτι τούτο δὲν ἔχει τὸ ἀρχαικώτατα ἐκεῖνα γνώρισμα καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τεχνολογίας τῶν ἐκ Θήρας καὶ ἐξ Ὀρχομένου ἀγαλμάτων, πολὺ νεώτερον τούτων ὄν, προεργασμένον πάντως ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὄριμου ἀρχαϊσμοῦ, ἐκ τῶν χρόνων πιθανῶς τῶν περὶ τὰ μέσα τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος π. Χ. Ὁ ποιησας αὐτὸ τεχνίτης ὄχι μόνον ἐπίσταται καλῶς τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ μαρμάρου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παραστάσει τῆς φύσεως ἱκανῶς φαίνεται προηρημένος. Ἐδῶκε μὲν εἰς το ἀγάλμα του το σύνθηες ἐκεῖνο μειδίαιμα καὶ παρεστήσε τοὺς ὀφθαλμοὺς τριγωνικοὺς καὶ συγκλίνοντας, ἀλλὰ τὰ λίαν ἀρχαῖα ταῦτα γνώρισμα τῆρεῖ μᾶλλον κατὰ συνθηκὴν ἢ προφανῶς ἐδύνατο οὗτος τὰ μέλη ταῦτα τοῦ προσώπου νὰ διαπλάσῃ φυσικώτερον, ὡς παρεστήσε φυσικώτερον τὸ λοιπον σῶμα.

Ἰδιάζον γνώρισμα τοῦ ἀγάλματος εἶνε το ἐπίμηκες τοῦ προσώπου καὶ οἷονεὶ ὀρθογώνιον τῆς ὀλλῆς κεφαλῆς. Κύριον δὲ γνώρισμα αὐτοῦ οἷονεὶ ἀποτελοῦν τον χαρακτῆρα τοῦ ἀγάλματος καὶ προσπίπτον εὐθὺς ἀμεσῶς εἰς τὰ ὄμματα τοῦ θεατοῦ εἶνε τὸ ὀριζόντιον καὶ ἱκανῶς εὐρὸ τῶν ὄμων, το ἐπίμηκες τῶν τελεῶν καὶ τὸ σχετικῶς λεπτόν τῶν μερῶν, ἐξ οὔ τὸ ἀγάλμα προσλαμβάνει χαρακτῆρα τὸ μὲν ἰσχύος καὶ ἀντοχῆς, τὸ δὲ εὐκινήσιας καὶ κομψότητος. Ταῦτα δὲ τὰ γνώρισμα παρατηροῦμεν ἰδίως ἐν τῷ ἐκ Μήλου ἀγάλματι, ἐξ οὔ προστίθεται μία ἐπι ἀποδείξις τῆς καταγωγῆς τοῦ τύπου τούτου ἐκ τῶν νήσων καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔσκησεν ἢ νησιωτικὴ τέχνη εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐν Ἀττικῇ τέχνης. Πρὸς τὰ ἐκ τῶν νήσων δὲ ταυτα ἀγάλματα, πρὸς το ἐκ Μήλου καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἐκ Θήρας, σχετίζεται το προκειμενον ἀγάλμα καὶ δι' ἄλλου ἰδιάζοντος γνώρισματος, τοῦ ἐξῆς:

Ἀμφότερα τὰ μνημονευθέντα ἀγάλματα τοὺς ὑπὲρ τὸ μέτωπον βόστρυχος, τοὺς ὑπὸ τὴν συνέχουσαν τὴν κόμην ταινίαν, ἔχουσι διατεταγμένους ἐλικαιοῖδως. Ἐν τῷ προκειμένῳ δὲ ἀγάλματι, ἀντὶνὰ συστρέφονται οἱ βόστρυχοι ὅπως ἀποτελῶσιν ἐλικίας, ἀναστρέφονται πρὸς τὰ ἄνω καλύπτοντες οὕτω τὴν ταινίαν καὶ ἀποτελοῦντες οἷονεὶ στέμμα ἐξ ἀκτίνων. Τούτο εἶνε περίεργον καὶ πρωτοφανὲς ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγάλματι γνώρισμα, δύναται ὁμοίως

νά θεωρηθῆ ὡς τις παραλλαγή τῆς ἐν τοῖς προειρημένοις ἀγγάλμασιν ἐλικσειοῦς διαθέσεως τῶν βοστρούχων. Εἶνε δὲ ταῦτα μία ἐπὶ πλέον ἀποδείξις τῆς ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἰοεὶ κατὰ συνθηκὴν τηρήσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τύπου ἀγαλμάτων, τῶν τεχνιτῶν περιοριζομένων εἰς τὴν κατὰ τὸ ἐφικτὸν τελειοποίησιν τῆς παραστάσεως τῆς μορφῆς καὶ εἰς μικρὰς τινὰς παραλλαγὰς ἐπὶ τῶν καθ' ἑκάστα.

Ἄλλ' ἐν ᾧ κατὰ τὰ εἰρημένα το προκείμενον ἀγαλμα ὁμοιάζει τοῖς ἐκ τῶν νήσων, εἶνε ὡς πρὸς τὴν διάπλασιν τῶν μορφῶν τοῦ σώματος πολὺ τελειότερον ὄχι μόνον τοῦ ἐκ Θήρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐκ Μήλου· καὶ τοῦ ἐκ Πτόφου ἀγαλματος (ἴδε σ. 43 σημ. β) εἶνε τοῦτο πολὺ ὑπέρτερον καὶ πρὸς τὸ ἕτερον ἐξ Ἀττικῆς ἀγαλμα (ἴδε σ. 43 σημ. β) παραβαλλόμενον φαίνεται κοεῖπτον ὄν, διότι δὲν ἔχει τοῦτο ἄς ἐκεῖνο ἀνωμαλίας ἐν τῇ διαπλάσει τῶν καθέκαστα μορφῶν καὶ ἰδίως τῶν μορφῶν τοῦ προσώπου. Ἄλλ' ὄχι μόνον τῶν μνημονευθέντων ἀγαλμάτων τελειότερον εἶνε, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐκ Τενέας, ὅπερ εὐλόγως ἐθεωρεῖτο μέχρι τοῦδε ὡς τὸ τελειότερον τῶν τοιοῦτου τύπου ἀγαλμάτων.

Πρὸς τὸ ἐκ Τενέας ὁμοιάζει τὸ προκείμενον ἀγαλμα κατὰ τὸ ἐπίμηκες τῶν σκελῶν καὶ τὸ σχετικῶς λεπτόν τῶν μηρῶν καὶ κατὰ τὴν διὰ τῶν γνωρισμάτων τούτων ἐκφραζομένην ἔννοιαν εὐκι-

νησίαις καὶ κομψότητος· ἀλλὰ το ἐκ Τενέας μειονεκτεῖ ἐν τῇ παραστάσει τῆς φυσικῆς ἀληθείας ὡς πρὸς τὴν διάπλασιν τῶν ὤμων, οἷτινες, ἀντιθέτως πρὸς τὸ εὐρὺ καὶ ὀριζόντιον τῶν ὤμων τοῦ προκειμένου ἀγαλματος, καὶ μικροὶ εἶνε καὶ παρὰ φύσιν πρὸς τὰ κάτω κλίνουσι. Ἐν τῷ ἐκ Τενέας δὲ ἀγγάλματι ἐξαιρεται ὁ σκελετός, τῆς διαπλάσεως τῆς σαρκος τιθεμένης ἐν ἥσσονι μοίρᾳ, ἐν ᾧ ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγγάλματι ἦτε διάπλασις τοῦ σκελετοῦ καὶ ἡ τῆς σαρκος διατελοῦσιν ἐν ἁρμονίᾳ, ὡς δύναται τις νὰ ἀντιληφθῆ παραβάλλον ἰδίως το ὑστεῶδες τῶν μορφῶν τοῦ προσώπου τοῦ ἐκ Τενέας ἀγαλματος πρὸς τὸ σχετικῶς εὐτραφές τῶν μορφῶν τοῦ προσώπου τοῦ προκειμένου ἀγαλματος, ἐν ᾧ, παρὰ τὸ δεδῆλωμένον τυπικὸν μειδιᾶμα τῶν χειλέων, δύναται τις ἀληθῶς νὰ πεισθῆ ὅτι ὑποδηλοῦται ἔκφρασις τις καὶ χάρις.

Κατὰ ταῦτα τὸ προκείμενον ἀγαλμα φαίνεται ὄν τὸ τελειότερον τῶν τοιοῦτου τύπου ἀγαλμάτων. Εὐλόγως δὲ οὕτω σχετικῶς τέλειον τύπον ἀγαλματος εὐρίσκομεν ἐν Ἀττικῇ, διότι ἐν Ἀττικῇ περιέμενέ τις ὅτι θὰ ἐτελειοποιεῖτο ὁ τύπος οὗτος. Ἐν ἔτι βῆμα προχωρεῖ ἐπὶ τὰ πρῶτα ἢ ἀρχαϊκὴ τέχνη ἐν Ἀττικῇ καὶ παράγονται τὰ καλὰ ἐκεῖνα τῶν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Ἀκροπόλεως ἀρχαϊκῶν γυναικείων ἀγαλμάτων.

Ἐν Ἀθήναις μηνί Ἰουνίῳ 1902

Η. ΚΑΒΒΑΣΙΑΣ

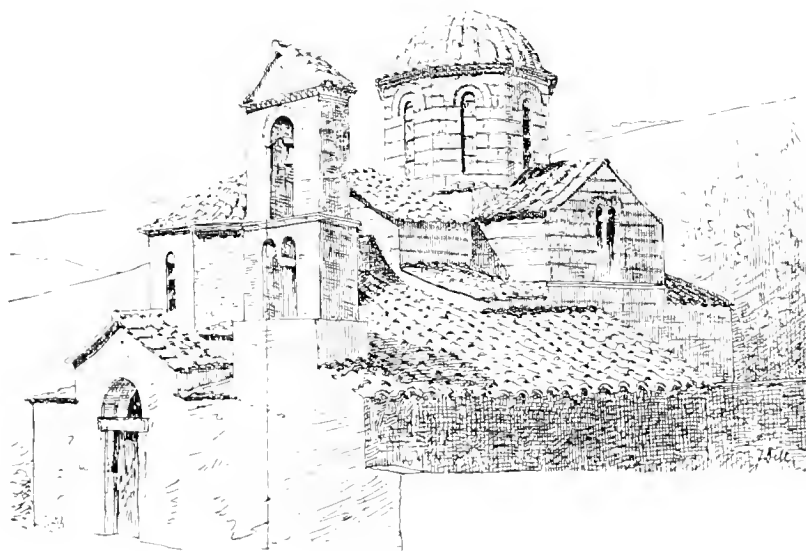
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ὁχι ἀνάξια λόγου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς χριστιανικῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἢ κατὰ τὰς ὑποφείας τοῦ Ὑμητοῦ παρὰ τὴν Κόκκλον πύρην, πηγὴν περιώνυμον καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, καί μινη Καισαριανή, ἣν ἐπεσκέφθη τῇ 29 Ἰανουαρίου 1889 κοινῇ μετὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Ἰωσήφ Δέλλ. ὅτε καὶ ἐσχεδιάσθησαν τὰ διαγράμματα τῆς

ἐκκλησίας καὶ ἔγειναν παρ' ἐμοῦ αἱ μελέται ἐκεῖ-
ναι, ὧν τὰ παρίσματα ἐκθέτω ἐνταῦθα.

Ὁ ὁδοιπόρος, ἀντιπαρελθὼν τὸν ἔρημον ἀνήρο-
ρον τὸν ἀναβιβάζοντ' ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν, εἰσέρχεται
διὰ πύλης εἰς μέσην τινὰ ὁδὸν, ἣς ἐγγὺς πρὸς τὰ
δεξιὰ ἐπὶ ὑψώματος ὀρθοῦνται τὰ κτίρια τῆς μο-
νῆς, ἐν ᾧ ἀπ' ἐτέρου ἀριστερὰ ἀνοίγεται αὐλή, ἣς

Εἰκὼν 1.

ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ. ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Κατὰ σχεδιασμήνην τοῦ κ. Δέλλ.

το μὲν ἀνατολικὸν κατέχει ἡ μικρὰ ἐκκλησία, αἱ δὲ λοιπαὶ πλευραὶ φέρουσι γύρω τοὺς ξενώνας. Τὸ δὲ ὅλον περιβάλλει ἐν τετραγώνῳ τοῖχος μὴ ἔχων τὴν οχυρωματικὴν ἐκείνην ὄψιν τὴν ἄλλως συνήθη εἰς τὰς μονὰς τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ ἡ εἰς τὴν δὲ διά-
θεσις τῶν οἰκοδομῶν ἐνθυμίζει διὰ τοῦ ἀνεμμένου πως αὐτῆς, ὅτι εὑρισκόμεθα ἐν τοῖς ἀγροτικαῖς

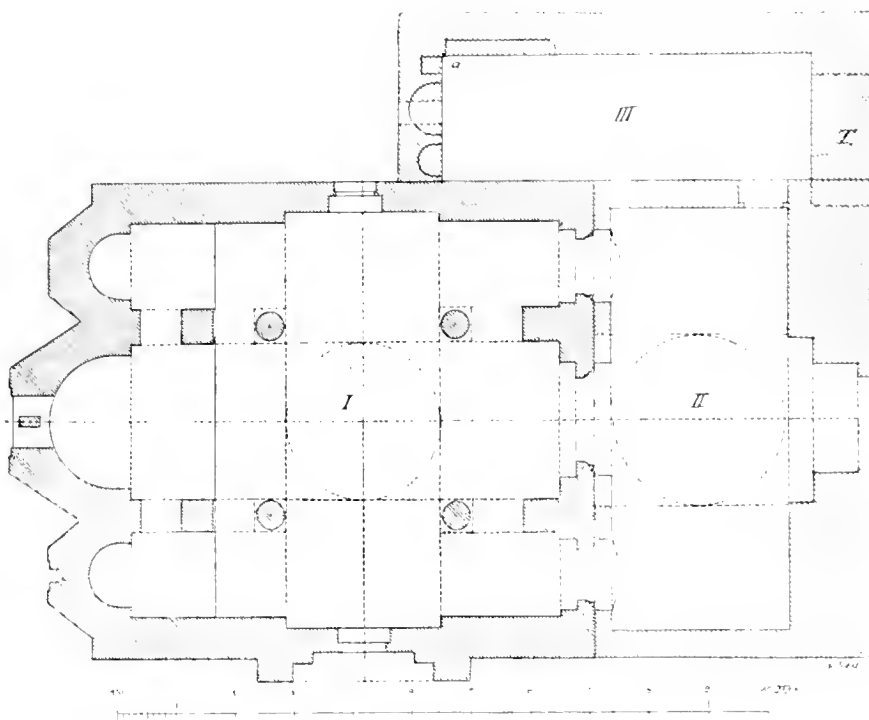
περιγύροις μεγάλης πόλεως, ἣς ἡ γειτονία καὶ μόνη ἐφαίνετο παρέχουσα ἱκανὴν ἀσφάλειαν εἰς τοὺς ἠσύχους ἀναχωρητάς.

Ἡ δ' ἐκκλησία ἔχει ἐν ταῖς κυρίαις μέρεσιν ἀρ-
χιτεκτονικὴν οὕτως ὡραίαν καὶ ἐπιμεμημένην, ὥστε εἶνε ἀξία νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν καὶ αὐτῶν τῶν δυσκόλων μελετητῶν. Ἀλλὰ παρατηρητέον,

ὅτι εἰς τὸν εἰσερχόμενον εἰς τὴν μὲν παρῴσιάζεται δυστυχῶς εὐθύς τὸ πρῶτον ἄποψις (Εἰκὼν 1, ἣτις ἔχει παραμορφωθῆ δι' ἐπιγενεστέρων ἐπικρίσεων κακῶς κατασκευασμένων. Ἡ δ' ἐπισκόπησις τῆς κατόψεως (Εἰκὼν 2) καθιστάνει φανερόν, ὅτι ὁ ἐνταῦθα προεκκείμενος γάρθρξ II καὶ το παρεκκλήσιον III μετὰ τοῦ κωδωνοστασίου Γ δὲν ἀνηκουσιν εἰς τὰ ἀρχαῖα κτίσματα τῆς ἐκκλησίας I.

Εἶνε δὲ ταῦτα ὠκοδομημένα ἐκ λελατομημένων λίθων φρόδην μίγδην συνειλεγμένων καὶ πάντως πολὺ νεώτερα τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, ἣς ἡ τοιχο-

δομὰ εἶνε ἄξια αὐτοχρημα θαυμασμοῦ. Δεῖ εἶνε εὐκόλος ἢ ἔκτος τῆς Ἑλλάδος εὐρεσις οὕτω κομψῆς συναρμογῆς γυμναίων λίθων καὶ πλίνθων. Ἐκαστος τῶν ἐπιμελῶς διὰ τὴν ἰδίαν προσηκουσαν θέσιν ἐργασμένων λίθων εἶνε το πλείστον καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς προσηρμοσμένος εἰς τὸν πῆλον μεταξὺ μιᾶς ἐκάστοτε πλίνθου οὕτως, ὥστε περιθέουσι τὸ ὅλον οἰκοδομημα ἀκριβῶς ἐσταθμημέναί σειραὶ ἐναλλαγῆ λίθων καὶ πλίνθων ἐπιτεθειμένων ἐπαλλήλως. Ἡ δὲ τοιαύτη καὶ ὡς πρὸς τὰ χρώματα ἐπιτυχῆς ἐναλλαγῆ τοῦ τραχέρινο-

Εἰκὼν 2.

ΚΑΤΟΨΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ

Κατὰ σχεδιογράφειαν τοῦ κ. Δῆλλ.

ειδοῦς καὶ πωρώδους φαιου λίθου πρὸς τὰς ἐρυθρὰς πλίνθους γίνεται ἐν τῷ προύλλῳ (Εἰκὼν 3) ζωηρότερα διὰ τῶν ὑπο δύο σειρῶν ἀκτινωδῶς τεθειμένων πλίνθων σχηματιζομένων κορυφωμάτων τῶν παραθύρων καὶ γείσου, συνισταμένου ἐκ μιᾶς σειρῆς μικροτέρων καὶ μιᾶς σειρῆς μεγαλειτέρων πλίνθων προθεβλημένων κατὰ γωνίας. Ἰδιόρρυθμον δὲ εἶνε μόνον τὸ προεξέχον μέσον μέρος τοῦ βορείου τοίχου (Εἰκὼνες 4 α-β, ὅπερ παρουσιάζει ἀντυχὰ συγκειμένην ἐκ δύο σειρῶν ἀβαθῶν θολιτῶν,

ἣς ἀνωθεν ὑποδηλοῦται τὸ ἀέτωμα, καθ' α καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς πλευραῖς.

Ἐν δὲ τῇ κατόψει τῆς ἐκκλησίας (Εἰκὼν 2) καταφαίνεται ἢ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ αὐτῆς ἐπιπλοκῇ δύο συστημάτων. Δύο νῆες ἀποτελοῦσαι κοιτῶδα *tonnengewölbte Schiffe* διασταυροῦσιν ἀλλήλας κορυφούμεναι εἰς μεσαῖον προύλλῳ, ὑποσταζόμενον ὑπὸ τεσσάρων κίωνων, καὶ δὴ οὕτως, ὥστε εἰς τὸν ἕτερον τῶν βραχίωνων τοῦ κεντρικοῦ τούτου συστήματος, ὅστις ἔχει διεύθυνσιν ἐκ δυ-

σιών προς ἀνατολὰς, συμπαραζευγνύται ἐκατέρωθεν ἄλλη γωνία παράπλευρος, ὁμοίως κοιτιδοειδής. Ἡ δὲ βασιλικῆς ρύθμῳ ἔχουσα κατασκευὴ αὕτη παρουσιάζεται ἐξαιρετικῶς ἐπιμύλλον διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς ἐπισημνύσεως τῆς τε μεσαιῶς κυρίας γῆρας καὶ τῶν παραπλευρῶν, αἵτινες ἀπολήγουσιν εἰς τρεῖς ἀψίδας. Αὗται δὲ, ἔχουσαι ἑσώθεν ἀνυψωμένην ἀντοχή, παρατοῦται ἑσώθεν ἐκάστη εἰς τρεῖς πλευρὰς ἑξαγώνου. Ὁ δὲ χώρος ὁ μεταξὺ τοῦ προῦλλου καὶ τῆς κυρίας ἀψίδος ἔχει κατ' ἀντι-

θεσιν πρὸς τοὺς τρεῖς ἄλλους βραχίονας τοῦ σταυροῦ τετραγώνου σχῆμα, καθ' ἃ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Δύσεως. Καὶ αἱ μὲν πρὸ τῶν πλαγίων ἀψίδων μακρὰ πλευρὰ ἐνοῦνται δι' αὐτοῦ εἰς δύο διαδόρους. Ὁ δὲ προῦλλος ἔχει περιφωτιδὰ (Tambour) ἑξαγώνου μὲν ἑσώθεν, κυλινδρικήν δ' ἑσώθεν (Εἰκὼν Β', ἐξελισσομένην ἐκ τοῦ ὑπο τῶν κίωνων περιβαλλομένου τετραγώνου δι' ἐνωτίων Pendentifs). Ῥιπτόντες δ' ἐν βλέμμα εἰς τὰς ἐνταῦθα παρατιθεμένας κατόψεις Εἰκόνες Β' καὶ Β', βλέπομεν ἐν

Εἰκὼν Β'

ΚΑΘ' ἘΚΑΣΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ

Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ κ. Στιγφοροπούλου.

τῷ ἐσωτερικῷ ὁρισμένῳ τῶσιν πρὸς τὸ βραδινόν. Λαμβάνομεν δ' ἐννοίαν τινα τῆς τοιαύτης τάσεως, παρατηροῦντες, ὅτι ἢ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστασις τῶν κίωνων τῆς τετραγώνου βάσεως τοῦ προῦλλου, ὑπολογίζομένη εἰς ὕψος καὶ λαμβανομένη δις, ἐξικνεῖται μέχρι τῆς ζώνης τῆς γενέσεως τοῦ κοιτιδοειδοῦς θόλου. Λαμβανομένη δὲ τετράκις ἐξικνεῖται μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ προῦλλου. Ἡ δὲ τάσις αὕτη ἐξωτερικῶς μὲν καταδεικνύεται διὰ τοῦ ὑπερυψήλου τοῦ προῦλλου, καταδεικνύεται δὲ καὶ ἐσωτερικῶς

διὰ τῆς ἀνυψώσεως σχεδὸν ἀπάντων τῶν κυλινδρικών τοξῶν.

Ἡ δ' ἐν τῷ προῦλλῳ παρατηρηθεῖσα διὰ πλίνθων διακόσμησις εὐρίσκεται καὶ ἐν τοῖς διπλοῖς παραθύροις τῆς τομῆς τῶν δύο κοιτιδοειδῶν θόλων, πλουσιωτάτη δὲ εἶνε μάλιστα ἐν τῷ παραθύρῳ τῆς κυρίας ἀψίδος, ἐνθα ἢ μεταξὺ τοῦ ἐξωτερικοῦ κυλινδρικοῦ τοξοῦ καὶ τῶν δύο ἐσωτερικῶν δόμησις σχηματίζεται διὰ τριῶν πλινθίνων τοξῶν σφηνοειδῶς προσηρμοσμένων πρὸς ἄλληλα περὶ μέσον κυ-

λινδρικών ορθάγων (Είκονες 7 α-β). Ἄλλως δ' ἡ αἰσθησις τῆς ὠραίας δι' ἐντέχνως προσηρμοσμένων πλίνθων δομήσεως παρουσιάζεται εἴπερ που ἀλλαγῶς ἄριστα κατὰ τὴν πρόψιν τῆς ἁψίδος.

Οἱ δὲ τέσσαρες κύριοι κίονες ἐληφθῆσαν ἐξ ἀρχαίου κτιρίου. Οἱ παρμέγιστοι σπόνδυλοι καὶ τὰ ἰωνικά κιονόκρανα (Εἰκὼν 8) συναρτήκουσι, καὶ ἀπομείνα εἰς το νῦν πιστεύομεν, ὅτι ἐκόσμησάν ποτε ναὸν ὀρθούμενον κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος ἐν τῇ Κούβητου πύρρῃ. Προσθεθειμένον δὲ φαίνεται γυθαματῶν ἐπι-

θήμα Kämpfer, χρησιμεύον ὡς ἐπιτόλιον εἰς το βαρὺ καὶ διὰ ἐυλίτων ἀμειβόντων ἐξευρημένον τοῦτον. Ἄλλως δὲ λείπει πρὸς πλοῦσις ἀρχιτεκτονικὸς διάκοσμος· το πόλις δὲ δύναται νὰ γείνη μνηεὶ ἐν μὲν τῷ ἐσωτερικῷ μὲν ἀπερικριστοῦ γείσου περιθέοντος τὴν γένεσιν τῶν θολῶν, ὅ τὰ ἐν νέαις χρόνοις ἐπιθεθειμένα γραφικά κοσμηματὰ εἶνε ἀπομεινῆσις ἀρχαίου ἀραβικοῦ προτύπου. ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ τῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα ἰδιαζόντως γυθαματῶν διακοσμησεων τῶν τα διπλῶ παραθύρω γυθαματῶν λυθίων κιονιστικῶν. ἐν δὲ τῷ κιονο-

Εἰκὼν 1α

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΠΛΕΥΡΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Κατὰ σχεδιογράφου τοῦ κ. Βιλλ.

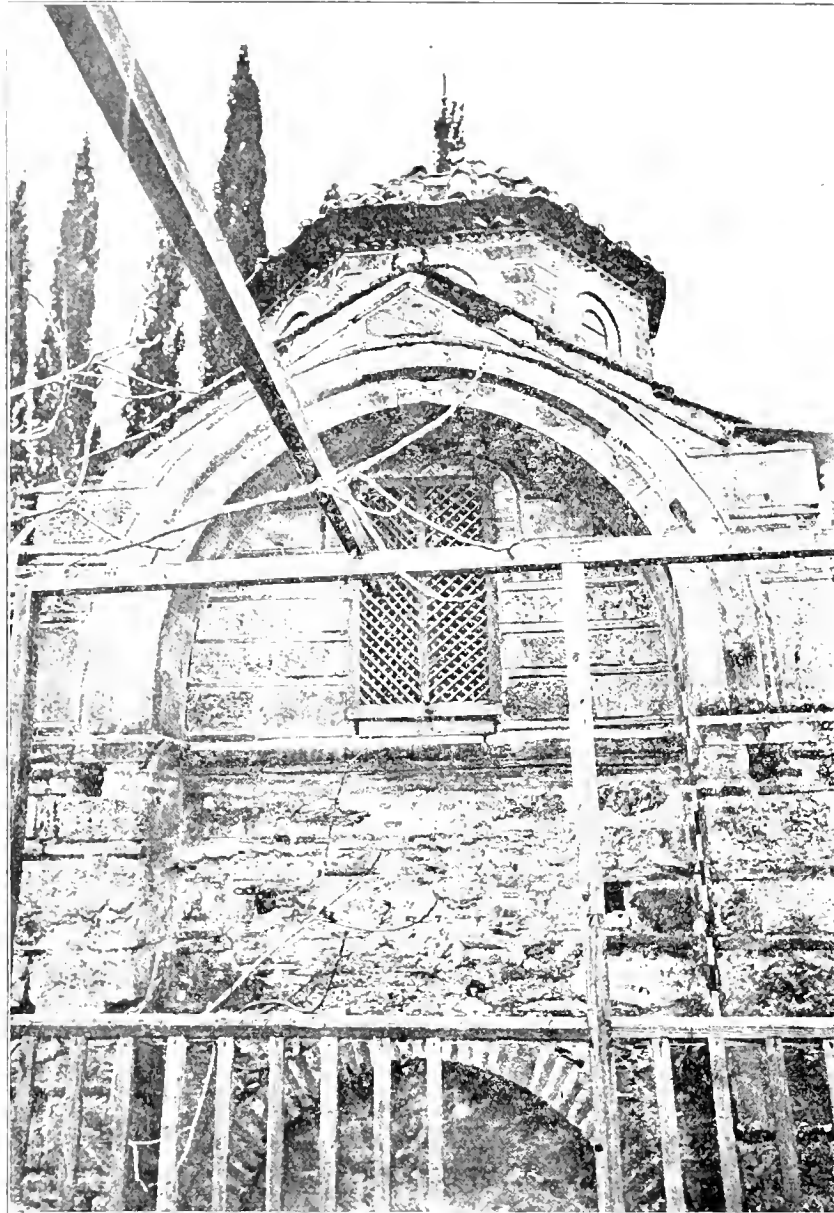
κράνῳ τῆς κυριακῆς ἁψίδος (Εἰκ. 7 α-β) εὑρισκομεν ἐνταῦθα, καθ' ἃ καὶ ἀλλαγῶν, γινομένην χρῆσιν ἀπεικάσματος λύρας ὡς πλαισιώσεως καὶ ἐν αὐτῇ ἐγγεγλυμμένον πτηνόν (Εἰκὼν 9). Συνεθῶς δ' εὑρισκομεν ἀλλαγῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ροδάκκα, ὅστις ἐνταῦθα προστίθεται εἰς τὴν πλάγιαν ἀπόψιν τοῦ μικροῦ κιονοκράνου. Μνηεὶας δὲ εἶνε ἄξιον καὶ ταμάχιον μαρμαρένου ἐπιστυλίου ἔχον μῆκος μὲν 1,23 μ., ὕψος δὲ περίπου 0,20 μ. (Εἰκὼν 10), ἐνωκοδομημένον δ' ὡς κορύμφωμα ἄνωθεν τοῦ παραθύρου τῆς πρὸς νότον πλάγιας νηρῆς ὀπίσθεν τοῦ

παρεκκλησίου. Παρουσιάζει δὲ λειδίον κῶμα καὶ ὑπ' αὐτὸ ἀστραγάλιον, ἐπ' αὐτοῦ δὲ λείαν ἐπιράνειαν μετὰ ροδάκκων. Καὶ τοῦτο δὲ το ταμάχιον δύναμεθα πιθανῶς νὰ θεωρήσωμεν ἀρχαίον μᾶλλον ἢ μεσαιωνικόν, καθ' ἃ καὶ τοὺς κύριους κίονας.

Σπανίως δύναται νὰ εὑρεθῇ κτίριον δαικῶν μετὰ σασηνείας οὕτω τελείας τῶν εὐρύτατα διαδομένων τύπων μικρῶν βυζαντικῶν ἐκκλησιῶν. Δυστυχῶς οὐδὲν γινώσκουμεν ἐκ τῆς ἱστορίας περὶ τῆς Καισαριανῆς· βέβαιον δὲ εἶνε μόνον, ὅτι ἡ μνηεὶ

υφίστατο ήδη επί της εν Ἀθηναίς φραγκοκρατίας. Ἐν τοῖς πρώτοις τῆς περιόδου ταύτης χρόνοις ὁ ἐν Κέφ διατρέβων μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μιχαὴλ ὁ Ἀκομινάτος¹, ὁστις ἀπέθανεν ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ

περὶ το 1222, ἀπερῆθονεν ἐπιστολὴν τῷ καθηγημένῳ τῆς αἰθουσίας μονῆς τῆς Καισαριανῆς. Κατὰ ταῦτα ἡ μονὴ εἶνε ἀρχαιότερα. Ὡς πρὸς δὲ τὸν ἀκριβέστερον καθορισμὸν τοῦ χρόνου καθ' ὃν

Εἰκὼν 46

ΤΑ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΠΟΨΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ κ. Στοιγιάσι

ἐκτίσθη μόνον πηγήν ἔχοντες αὐτὸ το κτίριον.

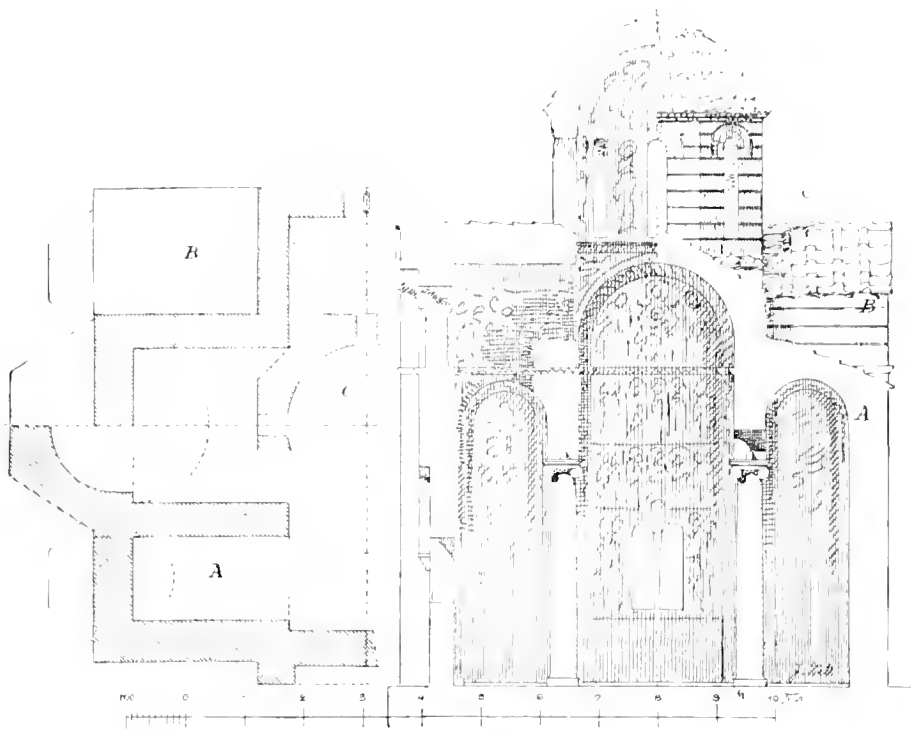
¹ Μιχαὴλ Ἀκομινάτος κα ἀσκήσια ἐκκ. Σπυρ. Π. Λάμπρου Τόμ. Β' σελ. 311. Ηβδλ. *Gregorovius* Geschichte der Stadt Athen Τόμ. Β' σελ. 317.

Λαμβάνοντες δ' ἐν πρώτοις ὑπ' ὄψιν τὴν τοιχοδομίαν, δεόμεθα νὰ ἐξάσωμεν ῥητῶς τοῦτο, ὅτι ἡ περιστοιχισίς τῶν τετραγώνων λίθων ἐκατέρωθεν διὰ μιᾶς πλίνθου εἶνε χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν

Ἑλλάδα¹. Ἡ δ' ἐναλλαγὴ τῶν δόμων καθ' ἑαυτὴν, ἤτοι ἡ ἐπάλληλος διαδογὴ δόμων ἐκ λίθου καὶ δόμων ἐκ πλίνθου, εὐρίσκεται μὲν ἐν βυζαντιναῖς κτίσεσι πολλάκις, ἀλλ' ὄχι πάντοτε ἀπαντῶνται δὲ καὶ κτίρια ἔχοντα μόνον λιθίνους δόμους, ἔτι δὲ συγχρότον μόνον πλινθίνους. Ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια τῆς ἐναλλαγῆς ἐνὸς λίθου καὶ μιᾶς πλίνθου κατὰ τε τοὺς καθέτους καὶ τοὺς ὀριζοντίους δόμους. Τὴν τοιαύτην δὲ τοιχοδομίαν εὐρίσκωμεν ἐν ταῖς ἀπειραχίθροις μικραῖς ἐκκλησίαις ταῖς πάντως ὑπὸ ἰθαγενῶν οἰκοδομη-

θεῖσαις, ὡς βλέπομεν διαδοδόμενας ἀναπίπται τὴν χώραν, οὐδὲ τῶν Ἀθηναίων ἐξαιρουμένων. Ἐξείριστον δ' ἀποτελοῦσι μόνον τὰ λατινικὰ οἰκοδομήματα, οἷον ἡ μητρόπολις ἐν Ἀθήναις, ἡ κατασκευάσματα κτισθέντα ὑπὸ εἰδικούς τοπικούς ὄρους, οἷα ἡ ἐν Σαρπῶν ἐκκλησία², ἐν ἣ ἔργατε χρησθεῖς τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου Ὀρχομενοῦ, ἡ ὑποστάντα ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τοῦθ' ὅπερ φαίνεται μοι συμβαίνειν ἐν τῷ Καθολικῷ τοῦ Ὁσίου Λουκά³.

Ἐπιόρξαν δ' οἱ θελήσαντες νὰ ὀρίσωσι τύποι τινὰ

Εἰκὼν 5.

ΠΛΑΓΙΑ ΤΟΜΗ ΚΑΤΟΨΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΗΣΙΑΣ

Κατὰ ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ κ. Μίλλετ.

σχηματικὸν πρὸς καθορισμὸν τῆς χρονολογίας βυζαντινακῶν ναῶν ἐχόντων τὴν διὰ πλίνθου διάκοσμον τοιχοδομίαν⁴. Καὶ δὴ ἰσχυρίσθησαν, ὅτι αὕτη, οὕσα λίαν ἀρεστὴ ἀπὸ τοῦ ἐνάτου μέχρι τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, ἐξέλιπε τὸν δωδέκατον καὶ δέκατον

τρίτον αἰῶνα, τοῦλάχιστον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐντὸς δὲ τοῦ χρόνου τῆς χρησεως αὐτῆς προὔταθη ἡ διάκρισις πρῶτον μὲν σωρευσεῶς τινος ἀμειβοῦς πλινθίνου διακόσμου, οἷον ἐν τῷ Ὁσίῳ Λουκά καὶ ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις ἐκκλησίᾳ τοῦ Νικοδήμου, ἔπειτα δ' ἐγκρατοῦς τινος περιορισμοῦ, οἷον ἐν Δαρνίῳ, τέλος δὲ προσθήκης νεῶν στοιχείων, οἷον πλίνθου κεκομμένων κατὰ ταυρίας ἢ ἄβακας, ραβεντιανῶν ἢ λιθίνων κοσμημάτων, καθ' ἃ παρατηροῦμεν ἐν ἐκκλησίαις τοῦ Ναυπλίου ἀνεργουμέναις εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα. Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν τοιαύτην

¹ Τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς τοιχοδομίας εὐρον καὶ ἐν ἀρχαιοτέροις μεγαροειδέσιν οἰκίαις ἐν Ἑσσελονίᾳ, ἀλλ' αὕτη ἦτο πολὺ ἀλιγώτερον ἐντελεθὸς.

² Ἴδε τὴν ἐμὴν περὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης πραγματείαν ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Γ' σ. 1 κ. ἑ.

³ Schults and Barnsley The monastery of Saint Luke.

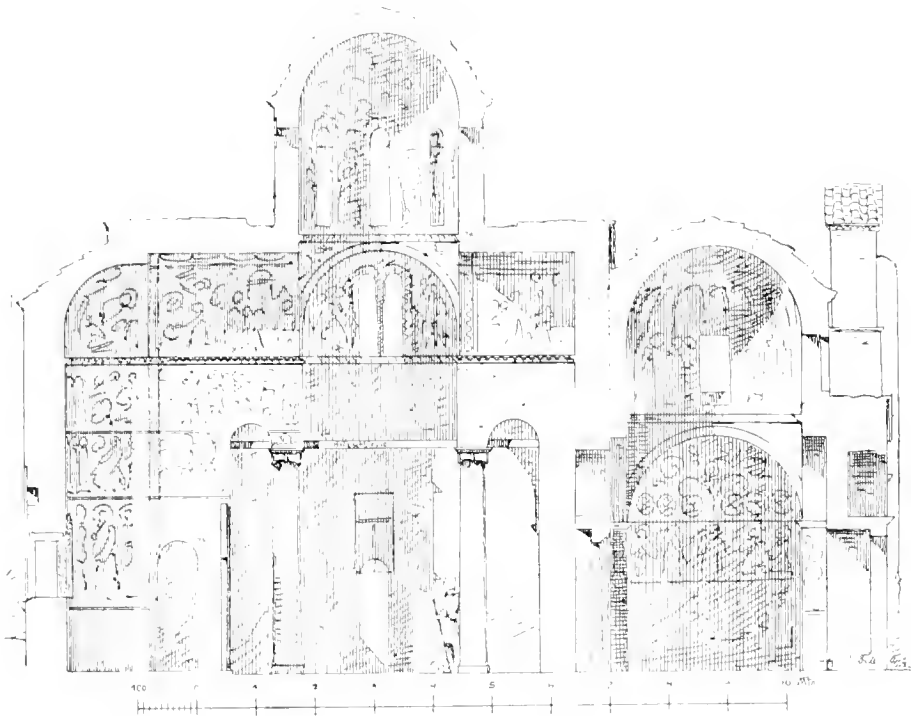
⁴ Millet Le monastère de Daphni s. 63 κ. ἑ.

διακριτική Καισαριανή ὄφειλε να θεωρηθῆ ἀνερχομένη εἰς τους αὐτοὺς χρόνους καὶ ἡ μὴν τοῦ Δαφνίου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἔδει νὰ ποδεχθῶμεν, ὅτι αἱ πλείους τῶν μικρῶν ἐλληνικῶν ἐκκλησιῶν ἐκτισθῆσαν μεσοῦντος ἢ ὑπερμεσοῦντος τοῦ ἐνδοκίου αἰῶνος.

Ἄλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶνε ὀρθή. Τὰ προμνημονευθέντα τρία εἶδη διακοσμητικῶς δὲν διαδέχονται ἀλλήλα χρονολογικῶς, ἀλλ' ἀπαντῶνται παρ' ἀλλήλα. Ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν φερόντων χρονολογικῶν κτιρίων. Ἡ δὲ γρησις τῆς πλουσιω-

τερας ἢ ἀπλουστερας διὰ πλινθῶν διακοσμητικῶς ἐξηρτηται ἀπὸ τῶν πορῶν καὶ τῆς φιλοκαλίας τῶν οἰκοδομούντων ἢ τοῦ ἀρχιτέκτονος, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ νέος διακοσμητικὸς ρυθμὸς, οὐ παράδειγμα ἀναφέρονται αἱ ἐν Ναυπλίῳ ἐκκλησίαι, παρουσιάζεται ἤδη ἐν πολλῷ ἀρχαιστέρῳ χρόνῳ, συνδέεται δὲ, καθ' ἂ θελω ἀποδείξει ἀλλαχού, πρὸς τὴν ἑναρξιν τῆς μωαμεθανικῆς ἐπιδράσεως.

Ἰδίως δὲ προσοχῆς δεῖται καὶ ἄλλη τις μικροῦ λογοῦ κοσμησις, εὕρισκομένη ἐν τοῖς παραθύροις, ἰδίως δ' ἐν τῷ τῆς κυρίας ἀψίδος (Εἰκὼν 9). Τὰ

Εἰκὼν 6.

ΤΟΜΗ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Κατὰ ἀνωδομήματ' τοῦ κ. 1922.

παραθύρα ταῦτα βλέπομεν διαιρούμενα ἐν τῷ πύχει τῶν τοίχων διὰ λιθίνων πλακῶν, ἔχουσιν βῆθος 0.33 μ., καὶ πῆγος μὲν 0.122 μ., ὕψος δὲ 1.40 μ., εἰς δύο τμήματα ἀπολήγοντα πρὸς τᾶνω εἰς κυλινδρικά τοῖχα. Εἰς δὲ τὴν χωρίζουσαν τὰ δύο ταῦτα τμήματα λιθίνη πλάκα εἶνε ἑσθῆν τε καὶ ἑξῶθεν ἐμπεπαικτωμένοι κατὰ το πέταρτον κιονίσκοι. Καὶ εἶνε μὲν οἱ κιονίσκοι οὗτοι συνηθῶς ὀκτάγωνοι καὶ συνέχονται μόνον διὰ μιᾶς πλευρᾶς πρὸς το μετὸν τεμάχιον. Ἄλλ' ἐν Καισαριανῇ οἱ κιονίσκοι οὗτοι ἔχουσι σχῆμα ἰδιαζόντως χαρακτηρι-

στικόν διὰ τὰς Ἀθήνας. Καὶ δὴ ὁ συνηθῆς καὶ κοινῶς διαδεδομένος τύπος εἶνε ἐκεῖνος, καθ' ὃν τοῦ ὀκταγωνίως ἐσχηματισμένου λίθου ὑπέρκειται ἐπιθήματα ὑψηλόν, εὐρυνόμενον κατὰ μικρὸν πρὸς τᾶνω καὶ παρέχον τὴν εὐρεῖαν βᾶσιν τῶν πλινθίνων τόξων, ἐκτελοῦν δὲ κατὰ ταῦτα λειτουργίαν ὁμοίαν πρὸς τὰ κιονοκρανοειδῆ ἐπιθήματα τῆς ἀρχαίας βυζαντιακῆς τεχνῆς. Εὕρισκομεν δὲ τον τοιοῦτον τρόπον χωρισμοῦ παραθύρων ἐν τῇ προσοφεί τῆς Σκριπούς¹ καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Ὁσίου Λου-

¹ Εἰκὼν ἐν Πίν. II, 1.

κα¹. Παρέγω δ' ἐνταῦθα παράδειγμα τοῦ παραθύρου τῆς ἀψίδος τῆς νεωτέρας ἐκκλησίας τῆς Παναγίας ἐν τῷ Ὁσίῳ Λουκᾷ (Εἰκὼν 11). Ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις παραθύροις τοῦ Καθολικοῦ, ἅτινα εἶνε σχεδὸν σιφωνοειδῆ (loggienartig), εὐρίσκωμεν τὰ τοιαῦτα χωρίσματα τὸ πλεῖστον ἀπλᾶ καὶ λεῖα, κεκοσμημένα διὰ σταυροῦ, ἐναλλάσσοντα πρὸς αὐτόγραμμα κιονοκράνειδῆ ἐπιθήματα ἰωνικοῦ ρυθμοῦ. Ὅσα τὰ ἐν ταῖς ὑπερώαις στοαῖς τῆς πλευρᾶς τῆς ἀψίδος. Ἄλλὰ δὲν ἐπιμένω πλειοτερον εἰς ταῦτα. Καὶ ἐν αὐταῖς δὲ ἀκόμη ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Μιστρά ἐκ

τῶν χρόνων τῶν Παλαιολόγων εὐρίσκεται ὁ προπὸς οὗτος τοῦ χωρίσμου τῶν παραθύρων. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ ἐπισκοπῇ, ἐν Καρυταίνῃ καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις ἐκκλησίαις τῆς Πελοποννήσου καὶ Βοιωτίας, οὐχ ἥσσον δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰ καὶ σπανιότερον. Ἀρκουμι δὲ μνημονεύων τῶν παραθύρων τῆς ἀψίδος τοῦ Φετιχῆ τζαμίου. Ἐν Ἀθήναις δὲ καὶ μόνον, καθ' ἃ μοι φαίνεται διαμορφώθη ἰδιάζουσά τις διακοσμητικὴ ἐπιτέγχεσις, συνισταμένη εἰς τοῦτο, ὅτι αὐτὸς ὁ εἰς τὴν πλάκα ἐμπαπακτωμένος ὀκτάγωνος κιονίσκος ἐπ' αὐτῆσθ,

Εἰκὼν 7α.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΑΨΙΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Κατὰ σχεδιογράφου τοῦ κ. Will.

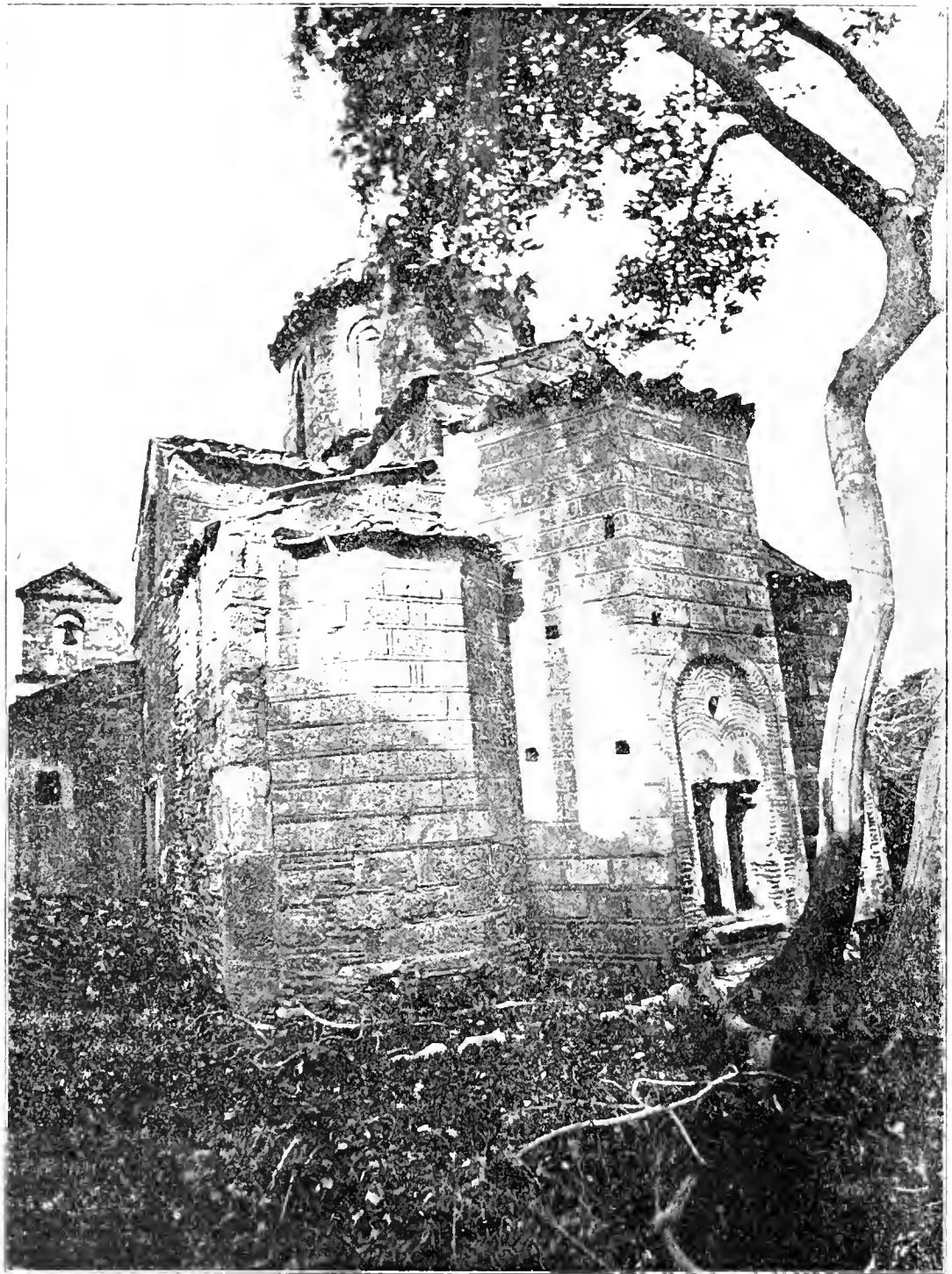
δι' ἰδίου μικροῦ κιονοκράνου. Παρέγω δ' ἐνταῦθα τὴν εἰκόνα καὶ ἄλλου χωρίσματος παραθύρου, ὁμοίως σχεδιασθέντος ἐν Καισαριανῇ, ἐνθα δὲν περισώζεται ἐντετοιχισμένον κατὰ χώραν, ἀλλ' εὐρηγται κείμενον χαμαὶ ἐν ὑπαίθρῳ (Εἰκὼν 12). Ὁ ὅπως ὀλίποτε αἰσθανθεὶς ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀθήναις ἐρειπίων τῶν χριστιανικῶν χρόνων, πρὸ πάντων τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, δὲν θάρσθηκε πάντως ἀπαρατήρητα τὰ πολλὰ τεμάχια ὀκταγώνων κιονίσκων ἢ πλακῶν φερουσῶν ἐγγεγλυμμέ-

νους ὀκταγώνους κιονίσκους, ἐφ' ὧν πάντοτε παρατηροῦμεν τὸν διάκοσμον μικρῶν ἰδιορρυθμῶν κιονοκράνων. Εἶνε δὲ ταῦτα λείψανα τῶν τοιούτων χαρακτηριστικῶν διὰ τὰς Ἀθήνας χωρισμάτων τῶν παραθύρων. Μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐρειπίων εὗρον δωδεκάδας ὅλας τοιούτων. Ἡ Εἰκὼν 13 δεικνύει συλλογὴν τοιούτων εἰς κιονοκράνα ἀποληγόντων ὀκταγώνων κιονίσκων, ἣν συνήγαγον ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν ἐμῆν ἐν ἔτει 1888 ἐπιχειρηθεῖσαν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀποκαθάρσιν καὶ ταξινόμησιν τῶν χριστιανικῶν λει-

¹ Schults and Barnsley Πιν. 26 κ. ε.

ψάνων¹. Ἀπαντα τὰ περιγίαια ταῦτα φέρουσιν
 ὑπερθεὶν τοῦ ὀκταγώνου κτιστικῆς βραχὺ μέρος τῆς

ἀρχαίας στενῆς πλευρῆς τοῦ λιθίνου ὀρθοστάτου,
 ἀπολλομένου ἄνω εἰς στενήν ὄρθον καὶ ἐναλλάσ-

Εἰκὼν 76.

ΤΑ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΠΡΟΣΩΠΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ κ. Σιγριώσκη.

¹ Ἐν τῇ συντομῇ ταύτῃ, καθ' ἃ δεῖ κινεῖ ἡ εἰσὸς, ἡ ἄνω σείρα
 αὐτῆς τὰ ἑξ ἑκατέρωθεν κτιστικῶν, τεθειμένων ἀνατολὰ καὶ φερόντων
 ἑπομένως τὴν κτιστικῶν πρὸς τὰ κάτω.

συντα κοσμημάτων ἐν τῇ κυρίᾳ προσόψει ἰδίως
 δ' ἀρεστόν εἶνε κοσμημα λυροειδῆς, συνιστάμενον

ἐκ δύο ἢ πλείονων ταινιῶν τοξοειδῶς περιστραφε-
μένων καὶ ἀποληγουσῶν ἄνω κατὰ τὰς γωνίας εἰς
ἐλικοειδῆ ἐνείλησιν ὁμοίως πρὸς το κόσμημα τῶν
ἀρχαίων ἰωνικῶν κιονοκράνων, τὸν ἔλικα. Τὰ δὲ
ὑπὸ τῶν ταινιῶν τούτων περιβάλλόμενα τρία τέ-
ταρτα κύκλου πληροῦνται συνήθως ὑπὸ ῥόδακος,
οὗ τὸ σχῆμα εἶνε ἄλλοτε ἄλλο¹· λίαν δ' ἀρεστὸν
εἶνε ὡς κόσμημα ὁ πυροστρόβιλος, ἀλλὰ πλὴν
αὐτοῦ ἀπαντᾷται καὶ ὁ λεγόμενος μελιταῖος σταυ-

ρος καὶ εὐρύφυλλον τι ἀνθέμιον¹. Ἔχουσι δὲ καὶ
ἐν παράδειγμα ρύλλου, οὗ ὁ κaudos διχάζεται
κάτω καὶ ἄγει πρὸς τὰς ἄνω γωνίας διχρημένος
κατὰ πολλὰς ταινίας. Εἰς τὴν σειρὰν λοιπὸν ταύ-
την συνανηκουσι καὶ τὰ χωρίσματα τῶν παραθύ-
ρων τῆς Καισαριανῆς. Πτηνὰ δὲ, οἷα τὰ ἐπὶ αὐτῶν
ἀπαντῶμεθα, εὗρον καὶ ἐν ταῖς ἐπι τῆς Ἀεροπό-
λεως εὕρισκόμενοι ἀποκορύσματα² ἦσαν δ' ἐπὶ
αὐτῶν τὰ πτηνὰ γαγγυμένα ἀπὸ δύο, ἔχοντα

Εἰκὼν 8.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΑΨΙΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ κ. Στουρῆσκι.

ἔστραμμένα πρὸς ἄλληλα τὰ νῶτα. Σχεδὸν δ' ἐν
ἀπάσαις ταῖς ἀθηναϊκαῖς ἐκκλησίαις κείνται ἀκόμη
τοιαῦτα μικρὰ κιονόκρανα παραθύρων κατὰ γώ-
ραν. Μνημονεύω δ' ἐνταῦθα μόνον τῶν τῆς Καπι-
καρέας² καὶ τῶν Ἀγίων Θεοδώρων. Εὕρισκονται
δὲ τοιαῦτα καὶ μετὰ τῶν λειψάνων τῆς Μεγάλης

Παναγίας³, τῶν παρὰ τὴν Στοῦν τοῦ Ἀδριανοῦ
καὶ τῶν ἀνακαλυφθέντων κατὰ τὰς ἐπισκευὰς τῆς
μονῆς Δαρνίου⁴. Τοῦ δὲ σημεῖον περιτωζομένου
μεγαλοπρεποῦς κτιρίου τῆς ἐν Δαρνίῳ ἐκκλησίας
τὰ πλείεστα παράθυρα ἦσαν δυστυχῶς περραγμένα
διὰ λιθοδομίας ἐν τῷ χρόνῳ τῶν ἐν Ἀθῆναις μελε-
τῶν μου. Καὶ συσχετίζεται μὲν ἡ ἐκκλησία τῆς
μονῆς ταύτης ἀναποσπάστως πρὸς τὸν Ὀσιον Λου-

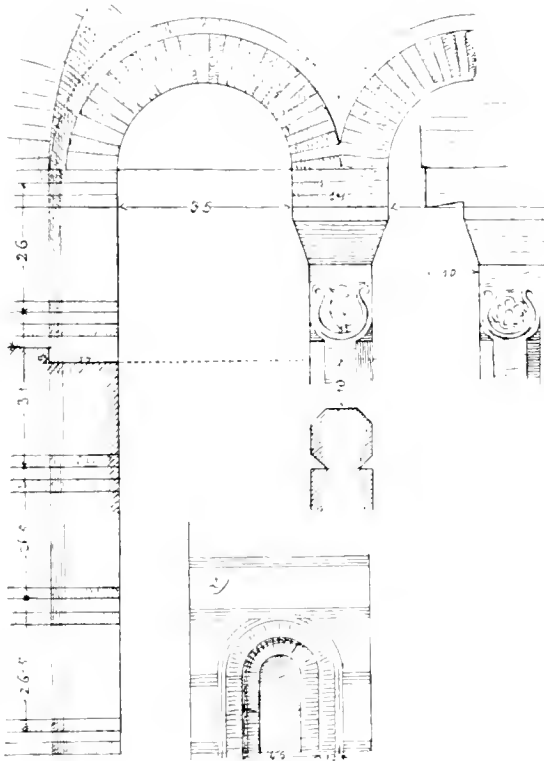
¹ Ἡδὲλ. παρεμπερῆ σχήματα ἐπὶ μνηναίων γρουσῶν κοσμημάτων
παρὰ τῷ Schliemann Mykenä σ. 320, εἰκ. 230.

² Ἴδε τὰς εἰκόνας παρὰ Couchaud Choix d'Églises byzantines
en Grèce Πίν. XXXIII, 3-5.

³ Castellazzi Πίν. 5 α.

⁴ Millet Le monastère de Daphni σ. 9.

κάν, ἀλλὰ τὰ μικρὰ κιονοκρανα εὗρον οὐχ ἦττον ἀσφαλῶς τοῦλάχιστον ἐν τοῖς χωρίσμασι τῶν τριμερῶν ἀνοιγμάτων ὑπερθεῖν τῶν θυρῶν τῶν πλαγίων εἰσοδῶν¹. Ἀπαντῶμεν δ' ἐν αὐτοῖς καὶ πάλιν ταυτὰ κοσμηματὰ ἐπιχειρησμένα ἐν προτύποις ἀναγλύφους. Κλίνω δὲ νὰ ποδεγθῶ τοὺς αἰῶνας δέκατον καὶ ἑνδέκατον μέχρι καὶ τοῦ δωδεκάτου ὡς τον χρόνον τῆς ἀκμῆς τοῦ ρυθμοῦ ἐκείνου τῆς τοιαύτης διακοσμησεως. Μετ' ἀσφαλείας δὲ θὰ δυναθῆ νὰ ἐρισθῆ ὁ χρόνος μόνον ἐν συναρείᾳ πρὸς

Εἰκὼν 9.

ΠΑΡΟΥΡΑ ΤΗΣ ΑΨΙΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Κατὰ σχεδιογράφην τοῦ κ. Δῆλλ.

1) Κεῖρα ἀψίς. 2) Πλευρική ἀψίς.

ἀκριβῆ ἐξερεύνησιν τῶν κατὰ τὴν χρονολογίαν τῶν ἀθηναϊκῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς χρησεως τῆς διακοσμησεως ἐκείνης ὑπῆρξε πιθανῶς λίαν ἀρχαία. Ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος περιορίζομαι εἰς τὸ νὰ ὑποδείξω ὡς πιθανόν τὸν ἐν Ἀθήναις ἐντοπισμὸν τῆς διακοσμησεως ταύτης.

Συμφώνως πρὸς τὰνω εἰρημένα ἢ μὲν τοιχοδομια τῆς ἐν Καισαριανῇ ἐκκλησίας εἶνε τυπικῶς ἐλληνική, αἱ δὲ κιονίσκοι τῶν παραθύρων προσι-

διάζουσιν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τοῦ χρόνου προαγορευθῆ πως περαιτέρω ἐξετάζοντες τὴν κάτοψιν τῆς ἐκκλησίας. Ἡ δὲ ἀνωτέρω περιγράφων τὸ διάγραμμα τῆς ἐκκλησίας ὑπέδειξα τὴν προφανῆ ἀνάκρασιν δύο συστημάτων, τοῦ κατὰ τὰς βασιλικῆς καὶ τοῦ προύλλωτου. Τῆς δὲ τοιαύτης ἀναμιχτικῆς ἀναμίξεως τῶν δύο συστημάτων δύναμαι νὰ προσαγάγω καὶ δεύτερον, οὐχ ἦττον πρόδηλον, παράδειγμα, τὸ τῆς Σκριπούς¹. Τῆς ὡς πρὸς τὰς διαστάσεις πολὺ ἀξιολογώτερας ἐκκλησίας ταύτης ὁ προύλλωτος δὲν στηρίζεται ἐπὶ ὀρθοστατῶν, ἀλλ' ἐπὶ τοίγων μεγίστου πάχους. Ἀλλ' ὁ σχηματισμὸς αὐτῆς εἶνε ἐν τούτοις ὁ αὐτός. Αἱ νῆες τοῦ ναοῦ κοιτιδοειδεῖς καὶ παράλληλοι διευθύνονται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμῆς, διασταυροῦνται δὲ οὐχὶ ἐν τῷ μέσῳ, ἀλλὰ περαιτέρω πρὸς δυσμῆς, καθ' ἃ καὶ ἐν Καισαριανῇ, ὑπὸ ἀντιστοιχούσης πρὸς τὴν μέσην νῆα ἐγκαρσίας νῆος, ἥτις ἐξέρχεται ἐξω τοῦ ὀρθογωνίου τετραγώνου τοῦ περιβαλλομένου ὑπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου. Ὁ δὲ ἄνωθεν τῆς διασταυρώσεως προύλλωτος εἶνε μικρὸς καὶ ἔχει περισπωτὶδα μετρίου ὕψους, προωρισμένην εἰς τὸ ἐπ' αὐτῆς ἀνοιγμὰ τῶν παραθύρων. Αἱ δὲ ἀψίδες εἶνε ἐξωτερικῶς κυλινδρिकाί, δι' ἧς ἰδιορρυθμίας ἡ ἐκκλησία τῆς Σκριπούς διακρίνεται οὐ μόνον ἀπὸ τῆς Καισαριανῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλων ἀρχαιότερων ἐκκλησιῶν. Εἶνε δ' ἡ ἐν Σκριπούς ἐκκλησία ὁμοίως κτίσμα τῶν ἐλληνικῶν χρόνων, ἢ δὲ ἰδιάζουσα αὐτῆς ἀξία ἐγκείται ἐν τῷ ἀκριβεῖ αὐτῆς χρονολογικῷ προσδιορισμῷ, καθ' ὅτι γινώσκωμεν ἀσφαλῶς, ὅτι ἐκτίσθη ἐν ἔτει 873-874. Καὶ δὲν πιστεύω μὲν, ὅτι ἡ Καισαριανῆ εἶνε ἐπ' ἴσης ἀρχαία· ἀλλὰ τὸ παρεμφερές τοῦ διαγράμματος ἄγει ὅπως ὀλίποτε εἰς τὸν προσδιορισμὸν χρόνου ὅχι μεγάλως ἀπέχοντος.

Ὁ δὲ ἀργότερον κοινὸς τύπος τοῦ ρυθμοῦ τούτου εἶνε ὁ τῶν πέντε προύλλων, ἦτοι τοῦ ἐν τῷ μέσῳ μεγάλου καὶ τεσσάρων μικρῶν κατὰ τὰς γωνίας, ἀντικαθιστῶντων τὰς προγενεστέρως κοιτιδας². Διὰ δὲ τῆς τοιαύτης διατάξεως ἐκλείπει, ὡς

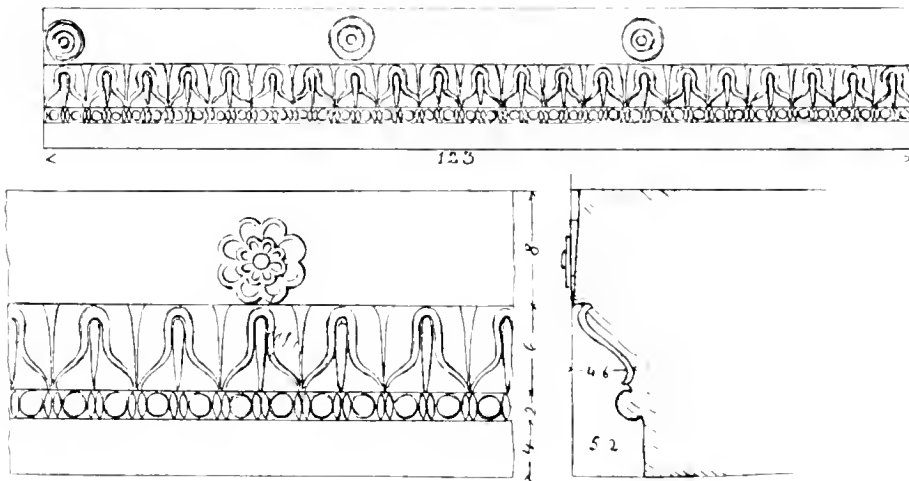
¹ Ἠδὲλ. τὴν ἐμὴν μονογραφίαν ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift, ἰδίως τὸν Πίνακα I, 3.

² Ἐκ τῶν ἀπειραριθμῶν παραδειγμάτων, ὧν τινα ἴδε παρὰ τῷ *Essenwein - Holzinger* (Altchristliche und byzantinische Baukunst σ. 154 κ. ἑ.), ἐξάξιο ἐνταῦθα ἰδίως μόνον τὴν ἐν Θεσσαλονίχῃ ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοφόρου τὴν κακῶς λεγομένην τοῦ Βαρδία, ἐκτι-

¹ Ἠδὲλ. *M.* σ. 10 κ. σ. 11.

εἰκός, καθ' ὁλοκληρίαν ὁ κατὰ τὸ σχῆμα βασιλικῆς χαρακτήρ τῶν τριῶν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διευθυνομένων νηῶν. Ἀλλὰ τύποι, οἷοι ὁ τῆς Σκριποῦς καὶ ὁ τῆς Καισαριανῆς, ἄγουσιν εἰς τὴν πιθανὴν ἐξεύρεσιν τῆς γενέσεως τοῦ σχήματος τούτου ἐκ τῆς προσπαθείας τῆς συνενώσεως τῆς βασιλικῆς καὶ τοῦ τρουλλωτοῦ ρυθμοῦ¹. Ἀναλογίαν δὲ ὑποτὴν ἔσποψιν τῆς γενέσεως ἐν εὐρυτάτῃ ἐννοίᾳ παρέχει πῶς καὶ ὁ ἐν Βενετίᾳ Ἅγιος Μάρκος, ἔνθα πράγματι ἐπῆλθεν ἡ ἐκ βασιλικῆς μεταβολή εἰς ἐπίκεντρον κτίριον. Ἀλλ' ὅμως ὁ τρόπος τῆς θεώσεως εἶνε διάφορος. Ἡ δὲ σκόπιμος μεταβολή τοῦ ρυθμοῦ γίνεται καταφανῆς καὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Κατὰ ταῦτα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Καισαριανῆς πρόκειται ἡμῖν τυπικὸν ἐλληνικὸν κτίριον κατὰ τὴν τοιχοδομίαν καὶ τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ διακόσμου. ἀνηκόν, καθ' ἃ δύναμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῆς κατόψεως, ἰσῶς εἰς τὸν δέκατον αἰῶνα. Ἡ δὲ χρονολογία αὕτη καθίσταται πιθανή καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐγγύτατα τῆς μονῆς ταύτης, ὁμοίως δὲ κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμητοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὸ Πεντελικόν, ἔκειτο ἄλλη μονή, ἡ λεγομένη τοῦ κεντηροῦ τῶν γλυπτῶν, εἰς ἣς τὸν ἡγούμενον ἐπ' ἔσθης ἔγραψεν ἐπιστολὴν ὁ Μιχαὴλ Ἀκουμιάτος. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲ τῆς μονῆς ταύτης, ἧτις πιθανῶς ἐκτίσθη περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ ἡ τῆς Καισαριανῆς, ἀριερώθη ἐν ἔτει 974-975 λίθινον

Εἰκὼν 10.

ΕΠΙΣΤΥΛΙΟΝ ΠΑΡΑΘΥΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟΥ

Κατὰ σχεδιογράφειαν τοῦ κ. Μίλλ.

τέμπλον φέρον πλούσιον γλυπτικὸν διάκοσμον, οὗ τὰ λείψανα εὗρηται τὴν σήμερον ἐν τῷ Κεντρικῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηνῶν². Τὸ κτίριον δὲ τοῦτο συμμένει μέχρι καὶ τοῦδε ὄρθου, καίπερ παραμειορφωμένον, καὶ δεικνύει τὴν αὐτὴν εὐτεχνίαν ἐν τῇ

λιθοδομίᾳ καὶ πλινθοδομίᾳ, καθ' ἃ ἡ Καισαριανή, καὶ τὴν αὐτὴν ἐγκράτειαν περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἐκ πλίνθου διακοσμῆσεων.

σφέννη τῷ 1029, ὅχι δὲ τῷ 937 ἢ 987, ὡς κοινῶς πιστεύεται. Ἴδε *Teulier et P. Pullan L'architecture byzantine* Πίν. I. Ἡ δὲ λεγομένη Θεοτόκος ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέπει τέλος νὰ ἐξαιρεθῇ ὅλως, ἅτε ἔχουσα νέα εἴδηνα στηρίγματα ἀντὶ κιόνων.

¹ Παραπέμπω ἐν παρόδῳ εἰς ἄλλην τινὰ ἀπόπειραν ἐρμηνείας τῆς γενέσεως τοῦ τοιοῦτου ρυθμοῦ, ἧτις εὐρίσκεται παρὰ τῷ *Dehio* καὶ *Besold* (*Die kirchliche Baukunst des Abendlandes* Τόμ. Α' σ. 46), μὴ ἐπιχειρῶν ἐνταῦθα συζητησὶν περὶ αὐτῆς.

² Ἴδε τὴν ἐμὴν πραγματείαν Ἡ μονὴ τοῦ Κωνητοῦ τῶν Φιλοσόφων καὶ τὰς εἰκόνας ὑφ' ὧν συνοδεύεται ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας Τόμ. Γ' σ. 117 κ. ἑ.

Δὲν εἶνε δ' ἡ Καισαριανὴ ἀξία λόγου μόνον ἕνεκα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας. Καὶ οὖν ἐν τε τοῖς μεταγενεστέροις προσκτίσμασι, τῷ νάρθηκι καὶ τῷ πρὸς νότον παρεκκλησίῳ, καὶ ἐν τοῖς περικειμένοις κελύεσι καὶ ξενώσιον εὐρίσκωμεν ἐνωκοδομημένα τεμάγια διακόσμου ἀποτελοῦντα ἰδίαν τινὰ πολλοῦ λόγου ἀξίαν σειρὰν ἐν τοῖς διακοσμῆτικαῖς τύποις τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος. Εἶνε γνωστὸν, ὅτι οὐδαμῶς ἀλλαγῶς ἐπῆλθε μεταξὺ τοῦ τρόπου, οὐ καλοῦμεν συλλληθῶδη ἀρχαίου,

καὶ τοῦ συλληθῶν καλουμένου βυζαντιανοῦ μεταβολῆ καλλιστηθίας οὕτω μεγάλη ὡς ἐν τῷ ἀρχιτεκτονικῷ διακόσμῳ. Τὴν μὲν πλαστικὴν διαδέχεται κατ' ἐπικράτησιν ἡ γραφικὴ, τὰ δὲ ἄχρωμα, τοὺλάχιστον ἐν Ῥώμῃ, σχήματα, ἢ κεχρωσμένη ἐπιφάνεια. Ἡ τοιαύτη δὲ μεταβολὴ προπαρασκευάζεται μὲν ἐν τοῖς χρόνοις τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐν τοῖς βεβήλοις κτιρίοις, ἀλλὰ καθίσταται ὀρθῆ, τὸ πρῶτον ἐν ᾧ χρόνῳ τὸν ἀρ-

χαῖον ἑλληνικὸν ναὸν διαδέχεται ὡς κτίριον λατρείας ἢ ἐν μέρει πρὸς τὴν ἀρχαίαν βεβήλον ἀρχιτεκτονικὴν συνδεδεμένη χριστιανικὴ βασιλική. Κατ' ἀκολουθίαν δὲ τῆς σπουδαίας ταύτης καλλιστηθιακῆς μεταβολῆς ἐπέρχεται μετατροπὴ τις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ πλεῖστον τελεία μεταρρύθμισις καὶ ἀνακαινίσις τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ διακόσμου, ἄγουσα εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐξαφάνισιν τῶν παραδεδομένων στοιχείων τῆς ἑλληνικῆς

Εἰκὼν 11.

ΤΑ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΑ ΤΗΣ ΑΨΙΔΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ κ. Σημηγώρη

πέγλης, τοῦ ἀνθεμίου, τῆς ἀκάνθου, τοῦ ἐρίνου κύματος, τῶν σταγόνων καὶ τῶν τοιαύτων, καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτῶν διὰ διατρήτων ἢ ἐν προστύπῳ ἀναγλύφῳ ἐξεργασμένων κοσμημάτων, ἀποσκοποῦντων ὡς τὸ πλεῖστον εἰς πλήρωσιν τοῦ κενοῦ χώρου.

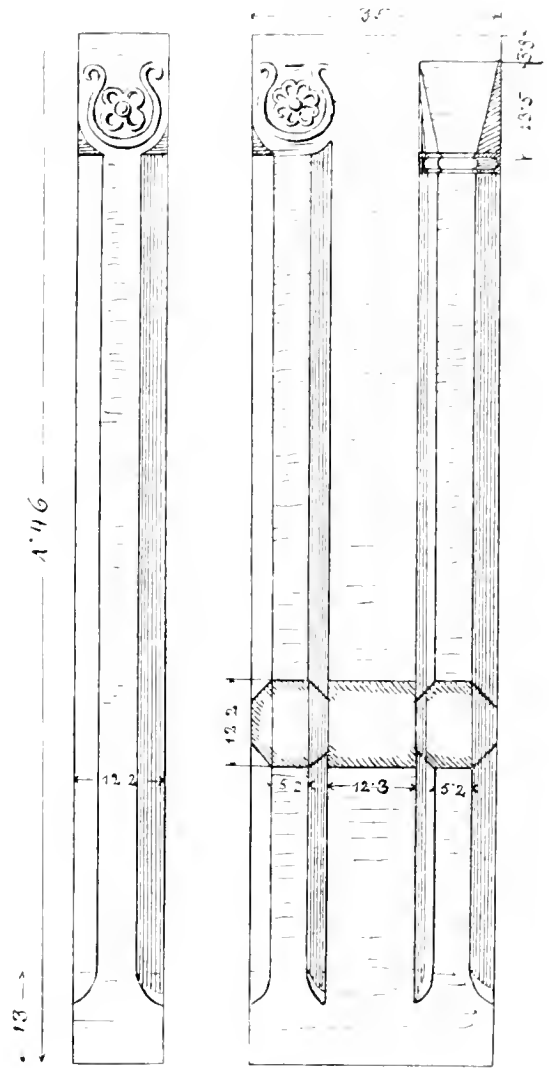
Ἐν δὲ τῶν στοιχείων ἐκείνων, ἅτινα σχεδὸν παντελῶς ἐκλείπουσιν ὑπὸ τὸν ἑλληνικὸν αὐτῶν τύπον, εἶνε τὸ ἀνθέμιον. Ἀντικαθιστῶσι δ' αὐτὸ

μεταπλάσεις, περὶ ὧν ὁ λεπτομερὴς λόγος δὲν εἶνε τοῦ παρόντος. Τὸ δ' ἐνταῦθα ἐνδιαφέρον ἡμᾶς εἶνε τὸ ὅλως ἀντίθετον γεγονός τῆς ἐν Καισαριανῇ διασώσεως σειρᾶς ἀνθεμίων τῶν χριστιανικῶν χρόνων κατὰ τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν τρόπον εἰρησμένων. Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο μὲ φέρει εἰς τὸ δεῦτερον μέρος τῆς προκειμένης ἐρεῦνης, εἰς τὴν ἐξέτασιν ὀρθῶς τῶν κατὰ τὴν ἀθηναϊκὴν διακόσμησιν τοῦ τετάρτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος. Τὸ πολυτιμώτατον

των τεμαχίων τῆς σειρῆς ταύτης εὐρίσκεται ἐνφοκοδομημένον ὡς ὑπέρθυρον ἐπὶ τῆς εἰσόδου παραπήγματος τινος ἀπέναντι τῆς ἐκκλησίας (Εἰκὼν 14). Βλέπομεν ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐκκρεμάσει ἐχούσης κυματισμοῦς τομῆς ἐναλλὰξ φρονικοειδῆ ἀνθέμια καὶ ἀνθή λωτοῦ, συνδεόμενα κάτω διὰ σπειροειδῶν γραμμῶν ἐχουσῶν σχῆμα **S**, κάτωθεν δ' αὐτῶν μεταξύ δύο ἀστραγαλίων πρόστυπον ἐχίνου κύμα, τὸ δὲ σχέδιον τῶν ἀνθεμίων ὑπομνησκει τὰ μέγιστα τὴν περιώνυμον διακοσμητικὴν κιονοκράνου τινος τοῦ Ἑρεγθείου¹. Ἐνθα δὲ συνάπτονται πρὸς ἀλλήλας αἱ σπειροειδεῖς εἰς σχῆμα **S** γραμμαί, ἐκχωρίζονται τὸ πρῶτον ἀπὸ ἀλλήλων δύο φύλλα ἀκάνθου, ἐξ αὐτῶν δὲ κατόπιν ἐξελίσσεται καὶ προεκβάλλει τὸ ἀνθέμιον, ἔχον πάντοτε μὲν ἐν λογιζοειδῆς φύλλον ἐν τῷ μέσῳ, ἀνὰ δύο δὲ ὑπὲρ μὲν στρογγύλα, ὑπὲρ δ' αἰχμηρὰ φύλλα ἐκατέρωθεν. Καὶ ἐν μὲν τῷ κιονοκράνῳ τοῦ Ἑρεγθείου ἐκ τοῦ εἰς σχῆμα **S** σπειροειδοῦς κυματίου ἐκβάστανει ὄρθρηξ ἀπολήγων εἰς ἀνθος. Ἐν δὲ Καισαριανῇ τὸ μεταξύ τῶν ἀνθεμίων μεταίχμιον εἶνε μεγαλείτερον, ἐν αὐτῷ δ' ἐνεγλύφθησαν δύο λωτοειδῆ ἀνθή, ἐπικαθήμεν' ἀμφοτέρω ἐπὶ ἐνελημμένων ὄρθρηκων καὶ ἐκβάστανοντα ἐκ τῶν γωνιῶν τῶν μεταξύ τῆς ἀκάνθου καὶ τοῦ σχῆμα **S** ἔχοντος σπειροειδοῦς κυματίου, δεικνύοντος ἐνταῦθα συνειλησίν τινα ἐν τῷ μέσῳ. Κατὰ ταῦτα τὸ σχέδιον δὲν ἀνταποκρίνεται μὲν ἀκριβῶς πρὸς τὸ τοῦ Ἑρεγθείου, ἀλλὰ δὲν ἀποσχινοῦται ὁμοῦς τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τῶν στοιχείων ἅτινα δικαιούμεθα νὰ ἀναμείνωμεν ἐν τῇ ἀγνώστῃ ἐλληνικῇ τέχνῃ.

Ἄλλως δ' ἔχουσι τὰ κατὰ δευτέρον τι τεμάχιον (Εἰκὼν 15), ὅπερ εὐρίσκεται ἐνφοκοδομημένον ἄνωθεν τῆς κυρίας πρὸς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας εἰσόδου ὁμοίως ὡς ὑπέρθυρον. Ἐν αὐτῷ ἡ διάταξις τῶν ἀρχαίων διακοσμητικῶν στοιχείων εἶνε τοιαύτη, ὥστε οὐ μόνον ἡ ἐκτέλεσις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σχῆμα παρέχουσί τι τὸ μὴ ἐλληνικόν. Καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει δὲ τούτου τοῦ γλυπτοῦ δυνάμεθα νὰ φερῶμεν ἀπὸ τινος ἐπικράνου τοῦ Ἑρεγθείου, καὶ ὁμῶς ἐπὶ παραστάδος τινός². Σύγκριται δὲ τὸ ἐπικράνον ἐκεῖνο ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω το μὲν

πρῶτον ἐκ λωτοῦ κύματος, εἶτα δ' ἐκ κύματος ἐχίνου, τέλος δ' ἐκ ζώνης ἀνθεμίων. Ἐν δὲ τῷ τεμαχίῳ τῆς Καισαριανῆς βλέπομεν πρῶτον ἄνω τύλην μετὰ τοῦ ἐχίνου, κάτω δ' αὐτῆς προεκβάλλον ἐν ἐκκρεμάσει ἐγκοιλῶν κυμάτων, κεκοσμημένον ἐναλλὰξ διὰ φύλλων καὶ ἀνθεμίων κατὰ

1 . 10

Εἰκὼν 12.

ΤΥΠΟΣ ΤΩΝ ΛΙΘΙΝΩΝ ΧΩΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΔΙΠΛΩΝ ΠΑΡΑΘΥΡΩΝ

Κατὰ σχεδιογραφίαν τοῦ κ. Νέλλ.

τρόπον ὅλως ἀγνώστον τοῖς ἀρχαίοις. Ἡ δ' ἐξωτερικὴ ταινία ἐκ μὲν ἀριστερῶν στρέφεται πρὸς τὰ κάτω, ἐκ δὲ δεξιῶν εἶνε ἀποκεκρουσμένη. Κατὰ ταῦτα πρόκειται πιθανῶς ἐνώπιον ἡμῶν τεμάχιον, ὅπερ ἤδη ἐξ ἀρχῆς ἐχρησίμευεν ὡς κράσπεδον θύρας, ἀλλὰ μόνον ἡ θύρα αὐτῆ φαίνεται ὅτι ἦτο με-

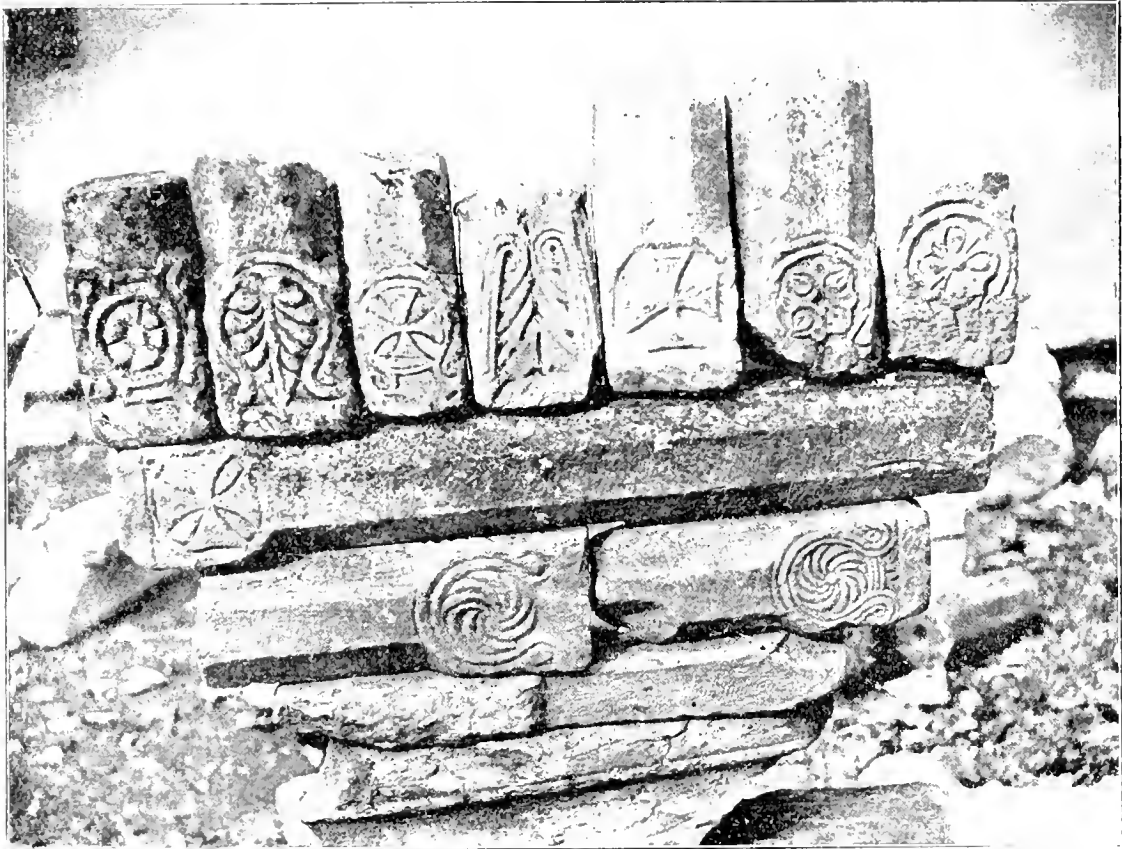
¹ Inwood The Eretheion Π. 1. 4 f.

² Εὐρεται εἰκὼν αὐτοῦ ἀπὸ φωτογραφίας παρὰ τῷ Sybel (Weltgeschichte der Kunst s. 168).

γαλιτείας. Ἐν δὲ τῇ γωνίᾳ τῆς ἀνω ταβίρας εὐρεθαι ἐν μέσῳ τῷ ἐγγύθι ἐγγεγλυμμένον ἀθέμιον ἔχον φύλλα σπυροφυτῶν. ἐν ᾧ τὰ τῆς ἐσωτερικῆς ταβίρας ἔχουσι φύλλα ἀπολιθωτά εἰς ὄξυ. Ἐπιπέθηται δὲ ταῦτα ἐπὶ κάλυκος ἐξεργασμένης ἐκ δύο ἀκάνθων.

Τρίτον δὲ τεμάχιον τῆς αὐτῆς σειρᾶς εὐρεθαι νῦν ἐνοικοδομημένον ἐν τῷ παρεκκλήσιῳ, καὶ δὴ δεξιὰ ἐγγύθι τῆς ἀψίδος αὐτοῦ. Ἦνε δ' ἐπίκρανον παρασπῆδος πλουσιωτάτα διακεκοσμημένον. Εἰ-

κὼν 16. Ἡ μὲν πάλιν μεγάλην ἐκκρέμασιν ἔχουσῶν στενῶν πλευρῶν τοῦ ἐπίκρανου τούτου παρουσιάζει κατ' ἐναλλαγὴν φύλλα ἀκάνθων καὶ φύλλα λογγοειδῆ. Ἐπὶ δὲ τῆς μακρᾶς πλευρᾶς εἶνε ἐγγεγλυμμένον ἐν τῷ μέσῳ εὐρύ φύλλον ἀκάνθου δίκεν ρίζης, ἔξ ἧς πρὸς μὲν πάνω ἐκδαστάνουσι βραχέαι εἰλικες ὄρηκων, καθ' α' ἐν τῷ κορινθιακῷ κισνοκράνῳ, πρὸς δὲ τὰ πλάγια πολυκλαδοὶ ὄρηκας, οἵτινες μετὰ τῶν πρὸς τὰς ἀκάνθους προσφύ-

Εἰκὼν 14.

ΛΕΙΨΑΝΑ ΚΙΟΝΙΣΚΩΝ ΤΩΝ ΧΩΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΔΙΠΛΩΝ ΠΑΡΑΘΥΡΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ κ. Στυλίουσκι.

σεων αὐτῶν καὶ τῶν βοδάκιων κατὰ τὰς συνειδησεις πληροῦσι τοῦ ὅλου γῶρον. Ὁ δὲ ποιότος ρυθμὸς ἔχει μὲν τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Διαδοχῶν, διατηρηθῆ δ' ἐν τῇ πέγνῃ τῶν χριστιανικῶν βυζαντινῶν. Ἄντι δὲ τῆς εἰς γεωμετρικὰ σχήματα φημι ἰσοπέδου διευρυνσεως τοῦ ὄρηκος ἐκδαστάνου κατωπιν συνήθως ἀπο τοῦ τοπον ρίζης ἐπιερχοτος φύλλου ἀκάνθου αὐτόχρημα ὄρηκε ἀκάνθου ἢ κλίματος.

Γεννάται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα, ἂν τὰ νῦν τῆδε κάλεισε ἐν τοῖς προσκτίσμασι τῆς ἐκκλησίας τῆς Καισαριανῆς ἐνοικοδομημένα λειψάνα γλυπτοῦ διακοσμοῦ ἀνέχουσιν εἰς κτίριον νεώτερον ἢ ἀρχαιότερον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δεκάτου αἰῶνος. Ἐχουσι δὲ ταῦτα ἰσως σημασίαν σχετιζομένην πρὸς τὴν καθ' ὅλου ἐξελίξιν τῆς πέγνης;

Τὴν δὲ εἰς τὸ ἐρώτημα τούτο προσήκουσαν ἀπάντησιν ἠδύνατό τις ἄλλοτε ποτε νὰ ζητησῆ

καί λάβη ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Καί ὁ δὲ πρῶτον ἠδύνατο νὰ γεννηθῶσιν ἀμφιβολίαι, ἂν τὰ τεμάγια ταῦτα ἀνήκον καθ' ὅλου εἰς τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ἢ μᾶλλον εἰς κτίριον τι τῶν μεταγενεστερῶν χρόνων τῆς ἀρχαιότητος. Τὴν ἀπορίαν δὲ ταύτην λύουσιν αἱ ὑπὸ τὸ ἐπιστύλιον τῆς Καισαριανῆς παραστάδες (Εἰκὼν 14), ἐφ' ὧν εὗρηται ἐγκεχαραγμένοι δεξιὰ τρεῖς σταυροί. Ἀλλὰ καταφανέστερον λύει τὸ ζήτημα ἄλλος ὁμοίος πυλῶν, οὗ βλέπομεν γενομένην χρῆσιν, καθ' ἣ ἐνταῦθα ἐν Καισαριανῇ παρὰ τὴν Κύλλου πύραν, ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως παρὰ τὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων περιλάλητον πηγήν, τὴν Κλεψύδραν. Ὁ ἀπὸ τοῦ

ἄστεως κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Ἀκροπόλιν ἀνερχόμενος ἄνω παρὰ τῆς ὑπώρειας τοῦ βράχου αὐτῆς καὶ μικρὸν πρὶν ἢ κάμψῃ πρὸς τὴν κυρίαν κλίμακα διαβαίνει πρὸ σπηλαίου, ὅπερ βαθύς εἰςχωροῦν εἰς τὸν βράχον περιβάλλεται ὑπὸ λιθίνου κρασπεδώματος τῶν χριστιανικῶν χρόνων. Εἶνε δ' ἄλλως γνωστόν, ὅτι τῆς Κλεψύδρας ἔργειν χρῆσις ἐν τοῖς βυζαντιακοῖς χρόνοις ὡς ἐκκλησιδρίου τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Οὗ μόνον δ' ἐπὶ τῶν πλαγίων παραστάδων τοῦ κρασπεδώματος τούτου εὕρισκομεν τοὺς αὐτοὺς σταυροὺς καὶ ἐν Καισαριανῇ, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑπερθυρὸν ἐχρησιμοποιήθη καὶ ἐνταῦθα ἐπιστύλιον φέρον ἀνθέμια, οὗ ἡ χριστιανικὴ προέλευσις κεῖται ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, διαπιστου-

Εἰκὼν 14.

ΥΠΕΡΘΥΡΟΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ

Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ κ. Στοιγώσκη

μένη ὑπὸ σταυρῶν συνεχεγγλυμμένων μετὰ τοῦ λοιποῦ διακόσμου καὶ ἀναμφιλέκτως συγχρόνων πρὸς αὐτόν. Ἐφωτογράφησα δὲ τὸ γλυπτὸν τοῦτο κάτωθεν· διὸ ἐν τῇ παρατιθεμένῃ εἰκόνι (Εἰκὼν 17) εἶνε ὁρατὴ ἡ εὐρεία ἐπιφάνεια τοῦ ἐπιστυλίου τούτου, ἐφ' ἧς κάτωθεν τοῦ ἐν τῷ μέσῳ σταυροῦ παριστάνεται καλυκόςχημον κόσμημα, ἕξ οὗ ἐκθλασπᾷ πρὸς τᾶνω ὄρηξ ἑλικοειδῆς, καὶ τὸ κατὰ τὴν προσθίαν κώχην φέρον γλυφὰς κράσπεδον τῆς ὑπόρροφης. Ἐπ' αὐτῆς δ' εἶν' ἐγγεγγλυμμένη σειρά τρεχόντων ἀνθεμίων συνδεομένων πρὸς ἀλληλα διὰ σπειροειδῶν κυματίων ἐχόντων σχῆμα

Σ καὶ παρουσιαζόντων τὴν αὐτὴν τεγγοτροσίαν καὶ ἐν Καισαριανῇ. Τὸ δὲ μέσον κατέχει σταυρὸς ἰσοσκελῆς ἐγκεχαραγμένος ἐντὸς κύκλου. Ὁ αὐτὸς δὲ σταυροφόρος θυρεὸς παρουσιάζεται καὶ κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῶν ἀνθεμίων, πλησίον δ' αὐτοῦ διαγινώσκεται καὶ ἡμισυ ἀνθέμιον ἀποτερματίζον τὸ ὅλον γλυπτὸν. Μετροῦντες δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ μέσου σταυροῦ μέχρι τοῦ ἀριστεροῦ ἀπόστασιν καὶ μεταφέροντες αὐτὴν εἰς τὰ δεξιὰ, βλέπομεν, ὅτι ἐκ δεξιῶν λείπει μέρος τοῦ ἐπιστυλίου. Ἄλλως δὲ ὁ μέσος σταυρὸς δὲν κατέχει ἀκριδῶς τὸ μέσον τῆς θύρας. Εἶνε λοιπὸν ἀναμφιλέκτον, ὅτι καὶ τοῦτο τὸ ἀποκεκρουσμένον ἐπιστύλιον δὲν ἦτο ἀρχῆθεν προσωρι-

σμένον χάριν τῆς θέσεως, ἐν ἣ σήμερον εὐρίσκεται. Ταῦτα δὲ πάντα ἐν τι καὶ μόνον ἀποδεικνύουσι μέγχι τοῦδε ἀσφαλῶς, ὅτι ἡ σειρά τῶν γλυπτῶν κοσμημάτων τῶν ἐν Καισαριανῇ ἀνευρεθέντων καὶ τὸ κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς Κλεψύδρας ἐπιστύλιον ἀπικρατεῖται νὰ θεωρηθῶσι χριστιανικά.

Εἰκὼν 15.

ΥΠΕΡΘΥΡΟΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΑΡΘΗΚΑ ΕΙΣΟΔΟΥ

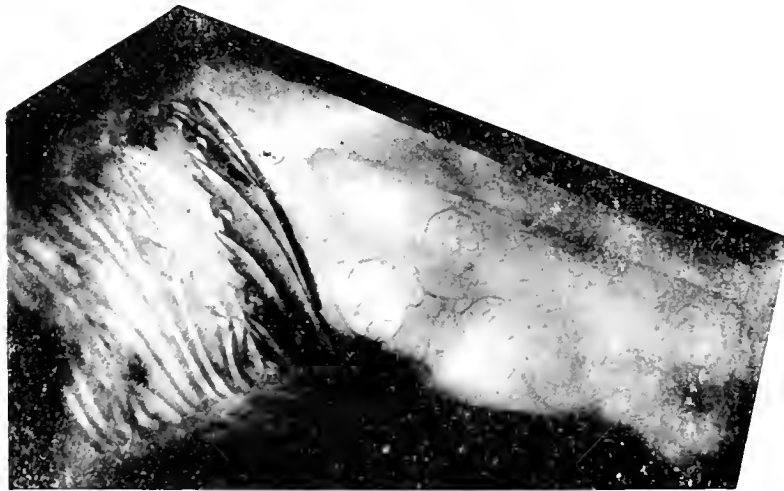
Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ κ. Στανφόρδσκι

τῆς ἐκκλησίας, εἶον μεταξὺ τοῦ 388 καὶ 391 ἐπὶ τῆς Χρυσῆς πόλης Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐν Κωνσταντινουπόλει¹. Πρὸς δὲ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν ἀνταποκρίνεται καὶ τὸ σχῆμα τῶν σταγόνων, αἵτινες εἶνε ἀκόμη μεγαλειότεραι τῶν μεταξὺ αὐτῶν διαστημάτων, οὐδ' ἔχει ἀκόμη εἰσαχθῆ ἢ

Ἄλλὰ τὸ ἐπιστύλιον τῆς Κλεψύδρας δυνάμεθα νὰ χρονολογήσωμεν κατὰ προσέγγισιν, ἀφορμώμενοι ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ σταυρῶν. Καὶ δὴ τὸ ἰσοσκελὲς ἐκεῖνο σχῆμα τοῦ σταυροῦ ἐκλείπει μὲν ἀργότερον σχεδὸν τελείως, παρουσιάζεται δὲ συγγὰ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν εἰρήνευσιν

λόξευσις τῶν ἐπιφανειῶν αὐτῶν. Εἰς δὲ τὸ ζήτημα τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς χρονολογίας θὰ ἐπανέλθω καὶ πάλιν κατωτέρω.

Τὸ δ' ἐπιστύλιον τοῦτο τῆς Κλεψύδρας δὲν εἶνε τὸ μόνον λείψανον τοῦ εἶδους τούτου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐν ἔτει 1889, ὑποστηρικθεὶς ὑπὸ

Εἰκὼν 16.

ΕΠΙΚΡΑΝΟΝ ΠΑΡΑΣΤΑΔΟΣ ΕΝ ΤΩΙ ΠΑΡΕΚΚΗΣΙΩΙ

Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ κ. Στανφόρδσκι ἀληθεύσαν γέγκτου διὰ φωτὸς μαγνησίου

τῆς γενικῆς ἐφορείας τῶν ἀρχαιοτήτων, συνήγαγον ἐπὶ το αὐτὸ πᾶ ἀπανταχοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως περιεκείμενα λείψανα γλυπτῶν διακοσμοῦ, καὶ

¹ Ueber die ἔργα πραγατεία ἐν τῷ Jahrbuch des kaiserlichen Deutschen archaologischen Instituts. 1893 s. 234.

ἤδη τὸτ' ἐδημοσίευσεν τὸ πόρισμα τῆς περὶ αὐτῶν ἐρεῦνης ἐν πραγματεία περὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐν τοῖς ἀρχαίοις βυζαντιακοῖς χρόνοις¹. Εἰς δὲ τὰ

¹ Ἐν ταῖς Mittheilungen des k. Deutschen archaologischen Instituts. Ἐν Ἀθήναις, 1889 τόμ. XIV σ. 271 κ. ἑ.

τότε γραφέντα προσθέτω τώρα και δεύτερον πόρισμα των έμωv έρευνών. Και δὴ ἐν τῶν κυριωτάτων τεμαχίων τῆς περί ἧς ὁ λόγος σειρᾶς τῶν γλυπτῶν κοσμημάτων ἔκειτο χαμαὶ πρὸ τοῦ Παρθενῶνος (Εἰκὼν 18α). Ἦτο δὲ μέρος καμπύλου ἐπιστυλίου, ἔχοντος πλάτους μὲν 0,46 μ., ὕψους δὲ 0,25 μ. καὶ κεκοσμημένου κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τόξου, ἔχουσαν μῆκος 0,81 μ. Συνίστατο δὲ ἡ διακόσμησις ἄνω μὲν ἐκ τοῦ λισθίου πρὸς τὰ κάτω πίπτοντος κύματος καὶ ἐξ ἀστραγα-

λίου, ἀποτελουμένου ἐκ δύο στρογγύλων ἀστραγάλων καὶ ἑνος ἐπιμήκου, ἔπειτα δ' ἐκ τῆς πάνθεμα φερούσης καὶ τὴν εὐρείαν ζώνην πληρούσης ταινίας. Τοιοῦτο δὲ διάγραμμα πρὸς οὐδὲν τῶν ἐκ τῆς Καισαριανῆς παραδειγμάτων ἀντιστοιχεῖ τελείως. Ὡς δὲ αὐτόθι ἐν τῷ ὑπερθύρῳ τοῦ παραπήγματος, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὰ το σχῆμα S ἔχοντα κυμάτια φέρουσι τρεῖς συνειλήσεις. Ὑπερθεν δὲ τῆς μέσης αὐτῶν ἐξεστίνετο τρίκλαδον κόσμημα, ἀπολήγον ἐκάστοτε εἰς τρία φύλλα καὶ ἔχον

Εἰκὼν 17.

ΥΠΕΡΘΥΡΟΝ ΤΗΣ ΚΛΕΨΥΔΡΑΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ κ. Στραγγόσκη

περίπου το σχῆμα μελαμφύλλου, ταῦτα δὲ μεταξύ ἀνθεμίων, ὧν τὸ μὲν ἐπικάθηται πάντοσ' ἐπὶ τῶν ἐφαπτομένων ἀλλήλων κυματίων, τὸ δ' ἐπόμενον παρεμβάλλεται πάντοτε μεταξύ αὐτῶν μετὰ φύλλου ἀκάνθου ἐπέχοντος τόπον τρίτης. Καὶ τὸ μὲν ἐν ἀνθέμιον εἶνε κατὰ κανόνα στρογγύλον, τὸ δὲ ἄλλο αἰγμηρόν. Δεύτερον δὲ μικρότερον τεμάχιον τοῦ ἐπιστυλίου τούτου (Εἰκὼν 18β) ἔκειτο παρὰ τὸ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως νέον ἄνδρον. Δὲν δύναμαι δὲ νὰ φαντασθῶ αὐτὰ ἄλλως ἢ ὡς μέρη διαζώματος

περιβάλλοντος ἔσωθεν ἀψίδα. Τοῦτο δὲ καὶ μόνον θὰ ἴσκει πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ἔγινε χρῆσις αὐτῶν ἐν χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ. Εἰς τὰ γλυπτὰ δὲ ταῦτα συνανήκουσι καὶ εὐθὺ ἐπιστύλιον κατακεῖμενον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἔχον μῆκος μὲν 0,90 μ., πλάτος δὲ 0,34 μ. καὶ ὕψος 0,183 μ. (Εἰκὼν 18γ), καὶ ἐπίκρανον παραστάδος ἐκ κιτρινωποῦ μαρμάρου πιθανῶς ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἑρμώμενον, οὗ δύο ἀντίτυπα εὗρον ἐν τῇ ἀποθήκῃ τοῦ Κεντρικοῦ μουσείου (Εἰκὼν 18δ). Ἔχει δὲ τοῦτο πλάτος

ἄνω μεν 0,64 μ., κατω δὲ 0,333 μ. καὶ ὕψος 0,330 μ.

Εἰκὼν 18 α.

ΚΑΜΠΥΛΟΝ ΕΠΙΣΤΥΛΙΟΝ ΑΦΙΔΟΣ ΠΡΟ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ
Κατὰ σχεδιασμοῦ ἡσαν τοῦ κ. Στραγγόση.

Ἐπὶ δὲ τοῦ προσθίου αὐτοῦ μέρος βλέπομεν κάτω

Εἰκὼν 18 β.

ΑΠΟΚΡΟΥΣΜΑ ΕΠΙΣΤΥΛΙΟΥ
ΠΑΡΑ ΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΟΝ ΑΝΔΡΩΝ
Κατὰ σχεδιασμοῦ ἡσαν τοῦ κ. Στραγγόση.

μὲν τὰ κομμάτια τὰ ἔχοντα σχῆμα **S**, ἐπ' αὐτῶν

Εἰκὼν 18 γ.

ΕΠΙΣΤΥΛΙΟΝ ΠΡΟ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ
Κατὰ σχεδιασμοῦ ἡσαν τοῦ κ. Στραγγόση.

δὲ ἀνθέμια ἐναλλάξ στρογγυλόφυλλα καὶ εἰς ὀξὺ

Εἰκὼν 18 δ.

ΕΠΙΚΡΑΝΟΝ ΠΑΡΑΣΤΑΔΟΣ
ΕΝ ΤΗ ΑΠΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
Κατὰ σχεδιασμοῦ ἡσαν τοῦ κ. Στραγγόση.

ἀπολήγοντα, μεταξύ δὲ αὐτῶν ἐπικλινη καυλον

καὶ δύο ἄλλα κρινοειδῆ. Κατὰ δὲ τὸ ἄνω κράσπε-
δον πρώτου μὲν εὐρηται τὸ ἀστραγάλιον, ὑπεράνω
δὲ αὐτοῦ δύο σειραὶ φύλλων. Αἱ δὲ γωνίαι ἀποτε-
λοῦνται ἐξ ἐλίκων, αἵτινες κατὰ τὰς πλευράς, ἐγρού-
σας πλάτος 0,21 μ., συνελίσσονται εἰς σχῆμα **8** καὶ
συνοδεύονται ἐκεῖ ὑπο ἀκάνθου. Ἄλλα δὲ τεμάχια
τῆς σειρᾶς ταύτης εἶδον ἐντος μὲν τοῦ χώρου τοῦ
ναοῦ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος λιθίνην δοκὸν φέ-
ρουσαν ἐξηγεγλυμμένα ἐναλλάξ φύλλα λογγοειδῆ
καὶ ἀνθέμια, καθ' ἃ τὸ τεμάχιον τῆς Καισαριανῆς
Εἰκὼν 19 α., ἔπειτα δ' ἐν τῷ Ἐρεγθαίῳ τὸ ἐπί-

Εἰκὼν 19 α.

ΛΙΘΙΝΗ ΔΟΚΟΣ ΕΝ ΤΩΙ ΝΑΩΙ ΤΗΣ ΒΡΑΥΡΩΝΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ
Κατὰ σχεδιασμοῦ ἡσαν τοῦ κ. Στραγγόση.

κράνον χωρίσματος παραθύρου, οὗ ἡ στενὴ πλευρὰ
ἔφερον ἀνθέμια, τέλος δὲ παρὰ τῷ φυλακείῳ δο-
κῶν μαρμαρίνην, ἥτις ἴσως ἀνέρεχεται εἰς τοὺς
ἀρχαίους ἤδη χρόνους (Εἰκὼν 19 β.). Εἶχε δὲ αὕτη
μῆκος 0,61 μ., ὕψος 0,24 μ. καὶ πᾶχος 0,23 μ. καὶ
ἐκοσμεῖτο ὑπὸ δύο ἡμίσεων ἀνθεμίων, κειμένων
ἐν τῷ μέσῳ ἀπέναντι ἀλλήλων, εἰς ἃ ἐκορυφοῦτο
ταινία ἐλίκων ἐξελισσομένη ἐκατέρωθεν πρὸς τὰ
πλάγια καὶ περιβάλλουσα ὄρηκα μετὰ βροδάκων.

Εἰκὼν 19 β.

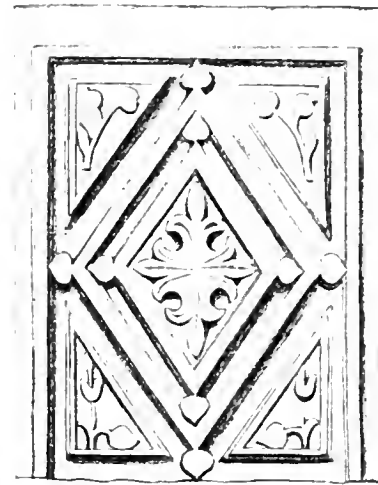
ΓΕΓΛΥΜΜΕΝΗ ΔΟΚΟΣ ΠΑΡΑ ΤΩΙ ΦΥΛΑΚΕΙΩΙ
Κατὰ σχεδιασμοῦ ἡσαν τοῦ κ. Στραγγόση.

Δυστυχῶς δὲ δὲν δυνάμεθα νὰ ποδεγθῶμεν, ἐτι
ἅπαντα τὰ γλυπτὰ τὰ περισωζόμενα σήμερον ἐπὶ
τῆς Ἀκροπόλεως ἢ εὕρισκόμενα ἄλλοτε ποτ' αὐ-
τόθι ἀνήκον πράγματι εἰς κτίρια ἐκτισμένα ἐπ'
αὐτῆς. Μᾶλλον δὲ μέρος αὐτῶν ἀνεβιβάσθη εἰς τὴν
Ἀκρόπολιν ἐκ τοῦ ἄστεως, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς
ὄλιγον χάριν τῶν ὑπὸ τῶν Φράγκων, τῶν Κατα-
λωνίων, τῶν Βενετῶν, τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑλ-

ληνων κτισθέντων οχυρωμάτων. Κέκτημαι δὲ φωτογραφίας περιτωζομένας τοιούτων τειχῶν, ἅτινα καθ' ἃ ὁ Ἅγιος Μάρκος τῆς Βενετίας εἶνε αὐτοχρημα μουσεῖον βυζαντιακῶν κτιρίων, ἦσαν ἀληθινὰ μουσεῖα τοῦ γλυπτῶ ἑλληνικοῦ διακόσμου τῶν μέσων αἰώνων. Διό, καίπερ μὴ δικαιούμενος νὰ ἐξαγάγω ἐκ τῶν ἀποκρουσμάτων τούτων πορίσματα περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἀκροπόλεως, δυνάμην ἔμωσ νὰ συναγάγω ἐξ αὐτῶν μαρτυρίας περὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι. Ἐν δὲ τῇ ἀνωτέρω μνημονευθείσῃ πραγματεῖᾳ μου περὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐν τοῖς ἀρχαίοις βυζαντιακοῖς χρόνοις ἀπέδειξα τὴν ὑπαρξίν καλλιτεχνικῆς περιόδου, ἣτις ἀναμφηρίστως συμπίπτει πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην βυζαντιακὴν τέχνην κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα. Τίς δὲ ἡ χρονικὴ σχέσις τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης σειρᾶς γλυπτῶν φερόντων ἀνθέμια πρὸς τὴν ἀρχαίαν ταύτην ἐπιδουρῆν τῆς βυζαντιακῆς τέχνης εἰς τὴν Ἑλλάδα; Προηγεῖται ἄρα αὐτῆς ἢ ἐπιταί εἰς αὐτήν;

Καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ πορευθῶμεν μετ' ἀσφαλείας περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἀλλὰ νομίζω ἔμωσ, ὅτι ἐν τῇ μνημονευθείσῃ σειρᾷ τῶν γλυπτῶν πρόκεινται ἡμῖν μαρτυρία τῆς ἀθηναικῆς τέχνης τοῦ τετάρτου αἰῶνος, λείψανα ἐκκλησιῶν κτισθεισῶν πρὸ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ ἐξαγωγή τοῦ Προικοννησίου μαρμαῖρου παρηγηκῶνισεν ὡς το πλεῖστον τὰ ἐργαστήρια τῶν ἐπιχωρίων λιθοξόνων. Οἱ δὲ σταυροὶ τοῦ ἐπιστυλίου τῆς Κλεψύδρας συνηγοροῦσι μεγάλως ὑπὲρ τοιαύτης εἰς ἀρχαίους χρόνους ἀναβιβάσεως τῶν γλυπτῶν ἐκείνων. Συνδέεται δὲ δι' αὐτῶν ἡ εἰρημένη σειρὰ πρὸς τὰ λείψανα ἐκκλησιᾶς τινὸς ἢ εὖρον κατὰ τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ Λυκαβηττοῦ, ἧς ἐδημοσίευσεν ἀπεικάζματα¹. Εὐρίσκωμεν δ' ἐν αὐτῇ τὸν αὐτὸν ὑπὸ κύκλου περιβαλλόμενον σταυρον ἐπὶ τινος ὑπερθύρου, ὅπερ σήμερον χρησιμεύει ὡς φλιὰ νέας τινὸς οἰκίας². Ὁ αὐτὸς δὲ σταυρὸς κοσμεῖ καὶ τὸ διάτρητον θωράκιον τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας τῆς Ὀλυμπίας, τοῦ ἀρχαίου ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου³. Ἀλλ' αἱ δύο αὗται ἐκκλησίαι ἀνέρχονται εἰς τοὺς προβυζαντιακοὺς χρόνους καὶ ἐκτίσθησαν ἤδη ἀρχο-

μένου τοῦ πέμπτου αἰῶνος, ἴσως δὲ ἤδη κατὰ τὸν τέταρτον. Ἐν δὲ τοῖς λείψανοις τῆς ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὸν Λυκαβηττον ἐκκλησίας εὐρίσκονται καὶ ἀναλογίαι πρὸς τὸ ἐν τῇ παρεκκλησίᾳ τῆς Καισαριανῆς ἐνοικοδομημένου ἐπιγράνου τῆς παραστάδος. Συνίστανται δὲ αὗται εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῶν φύλλων ἀκάνθου καὶ σύλλων λογγοειδῶν¹ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ κοσμοῦντων τὴν στενὴν πλευρὰν τοῦ ἐπιγράνου. Διὰ πάντας δὲ τούτους τοὺς λόγους θεωρῶ πιθανόν, ὅτι ἡ ἀπασχολήσασα ἡμᾶς ἐν ταῦθα σειρὰ γλυπτῶν ἢ μερίστας ἔχουσα ὁμοιότητας πρὸς τὸ ἐκ τοῦ Ἐρεγθείου ἐπιγράνου ἀνέρχεται εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου.

Εἰκὼν 20 α.

ΠΛΑΞ ΘΩΡΑΚΙΟΥ ΕΝ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ

Κατὰ σχεδιογράφειαν τοῦ κ. Στοιγρόπουλου.

Ἐκ δὲ τῆς ἀποδοχῆς τῆς γνώμης ταύτης ἐξάγεται περὶ τῆς Καισαριανῆς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐν αὐτῇ ἤδη ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίνου ἢ ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν κατὰ Θεοδοσίον χρόνων ὑρίσταντο κτίριόν τι, ἐκκλησία τις². Εἶνε δὲ πιθανόν, ὅτι αὕτη μετεπλάσθη, καθ' ἃ ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία τῆς Ὀλυμπίας καὶ μετ' οὗ μακρὸν χρόνον ὁ Παρθενών, ἐξ ἀρχαίου τινὸς κτιρίου. Ἀλλ' ὁ γλυπτὸς αὐτῆς διάκοσμος διατηρήθη καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς

¹ Αὐτόθι Πίν. I σ. 106λ. καὶ Millet Le monastère de Daphni σ. 8 καὶ Laurent ἐν Bulletin de Correspondance Hellénique Τόμ. KB' σ. 215.

² Ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Συναεῖου Κυρίωνος Ε σελ. 136 τοῦτο καὶ μόνον δύναμαι νὰ ἐξαγάγω, ὅτι ἀρχομένου τοῦ πέμπτου αἰῶνος τὸ μέλι τοῦ Ἰμπετοῦ ἦτο ἀκόμη περιούριον.

¹ Römische Quartalschrift Τόμ. Δ' σ. 1 κ. ε.

² Αὐτόθι Πίν. I σ. 11.

³ Αὐτόθι Πίν. II σ. 6.

πρωτης εκεινης εκκλησιας. εγινε δε και παλιν χρησις αυτου εὐλαδης ἀρτοτερον τῆδε κἀκεισε ἀλλαχού τε και ὑπερθεν τῆς κυρίας εισοδου τῆς νέας εκκλησιας.

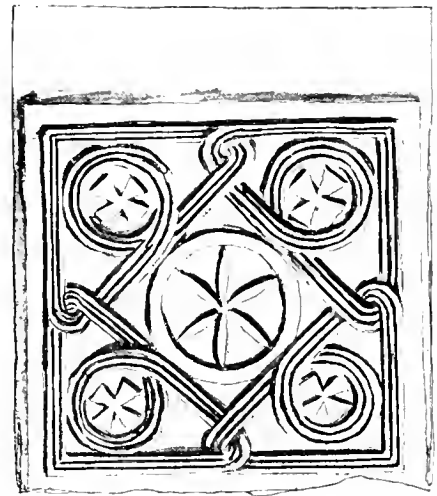
Τῆς δὲ μεταγενεστέρως ιστορίας τῆς Καισαριανῆς μέχρι τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐκτίσθη ἡ και τὴν σημερινὴν περισωζομένη εκκλησία, διεσώθησαν ὁμοίως ἔγγη ἐν γλυπτοῖς κοσμημασιν, ὧν ἔγινε χρῆσις τῆδε κἀκεισε ἐν τῇ μονῇ. Οὕτω δὲ παρατηροῦμεν ἐν τῇ αὐτῇ πρό τῆς εκκλησιας ἱκανοὺς κίονας και τράπεζαν σχηματιζομένην ὑπὸ λιθίνης πλάκας ἔχουσης μέγεθος $0,93 \times 0,73$ μ. Εἰκὼν 20α. Ἐπ' αὐτῆς εἶνε ἐγγεγλυμμένη λίαν βαθέως ἐν ὀρθογωνίῳ παράστασις ῥομβοειδοῦς κοσμήματος μετὰ καρδιοσχήμων φύλλων ἐν ταῖς γωνίαις. Το δὲ μικρὸν ἐν τῷ μέσῳ ῥομβοειδὲς κόσμημα περιστοιχίσει ῥόδακα συνιστάμενον ἐκ τεσσάρων τριφυλλίων, κατὰ δὲ τὰ τρίγωνα τῶν γωνιῶν εἶνε ἐγγεγλυμμενοὶ κλάδοι ῥοιᾶς και ἄλλαι παραστάσεις¹. Προφανὲς δ' εἶνε, ὅτι ἔχομεν πρό ἡμῶν γλυπτόν ἔργον εἰσκομισθὲν ἐκ Βυζαντίου. Ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοιαῦτα λιθινὰ θωράκια ἐξήγοντο ἐκ τῆς Προικουησου, οὐ μὴν ἀλλὰ και ἐξ αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς ἀπάσας τὰς διὰ θαλάσσης προσίτας γώρας. Παραδείγματα δὲ δυνάμεν ἀσφαλῶς νὰ χρονολογηθῶσιν, ἀνερχόμενα δ' ἀμρότερα εἰς τοὺς Ἰουστινιανέους χρόνους, εἶνε τὰ θωράκια τοῦ γυναικωνίτου τῆς Ἁγίας Σοφίας² και τὸ τοῦ ἀμβωνος τῆς ἐν Ῥαβέννῃ εκκλησιας τοῦ Ἁγίου Ἀπολλιναρίου τοῦ νέου³. Ἄλλα δὲ

¹ Ο μεταρραστής τῆς παρούσης πραγματείας, μεταξὺ τῆ 19 Σεπτεμβρίου 1902 εἰς Καισαριανὴν πρός ἐξακριβωσάν τινων γεγονότων τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων εἶσε και παλιν τὴν πλάκα ταύτην. Δὲν ἔκτετο δὲ αὐτὴ πλέον ἐν τῇ πρό τῆς εκκλησιας αὐτῇ, καθ' ἃ ἀναφέρει ἀκριτέρο ὁ συγγραφεὺς, ἀλλ' ἐκτος τοῦ περιθῶλου τῆς μονῆς παρά τὴν πηγὴν ὑπο τα μεγάλῃ θεῶρα, ὧν κειθῶν ἔχει κατασκευασθῆ ἐπιμηγνὺς λιθίνου ἰσοῦλιου. Μέσῳ τοῦ ἰσοῦλιου τοῦτου ἐκαλυπτεν ἡ εἰρημένη πλάξ, ἔχουσα τὴν γεγλυμμένην ὄψιν ἀναστραμμένην. Ἐξαχθεῖσαν δ' ἐνέθειν κα καθαρθεῖσαν ὑπερβῆθι παρακληθεῖς ὁ τὴν διατήρησιν τῆς εκκλησιας ἐπιτετραμμένος να μεταερέθ, εἰς τὴν αὐτὴν τῆς εκκλησιας. Ἐγὼ δὲ τῆς πλάκας ἐκείνης, ὁμοίως ἀναστραμμένην και ἐπικαλύπτουσαν το ἰσοῦλιον εἶσε ὁ μεταρραστής και ἄλλην ὁμοίαν πλάκα ἔχουσαν τὰς αὐτὰς τῆς ἀλλῆς διαστάσεις ταυτῆς δ' ἀπεικόνισμα παρέχουσι ἀνωτέρω ὅπ' ἀρ. 20β. Θέλει δὲ μεταφερθῆ και αὐτὴ ἡ γλυπτὴ πλάξ μετὰ τῆς ἀλλῆς εἰς τὴν πρό τῆς εκκλησιας αὐτῇ.

² *See emblem* Die altchristlichen Bandenkumale von Konstantinopel II. s. XVI, 5. *Leubach von Saurason* The church of Santa Sophia s. 261.

³ Ομοίως ἐκείνης εἰς τῆς ἐν Classe τῆς Ῥαβέννης, καθ' ἃ λέγει ὁ *Leubach* ἔνδ. ἀν. σ. 200. Ἐὲς παρ' αὐτοῦ ἐν. σ. 276 εἰκόνα τοῦ ἄμ-

παραδείγματα εἶρον ἐν Τοφιλάρ παρὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν, ἐν τῇ Κοιμησῇ τῆς Νικαίας, ἐν Σάμῳ, ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάρκῳ τῆς Βενετίας, Ἁγίῳ Ὄρει¹ και ἀλλαχού. Το δὲ γλυπτόν τῆς Καισαριανῆς, περὶ οὗ ὁ λογος ἐνταῦθα, ἀποδεικνύει ἀναμφιλέκτως, ὅτι κατὰ τοὺς Ἰουστινιανέους χρόνους ὑρίσταντο ἐν Καισαριανῇ εκκλησία. Ἡς χάριν μετεκομίσθη τὸ θωράκιον τοῦτο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐχομεν κατὰ ταῦτα ὡς πρός τοῦτο περιπτωσιν ὁμοίαν πρός τὴν ἀποδειχθεῖσαν παρ' ἐμοῦ περὶ τῆς ἐν Χαλκίδι εκκλησιας τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, Ἡς οἱ κίονες ὁμοίως μετεκομίσθησαν ἐκ

Εἰκὼν 20β.

ΠΛΑΞ ΘΩΡΑΚΙΟΥ ΕΝ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ

Κατὰ ἀνασκευασθῆναι τοῦ κ. Ἐπιστολίου.

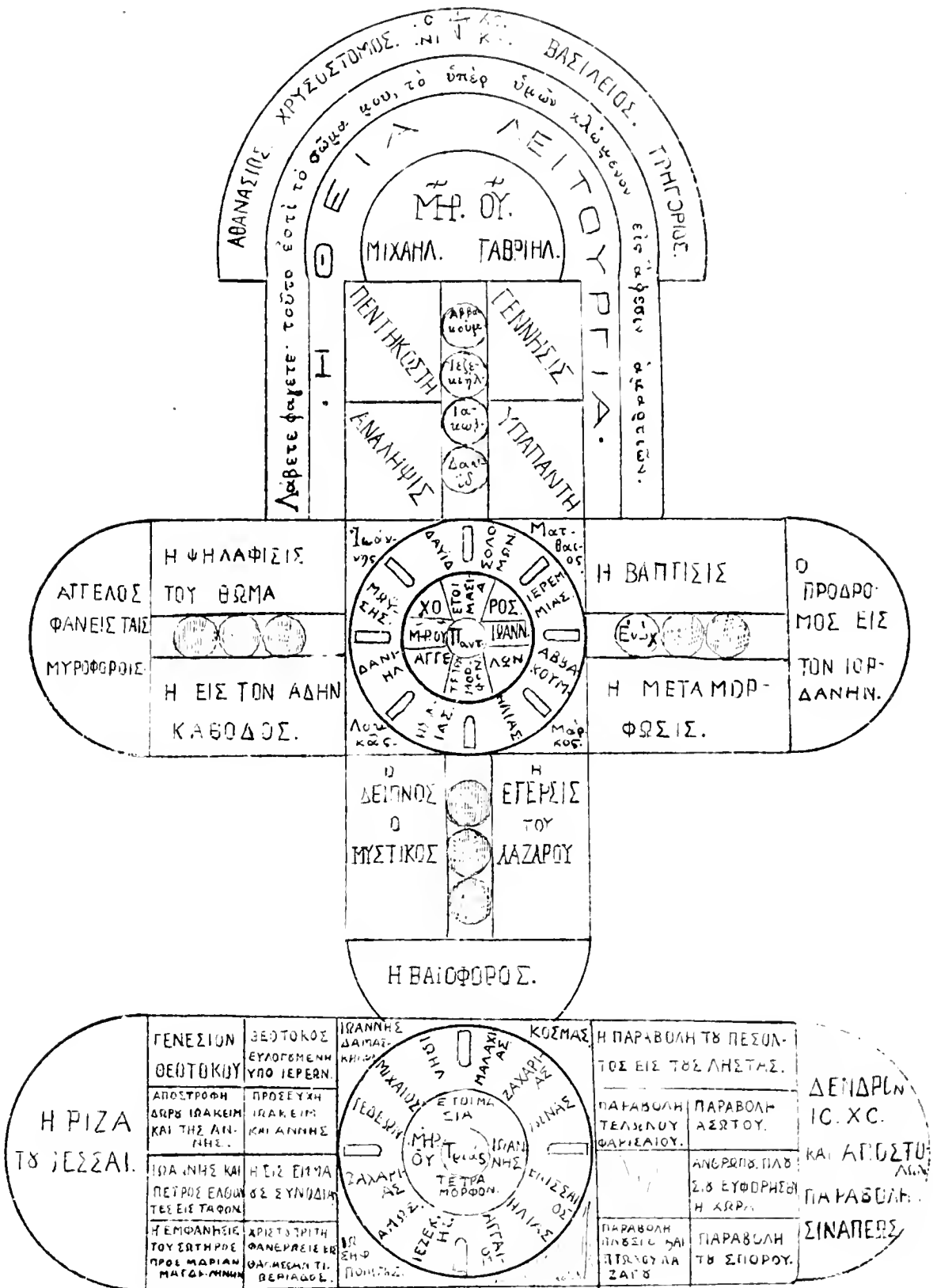
Κωνσταντινουπόλεως περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανού².

Ἄλλο δὲ ἄξιον λόγου τεμάχιον γλυπτοῦ κοσμήματος εὑρίσκεται ἐνφοκομημένον ὡς ἀνώτατον στεφάνωμα τοῦ γείσου τοῦ κωδωνοστασίου ὑπερθεν τῆς προόψεως τοῦ παρεκκλησίου (Εἰκὼν 21). Ἐπὶ τῆς ἐκκοσμημένης προσθίας ἐπιφανείας παριστάνεται ἐν τῷ μέσῳ σταυρος μετ' ἀποφυομένων ἐλίγων παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐντός ναιδιοσχήμου θήκης, οἷα ἡ παράστασις ἦν συγνὰ εὑρίσκομεν ἐν ταῖς παρατίτοις εἰκόσι βυζαντιακῶν χειρογράφων τῶν μέσων χρόνων και ὑπερθύροις, ἰδίως ἐν Ἀθήναις. Ἐκατέρωθεν δὲ τῆς μεταίας

θωνος τοῦτου κατὰ τινὰ φωτογραφίαν τοῦ Rivet. Ἡδὲλ. και *Dehio* und *Bezdol* ἔνδ. ἀν. II. σ. 27.

¹ Ἐὲς τὴν εἰκόνα παρὰ *Schlumberger* *L'epopee byzantine* Τόμ. Β' σελ. 429.

² Δεῖτε τὴν τῆς Ἱστορικῆς και Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας Τόμ. Β' σ. 711 κ. εἰ.

ΣΗΜ. Αί καταγεγραμμένοι ή μή διατηρησόμενοι χαρακτήρες σημειούνται δια τριγώνων

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ταύτης παραστάσεως εκτείνεται κόσμημα τρίγωνον, ἔχον προσπεφυκτά φύλλα συναποτελούμενα εἰκόνα εἰς σχήμα καρδίας, ἧς αἱ κοιλότητες συνελίζονται καὶ πρὸς τὰ ἔξω, συμπλεκόμεναι πρὸς ἀλλήλας. Τὸ γλυπτὸν δὲ ταῦτο, οὐ παράλληλα εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως¹, ὑπολαμβάνω ἀρχαιότερον τῆς σημερινῆς ἐκκλησίας τῆς Καισαριανῆς ἢ ἐπ' ἴσης ἀρχαῖον.

Τὴν δὲ ἱστορίαν τῆς Καισαριανῆς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις διαφωτίζουν ἐν μέρει αἱ ἐντοίχιοι γραφαί. Τούτων δ' αἱ τοῦ νόθητος ἐγράφησαν μόλις τῷ 1682 ὑπὸ Ἰωάννου Ὑπάτου τοῦ ἐκ Πελοποννήσου, καθ' ἃ διδασκόμεθα ἐκ περιωρισμένης ἐπιγραφῆς ἐχούσης ὡς ἑξῆς: Ἰσθόρηται ὁ πρόναος οὗτος ἦτοι γάρθηξ διὰ διαπύτης τῶν προσδραμόντων τῇ μοιῇ γόθω Δοιμοῦ τῇ κραταίῃ χειρὶ τῆς πανηγύτου Τριάδος καὶ σκέπῃ τῆς μακαρίας Παρθένου, οἷτινες εἰσὶν ὁ εὐγενὴς καὶ Δομώτατος Μπερτέλιος υἱὸς Ἰωάννου, ἅμα ταῖς εὐγενίστην ἀδελφούσιν καὶ τῇ τεκούσῃ καὶ τῇ Δοιπῇ αὐτοῦ σοφοδείῃ ἐπὶ ἡγουμένον Ἰεροθῶν τοῦ σοφωτάτου Ἰερομοιάρχου, διὰ χειρὸς δὲ Ἰωάννου Ὑπάτου τοῦ ἐκ Πελοποννήσου ἔτει ΔΧΙΒ Μηνὶ Ἀργούστῳ Κ'². Καὶ αἱ ἀγιογραφίαι δὲ τῆς ἐκκλησίας μόλις πού εἶνε ἀρχαιότεραι. Καὶ το μὲν παρἑνθετον ἐν τῷ ἰδίῳ ἐκτετυπωμένῳ λιθογραφικῷ πινάκι διάγραμμα τῆς κατανομῆς τῶν εἰκόνων μὲ ἀπαλλάσσει τοῦ κόπου λεπτομεροῦς περιγραφῆς. Ἦ δὲ ἀνωτέρω παρατεθεῖσα εἰκὼν ὑπ' ἀριθ. 8 παρέχει ἐννοίαν τινὰ τοῦ γραφικῶς ῥυθμοῦ. Ὁ ἀναγνώστης θὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ὁ κύκλος τῶν κατὰ τὸν ὄρθρον ζωγραφῶν πρὸ τῆς κυρίας ἀψίδος ἀρχεῖται δεξιὰ πρὸς νότον ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, κάμνει τὸν γῶρον τῆς ἐκκλησίας καὶ περατοῦται ἀριστερὰ πρὸς βορρᾶν πρὸ τῆς κυρίας ἀψίδος. Ἄξιός δὲ λόγου εἶνε ὁ κύκλος τῶν ζωγραφῶν τοῦ νόθητος τῶν γραφῶν τῷ 1682³, περιλαμβάνων ἐπὶ μὲν τῆς βορείου πλευρᾶς Εἰκὼν 22 τὴν ἀρχὴν τῶν περὶ Παναγίας παραδόσεων μετὰ τῆς βίβης Ἰεσσαὶ καὶ σακνῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ἐπὶ δὲ τῆς νοτίου πλευρᾶς παραβολὰς

μετὰ τῆς παραστάσεως τῆς παραβολῆς τοῦ κολλοῦ συνάπειως ὑπερθετον τοῦ παραθύρου, εὐθα βλέπομεν τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς Ἀποστόλους ἐν τοῖς κλάδοις δένδρου ἐξερχομένου ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Σωτήρος. Ἦ δὲ ἐξηγητικὴ περιγραφή εὐρίσκεται ἐν τῇ ἀγιορειτικῇ Ἐρμηνεύει τῶν ζωγραφῶν⁴. Ὑπερθετον δὲ τῆς εἰς τὸν νόθητος ἀγούσης θύρας εὐρίσκεται ἔξωθεν ἡ παράστασις τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. Δὲν εἶνε δὲ ἀδύνατον ἢ νῦν περιωρισμένη ἐκκλησία νάνετέθη εἰς ταύτην τὴν ἑορτὴν τῶν Εἰσοδίων, ἧς περὶ μὲν τὸν ὄρθρον αἰῶνα εἰσῆλθη εἰς τὴν Παλαιστίνην, κατὰ δὲ τὸν ἑνάτον εἰς τοὺς λαίλους Ἕλληνας.

Ἦ μελέτη τῶν μνημείων τῆς Καισαριανῆς παρ-

Εἰκὼν 21

**ΣΤΕΦΑΝΩΜΑ ΤΟΥ ΓΕΙΣΟΥ ΤΟΥ ΚΩΔΩΝΟΣΤΑΣΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**

Κατὰ ἀχιδογραφίαν τοῦ κ. Στρουτόπου.

ἔσχε πορίσματα ὑπὸ δύο ἐπόψεις ἄξια λόγου ἐν τῇ ἐρεύνη τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης. Καὶ πρῶτον μὲν δι' αὐτῶν διαφωτίζονται οἱ χρόνοι τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν χριστιανικὴν τέχνην καὶ ἰδίως τὸν τέταρτον αἰῶνα. Συνήθως οἱ ἐρευνηταὶ ῥέπουσιν εἰς τὴν συμπερίληψιν τῆς τέχνης ταύτης εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τέχνη τῆς ῥωμαϊκῆς αυτοκρατορίας»⁵. Ἀλλ' ἐγὼ εὐδαίκα, ὅτι το τοιοῦτον δὲν εἶνε ὀρθὸν ἐφ' ὅσον ὑπόκειται ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἡ Ῥώμη ὑπῆρξε τὸ καλλιτεχνικὸν κέντρον, ἐξ οὗ ἐξηκοντίσθη ἢ πᾶσα τέχνη εἰς τὰς ἐπαρχίας. Τοῦτο δὲν συνέβη ἐν Αἰγύπτῳ, Συρίᾳ καὶ Μικρῇ Ἀσίᾳ, οὐτ' ἐν Κωνσταντινουπόλει. Διὰ δὲ τῆς προκειμένης μελέτης ἐπήγαγον τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι τοιαύτη τις ἐπίδρασις τῆς Ῥώμης, προκλήθεισα ὑπὸ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς

μετὰ πρὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ οὐδαί. Ἔχει δ' ἡ ἐπιγραφή τοῦ λίθου κατὰ τὸ ἐπὶ τύπου ληθὲν ἀντίγραφον τοῦ μεταφραστοῦ ἀκριβῶς ὡς ἑξῆς: *αρχθ' Μαίου κθ' ἐνθαδὲ κθ'αι Παναγίης Σωτηριανῶ Ἀλεξάνδρου.*

¹ Ἐκδ. Ἀθηνῶν τοῦ 1885 σ. 143 § 273.

² Ἐκδ. τὸν πρόλογον τοῦ βιβλίου μου *Orient oder Rom, Beiträge zur Geschichte der spätantiken und frühchristlichen Kunst.*

¹ Ἐκδ. Castellazzi Εἰκ. 5.

² Ἦ ἐπιγραφή αὕτη παρατεθεῖται ἐνταῦθα μετὰ νέαν ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ ἀντιβολὴν πρὸς τὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Καισαριανῆς πρωτότυπον.

³ Ὀλίγον κατόπιον τῷ 1689 ἐτάθη αὐτοῖσι ἀνὴρ καλούμενος Παναγιώτης Ἀλεξάνδρου Σωτηριανός, οὗ ὁ ἐπιτύμβιος λίθος νῦν χριστι-

ἐπικρατησεως, οὐδὲ περὶ τῆς Ἑλλάδος εἶνε ὄρθον νὰ γαίνη ἀποδεκτή. Οὐδέ τις θὰ ὑπάρξῃ ὁ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ ὡς ἔργα τέχνης ρωμαϊκῆς πάθηραϊκῆ γλυπτῆ κοσμημάτων τοῦ τετάρτου αἰῶνος. Ἀπ' ἐναντίας δ' ἐν τῷ διακοσμῷ τούτῳ ἐκδηλοῦνται ἀπροκαλυπτῶς ἐπιεικῆς τις περαιτέρω ἐξελίξις τῶν ἰωνικῶν ἐκεῖνων κοσμημάτων, ὧν τὴν πλουσιωτάτην

ἀνάπτυξιν εὐρισκομεν ἐν τῷ Ἐρεθθείῳ. Κατὰ ταῦτα τον τέταρτον αἰῶνα εὐρισκομεθα ὡς πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διακοσμησιν ἐν τῷ σταδίῳ τελείας ἐπιχωρίου ἐδασικησεως τῆς τέχνης, ἥτις ἀπὸ τοῦ πέμπτου αἰῶνος παραγκωνίζεται ὑπὸ τῆς ἐκ Βυζαντίου ἐπιδράσεως καὶ εἰσαγωγῆς καλλιτεχνημάτων.

Εἰκὼν 22. ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΠΛΕΥΡΑΣ ΤΟΥ ΝΑΡΘΗΚΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
Κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ κ. Βίλλ.

Δεύτερον δὲ πορίσμα τῆς ἐρεύνης ταύτης εἶνε το μαρτυρούμενον γεγονός, ὅτι ἡ βυζαντικὴ αὐτὴ ἐπιδρασις δὲν ἀπεμάρανε πάντα τὰ σπέρματα τῆς αὐτονομίου καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς. Ἡ κἀπολις τῶν ἐκκλησιῶν ἀποδεικνύει καθ' ἑαυτὴ τῆς Σκριποῦς, ὅτι ἡ Ἑλλὰς συμμετέχει τῆς ἐξελίξεως τοῦ νέου σχήματος τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ ἀργότερον ἀποθάντος τυπικοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Ἡ δὲ ἀπο-

δείξις τῆς ὑπάρξεως ἰδιαζούσης ἐν Ἑλλάδι τοιχοδομίας καὶ τυπικοῦ διὰ τὰς Ἀθήνας ῥυθμοῦ διακοσμησεως τῶν παραστάδων τῶν παραθύρων καθίσταται φανερόν τὸ γεγονός, ὅτι καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς βυζαντικῆς τεχντροπίας ἀνεπτύχθησαν καὶ διατηρήθησαν ἐν ταῖς χώραις ἐκάσταις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐντὸς αὐτῶν τούτων ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκάσταις εἶναι τυπικαὶ ἰδιορρυθμίαι.

ΥΠΕΡΘΥΡΟΝ ΕΝΩΙΚΟΔΟΜΗΜΕΝΟΝ ΕΝ ΤΡΙ ΝΑΡΘΗΚΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ
ΕΞΩΘΕΝ ΠΡΟΣ ΤΑΡΙΣΤΕΡΑ

ΓΙΩΣΗΦ ΣΤΡΥΓΟΦΣΚΗΣ

καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τοῦ Γραζ.

Κατὰ μεταφράσιν ἐκ τῶν χειρογράφων τοῦ συγγραφέως ὑπο
ΣΥΝΤ. Π. ΔΑΜΠΡΟΥ

ΕΥΒΟΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

1

Ἱερὸς Νόμος Ἐρετριέων.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ στήλης μαρμάρου ὕψους 1,40, πλάτους 0,43, πάχους 0,10, ἐγούσης δὲ γείτων. Εὐρέθη ἐν Βαρυπομπίῳ τοῦ δήμου Αὐλῶνος ἐντετοιχισμένη ἐλαιστριθείῳ νῦν ἠρειπωμένῳ. Κατασχεθεῖσα ἐν χειρὶ τοῦ πανδοχέως Κώτσαρη μετεκομίσθη εἰς τὸ ἐν Χαλκίδι Μουσεῖον, ἐνθα ἡμεῖς ἰδόντες αὐτὴν ἀνέγνωμεν. Ἐκ ταύτης γίνεται γνωστόν, ὅτι ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλή τῶν Ἐρετριέων ἐψήφισατο, ὅπως τὰ τελούμενα ἤδη Ἀρτεμισία ὡς κάλλιστα ἐορτάζωνται, νὰ τεληθῆται κατ' αὐτὰ ταῦτα, φθίνοντος Ἀνθεστηριῶνος, καὶ ἀγῶν μουσικῆς, καθ' ὃν ἠδύναντο νὰ ἀγωνίζωνται βραψῳδοί, αὐλῳδοί, κιθαρῖστοι, κιθαρῳδοί, παρῳδοί. Πρὸς τοῦτο ὀρίζονται οὐ μόνον τὰ ὑπὲρ τοῦ δήμου καὶ τῶν γῶρων προσφερόμενα ἱερεῖα καὶ τὰ ἄλλα, ἅτινα εἰ νικῶντες ἐν ἐκάστῳ εἶδει ἐμελλον νὰ λαμβάνωσιν, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἔδει νὰ γίνηται ὁ ἀγῶν καὶ νὰ τεληθῆται εἰς τὸν αἰεὶ χρότον ἢ πομπή καὶ ἡ θυσία, ἐποπτευόντων τῶν δημάρχων. Ὅτι μὲν ἡ Ἀρτεμις τὰ μάλιστα ἐτιμᾶτο ἐν Εὐβοίᾳ, καὶ ναοὶ περιφανεῖς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μνημονευόμενοι μαρτυ-

ροῦσι καὶ ἐπιγραφαί, ὧν τινες καὶ αὐτοὶ ἐδημοσιεύσαμεν, οὐκ ὀλίγοι ἐκύρωσαν, ὅτι ὁ δῆμος πλὴν τῶν ἐν Ἀμαρύνθῳ ἀγομένων Ἀμαρυνθίων, καθ' ἃ, ὡς ὁ Σπράβων λέγει, (10,448) ἡ πομπὴ ἐγίνετο τρισχιλίους ὀπλίταις, ἑξακοσίους δ' ἰππεῶσιν, ἑξήκοντα δ' ἄρμασιν, ἐτελείτο καὶ ἄλλη ἐορτὴ Ἀρτεμισία, τοῦτο δὲν ἐγνωσκόμεν. Ἴσως δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὅτι τὰ Ἀρτεμισία εἰσὶν αὐτὰ ταῦτα τὰ Ἀμαρύνθια καὶ οὐχὶ ἄλλη τις ἐορτὴ. Καὶ ἡμεῖς θὰ ἀπεδεχόμεθα τὴν γνώμην ταύτην, ἂν ἡ στήλη ἢ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἔχουσα ἤθελεν εὐρεθῆ, ὡς ἐν στ. 41^ο λέγεται, ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτεμίδος τῷ ἐν Ἀμαρύνθῳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ ἐν Ἐρετρίᾳ κειμένῳ καὶ οὐχὶ ἐν Αὐλωνάριῳ, κώμη ἀπεχούσῃ οὐκ ὀλίγας ὥρας μακρὰν τῆς Ἐρετρίας καὶ τῆς παρ' αὐτὴν Ἀμαρύνθου. Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ τις καὶ τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃται ἡμᾶς, ὅτι ὁ λίθος δὲν μετηνέχθη ἐξ Ἐρετρίας εἰς Αὐλωνάριον; Ἄν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ περίπτῳ τόπῳ εὕρισκοντο αἱ δύο ἐπόμεναι ἐπιγραφαί, ὧν ἡ μὲν γνωρίζει ἡμῖν τὴν τέλεσιν τοῦ διὰ τῆσδε τῆς ἐπιγραφῆς ἰδρυθέντου ἀγῶνος μουσικῆς δύο περίπτῳ αἰῶνας μετὰ ταῦτα, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, ἢ δὲ τὴν τέλεσιν γυμνικῶν ἀγῶνων, καὶ ἡμεῖς ἠθέλομεν ἀμυθᾶλη, ἂν τὰ τῆς ἐπιγραφῆς τῆσδε Ἀρτεμισία δὲν εἶνε αὐτὰ ταῦτα τὰ Ἀμαρύνθια.

⊙ Ε ⊙ [I

ΕΞΗΚΕΣΤΟΣ ΔΙΟ ΔΩΡΟΥ ΕΙΠΕΝ Ο ΠΩΡΑΝΤΑ ΑΡ
ΤΕΜΙΡΙΑ ΩΣ ΚΑΛΛΙΣΤΑ ΑΓΩΜΕΝ ΚΑΙ ΘΥΩΡΟΙ ΩΜΕΝ
ΑΡΙΣΤΟΙ ΕΔΟΞΕΝΤΕΙ ΒΟΥΛΕΙΚΑΙ ΤΟΙ ΔΗΜΟΙ
ΤΙ ΘΕΙΝΤΗ ΜΡΟΛΙΝΑ ΓΩΝΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΡΟΧΙΛΙΩΝ
5 ΔΡΑΧ] ΜΩΝ ΤΕΙ ΜΕΤΑΞΥ ΚΑΙ ΤΕΙ ΦΥΛΑΚΕΙΚΑΙ ΠΑΡΕΧΕΙ
ΝΑΡΝΑΣ ΤΕΙ ΠΡΟΤΩΝ ΑΡΤΕΜΙΡΙΩΝ ΠΕΝΤΗ ΜΕΡΑ ΙΣΤ
ΟΥ ΤΩΝ ΔΕ ΔΥΟ ΕΓΚΡΙΤΟΥ ΣΕΙΝΑΙΑΡΧΕΙΝ ΔΕ ΤΗΣ ΜΟ

ΥΣΙΚΗΣ ΤΕΤΡΑΔΑ ΦΘΙΝΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΕΣΤΗΡΙ
 ΩΝΟΣ ΜΗΝΟΣ ΤΗΝ ΔΕ ΜΟΥΣΙΚΗΝ ΤΙΘΕΙΝ ΡῬΑΥΩΙΔΟΙΣ
 10 ΑΥΛΩΙΔΟΙΣ ΚΙΘΑΡΙΣΤΑΙΣ ΚΙΘΑΡΩΙΔΟΙΣ ΠΑΡΩΙΔΟΙΣ
 ΤΟΥΣ ΔΕ ΤΗΜΜΟΥΣΙΚΗΝ ΑΓΩΝΙΣΤΟΜΕΝΟΥΣ ΠΑΝΤΑ
 ΣΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΘΑΙ ΠΡΟΣΟΔΙΟΝ ΤΕΙΘΥΣΙ ΕΙΕΝΤΕΙΑΥΛΕΙΕ
 ΧΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΣΚΕΥΗΝ ΗΜΠΕΡΕΝΤΟΙΑΓΩΝΙΕΧΟ[ΥΣΙ
 ΤΑ Δ' ΕΑΘΛΑ ΔΙΔΟΣΘΑΙΚΑ ΤΑ ΤΑ ΔΕ ΡΑΥΩΙΔΟΙΕΚΑΤΟΝ ΕΙ
 15 ΚΟΣΙ ΔΕΥΤΕΡΟΙ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΤΡΙΤΟΙ ΕΙΚΟΣΙΑΥΛΩΙΔΟΙ ΠΑΙΔΙ ΠΕ
 ΝΤΗΚΟΝΤΑ ΔΕΥΤΕΡΟΙ ΤΡΙΗΚΟΝΤΑ ΤΡΙΤΟΙ ΕΙΚΟΣΙΑΝΔΡΙ ΚΙΘΑΡΙΣ
 ΤΕΙ ΕΚΑΤΟΝ ΔΕΚΑ ΔΕΥΤΕΡΟΙ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ ΤΡΙΤΟΙ ΠΕΝΤΗ
 ΚΟΝΤΑ ΠΕΝΤΕΚΙΘΑΡΩΙΔΟΙ ΔΙΗΚΟΣΙΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΙ ΕΚΑΤΟΝ
 ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΤΡΙΤΟΙ ΕΚΑΤΟΝ ΠΑΡΩΙΔΟΙ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΔΕΥ
 20 ΤΕΡΟΙ ΔΕΚΑΣΙ ΤΗΡΕΣΙΟΝ ΔΕ ΔΙΔΟΣΘΑΙ ΤΟΙΣ ΑΓΩΝΙΣΤΑΙΣ
 ΤΟΙΣ ΠΑΡΑΓΕΝΟΜΕΝΟΙΣ ΔΡΑΧΜΗΝ ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣ ΕΚΑΣΤΟΙΑΡ
 ΞΑΜΕΝΟΙΣ ΜΗ ΠΛΕΟΝ ΤΡΙΣΙΝ ΗΜΕΡΑΙΣ ΠΡΟΤΟΥ ΠΡΟΑΓΩΝΟΣ ΜΕ
 ΧΡΙΟΥ ΑΝΟΑΓΩΝ ΓΕΝΗΤΑΙ ΤΟΝ ΔΕ ΑΓΩΝΑ ΤΙΘΟΝΤΩΝ ΟΙ ΔΗΜ
 ΑΡΧΟΙ ΩΣ ΑΝΔΥΝΩΝΤΑΙ ΔΙΚΑΙΟΤΑΤΑ ΚΑΙ ΙΗΜΙΟΥΝΤΩΝ
 25 ΤΟΝ ΑΤΑΚΤΕΟΝΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΠΑΡΕΧΕΙΝ ΔΕΚΑΙ ΤΟΥΣ
 ΧΩΡΟΥΣΙ ΕΡΕΑΚΡΙΤΑ ΒΟΥΣ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΤΗΣΥΝ ΤΕΛΕΙΝ ΔΕ
 ΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΕΙΣ ΤΑΚΡΙΤΑ ΚΑΘΑΠΕΡ ΗΡΑΟΙΣ ΤΑ ΔΕ ΔΕ
 ΡΜΑΤΑ ΛΑΜΒΑΝΕΙΝ ΤΩΝΙ ΕΡΕΙΩΝΤΟΥΣ ΤΑΚΡΙΤΑ ΠΑΡΕΧ
 ΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΔΕ ΤΩΝΙ ΕΡΩΝΕΡΙΣΤΑΤΑΣ ΚΡΙΝΕΙΝ ΤΑΙ ΕΡΕΑ
 30 ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΚΑΙ ΕΡΙΜΙΣΘΟΥΝΑΝΤΙΣ ΜΗ ΠΑΡΕΧΕΙ
 ΤΩ ΓΧΩΡΩΝ ΡΩΛΕΙΝ [ΔΕ ΕΝΤΟ] ΙΙ ΕΡΟΙ ΤΟ ΜΒΟΛΟΜΕΝΟΝ ΟΤΙ
 ΑΜΒΟΛΗΤΑΙ ΑΤΕΛΕΑ ΜΗ ΤΙΘΕΝΤΑ ΤΕΛΟΣ ΜΗ ΔΕ ΝΜΗ ΔΕ ΡΡ
 ΑΤΤΕΣ ΘΑΙ ΤΟΥΣΙ ΕΡΟΠΟΙΟΥΣ ΜΗ ΔΕΝΤΟΥΣ ΡΩΛΕΟΝΤ
 ΑΣ ΤΗΝ ΔΕ ΡΟΜΡΗΝ ΚΑΘΙΣΤΑΝΤΟΥΣ ΔΗΜΑΡΧΟΥΣ ΕΝΤΕΙ
 35 ΛΓΟΡΕΙΟΡΟΙΤΑΙ ΕΡΕΙΑ ΡΩΛΕΙΤΑΙ ΠΡΩΤΟΜΜΕΝΤΑ Δ
 ΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΕΙΟΝ ΕΡΕΙΤΑΤΑΚΡΙΤΑ ΕΡΕΙΤΑ
 ΤΩΝΙ ΔΙΩΤΩΝ ΕΑΝΤΙΣ ΒΟΛΗΤΑΙΣ ΥΜΡΟΜΠΡΕΥΕΙΝ ΣΥΜΠΡ
 ΜΠΡΕΥΟΝΤΩΝ ΔΕΚΑΙ ΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ ΠΑΝΤ
 ΕΣ ΟΡΩΣΑΝΩΣ ΚΑΛΛΙΣΤΗ Η ΡΟΜΡΗ ΚΑΙ Η ΘΟΥΣΙ Η ΓΕΝΗΤΑΙ
 40 ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΔΕ ΤΟΥ ΗΦΙΣΜΑ ΕΣΤΗ ΛΕΙΛΙΘΙΝΗ ΚΑΙ ΣΤΗΣ
 ΑΙΕΝΤΟΙ ΙΙ ΕΡΟΙ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΟΡΩΣΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΤΑ ΓΙ
 ΝΗΤΑΙ Η ΘΟΥΣΙ Η ΚΑΙ Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΕΙ ΑΡΤΕΜΙΔΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΕΙ
 ΧΡΟΝ] ΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝΟΝΤΩΝ ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ ΚΑΙ ΕΥΠΡΗΤΤΟΝ
 ΤΩΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ.

Θ ε ο ι.

Ἐξήκεστος Διοδώρου εἶπεν· ὅπωρ ἂν τὰ Ἄρ-
 τεμίρια ὡς κάλλιστα ἄγωμεν καὶ θωῶροι ὦμεν
 ἄριστοι, ἔδοξεν τῆι βουλῆι καὶ τῆι δήμῳ
 τίθειν τῆμ. πολιν ἀγῶνα μουσικῆς ἀπὸ [χιλίων
 ἢ δραχμῶν τῆι Μεταξὺ καὶ τῆι Φυλάκει καὶ παρέχει-
 ν ἄρνας τῆι πρὸ τῶν Ἄρτεμιρίων πέντε ἡμέραις, τ-
 οῦτων δὲ δύο ἐχαρίτους εἶναι· ἄρχειν δὲ τῆς μο-

- υσικῆς τετρακτὰ φθίνοντας τοῦ Ἀνθεστηρι-
 ῶνος μηνός, τὴν δὲ μουσικὴν τιθεὶν ῥαψωδοῖς,
 10 αὐλωδοῖς, κιθαρισταῖς, κιθαρῳδοῖς, παρῳδοῖς,
 τοὺς δὲ τῆμ μουσικὴν ἀγωνιζομένους πάντα-
 ς ἀγωνίζεσθαι προσοδῖον τῆι θυσίῃ ἐν τῆι αὐτῆι ἑ-
 χο]ντας τὴν σκευὴν, ἡμπερ ἐν τῷ ἀγῶνι ἔχο]υσι.
 Τὰ δ' ἔθλα διδοσθαι κατὰ τάδε· ῥαψῳδοῖ ἑκατὸν εἴ-
 15 κοσι, δευτέροι πεντήκοντα, τρίτοι εἴκοσι, αὐλωδοῖ παιδί πε-
 ντήκοντα, δευτέροι τριήκοντα, τρίτοι εἴκοσι, ἀνδρὶ κιθαρισ-
 τῆι ἑκατὸν δέκα, δευτέροι ἑβδομήκοντα, τρίτοι πενή-
 κοντα πέντε, κιθαρῳδοῖ δικήσοισι, δευτέροι ἑκατὸν
 20 πενήκοντα, τρίτοι ἑκατὸν, παρῳδοῖ πενήκοντα δευ-
 20 τέροι δέκα. Σιτηρέσιον δὲ διδοσθαι τοῖς ἀγωνισταῖς
 τοῖς παραγενομένοις δραχμὴν τῆς ἡμέρης ἑκάστοι ἀρ-
 ξαμένοις μὴ πλέον τρισὶν ἡμέραις πρὸ τοῦ προἀγῶνος, με-
 χρι οὐ ἂν ὁ ἀγὼν γενηται· τὸν δὲ ἀγῶνα τιθόντων οἱ δῆμ-
 αργοὶ ὡς ἂν δύνωνται δικαιοτάτα καὶ ζημιούντων
 25 τὸν ἀτακτέοντα κατὰ τὸν νομον· παρέχειν δὲ καὶ τοὺς
 χώρους ἱερέα κριτὰ, βοῦς, πάντα τὰ ἔτη, συντελεῖν δὲ
 τοὺς χώρους εἰς τὰ κριτὰ καθάπερ Ἰπράοις. Τὰ δὲ δέ-
 ρματα λαμβάνειν τῶν ἱερέων τοὺς τὰ κριτὰ παρέχ-
 οντας, τοὺς δὲ τῶν ἱερέων ἐπιστάτας κρίνειν τὰ ἱερέα
 30 κατὰ τὸν νόμον καὶ ἐπιμισθοῦν, ἂν τις μὴ παρέχει
 τῷ γ' χώρων· πωλεῖν [δὲ ἐν τῷ ἱερεῖ τὸμ βολόμενον ὅ,τι
 ἄμ βοληται ἀτελέα, μὴ τιθέντας τέλος μηδὲν μηδὲ πρ-
 ἄπτεσθαι τοὺς ἱεροποιούς μηδὲν τοὺς πωλεοντ-
 35 ας. Τὴν δὲ πομπὴν καθιστᾶν τοὺς δημάρχους ἐν τῆι
 ἀγορῆι, ὅποι τὰ ἱερεῖα πωλεῖται, πρῶτομ μὲν τὰ δ-
 ημόσια καὶ τὸ καλλιστεῖον, ἔπειτα τὰ κριτὰ, ἔπειτα
 τῶν ἰδιωτῶν, ἐάν τις βοληται συμπομπεῦειν· συμπο-
 μπευοντων δὲ καὶ οἱ τῆς μουσικῆς ἀγωνισταὶ πάντ-
 40 ες, ὅπως ἂν ὡς καλλίστη ἡ πομπὴ καὶ ἡ θυσίη γενηται.
 Ἀναγράψαι δὲ τὸ ψήφισμα ἐ στήλει λιθίνῃ καὶ στήσ-
 αι ἐν τῷ ἱερεῖ τῆς Ἀρτέμιδος, ὅπως ἂν κατὰ τοῦτ' ἀγι-
 νῆται ἡ θυσίη καὶ ἡ μουσικὴ τῆι Ἀρτέμιδι εἰς τὸν αἰ-
 χρον]ον, ἐλευθέρων ὄντων Ἐρετριέων καὶ εὐ πρηττόν-
 των καὶ αὐτοκρατορων.

Τὸν χρόνον, καθ' ἃν ὁ νόμος οὗτος ἐψηφίσθη, ἐκ τῶνδε μόνον τεκμαιρόμενοι δυνάμεθα ὁπωσδή-
 ποτε νὰ ὀρίσωμεν· πρῶτον μὲν ἐπειδὴ τὰ μὲν δευ-
 τερόκλιτα ὀνόματα πάντα ἐν τῇ καταλήξει τῆς
 ἐνικῆς ὀστικῆς ἐκφέρονται οὐχὶ διὰ τοῦ ω ὑπογε-
 γραμμένου, ἀλλὰ διὰ τοῦ ο ἔχοντος τὸ ι προσγε-
 γραμμένον, τὰ δὲ πρῶτόκλιτα θηλυκὰ πλὴν ἐνός

τοῦ λιθίνῃ ἐν στίχ. 40) πάντα, ὡς καὶ τὰ ῥήματα
 ἐν τῷ γ' προσώπῳ τῆς ὑποτακτικῆς, ἐκφέρονται
 οὐχὶ διὰ τοῦ η ὑπογεγραμμένου, ἀλλὰ διὰ τοῦ ε
 ἔχοντος τὸ ι προσγεγραμμένον, εἴτα δὲ, ὅπερ καὶ
 το σπουδαιότερον, ἐπειδὴ ἡ λέξις ἱερεῖα ὡς μὲν ἐκ-
 φερεται διὰ τῆς νόθου διφθόγγου ε, ἀπαξ δὲ διὰ
 τῆς γνησίης ει, εἰκάζομεν ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο

ἐγένετο οὐχὶ πολλὰς δεκαετηρίδας ὕστερον τοῦ 401^{ου} ἔτους, καθ' ὃν χρόνον δηλονότι ὁ Ἴωνικός ἀλφειόχτης δὲν εἶχεν ἀκομῆ παντελῶς ἐπικρατησῆ τοῦ Ἀττικοῦ. Τοῦτο δὲ προσεπιμαρτυρεῖ καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦτου, περὶ δὲ τῶν καθ' ἑκάστη ἄετι ὑπονηματισμοῦ νομιζομεν τάδε·

Στ. 1. Το ὄνομα Ἐξήκαστος πολλοὶ ἐξ ἄλλων πόλεων φαίνονται ἔχοντες, Ἑρετριεὺς δ' οὗτος το πρῶτον νῦν μνημονεύεται οὕτω καλούμενος.

Ὅπως ἁμῶς εὐρεθται καὶ ἐν ἐπιγραφῇ Ἑλεατικῇ GD 1173, 4, 16, 37. Ἐν στίχῳ δ' ὅμως 39^ο καὶ 41^ο ὅπως. Ἀρτεμίριον = Ἀρτεμισία. Ὅτι οἱ Ἑρετριεῖς καὶ οἱ Πλεῖοι τῷ ρ προ τοῦ ι καὶ η γρῶνται πολλάκις, γνωστόν.

Στ. 2. Θεωροὶ ὤμεν. Μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἠδυνήθημεν νὰ συμπληρώσωμεν τὰ περιγεγραμμένα γράμματα μᾶλλον ἐκ τῶν συμπαρομομένων εἰκάσαντες ἢ ἐκ τῶν μολις διακρινομένων ἔχοντων τῶν γραμμάτων, ἐπειδὴ ὁ λίθος ἐνταῦθα εἶνε λίαν ἐφθαρμένος. Θεωρός, λέγει ὁ Ἠσύχιος, καλεῖται ἡ τράπεζα ἢ τὰ θεῖα φυλάσσουσα. Καὶ οἱ ἱερεῖς δὲ καὶ οἱ μνηστῆρες οὕτω. Πρβ. καὶ Σουίδαν. «Θεωρός κερῖως ἢ ἱερά τράπεζα» ἔλεγε Φερεκύδης ὅτι οἱ θεοὶ τῆν τράπεζαν θεωρῶν καλοῦσιν». Ἐνταῦθα θεωροὶ ὤμεν ἄριστοι = ἐπιμεληταὶ τῶν θυσιαῶν, δηλονότι θύται ὤμεν ἄριστοι πρβ. στίχ. 23—31.

Στ. 4. τιθεῖν = τιθέναι. Περὶ τοῦ τύπου ἰδ. Kulmer-Blass Grammat. der Griech. Sprache § 210, 10. τῆμι πόλιτι περὶ τῆς τροπῆς τοῦ ν εἰς μ προ τῶν χειλοφώνων ἰδὲ πᾶσας τὰς προευκλειδεῖσιν ἐπιγραφὰς καὶ ἐκ τῶν μετ' Εὐκλείδην τῆν 83, 87, 101 κ. ἄ. ἐν CIG. ἀφῶνα μουσικῆς οὗτος, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς πράσεως, ὅπως ἄν τὰ Ἀρτεμίρια ὡς καλλίστα ἀρωμεν, ἦτο συμπλήρωμα τῶν γυμνασίων ἀγῶνων· τοῦτο δὲ ἐπιμαρτυρεῖ ἡ ἐπομένη τρίτη ἐπιγραφὴ. Σημειωτέον ὅτι καὶ ἐν Ἑρέσῳ κατὰ τὰ Ἀρτεμισία ἐγίνοντο ἀγῶνες γυμναστικοὶ καὶ μουσικοί· ἰδ. Διον. Ἄλια. 4, 23. ἀπὸ χυλίων δραχμῶν. Καὶ τὰ περιγεγραμμένα ταῦτα γράμματα, ἅτινά εἰσιν ἐκάλυπτα, συνεπληρώσαμεν κατ' εἰκασίαν μάλιστα. Ὅτι δὲ ἡ συμπλήρωσις εἶνε ὀρθή, πείθει καὶ ἡ ἀθροῖσις τοῦ ποσῶ τῶν ὡς ἄθλων διδομένων

δραχμῶν, αἵτινες αἱ πᾶσαι εἰσι μὲν 1035, (ἰδ. στ. 14—20), ἀλλ' ὡς γνωστόν οἱ ἀρχαῖοι καὶ μόνον τὸν στρογγύλον ἀριθμὸν ἀναγράφουσι παραλείποντες τὰ συχρὸν ὑπερβαίνοντα αὐτὸν μικρὰ ποσά.

Στ. 3. τῆ Μεταξὺ καὶ τῆ Φυλάκει. Ὅτι μὲν ἡ Μεταξὺ καὶ ἡ Φυλάκη δηλοῦσι γῶραν, ἐν ἣ περιέχονται καὶ οἱ ἐν στίχοις 26^ο καὶ 31^ο μνημονευόμενοι γῶροι, οὐδὲλως ἀμφιβάλλομεν, τίς δ' ὅμως εἶνε ἡ Μεταξὺ καὶ τίς ἡ Φυλάκη καὶ ποῦ αὐταὶ ἔκειντο, ἀγνωστοῦμεν. Μήπως Μεταξὺ λέγεται ἡ γῶρα ἡ πεδινή ἢ μεταξὺ τῶν ὄρέων τῶν Χαλκιδέων καὶ Καρυστίων κειμένη καὶ ἀνηκουσα τοῖς Ἑρετριεῦσι, Φυλάκη δὲ ἡ γῶρα ἢ πόλις τις ἢ κώμη κειμένη ἐν τοῖς ὄρεισι τοῖς πρὸς τοὺς Καρυστίους; Κατὰ ταῦτα Μεταξὺ ταῦτον τῷ Μέσση καὶ Μεσσήρη καὶ τῷ Βυζαντιακῷ Μεσσαρίας, ὅπερ καὶ ἀλλαγῶ καὶ ἐν Κρητῇ εὐρεθται. Φυλάκη πόλις ἀναφέρεται ἐν Θεσσαλίᾳ, Ἀρκαδίᾳ καὶ Μολοσσίῳ.

Στ. 6. τῆ προ τῶν Ἀρτεμιρίων, δηλονότι ἡμέρα.

Στ. 7. ἐγκριτοὺς δὲν εἶνε ταῦτόν τῷ ἱερεῖα κριτά, ἀλλὰ δηλοῖ τοὺς ἀρίστους τῶν κριτῶν ἀρνας. Συνώνυμον τῷ ἐγκριτος εἶνε τὸ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς τέλειος.

Στ. 8. τετρίδα φθίνοντος τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνός = ἐξδόμη ἐκάδα = τῆ 27^η τοῦ Ἀνθεστηριῶνος (Φεβρουαρίου). Ἐνταῦθεν γίνεται γνωστόν, ὅτι τὰ Ἀρτεμισία ἤγοντο μηνός Ἀνθεστηριῶνος. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐτελοῦντο καὶ τὰ ἐν Ἑρέσῳ Ἀρτεμισία τὰ καὶ Ἑρέσια καλούμενα.

Στ. 9. παρῶδοις. Οἱ κατὰ Πίνδαρον ῥαπτῶν ἐπέων ἀοιδοὶ καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ὑπηρέται ποιητῶν, διότι περιεργόμενοι τὰς πόλεις ἔδον καὶ ἄλλων ποιητῶν ποιήματα, μάλιστα δὲ τὰ ἐπη τοῦ Ὀμήρου.

Στ. 10. ἀκλιφδοῖς = τοῖς προσάδουσι τοῖς αὐλοῖς· ἰδ. Παιρ. 10, 7, 3. καθαρισταῖς, καθαρωδοῖς ἔρα τῆν διαφορὰν. Κιθαριστῆς μὲν λέγεται ὁ μόνον κιθαρίζων, διὸ καὶ παρ' Ἀθηναίῳ ἕβλοῖς καθαρισταὶ λέγονται οἱ τοιοῦτοι, κιθαρωδὸς δὲ ὁ πρὸς κιθάραν ἄδων. παρῶδοις. Ἐνταῦθα παρῶδοὶ λέγονται οὐχὶ οἱ παρῶδιων ποιηταί, ἀλλ' οἱ ἄδοντες παρ' ἄλλῳ ἄδοντι ὡς βοηθοί. Τοῦτου ἕνεκα

καὶ ὡς ἄθλον δίδεται τῷ μὲν πρώτῳ παρφοδῶ πενήκοντα δραχμαί, τῷ δὲ δευτέρῳ δέκα στ. 19.

Στ. 12. προσόδιον ὁγλ. μέλος. ὅπερ ἤθετο συνήθως πρὸς αὐλον κατὰ τὴν πρόσοδον εἰς τον ναὸν ἢ εἰς τον βωμόν, ἔνθα ἡ θυσία ἐτελεῖτο, ὡς ἐνταῦθα, ἐν ταῖς ἐορταῖς καὶ πανηγύρεσιν. πρβ. Σουίδ. ἐν λέξει καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. Ὀρν. 833: ἐν τῷ αὐλῷ, τοῦ ναοῦ ὀηλονότι.

Στ. 13. σκενή=στολή.

Στ. 16. τριήκοντα. Σημειωτέον τοὺς Ἴωνικοὺς τύπους ἐνταῦθα τε καὶ ἐν στ. 18, 21, 25, 32, 33, 39, 41, 42, 44.

Στ. 19. παρφοδῆ. Σημειωτέον ὅτι, ἐν ᾧ πάντες οἱ ἄλλοι, ῥαψῶδοι, αὐλοδοί, κιθαροδοί, κιθαρισταί, ἔχουσι τρία ἄθλα, οὗτοι μόνον δύο καὶ ταῦτα εὐτελεῖ, διότι τὸ ἔργον αὐτῶν ἐπικουρικόν.

Στ. 22. προύγωνος. Ἡμέρας τινὰς πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἠγωνίζοντο δοκιμαζόμενοι τροπον τινὰ οἱ μέλλοντες νὰ ἀγωνισθῶσιν ἐν τῷ κυρίῳ ἀγῶνι.

Στ. 23. τιθότωρι=τιθότωνι οἱ δήμαρχοι, τοῦ δήμου τοῦ Ἐρετριέων βεβαίως ἴσσοι ἄρα γε ἦσαν; παρατηρητέος ὁ εἰς-ότωρι κατὰ τὰ βαρύερα τύπος.

Στ. 26. χώρους πρβ. Ἡροδ. 9, 13. «Ἐνθαῦτα δὲ τῶν Θηβαίων καίπερ μηδίζόντων ἔκαιρε τοὺς χώρους».

Στ. 27. Ἡραῖος. Ὅτι ἐν Εὐβοίᾳ ἐλατρεύετο ἡ Ἥρα, γνωστόν, ὅτι δ' ὁμοίως οἱ Ἐρετριεῖς ἐπέλουν Ἡραῖα νῦν το πρῶτον μαυθάνομεν.

Στ. 29. τῶν ἱερῶν ἐπιστάτας. Οὗτοι ἐξελέγοντο κατ' ἔτος, ὅπως ἐπιμελῶνται τῶν ναῶν, κρίνωσι, τίνα ἱερεῖά εἰσι πρὸς θυσίαν ἄξια καὶ τίνα μὴ, μετὰ δὲ τῶν ἱεροποιῶν φροντίζουσι περὶ τῶν θυσιῶν. Πόσοι ἦσαν, ἀγνοοῦμεν· κρίνειν τὰ ἱερεῖα, διότι ἐν ταῖς δημοσίαις θυσίαις δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ θύωνται ἱερεῖα μὴ δοκιμασθέντα ὑπὸ τῶν ἐπιστατῶν. κατὰ τὸν νόμον· τί ὄριζεν ὁ νόμος οὗτος ἀγνοοῦμεν. Κατὰ τὸν Διλιανόν (IB. 34) οἱ Ἐρετριεῖς ἔθυσον τῇ ἐν Ἀμαρύνθῳ Ἀρτέμιδι κολοβά.

Στ. 30. ἐπιμισθοῦν ταύτων τῷ ἀπομισθοῦν=ἐπὶ μισθῷ δίδοναι, ἐνοικιάζειν τον μὴ παρέχοντα τῶν χώρων ἱερεῖα πρβ. Πσύχιον ἐν λέξει ἀπὸ μισθωμάτων «θυσίας δημοσίας οἱ Ἀπτικοὶ ἔλεγον (ἄς) ἐργολαβοῦντες (ἐπέλουν).» Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης γίνεται φανερόν, ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς

ἐν τοῖς λεξικοῖς το ἐπιμισθοῦν διορθοῦται ἀπομισθοῦν.

Στ. 32. μὴ τιθόταις τέλος. Σημειωτέον ὅτι ὁ χαρακῆς τὴν ἐπιγραφὴν λησμονήσας νὰ χαρακῆ τὸ τελικόν Σ τῆς λέξεως τιθόταις, προσέθηκε κίτῳθεν τῆς καθέτου γραμμῆς τοῦ Τ τῆς ἐπομένης λέξεως ΤΕΛΟΣ κεραίαν τινὰ πρὸς δεξιῶν σχηματίζουσαν ὀξεῖαν γωνίαν, ὅπως ἀναπληρώσῃ το λησμονηθὲν γράμμα. Ὅτι δὲ ἀναγκαῖον το Σ ἐν τῇ λέξει τιθόταις, δεικνύει ἡ σύνταξις, ἥτις καὶ ἡμᾶς προσπαθίσαντας τῇ ἐνοιᾷ ὠδήγησε νὰ ἰδῶμεν τὴν πρόσθετον κεραίαν τοῦ Τ, ἣν, εἰ καὶ πολλάκις πρότερον ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιγραφὴν, ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν εἶχομεν ἰδῆ.

Στ. 33. τοῖς ἱεροποιοῖς. Πόσοι ἦσαν οἱ ἱεροποιοὶ ἐν Ἐρετρίᾳ καὶ ἂν ἦσαν κατ' ἐνιαυτον ἱεροποιοὶ ἢ μόνον τῶν Ἀρτεμισίων, ἀγνοοῦμεν. Ἄν κρίνομεν ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις, ἴσως καὶ οὗτοι ἦσαν δέκα κληρωτοί, καὶ ὡς οἱ τῶν Παναθηναίων ἱεροποιοὶ διόκουσιν αὐτά, οὕτω καὶ οἱ τῶν ἐν Ἐρετρίᾳ Ἀρτεμισίων διόκουσιν τὰ Ἀρτεμισία, τὰ πρὸς τὰ Παναθηναία ἐν Ἐρετρίᾳ ἀντιστοιχοῦντα.

Στ. 34. τὴν δὲ πομπὴν καθιστῶν, τὴν τῶν ἱερείων βεβαίως, ὡς τὰ ἐπόμενα δηλοῦσιν. Ὁ τρόπος καὶ ἡ τάξις, καθ' ἃν ἐγίνετο ἡ πομπὴ δηλοῦνται ἐν στ. 35-39. Περὶ τοῦ τύπου καθιστῶν ἀντι τοῦ καθιστάται ἰδ. Collitz Griech. Dialectinschriften Ἀχ. 1614 C 23. Βασιωτ. 802, 9. Wesscher et Foucart Δελφ. 407.

Στ. 35. τὰ δημόσια=τὰ ὑπὸ τοῦ δήμου θυόμενα. καὶ τὸ καλλιτεῖον πιθανῶς οὕτω λέγονται οἱ ἐν στ. 7^ο δύο ἔργαίτοι ἄρτες.

Στ. 36. τὰ κριτά, τὰ ὑπὸ τῶν χώρων παρεχόμενα ἱερεῖα.

Στ. 40. ἐστήλει· περὶ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ ν προ συμφώνου πρβ. Dittenb. Sul. ἐπιγ. 10, 39. 27, 9. 33. 16. 42, 34. 43, 7 κ. ἄ.

Στ. 41. ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος· τοῦ ἔκαιτο καθ' ἡμᾶς τοῦτο, ἰδὲ ἐν ἀρχῇ. ἀγνυῖται=ἄγνηται.

Στ. 44. αὐτοκρατόρων=αὐτονόμων, αὐτεξουσίαν.

2.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἦτο κεχαραγμένη ἐπὶ τεμαχίου μαρμαρίνης στήλης εὐρεθείσης πρὸ τριήκοντα

ἐτῶν, ὡς ἐμάθομεν, ἐν Αὐλωναρίῳ ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀγίαν Ἐλευσαν ἀγρῷ τοῦ ἱερέως Εὐστρατίου, ἐξ ἀμαθείας δὲ συντριβείσης, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς λίθος οἰκοδομησιμος. Το τεμάχιον τοῦτο ὕψ. 0,18, πλάτους ἄνωθεν 0,43, κάτωθεν 0,36 εὔρεν ὁ ἐλληνοδιδάσκαλος κ. Κωνσταντῖνος Φραγκούλης ἐπισκευαζομένης τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐν τοίχῳ τινί, ἵνα δὲ διασωθῇ αὐτό, ἐνετοιχίσεν αὐθις. Ἄλλ' ὁμοίως δὲν ἦτο πεπωμένον νὰ διασωθῇ. Τὸν λίθον τοῦτον τὸν φέροντα τὴν δευτέραν ταύτην ἐπιγραφὴν, ἣν εὐτυχῶς αὐτοὶ ἀνέγνωμεν ἐνετοιχισμένου ἐπι ὄντος αὐτοῦ, κατὰ προτροπὴν ἡμῶν προθύμως ἐδώρησατο ὁ κ. Φραγκούλης τῷ Μουσεῖῳ Χαλκίδος. Ὅτε δὲ διὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ Αὐλωνος ἀπεστάλη εἰς Ἀλιθέριον, ἵνα φορτωθῇ εἰς τὸ ἀτμοπλοῖον, ἀπώλετο, ὡς ἐμάθομεν, πεσὼν εἰς τὴν θάλασσαν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ λεμβούχου μετ' ἄλλου τινὸς λίθου φέροντος τὴν ἐπομένην τρίτην ἐπιγραφὴν, ἣς εὐτυχῶς ἀντίγραφον εἶχε προασπαστείη ἡμῖν ὁ κ. Κ. Φραγκούλης. Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων εἰκάζοντες φρονούμεν, ὅτι ἢ τε δευτέρα καὶ ἢ πρώτη ἐπιγραφὴ εἰσι περὶ τοὺς δύο αἰῶνας νεώτεραι τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς, μαρτυροῦσι δὲ ὅτι οἱ ἰδρυθέντες μουσικαὶ ἀγῶνες, ὡς καὶ οἱ προ αὐτῶν ἰδρυμένοι γυμνικαί, ἐξηκολούθουν τελούμενοι καὶ ὅτε οἱ Ἐρετριεῖς οὔτε ἐλεύθεροι πλέον ἦσαν οὔτε αὐτοκράτορες.

.....
 ΚΗΡΥΚΑΣ
 ΦΙΛΟΞΕΝΟΣΑΡΙΣΤΟΓΕΙΤΟΝΟΣΕΡΕΤΡΙΕΥΣ
 ΑΥΛΗΤΑΣ
 ΦΙΛ|
 ΞΕΝ|ΟΚΛΗΣΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣΛΑΜΙ|ΕΥΣ
 ΚΙΘΑΡΙΣΤΑΣ
 ΔΙΟΚΛΗΣ|ΣΘΕΟΔΟΤΟΥΘΗΒΑΙΟ|Σ
 ΚΙΘΑΡΩΙΔΟΥΣ

κηρυκας
 Φιλοξενος Ἀριστογείτονος Ἐρετριεὺς
 αὐλητας
 Φιλ|
 Ξεν|οκλήης Δημοσθένους Λαμιεὺς
 κιθαριστῆς
 Διοκλήης Θεοδοτοῦ Θεβαῖος
 κιθαρῳδῶς

Τὰ ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ ἕκτῳ στίχῳ ὀνόματα συνεπληρώσαμεν Φιλ]οκλήης ἢ Ξεν]οκλήης καὶ Διοκλή]ς ἐκ τοῦ γόφου τοῦ λίθου εἰκάζσαντες.

3.

Καὶ ἔδε εὔρεθη ἐν Αὐλωναρίῳ ἐπὶ τοῦ λόφου Ἄντιμορα, ὅστις κεῖται ἀντικρὺ τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει καὶ νῦν ἔτι ἀρχαῖον φρούριον *Palaiō kastroi* καλούμενον.

.....
 ΠΑΓΚΡ|ΑΤΙΟΝ
ΥΣΕΡΕΤΡΙ|ΕΥΣ
 ΔΡΟΜΟΝ
ΕΡΕΤΡΙΕΥΣ
 ΠΕΝΤΑΘ|ΛΟΝ
ΕΡΕΤΡΙΕΥΣ
 ΠΕΡΙ|ΔΡΟΜΗΝ
Ε]ΡΕΤΡΙΕΥ|Σ

.....
 παγκρ]άτιον
υς Ἐρετρι[εὺς
 δρόμον
Ἐρετριεὺς
 πένταθ]λον
Ἐρετριεὺς
 περι]δρομῆν
Ἐ]ρετριεὺς

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ὡς καὶ ἡ ἐπομένη, ἀπεστάλη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἐν Αὐλωναρίῳ ἐλληνοδιδασκάλου κ. Κωνστ. Φραγκούλη. Τὰ περιγεγραμμένα γράμματα συνεπληρώσεν ὁ κ. Φραγκούλης. Σημειωτέα ἢ λέξεις περιδρομῆ.

4.

Ἐπι ἐπιτυμβίου στήλης ὕψ. 0,90, πλ. 0,43, πάχ. 0,12 εὔρεθείσης ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἰωάννου Α. Ζέρβα παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ τὸ ἀρχαῖον φρούριον τὸ νῦν *Palaiō kastroi* καλούμενον.

ΝΕΔΑΙΗ ΦΕΛΗΣ
 Νεδάιη Φέλης

Ὁ κ. Κ. Φραγκούλης σημειοῦται, ὅτι ὅσω εὐανάγνωστον εἶνε τὸ ὄνομα *Φέλις*, τοσοῦτω δύσα-

νάγνωστον τὸ ἕτερον. Τὸ ὄνομα Νεδαίη τὸ πρῶτον
νῦν ἀπαντᾷ.

B.

Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀντωνίου
Γκιζελῆ ἀνέγνωμεν ἐπὶ στήλης λίθου ἐκτισμένης
ὡς βαθυμίδος ἐπὶ τῆς κλίμακος καὶ ἐχούσης ὕψ.
0,86, πλ. 0,35, πᾶχ. 0,8 τὸ ὄνομα

ΔΗΜΟΣ
ΤΡΑΤΗ

Δημοσ-
τράτη

ΧΑΙΡΩΝΟΦΘΑΛΜ]ΟΙΣΙΝΑΝΑΚΛΥΤΑΔΕΡΚΕΟΔΩΡΑ
ΕΥΞΑΜΕΝΟΣΓΕ]ΘΕΩΙΞΕΙΝΕΤΑΔΕΝΤΕΜΕΝΕΙ
ΚΑΛΩ]ΙΕΥΣΕΒΙΑΙΠΑΡΕΧΕΙΓΕΡΑΣΑΞΙΑΤΕΥΧΩΝ
ΔΑΙΜ]ΟΣΙΝΟΥΡΑΝΙΔΑΙΣΚΟΥΡΟΣΟΝΙΚΑΡΕΤΟΥ
ΓΟΡΓΙΑΣΝΙΚΑΡΕΤΟΥ
ΣΑΡΑΠΙΔΙΙΣΙΔΙ
ΑΝΟΥΒΙΔΙΑΠΙΔΙ
ΕΥΧΗΝ

Χαίρων ὀφθαλμ]οῖσιν, ἄνα, κλυτὰ δέρκεο δῶρα.

Εὐξάμενός γε] θεῶ, ξεῖνε, τὰδ' ἐν τεμένει
καλῶ] εὐσεβίᾳ παρέχει γέρας ἄξια τεύχων
δαίμ]οσιν οὐρανίδαις κούρος ὁ Νικαρέτου.

Γοργίας Νικαρέτου

Σαράπιδι, Ἴσιδι,

Ἀνούβιδι, Ἄπιδι

εὐχὴν.

2.

Ἐπὶ τετραγώνου μαρμαῦρου ὕψ. 0,87, πλ. 0,31,
πᾶχ. 0,23 ἔχοντος ἄνωθεν γεῖσον, ἀποκεκρουμένον
δ' ἐν ἀριστερᾷ ἀνέγνωμεν

Ω ΚΑΣΕΠΟΥΡΑΝ Ω ΕΣΤΙΔΕΣΕΙΟ
ΚΑΡΕΣΣΙΝΑΓΓΑΛΛΟΜΕΝΑΘΑΝΑΣΙΗ
ΦΑΛΗΠΟΛΙΗΝΕΙΛΚΥΣΑΟΧΑΙΤΗΝ
ΓΑΡΙΣΤΟΝΕΧΗΛΛΟΤΕΡΙΙΑΤΟΣΩΡΗΝ
ΛΙΔΟΣΕΣΕΙΔΕΙΝΛΑΙΙΠΛΑΔΑΝΥΜΦΗΣ
ΑΝΤΑΓΕΝΕΣΘΑΙ

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἔχει ἤδη δημοσιευθῆ ἐν τῷ
Bulletin Corresp. Hellénique (ἐν τόμῳ XVI σελ.
115) μεταγεγραμμένη ὡδε:

Ἐν τῷ μουσεῖῳ Χαλκίδος ἀνέγνωμεν τάσδε τὰς
ἐπιγραφάς.

I.

Ἐπὶ στήλης τετραγώνου ἀποκεκρουμένης το
γεῖσον, ἐχούσης δὲ ὕψ. 0,75, πλ. 0,32, πᾶχ.
0,25 ἀνέγνωμεν τῆνδε τὴν ἑμμέτρον ἐπιγραφὴν,
ἣτις πιθανῶς ἀνέκειτο ἐν τῷ παρὰ τὰς Ἱέρηλας
Καμάρας ναῶ τῆς Ἰσιδος. Τὰ περιγεγραμμένα
συνεπληρώσαμεν ἡμεῖς.

ωκας ἐπ' οὐρανῶ· ἐστὶ (!) δὲ σεῖο
μακ]άρεσσιν ἀγαλλόμεν' ἀθανασίη
ἤδη γὰρ κε]ραλή πολίην εἰλκ]ύε]το χαίτην
ἄριστον ἐσήλαο τέρατος ὄρη
λαμ[πά]δα νόμφης
αντα γενέσθαι.

Σημειοῦνται δὲ οἱ ἐκδόται J καὶ W, ὅτι l'écriture est du IIIme ou du IVme siècle avant (!) J. C; la gravure est mauvaise. Remarquez à la ligne 2me l'emploi de l'apostrophe.

Ὅτι μὲν τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο δὲν εἶνε τοῦ τρί-
του ἢ τοῦ τετάρτου αἰῶνος π.Χ., περιττον νὰ εἴπω-
μεν, διότι μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφίησι καὶ τὸ σχῆμα
τῶν γραμμάτων. Ὅτι δὲ δὲν εἶνε ἀκριβῶς ἀντιγε-
γραμμένον, ἀνάγκη νὰ δηλωθῆ, διότι ἡμεῖς ἐν μὲν
τῷ β' στίχῳ ἄνωθεν μὲν τοῦ N τῆς λέξεως ἀγᾶλ-
λομεν δὲν παρατηρήσαμεν ἀποστροφον, ἀλλὰ τὸ
γράμμα(;) ρι, κάτωθεν δὲ εἶδομεν, ὅτι αἱ δύο κεραῖ-
αι τοῦ N εἶνε προεκτεταμέναι οὕτως, ὥστε νὰ ἀπο-
τελῶσιν τὸ γράμμα Η. ἐν δὲ τῷ γ' στίχῳ ἀνέγνω

μεν οὐχὶ εἰλ[κ]ύε]το, ἀλλ' ΕΙΛΚΥΣΑΟ. Πρὸς τοῦ-
τοις κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ δεύτε-
ρος στίχος τοῦ ἑμμέτρον τοῦτου ἐπιγράμματος
εἶνε μετρικῶς ἡμαρτημένος, ὅτι τὸ εἰσθεῖν ἐν τῇ

δευτέρα συλλαβή γράφεται διά τῆς ἀρθροῦρου εἰ, τῆς δὲ λέξεως ἀθανασίη καὶ αἴδιος τοῦ ε λαμβάνεται ὡς μακρον. Σημειωτέον ἔτι ὅτι τὸ Μ ἐν τῇ λέξει τέρματος καὶ τῇ λέξει λαμπάδι εἶνε γεγραμμένον ὡς Η

Καθ' ἡμᾶς τοῦ ἐπιγράμματος τοῦτο δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ καὶ συμπληρωθῆ ὡδε:

Γαῖς σῶμα δεδωκας· ἐπ' οὐρανῷ ἔστι δὲ σεῖο
ψυχὴ ἐν μο]χερστῖν ἀγαλλομένη ἀθανασίη.
Μήτηρ δ' ἄρ κεφαλῇ πολὴν εἰλικύσατο χαίτην.
ὅτι βίου κατ' ἀριστον ἐσῆλαο τερματος ὤρην.
ὥστε δόμοις ἐν' αἴδιος ἐσειδεῖν λαμπάδα νόμφη.
πρὶν καὶ σοὶ οὐτῆ καταθύμα πάντα γενέσθαι.

3

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,38, πλ. 0,39, πᾶχ. 0,10 ἀνέγνωμεν

ΑΓΑΘΩ
ΙΟΥΚΟΥΝΔΑΣ

Ἀγαθῷ
Ἰουκουνδᾶς

Κάτωθεν τῶν γραμμάτων ἐντὸς ἀψιδωτοῦ ναΐσκου, ἔχοντος ἑκατέρωθεν πρὸς τὰ ἄνω δύο βόδακας ἐν πριγῶνῳ γεγλυμμένας, εἰκονίζεται κόρη περιβεβλημένη ἱμάτιον ἀνερριμμένον ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὤμον. Ἐν δεξιᾷ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κύων ὀκλάζων ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν προσβλέπει αὐτήν. Σημειωτέα ἢ ἀπὸ τῆς μητρὸς ἐπωνυμία.

4

Ἐπὶ στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον, ἧς τὸ μὲν ὕψος εἶνε 0,37, τὸ πλάτος 0,39, τὸ πᾶχος 0,6 εἶνε γεγραμμένη ἢ ἐπιγραφῆ

ΠΑΡΑΜΟΝΟΣ
ΑΠΟΛΛΩΔΩΡΟΥ

Παράμονος
Ἀπολλοδώρου

5

Ἐπὶ στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον ἀπολῆρον εἰς ἀκροκεράμους, ἧς τὸ ὕψος εἶνε 0,61, τὸ πλάτος 0,34, τὸ δὲ πᾶχος 0,10 ἀνέγνωμεν

ΜΙΔΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ

Μιδᾶς
Χρηστὸς

6.

Ἐπὶ στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον ἀπολῆρον εἰς ἀκροκεράμους, ὕψους δὲ 0,38, πλ. 0,34, πᾶχ. 0,7 ἀνέγνωμεν

ΕΠΙΤΥΧΑΡΩ
ΟΝΗΣΙΜΟΥ
ΧΡΗΣΤΗΧΑΙ
ΡΕ

Ἐπιτυχαρῷ
Ὀνησίμου
Χρηστῆ Χαι-
ρε

Κάτωθεν τῶν γραμμάτων ἐντὸς ναΐσκου ἀψιδωτοῦ εἰκονίζεται ἀτεχνότατα κόρη περιβεβλημένη ἱμάτιον καὶ κρατούσα τῇ μὲν δεξιᾷ ἄνωθεν ἀμφορέως σταφυλήν, τῇ δ' ἀριστερᾷ βιάλην. Τὸ ὄνομα Ἐπιτυχαρῷ δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ τοῦ Παπίου λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων.

7.

Ἐπὶ τεμαχίου πλακῶς μαρμάρου πανταχῶθεν ἀποκεκρουμένης, ἧς τὸ ὕψος εἶνε 0,22, τὸ πλάτος 0,25, τὸ δὲ πᾶχος 0,6 ἀνέγνωμεν

ΩΝΚΑΙΙΣΙΝ
ΚΥΕΞΕΝΕΧΘΗΣΚΑΠΡΟΣ
ΙΡΟΥΚΥΛΙΣΑΣΠΡΟΥΤΑΞΑ
ΙΩΝΤΤΑΙΑΦΑΝΕΡΟΝΚΑ
5 ΤΩΡΕΙΝΠΡΟΑΓΟΡΕΥΩ
ΠΑΝΤΑΠΑΡΑΤΩΝΚΕΚΤΗΜΕ
ΤΑΣΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣΠΟΙΕΙΣ
ΕΙΝΗΕΙΣΠΡΑΤΤ

...ων καί:

...ου εξεγενθης κάπρος

...ιρου κυλίσας προύταξα

...ιωντται ἄ φανερὸν κα...

5 ...τωρειν προαγορεύω

...πάντα παρὰ τῶν κεκτημένων

...τάς ἀπαιτήσεις ποιε...

...εινη εἰσπραττ...

Τὰ γράμματα Ν καὶ Ε ἐν τῷ θ' καὶ δ' στίχῳ τὰ Ν, Π, Ρ ἐν τῷ ε', τὰ Α, Ν, Τ, Π-Τ, Ω, Ν, Κ-Τ, Η, Μ, Ε ἐν τῷ ς', τὰ Τ, Η, Σ ἐν τῷ ζ' καὶ τὰ Ν, Η, Ε ἐν τῷ η' εἶνε συνηγμένα.

8

Ἐπί μαρμαρίνης στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον ὕψ. 0,35, πλ. 0,35, πάχ. 0,9, κάτωθεν δὲ ἀποκεκρουμένης, ἀνέγνωμεν τήνδε τὴν ἐπιγραφήν, ἣτις νῦν εὑρηται ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σωτῆρος παρὰ τὸ χωρίον Δοικῶν. Κάτωθεν τῶν γραμμάτων εἰσι γεγλυμμένοι δύο ῥόδακες·

ΑΝΤΙΓΕΝΗΣ
ΣΙΜΙΟΥ

Ἄντιγένης
Σιμίου

9.

Ἐπί ἐπιτυμβίου στήλης ἐγούσης γείσσον, ἀποκεκρουμένης δὲ κάτωθεν. Τοῦ σωζομένου μέρους τὸ ὕψος 0,28, πλ. 0,20, πάχ. 0,5. Καὶ ἦδε ἡ ἐπιγραφή εὑρηται, ἔνθα καὶ ἡ προσεκημένη.

ΤΙ]ΜΟΣΤΡΑΤ[Η

Τι]μοστράτ[η

Ὡς εἰκάζομεν ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ λίθου δύο μόνον γράμματα ἐν ἀριστερῇ ὑπῆρχον, ἅτινα νῦν εἶνε ἐξαληλυμμένα.

10.

Ἐπί κανθάρου μικροῦ ἔχοντος διάμετρον ἐπὶ μὲν τῆς βάσεως 0,3, ἐπὶ δὲ τῶν χειλέων 0,6 τοῦ μέτρου, εὑρεθέντος δὲ ἐντὸς τάφου, ὃν κατὰ τὸ

θέρους τοῦτο ἀνεῳξάμεν ἐν τῷ παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν Χαλκίδος ἀγρῷ τῆς γῆρας Τουλούμη, ἀνέ-

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ 1902.

γνωμεν ἐξῶθεν ἐν τε τῇ βάσει καὶ περὶ αὐτὴν κύκλω ἐν δυσὶ στίχοις τάσδε τὰς λέξεις·

Δαίτωνι ἀτέλεστα γίνεσθαι τάχαθ (ἐνδον τῆς βάσεως) καὶ πάντα τὰ τε ὄντα καὶ εἴ τι ἐλπίσει. (ἐξῶθεν τῆς [βάσεως α' στίχος)

Πάντα τάχαθ ἀμήχανα κἄπορα αὐτοῖ. (ἐξῶθεν τῆς [βάσεως β' στίχος)

Τὸ ὄνομα Δαίων εὑρηται καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ἐπιγραφῶν Dittenberger. 404, 21.

11.

ΠΑΡΘΕΝΥΛΛΑ
ΝΙΚΑΡΧΟΥ

Παρθένυλλα
Νικάρχου

Ἐπί μαρμαρίνης στήλης ἐγούσης γείσσον. Τὸ ὕψος αὐτῆς 0,83, τὸ πλάτος 0,35, τὸ πάχος 0,8. Τὸ ὄνομα Παρθένυλλα τὸ πρῶτον νῦν ἐγνώσθη.

12.

ΜΕΓΙΛ[ΛΑ
...ΚΩΝΙΟΥ
ΚΡΗΣΣΑ

Μέγιλ[λα
...κωνίου
Κρήσσα

Ἐπί στήλης ἀποκεκρουμένης ἄνωθεν ἐν ἀριστερῇ καὶ κάτωθεν ἐν δεξιᾷ καὶ ἐγούσης ὕψ. 0,78, πλ. 0,37, πάχ. 0,7. Μεταξὺ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ τῆς πατρίδος εἶνε γεγλυμμένοι δύο ῥόδακες.

13.

ΕΡΜΙΑΣ
ΑΝΤΙΟΧΟΥ

Ἐρμίας
Ἀντιόχου

Ἐπί στήλης μαρμάρου ἐγούσης ἀετωμάτιον μετ' ἀκροκεράμων, ἐν ᾧ ῥόδαξ. Ὑψος 0,70, πλ. 0,31, πάχ. 0,5.

14.

ΚΟΡΝΗΛΙΑ
ΧΑΙΡΕ

Κορνηλία
Χαίρε

Ἐπί στήλης ἀποκεκρουμένης καὶ ἐγούσης μέγα ἀνθέμιον στηριζόμενον ἐπὶ γείσσου. Ὑψος 0,51, πλ. 0,25, πάχ. 0,10.

8

15.

ΕΥΚΑΙΡΟΣ
ΧΑΙΡΕΕὐκαίρος
Χαίρες

Ἐπί στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον. Τὸ ὕψος αὐ-
τῆς 0,37, τὸ πλ. 0,18, τὸ πᾶχ. 0,4.

16.

ΑΛΚΙΜΑΧΙΔΗΣ
ΑΛΚΙΜΑΧΟΥἈλκιμαχίδης
Ἀλκιμάχου

Ἐπί στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον ἀπολήγον εἰς
ἀκροκεράμους. Ὑψ. 0,60, πλ. 0,43, πᾶχ.
0,10, κάτωθεν δὲ τῶν γραμμάτων δύο ῥόδακας.
Κάτωθεν εἶνε ἀποκεκρουμένη.

17.

ΠΥΘΟΚΡΙΤΟΣ
ΠΥΘΑΡΧΟΥΠυθόκριτος
Πυθάρχου

Ἐπί στήλης μαρμαρίνης ἐγούσης ἀετωμάτιον
μετ' ἀκροκεράμων καὶ ἀποκεκρουμένης ἄνωθεν.
Ὑψ. 0,90, πλ. 0,40, πᾶχ. 0,7. Τὰ γράμματα
ἐγούσιν ἀκρέμονας.

18.

ΙΑΣΩΝ
ΘΕΟΔΩΡΟΥἸάσων
Θεοδώρου

Ἐπί στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον ἀπολήγον εἰς
ἀκροκεράμους. Ὑψ. αὐτῆς 0,43, πλ. 0,33,
πᾶχ. 0,8. Μετὰ τὰ γράμματα ὑπάρχουσι δύο ῥό-
δακες.

19.

ΕΥΡΥΛΕΩΝ
ΕΥΘΥΜΑΧΟΥΕὐρυλέων
Εὐθυμάχου

Ἐπί στήλης ὁμοίας κατὰ τὰ ἄλλα τῆ προρρη-
θείσῃ ἀλλ' ἄνευ ῥόδακων, ἐγούσης δὲ ὕψ. 0,54,
πλ. 0,36, πᾶχ. 0,6.

20.

ΙΔΙΟΝ
ΧΡΗΣΤΗἸδιον
Χρηστὴ

Ἐπί στήλης ἐγούσης ὕψ. 0,54, πλ. 0,23, πᾶχ.
0,6, κατὰ τὰ ἄλλα δὲ ὁμοίας τῆ προηγουμένης.

21.

ΕΥΤΥΧΙΟΣ
ΧΡΗΣΤΟΣΕὐτύχιος
χρηστὸς

Ἐπί στήλης πώρου ἐγούσης ἀετωμάτιον. Τὸ
ὕψος αὐτῆς 0,35, πλ. 0,31 πᾶχ. 0,3. Τὰ γράμ-
ματα δυσανάγνωστα.

22.

ΕΠΙ
ΔΗΜΗΤΡΙΩΙ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΥἘπί
Δημητρίῳ
Νικηφόρου

Ἐπί στήλης κυλινδραιοῦς μετὰ διαζώματος
προεξέχοντος ἄνωθεν. Ὑψ. 0,65.

23.

ΦΙΛΟΚΡΑΤΗΣ
ΕΠΙΤΕΛΟΥΦιλοκράτης
Ἐπιτέλου

Ἐπί στήλης μετ' ἀετωματίου ἀπολήγοντος εἰς
ἀκροκεράμους, ἐγούσης δὲ ὕψ. 0,90, πλ. 0,31,
πᾶχ. 0,7.

24.

ΚΛΕΟΠ
ΑΤΡΑΕ (δυσανάγνωστα)
ΗΤΞΗΡΧΚλεοπ
ἄτρα'Ε...
ἡτσηρχ=χρηστὴ.

Ἐπί πωρίνης στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον καὶ
• κάτωθεν ἐν δεξιᾷ ἀποκεκρουμένης. Τὸ ὕψος αὐτῆς
0,30, τὸ πλ. 0,37, τὸ πᾶχ. 0,9.

25.

ΙΑΣΟΝΙΚΗ
ΧΑΡΙΤΟΥἸασονίχη
Χαρίτου

Ἐπί στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον ἀπολήγον εἰς
ἀκροκεράμους. Ἐν τῷ ἀετωματίῳ καὶ κάτωθεν
τῶν γραμμάτων δύο ῥόδακες. Ὑψος τῆς στήλης
0,13, πλ. 0,40, πᾶχ. 0,10. Τὸ ὄνομα Ἰασονίχη
τὸ πρῶτον νῦν ἀπαντᾷ.

26.

ΓΛΑΥΚΙΔΑΣΣΑΤΥΡΙΩΝΟΣΧΑΙΡΕ

Γλαυκίδης Σατυρίωνος χαίρες.

Ἐπὶ στήλης νασειδούς ὕψ. 0,73, πλ. 0,43, πᾶχ. 0,10. Τὰ γράμματα εἶνε κεχαραγμένα κάτωθεν τοῦ ἀετωματίου ἐπὶ τοῦ γείσου. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε δεδημοσιευμένη ἐν τῷ Bull. Corr. Hell. τόμ. 16 ἀλλὰ συμπληροῦται Βο]υκίδας ἢ Δο]κίδας, εἰ καὶ τρία γράμματα φαίνονται ἐλλείποντα.

27.

ΝΙΚΑ[ΡΧΟΣ:	Νικάρχος
ΑΡΧΩ[Ν ΔΟΥ	Ἀρχώνδου

Ἐπὶ στήλης ὁμοίας τῇ προηγουμένη ἄλλ' ἀποκεκρουμένης ἄνωθεν ἐν δεξιᾷ καὶ κάτωθεν. Μετὰ τὰ γράμματα ἐν ἀριστερᾷ ῥόδαξ.

28.

ΚΟΙΠΑΛΩ	Κοιπαλῶ
ΠΑΡΑΜΟΝΟΥ	Παραμονου

Ἐπὶ στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον μετ' ἀκροκεράμων, ὕψος δὲ 0,56, πλ. 0,22, πᾶχ. 0,5. Τὸ ὄνομα Κοιπαλῶ τὸ πρῶτον, ὅσον ἡμεῖς γινώσκουμεν, νῦν ἀπαντᾷ.

29.

.....ΗΣΚΛΕΟΝ... ..ης Κλεονίκου

Ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῶς ἐν ἀριστερᾷ διαθεβρωμένης ὕψ. 0,33, πλ. 0,58, πᾶχ. 0,11.

30.

Φ]ΙΛΑΙΝΙΣ	Φ]ιλαινίς
ΑΜΜΩΝΙΟΥ	Ἀμμωνίου

Ἐπὶ στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον ἀπολῆγον εἰς ἀκροκεράμους καὶ ἀποκεκρουμένης ἐν ἀριστερᾷ καὶ κάτωθεν. Ὑψος 0,26, πλ. 0,28, πᾶχ. 0,7.

31.

ΠΑΥΣΙΛΛΑ	Παύσιλλα
ΕΡΓΟΦΑΝΟΥ	Ἐργοφάνου

Ἐπὶ στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον, ὕψος δὲ 0,72, πλ. 0,30, πᾶχ. 0,4. Τὸ ὄνομα Παύσιλλα τὸ πρῶτον νῦν μανθάνομεν.

32.

ΑΜΜΙΑ	Ἀμμία
ΑΓΑΘΩΝΟΣ	Ἀγάθωνος

Ἐπὶ στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον μετ' ἀκροκεράμων, ὕψος δὲ 0,47, πλ. 0,27, πᾶχ. 0,5.

33.

ΕΥΑΡΧΟΣ	Εὐαρχος
ΕΥΑΝΔΡΟΥ	Εὐάνδρου

Ἐπὶ στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον μετ' ἀκροκεράμων. Ὑψος 0,45, πλ. 0,29, πᾶχ. 0,6.

34.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ	Δημοσθένης
ΛΥΣΙΟΣΧΡΗΣΤΟΣ	Λύσιος χρηστός.
ΤΗΝΣΤΗΛΗΝΕΣΤΗΣΑΝ	Τὴν στήλην ἔστησαν
ΝΟΥΜΗΝΙΑΣΤΑΙ	Νουμηνιασταί.

Ἐπὶ στήλης ὁμοίας τῇ προρηθείσῃ, ἐγούσης δὲ ὕψ. 0,57, πλ. 0,29, πᾶχ. 0,5. Νουμηνιασταί λέγονται οἱ ἐορτάζοντες τὴν νουμηνίαν καὶ συνευωχούμενοι.

35.

ΧΟΙΡΟΣ	Χοῖρος
ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ	Παυσανίου

Ἐπὶ στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον, ἧς τὸ ὕψος 0,46, πλ. 0,24, πᾶχ. 0,5.

36.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	Οἰκονομία
ΦΙΛΙΠΠΟΥ	Φιλίππου
ΧΡΗΣΤΗΧΑΙΡΕ	χρηστὴ χαῖρε

Ἐπὶ στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον μετ' ἀκροκεράμων, ὕψος δὲ 0,45, πλ. 0,32, πᾶχ. 0,8.

37.

ΔΩΡΕΑ	Δωρεά
ΧΡΗΣΤΗ	χρηστὴ

Ἐπὶ στήλης ἐγούσης ἀετωμάτιον, ὕψος δὲ 0,53, πλ. 0,28, πᾶχ. 0,5. Τὸ ὄνομα Δωρεά τὸ πρῶτον νῦν ἡμεῖς τοῦλάχιστον μανθάνομεν.

38.

ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ Λυσίμαχος
ΩΝΗΤΙΜΟΥ Ὠνητίμου

Ἐπὶ τετραγώνου στήλης ἐγχύσεως γαῖσσον. ὕψος δὲ 0,23, πλ. 0,24, πάχ. 0,3.

39.

ΜΕΓΙΣΤΟΚΛΗΣ Μεγιστοκλῆς
ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΥ Φιλομούσου

Ἐπὶ στήλης ἐγχύσεως ἀετωμάτιον, ἥς τὸ μὲν ὕψος εἶνε 0,63, τὸ πλάτος 0,32, τὸ δὲ πάχος 0,6. Κάτωθεν εἰκονίζεται παῖς γλύφῳ ἀγγεῖον.

40.

ΕΥΘΥΔΗΜΟΣ Εὐθύδημος

Ἐπὶ στήλης ἐγχύσεως ἀετωμάτιον ἀπολῆγον εἰς ἀκροκεράμους, ὕψος δὲ 0,60, πλ. 0,36, πάχ. 0,6. Ἐν τῷ ἀετωματίῳ ὑπάρχει ἀνθέμιον, κάτωθεν δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ἀμφορέως, οὗ ὑφ' ἑκάτερον οὗς ἀετος βλέπων πρὸς τον λαϊμόν τοῦ ἀγγείου καὶ ἔχων τὰς πτέρυγας ἀναπεπταμένας. Ὑπὸ τὴν γαστέρα τοῦ ἀμφορέως εἰκονίζονται τρεῖς μορφαί.

41.

ΤΕΛΕΣΑΡΧΗ Τελεσάρχη
ΕΥΡΥΦΟΝΤΟ Εὐρυφόντο

Ἐπὶ πωρίνης στήλης ἐγχύσεως ἀετωμάτιον φέρον κόσμημα γεγραμμένον ἐρυθρῷ χρώματι. Μόλις ὑποφαίνεται ὅτι ἦτο ποτε γεγραμμένη μορφή τις. Ὑψος τῆς στήλης 0,63, πλ. 0,28, πάχ. 0,8.

42.

ΕΥΧΗ εὐχή
ΑΝΝΗ ἀννη
. ΟΣΙΓ ὁσῖγ

Ἐπὶ τετραγώνου βάσεως, ἐν ἧ' γεγλυμμένος ποῦς, ὕψ. 0,6, περίμετρος 0,13.

43.

ΕΛΙΝΥΕΙΝΚΑΙΘΟΥ ... ἐλινύειν καὶ θου
ΣΕΠΙΤΟΙΕΓΕ ... ἐπὶ τοῖς ἐγε...
ΝΥΠΑΤΟΝΡΩΜΑ ΩΝ ... νύπατον Ῥωμαίων
ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ... Ἀρτέμιδος

Τὸ τεμάχιον τοῦτο ὕψ. 0,11 πλ. 0,16 εὐρέθη, ὡς εἶπεν ἡμῖν ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ μουσείου κ. Δερβένης ἐν παραλίᾳ Βάθειας, ἐδωρήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Κηρύκου.

44.

ΦΙΛΟΝΑΥΤΗΣΑΝΤΙΜΑ + Ο

Φιλοναύτης Ἀντιμάχο

Ἐπὶ στήλης μέλανος λίθου ἐγχύσεως ἀετωμάτιον μετ' ἀκροκεράμων. Ὑψ. 1,33, πλ. 0,93, πάχ. 3.

1.

Ἐπιγραφὰ Ἐρετρίδας.

ΟΡ Αἰσχύλος
ΑΙΣΧΥΛΟΣ Αἰσχύλος

Αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ἀποκεκρουμένης κάτωθεν καὶ ὀλίγον ἄνωθεν περὶ τὰ ἄκρα, ὕψ. 0,50, πλ. 0,43, πάχ. 0,06. Ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐχαραγθήσαν κατόπιν τὰ γράμματα ΟΡ, ὧν τὸ μὲν Ο περικλείει τὰ γράμματα ΣΧ ἐν ἑαυτῷ, τὸ δὲ Ρ τὸ Λ. ἵνα χρησιμεύσῃ ὁ λίθος ὡς ὄρος. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ ἱατροῦ Κάραλη.

2.

ΠΑΤΡΟΚΛΗΣ Πατροκλῆς
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΥΣ Ἀλικαρνασεὺς

Ἐπὶ στήλης ἐγχύσεως ἀετωμάτιον ὕψ. 0,62, πλ. 0,33, πάχ. 0,10. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ καὶ ἡ προηγούμενη.

3.

ΦΡΥΝΙΧΟΣ Φρύνιχος

Ἐπὶ στήλης λίθου κοινού ὕψ. 0,86, πλ. 0,47, πάχ. 0,26. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ τῶν κληρονόμων Κανάρη.

4.

ΟΡ Ὀρ[ος
ΙΕΡ Ἰερ[οῦ.

Ἐπὶ στήλης λιθίνης ἀποκεκρουμένης πρὸς τὰ ἄνω ἐν δεξιᾷ. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ ἱατροῦ Κάρ

ραλή, παρ' ὃν ὑπάρχει ἀρχαῖος ναός. Ἴσως ἢ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε ἕως τοῦ ναοῦ τούτου.

5.

ΑΡΙΣΤΟΜΑΧΗΑΡΙΣΤΟΜΑΧΗΣ

Ἀριστομάχη Ἀριστομάχης

Ἐπὶ στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον ἀπολλῆριον εἰς ἀκροκεράμους. Τὸ σωζόμενον μέρος αὐτῆς ἔχει ὕψ. 0,75 καὶ πλ. 0,52. Κάτωθεν τῶν γραμμμάτων ἀπεικονίζονται λίαν ἀτέχνως δύο μορφαί, ἡ μὲν παιδὸς κρατούντος κίστην, ἡ δὲ ἀνδρός, πρὸς ὃν ὁ παῖς τείνει τὴν ἀριστεράν. Παρατηρητέον ὅτι ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς φέρει τὸ ὄνομα τῆς μητρός, ἴσως διότι ἐξ ἀδαδουχίτου γάμου προήλθεν. Εὐρέθη ἐν τῷ κτήματι τοῦ κ. Μιχαήλ Κακαρᾶ.

6.

ΕΠΙΚΤΗΣΙΣΑΓΑΓΕΙΟΥ
ΕΠΙΚΤΗΣΙΣΑΡΙΣΤΙΩΝΟ
ΕΓΥΝΗΑΡΙΣΤΙΩΝΚΛΕΟ
ΒΟΥΛΟΥ

Ἐπίκτησις Ἀγασίου
Ἐπίκτησις Ἀριστίωνο
ς γυνή. Ἀριστίων Κλεο-
βούλου.

Ἐπὶ στήλης ὁμοίας τῇ προηγουμένη ὕψους 0,44, πλ. 0,48, πᾶγ. 0,11. Καὶ αὕτη εὐρέθη ἐνθα καὶ ἡ προρηθείσα.

Ἐπιγραφαὶ εὐρεθεῖσαι ἐν Βάθειαι.

1.

ΚΛΕΙΟΝΙΚΗ
ΦΙΛΙΣ[Κ]ΟΥ

Κλειονίκη
Φιλίσ[κ]ου

Ἐπὶ στήλης ἀποκεκρουμένης κάτωθεν ὕψ. 0,25, πλ. 0,37, πᾶγ. 0,6 καὶ τετραυραμένης εἰς δύο τεμάχια. Εὐρέθη ἐν Παραλίᾳ Βάθειας ἐπὶ τοῦ τάφου γυναικός, ἐν ᾧ εὐρέθησαν ταινία χρυσῆ διάλιθος, δύο ζεύγη ἐνωτίων ἐχόντων ἐρωτιδεῖς, δύο περι-

δέφαια χρυσᾶ, δύο σκύφοι ἀργυροὶ καὶ πληθὺς πύλλων χρυσῶν μύρτου, ἐλαίας, ὄρους.

2.

ΑΛΕΞΙΠΠΟΣ
ΑΓΝΩΝΟΣ

Ἀλεξίππος
Ἄγνωτος

Ἐπὶ στήλης στρογγύλης ἐχούσης ἀνωθεν διάζωμα, ἧς τὸ μὲν ὕψος εἶνε 1,3, ἡ δὲ περιφέρεια 0,91. Εὐρέθη ἐνθα καὶ ἡ προηγουμένη ἐπὶ τάφου ἀνδρός, ἐν ᾧ εὐρέθησαν πύλλα χρυσᾶ.

3.

ΠΥΘΕΑΣ
ΑΛΕΞΙΠΠΟΥ

Πυθεας
Ἀλεξίππου

Ἐπὶ στήλης στρογγύλης ἐχούσης ἀνάζωμα, ὕψ. δὲ 0,55 καὶ περιφέρειαν 0,62. Τὰ γράμματα ἐχρυσῶν ἀκρέμονας. Εὐρέθη αὕτη ἐνθα καὶ αἱ προηγουμένοι δύο ἐπὶ τάφου σεσυλημένου ὑπο τῶν ἀρχαίων. Ἡ σύλησις ἐγένετο δι' ὀπῆς ἐπὶ τοῦ καλύμματος τοῦ τάφου ἀνοιχθείσης, ἧς τὸ μὲν μῆκος ἦν 0,30, τὸ δὲ πλάτος 0,25.

4.

ΟΝΗΣΙΦΟΡΟΝ
ΠΡΕΙΜΟΥ

Ὄνησιφόρον
Πρεῖμου

Ἐπὶ τοῦ γείσου στήλης ὕψους 0,50 πλ. 0,42, πᾶγ. 0,10. Ἐντὸς ναΐσκου ἀψιδωτοῦ, οὗ ἐκατέρωθεν πρὸς τὰ ἄνω ὑπάρχουσι θόδακες, εἰκονίζονται νεαρὰ μορφή περιβεβλημένη ἱμάτιον, ὑφ' ὃ διειρημένη ἢ δεξιὰ συνέχει αὐτὸ παρὰ τὸν ἀριστερόν ὄμων. Καὶ ἡ στήλη αὕτη εὐρεθεῖσα ἐν Βάθειαι ἐδωρήθη κατὰ προτροπὴν ἡμῶν τῷ Μουσεῖῳ Χαλκιδὸς ὑπὸ τοῦ κ. Ἀριστείδου Καλλιαντζῆ.

5.

ΕΜΗΝΜΗΤΕΡΑ
ΟΥΤΗΝΤΗΘΗΝ
ΒΙΟΤΤΟΥ
ΑΛΩΝΙΛΗΤΟΙ

ΩΡΩΠΙΑΔΗΣΒΙΟΤΤΟΥΤΗΝΓΥ[ΝΑΙΚΑ
ΚΑΙΒΙΟΤΤΟΣΩΡΩΠΙΑΔΟΥΤΗΝΜΗΤΕΡΑ
ΔΗΜΟΚΡΙΤΗΝΚΑΛΛΙΣΤΡ[ΑΤΟΥ
ΑΡΤΕΜΙΔΙΑΠΟΛΛΩΝΙΛΗΤΟΙ

τὴν δεῖνα]ἐμὴν μητέρα
καὶ Βιόττου τὴν τηθὴν

Ἄρωπιᾶδης]Βιόττου

Ἄρτέμιδι Ἀπόλλωνι Λητοῖ

Ἄρωπιᾶδης Βιόττου τὴν γυναικα

καὶ Βιόττος Ἄρωπιᾶδου τὴν μητέρα

Δημοκρίτην Καλλιστράτου

Ἄρτέμιδι Ἀπόλλωνι Λητοῖ

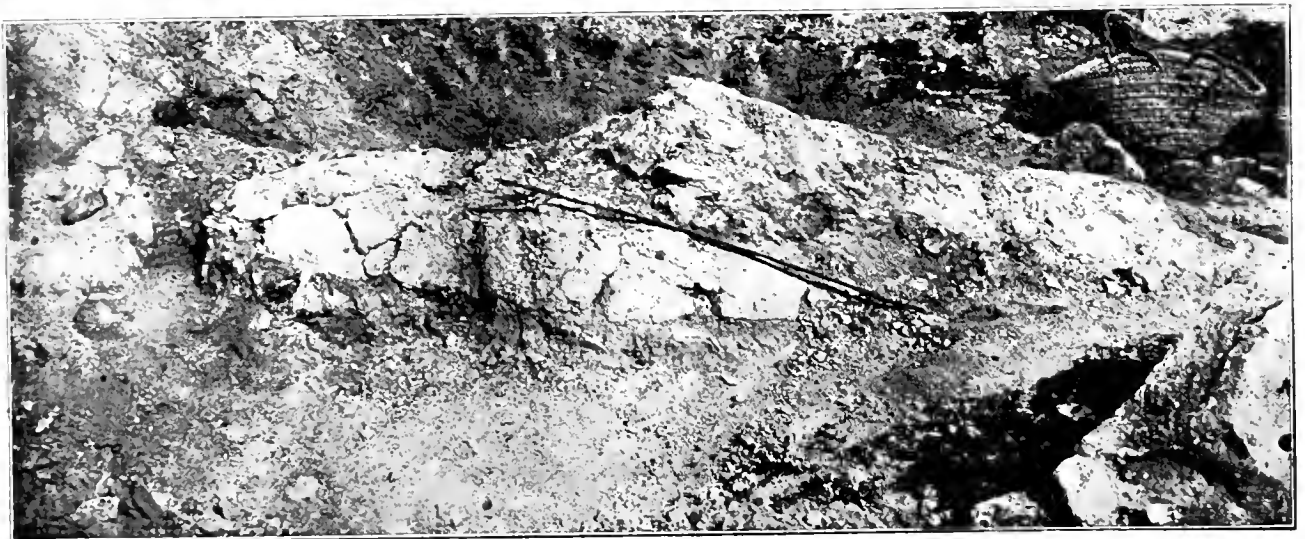
Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εὗρέθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Παρραλία Βάθειαις παρὰ τὴν θέσιν Μάρμαρα, εἶνε δὲ κεχαρταγμένη ἐπὶ μαρμάρου, ἔχοντος μῆκος 1,25, πλάτ. 0,90 καὶ πύχ. 0,14 καὶ ὄντος ποτὲ βλάπτως ἀνδριάντων ἀνατεθειμένων τῇ Ἀρτέμιδι, πρὸ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Αἴγῃ. Νῦν ὁ λίθος οὗτος χρησιμοποιεῖται ὡς ἀγκυρά πλάστιγγα ἐν τῷ ἐν ἄνω Βάθειαις ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ὡς πᾶς τις ἐκ τοῦ ἐλλειποῦς τῆς ἐπιγραφῆς δύναται νὰ ἴδῃ, καὶ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ὁ λίθος ὁ σωζόμενος συνείχετο ἄλλοις, οἵτινες δὲν εὗρέθησαν μέχρι τοῦδε. Ἄλλὰ τίς εἶνε ὁ ναός, πρὸς ὃν το ἀνάθημα τοῦτο ἐγέ-

νετο; Εἶνε ἀρχαῖα ἡ τῆς Ἀμαρυνθίας Ἀρτέμιδος ἢ κοινός τις ναός τῇ μητρὶ καὶ τοῖς τέκνοις ἀφιερωμένος; Ἡ ἀνασκαφή, ἣν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐποιήσάμεθα ἐπὶ τοῦ μέρους, ἐνθα ἡ ἐπιγραφή αὕτη εὗρέθη, πλὴν στηθαίου τινός μεγάλου οἰκοδομήματος οὐδὲν ἄλλο ἀπεκάλυψεν. Σημειώσωμεν ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ πρὸ χρόνων ἀπεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ παρὰ τὴν κώμην παραρρέοντος χειμάρρου καὶ ἄλλα δέκα στηθαῖα, ὧν τινὰ καὶ νῦν σωζόμενα καὶ αὐτοὶ εἶδομεν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Αὐγούστου 1902

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΤΥΜΒΟΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ

Εἰκὼν 1.

κατὰ το σφινόπωρον τοῦ 1899 ἔτους κατοπιν βαρβαρῶν τινος βροχῆς ἀπεκαλύφθη κατὰ τὴν μεσημβρινὴν κλιτὸν τῆς Ἀκροπόλεως μεταξὺ τοῦ Ἀσκληπείου καὶ τοῦ Ὁδείου τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ το κατωτέρω ἐν εἰκ. 4 ἀπεικονιζόμενον μικρὸν ἀγγεῖον, ὅπου δὲ τούτου ἕνεκα ἐξητάσθη ὁ τόπος τῆς εὗρέσεως, ἀπεδείχθη ὅτι ὑπῆρχεν αὐτῷ μικρὸς προϊστορικὸς τύμβος διαλαθὼν τοὺς ἀλλοτρεῖς ἀνακαλύψαντας το μέρος τοῦτο¹.

¹ Αὐτὸν εἶχεν εὗρεθαι ἀποστεινερὸν τι ἀγγεῖον πρὸς πα-

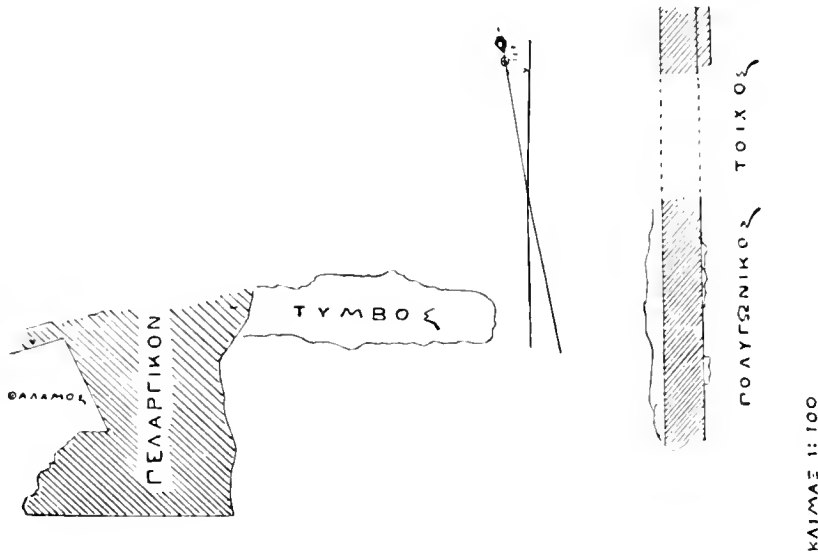
ῖον τῆς ἀκροπόλεως. Ὁ τύμβος οὗτος ἔκειτο μεταξὺ δύο παλαιῶν τοίχων μὴ σημειουμένων ἐν τοῖς χάρταις καὶ τοῖς σχεδίοις τοῦ τόπου τούτου, παριστᾷ δ' αὐτοὺς τὸ

λαίον ἱεῖος μηχαναῖον ἢ τοῦλάχιστον σύγχρονον τοῖς γεωμετρικοῖς, τὸ ὅποιον ἀναφέρει ὁ Κορμανούδης ἐν Πρακτικῶς τῆς Ἀρχ. Ἔτ. 1876-77 σελ. 31. Ἐτερον εἶχεν εὗρεθῆ παλαιότερον ἐν τῷ Ὁδείῳ τοῦ Ἡρώδου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1858 σελ. 1708 ὑποσημ. πρὸς καὶ Πρακτικῶς 1900 σελ. 92). Σημειώσωμεν ὅτι καὶ ὁ Myres παρατήρησεν αὐτῷ στρώματα τέφρας (ashes and cinders), ἅτινα ἐνδέχεται νὰ ἀνήκον εἰς παλαιὰς ταφάς.

ἐνταῦθα δημοσιευόμενον διάγραμμα (Εἰκ. 2). Ἡ ἀνωτέρω φωτοτυπία (Εἰκ. 1) ἀπεικονίζει τὸν τύμβον ὡς ἦτο πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς.

Ἐκ τῶν τοίχων τούτων ὁ ἀνατολικὸς ἀπεικονίζεται διὰ μικρᾶς φωτοτυπίας ὑπὸ τοῦ Myres ἐν τῷ Man, ἧτοι τῷ παραρτήματι τοῦ Journal of the anthropological Institute XXXI, 1901, N° 70 (Pre-Mycenaean Athens), ἀπέχει δὲ τὸ νότιον ἄκρον αὐτοῦ 27,85 μέτρα πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ἀσκληπιείου ἐνοικοδομημένου Ὁρόν Κρήνης (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἐτ. 1877-1878 σχέδιον, σημείον P. Bulletin de corr. Hell. I, 1877 σελ. 170, Plan A. Paul Girard, L'Asklepieion d'Athènes Pl. I: R, A). Ὁ Myres, ὅστις μόνος, ὡς φαίνεται, ἔχει πραγματευθῆ περὶ τῶν αὐτῶν

πρωϊστορικῶν λειψάνων¹, νομίζει τὸν τοίχον τούτον ὡς μυκηναϊκόν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶνε θεμελιωμένος ἐπὶ στρώματος ἐπιχώσεως 1 μέτρου περίπου πάχους κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν δυτικὸν τοίχον, ὅστις εἶνε θεμελιωμένος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου, προσέτι δὲ καὶ ἔνεκα τῆς πολυγωνικῆς κατασκευῆς αὐτοῦ νομίζω ὅτι εἶνε πολὺ νεώτερος τῆς Μυκηναϊκῆς περιόδου, κατασκευασμένος πιθανῶς περίπου Ζ' π.Χ. αἰῶνα. Ἔχει δὲ ὁ τοίχος οὐ τοσοῦτ' ἀμαλῆν πρόσοψιν μόνον πρὸς ἀνατολὰς, ἐνθ' ἡ δυτικὴ πλευρὰ αὐτοῦ εἶνε ἀνόμαλος, κρυπτομένη το πάλαι, ὡς φαίνεται, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Ὁ ἕτερος τοίχος, ὁ δυτικὸς, εἶνε κατασκευασμένος διὰ λίθων ἀργῶν καὶ πολὺ μεγαλύτερων τῶν τοῦ ἀνατολικοῦ, φαίνεται δὲ ὅτι ἀποτελεῖ γωνίαν τινὰ τοῦ πρωϊστορικοῦ ὀχυρωματικοῦ

Εἰκὼν 2.

τείχους τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῆς νοτίας κλιτύος αὐτῆς, ἧτοι τοῦ *Πελαργικοῦ*. Ἐσώθεν τοῦ λειψάνου τούτου τοῦ τείχους σώζεται σαφῶς διακρινόμενος στενὸς τετράπλευρος θάλαμος ἀθλήλου μήκους, σχηματιζόμενος ἐκ τῶν δύο μεγάλων τοίχων τῶν ἀποτελούντων τὴν γωνίαν τοῦ τείχους καὶ ἐκ τρίτου τοιχαρίου παραλλήλου πρὸς τὴν κλιτὺν τῆς Ἀκροπόλεως, πιθανῶς δὲ ὁ θάλαμος οὗτος εἶνε κτίσμα ὅμοιον πρὸς τὰς γνωστὰς ἐν τῷ πάχει τοῦ τείχους τῆς Τίρυνθος *σύριγγας* (Galleries)¹. Ὁ ἀνατολικὸς λοιπὸν τοίχος ἔκειτο ἔξω τοῦ *Πελαργικοῦ*, ἀθλήλον πρὸς τίνα σκοπὸν κατασκευασθεῖς.

¹ Schliemann, Tirynthe, pl. I-III.

Ὁ τύμβος ἦτο ἐπιμήκης καὶ μικρὸς ἔχων ὕψος 0,60, ἀπεικονίζεται δὲ ἐν τῇ ἀνωτέρω φωτοτυπικῇ εἰκόνι I. Ἡ ἐπιτεθειμένη ράβδος ἔχουσα μῆκος 1 μέτρου καὶ ἡ παρακειμένη σπυρὶς (ζεμπίλι) ὀνύανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ. Ἐκ τῆς προηγουμένως ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐνεργηθείσης αὐ-

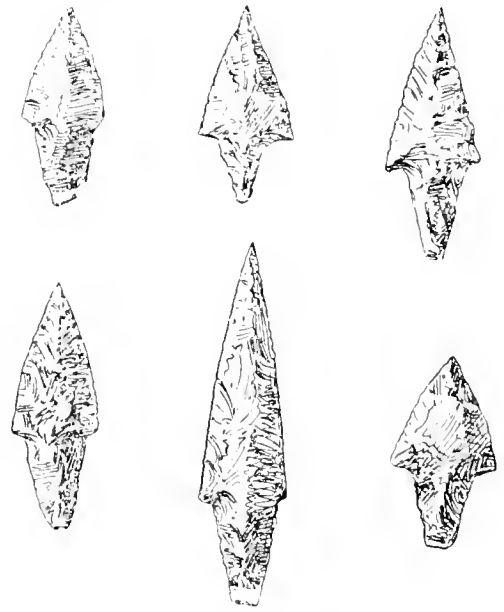
¹ Τὸ ἄρθρον τοῦ Myres καίπερ ἐν ἔτει 1901 δημοσιευθὲν φαίνεται ὅτι ἔχει γραφῆ ἔτη τινα πρὸ τῆς ἡμετέρας ἀνασκαφῆς, διότι το ὑποκάτω τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου στρώμα χρώματος, ἵνα μὴ ἀφανισθῆ ὑπὸ τῶν βροχῶν, περιεβλήθη φροντίδι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἤδη πρὸ τῆς ἡμετέρας ἀνασκαφῆς δια τοιχαρίου ἐκ ξηρολίθιας, ἐνθ' ὁ Myres ἀναφέρει αὐτὸ ὡς γυμνόν. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ὁ Dörpfeld ἐν ἐπιτοπίῳ προφορικῇ διδασκαλίᾳ πολλὰκις διελάζετο περὶ τῶν αὐτῶν πρωϊστορικῶν ἐρείπιων, φρονῶν καὶ αὐτὸς ὅτι τινὰ ἀνήκουσιν εἰς τὸ *Πελαργικόν*.

τοθι ἀνασκαφῆς ὁ τύμβος φαίνεται ὅτι δὲν ὑπέστη σπουδαίαν βλάβην, καίτοι τοῦτο διὰ τὴν πᾶροδον τοῦ χρόνου δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβωθῆ ἀσφαλῶς. Διέλαθε δὲ τότε τοὺς ἀνασκάψαντας, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν σωμάτων τῶν νεκρῶν δὲν εἶχον ἐπιτεθῆ ξηρὰ γῆ, ἀλλὰ πῆλος ἀργιλοῦδης, ὅστις ἀποσκληρυνθεὶς ἐφαίνετο ὁμοιωτάτος πρὸς τὸ ρυτικὸν σχιστολίθικον ἔδαφος τοῦ τόπου.

Τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ τύμβου ἀπέειχεν ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου 2 μ. περίπου πρὸς δυσμὰς ὁμοίως ἢ πέτρα καὶ οἱ ἀνθρακες τῶν πυρῶν ἔφθανον μέχρι αὐτοῦ τοῦ τοίχου καὶ εἶχον εἰσχωρησεὶ καὶ μεταξὺ τῶν λίθων αὐτοῦ, ὥστε ἦτο φανερόν ὅτι ἡ πέτρα καὶ οἱ ἀνθρακες εἶχον διαταραχθῆ ὅτε ὠκοδομεῖτο τὸ τεῖχος. Εἰς μικρὰν ὁμοίως ἀποστασιν ἀπὸ τοῦ τοίχου ὑπῆρχεν ἀλλὰ τις πλήρης γῆς μελαίνης μετὰ ὀλίγων ἀνθράκων καὶ πέτρας, ἣτις διέκοπτε τὴν συνέχειαν τοῦ ἐπὶ τῶν νεκρῶν τεθειμένου στρώματος πηλοῦ. Ἔνεκα τῆς αὐλακῆς λοιπὸν ταύτης, ἣτις διακρίνεται καὶ ἐν τῇ φωτοτυπικῇ εἰκόνι, δὲν ἐφάνη σαφῶς ἂν ἦτο εἰς μόνος τύμβος ἐκτεινόμενος μέχρι τοῦ Πελαργικοῦ ἢ ὅσο χωρίζομενοι διὰ τῆς αὐλακῆς. Ἐπειδὴ ὁμοίως ὑποκάτω τῆς πληρούσης τὴν αὐλακὰ μελαίνης γῆς ἔκειντο τὰ ὀστέα ἑνὸς τῶν τεθαμμένων νεκρῶν, καὶ ἐπειδὴ ἀμφότεραι αἱ πλευραὶ τῆς αὐλακῆς (ὡς φαίνεται καὶ ἐν τῇ εἰκόνι) εἶχον κλίσιν λίαν ἀπότομον, πιστεύω ὅτι εἰς μόνος τύμβος ὑπῆρχεν, ἐκτεινόμενος μέχρι τοῦ τοίχου καὶ ἐπομένως ἔχων μῆκος πλέον τῶν 13 μέτρων, ἢ δὲ ἀλλὰ ἐσκάφη εἴτε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς βέθρος πρὸς ἐγγυσιαν χρόνῳ, εἴτε ἐσκάφως κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Τούτων οὕτως ἔχόντων ὁ τύμβος ἀποδεικνύεται παλαιότερος τοῦ Πελαργικοῦ, ὡς καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ εὐρεθέντα.

Οἱ νεκροὶ ἦσαν τεθαμμένοι εἰς δύο στρώματα, ὧν τὸ κατώτερον ἔκειτο ἐπ' αὐτοῦ τοῦ παρθένου ἔδαφους. Εὐρέθησαν δὲ ἐν μὲν τῷ κατώτερω στρώματι δύο νεκροί, ἐν δὲ τῷ ἀνωτέρῳ τοὺλάχιστον τέσσαρες, διότι ἐφάνησαν τέσσαρα κρανία¹. Τὰ ὀστέα

ἦσαν ἄκαυστα, εἰς δ' ἐκ τῶν νεκρῶν ἦτο φανερόν ὅτι εἶχε ταρῆ συνεσταλμένος κατὰ τὸν ἐν ταῖς Κυκλάσι καὶ ἐν Ἐλευσίनि παρατηρηθέντα τροπον¹. Τῶν ἄλλων νεκρῶν ἡ θέσις δὲν ἐφαίνετο σαφῶς ἔνεκα φθορᾶς τῶν ὀστέων, ἀλλ' ἦτο φανερόν ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲν εἶχον ταρῆ ὑπτίσι. Ὑπεράνω τῶν νεκρῶν τοῦ κατωτέρου στρώματος ἐπέκειτο στρώμα ἔχον πάχος παλάμης, συνιστάμενον δὲ ἐξ ὀλίγης γῆς ἀναμίκτου μετὰ πέτρας καὶ ἀνθράκων. Ἐπὶ τοῦ στρώματος τούτου ἔκειντο οἱ νεκροὶ τοῦ ἀνωτέρου στρώματος, ἐπ' αὐτῶν δὲ πάλιν ὑπῆρχεν ἕτερον ὅμοιον στρώμα πέτρας καὶ ἀνθράκων. Τὰ δύο ταῦτα στρώματα τῆς πέτρας ἦσαν βεβαίως πυρᾶ ἐναγισμάτων, οἵασι παρατηρήθησαν καὶ ἐν Ἐλευσίनि ἐν τάφοις μετὰ

Εἰκὼν 3.

γεωμετρικῶν ἀγγείων². Οἱ νεκροὶ τοῦ ἀνωτέρου στρώματος φαίνεται ὅτι ἐτάφησαν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ μετὰ τὴν ταρῆν τῶν ἐν τῷ κατωτέρῳ στρώματι, ἴσως δὲ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Ἡ ταυτόχρονος δὲ ταρῆ τοσοῦτων νεκρῶν ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ τύμβῳ ὀηλοῖ πιθανῶς ὅτι ἀπέθανον ἐν ἐκτάκτῳ τινὶ συμφορᾷ, ἣτοι ἐν μάχῃ ἢ ἐν λοιμῶ. Ὅθεν

ἀριθμὸν τῶν νεκρῶν ἐξήτασα μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ἐσημείωσα παρευθὺς, ἔχον πεποιθῆσαι ὅτι ὀρθῶς ἔχουσι τὰ ἀνωτέρω γεγραμμένα.

¹ Ἰδὲ Ἐφημ. Ἀρχ. 1899 σελ. 88 (παρῆνθ. πίν.), 1898 σελ. 96 ἔξ. καὶ σελ. 147.

² Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 89. Ὁμοίως πυρᾶς παρατήρησεν ὁ Kühle ἐν Φρυγικοῖς τάφοις (Ἰδὲ Kretschmer, Einleitung in die Gesch. der griech. Sprache σελ. 174 ἔξ.).

¹ Ὁ ἄριστος κ. Κῆρον Σπυριδίου ἐπιμελητῆς τοῦ Ἀνθρωπολογικοῦ Μουσείου, ὅστις παρίστη νὰ κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν, ἐξετάσας κατόπιν νὰ κατατάξῃ τὰ ὀστέα ὅσα εἶπεν ὅτι πάντα ἀνήκουσιν εἰς τέσσαρας ἐν αὐτῷ τύμβῳ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ὀστέα ἦσαν τοσοῦτον ἐφθαρμένα, ὥστε ἀποσπασθεὶς ἀνεπίσημῳ ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐπειδὴ τὸν

καί αι εύρεθεῖσαι αἰγυαὶ βελῶν ἴσως δὲν εἶχον τεθῆ ὡς κτερίσματα, ἀλλ' ἦσαν ἐμπεπηγμέναι ἐν τὸς τοῦ σώματος τῶν νεκρῶν. Εὐρέθησαν δὲ ὀκτώ ἐν ἑλω αἰγυαὶ βελῶν ἐξ ὄψιανου λίθου, ὧν αι καλύτεραι ἀπεικονίζονται ἐν εἰκ. Β' εἰς τὸ πραγματικὸν μέγεθος αὐτῶν· ἅπασαι δὲ ὑπῆρχον ἑμοῦ μετὰ τῶν ὀστῶν τῶν δύο μεσαίων νεκρῶν τοῦ ἀνωτέρου στρώματος. Μετ' αὐτῶν εὐρέθησαν καὶ δύο μικρὰ τεμάχια ὀστεινῆς περόνης καὶ τρεῖς λεπίδες ἐξ ὄψιανου λίθου. Ἀγγεῖον εὐρέθη μόνον ἐν κείμενον κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς ἄκρον τοῦ τύμβου, ἧτοι ἡ ἐνταῦθα ἀπεικονιζομένη μικρὰ ἀγάνωτος χειροποίητος λάγυνος, ὁμοιάζουσα πρὸς τὸ ἐν Ἑρμῆ. Ἀρχ. 1898 σελ. 71 εἰκ. 12 ἀγγεῖον τῆς Ἐλευσινιακῆς νεκροπόλεως. Τὴν θέσιν τῆς λαγύνου ταύτης ἐν τῷ τύμβῳ δεικνύουσιν τὰ ἐν τῇ φωτοτυπικῇ εἰκόνι παρατεθειμένα βέλη. Ἐκεῖτο ἐντὸς τοῦ ἐπικειμένου ὑπεράνω τῶν νεκρῶν πηλοῦ, φαίνεται δὲ ὅτι δὲν εἶχεν ἐντεθῆ ὡς κτερίσμα νεκροῦ τινος, ἀλλ' ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν τελετὴν τῆς ταφῆς. Εὐρέθησαν προσέτι ἐν τῷ τύμβῳ καὶ τινὰ ὄστρακα ἄλλων ἀγγείων, ἅτινα πιθανῶς προὔπηρχον αὐτόθι πρὸ τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν. Ἐκ τούτων δύο φέρουσι καστανόχρουν ἐπιχρῖσμα ἐστιλῶμένον διὰ

τριβῆς· ἐννέα εἶνε ἐκ τῶν λεγομένων *Λοδικῶν*, τὰ μὲν ἐξ ὀλομέλανος πηλοῦ, τὰ δὲ ἐκ πηλοῦ ἐρυθροῦ μετὰ μέλανος ἐπιχρῖσματος· τέσσαρα φέρουσιν ἐρυθρὰν βαφὴν, τὰ μὲν ἐλόδαφα τὰ δὲ φέροντα κοσμῆματα γραμμικά· τέλος δὲ ἑτέρα δύο ὄστρακα εἶνε ἀγάνωτα. Ἄπαντα τὰ ὄστρακα ταῦτα φαίνου-

Εἰκὼν 4 (1:2).

ται πεποιημένα ἄνευ τροχοῦ. Πλὴν τούτων εὐρέθησαν ἐντὸς τοῦ τύμβου καὶ τινὰ ὀστὰ ζώων, ἐν οἷς καὶ ὀδοὺς προβάτου, ἀλλ' εἶνε ἀδελῶν ἢ προήρχοντο ἐκ περιδείπνου ἢ παρενέπεσον κατὰ τύχην ἐντὸς τοῦ τύμβου. ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

ΠΥΞΙΣ ΕΞ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

(Πίν. 5-6)

Τὸ ἐν τῷ Πίν. 5-6 εἰκονιζόμενον ἀγγεῖον, κατὰ πιστὴν ἀπεικόνισιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ζωγράφου κ. Gilliéron, εὐρέθη ἐν Ἑρετρίᾳ κατὰ τὸ 1892 (Δελτίον ἀρχ. 1892 σ. 87) καὶ ἀνήκει εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἀγγείων τοῦ Ἑθν. ἡμῶν Μουσείου ὑπ' ἀρθ. 1635 (Πρὸβλ. καὶ Catalogue d. vas. peints du Musée Nat. d'Athènes par Collignon-Couve ἀρθ. 1962). Τὸ ἀγγεῖον ἔχει τὸ κομψὸν σύνθημα «πυξίδος τριποδικῆς» μετὰ καλύμματος, ἐφ' οὗ ἑτέρα, μικροτέρα, πυξίς. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀγγείου ἅπασα, πλὴν τῆς τῶν ποδῶν, φέρει γραφὰς ἐρυθρομόρφους ἢ ἀκριβέστερον πολυχρόους, διότι πλείονα τοῦ ἐνὸς χρώματος ἐχρησιμοποιήθησαν

ἰδίως ἐν τῇ κυρίᾳ εἰκόνι τοῦ σκεύους. Αἱ ἐπὶ τοῦ καλύμματος καὶ τῆς μικροτέρας πυξίδος γραφαί, ἐπιπολαίως ὄλως εἰργασμέναι οὔσαι καὶ ἀπεικονίζουσαι συνηθεστάτας «καλλωπισμοῦ σκηναῖς» δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ. Λόγος θὰ γίνῃ μόνον περὶ τῆς κυρίας παραστάσεως τῆς περιθειούσης τὸν κυλινδρῶν κορμὸν τοῦ σκεύους, ἧτις ἀπεικονίζει μυθολογικὴν σκηνὴν τὸ πρῶτον ἤδη ἀπαντῶσαν ἐπὶ ἀρχαίου μνημείου¹· δὲν εἶνε

¹ Πάντα τὰ δημοσιευθέντα μέχρι τοῦδε καὶ γνωστα ἡμῖν μνημεῖα τὰ ἐρμηνευθέντα ὡς εἰκονίζοντα τὴν Ἀητοῦ ὀδίνουσαν, ἢ πρὸ μικροῦ τεκοῦσαν ὡς λχ. τὸ ἐκ Μυκόνου ἄγαλμα (Monumenti d. Instituto I, 44. Πρὸβ. Welcker, Klein. Schrift. III σ. 188 Πίν. I). Το ἐκ Πω-

τοὺλάχιστον γνωστῆ εἰς ἡμᾶς ἄλλῃ παράστασις· εἴτε ἐπὶ ἀγγεῖου εἴτε ἐπὶ ἀναγλύφου τινος ἀπεικονίζουσα τὴν ἐν τῷ ἐρετρικῷ τοῦτῳ ἀγγεῖῳ εἰκονιζομένην. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον κυρίως θεωρησάμεν ἄξιον τοῦ κομποῦ τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰκονος αὐτῆς, τῆς ὁποίας ἄλλως ἢ τεχνοπρόπια οὐδὲν παρουσιάζει τὸ ἐξαιρετικόν. Αἱ γραφαὶ τοῦ ἀγγεῖου, μηδὲ τῆς κυρίας εἰκόνος ἐξαιρουμένης, εἶνε χειρωνακτικῶς ἐφρασμέναι, προδίδουσαι οὐχὶ ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν οὐδὲ φροντίδα πολλήν περὶ τὴν ἀκριβείαν τῶν λεπτομερειῶν. Τούτουτιον δὲ ἡ στένσις τῆς κυρίας εἰκόνος εἶνε σχετικῶς καλή, παρέχουσα ἀφορμὴν εἰς τὴν εἰκασίαν ὅτι ὁ ἀγγειογράφος τοῦ ἡμετέρου σκεύους ἀντέγραφε ἴσως πρότυπον καλοῦ τεχνίτου. Ἰδίᾳ τοῦ σύμπλοκου τῶν τριῶν θεαινῶν μετὰ τοῦ φοίνικος, τοῦ ἀποτελοῦν τοῦ κύριον σημεῖον οὕτως εἰπεῖν τῆς ὅλης εἰκονος, εἶνε, παρ' ὅλας τὰς τεχνικὰς αὐτοῦ ἀτελείας, λίαν παραστατικόν· νοεῖ δὲ τις εὐχερῶς, ἀμα τῆ ὄψει αὐτοῦ, τὴν ἰδέαν τῆς παραστάσεως. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐρμηγεῖα τῆς εἰκονος ἐν τῷ συνόλω αὐτῆς δὲν παρέχει οὐδεμίαν δυσχέρειαν. Προκειται προφανῶς περὶ τοῦ μύθου τῆς λοχείας τῆς Αἰγύπτου ἐν Δῆλῳ, περὶ τῆς ὁποίας, ὡς γνωστον, διαλαμβάνει κυρίως ὁ Ὅμ. ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνα Δῆλιον (στῆχ. 90 καὶ ἐξ.)· καὶ ἄλλαι πηγαὶ μεταγενεστερων ποιητῶν καὶ μυθογράφων διαπραγματευθέντων τὸν μῦθον ὑπὸ διαφόρους παραλλαγὰς· διότι καὶ ὁ Καλλιμάχος αὐτὸς μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων, εἰς τὸν περισηθέντα ὕμνον αὐτοῦ εἰς Δῆλον, δὲν παρακολουθεῖ πιστῶς τὸν Ὀμηρικόν ὕμνον, ἀλλὰ προποιοῖ αὐτὸν σύμφωνα πρὸς τὰς ἐπικρατούσας κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἰδέας περὶ τοῦ μύθου.

Δὲν θὰ παρακολουθήσωμεν ἐνταῦθα τὴν ἐξελίξιν τοῦ μύθου, οὔτε τὰς διαφόρους αὐτοῦ παραλλαγὰς, ἀλλὰ θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸν Ὀμηρικόν ὕμνον, ὅστις ὑπῆρξεν, ἴσως, ἡ ἀπωτέρω πηγὴ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ζωγράφου τῆς εἰκόνος ἡμῶν. Κατὰ τὸν Ὀμηρικόν λοιπὸν ὕμνον τοῦτον, ἡ Αἰγύπτω, ἀφ' οὗ περιεπλήρηθη εἰς διαφόρους γῶρας καὶ νῆσους ζή-

τοῦσα μάτην ἄστυλον διὰ τὴν λοχείαν τῆς, ἐφθάσε τέλος εἰς τὴν νῆσον Ἰγγεῖαν, ἐξ ἧς ἀπέστειλε μήνυμα παρακλητικόν εἰς Δῆλον, ζητοῦσα ἐκεῖ ἄστυλον. Παρεχωρήθη δὲ τοῦτο μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς Αἰγύπτου ὅτι μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ μέλλοντος θεοῦ¹ τοῦ Ἀπόλλωνος θὰ ἰδρυθῆ ναὸς καὶ μνητεῖον ἐν Δῆλῳ. Ἐννέα ἡμέρας καὶ ἑννέα νύκτας διήρκεσαν αἱ ὠδίνες τοῦ τοκετοῦ. Ἄπασαι αἱ θεαί, ἐξαιρέσει τῆς Ἥρας, παρίσταντο βοηθητικά. «Διώνη τε Ῥεῖη τε Ἰγναίη τε Θέμις καὶ ἀγῆστονος Ἄμφιτριπτή, ἄλλαι τε θάνατοι, νόσφιν λευκωλένου Ἥρας». Ἄλλ' ἡ πασῶν εἰς τὴν περίστασιν χρησιμωτέρα, ἡ Εἰλειθυῖα, παρέμενεν ἐν Ὀλύμπῳ, ἀγνοοῦσα τὰ διατρέχοντα, ἀπερ' ἀπέκρυπτεν αὐτῇ ἡ ἀντίζηλος θεά, ἡ Ἥρα. Αἱ ἐν Δῆλῳ ὄμως παραμένουσαι θεαὶ ἀπέστειλαν τὴν Ἴριδα εἰς Ὀλύμπον, παρὰ τῇ Εἰλειθυῖᾳ, ὑποσχόμεναι αὐτῇ ὄδωρον πολυτίμον («μέγαν ὄρωρον χρύσειον . . . ἑννεάπηχυν»)· εἴαν κατήρκετο. Τούτου ἐπιτευχθέντος ἡ Αἰγύπτω ἔτεκε παραχρῆμα, συγκαθημένη εἰς τὰ γόνατα ἐπὶ τοῦ λειμῶνος² καὶ κρατοῦσα διὰ τῆς χειρὸς τὸν Φοίνικα³. Τὴν σκηπὴν τὴν πρὸ τοῦ τοκετοῦ, τὴν ὀδυνηρὰν περίοδον τῶν ὠδίνων ἀπεικονίζει ἡ Ἐρετρικὴ αὐτῆ πυξίς, ἀποδίδουσα ἂν οὐχὶ πιστῶς ἐν ταῖς λεπτομερείαις, σαφῶς οὐχ ἦττον ἐν τῷ συνόλω τὴν περιγραφὴν τοῦ Ὀμητικοῦ ὕμνου, τὴν ἀναφερομένην εἰς τὸν τοκετὸν τῆς Αἰγύπτου· διότι ἐκτὸς τῆς λεπτομερείας καθ' ἣν ἡ Αἰγύπτω δὲν κάθηται ἐπὶ «μαιωτικῷ» ἢ λοχείου δίφρου, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἰκόνι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ λειμῶνος ἐρειδομένη ἐπὶ τῶν γονάτων⁴, κατὰ τὰ ἄλλα ἡ εἰκὼν τοῦ ἀγγεῖου ἡμῶν εἶνε σύμφωνα πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Ὅμ. ὕμνου.

Οὕτω δὲ βλέπομεν ἐν τῇ εἰκόνι τὴν Αἰγύπτω λυσι-
κομον⁵ καὶ περιαληγῆ καθημένην ἐπὶ τοῦ δίφρου καὶ

¹ Διότι ὡς γνωστον ἐν τῷ Ὅμ. ὕμνῳ μόνον περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ θεοῦ τοῦτου πρόκειται οὐχὶ καὶ περὶ τῆς Ἀρτέμιδος.

² Ἡρόδ. Ὅμ. ὕμν. στῆχ. 115 καὶ ἐξ. «ἀμρὶ δὲ φοίνικι βάλει πήγχεα, γούνα δ' ἔρεισε λειμῶνι μαλακῷ».

³ Ἡρόδ. καὶ Θεογν. 5. 929. Καλλιμαχ. εἰς Δῆλ. 209. Παρ' ἄλλοις ἀναφέρεται Ἐλαία ἀντὶ Φοίνικος. Αἰλ. II. 1. 5. 4. Ὑγ. Μυθ. 140. Παρ' Εὐριπίδῃ ποῦ μὲν φέρεται ὄφρη; Ἐκατ. 458 ποῦ δὲ Φοίνις. Ἰων. 919 καὶ ποῦ Ἐλαία. Ἰρ. ἐν Ταυρ. 1102.

⁴ Ἰδίως πρὸς τὴν παρ' ἀρχαίοις συνῆθειαν ταύτην Ἡρόδ. Weleker: Kl. Schrif. III. σ. 187 καὶ Marx ἐνθ. ἀν. σ. 187 καὶ ἐξ. Siebold, Gesch. d. Geburtshülfe I. σ. 30.

⁵ Ἡρόδ. καὶ τὸ ἐκ Μυκόνου ἄγαλμα Monum. ἐνθ. ἀν. καὶ Marx. ἐνθ. ἀν.

μὲς παρακράτου τεχνίτου. Ἡρόδ. C. Robert, Die ant. Sarkoph. I. T. III II. VII ἀνθ. 33. II ὑπὸ Graeven (Mon. Piot Top. 6 σ. 157 καὶ ἐξ. II σ. 17) ἀπορροισθεῖσα ὁστὲν πύξιν καὶ ἄλλα, ἡ οὐδὲν ἄλλως εἶναι φασὶ τὴν Αἰγύπτω Ἡρόδ. Marx, Auth. Mitth. 1885 σ. 187) ἢ εἶναι φασὶ ὅτι ὁ αὐτοῦ τοῦ μύθου περίοδος

περιπτυσσομένην τὸν φοίνικα στίλβοντα ἐν χρυσοῦ, ὅπως ἴσως, ἐκτὸς τοῦ κοσμηματικοῦ λόγου, συμβολίζῃ καὶ τὴν μέλλουσαν γέννησιν τοῦ Θεοῦ τοῦ Φωτός, τοῦ χρυσιζόντος ἐπίσης. Ἡ Θεὰ εἶνε ἐνδεδυμένη ποδῆρη χιτῶνα ἐρυθροῦ χρώματος (τοῦ πηλοῦ) καὶ φέρει ἐπὶ τοῦ ἄνω τοῦ σώματος λευκὸν ἐπενδύτην¹ ἐπὶ τῶν γοσάτων εἶνε ἐροισμένον ἱμάτιον πρασίνου χρώματος¹. Κόθεται δὲ ἐπὶ σκίμποδος τριποδικοῦ, καταλλήλου εἰς τὴν θέσιν, εἰς ἣν ἡ Θεὰ εἰκονίζεται εὐρισκομένη. Ὅπισθεν ταύτης εὐρίσκονται δύο μορφαὶ γυναικεῖαι, προφανῶς βοηθητικαὶ τῇ Θεᾷ· ἴστανται ὄρθαι καὶ ἡ ἑτέρα τούτων, ἡ πλησιέστερον τῇ Λητοί, ὑποβάστιάζει ταύτην διὰ τῶν χειρῶν, ἡ δ' ὀπισθεν ταύτης, κρατοῦσα ἐπίσης διὰ τῶν χειρῶν τὴν παρὰ τῇ Λητοί ἴσταμένην, ἀτενίζει μετὰ προσοχῆς εἰς τὴν ὠδίνουσαν Θεάν. Τίνας αἱ δύο αὗται γυναικεῖαι μορφαὶ δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἐρμηνευθῇ. Ἡ μία τούτων πάντως εἶνε ἡ Εἰλειθυία, ἡ μετακληθεῖσα ἐκ τοῦ Ὀλύμπου Θεὰ, καὶ ἡ ἄλλη ἡ Ἄρτεμις ἢ κατὰ τὴν παράδοσιν², παρισταμένη εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐξ οὗ καὶ το ἐπίθετον «λοχεῖα» ἢ λυσιζώνος ὅπερ ἀπεδόθη αὐτῇ. Ἀλλὰ τίς τῶν δύο τούτων θεαινῶν ἡ Εἰλειθυία καὶ τίς ἡ Ἄρτεμις; Ὁ ζωγράφος διὰ τῆς ὁμοιοειδοῦς σχεδὸν ἀμφίσεως τῶν δύο μορφῶν δὲν ἠθέλησε νὰ διακρίνῃ ταύτας ἐμφαντικῶς καὶ περιωρίσθῃ ἀπλῶς εἰς τὴν διαφορὰν τῆς διατάξεως τῆς κόμης, διαφορὰν ἐν τούτοις οὐσιώδη, διότι δὲν πιστεύομεν ποτὲ ὅτι προκειμένου νὰ ἀπεικονίσῃ ἀρχαῖος τις τεχνίτης τὴν Ἄρτεμιν μετ' ἄλλης αἰσάδηποτε θεᾶς ἤθελε ἀπεικονίσῃ ταύτην μὲν φέρουσαν τὴν κόμην διατεταγμένην εἰς πλοκάμους ἐπὶ τῶν ὤμων πίπτοντας, ἐκείνην δὲ φέρουσαν τὸν νεανικὸν κεκρῦφαλον. Πάντως ὁ ζωγράφος ἐραντάσθη καὶ παρέστησεν ὡς Ἄρτεμιν τὴν πλησιέστερον εὐρισκομένην τῇ ὠδινούσῃ μητρὶ αὐτῆς, τὴν Εἰλειθυίαν δὲ σπεύδουσαν νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας της, ἐὰν παρίστατο πρὸς τοῦτο ἀνάγκη· ἄλλως δέ, ὡς εἶπομεν, κατὰ τὴν μεταγενεστέραν ἐκδοχὴν τοῦ μύθου ἡ Ἄρτεμις εἶδε τὸ φῶς μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς γεννή-

¹ Τὸ ἱμάτιον τοῦτο ὁμοίῳ γουρὸν φέρουσι καὶ αἱ τρεῖς καθήμεναι θεαὶ χάριν συμμετρίας. Ἐν τῇ εἰκόνι ἡμῶν παρελείφθη τοῦτο, ἐξ ἀδελφείας, εἰς τὴν τρίτην μορφήν, ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου ὅμως ἀμυδρῶς διακρίνεται.

² Ἡρόδ. Ἀπολλόδορος I. 4. 1.

σεως τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἠδύνατο νὰ παραστῇ ἥδη εἰς τὸν τοκετὸν τῆς μητρὸς αὐτῆς Roschers. Lex. σελ. 378. Ἐναντι τῆς Λητοῦς καὶ παρὰ τὸν Φοίνικα ἴσταται ἡ Ἀθηναῖα ἐραιδομένη ἐπὶ τῆς αὐτοῦ τῆς μεγάλης αὐτῆς ἀσπίδος, εἰς ἣν εἰκονίζεται παραδόξως πρόσωπον ἀνδρικοῦ γενειοφόρου. Ἡ Θεὰ κρατεῖ τὸ δόρυ διὰ τῆς ἀριστερᾶς καὶ ἀτενίζει μετὰ προσοχῆς εἰς τὴν ἐν ὠδίῳ εὐρισκομένην Θεάν. Ἡ παρουσία ἐν τῇ εἰκόνι ἡμῶν τῆς Ἀθηναῖας, καίτοι μὴ μνημονευομένης ῥητῶς ἐν τῷ Ὀμ. Ὑμνῳ, ἐξηγεῖται ὡς ἐκ τῆς παραδόσεως ὅτι ἡ Ἀθηναῖα ὠδήγησεν ἐξ Ἀττικῆς εἰς Δῆλον τὴν Λητοῦ (Ἐπεραίδης Δηλιακὸς ἀπόστ. 70 (Blass) — Ἀριστείδης, I σ. 26, 137 καὶ Σχολ.). Ἡ Ἀθηναῖα ἄλλως τε παρίσταται καὶ ἐν ἄλλοις μνημαῖοις σχετικῶς πρὸς τὸν μῦθον (Ἡρόδ. Arch. Zeit. 1869 Πιν. 16, Robert, die Antiken Sarkophagreliefs T. III. Πιν. VI-VII). Ὅτι δὲ παρίσταται οὕτως ἐμφαντικῶς ἡ Θεὰ αὕτη ἐν τῇ ὑπο ἐξέτασιν εἰκόνι καὶ λαμβάνει, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐν τῷ κεντρικῷ συμπλέγματι, μέρος πρωταγωνιστρίας οὕτως εἶπεῖν, δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ τεχνίτης τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου ἢ ὁ ζωγράφος ὁ συνθέσας τὸ πρωτότυπον τῆς ἡμετέρας εἰκόνας ἦτο Ἀθηναῖος καὶ ἐκολάκευεν οὕτω τὸν ἴδιον αὐτοῦ πατριωτισμὸν ἐξαίρων τὴν προστάσιον ἣν ἐπὶ τῆς Δῆλου ἐξήσκει ἡ πολιούχος Θεὰ μετὰ τὴν κυριαρχίαν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων¹.

Τῶν δύο ἄλλων συμπλεγμάτων ἐκατέρωθεν τῆς κυρίας εἰκόνας, τὸ μὲν εἰκονίζει τὴν Ἀφροδίτην, μὴ ῥητῶς μνημονευομένην ἐν τῷ Ὀμ. Ὑμνῳ, ἀλλὰ δεδηλωμένην διὰ τῆς παρουσίας τοῦ ἔρωτος, καθήμενην ἐπὶ πολυτελοῦς ἑδρᾶς καὶ κρατοῦσαν ἐπὶ τῶν γονάτων τὸν χρυσοπτέρυγον αὐτῆς παῖδα, τὸ δὲ ἑτέραν Θεάν, τὴν Ἀμφιτρίτην πιθανῶς, ἢ ἄλλην τινὰ τῶν παρευρισκομένων θεαινῶν, καθήμενην ἐπὶ ὁμοίᾳ ἑδρᾶς, ἀνέχουσαν διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ ἱμάτιον. Ὅπισθεν ἐκατέρας τῶν δύο τούτων καθημένων θεαινῶν ἴστανται δύο γυναικεῖαι μορφαί, τὰς ὁποίας δύσκολον εἶνε νὰ ὀνομάσωμεν, διότι καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς αὐτὰς ζωγράφος ἢ ὁ ἀγγειογράφος τῆς πυξίδος ἡμῶν δὲν προὔτίθετο νὰ ἔρισῃ ἐπακριβῶς, ἀφ' οὗ δὲν διακρίνει ταύτας οὔτε διαφορὰ ἐνδυμασίας, οὔτε σύμβολόν τι ἰδιαιτέρον. Εἶχεν ἀνάγκην

¹ Ἡρόδ. καὶ Roschers Lex. ἀρθ. Leto σ. 1963.

δύο μορφῶν πρὸς συμμετρικὴν οἰκονομίαν τῆς εἰκό-
νος καὶ ἐγγράφε ταύτας ἀδιαφόρως. Ἐάν ὅμως θεω-
ρηθῇ ἐπάναρχικες νὰ ὀρισθῇ καὶ αὕτη ἡ λεπτομε-
ρεια, δὲν εἶνε δύσκολον ν' ἀναζητηθῶσιν αἱ μορ-
φαὶ αὐταὶ μεταξὺ τῶν θεαινῶν, τῶν μνημονευομέ-
νων ἐν τῷ Ὀμ. Ἰμνω ἢ μεταξὺ τῶν τοπικῶν θεο-
τητων καὶ Νυμφῶν, ὡς ἐπραξεν ὁ *Graeven* κατὰ
τὴν ἐρμηνείαν τοῦ προμνημονευθέντος μνημείου
(*Περὶ. Mon. Piot* ἐνθ. ἀν. σ. 169').

Ἐν τῷ ἄς εἶπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ τό-
που τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀγγείου. Ὡς ἀνωτέρω
ἐλέγχθη τὸ ἀγγεῖον εὐρέθη ἐν Ἐρετρίᾳ, ἀλλὰ τὸ
γεγονός τοῦτο δὲν εἶνε βεβαίως καὶ ἀπόδειξις τοῦ
ὅτι τοῦτο κατασκευάσθη ἐκεῖ, διότι θεωρεῖται ὡς
βέβαιον ὅτι τὰ τοῦ εἶδους τούτου πολυτελεῖ ἀγγεῖα

δὲν κατασκευάζοντο ἐν Ἐρετρίᾳ ἀλλ' ἐν Ἀττικῇ,
ὁπόθεν καὶ ἀπεστέλλοντο ἐκεῖσε πρὸς πώλησιν¹.
Ἀληθῶς δὲ ἐν Ἐρετρίᾳ δὲν εὐρίσκονται ἢ σπανίως
τὰ ἀγγεῖα ταῦτα². Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ ἀπεικονιζόμενον
παρ' ἡμῶν ἀγγεῖον τοῦτο, ἔχομεν προσέτι νὰ παρα-
τηρήσωμεν ὅτι ἡ παρουσία τῆς Ἀθηνᾶς, οὕτω ὡς
εἶπομεν, ἐπιδεικτικῶς εἰκονιζομένης, παρέχει μεί-
ζονα πιθανότητα εἰς τὴν εἰκασίαν, ὅτι τὸ ἀγγεῖον
εἶνε Ἀττικῆς προελεύσεως.

Β. ΣΤΑΘΣ

¹ *Περὶ. καὶ τὸ εὐρεθὲν ἐν Ἐρετρίᾳ, ἀλλ' ὡς Ἀττικὸν δηλούμενον ὁμοίου σχήματος ἀγγεῖον τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ Deubner, Jahrbuch B. IV, 1900 σ. 141.*

² Ἐν τῷ ἡμετέρῳ Μουσείῳ μεταξὺ ἑκατοστούς Ἐρετρικῶν ἀγ-
γείων δὲν εὐρίσκονται ἢ τρεῖς τοιαῦτα πυξίδες

ΑΤΤΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΚ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

Ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου ἐν τῇ ἐφη-
μερίδι ταύτῃ σ. 29 ἐκδοδομένη ἐπιγραφή, ἂν καὶ
εὐρέθη ἐκτισμένη ἐν τοίχῳ κήπου τινός ἐν Χαλ-
κίδι, ἀναμνησθητήτως ὅμως προέρχεται ἐξ Ἀτ-
τικῆς. Τοῦτο ἀποδεικνύει πρῶτον μὲν τὸ περιεχό-
μενον αὐτῆς, δεῦτερον δὲ καὶ ἡ γραφή. Περὶ τού-
των θὰ σημειώσω τὰ δέοντα χωρὶς νὰ πραγμα-
τευθῶ τὰς λεπτομερείας τῆς ἐξηγήσεως καὶ τῆς
συμπληρώσεως τοῦ κειμένου.

Ὅτι οἱ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερόμενοι θεοὶ καὶ
ἥρωες ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν
Χαλκίδα, ἀριδῆλως προκύπτει ἐκ τῶν στίχων 9
καὶ 10 τῆς Α πλευρᾶς τοῦ λίθου. Ἐν τῷ πρώτῳ
τῶν στίχων τούτων ὁ ἐκδότης συνεπλήρωσεν *Διὶ*
Τροπαίοι ἐν Κυρο[ε κεφα.δεῖ, ὀρθῶς μὲν τὸ
ὄνομα τοῦ Διός, σφαλλόμενος δὲ περὶ τοῦ ἐπιθέτου,
ταυτίζων μάλιστα τὸν ἐν ᾧ τὸ ἱερόν τοῦ Διός τού-
του τόπον ἄρα τι παρὰ τὴν Χαλκίδα τὰ νῦν
κακοκεφαλή λεγομένη. Ἀλλὰ γνωστὴ εἶνε τοῖς τὰ
Ἀττικὰ μνηστῶσιν ἢ ἐπὶ τῇ Κυροσοῦρα τῆς Σα-
λαμῆτος λατρεία τοῦ Διός τοῦ Τροπαίου. Εἰς μνή-
μην τῆς ἐνδόξου μάχης οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς λέγει ὁ

Θουκυδίδης II 92, «*τρόπαιον ἔστιμαρ ὅθεν ἀνα-*
γαγόμενοι ἐκράτησαν»· τὸ δὲ τρόπαιον τοῦτο,
ἰδρυμένον ἐπὶ τῷ *Τροπαίῳ ἄκρῳ* καλουμένῳ ἄκρῳ
τηρίῳ τῆς Κυροσοῦρας, ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ
Πausανίου ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Σαλαμῆνος I 36, 1
καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ κ. X. Τσουντα ἐκδοδομένη
ἐπιγραφῇ Ἐρημ. ἀρχ. 1884 σ. 163 στ. 33 —]·
ἐφ' οὗ κεῖται τὸ θεμιστοκλέους τρόπαιον κατὰ
*Περσῶν καὶ πολυάνδρειον τῶν κτλ.*¹ καὶ ἐν τοῖς
περὶ τῶν ἐρήθων ψηφίσμασιν CIA. II 467. 471,
πρὸς J. Toepffer, *Quaestiones Pisistratae* p. 21
(*Beiträge zur griechischen Altertumswissenschaft*
σ. 16; A. Bauer, *Österr. Jahreshfte* IV σ. 67.
Συμπληρῶ λοιπὸν ἀδιστάκτως: *Διὶ*] *Τροπαίοι*
*ἐν Κυροσ[ούραι]*².

¹ Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἶδον καὶ δύο ἀνέκδοτα τεμάχια· τὸ μὲν
περιέχει ὀλίγα μόνον γράμματα καὶ ἀνήκει εἰς τοὺς τελευταίους στί-
χους, τὸ δὲ ἄλλο πιθανῶς εἰς τὸ ψήφισμα οὗ τὸ τέλος σφύζεται ἐπὶ
τοῦ ἄνω μέρους τοῦ λίθου.

² Ἄλλη Κυροσοῦρα εἶνε ἡ γνωστὴ ἄκρα τοῦ Μαραθῶνος, μνημο-
νευομένη καὶ ἐν τῇ ἐν Κοκκουναρί εὐρεθείσῃ ἐπιγραφῇ (ἰδὲ κατωτέρω σ.
140) Α. σ. 18, κατὰ H. von Prott, *Fasti sacri* p. 16 πρὸς τῷ
βιμ(?)ω ἐν Κυροσοῦραι.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ ἀναφερομένη θεότης ἀνήκει εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ὁ ἐκδότης συνεπλήρωσεν Ἀφροδίτῃ ἐν τῷ ἐλαιεῦ καὶ ἐταύτισε τὸν τόπον τῆ παρὰ τὴν Χαλκίδα θέσει ἐνθα νῦν ὑπάρχει ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναχίας τῆς Ἐλευσίνης. Ἄλλὰ πάλιν ὁ τόπος γνωστός εἶνε ἐκ τῆς Ἀττικῆς. Ἐν ταῖς παραδόσεσιν τῶν ἱερῶν χρημάτων CIA. I 164 στ. 6, 170 στ. 7, 173 στ. 4 τρεῖς ἀναφέρεται *καρχήσιον χρυσοῦν τῶν πινθμένα ἐπάργυρον ἔχον ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους τοῦ ἐν Ἐλαεῦ*. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα λοιπὸν καὶ ἐν τῇ ἐκ Χαλκίδος ἐπιγραφῇ οὐχὶ ἡ Ἀφροδίτη ἀλλ' ὁ Ἡρακλῆς ἀναφέρεται, ὥστε συμπληρῶν *Ἡρακλεῖ ἐν τῷ ἐλαιεῦ*. Ὅτι δὲ ὁ τόπος οὗτος εἶνε τῆς Ἀττικῆς, ὀηλοῖ καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος λέγων τάδε: *Ἐλαιεύς, δῆμος τῆς Ἰπποθωντίδος φυλῆς, ὡς Διογέσιος· Διόδωρος δ' Ἐλαιόδα, ἀγ' οὐδ' ὁ δημότης Ἐλαιούσιος, τὰ τοπικὰ Ἐλαιοντόθεν καὶ Ἐλαιοντιάδε καὶ Ἐλαιοῦντι λέγεται καὶ ἐξ Ἐλαιεύος*. Οἱ νεώτεροι ὡς φαίνεται ἔλοι τὸν Ἐλαιέα ἀπλῶς ταυτίζουσι τῷ Ἐλαιούντι· περὶ δὲ τῆς θέσεως τοῦ δήμου τούτου οἱ τελευταῖοι περὶ τῶν Ἀττικῶν δήμων γράψαντες κ. κ. A. Milchhofer (Sitzungsberichte der Berliner Akademie 1892; Athen. Mitt. 1893 σ. 302) καὶ R. Lörper (Athen. Mitt. 1892 σ. 416) διαφωνοῦσι, καίπερ στηριχθέντες καὶ οἱ δύο μάλιστα ἐπὶ τῶν ὑπ' ἀρ. 944 καὶ 1006 b ἐν CIA. II καταλόγων. Τούτων ὁ μὲν πρότερος θεωρεῖ τὸν Ἐλαιούντα ὡς δῆμον τῆς μεσογείου τριτύου τῆς Ἰπποθωντίδος φυλῆς, κείμενον πλησίον τῆς Δεκελείας, ὁ δὲ δεύτερος θεωρεῖ αὐτὸν ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν παραλίαν καὶ τοποθετεῖ αὐτὸν πρὸς βορρᾶν τῆς Ἐλευσίνος. Ἄλλ' ἐγὼ ἀμφιβάλλω ἐὰν δικαίως ὁ Ἐλαιεύς καὶ ὁ Ἐλαιεύς ταυτίζονται. Μήπως μεταξὺ τῶν δύο ὑπάρχει διαφορὰ ὡς καὶ μεταξὺ Μυρρινούντος καὶ Μυρρινούττης, Φηγαίας καὶ Φηγοῦντος, Οἴης καὶ Οἴου; Ἐὰν δὲ τοῦτο παραδεξώμεθα, γεννῶνται δύο ζητήματα· ποῦ κεῖται ὁ Ἐλαιεύς οὗτος ἐν ᾧ τὸ τοῦ Ἡρακλέους ἱερὸν; ἀνήκει ἀληθῶς ὁ τόπος ἢ ὁ δῆμος οὗτος εἰς τὴν Ἰπποθωντίδα φυλὴν εἰς ἣν περ ἀνήκει ὁ Ἐλαιεύς; Περὶ τοῦ δευτέρου ζητήματος ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος οὐδὲν σαφές διδάσκει. Εἰ ἀπονέμει τὸν Ἐλαιέα τῇ Ἰπποθωντίδι φυλῇ, τοῦτο ὀφείλεται ἴσως εἰς τὸ ὅτι ταυτίζει αὐτὸν πρὸς τὸν γνωστότε-

ρον Ἐλαιούντα. Ὅμοιον τι συμβαίνει παρὰ τῷ Στεφάνῳ καὶ περὶ ἄλλου δήμου. Τὸν *Μυρρινούντα* ἀναφέρει ὁ ἴδιος Στέφανος ὡς δῆμον τῆς Πανδιονίδος φυλῆς, ἀναφέρει δὲ καὶ τὸ δῆμοσιον *Μυρρινούσιος* καὶ τὰ τοπικὰ *Μυρρινοντόθεν* κτλ., προσθέτων: *Διογέσιος δὲ ὁ Τρόφικος Μυρρινούττα φησὶν ὁ δημότης ἐκ Μυρρινούττης, διὰ δύο τ.* Καὶ ἐνταῦθα πρόκειται, χωρὶς νὰ σημειώσῃ τοῦτο ὁ συγγραφεὺς, περὶ δύο δήμων διαφερόντων κατὰ τὸ ὄνομα καὶ κατὰ τὴν θέσιν αὐτῶν καὶ ἀνήκόντων τοῦ μὲν Μυρρινούντος εἰς τὴν Πανδιονίδα, τῆς δὲ Μυρρινούττης εἰς τὴν Αἰγηίδα φυλὴν. Οὐδὲν ὅμως κωλύει νὰ μὴ εἶνε ὁ Ἐλαιεύς ἀληθῶς, ὅπως καὶ ὁ Ἐλαιεύς, τῆς Ἰπποθωντίδος φυλῆς καὶ νὰ διαφέρει κατὰ τὴν θέσιν τοῦ ἀνήκοντος εἰς ἄλλην τριτύον. Ἐν δὲ τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐπιτρέπεται ἡ εἰκασία, μήπως τὸ ἐν τῷ Ἐλαεῦ ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους εἶνε τὸ λεγόμενον *τετρόκιον Ἡρακλείον*, περὶ οὗ ὁ Στέφανος τάδε λέγει: *Ἐχελίδαί, δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ἀπὸ Ἐχέλου ἡρώος, οὕτως δ' ἀπὸ Ἐλουε τόπον μεταξὺ οὗτος Πειραιεύος καὶ τοῦ τετρακίμου Ἡρακλείου, ἐν ᾧ τοῖς γυμνασίοις ἀγῶνας ἐτίθεισαν τοῖς Παναθηναίοις· ὁ δὲ Πολυδεύκης IV 111 ὀηλοῖ ὅτι οἱ Ἀθήνησιν τετρόκιμοι ἦσαν Πειραιεῖς Φαληρεῖς Ξυπεταυόνες Θεμισιάδαι*. Τὸ Ἡρακλείον τοῦτο ὁ Leake, Demen σ. 28 ἐτάυτιζεν τῷ Ἡρακλείῳ, ὑπερθεῖν τοῦ ὁποῦ ἐκλήθητο ὁ Ξέρξης κατὰ Διόδωρον XI 18 καὶ Πλούταρχον Θεμ. 13 θεώμενος τὴν πρὸ τῆς Σαλαμῖνος μάχην· συμφωνεῖ δὲ ὡς πρὸς τοῦτο καὶ Ed. Meyer, ὅς ἐξηγούμενος τὸ κάτω ἀναφερόμενον ἀνάφλυρον ἐν *Hermes* XXX σ. 286 λέγει: *Das Herakleion ist vielleicht das nahe der Fähre nach Salamis gelegene*. Ἄλλὰ δικαίως ὁ Milchhofer παρετήρησεν (Erläuternder Text zu den Karten von Attika, Heft VII. VIII σ. 29), ὅτι ἡ τοῦ Leake γνώμη, ἣν ἄλλοτε ἀδιστακτικῶς συνεμερίσατο (Heft II σ. 6), δὲν δύναται πλέον νὰ θεωρηθῇ ὡς πιθανή καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ μάλιστα, διότι διὰ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ γνωστοῦ ἀναγλύφου τοῦ παριστάνοντος τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐχέλου ἀπαγωγὴν τῆς Βασιλῆς¹ καὶ

¹ Τῆς ἐπὶ τῆς Β πλευρᾶς τοῦ ἀναθήματος ἐπιγραφῆς· μέγιστο τοῦδε μόνον αἰ πρώται τρεῖς λέξεις ἀνεγνώσθησαν: Ἐρμῆ καὶ Νημφαῖων· ἐκ δὲ τούτων, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ ἐκδότης, προκύπτει ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἦτο ἑμμετρος· ἐκ δὲ τοῦ κριθμοῦ τῶν γραμμάτων ὅν ὁ

ὁ τόπος τῶν Ἐγγελοῦν καθωρίσθη πρὸς βορρᾶν τοῦ Παλαιῦ Φαλῆρου. οὐχὶ μακρὰν τοῦ Ἴπποδρομοῦ πρὸς τὰ ὑπο II. Καθόδοις Ἐργμ. Ἀρχ. 1893 σ. 129 λεγθέντα). Ἐκ τούτου ἐρμώμενος τοῦ μὲν νὰ ἐκφράσω τὴν εἰκασίαν ὅτι το τετρακώμων Ἡράκλειον ἔκειτο ἴσως ἐκεῖ που ἔπου νῦν ἔγνωστος διὰ τὴν πανηγυριν τῆς 29 Αὐγούστου ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ῥέντη (πρὸς. Milehhaefer, Text zu den Karten. Heft II σ. 6). Ὁ τόπος οὗτος φαίνεται πολὺ κατάλληλος διὰ ἱερὸν κοινὸν Παιραϊκῶν Φαληρέων Ξυπεταίωνων καὶ Θυμοιτάδων, ὅστις οἱ Φαληρεῖς ὄκουν πρὸς τοῖς λόφοις τῆς νῦν Καλλιθέας, οἱ δὲ Ξυπεταῖνες κατὰ Loeper μὲν βορειανατολικῶς τῶν Φαληρέων, κατὰ δὲ Milehhaefer ἴσως ἔνθα νῦν ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ῥέντης, οἱ δὲ Θυμοιτάδαι κατὰ Milehhaefer καὶ Loeper δυτικῶς τοῦ Παιραϊκῶς πρὸς τῷ Φωρῶν, νῦν Κλερτικῷ καλουμένῳ λιμένι. Ὑποθέτω δὲ ἂν καὶ δὲν ἀγνοῶ ὅτι καὶ ἄλλα Ἡράκλεια ἦσαν κατὰ τὴν Ἀττικῇ, ὅτι τὸ Ἡράκλειον τοῦτο εἶνε το ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους τοῦ ἐν τῷ Ἐλαιεῖ, ὅστις βεβαίως, ἐὰν ἦτο ἐκεῖ, ἔκειτο καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὡσπερ νῦν ἐν τῷ Ἐλαιῶνι. Ἐὰν δὲ ἦτο δῆμος ὁ Ἐλαιεὺς ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Στέφανος, ἡ τόπος μόνον, ἀμφίβολον μένει, ὅτι μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον οὐδαμῶς ἄλλοῦ εὗρέθη δῆμος Ἐλαιεὺς μνημονευόμενος. Τέλος σημειῶνω ὅτι τὸ μέρος ὅλον ἔνθα νῦν ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου κατὰ

ἀλτος ὄρισεν εἰς 28 μέχρι 34 ἐξάγεται, ὅτι ἀπετίθει ἐξάμετρον. Μετα τὰς λέξεις: Ἐρμῆ καὶ Νηρηαίων διακρίνονται τὰ ἐξῆς:

Α Α Ε Ξ Ο Ι Ι Α

φαίνεται δὲ ὅτι τὰ τελευταῖα γράμματα ἢ ἐν μέρει μόνον ἢ οὐδαμῶς ἐπαρῆθησαν ἐπὶ τοῦ Ῥήθου μέλλοντα νὰ συμπληρωθῶσιν ἀπλῶς δια γράμματος, ὅπως συμβαίνει καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς, π. γ. τῆ ἀσθηματικῆς CIA II 1149, ἔνθα τοῦ ὀνόματος Μνησιθέου ἐπαρῆθησαν μόνον τὰ ἐξῆς: Μ Π Ι. Ἐν δὲ Α Α Ε Ξ Ο Ι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρέπει νὰ ἀγνωρίζωμεν το ὄνομα τοῦ ἰδρύτατος: τὸ ἀνάθημα ἢ ἀρχὴ αὐτοῦ εἶνε ἀμφίβολως Α Α Ε Ξ ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄνομα Ἐλαιεῦσος δὲ συμβάλλεται πρὸς τὰς ἐπομένους γραμμάς, μόνον Ἐλαιεῦν ἢ Ἐλαιεῦα ὑποτίθεται. Ὅτι δὲ ἐπὶ τοῦ Ω ὑπάρχει Ο ἐπὶ τοῦ Ῥήθου, ἐν τῇ ἐπιγρῆ, εἰς ἡν ἀνήκει τὸ ἀνάθημα, οὐδ' ὅμως εἶνε παρὰ ὄψιν. Το τέλος τοῦ ἑκατέρου ἢ ἄπαντος ἀπετίθει τὸ ἔρηκον ἀνάθημα. Ἐπειδὴ ἔχουσιν εἶναι οὐμὸν ἀλλὰ καὶ μετὰ το ὄνομα ἴσως τινος θεοῦ, αὐτῆν ἢ τόνδε θεῶν, πίνακα, πρὸς CIA IV 2, Pl. II κατά τὴν συμπλήρωσιν ἡν πρὸ ἐτῶν μοι ἀνεκάλυψεν ὁ Chr. Binkenschoe: Τονδε σοι ὦ μεγαλὴ σεμνὴ Πανθήμη Ἀφροδίτην καὶ μῆτρειν ὄνομος εἰκόσιν ἡμεῖσμαι, Hoffmann, Sylloge epigrammatum 341. Dittenberger, Sylloge² 588 στ. 17: Ἡραίθημω τόνδε ἀνάθημα καὶ Ἀμεινίων· 340. Sylloge² 588 στ. 41, ὅπου ἀγνωρίζω τὴν δὲ σι [δ'] ἀργαίωμα· 269, 375, 376.

Milehhaefer καὶ Loeper ἀνήκει εἰς τὴν Ἴπποθωντιὰν φυλῆν.

Τῶν δὲ ἄλλων θεῶν καὶ ἡρώων, ὧν τὰ ὀνόματα ἢ σφίζονται ἐπὶ τοῦ ἐκ Χαλκίδος λίθου ἢ ἀσφαλῶς συμπληροῦνται, ἀναφέρω τοὺς ἐξῆς:

Α. στ. 13. Ἄ πόλλοι τοῖ Ἡθείοι. Ἡ λατρεία αὐτοῦ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις εἶνε πασίγνωστος.

Α. στ. 11. Ἀσ ὄθοι κατὰ τὴν ὀρθὴν τοῦ ἐκδότου συμπλήρωσιν. Κατὰ Ἡρόδοτον VIII 44 ὁ Ξοῦθος εἶνε πατήρ τοῦ Ἴωνος, κατὰ Στράβωνα σ. 383 Ξοῦθος τὴν Ἐρεχθίδος θυγατέρα γῆμιας ὤκισσε τὴν τετραπόλιν τῆς Ἀττικῆς, Θιόνην, Μαγαθῶνα, Προβάλιον καὶ Τριπόρον. πρὸς. U.v. Wilamowitz-Moellendorf, Aristoteles und Athen II σ. 137.

Μετὰ τὸν Ξοῦθον ἀναφέρεται ὁ Γλαύκος, τιμώμενος διὰ τῆς ἰδίας θυσίας, ἀμνοῦ ὀηλαδῆ, καὶ πιθανῶς ἰδιαιτέρως σχετιζόμενος μετ' αὐτοῦ. Ἡ λατρεία τοῦ Γλαύκου ἐν Ἀττικῇ ἦτο μέχρι τοῦδε ἀγνωστος, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ Πτορθίου (Α. στ. 16 καὶ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ν]ισαίας (Β. στ. 8), εἴπερ ὁ κ. Παπαδασιλείου ὀρθῶς συνεπλήρωσεν τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς, ὅπερ ἀμφίβολον. Ὅτι δὲ πολλοὶ ἡρώες καὶ ἡρώϊνοι ἐν Ἀττικῇ ἐλατρεύοντο, περὶ ὧν ἄλλαι μαρτυρίαι δὲν σφίζονται, διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἐν Κουκουνάρι τῆς Ἀττικῆς εὐρεθεῖσα ἐπιγραφή, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ R. B. Richardson, American Journal of Archaeology X p. 209 (Papers of the American School of classical studies at Athens VI p. 374) καὶ ὑπὸ H. von Prott, Fasti sacri p. 46.

Α. στ. 5. Ηαπ[ολύτοι: μνημα τοῦ Ἴππολύτου ὑπὸ τῆ ἀκροπόλει κεχωσμένον πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Θέμιδος ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, I 22, I (πρὸς. Arx Athenarum a Pausania descripta edd. Jahn Michaelis p. 40), ἡ δὲ Φαίδρα κατὰ Εὐριπίδην Ἴππολ. 30 (ὁδὲ καὶ τὰ σχολια) Ἀφροδίτης ναὸν ἰδρύσατο, ἐκάλεσε δὲ Ἀφροδίτην ἐφ' Ἴππολύτῳ. Ὑπο τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρεται ἡ Ἀφροδίτη αὐτὴ καὶ ἐν CIA. I 212, ἴσως δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκ Χαλκίδος ἐπιγραφῇ.

Τοσαῦτα μὲν εἰρησθῶ περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερομένων θεῶν καὶ ἡρώων· παραλείπω δὲ τοὺς ἐν τοῖς πρώτοις στίχοις τῆς Α πλευρᾶς καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ Β πλευρᾷ ὀνομαζομένους, μὴ θέλων νὰ

πραγματευθῶ τὰ τῆς συμπληρώσεως ζήτηματα, καὶ νὰ ἐξετάσω π.χ. ἂν ἐν Α στ. Β συμπληρωτέον *Θέμιδι* ἢ *Ἀρτέμιδι*.

Δεύτερον ἀποφαίνομαι μετὰ πόσης βεβαιότητος ὅτι ἡ γραφή εἶνε οὕτως εἰπεῖν Ἀττικωτάτη. Ἔνός τῶν Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ὡς π.χ. τὸ ψήρισμα CIA. IV 1 p. 27 b (Sylloge 20) καὶ νέον τεμάχιον αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις εὑρεθὲν, ὅπερ δημοσιεύω ἐν Jahreshefte 1903, καὶ CIA I 260 τόσον καταπληκτικῶς ὁμοιάζουν, ὥστε σχεδὸν τολμᾷ τις νὰ εἰκάζῃ ὅτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου προέρχονται. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον ἀνάλογοι Ἀττικαὶ ἐπιγραφαὶ ὑπάρχουσι περιέχουσαι ἀναγραφὰς τῶν θεῶν τῶν τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς ἥρωσιν ὀφειλομένων καὶ τῶν ἱερῶν σύνων ἃ οἱ ἱερεῖς καὶ ἱέρειαι ἐδικαιοῦντο νὰ λαμβάνωσι· δηλαδὴ αἱ παρὰ H. von Prott, Fasti sacri ὑπ' ἀρ. 1.2.26 ἐπιγραφαί, CIA II 631 (I. Ziehen. Athen. Mitth. 1899 σ. 267), 632, II 844 καὶ IV 1 p. 54, 555 a προσαρμόζουσαι πρὸς ἀλλήλας, Athen. Mitth. 1898 σ. 24 καὶ ἐξ Ἐλευσίνος Ἐρ. Ἄρχ. 1893 σ. 97 (Dittenberger Sylloge 628). Καὶ ἡ κατὰ τὸν ἐκδόστην ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς ἐπιγραφῆς πρῶτον γνωριζομένη λέξις ἀπόμειτρα ἀπαντᾷ ἤδη τοῖς ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις: CIA. IV 1 p. 54, 555 a¹, Athen. Mitth. 1898 σ. 24: *ἱερεῖαι Ἀθηναίαις Πολιάδος ἀπόμειτρα*· καὶ Ἐρμ. ἀρχ. 1895 σ. 97 (Dittenberger Sylloge² 628), ἔνθα ἐν στ. 20 ἐξ ἀπαντος δεῖ νὰ συμπληρωθῇ ἀπό]μειτρα τῆι ἱερεῖαι.

Τέλος οὐδόλως παράδοξον πρᾶγμα εἶνε ἡ ἐξ Ἀττικῆς εἰς Χαλκίδα μετακόμισις τῆς ἐπιγραφῆς. Τοῦναντίον μάλιστα ἡ πείρα ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἤδη δι' ἱκανῶν παραδειγμάτων, πόσον εὐκόλως οἱ ἐν ἐπιγραφαῖς λίθοι καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ πρὸ πάντων πόσον εὐκόλως διὰ θαλάσσης ἐκτοπιζονται. Οὕτως ἐξ Ἀθηνῶν ἐκομίσθησαν πλησίον τοῦ Σπάτα τὰ τεμάχια *bed* τῆς ἐπιγραφῆς CIA. I 432 IV 1 p.

¹ Ἐσφαλμένως ὁ H. von Herwerden, Lexicon Graecum supplementarium et epigraphicum μόνον ἐν χωρίον ἀναφέρει CIA. II 555 a κατὰ Κουμανούδην, Συναγ. λεξ. ἀθησ., ἀντι IV 1 p. 54, 555 a.

107, εἰς Μαρκουπόλιν ἐξ Ἀκαδημίας πιθανῶς ὁ Ἐρμῆς Jahreshefte II σ. 228 πρὸς III σ. 98 εἰς Ἐλευσίνα τεμάχιον τοῦ ποτὲ ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ ψήρισματος CIA. II 314 IV 2 σ. 85 (Sylloge 197), ἐκ Παιραιῶς εἰς Σχλαβίνα CIA. II 620 (Jahreshefte V σ. 131, εἰς Τήρον τὸ ἐν Bull. de corr. hell. 1882 σ. 250 δημοσιευθὲν τεμάχιον αὐτοκρατορικῆς ἐπιστολῆς ἐκδοθείσης ἐν Philologus 1870 σ. 694, ὡς παρετήρησα ἐν Jahreshefte I Beiblatt σ. 47, ἐξ Ἀττικῆς εἰς Μήλον CIA II 623, εἰς Θήραν IGIns. III 1018, εἰς Ἰπάλτην CIA II 1238, εἰς Κόρινθον Athen. Mitth. IV σ. 160, εἰς Θέρβας CIA II 1266. Εἰς Βόθειαν τῆς Ἐρετρίας μετηρέχθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ Ἐραμοσθουτος, ὡς θὰ ἀποδείξω προσεγγῶς ἐν Beitrüge zur griechischen Inschriftenkunde, το ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ 1892 σελ. 147 δημοσιευθὲν ψήρισμα στρατιωτῶν ἐξ Ἐρετρίας εἰς Χαλκίδα ἢ βᾶσις Antiquités Helléniques II 1232, ἐξ Αἰδηψοῦ εἰς Λακρίδα CIGSept. III 288, 289. Πολλὰ περὶ τῶν περιπλανησεῶν, ἃς ἐπ' ἐσχάτων ὑπέστησαν λίθοι ἐκ διαφόρων τόπων εἰς τὸ ἐν Αἰγίνῃ μουσεῖον εἰσαχθέντες, διδάσκει ἡμᾶς M. Fränkel, Epigraphisches aus Aegina (Abhandlungen der Berliner Akademie 1897). Ἄλλα δὲ παραδείγματα μετακομίσεων, ἅτινα αἱ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων ἐπιγραφαὶ παρέχουσι, σκοπῆμας παραλείπω. Τρία μόνον ἐν τέλει τῆς διατριβῆς μου ὡς περιεργότερα ἀναφέρω. Ἐκ Κνίδου μετηρέχθη εἰς Χαλκίδα, ὡς ὀρθῶς ἰσχυρίζετο ὁ προῶρος ἀποθανὼν χαλκίστων ἐλπίδων ἐπιστήμων Ἰωάννης Μάτσας, ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἀθηνᾶς 1899 σ. 288 δημοσιευθεῖσα ἐπιγραφή· ἐκ Ταινάρου εἰς Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἐντεῦθεν εἰς Σύμην ὁ λίθος, ὃν ἐν Arch. epigr. Mitt. XX σ. 96 ἐξέδωκα· καὶ πρὸς τὰ γνωστὰ ἤδη τεμάχια ψηρισματος τῶν Παγαίων τῆς Μεγαρίδος CIGSept I 190 (GDI 3106) προσαρμόζει, ὡς θ' ἀποδείξω ἐν Beitrüge, το ἐν μέσαις Ἀθήναις εὑρεθὲν τεμάχιον Ἐρ. Ἄρχ. 1893 σ. 99.

² Ἐν Ἀθήναις

ADOLF WILHELM

ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΣ ΚΙΟΝΙΣΚΟΣ ΙΕΡΕΙΑΣ

Ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς αὐτῇ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Μουσείου εὐρίσκεται κιονίσκος ἐπιτύμβιος λευκοῦ μαρμάρου τοῦ γνωστοῦ σχήματος, φέρων τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν ἀκριτῶς δυσανάγνωστον.

Μαλθακῆ τοῦ δαΐνος
Ἀγνουσίου θυγάτηρ
Θεοξένου[.] [γυ]νή.

Ἡ προελευσις τοῦ λίθου εἶνε ἀγνωστος.

Τὰ γράμματα ὕψος 0.028 δὲν ἔχουσιν ἀκρομακας καὶ εἶνε προδῆλως τῆς Ἑλληνικῆς, οὐχὶ τῆς Ῥωμαικῆς ἐποχῆς. Δυσδιακρίτου ὄντος τοῦ τετάρτου ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ γράμματος, ἐδίσταζον εἴναι εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου τῆς Μαλθακῆς Θεοξένος ἢ Θεογένης· πιθανώτερον ὅμως φαίνεται Ξ ἢ Γ.

ὑπο τὴν ἐπιγραφὴν εἶνε τὸ ἐξῆς συμβολικὸν ἀνάγλυφον.

Γράφων περὶ ἄλλων τινῶν ἀναγλύφων τὰ ὅποια τὸ ἴδιον ἀντικείμενον παριστάνουν ἑμακαρίτης Στέφ. Κουμανούδης (Ἐπιγρ. ἐπιτυμβ. 530, 1094) ἤρμηνευσε τούτο ὡς πιθανῶς ἡλακῆτην· ὁ δὲ Conze

Arch. Zeitung 1862 σελ. 296) ἀνεγνώρισεν κλειδὰ ὡς σύμβολον οἰκοδοσποίνης· ἔπειτα δὲ ὁ Imhoof-Blumer (Num. Zeitschrift. III σ. 406) προέτεινε τὴν νῦν κοινῶς παραδεξαμένην ἐξήγησιν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον τούτο εἶνε κλεῖς ναοῦ χαρακτηριζούσα ἱερέα ἢ ἱέρειαν. Δύο ἐν Βοιωτίᾳ εὐρεθεῖσται ἐπιγραφαί, ἡ μὲν ἀναθηματικὴ, ἡ δὲ ἐπιτυμβία, φέρουσιν κάτωθεν τὴν κλειδὰ ταύτην (C. I. G. S. I. 2021, 2676)· ἡ δὲ δευτέρα λέγει ῥητῶς· Ἐπὶ Νουμηρίδι ἱερέῳ Διμήτρος. Ὡσαύτως δὲ καὶ τρεῖς ἐξ Ἀθηναίων κιονίσκοι τὸ σύμβολον τούτο ἔχουσιν· ὁ

τῆς Ἀβρυλλίδος (C. I. A. II 2169) ἤτις ἀναφέρεται ὡς ἱερεῖα ἐν C. I. A. II 1388, ὁ τῆς Μνησοῦς (πρὸς. A. Wilhelm ἐν Ath. Mitt. 1898 σ. 421), καὶ ὁ τῆς Θεοφίλης (C. I. A. III 1988). Ἀναμφιβόλως λοιπὸν καὶ ἡ Μαλθακῆ ἦτο ἱερεῖα καὶ δὴ πιθανῶς τῆς Ἀθηναῖς.

Ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα παραδείγματα κλειδῶν ἀπεικονισμένων ἐπὶ ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀναγλύφων καὶ ἀγγείων συνέλεξεν ὁ H. Diels ἐν τῇ περὶ κλειδῶν συγγραφῇ αὐτοῦ¹. Προσθετέον εἶνε πρὸς τούτοις ἐρυθρόμορφον ἀγγεῖον, ὅπερ νῦν ἐν Ἀμερικῇ παρὰ τῷ κ. Joseph Clark Hoppin εὐρίσκεται² παριστάνον τὸν φόνον τοῦ Ἄργου, ἀπεικονίζον δὲ ἱερεῖαν φέρουσαν τοιαύτην κλειδὰ. Ἐν δὲ τῷ Museo delle Terme ἐν Ῥώμῃ ὑπάρχει τοιχογραφία, εὐρεθεῖσα ἐν Trastevere, ὡσαύτως ἀπεικονίζουσα ἱερεῖαν μετὰ τοῦ αὐτοῦ συμβόλου³.

Ἐπι τῶν κιονίσκων καὶ ἄλλων ἐπιτυμβίων μνημείων προστίθενται σύμβολα δηλοῦντα τὰ ἐπαγγέλματα τῶν ἀποθανόντων εἶνε πασίγνωστον. Ἐν Ἀθήναις ἐβδομήκοντα περίπου εὐρον μνημεῖα φέροντα τοιαῦτα σύμβολα, π. γ. τὸ ἄροτρον C. I. A. III 2607 (Ἐπιγρ. ἐπιτ. 2064), ὅπερ ὅμως δὲν μνημονεύουσιν οἱ ἐκδόται, τὸ κλαδευτήριον III 1434, καὶ τὴν σφῆραν III 3095⁴.

SUSAN BRALEY FRANKLIN
BYRD MAWR, Pa.
U. S. A.

¹ Parmenides Lehrgedicht. Mit einem Anhang über griechische Thüren und Schlösser. Berlin 1897.

² Harvard Studies in Classical Philology XII p. 335 ff.

³ Mon. dell'Inst. 1885 vol. XII tav. XXXIV.

⁴ Amer. Journal of Arch. IV (1900) p. 181.

Π Ρ Ο Σ Θ Η Κ Η

Ἄν ἡ ἐν στίχῳ 32^ο τῆς πρώτης των Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν ἤτις καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ I^{ου} τομοῦ τῆς Ἀθηναῖς ἐδημοσιεύθη λίαν ἡμαρτημένη, φαινομένη κεραία ἐν τῷ γράμματι Τ τῆς γέφυρος ΤΕΛΟΣ δὲν εἶνε ὑπο τοῦ τεχνίτου κεχα-

ραγμένη, ἀλλ' εἶνε φυσικὴ τοῦ λίθου ῥωγμὴ, περὶ οὗ ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν, τότε τὸ τιθέμεν τέλος ταυτὸν ἐν τῷ τελούτῳ τέλος διασαφεῖ τὸ ἀτελεῖα.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ

ΝΑΥΑΓΓΙΟΥ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

Τὸ σπουδαῖον ἀρχαιολογικὸν εὗρημα τῆς παρὰ τὰ Ἀντικύθηρα θαλάσσης προὐκάλεσεν, ὡς εἰκός, τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιστημόνων καὶ λογίων παντὸς τοῦ κόσμου. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐπιθυμοῦσα νὰ καταστήσῃ κοινῶς γνωστὰ τὰ κατ' αὐτὸ καὶ νὰ διευκολύνῃ τὴν περὶ τούτου ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, ἀπεράσισε νὰ προβῇ εἰς τὴν δημοσίευσιν πάντων τῶν σπουδαιότερων τῶν ἐκ τῆς θαλάσσης ἀνελκυσθέντων ἀντικειμένων.

Ἡ ἱστορία τοῦ εὗρηματος ἔχει ὡς ἑξῆς:

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1900 Συμαῖοι δούται ἀλιεύοντες διὰ τοῦ σπογγαλιευτικοῦ πλοιαρίου τοῦ Φωτίου Λεντιακοῦ ὑπὸ κυβερνήτην τὸν Δημ. Ἐλευθ. Κοντὸν ἀνείλκυσαν κατὰ τὰ βόρεια παράλια τῶν Ἀντικυθήρων, τῆς ἀρχαίας Αἰγίλης¹, πλησίον τῆς θέσεως τῆς καλουμένης σήμερον Πινακάκια μίαν περίπου ὥραν μακρὰν τοῦ ποταμοῦ τοῦ κυριωτέρου ὄρμου τῆς νησιδος, καλῶς διατηρουμένην χειρὰ χαλκοῦ ἀγάλματος. Ἄμα τῇ εὐρέσει ταύτης ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοιαρίου καταδύει καὶ αὐτὸς καὶ ἰδὼν ἐκεῖ, ἔνθα εὐρέθη ἡ χεῖρ, σωρὸν διαφόρων ἀρχαίων ἀγαλμάτων, διέκοψε τὴν ἀλιεῖαν τῶν σπόγγων καὶ ἀπῆρεν εἰς Σύμην, ὅπουθεν συμβουλευθεὶς καὶ ἄλλους φιλοπάτριδας Συμαίους, προσῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν τὸ εὗρημα ἐξαιτούμενος συνάμα παρὰ ταύτης τὴν ἄδειαν, ὅπως ἰδίαις δαπάναις προβῇ εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τῶν ἀγαλμάτων.

Μολοντί ἡ ἀνεκοίνωσις ἐγένετο κατ' ἀρχὰς δεκτῇ μετὰ δυσπιστίας εὐκλόως ἐννοουμένης, ἐν τούτοις ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ Ἰπουργοῦ

τῶν Ἐκκλησιαστικῶν παρέσχε τὴν αἰτουμένην ἄδειαν εἰς τὸν Δημ. Κοντὸν ὑποσχεθεῖσα, ὅτι ἀμοιβὴν ἀνταξίαν τῶν εὗρημάτων θὰ ἔδιδεν αὐτῷ μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐργασιῶν, καὶ ἀπέστειλε μετ' αὐτοῦ εἰδικὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος ὡς καὶ μικρὸν πολεμικὸν πλοῖον, ὅπως βοηθῇ κατὰ τὸ δυνατὸν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἀνελκύσεως τῶν ἀρχαιοτήτων.

Αἱ ἐργασίαι ἤρξαντο περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου τοῦ 1900 καὶ διήρκεσαν μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1901 διακοπεῖσαι μόνον ἐπὶ ἓνα περίπου μῆνα περὶ τὸ Πάσχα τοῦ 1901· ἐννοεῖται ὅτι αἱ καθαρῶς ἐργασίαι ἡμέραι ὡς ἐκ τοῦ τρικυμιώδους πελάγους, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ ἐργασία, οὐδ' εἰς τὸ τέταρτον τοῦ μηνουμένου χρόνου ὑπολογίζονται.

Ἡ ἔρευνα τοῦ βυθοῦ ἐγένετο διὰ πεπειραμένων σπογγαλιέων καταδυομένων τῇ βοήθειᾳ τῶν συνήθων διὰ τὴν ἀλιεῖαν τῶν σπογγῶν χρησιμοποιουμένων σκαφάνδρων, ἡ δ' ἀνέλκυσις τῶν μὲν ἐλαφρῶν ἀντικειμένων ἐγένετο διὰ τῶν συνήθων ἐν τοῖς σπογγαλιευτικοῖς πλοιαρίοις τρογαλιῶν, τῶν δὲ βαρυτέρων διὰ τοῦ βαρούλκου τοῦ παρισταμένου πάντοτε πολεμικοῦ πλοίου.

Ἡ θέσις ἐνθα ἔκειτο ἐν τῇ θαλάσῃ τὸ ναυαγῆσαν πλοῖον ἀπέχει περὶ τὰ 2½ μ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ ἔχει βάθος ἀπὸ 2½ μέχρι 3¼ ὀργυιῶν.

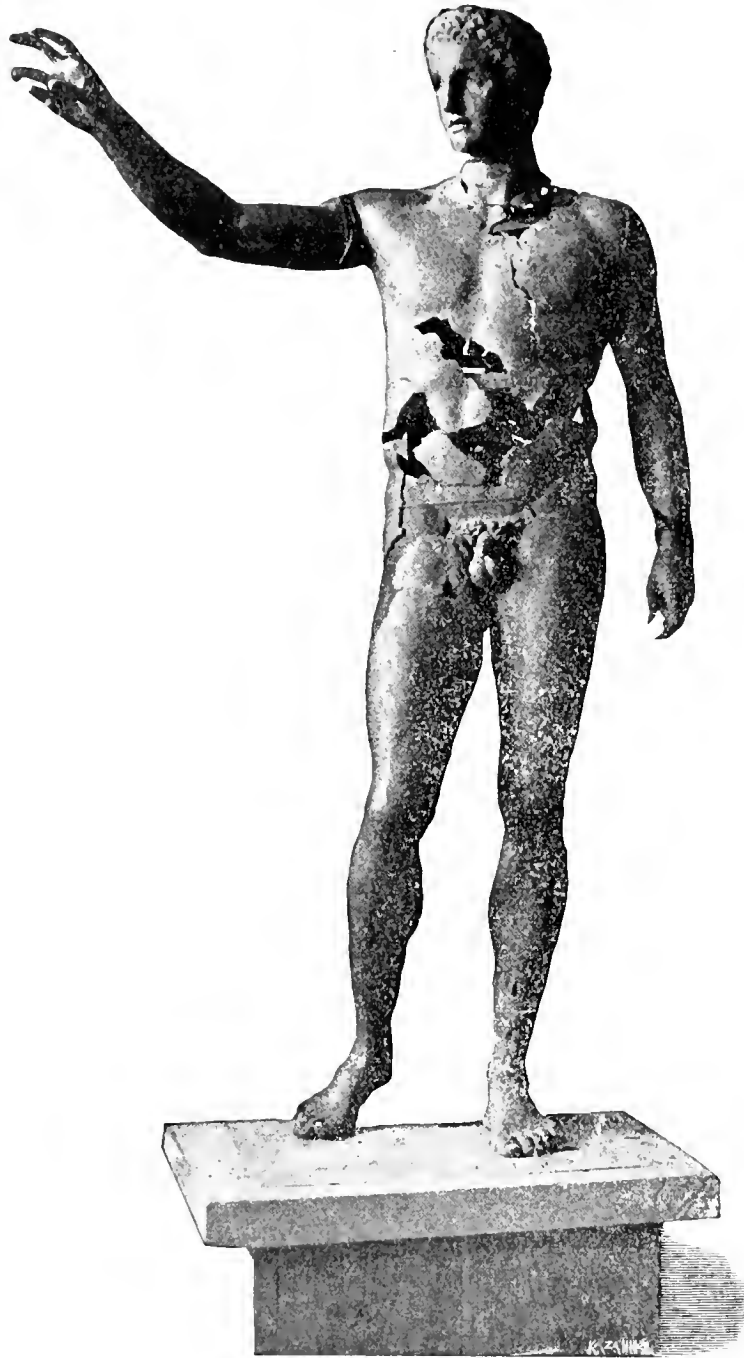
Τὸ πλοῖον τοῦ ὁποίου πολλὰ ξύλα ἔβλεπον οἱ δούται καὶ ἓνια ἀνείλκυσαν, κεῖται, ἂν δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν ἀσαφῶν δηλώσεων τούτων, παραλλήλως πρὸς τὴν παραλίαν, μέρος δ' αὐτοῦ καὶ τοῦ φορτίου του φαίνεται ἐκαλύφθη ὑπὸ παρασυρθέντων ἐκ τῆς ἀκτῆς μεγάλων βράχων.

Ἡ ἀνέλκυσις τῶν ἐν τῷ ὕδατι ὀρατῶν μεγάλων

¹ Cerigotto· ὑπὸ τῶν κατόικων σήμερον ὀνομάζεται Σιγγιλιό.

λων αντικειμένων δὲν παρουσιάζεν ἀνυπερβλήτους
δυσκολίας. ἀλλ' ὅτε ἤρχισεν ἡ ἔρευνα τῆς ἰλῦος,
ἥτις εἶχε καλύψει μέγα μέρος τῶν αντικειμένων,
καὶ ἡ ἀρχαίρεσις τῶν ἐπ' αὐτῶν καταπεσόντων βρά-

χων, ἡ ἐργασία ἐγένετο πολὺ δυσκολωτέρα, διότι
ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕκαστος τῶν θυτῶν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐρ-
γάζηται εἰς τόσον μέγα βάθος πλέον τῶν 7 ἢ 8 λε-
πτῶν συνεχῶς ἐν τῇ θαλάσῃ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἰλὺς

εἶχε πολλαχρῶς συμπυκνωθῆ καὶ μεταβληθῆ μετὰ
τῶν ἐν αὐτῇ ξένων αντικειμένων εἰς σκληροτάτην
συμπαιγῆ μάζαν δυσκόλως θραυστένη διὰ τῶν ἐργα-
λείων. ὅτινα ἠδύνατο νὰ μεταχειρίζωνται οἱ δούται.

Ἐνεκα τῶν δυσκολιῶν τούτων δύναται τις νὰ
εἴπῃ, ὅτι ἡ ἔρευνα τοῦ βυθοῦ δὲν ἐγένετο τελεία
καὶ ὅτι δύναται εἰσέτι νὰ κρύπτονται ὑπὸ τὴν
ἰλὺν καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, ὡς δύναται τις ἄλλως

τε νά εικάσῃ καὶ ἐκ τῆς εὐρέσεως ἰκανῶν τεμαχίων ἐκ χαλκῶν ἀγάλματων μὴ ἐξαχθέντων.

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνελέκυστικῶν ἐργασιῶν ἦτο ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν εὐτυχές.

Ὡς ἀμοιβὴ ἐδόθησαν εἰς τοὺς φιλοτίμους Συμμαχοὺς δραχμὰς 150,000 ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀνὰ 500 δὲ δραχμὰς ἔδωκεν εἰς ἕκαστον τῶν μετασχόντων τῆς ἐργασίας ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία.

Πάντα τὰ ἀνελέκυσθέντα ἀντικείμενα μεταφερθέντα εἰς Ἀθήνας κατετέθησαν ἐν τῷ Ἑθνικῷ Μουσεῖῳ.

Τὸ εὑρημα ἀποτελοῦσι μαρμάρινα καὶ χαλκᾶ ἀγάλματα καὶ διάφορα ἄλλα ἀντικείμενα ἀνηκόντα εἰς τὸ πλοῖον καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πλήρωματος.

Χαλκᾶ.

Πίναξ 7-12.

Ἄγαλμα γυμνοῦ ὀρθοῦ νεαροῦ ἀνδρός. Πατεῖ στερεῶς ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός καὶ ἔχει τὸν δεξιὸν κεκαμμένον κατὰ τὸ γόνυ ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀτενίζει πρὸς δεξιὰ ἀκολουθοῦσα τὴν διεύθυνσιν τοῦ δεξιοῦ βραχίονος, ὅστις κεκαμμένος ὑψοῦται μέχρι μικρὸν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεανίου καὶ τείνεται μετ' ἐμφράσεώς τινος πρὸς δεξιὰ. Ἡ θέσις τῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς χειρὸς δεικνύει ἀναμφισβητήτως, ὅτι ὁ ἀνὴρ διὰ ταύτης ἐκράτει τι ἀκριβῶς στρογγύλον. Ὁ ἀριστερὸς βραχίον κρέμαται ἀόρανης παρὰ τὸ πλευρόν, ὃ δὲ σχηματισμὸς τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς δεικνύει, ὅτι καὶ διὰ ταύτης διήρχετο ἀντικείμενόν τι πάντως ἐπίμηκες, τὸ ὅποιον ἔφερε τὸ ἄγαλμα κεκλιμένον πρὸς τὰ κάτω. Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου τοῦ νεανίου εἶνε μᾶλλον ἤρεμος.

Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε, ὅπως συνήθως εἰς τὰ ἀρχαῖα χαλκᾶ ἀγάλματα ἐκ ξένης ὕλης κατεσκευασμένοι, εἶνε δὲ ἡ κόρη καστανὴ καὶ τὸ περὶ αὐτὴν μέρος λευκόν. Ἐνθετοὶ ἐξ ἰδιαιτέρων μικρῶν τεμαχίων εἶνε καὶ οἱ μαστοί.

Ἐπὶ τινῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς χειρὸς εἶνε ἐπικεκολλημένα μικρὰ τεμάχια χαλκοῦ, διὰ τῶν ὁποίων ἐστηρίζετο τὸ ἐν αὐτοῖς στρογγύλον ἀντικείμενον, μικρὸν δὲ χαλκοῦν ῥαβδίον ὑπάρχει καὶ

ἐπὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς πρὸς ὅμοιον σκοπὸν χρησιμεῖον. Ἡ θέσις μάλιστα τούτου περιορίζοντος τὸ ἀνοῖγμα τῶν δακτύλων τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κατὰ τὸ ὀπίσθιον μέρος δεικνύει, ὅτι τὸ δι' αὐτῶν κρατούμενον ἀντικείμενον ἦτο λεπτὸν τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ὀπίσθιον μέρος.

Πρὸ πάντων ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός εἶνε πολλὰ μικρότατα τεμάχια χαλκοῦ στρογγύλα καὶ τετράγωνα ἐμβεβλημένα πρὸς ἐπικάλυψιν μερῶν ἐλαττωματικῶς γυθέντων.

2

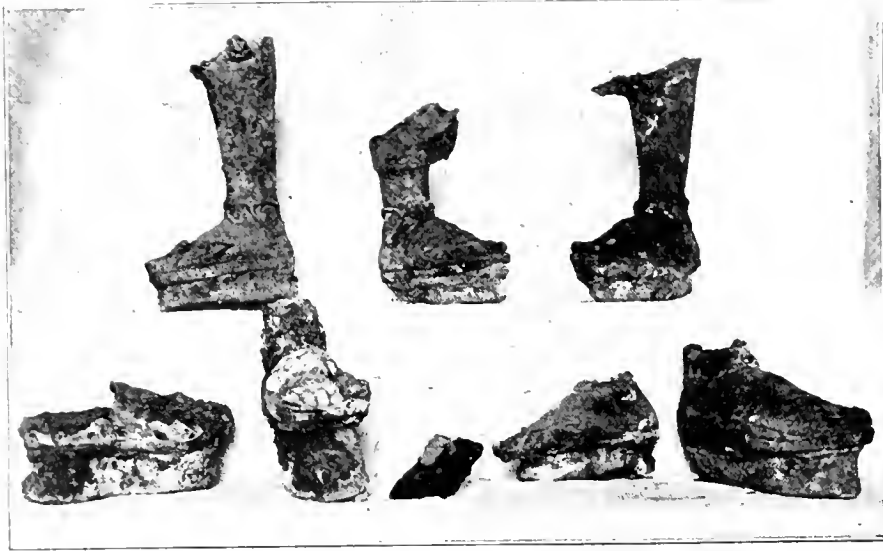
Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀγάλματος διατηρεῖτο ἀρκούντως, ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου τῆς κατιώσεως καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ πρὸ πάντων εἶχε σχηματισθῆ πολλὴ σκωρία, ἥτις ἔπρεπε πάντως νά ἀραιεθῆ διὰ χημικῶν οὐσιῶν, ὑπεβλήθη τὸ ὅλον ἄγαλμα εἰς χημικὸν καθαρισμόν ἕνεκα τοῦ ὁποίου μετεβλήθη τὸ ἀρχικὸν χρῶμα τῆς ἐπιφανείας του.

Τὸ ἄγαλμα ἐξήχθη εἰς πολλὰ τεμάχια, συνεκολλήθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις ἐπιδισθητοῦ καλλιτεχνημάτων André κληθέντος ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ

της Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Συμπληρωμένα εἶνε ὀλίγα μέρη τοῦ στέρνου, τῆς κοιλίας καὶ τῶν γλουτῶν. Ἐν τῇ ἀνωτέρω εἰκόνι 1 φαίνονται τὰ

κατὰ τὸ πρόσθιον τοῦ σώματος ἐλλείποντα μέρη, ἅτινα συνεπληρώθησαν.

Ύψ. ἀγάλματος 1.94. Κεφαλή μέχρι ἀρχῆς

Εἰκὼν 3.

τριγῶν ὑπὲρ τὸ μέτωπον 0.19. Κεφαλή μέχρι κορυφῆς τῶν ὑπὲρ τὸ μέτωπον τριγῶν 0.233.

Πίναξ 13.

Εἰκονιστικὴ κεφαλή ἀνδρὸς ἔχοντος βαθὺν πώ-

γωνά καὶ βραχίον ἀνάκτως διασκευασμένη κόμη. Τοῦ λαιμοῦ σώζεται μόνον τὸ πρόσθιον μέρος, δηλοῦται δ' ἐπ' αὐτοῦ διὰ γονδρῶν ἐγγαράκτων γραμμῶν ἢ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ συνέχεια τοῦ γενείου. Οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τῆς κεφαλῆς ταύτης εἶνε

Εἰκὼν 4.

Πίναξ 14 καὶ 16 Α.

ἐνθετοί, ἀλλ' ἐφαρμένοι. Ἡ κεφαλή ἐκαλύπτετο κατὰ τὴν ἀνέλευσιν αὐτῆς σχεδὸν ἐξ ἑλοκλήρου ὑπο σκωρίας (ἰδ. καὶ ἀνωτέρω εἰκόνα 2, δημοσιευθεῖσαν καὶ ἐν Πρακτικαῖς, 1900 σελ. 96, ἣ δ' ἐπιδερμὶς ταύτης εἶνε πολλαχῶς ἐφαρμένη. Ύψ. 0.29.

Ἀγάλματιον γυμνοῦ λίαν νεαροῦ ἐφήβου ἰσταμένου καὶ πατοδύτος σχεδὸν κατὰ τὸν ἀρχαῖκόν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν δύο ποδῶν. Τῆς δεξιᾶς χειρὸς οἱ δάκτυλοι ἀπεσπάρθησαν. Περιέρχον εἶνε τὸ σχῆμα, ὅπερ ἔχει ἡ ἀριστερὰ χεὶρ. Εἶνε αὕτη συν-

εσφιγμένη ως να εκράτει τι επίμηκες διερχόμενον δι' αὐτῆς, ἀλλ' ὁ μέσος δάκτυλος ἐξεχει, κεκαμμένος ἐπίσης, ἐκτὸς τοῦ αὐλοῦ, ὃν σχηματίζουν οἱ λοιποί.

Λεπτὸν διάδημα συνεκράτει τὴν κόμην. Οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ οἱ ὀδόντες μετὰ τῶν χειλέων ἦσαν ἐνθετοὶ καὶ λείπουνσι, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ μαστοί. Τῆς ῥινὸς τὸ ἄκρον λείπει, ἐφθαρμένη δ' εἶνε πρὸ πάντων ἢ ἐπιφάνεια τοῦ ἀριστεροῦ ποδός. ΥΨ. 0.33. ΥΨ. κεφαλῆς ἀπὸ σιαγονίου μέχρις ἄκρου μετώπου 0.063.

Εἰκὼν 5.

Πίναξ 15 καὶ 16 Β.

Ἀγαλμάτιον ἀνδρὸς ἀγενείου ἰσταμένου. Ὁ ἀριστερὸς ποὺς πολὺ ὀπίσω. Ἡ ἔλη στάσις ἐνέχει ἔμφρασιν τινα. Περὶ τὴν κόμην ἔχει διάδημα, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου μικρὰν γλαμύδα. Τῶν ὀφθαλμῶν ἦσαν μόνον αἱ κόραι ἐνθετοί. Οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν εἶνε ἀπεσπασμένοι, καὶ ἡ ἐπιφάνεια δ' αὐτοῦ εἶνε πολὺ ἐφθαρμένη. Ἐνθετοὶ ἦσαν ἐπίσης καὶ τὰ αἰδοῖα, ἅτινα λείπουνσι. Ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ κρανίου ὑπάρχει μικρὰ ὀπή. ΥΨ. 0.44.

Πίναξ 17

Ἀγαλμάτιον γυναικὸς ἐργαστοῦ ἐπὶ κυκλικῆς βάσεως ἐξ ἐρυθροῦ Λακωνικοῦ λίθου rosso antico. Οἱ πόδες εἶνε διὰ γαλίων ἐμβολίων καὶ μολύβδου προσκεκολλημένοι ἐπὶ τῆς βάσεως. Λείπει ὁ δεξιὸς βραχίον ἀπο τῶν ὤμων καὶ οἱ δάκτυλοι τῆς ἀριστερῆς χειρὸς. Οἱ μαστοὶ ἦσαν ἐνθετοὶ καὶ λείπουνσι. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀγαλμάτιου εἶνε λίαν ἐφθαρμένη. ΥΨ. ἀγαλμάτιου 0.25, ὄψ. βάσεως 0.098 καὶ διάμ. ταύτης 0.143.

Ἐκτὸς τῶν ἐπὶ τῶν πινάκων 7-16 ἀραιοποιημένων ἀγαλμάτων, ἀνεκλύσθησαν καὶ τὰ ἑξῆς:

1) Ποὺς δεξιὸς ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς κνήμης ἀγαλματος μεγάλου φυσικοῦ μεγέθους, ἐν σανδαλίῳ περιδεδεμένῳ δι' ἱμάντων. ΥΨ. 0.30.

2) Ἄλλος ποὺς δεξιὸς ἀπὸ ἀνωθεν τῶν ἀστράγαλων, μεγαλειότερος ἢ ὁ προηγούμενος, φέρων ὁμοίως σανδάλιον. ΥΨ. 0.31.

3) Ἄλλος ποὺς δεξιὸς ὁμοίως πρὸς τὸν προηγούμενον. ΥΨ. 0.29.

4) Ποὺς δεξιὸς, οὐτινος σφίζεται μόνον τὸ κάτω μέρος ἀπὸ τοῦ μεταταρσίου, μετὰ σανδαλίῳ. ΥΨ. 0.29.

5) Ποὺς ἀριστερός ἐν σανδαλίῳ ἀπὸ κάτωθεν τοῦ γόνατος. ΥΨ. 0.315.

6) Ἄλλος ἀριστερός ποὺς ὁμοίως ἐν σανδαλίῳ. ΥΨ. 0.30.

7) Ποὺς ὁμοίως ἄνευ σανδαλίῳ. ΥΨ. 0.27.

Οἱ πόδες οὗτοι ἀπεικονίσθησαν ἐν εἰκόνι 3 ἔχουσι δὲ πάντες εἰσέτι κάτωθεν τὸν μολύβδον, δι' οὗ ἐνεσφηνοῦντο καὶ προσκεκολληθῶντο ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ ἀγαλματος.

8) Βραχίον ἀριστερὸς ἀγαλματος ὑπερφυσικοῦ μεγέθους. Μήκ. 0.72.

9) Χεὶρ ἀριστερὰ ἀπὸ τοῦ καρποῦ μετὰ δακτυλίου, ἐξ ἀγαλματος πιθανῶς γυναικείου καὶ ἑτέρα ἀγαλματος ἀνδρικοῦ.

10) Ἄλλος βραχίον ἄνευ χειρὸς. Μήκ. 0.54.

11) Βραχίον ἀριστερὸς ἐκ μεγάλου ἀγαλματος πύκτου. Μήκ. 0.71.

12) Βραχίον δεξιὸς μεγάλου ἀγαλματος κεκαμμένος. Μήκ. 0.59.

Τὰ ἀνωτέρω 8-12 ἀπεικονίσθησαν ἐν εἰκόνι 4.

13) Δύο τεμάχια ἱματισμοῦ ἐκ μεγάλου ἀγαλματος.

14 Ξίφος χαλκόν εις τρία τεμάχια, ἕπερ ἐφέρετο ὑπο χαλκοῦ ἀγάλματος. Μήκ. 0.80 ἴδε εἰκ. 5.

15 Ἐτερον ξίφος ὅμοιον.

16 Μικρὸν ἀγάλματιον γυναικὸς ἐν ποδήρει χιτῶν ἐφθαρμένον. Ὑψ. κορμῶ 0.36. Τῆς κεφαλῆς ἀποσπασθείσης σφίζεται μόνον τὸ ὀπίσθιον ἤμισυ ἴδ. εἰκ. 6 καὶ 7.

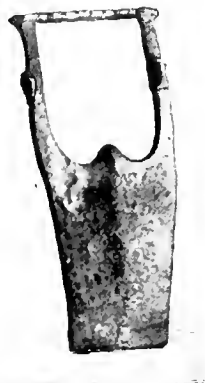

Εἰκὼν 6.

Εἰκὼν 7.

17. Μικρὰ λύρα ὕψ. 0.25, ἧτις ἐφέρετο ὑπὸ ἀγάλματος. Εἰκ. 8.

Εἰκὼν 8.

Ἡ φθορὰ τῶν χαλκῶν δὲν εἶνε τοσοῦτον μεγάλη οἷα ἡ τῶν μαρμαρίνων, τινὰ μάλιστα τούτων διατηροῦνται θαυμασίως, αἰτίον δὲ τούτου εἶνε βε-

βαίως ἡ μεγαλειτέρα ἀντίστασις, ἣν ἡδύνατο νὰ ἀντιτάσῃ κατὰ τῶν ὀλεθρίων ἐκ τῆς θαλάσσης ἐπιδράσεων ὁ χαλκός. Ὅπως προλήφθη ὅμως ὁ μετὰ τὴν ἀνέλκυσιν ἀπειλῶν ταῦτα κίνδυνος κατιώσεως, καὶ ἐπειδὴ πολλὰ τούτων ἐκαλύπτοντο ἐν μέρει ὑπὸ σκωρίας παραμορφούσης αὐτὰ, ὑπεβλήθησαν καὶ ταῦτα εἰς χημικὸν καθαρισμόν, ἐνεκα δὲ τούτου δὲν διατηροῦσι πλέον τὸ ἀρχικὸν χρῶμα.

Μαρμαρίνα.

Τὰ μαρμαρίνα ἀγάλματα ἐφθάρησαν δυστυχῶς τελείως, διαβρωθέντα ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν διαφόρων θαλασσίων ζουρίων, ὅσα κατασκευάζον φωλεὰς τρυπῶντα το μάρμαρον τῶν ἀγαλμάτων, ἐλάχιστα δὲ τούτων μόνον διατηρήθησαν ἐν μέρει, διότι καλυφθέντα, ὡς φαίνεται, ἐνωρὶς ὑπὸ ἰλύος δὲν ἦσαν ἐκτεθειμένα εἰς τὰς διαφόρους φθοροποιούσας ἐπιδράσεις τῆς θαλάσσης.

Ἐν τοῖς Πρακτικαῖς τοῦ 1900 (σελ. 207) ἐδημοσιεύθη ἤδη τὸ κάλλιστα διατηρούμενον τῶν μαρμαρίνων ἀγαλμάτων, παριστᾷ δὲ τούτο νεανίαν γυμνὸν ἔχοντα θέσιν δυναμὲν διαφοροτρόπως νὰ ἐξηγηθῇ ἴδ. Πιν. παρ. 1. 1. Ἐχὼν οὗτος τὸ δεξιὸν γόναυ κεκαμμένον καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ ποδὸς κλίνει μὲ κυρτὸν τὸ σῶμα πρὸς τὰ ἔμπρός, ἐνῶ ἔχει τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὸ ἄνω, πρὸς τὴν διεύθυνσιν καὶ ἀπειλίζει πληρῆς προσοχῆς καὶ ποιᾷς τινος ἀρίστου ἐκφράσεως ὁ δεξιὸς βραχίονας εἶνε καθεμιμένος ἀνευ τινὸς ὀρισμῆνης ἐνεργείας, ὁ δ' ἀριστερὸς ἦτο ὑψηλὰ προτεταμένος. Τοῦ ἀγάλματος σφίζεται ἀλώβητον μόνον τὸ δεξιὸν μέρος.

Ἐκ τῶν λοιπῶν μαρμαρίνων ἀγαλμάτων περιγράφωμεν ἐνταῦθα δι' ὀλίγων ὅσα διατηροῦνται τοσοῦτον, ὥστε νὰ διακρίνηται τοῦλάχιστον ἐν ταῖς γενικαῖς γραμμαῖς τὸ σχῆμα αὐτῶν.

1 Κολοσσικὸν ἄγαλμα ἀνδρὸς ἵσταμένου ἀνευ κεφαλῆς, βραχιόνων καὶ ἄκρων ποδῶν. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ εἶνε τελείως ἐφθαρμένη ὅς βραχιόνες ἦσαν ἐνθετοί. Ὑψ. 2.20. Πιν. παρ. Α 2.

2) Ἄγαλμα ἀνδρὸς ἔχοντος τὸ ἄνω σῶμα τεταμένον, ὥστε ἔμελλε νὰ βάλῃ τι μεθ' ὀρμῆς διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς. Ἄνευ χειρῶν καὶ ποδῶν. Ὑψ. 1.33. Πιν. παρ. Α 4.

3) "Αγαλμα πιθανώτατα θεοῦ καθημένου, φυσικοῦ περίπου μεγέθους· ὁ ἀριστερός βραχίον ἦτο ὑψωμένος, ὡστέ ἐκράτει σκῆπτρον, ὁ δὲ δεξιὸς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ γόνατος, ἐφ' οὗ σφίζεται καὶ τεμάχιον ἐνδύματος. Οἱ πόδες καὶ ὁ ἀριστερός βραχίον λείπουν τελείως, τοῦ δὲ λοιποῦ ἀγάλματος μόνος σχεδὸν ὁ πυρῆν διατηρεῖται. Ὑψ. 1.30. Πιν. παρ. Α 3.

4) Νεανίας γυμνός, ὄρθιος, πατών ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καὶ ἔχων τὸν δεξιὸν πρὸς τὰ ὀπίσω. Διὰ τοῦ δεξιοῦ ἀγκῶνος ἠρείδετο ἐπὶ στήλης Ἑρμοειδούς μετ' ἀνθρωπίνης μορφῆς. Μέγεθος ἔχει περίπου φυσικόν. Καὶ τούτου μέλις διακρίνεται τὸ σχῆμα ἐκ τῆς φθορᾶς. Ὑψ. 1.80. Πιν. παρ. Α 3.

5) "Αγαλμα ἄνευ χειρῶν καὶ ποδῶν βλέπον πρὸς ἀριστερά. Τὸ ἄνω τοῦ κρανίου ἦτο ἰδιαιτέρως εἰργασμένον καὶ λείπει. 1.34. Πιν. παρ. Δ 2.

6) Τὸ ἄνω μέρος κρανίου ἀγάλματος ἔχον τὴν ὑπὲρ τὸ μέτωπον κόμην συμπεπλεγμένην εἰς τὸ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀπολλωνος τοῦ Belvedere πρὸ πάντων γνωστῶν σχῆμα. Εἶνε ἰδιαιτέρως εἰργασμένον καὶ συμφωνεῖ κατὰ τὸ μέγεθος πρὸς τὸ ἄνω ἀγαλμα, δὲν εἶνε ὅμως βέβαιον ἂν ἀνήκεν εἰς τοῦτο. Διατηρεῖται ὅπωςδὴποτε καλῶς. Πιν. παρ. Δ 2, κάτω ἀριστερά.

7) Ἀνὴρ φυσικοῦ μεγέθους κλίνει ὡς προτιθέμενος νὰ πληρῆ βιαίως πρὸς τὰ ἐμπρὸς κάμπτων τὸν δεξιὸν πόδα· ὁ ἀριστερὸς ποὺς εἶνε πολὺ ὀπίσω. Ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ μηροῦ καὶ κάτω εἶνε ἰδιαιτέρως εἰργασμένον. Καὶ ἐνταῦθα ἢ ἐπιφάνεια τελείως ἐφθαρμένη. Ὑψ. 1.35. Πιν. παρ. Β 2.

8) "Αγαλμα νεανίου λεπτοφυοῦς, ὅσον δύναται νὰ κριθῇ ἐν ἧ καταστάσει σφίζεται. Ἐχει σάσιν ὁμοίαν πρὸς ἔλκοντά τι ἀφ' ὑψηλοῦ. Καὶ οἱ δύο βραχίονες εἶνε πρὸς ἀριστερά ὑψωμένοι καὶ κάμπτονται κατὰ τοὺς ἀγκῶνας, τῶν δὲ ποδῶν ὁ μὲν ἀριστερός εἶνε ὄρθος ὁ δὲ δεξιὸς κεκαμμένος. Ὑψ. 1.20. Πιν. παρ. Γ 3.

9) Ἐτερον νεανικὸν ἀγαλμα. Τὸ ἄνω σῶμα κλίνει ἐλαφρῶς, οἱ δὲ βραχίονες ἔχουσι θέσιν, ὁποίαν συνήθως ἔχει ἀνὴρ τοξεύων. Ὁ ἀριστερὸς μηρὸς εἶνε προτεταμένος ὁ δὲ δεξιὸς πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος σφίζεται λείψανον ἐνδύματος. Αἱ ἄκραι χεῖρες καὶ οἱ πόδες ἀπὸ τῶν γονάτων λείπουν. Ὑψ. 1.30. Πιν. παρ. Γ 4.

10) Κορμὸς ἀγάλματος πιθανώτατα Ἀφροδίτης. Σφίζονται ὀλίγον καλῶς μόνον οἱ γλουτοί. Πιν. παρ. Γ 1.

10* Τεμάχιον ἐνδύματος μετὰ ἀγγελίου ἀνήκον πιθανώτατα εἰς τὸ αὐτὸ ἀγαλμα. Πιν. παρ. Γ 2.

11) "Αγαλμα πιθανῶς Ἀπολλωνος μὲ μακροὺς πλακάμους καταπίπτοντας ἐπὶ τοῦ νότου. Διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγκῶνος ἐστηρίζετο ἐπὶ τρίποδος φέρωντος ὑψηλὸν κωνικὸν ἐπίθημα. Καλῶς διατηρεῖται μόνον τὸ ὀπισθεν μέρος ἀπὸ τοῦ τραχήλου μέχρι τῶν γλουτῶν καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ τρίποδος. Ὑψ. 1.20. Πιν. παρ. Δ 1.

12) "Αγαλμα καθ' ὅλα ὅμοιον πρὸς τὸν Ἡρακλέα Farnese τοῦ Γλύκωνος, ἄνευ κεφαλῆς. Τοῦ λοιποῦ σώματος ἢ ἐπιφάνεια κατεστραμμένη. Ὑψ. 2.30. Πιν. παρ. Β 1.

13) Τὸ ἄνω μέρος πολεμιστοῦ μετὰ κράνους. Ἡ κεφαλὴ μετὰ μέρος τοῦ στέρνου εἶνε ὡς σφῆν ἔνθετος εἰς τὸ λοιπὸν σῶμα. Ὑψ. 1.43. Πιν. παρ. Ζ 2.

14) Νεανίας ὄρθιος στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς. Ἡ κεφαλὴ κλίνει ἐλαφρῶς. Ἄνευ βραχιόνων. Ὁ ἀριστερὸς ὤμος μετὰ τῆς κεφαλῆς ἰδιαιτέρως εἰργασμένος. Ὑψ. 1.90. Πιν. παρ. Ζ 4.

15) "Αγαλμα μορφῆς καθημένης καὶ ἐχούσης τὸν δεξιὸν βραχίονα διαγωνίως πρὸ τοῦ στήθους. Τελείως ἐφθαρμένον, λείπουνσι κεφαλὴ, πόδες καὶ ἀριστερός βραχίον. Ὑψ. 1.40.

16) Ἐπὶ σώματος παντελῶς ἐφθαρμένου νεαροῦ ἀνδρὸς ἱσταμένου ὄρθιου σφίζεται κάλλιον διατηρουμένη ἢ κεφαλὴ. Παριστᾷ νεανίαν, τοῦ ὁποίου τὸ γένειον μόλις ἀρχίζει νὰ φύηται. Τὸ ἀγαλμα ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς· ἢ κεφαλὴ κλίνει πρὸς ἀριστερά. Ὑψ. 1.85. Πιν. παρ. ενθ. Ε 1, 2.

17) Κορμὸς ἀγάλματος μὲ διεστηκότας πόδας ἄνευ βραχιόνων. Ὑψ. 1.35. Πιν. παρ. Ζ 3.

18) "Αγαλμα ἥρωος πωγωνοφόρου μὲ κράνος· ἡμισφαιρικόν. Τὸ ἱμάτιον ἀφίνει γυμνὸν τὸν δεξιὸν ὤμον· ὁ δεξιὸς βραχίον ἐκράτει τι ὑψωμένον πρὸ τοῦ στήθους, ὁ δ' ἀριστερὸς ἦτο περιβεβλημένος διὰ τοῦ ἱματίου. Ὁ ἥρωος ὠδεύει πρὸς δεξιὰ στρέφων τὸ πρόσωπον πρὸς ἀριστερά. Τὸ ἄνω ἡμισυ εἶνε ἰδιαιτέρως εἰργασμένον, ἐστηρίζετο δ' ὀπίσω τὸ ἀγαλμα ἐπὶ κορμῷ δένδρου. Λείπουνσι ἢ δεξιὰ

χειρ. ὁ ἀριστερός βραχίον καὶ ὁ πούς ἀπὸ τοῦ γόνατος. Ὑψ. 1.93. Πιν. παρ. Ε 4.

19 Ἦρως ἄνευ κράνους καὶ γενείου ὁμοιάζει ὡς πρὸς τὴν στάσιν τῶν χειρῶν καὶ τὴν κίνησιν καθ' ὅλα πρὸς τὸ προηγούμενον ἀγάλμα, μεθ' οὗ ἀπετέλει πιθανῶς μιαν κοινὴν παράστασιν. Λείπουντι οἱ πόδες. 1.40. Πιν. παρ. Ε 3.

20 Τὸ ἄνω μέρος ἀνδρικοῦ ἀγάλματος ἐν ἱματισμῷ. Ὑψ. 1.45. Πιν. παρ. Ζ 1.

21 Κορμὸς ἵππου μήκ. 1.65 ἄνευ ποδῶν καὶ οὐρᾶς. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ τραχήλου ἔχει κοιλώμα μετὰ μεγάλης τετραγωνικῆς ὀπῆς ἐν τῷ μέσῳ πρὸς ἐνθεσιν τῆς ἰδιαιτέρως ἐργασμένης κεφαλῆς. Ὡς γαίλιος τοῦ κοιλώματος τούτου χρησιμεύει ἀνήλυπτος ἱμάς, ἐφ' οὗ εὐρίσκονται ἀμελῶς ἐργασμένα ἐν τῷ μέσῳ ἄσπες καὶ ἑκατέρωθεν τούτου κατὰ σειρὰν κράνος, ἄσπες γαλατικῆ καὶ πέλεκος. Ὑπὸ τὴν κοιλίαν εἶχε στέρνισμα. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἵππου διατηρεῖται καλῶς. Ἐντὸς τοῦ κοιλώματος τοῦ τραχήλου εἶνε ἐγγεγραμμένον ἐν Δ. Πιν. παρ. Β 3.

22 Κεφαλή ἵππου μετὰ πλουσίῳ γαλίνοῦ ἀνήκουσα εἰς κορμὸν ὅμοιον πρὸς τὸν ἀνωτέρω. Ἡ δεξιὰ πλευρὰ ταύτης διατηρεῖται καλῶς. Ὑψ. 0.72. Πιν. παρ. Δ 4.

23 Κορμὸς ἵππου μετὰ τῆς κεφαλῆς, ἰδιαιτέρως ἐπιτεθείσης, ὅμοιος πρὸς τὸν ὑπ' ἀρ. 21 ἀλλ' ἐντελῶς ἐρθαρμένος. Πιν. παρ. Δ 3.

24 Τρίτος κορμὸς ἵππου διατηρούμενος κάλλιον ἢ οἱ δύο ἕτεροι. Ἐπὶ τοῦ ἱμάντος τοῦ τραχήλου εἶνε ἀναγεγλυμμένα ἐπὶ μὲν τοῦ μέσου κεφαλή Μεδοῦσης, ἑκατέρωθεν δὲ ταύτης φολίδες. Πιν. παρ. Β 4.

Τέταρτος κορμὸς ἵππου λίαν ἐρθαρμένος ὅστις, ἀποκοσπέτων τῶν κάλων κατὰ τὴν ἀνέλικυσιν, βυθισθεὶς εἰς βῆθος ὅπου δὲν ἤδύναντο νὰ κατέλθωσιν οἱ δύται, δὲν κατωρθώθη νὰ ἀνελικυθῆ ἐκ νέου.

Ἐκτος τῶν ἀνωτέρω εὐρέθησαν καὶ περὶ τοὺς δέκα εἰσέτι κορμοὶ ἀγαλμάτων εἰς ἀμόρφους ὄγκους μεταβληθέντες, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα μέρη ἀγαλμάτων καὶ πολλὰί πλίνθοι τοιοῦτων, ὧν τινες εἶνε ἐντος περιέργων λεκανοειδῶν βαθριδίων. Εἰκ. 9.

Τῶν ἵππων εὐρέθησαν αἱ βῆσεις, τὰ ὑπὸ τὴν κοιλίαν στέρνισμα καὶ πολλὰ τεμάχια τῶν πο-

δῶν, ὥστε πιθανὸν εἶνε ὅτι ἐκ τούτων τις θὰ δυνηθῆ νὰ συγκολληθῆ καὶ νὰ ἀποκαταστῆ ἄρτιος.

Αἱ δημοσιευόμεναι φωτογραφίαι τῶν μαρμαρίνων ἀγαλμάτων ἐλήφθησαν, ἐν ᾗ θέσει εἶνε νῦν

Εἰκὼν 9.

ταῦτα ἐκτεθειμένα ἐν τῇ δεξιᾷ πρὸ τοῦ Μουσείου στοῦ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκλεχθῆ ἐκάστοτε ἢ ἀρμοδίᾳ διὰ τὴν φωτογράφησιν ἐκάστου ἀγάλματος ὅψις.

Σκεύη.

Τὰ ἐξαχθέντα ὑπὸ τῶν θυτῶν σκεύη τοῦ πληρώματος ἔχουσι μεγάλην σπουδαιότητα, διότι δύνανται, ἂν ὀρισθῶσι χρονολογικῶς, νὰ ἐξακριβώσωσι καὶ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐγένετο τὸ ναυάγιον τοῦ πλοίου, εἶνε δὲ πῆλινα καὶ ὑάλινα καὶ μετὰ λίνα ἀγγεῖα, ὡς καὶ ἄλλα μικρὰ ἀντικείμενα μετὰ λίνα.

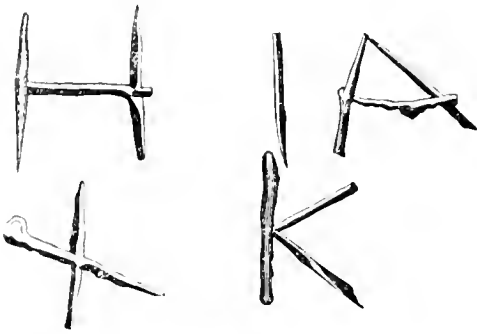
1) Πῆλινα ἀγγεῖα. Ἀποτελοῦνται ταῦτα ἐκ μεγάλων ἀμφορέων ἐχόντων ὀξεῖαν βῆσιν, οἰνοχρῶν διαφόρων μεγεθῶν καὶ σχημάτων, τρυβλίων καὶ ἀγγείων διαφόρων ἄλλων σχημάτων. Ἡ τεχνικὴ ἀπεργασία τούτων ὡς καὶ τὰ σχήματα εἶνε τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἀγγείων τῆς Ἑλληνιστικῆς πρὸ πάντων περιόδου, ἅτινα διετηρήθησαν μέχρι τοῦ α' μ. Χ. αἰῶνος.

Ἐπὶ τῶν παρενθέτων πινάκων Η, Θ, εἰκονίζον-

ται τὰ διάφορα σχήματα τῶν εὐρεθέντων πηλίνων καὶ βαλίνων ἀγγείων.

Πίναξ Παρ. II ἀρ. 1-4 εἰκονίζονται αἱ τέσσαρες διάφοροι μορφαί, ὡς ἔχουσιν οἱ μεγάλοι ἀμφορεῖς. Τὰ μεγέθη τούτων εἶνε τῶν μὲν μικρῶν τῆς ὑπ' ἀριθ. 1 μορφῆς 0.55, τῶν δὲ μεγάλων 0.80 περίπου. Ὁ πηλὸς αὐτῶν εἶνε ἐρυθρὸς λίαν καλῶς κατεργασμένος, εἶνε δὲ τὰ τοιχώματα αὐτῶν πρὸ πάντων τῆς μορφῆς ἀριθ. 4 λίαν χονδρὰ περίπου. 0.025. Τοιοῦτοι ἀμφορεῖς εὐρέθησαν ἐν σωρῶ περι τούτους εἰκοσιν, ἐχρησίμευσαν δὲ πιθανώτατα ἐν τῷ πλοίῳ, ὅπως περιλαμβάνωσι διάφορα ἐφόδια ἐν ἐνὶ τούτων εὐρίσκοντο εἰσέτι πυρῆνες ἐλαιῶν.

Ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κοιλίας ἐνὸς ἀμφορέως τῆς μορφῆς B εἶνε ἐγκεχαραγμένη δι' ὀξείας ἐγκαλείου ἢ παραπλεύρως πανομοιότυπος εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ περίπου τοῦ πραγματικοῦ μεγέθους τῶν γραμμῶν διδομένη ἐπιγραφή.

Ἐπὶ ἐτέρου ἀμφορέως τῆς μορφῆς I εὐρίσκειται ἢ ὁμοίως ἐν πανομοιότυπῳ διδομένη λατινικὴ ἐπιγραφή.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος ἀρ. 5-9 εἰκονίζονται διάφορα ἀγγεῖα, ἅτινα ἐχρησίμευσαν βεβαίως ὡς δοχεῖα οἴνου.

Τὸ σχῆμα τῶν ἀρ. 5-8 εἶνε ἐκ τῶν χαρακτηριστικωτέρων τῆς Ἀλεξανδρινῆς περιόδου. Πρὸς τὸν ἀρ. 5 ὁμοία εὐρέθησαν ἐν Fayoum μετ' ἀντικειμένων τῶν χρόνων τῶν Πτολεμαίων.

Ἄλλ' ἔτι χαρακτηριστικώτερα εἶνε τὰ ὅμοια

πρὸς τὸν ἀρ. 8 ἀγγεῖα. Ἐχουσι ταῦτα συνήθως κιτρίνην ἀλοιφήν καὶ ἐπὶ ταύτης διὰ καστανοῦ γάνωματος διάφορα κοσμηματα, πολλὰ δὲ τοιαῦτα ἀγγεῖα κέκτηται τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν. Το ἐπὶ τοῦ πίνακος ἡμῶν εἰκονιζόμενον ἀγγεῖον σώζει μόνον ἐλάχιστα ἀλλὰ σαφῆ λείψανα τῆς ἀλοιφῆς.

Εἰκὼν 10.

Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἀπαντῶσι συνήθως ἀπο τοῦ γ' μέχρι τοῦ α' π. X. αἰῶνος ἐν ἀρχαίοις τάφοις.

Πολλὰ λείψανα κιτρίνης ἀλοιφῆς ἔχει καὶ ὁ ἀρ. 10.

Τὸ μέγεθος τῶν ἀνωτέρω ἀγγείων εἶνε ἀπὸ 0.27-0.30, εὐρέθησαν δὲ περὶ τὰ τριάκοντα πέντε τοιαῦτα. Ὁ ἀρ. 7 ἔχει διπλάσιον περίπου μέγεθος.

Ὁ ἀριθμὸς 10 παριστᾷ τεμάχιον σκύρου τῶν λεγομένων Μεγαρικῶν· τὸ γάνωμα αὐτοῦ εἶνε κατὰ τὸ ἥμισυ μέλαν καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐρυθρὸν, ἔχει δ' ὡς κόσμημα ζώνην βοδᾶκων καὶ ἀνθεμοειδῆ σχήματα καλύπτοντα ἐν εἰδει φολίδων τὸ κάτω τῆς κοιλίας. Καὶ τῶν ἀγγείων τοῦ εἶδους τούτου ἡ χρονολογία ἔριζεται ἀπο τοῦ 3^{ου} π. X. αἰῶνος μέχρι τοῦ 2^{ου} μ. X.

Πίν. παρ. Θ ἀρ. 11-12 παρίστανται δύο πρόχοι ὑψ. 0.28-0.31 ἐκ πηλοῦ ὠχρερυθροῦ ὁμοίου περίπου πρὸς τὸν τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν οἰνοχοῶν.

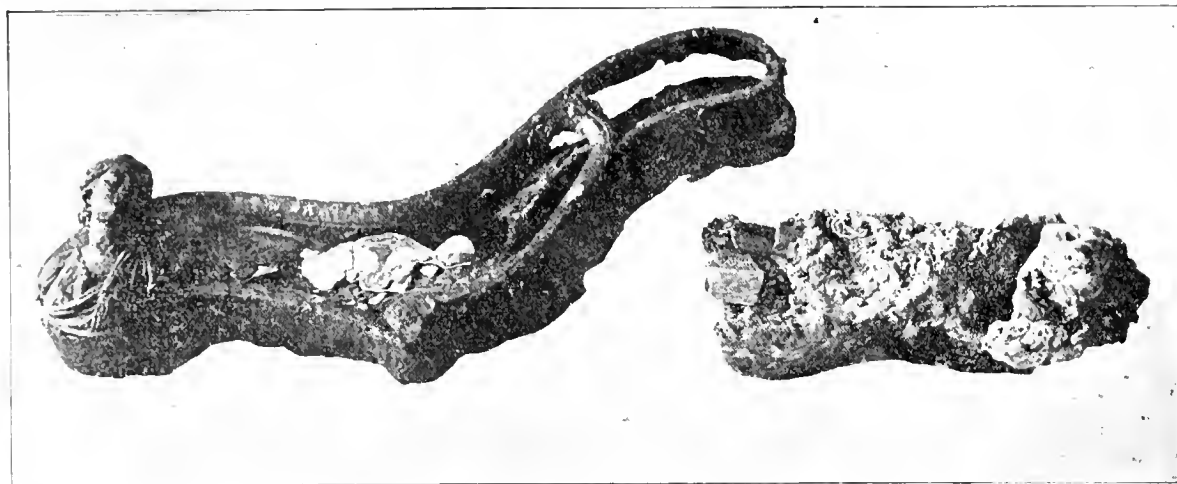
Πίν. παρ. Θ ἀρ. 13. Ἀγγεῖον ἐκ πηλοῦ τεροῦ με μέλαν, κακῆς ποιότητος, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξαλειφθέν, γάνωμα. Ὀλίγον κατωτέρω τοῦ χειλούς ὑπῆρχε περὶ τὸν λαιμὸν λεπτὴ περιφερικὴ ἕξοχή, ἐσωτερικῶς δὲ φράσσεται ὁ λαιμὸς παρὰ τὴν κοιλίαν διὰ διατρήτου καλυμματιῦ. Ἐπὶ τῆς κοιλίας παρὰ τὴν λαβὴν ὑπάρχει καὶ μικρὰ προχὴ μὴ διακρινομένη ὀυστοχῶς ἐπὶ τῆς φωτογραφίας.

Ἄρ. 14. Ἀλαβαστροειδὲς ἀγγεῖον. Εἶνε ἐξ ἐρυθροῦ πήλου κατασκευασμένον καὶ δὲν διακρίνεται ἂν εἴη γάνωμα. Ἐπὶ τοῦ χεῖλους σχεδὸν ὑπῆρχε μικρὰ λαβὴ ἀποσπασθεῖσα.

Χυτρίδια ὅμοια πρὸς ἄρ. 13 εὗρέθησαν πολλά,

ἐν δὲ μόνον τοῦ σχήματος ἄρ. 16. Ὁ πήλος αὐτῶν εἶνε κιτρινωπὸς μετρίως ποιότητος.

Πίν. παρ. Θ 2 ἄρ. 17 λείπει ἢ λαβὴ καὶ ὁ λαίμας. Ἐκ πήλου ὁμοίου πρὸς ἄρ. 13. Ἐχει αὐλακώσεις κατὰ μῆκος τῆς κοιλίας.

Εἰκὼν 11.

Ἄρ. 18. Λείπει τὸ στόμιον εὗρέθησαν καὶ τρία ἕτερα ὅμοια ἀλλὰ μᾶλλον ἐλλιπῆ. Ἐκ πήλου ἐρυθροῦ οὐχὶ τόσον καλλῆς ποιότητος. Καὶ τὰ ἀγγεῖα ταῦτα εἶνε χαρακτηριστικὰ ἐν τοῖς τέτοις τῶν τριῶν τελευταίων π. Χ. αἰῶνων, ἐχρησίζεμενον δ' ἴσως ὡς μυροδοχεῖα. Παραπλήσια εἶνε καὶ τὰ ἀγγεῖα τοῦ σχήματος ἄρ. 19.

βεβαμμένη διὰ βαθῆς ἐρυθροῦ χρώματος, ἔχοντος ἐνιαχοῦ καστανόχρους κηλίδας ἐκ σφάλματος ἴσως κατὰ τὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν ὀπτησιν τῆς βαφῆς. Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας ἔχρουσι τινὰ ἐξ αὐτῶν περὶ τὸ κέντρον λεπτούς, πρὸ τῆς ὀπτήσεως χαραχθέντας κύκλους καὶ στιγμαίς, τινὰ δὲ καὶ ἀνθεμοειδῆ σχήματα. Διάμετρος ἀπὸ 0.16-0.41 καὶ ὕψ. 0.047. Τὰ τρυβλία ταῦτα ἔχρουσι

Εἰκὼν 12.

Εἰκὼν 13.

Ἄρ. 20-23. Τρυβλία διαφόρων μεγεθῶν ἐκ πήλου χρώματος ὑπολευκοῦ κλίνοντος ὀλίγον πρὸς το βροδοχρῶν, κἀλλιστα κατεργασμένου. Τινὰ τούτων εἶνε λεπτότατα. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν εἶνε

μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὰ λεγόμενα *Σίγμια ἀγγεῖα* ἢ τὰ *Ἀρσητινὰ ἀγγεῖα* (*terra sigillata*), ὅμοια δὲ τούτοις εὗρέθησαν ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ πρὸ πάντων καὶ ἀνηκουσιν εἰς τοὺς τελευταίους π. Χ. αἰῶνας.

Ὅμοιον τὸν πήλον καὶ τὴν τέγγην εἶνε καὶ τὸ

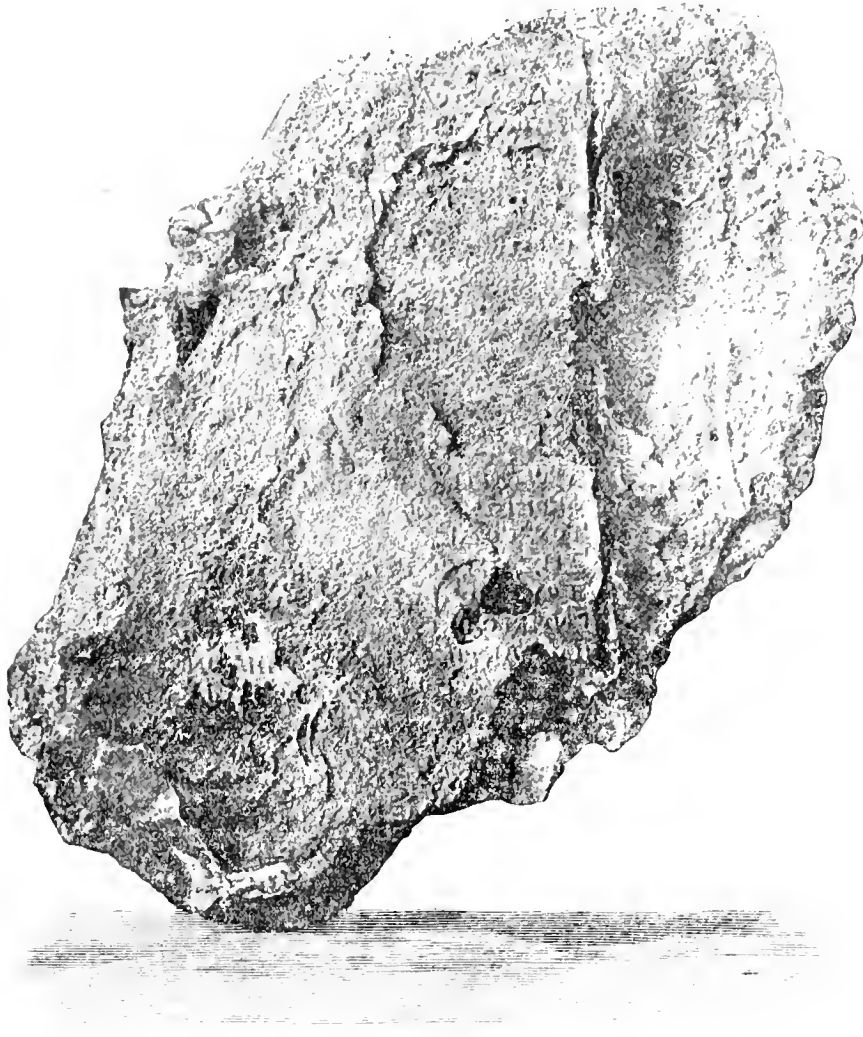
μικρὸν κύπελλον ἀρ. 24, παραπλήσιος δὲ ἀλλ' ἐκ πηλοῦ ἐρυθροτέρου καὶ λεπτοτέρου εἶνε καὶ ὁ δίωτος σκύφος ἀρ. 25. Ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῶν λαβῶν τούτου παρὰ τὸ χεῖλος εἶνε ἐπικεκολλημένα δύο κισσοειδῆ φύλλα.

Ἄρ. 26. Τρυβλίον ἐκ πηλοῦ κοινού καὶ χονδρῶς, χρώματος λίαν ἀκαθάρτου λευκοῦ. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶνε ἐστίλωμένη, ἐχρησί-

μευον δ' ἴσως τὰ τρυβλία ταυτα διὰ το κατώτερον προσωπικόν τοῦ πλοίου.

Ὅμοίως ἐκ κοινῆς πηλοῦ ἀλλ' ἐρυθροῦ χρώματος εἶνε καὶ τὸ μόνωτον κύπελλον ἀρ. 27.

Ὁ λύχνος Πίν. παρ. Η ἀρ. 28 εἶνε ὅπως καὶ οἱ ἀρ. 13 καὶ 17 ἐκ πηλοῦ τετρουῦ, ἔχει δὲ ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας μίαν μεγάλην κεντρικὴν ὀπήν καὶ τρεῖς ἄλλας μικροτέρας περὶ ταύτην.

Εἰκὼν 14.

2 *Válva*. Πολυτιμότερα τῶν πηλίνων εἶνε τὰ εὐρεθέντα ὑάλινα ἀγγεῖα, εἶνε δὲ ταῦτα ποτήρια διαφόρων σχημάτων καὶ μεγεθῶν. Ἐπὶ τοῦ πίνακος Η ἀπεικονίζονται τινὰ τούτων ἀρ. 30-34.

Τὸ χρώμα τοῦ μασσοειδοῦς σκύφου ἀρ. 33, ἐν κοσμῇ ἀνάγλυπτος στέφανος ἐκ μεγάλων φύλλων εἶνε ἀνοικτὸν κυανοῦ. Ὁ ῥυθμὸς τοῦ κοσμημάτος

καὶ ἡ καλὴ κατασκευὴ τοῦ ἀγγείου τούτου δὲν ἐπιτρέπει νὰ καταβιδιάσωμεν αὐτὸ πέραν τῶν πρώτων Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

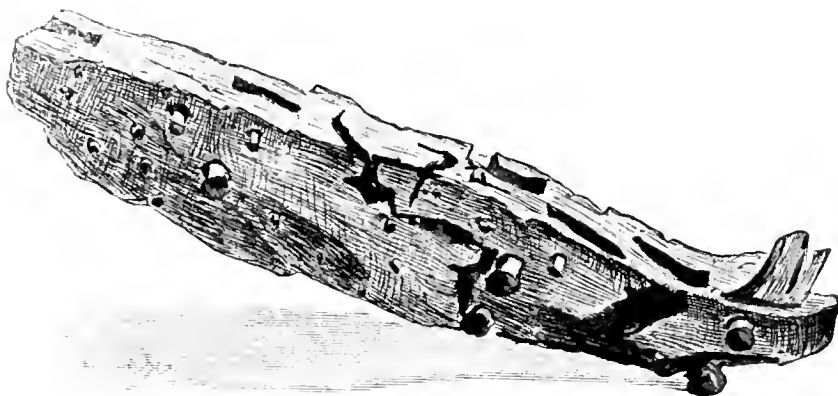
Τὸ μέγα ποτήριον, οὐτινος μόνον ἐν ταμῆγιον εἰκονίζεται ἐπὶ τοῦ πίν. Η ἀρ. 32 χαρακτηρίζεται διὰ τοῦ σχήματος τῆς λαβῆς αὐτοῦ ὡς ἔργον ἀναμρισθητικῶς Ἑλληνικῶν χρόνων. Τὸ χρώμα

τουτου εινε βαθύ πράσινον, εϋρίσκομεν δὲ τὸ σχήμα αὐτοῦ πρὸ πάντων εἰς ἀργυρᾷ κύπελλα τῶν Ἑλληνικῶν χρόνων.

Ἄρ. 34 εἰκονίζει τεμάχιον τιᾶλης, ἣτις εἶχε

περὶ τὴν βάση ἀναγλυπτα φύλλα ἐν εἶδει ἀκτίνων καὶ ὑπὸ τὸ χεῖλος κατὰ διαστήματα μικρᾶς ἐπιμήκεις ἔξοχάς.

Οἱ μικροὶ πολύχρωμοι κύβοι ἀρ. 30-31 δὲν εἶνε

Εἰκὼν 15

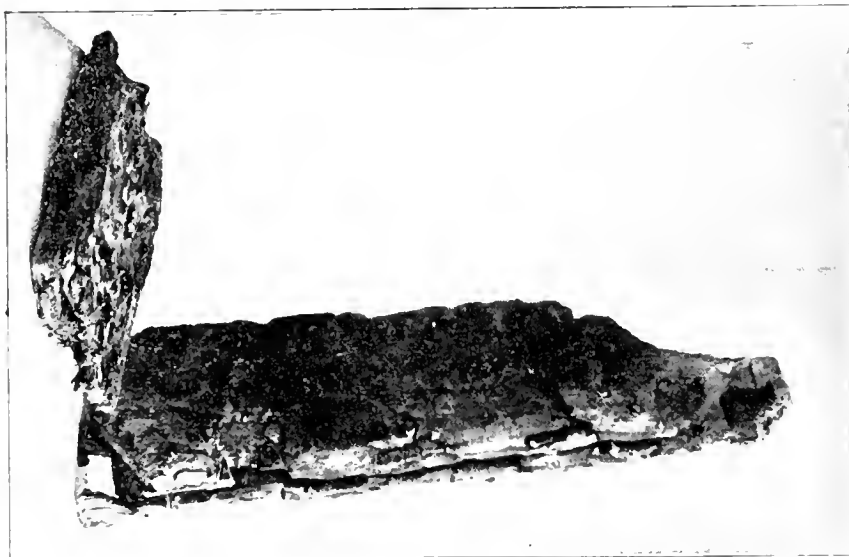
τοσοῦτον καλῆς κατασκευῆς, ὅπως τὰ λοιπὰ ἀγγεῖα.

Πλὴν τῶν πηλίνων καὶ θαλίμων σκευῶν εϋρέθησαν καὶ ὀλίγα ἐφθαρμένα ἀργυρᾷ ποτήρια κωνικοῦ σχήματος καὶ μία ἀργυρᾷ οἰνοχόησκη. Ὡς καὶ τὸ ἐν Πίν. Θ μεμονομένως εἰκονισμένον ἀλα-

βάστρινον ἀμφοριδίον ὕψ. 0,13.

Χαλλῶν ἀγγείων μόνον μικρὰ τεμάχια καὶ ὀλίγα λαβὰ εϋρέθησαν.

Εἰς πρόσωπόν τι τοῦ πλήρωματος ἀνῆκεν καὶ χρυσοῦν ἐνώτιον ἀποτελούμενον ἐκ μικρᾶς ἐλ-λειψοειδοῦς πλακῆς ἐγχύσεως περίξ ἐνθέτους μαργα-

Εἰκὼν 16.

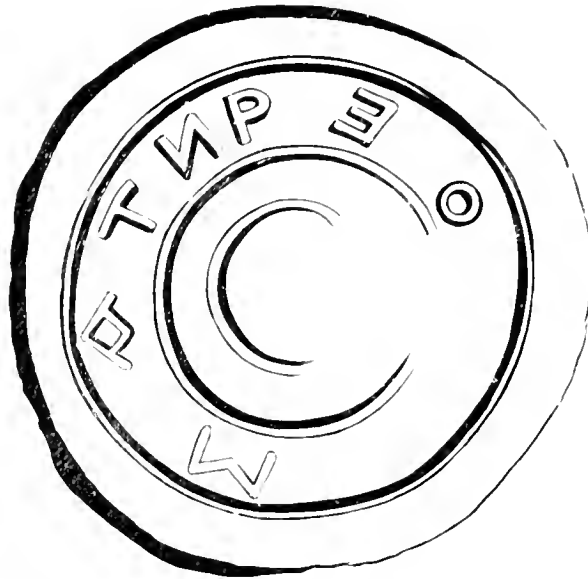
ριτσιδαῖς λίθους, καὶ ἐκ μικροῦ Ἑρωτιδέως Εἰκ. 10 κρατουτος λύραν καὶ ἐξαρτωμένου διὰ κραιίσκου ἀπο τῆς πλακῆς. Ὁμοια ἐνώτια πρὸς τοῦτο εϋρίσκονται συνηθέστατα ἐν τῆραις ἀπο τοῦ γ' μέχρι τοῦ α' π. Χ. αἰῶνος.

Πρὸς τούτοις δ' ἀνῆκεν εἰς τὸ πλήρωμα καὶ μία χαλκῆ κλίνη, ἥς μόνον τὰ ἄκρα εϋρέθησαν ἔχοντα ἀναγλύπτους προτομάς. Ἴδε εἰκ. 11-13.

Περίεργος εἶνε ἡ ἐν τῷ τόπῳ τοῦ ναυαγίου εϋ-ρεσις τῶν ἐπὶ τοῦ Πιν. θ εἰκονιζομένων κερα-

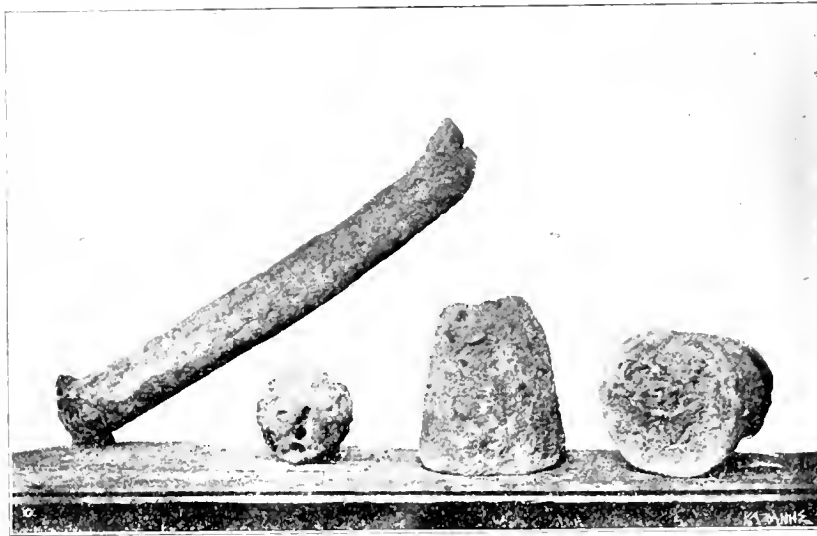
μίδων στέγης. Ἡ πρώτη (στρογγύλη) ἔχει μ.ῆκ. 0.66 πλ. 0.57 καὶ φέρει ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τὴν παραπλευρῶς διδομένην ἐν πανομοιότητι σφραγίδα τοῦ κατασκευάσαντος ἐργαστηρίου· παρὰ

τὰ τέσσαρα ἄκρα ἔχει ἀνὰ μίαν ὀπήν. Ἡ δευτέρα (καλυπτήρ) ἔχει μ.ῆκ. σωζόμενον 0.50 πλ. 0.15. Ὅμοίων κεραμίδων εὐρέθησαν καὶ μικρότερα τέμματα.

Εἰς τὴν ἐγχρησήμενον οἱ κωνικοὶ ὄγκοι μολύβδου οἱ ἀπεικονιζόμενοι ἐπὶ τῆς εἰκόνας 17 δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ λεγθῆ· ἔχουσιν οἱ μεγαλύτεροι ὕψ. 0.21,

0.22, 0.17 φέρουσι μίαν διαμπερῆ ὀπήν καὶ ζυγίζουσι ὀκτάδας $41 \frac{1}{2}$, $43 \frac{1}{4}$, $42 \frac{1}{2}$, καὶ ὁ μικρότερος, οὐτινος εἶνε ἀποκεκομμένον τὸ κάτω μέρος

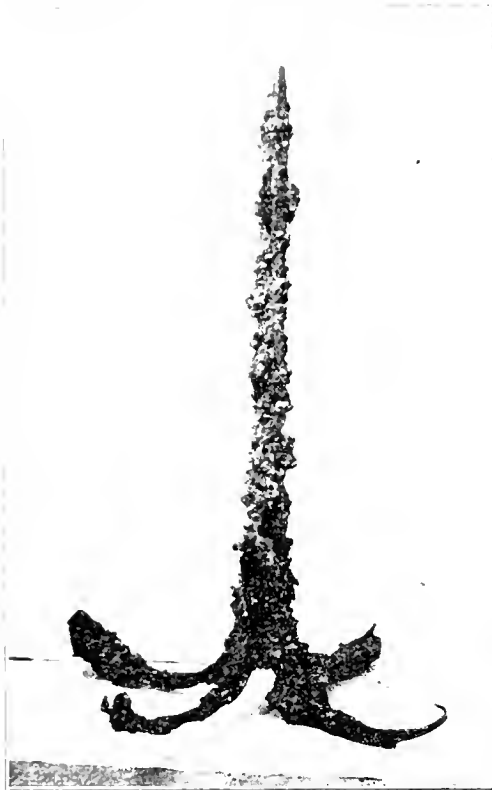
Εἰκὼν 17.

$7 \frac{1}{2}$. Ὁ ἐπὶ τῆς αὐτῆς εἰκόνας παριστάμενος μολύβδινος σωλὴν ἢ ἐγχρησήμευε βεβαίως ἐν τῷ πλοίῳ διὰ τὴν διοχέτευσιν ὑδάτων.

Ἄγνωστου χρήσεως εἶνε ἐπίσης καὶ ἐν λίθινον ἀντικείμενον ἔχον σχῆμα μηροειδές.

Περίεργον εὑρημα ἀποτελεῖ καὶ χαλκοῦν τι μηχανήμα συγκείμενον ἐκ πολλῶν χαλκῶν τροχῶν, λεπτοτάτων ἐνίων, ὁμοιάζοντων πρὸς τοὺς ἐν σημερινῷ ὥρολογίῳ. Τὸ ὅλον μηχανήμα ἐμπεριείχεται ἐντὸς τετραγωνικῆς πυξίδος, ξυλίνης πίθα-

νώς, και συνωδεύετο υπό ἀλληπαλλήλων μολυβδίνων σελίδων, ἐφ' ὧν ἐγκειχαραγμένα φαίνονται

Εἰκὼν 18.

εἰσέτι λεπτότατα γράμματα ὡς τὰ τοῦ σημερινοῦ τύπου. Τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, ὧν εἰσέτι δὲν

ἔδοθη ἡ πλήρης ἐρμηνεία, σκοπὸς πάντως ἦτο ἡ ὁδηγία πρὸς χρῆσιν τοῦ μηχανήματος, ὅπερ πιθανώτατα ἦτο ἀστρονομικόν. Ἐν τῇ εἰκόνι 14 βλέπει τις μέρος τοῦτου μετὰ τῆς σφισσομένης ἐπιγραφῆς, ἧς τὰ γράμματα δυσδιάκριτα λίαν ἐν τῇ εἰκόνι), κατὰ τὸ σχῆμα αὐτῶν, δύσκολον εἶνε νὰ καταβιβασθῶσι καὶ μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1^{ου} π.Χ. αἰῶνος. Τὸ μηχανήμα εἶνε δυστυγῶς ἰσχυρῶς ἐφθαρμένον, δύσκολος δὲ εἶνε καὶ ὁ καθαρισμὸς αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ μένει τοῦτο εἰσέτι ὅπως ἐξήχθη ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης. Διαστάσεις ἔχει 0,15×0,16 περίπου.

Ἐξ αὐτοῦ τοῦ πλοίου ἐξήχθησαν ὀλίγα τεμάχια ξύλων, πιθανῶς τῶν πλευρῶν αὐτοῦ. Ταῦτα παρουσιάζουσι περιέργον τρόπον ναυπηγικῆς. Εἰκ. 15, 16. Εἶνε κατ' ἀποστήματα μικρὰ ἐγκαρσίως τετραγμένα, διέρχονται δὲ διὰ τῶν τρημάτων ἑτέραι λεπτότεραι σανίδες, δι' ὧν συνδέονται τὰ διάφορα ξύλα πρὸς ἀλλήλα. Αἱ σανίδες αὗται εἶνε προσηλωμέναι πρὸς μεγαλειτέραν στερέωσιν διὰ μεταλλίνων ἤλων ἐπενδεδυμένων διὰ ξύλου. Τὸ πάχος τῶν ξύλων δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὁρισθῇ, ἔχουσι ταῦτα νῦν πάχος ἀπὸ 0,07 μέχρι 0,09 καὶ πλ. 0,15.

Ἐπὶ τῆς εἰκόνας ἀρ. 18 παρίσταται μία σιδηρᾶ ἀγκυρα ὕψ. 1,50 ἐξαχθεῖσα ἐπίσης ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ναυαγίου.

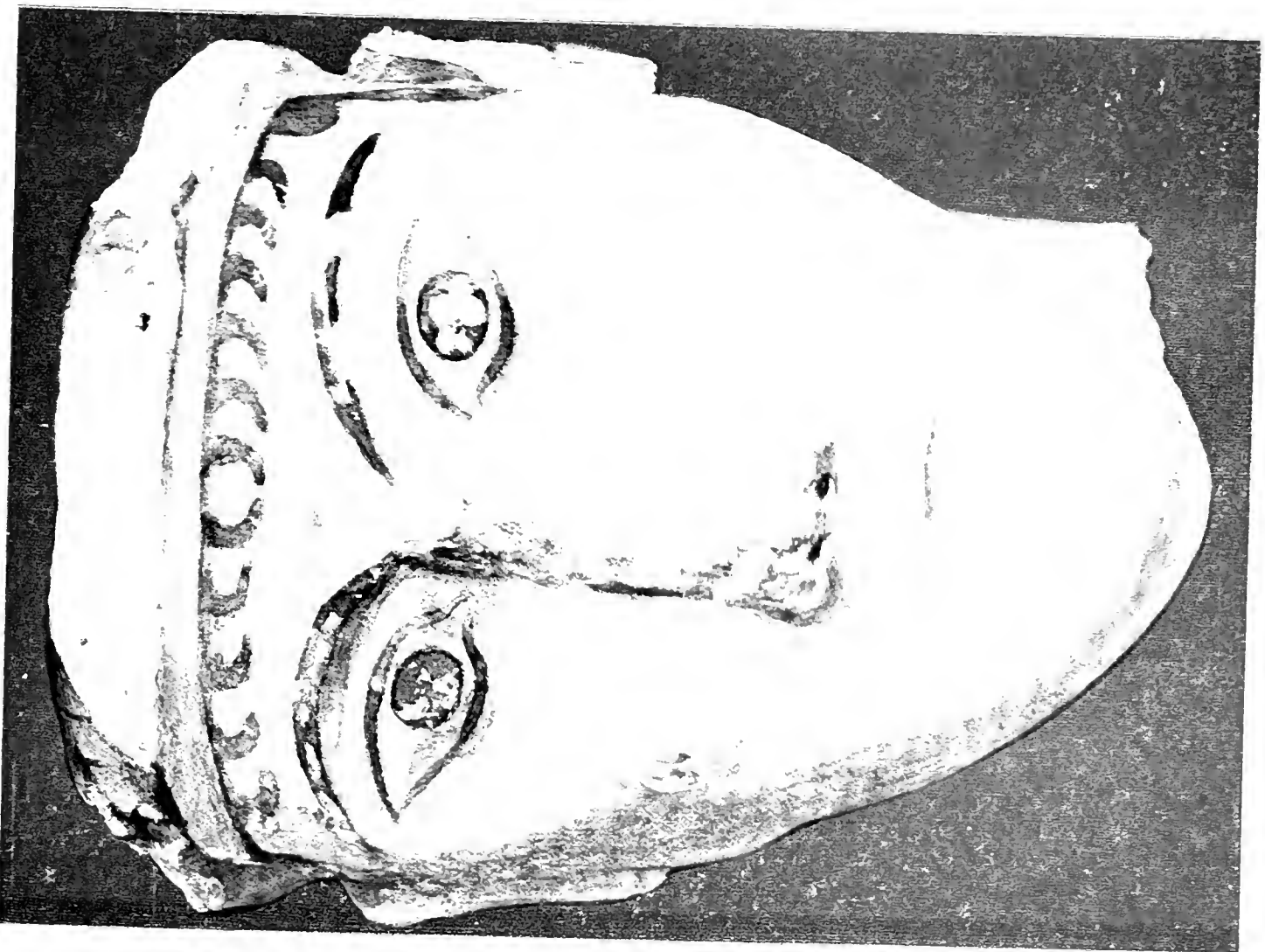
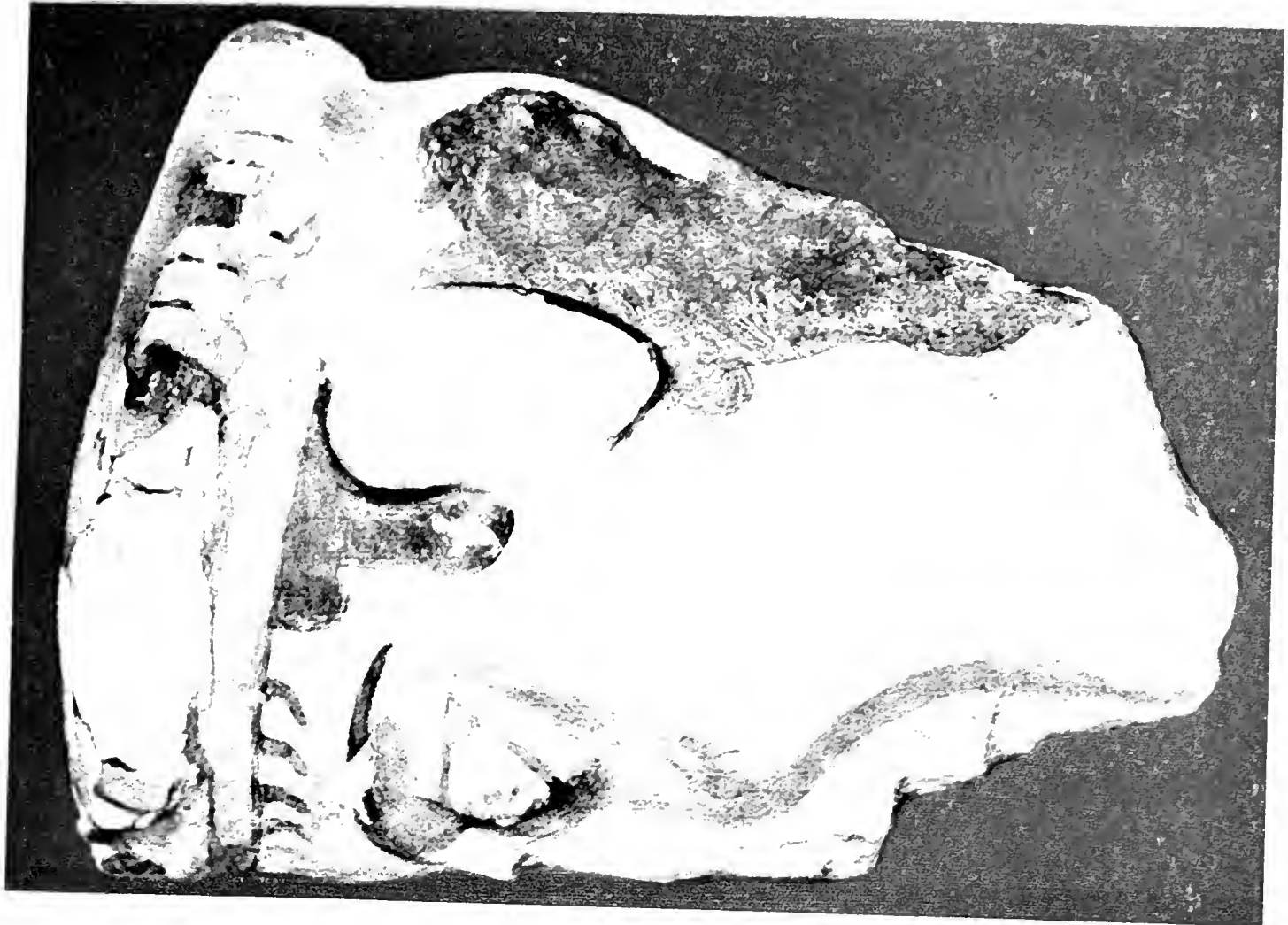

Δ Η Λ Ω Σ Ι Σ

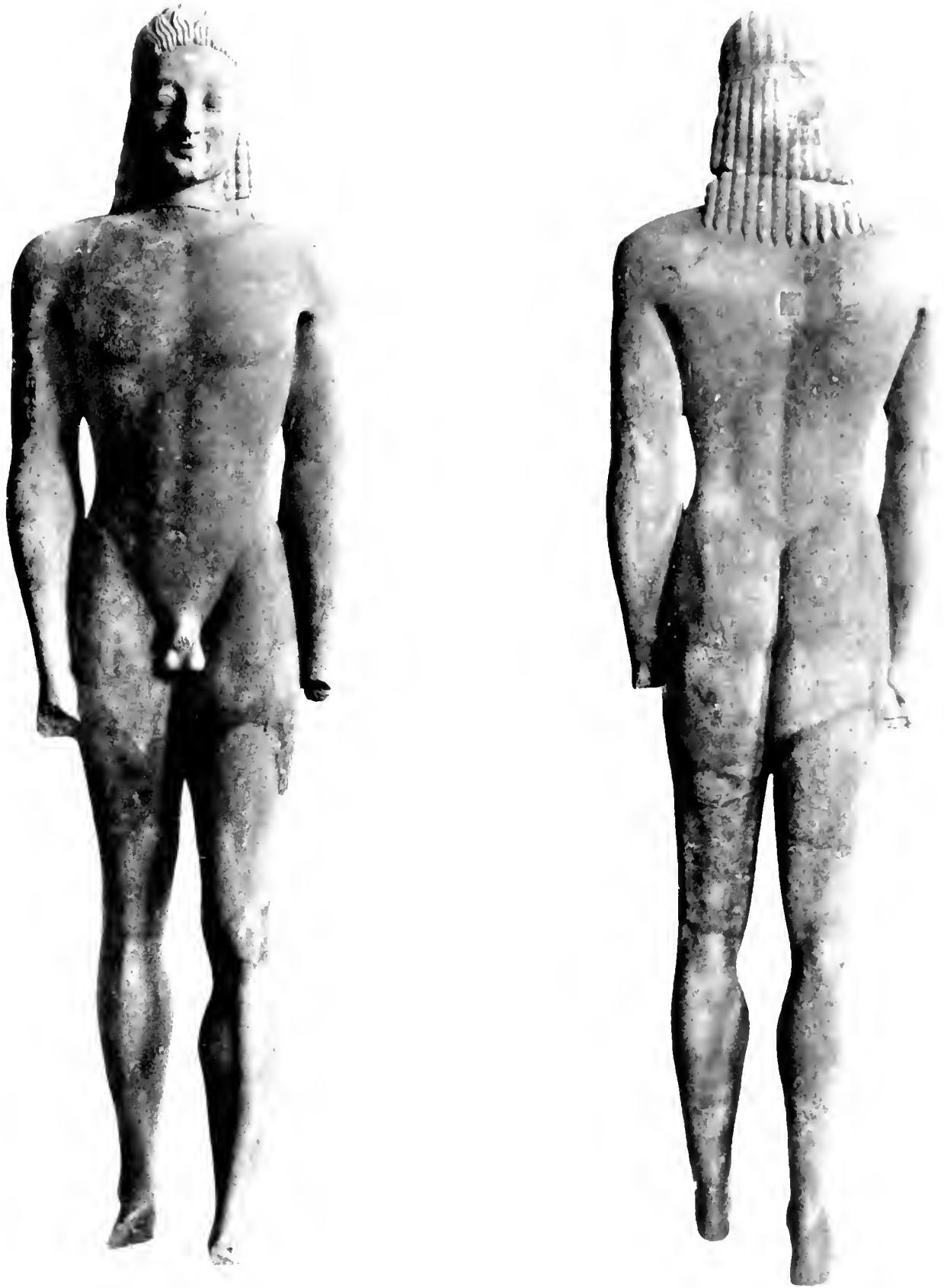
• • • • •

Ἡ ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐπιτροπὴ κρίνασα ἀναγκαιοτάτην τὴν ὅσον ἔνεστι ταχεῖαν ἐκδόσιν τεύχους τῆς Ἐφημερίδος περιλαμβάνοντος εἰκόνας καὶ σύντομόν τινα περιγραφῆν τῶν ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ παρὰ τὰ Ἀντικύθια ἐξαχθέντων ἀρχαίων, δημοσιεύει ἐν τῷ ἀνά χειῖρας τεύχει φωτοτυπίας μὲν τῶν κυριωτέρων, εἰκόνας δὲ σχεδὸν ἀπάντων τῶν ἀξίων λόγου ἀντικειμένων, μετὰ συντομωτάτου περιγραφικοῦ κειμένου καὶ τούτου ὅλως ἀντικειμενικῶς συντεταγμένου. Σκοπὸς τῆς Ἐφημερίδος διὰ τῆς δημοσιεύσεως ταύτης εἶνε ἡ παροχὴ ἀναγκαίων τινῶν πληροφοριῶν μετὰ τῶν εἰκόνων τῶν ἀνελευσθέντων ἀρχαίων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς μελέτης τούτων καὶ ἐρεῦνης παρὰ πάντων καὶ ἰδίᾳ παρὰ τῶν μὴ δυναμένων νὰ ἴδωσι καὶ μελετήσωσι τὰ ἀρχέτυπα.

ΑΡΧΑΙΚΟΝ ΑΓΑΛΜΑ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΑΡΧΑΙΚΟΝ ΑΓΑΛΜΑ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ

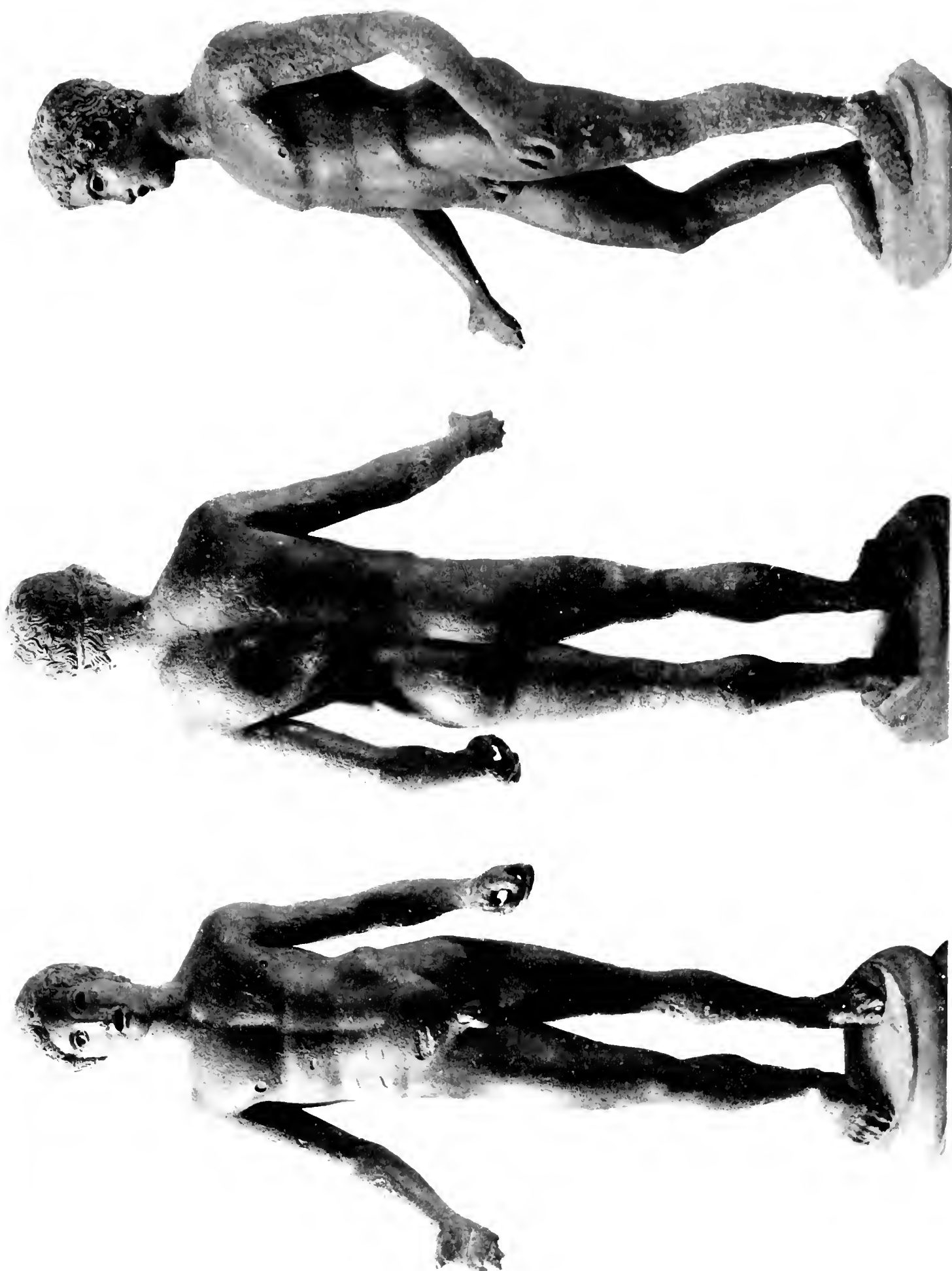

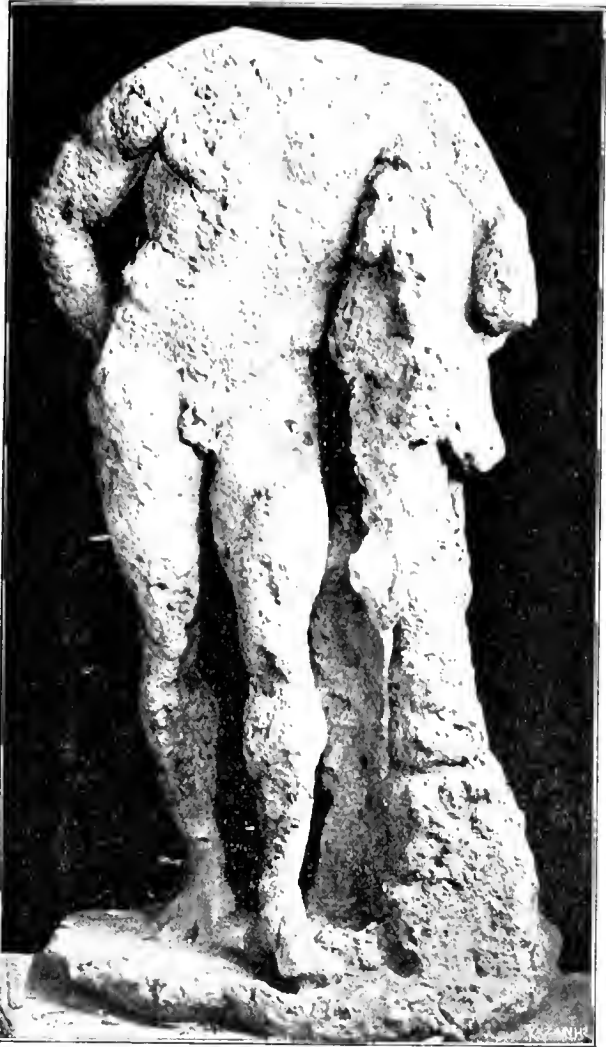
A

B

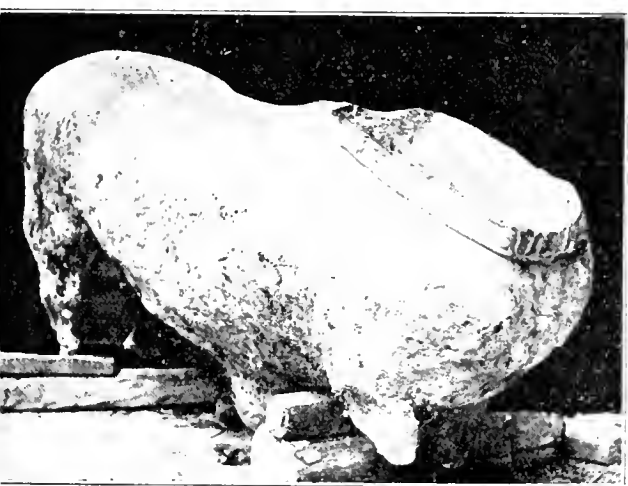

1

2

3

4

1

2

3

4

1

2

3

4

1

2

3

4

1

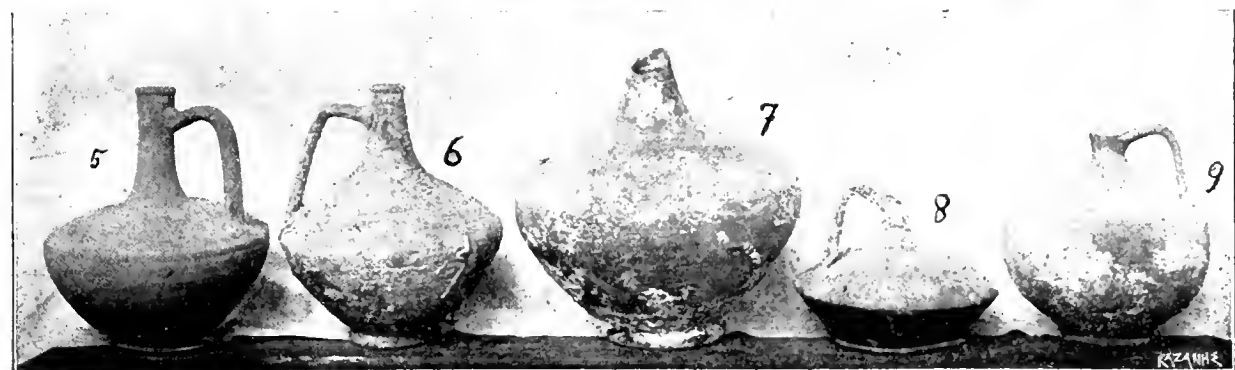
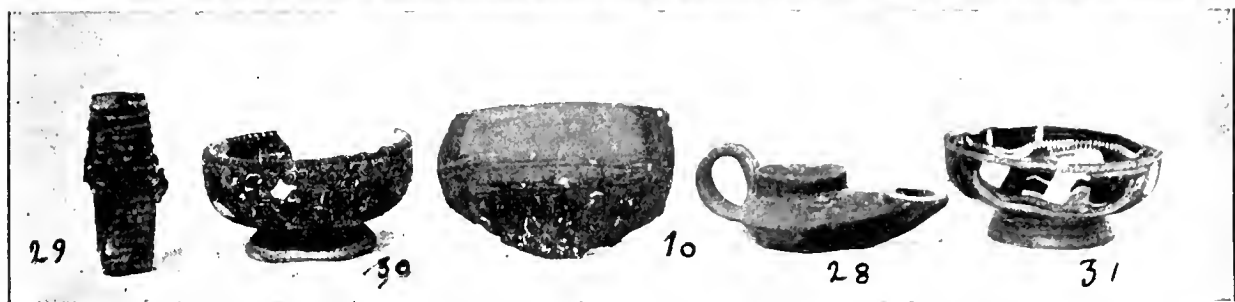
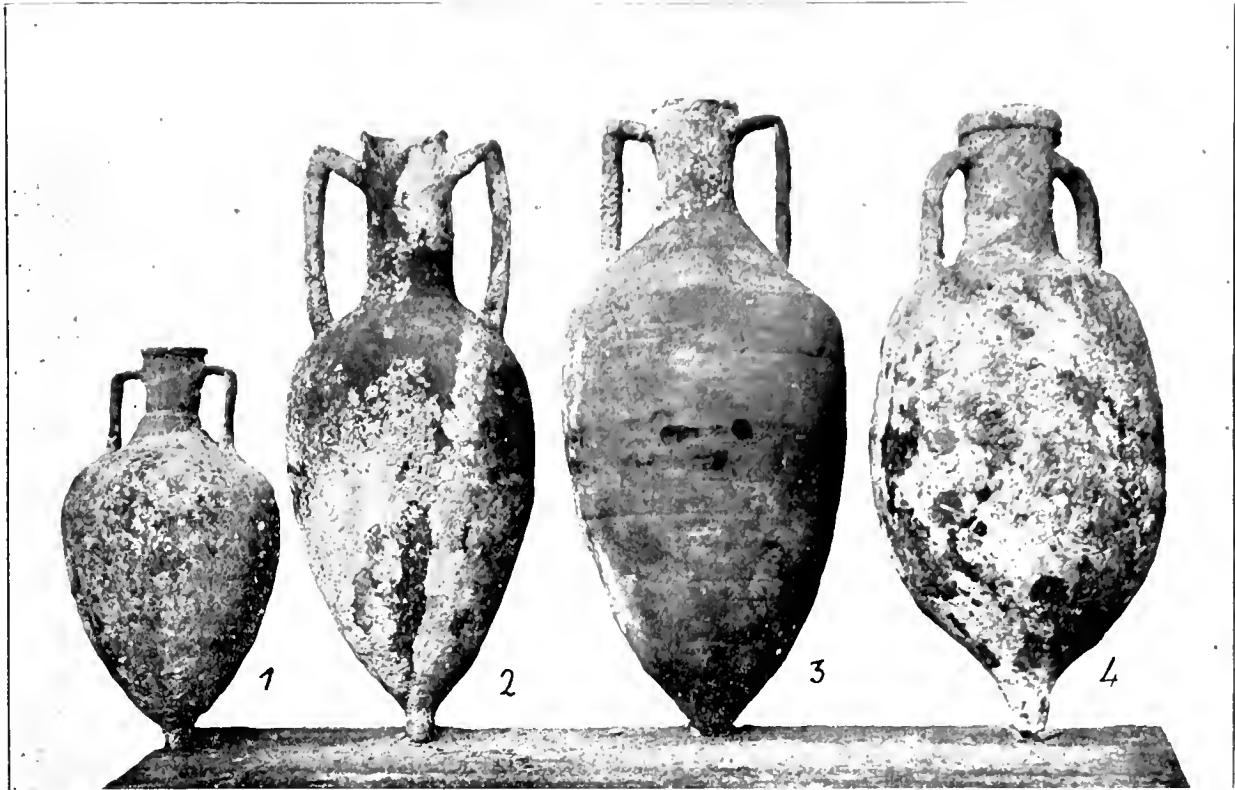
2

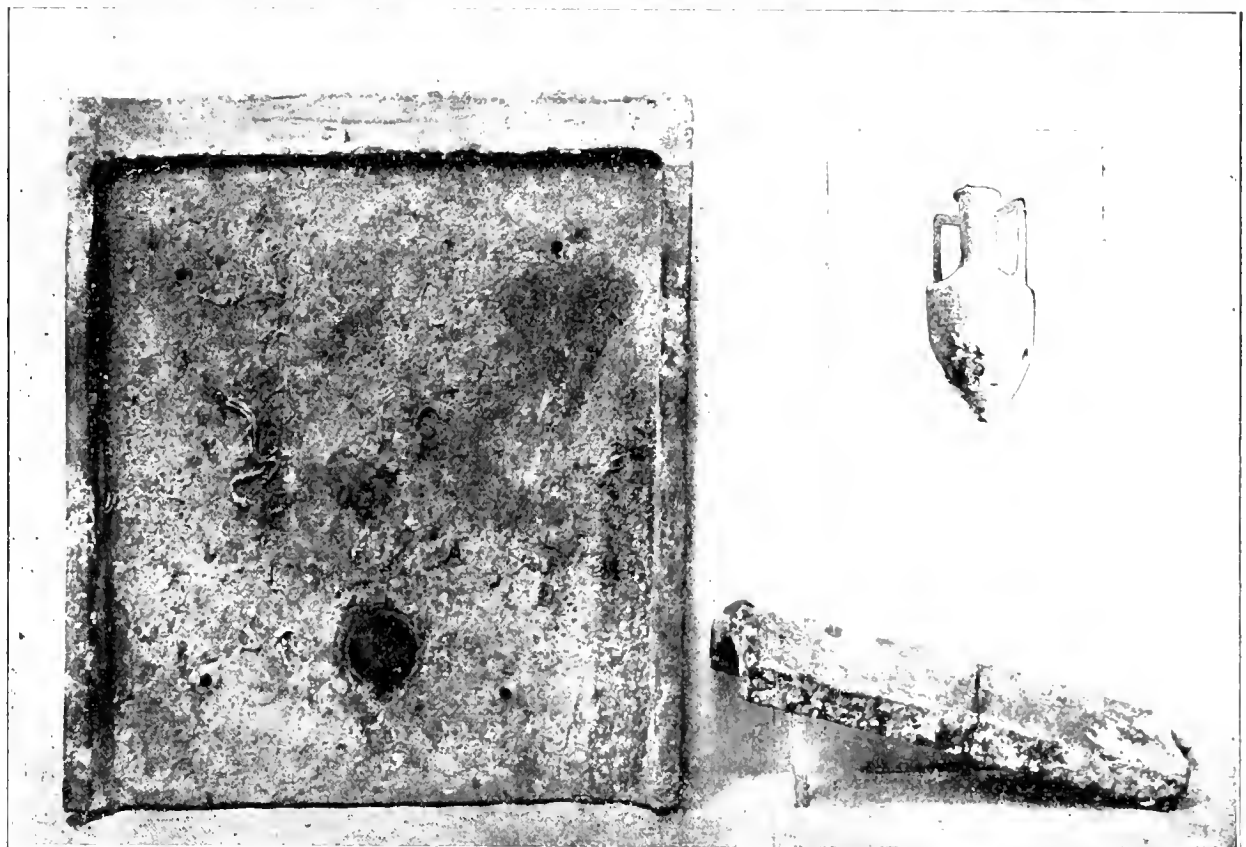

3

4

GETTY CENTER LIBRARY

3 3125 00097 9926

